beszüntetése. Minden sztrájk között az aratósztrájk jár a legsúlyosabb következményekkel, mert nem — mint az ipari sztrájkoknál általában — csak a munka elmaradását, vagy ritka esetben a nyersanyag elromlását eredményezi, hanem az aratás teljes beszüntetése vagy elnyujtása által a már meglevő vagyont csökkenti és pusztítja el. Ennélfogva, amíg az ipari sztrájk csupán magánjogi szerződés megszegését képezvén, nem esik büntetőjogi megtorlás alá (1898 : II. t.-c.), addig a mezőgazdasági, nevezetesen az aratósztrájkot a törvény kihágásnak minősíti, azt büntetéssel sujtja és karhatalmat biztosít a szerződés teljesítésének kikényszerítésére, valamint bünteti azokat is, akik a szerződött munkásokat a munka beszüntetésére akarják rábirni. GESZTELYI NAGY L.

Aratóünnep, az aratási munkák befejezésének örömére rendezett ünnepség. A régi görögök Demeter (Ceres) istennő tiszteletére rendeztek már ünnepeket, hálából azért, hogy az emberiséget a gabona használatára megtanította. Lásd még : *Aratási szokások.* BITTERA M.

Araucaria, a fenyők egyik neme. Kb. mintegy 16 faját ismerjük. 7 faj él Újkaledoniában, 3 Újguineában, 2 Ausztráliában, 1 Norfolk szigetén és 3 Délamerikában. Legismertebb az *Araucaria excelsa*, melyet nálunk szobafenyőnek ismernek. Nálunk alig nő meg 1 m magasra, míg hazájában, Norfolk szigetén 60 m-es magas fa, néha 10 m-es törzskerülettel. Európában szabadon csak a Földközi tenger mentén marad meg, ahol egyik legszebb díszfa. Fehér fája nem igen értékes, szilárd gyökerét kisebb faeszközök, dísztárgyak és bútorok készítésére használják. Toboza rendesen nagy, mely az éréskor széthullik. Az *Araucaria Cunninghamii* Keletausztráliában 40 m magasra is megnő és erdőket alkot. Fája értékes.

Fiatal Araucaria

A pikkelyes levelű Araucariák azért is fontosak, mert nagy magvaikat táplálék gyanánt eszik. Igy pl. a *braziliai* v. *pinheiro Araucaria* Braziliának 50 m magas és jellegzetes fája. Golyóalakú toboza 20 cm átmérőjű. Egy-egy fa 4—5000 magot érlel, amelyek 31·6% keményítőt, 2·35% fehérjét és 1·19% olajat tartalmaznak. A benszülöttek néha csak ezzel táplálkoznak. Fája is kitűnő bútorfa, gyantáját is felhasználják. Az *A. araucana* vagy chilei fenyő, *pinares* szintén igen hasznos fa. Európában néhol, pl. Angliában, megmarad és díszfának ültetik. Hazájában 45 m magasra is megnő és hatalmas erdőket alkot. 20—30, fejnagyságú termése mindegyikében 2—300, mintegy 4 cm hosszú mag fejlődik. A magvakat nyersen, főve vagy sütve eszik vagy lisztet készítenek, sőt még egy alkoholtartalmú folyadékot is desztillálnak belőle. Fája kitűnő épületfa. Az *Araucaria Bidwellii* magja a *bunya-bunya*, az ausztráliai négerek fontos tápláléka. A fákat a kormányzat a benszülöttek számára hatóságilag védi. Fája tartós. A *pinkosfa* néven ismert fája könnyen feldolgozható, különösen esztergályozásra alkalmas. GREGUSS P.

Az Araucaria brasiliensis toboza

Arauco, 1. Középchile tartománya a Csendes óceán, az Arauco öböl és a Cordillera de Nahuelbuta között. 56.668 km², (1920) 60.233 lak. A dombos, erdős terület főértékei a barnaszéntelepek Curanilahue mellett, a kitűnő bor-, gabonatermés és araucariaerdők. Éghajlata elég nedves és enyhe. Fővárosa Lebu. — 2. Kikötőváros Chilében, a hasonlónevű öböl partján, mintegy 5000 lak. P. ORMÓS J.

Araukáni emelet, Délamerikában a La Plata környékétől Patagoniáig elterülő földdarabon látható fiatalabb harmadkori rétegcsoport, amely Európában a miocénnek felel meg. GAÁL I.

Araukánok, Délamerika legszámottevőbb indián törzse, Chilében és Argentinában él. Szép, erőteljes, harcias faj, termetük közép, bőrük rézszínű, kerek és lapos arcuk sötét, gyanakvó kifejezésű ; fekete, borzas hajukat, amely a vállig ér, a férfiak egy csomóval összetartják, a nők rendszerint befonják. Tanyaszerűen elszórt házakban élnek. Ősrégi időkben földmívelők voltak, trágyázták földjeiket, utakat építettek s öntözőcsatornákat csináltak. Egykor erős állami szervezettel és közigazgatással birtak. Ma az egykor rettegett harcosok rablókká lettek. Békében hűségesek, vendégszeretők s becsületesek, de izzó gyűlölet él bennük a fehérek, különösen a spanyolok ellen. Jelenleg részben nomádok, részben számos folyó mellett elterülő falvakban laknak. Félelmes fegyverük a bóla, amely 1—1·5 m hosszú bőrszíj, rajta bőrzacskóba varrt kő-

darab. Vallásuk ma is pogány. Nincsenek templomaik, isteneiknek nem áldoznak. Hisznek a túlvilági életben, a paradicsomban, amely az Andok keleti lejtőjén van.

A spanyolok sokáig nem boldogultak az araukánokkal. Hosszú elkeseredett küzdelem után azonban mégis visszaszorították őket Baldivia vidékére s az Andok sztyepjére. Ezekben a harcokban tündökölt az araukánok vitézsége, amelyet sokan megénekeltek. A XVIII. sz. elején behódoltak a spanyoloknak, de később Chile csak sok és nehéz harc után tekinthette őket leigázottaknak.

Irodalom. *Smith:* The Araucarians (1855). *Medina:* Los aborijenes de Chile (1882). *Lenz:* Estudios Araucanos (1895—7). HAÁSZ I.

Aravali, hegység Előindia nyugati partján. 500 km hosszú, 1200—1700 m magasra emelkedik. Fölmagasodott pereme az India törzsét alkotó régi táblának, meredeken esik le a tengerre. Alapja nyugodtfekvésű őskőzetekből, leginkább kvarcit-palákból áll. Erre települtek a középkorban szárazföldi képződmények, az ú. n. gondvána-rétegek. Legmagasabb pontja az 1722 m-es Abu. Valószínűleg gazdag nemesfémben és drágakőben, de még kiaknázatlan. P. ORMÓS J.

Arazzi (helyesebben: *arrazzi*, ejtsd: *àrà'cci;* egyes számban: *arazzo)*, 1. olasz neve a szövött falkárpitnak (gobelin). A név *Arras* várostól veszi eredetét, amely a XIV. sz. második felében gobelinkészítéséről világhírűvé vált. 2. *Gli arazzi* néven szerepelnek a művészetek történetében azok a római falszőnyegek, amelyekhez X. Leó pápa megbízásából Raffael készítette a kartonokat 1515—1516-ban, habár ezeket nem Arrasban, hanem Brüsszelben, Pieter van Aelst műhelyében szőtték. E szőnyegek (eredetileg tíz, amelyekhez később az oltárfal számára még egy járult) a capella Sixtina részére voltak szánva. Az *arazzi* nem sokáig maradtak a Sixtinában, egy részüket már VI. Hadrián pápa elzálogosította. 1527-ben pedig, amikor V. Károly császár hadai feldúlták Rómát, egyet szétvagdaltak, egyből kihuzgálták az aranyszálakat, a többit pedig elrabolták. 1554-ben a megmaradtak visszakerültek Rómába s itt voltak 1798-ig, az örökvárosnak a franciák által történt elfoglalásáig, mikor a Vatikán berendezésével együtt a kárpitokat is elárverezték. 1808-ban VII. Pius pápának sikerült az egész sorozatot, habár erősen rongált állapotban, visszaszerezni.

Irodalom. *Waagen G. F.:* Die Kartons von Raphael (1860).; *Ruland Charles:* Notes an the cartoons of Raphael (1867); *Frascarelli Gaetano:* Gli arazzi di Raffael al Vaticano (1877); *Farabulini:* L'arte degli arazzi e la nuova galleria gobelini al Vaticano (1884); *Müntz E.:* Les tapisseries de Raphaël au Vatican et dans les Musées de l'Europe (1897); *Gentili:* Arazzi antichi moderni (1897). VARJÚ E.

Arbateni, a jelenleg Romániához tartozó *Árvátfalva* udvarhelyvármegyei község mai neve.

Arbe (szlávul *Ráb)*, jelenleg Jugoszláviához tartozó sziget és klimatikus gyógyhely, az Adria északi részében, Jablanac kikötővel szemben. Területe 175 km², 5000 lak. A sziget hegyekkel borított, legnagyobb kiemelkedése a 480 m magas Tignarossa. Bort, olajat termelnek, azonkívül a lakosság halászattal, juhtenyésztéssel és sófőzéssel foglalkozik. Hasonlónevű székvárosa (753 lak.) falakkal van körülvéve. A velencei uralom idejében püspöki székhely volt, temploma 1170-ből való. Műkincsei közül a szent Krisztoforosz fejét ékesítő aranykoronát Nagy Lajos király felesége, Erzsébet adományozta. KÉZ A.

Arbeau Toinot (ejtsd: *àrbo toàno)*, írói álneve *Taboureau Jean* (ejtsd: *tàburo zsã)* francia írónak, szül. 1519-ben Dijonban, megh. mint kanonok Langresban. 1588-ban (1596-ban II. kiadásban) megjelent *Orchésographie* című munkája (újra kiadta Fonta L., 1888) a tánctörténet legfontosabb forrásműve. GOMBOSI O.

Arbela *(Erbil, Arbil)*, ősrégi város Mezopotámiában, várral koronázott domb aljában. Már Kr. e. a IX. században Asszíria egyik tartományának fővárosa volt, Isztár kultuszáról híres. Arbeláról szokták nevezni azt az ütközetet, amelyet Nagy Sándor Kr. e. 331-ben vívott Dareiosz perzsa király ellen, tulajdonképpen Gaugamélánál, 45 km-nyire Arbelától. P. ORMÓS J.

Arber (ejtsd: *árbər) Edward*, angol filológus, szül. 1836 dec. 4-én Londonban, megh. 1912 nov. 23-án ugyanott. Régibb írók pontos szövegű kiadásával szerzett érdemeket: *English Reprints* (30 köt., 1868—80); *An English Garner* (8 köt., 1877—90); *English Scholar's Library* (16 köt.); *British Anthologies* (10 köt., 1899—1901). Fontos bibliográfiai művei: *A Transcript of the Registers of the Stationers' Company, 1554—1640* (5 köt., 1875—94); *The Term Catalogues, 1668—1709* (1903—6).

Arbes Jan Jakub

REICHARD P.

Arbes *Jan Jakub*, cseh író és publicista, szül. 1840 jún. 12-én

Lexikon Lex. TV. K.

Arbei Battista

dalmát érczöntő

L.

Szendrey-Szentiványi

46. l.

Arbei Battista *(Giovanni Battista della Tolle),* dalmát érczöntő; szül. 1470 körül Arbeban, megh. 1540 máj. 18-án Raguzában. Korának egyik legjelesebb ágyú- és harangöntő mestere volt. 1504-ben a raguzai köztársaság alkalmazta, amelynek több mint harmincz évig állott szolgálatában. Művei közül egy ágyú a bécsi udvari fegyvermúzeumban, egy óraharang (1507) pedig Raguzában van. Tőle való a raguzai domonkosrendiek templomának szent Domonkos alakjával díszített harangja (1515) és az általa öntöttek közül máig fennmaradt Cattaroban egy (1512) és Stagnoban két díszes harang (1523).

Thieme—Becker: Allg. Lexikon der bildenden Künstler. Leipzig, 1908. II. 59. l.

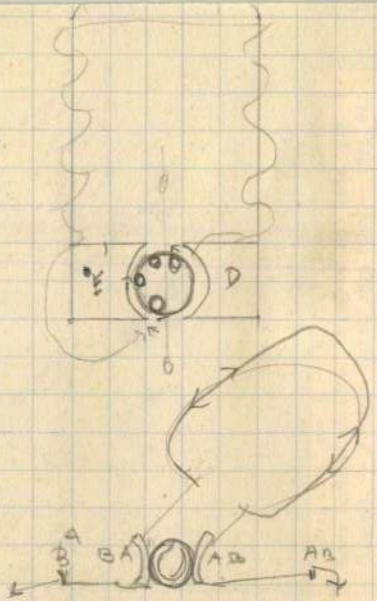
D
A
B
BA
AB
AB

Dr Arbei György

dalmát építő

L.

Szendrey - Szentiványi

46. 1.

Arbei György, dalmát építő. Valószínűleg Zárában született; a XV. század közepén arbei lakos volt. 1442-ben a fiumei tanács a főtemplomot tizenkét lábbal magasabbra emeltetni szándékozván, e célból vele szerződött. A munkát tizennégy hónap alatt kellett befejeznie kétszáz aranyért. A munkások számára külön negyven aranyat biztosított a szerződés. 1445-ben A. szerződési kötelezettséget vállalt, hogy a fiumei Mária templom egyik kápolnájához hatvan aranyért lépcsőt készít, a kápolna padlóját vörös és fehér arbei kővel mozaikszerűleg kirakja és oltárt is épít.

Fest Aladár: Fiume a XV. században. *Századok.* 1912. 341. l.

[illegible] egyszerűsítésnél [illegible] áramot kapunk.

Önindukció

mértékegysége = Henry angol fizikus után 1 Henry (auri)

Annak vezétéknek van 1 auri önindukciója, melyben az van erőségének másodpercenkint 1 amp.-rel való változása F elektromotoros erejű extra áramot indukál.

Önindukáló készülék

variáó méter. (soros kapcsolág)

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848. II. 5. l.

Név: Arbeitli Thomas

Foglalkozás: Kordumüves (Säblmacher)

Szárm. hely: _____

Hitfelekezet: _____ Csal. állapot: _____

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1691 VIII. 2. előtt (?)

A polgárjogért fizetett összeg forintban: _____

Arbeshofer Tamás. ötvös M.D.K.

1593-ban említődik
Kőszegen.

Somogyi Árpád: Régi kőszegi ötvösökről (253-264.old)
Művészettörténeti Értesitő, Bp.1962. XI.évf. 4.sz.
255. old.

Arbespaner Margit

1920

Ki tud völa?

ktatásügyi Minisztertől.

VIII Vig-utca 11.

képész /Budapest, ~~Liliom utca 19.~~/

latti területen levő műemlékekről

latokat kinál vételre /darabonként

de bemutatott jegyzéket s egy csomag

s javaslattétel végett a t. Orsz.

visszavárólag - megküldöm.

április hó 29.

endeletéből:

ray

anácsos.

Arbespauer Margit

1916/17 – 1919/20

Ferkép zámfőiskévl

63. l.

Arbter, Josef

Bilderscheibe aus ~~Kezmar~~ Kežmarok, gemalt 1872 von Josef Arbter, „Maler und Staffierer aus Hotzenplotz". Gyenge kvalitás.

Céltábla jobb kezében boros kupát tartó elhízott alakkal – Hasán céltábla – Német nővegű felirattal. Repr.

Prager Presse. 1935. sept. 15.

(Alte Schützenbruderschaften in der Slovakei. Eine Ausstellung des Ostslovakischen Museums in Košice.)

opriétaire :

dresse pour le renvoi :

s oeuvres ci-dessus ont-elles paru dans quelque Expos

Autorisez-vous la reproduction de vos œuvres dans le *Catalogue istré* de l'Exposition ?

Répondre par **oui** ou **non**

ate ..... Signature de l'artiste ex

Arcerio, Michele di Gregorio
és
Pietro da Sebenico

dalmát építészek 1450. körül.

L.

Szendrey-Szentiványi

46. l.

Arcerio, Michele di Gregorio és Pietro da Sebenico, dalmát építészek 1450 körül.

Thieme—Becker: Allg. Lexikon der bildenden Künstler. Leipzig, 1908. II. 65. l.

ARCHIPENKO, szobrász

Ferenczy Béni, éremművész 1912-ben Archipenkonál és Bourdellenél tanult Párizsban. 65.old.

SOÓS GYULA: FERENCZY BÉNI ÉRMEI 65.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LVIII-LIX.évf. 1959-1960
Akad.Kiadó, Bpest. 1960

Architectura

Kiadványait

lásd

Architectura építészeti és iparművészeti könyvkiadó és terjesztő váll., IV. Só-u. 8. ○386-037

ARCONATI, Giovanni, 1574 és 1584 között
épitette Zrinyi-várát dél-nyugat Magyar
országon.

Maggiorotti, 430.

Arconato (Arkanath)

János

XVI.

l.

Patakivárép

122. l

1574 – 1584 építi Zrínyi
varait

Suess tanítványa
Az építés pénzekből sik-
hasztott és emiatt elfogtak

Arconato János

épitom.

1574–84.

l.

Pataki

A bécsi magy. tört.

int. evk

122. l

Többször

Arconato János

1574-84 között mint „Bauoffizier" dolgozik a kanizsai vár építhezésénét.

H. Takács Marianna: Magyarországi udvarházak és kastélyok, Budapest, 1970.

1531

Arbe – Aretino

Avez Abraham

könnives és
köfarajó
itt törlendő
és átvéendő

Artzt Abrahamhoz

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-778, 340-726

Ardai Anikó textiltervek

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP

1984 DEC 8

Ardai Anikó: Hét kéve 1021

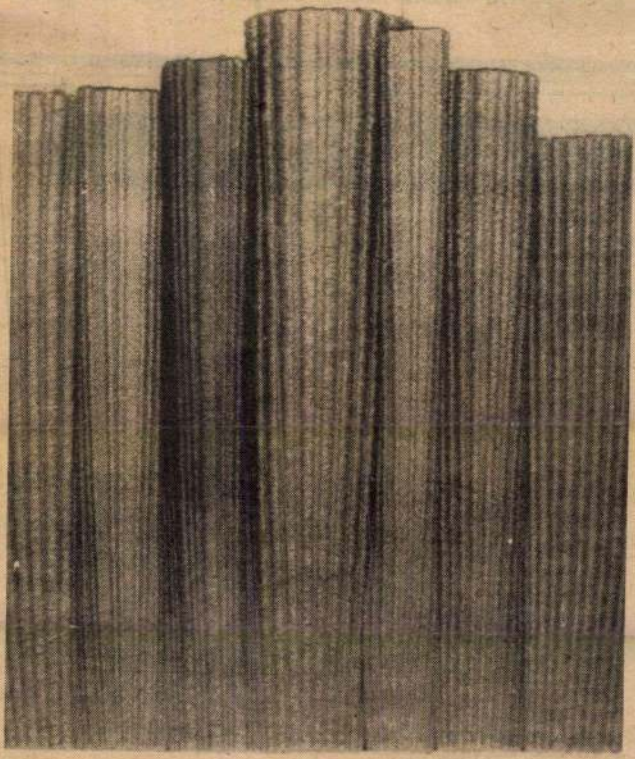

erséges or
z örökbefo
óan — a tö
iológiai aj
Az apa szán

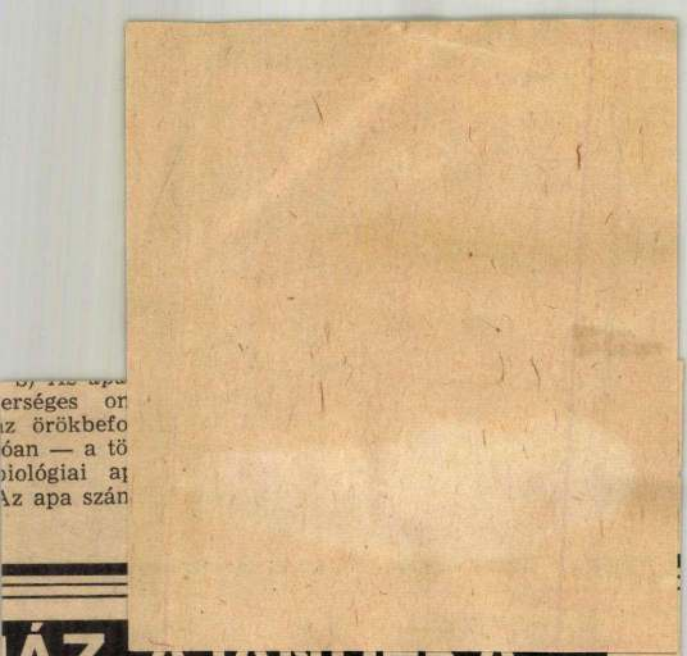

ÁZ AJÁNDÉKA

EMNYI ÖRÖM!

Videoton ABC-ben
Ft a mák!

ából közvetlen vonalon
xi rendelhető!

NYER!

Ft-os reklámáron!

t helyett 600 Ft-ért!
ett 500 Ft-ért!

50 Ft-os reklámáron!

Bakfis és kamaszpantallók
30 % árcsökkentéssel!

#

Férfi félcipők és csizmák
20 % árengedménnyel!

#

EZÉRT NYÚLJON!

Minden női és férfi nyúlszőrsap
30 % kedvezménnyel!

#

CSÁBÍTÓ KEDVEZMÉN

Minden bakfis és női hálóing
30 %-kal olcsóbb!

Ardai Anikó

szőnyegeit decemberben a Kassák Klubban

állitotta ki

Népmüvelés 1976/1/4o

Ardai Anikó

Pára c. műve (emb.)
szerepel az alábbi: Tárlatok

Horváth György: Textilbiennálé
Szombathelyen

Magyar Nemzet 1970 IX. 9 4 old.

ARDAI Anikó

ARDAI Anikó textilmüvész kiállítása : Mücsarnok, II.15. III.17. = Múzeumi Hírlevél, XII.évf. 3.sz.1991 11.p.

Bp., Mücsarnok

ARDAI ILDIKÓ textiltervező

(fekete): Egy kiállítás tanulságai.= Magyar Nemzet,
LIV.évf. 68.sz.1991.március 22. 11.p.

Bp., Mücsarnok, 1991.kiáll

Ardai Ildikó

Szombathelyen a Savaria Muzeumban rendezték meg a III. Fal és Tértextil Biennálét. Vadas József: "Kapucnik a májusfán" cimmel ismerteti a kiállitást.
A müvészről elmondja, hogy két évvel ezelőtt "egy tulontul is plasztikus épitménnyel mutatkozott be. Célja nem változott: ma is a tér megszeliditése foglalkoztatja. De a sikot most nem hagyja el, csupán a távolra utaló, hideg szinekkel lép ki függönyéből a térbe.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. aug. 31.
XVIII. évf. 35. sz. 13. lap.

Ardai Ildikó

Pécsi László, a két müvész elnyerte a szombathelyi II. Fal és Tértextil Biennálé III. díját, -közli a lap "Szombathelyi kárpit" cimmel

Élet és Irodalom, Bp. 1974. szept. 7.
XVIII. évf. 36. sz. 8. lap.

Ardai ~~Anikó~~ Judit iparművész

szerepel a III. nemzetközi biennálén.

Rózsa Gyula: A textil garmadát keres

7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. aug. 14.

Ardai Ildikó textillervező

Szombathelyen megnyílt a III. Fal és Tértextil Biennálé, melyen szerepel műre: „7x7 Borzas" c. (emlitve)

Bereczky Lóránd: A III. Fal- és Tértextil Biennálé,

Kritika, 1974. 10. 31. old.

Ardai Ildikó

Részt vett a Hombafhelyi
Savária Múzeumban rendezett
III. Fal és tértextil Biennálin.
Bereczky Jóránt cikke.

Kritika 74/10 30. o.

Arday Ildikó, textilmű vén

A Kassák Klubban nyílik meg tárlata okt. 22-én.

~ : □ Arday Ildikó 2.

ESTI HIRLAP, Br. 1974. okt. 18.

egész pincét megtölteni tüzelőanyaggal, hanem elegendő volt csupán két-három naponként megtölteni a kannát a legközelebbi benzinkútnál.

Azóta az olajtüzelés tért hódított Magyarországon is! Az elmúlt fűtési idény végefelé már több mint 1 millió olajkályhát használtak és bizony a mindennapi tüzelőolaj beszerzése már nem mindig volt gondtalan. Bár az ÁFOR jelentős erőfeszítéssel, rövid idő alatt felkészítette hálózatát a nagyforgalmú téli idényre és a viszonteladók a kisebb falvakban is sokhelyütt megoldották a tüzelőolaj árusítását, mégis, aki tehette, berendezkedett nagyobb mennyiségű háztartási tüzelőolaj tárolására. Hasznosnak bizonyult az ilyen „vastartalék" még ott is, ahol a beszerzés legkényelmesebb módját, a házhoz szállítást rendszeresítették.

A fűtési idény nagy „rohama" általában októberrel kezdődik. A legtöbb olajkályha-tulajdonos ilyenkor kezdi megvásárolni a télre szükséges folyékony tüzelőanyagot és bizony ezekben a hetekben az üzemanyagtöltő állomások alig győzik a nagy forgalmat. Az ÁFOR az elmúlt évek őszi csúcsforgalmának tapasztalatai alapján az idei fűtési szezonra történő felkészülést már a

peken literenként 10 fillérrel olcsóbban, tehát 1,40 forintért szerezhetik be a háztartási tüzelőolajat. Akik az ÁFOR-kirendeltségeken vagy telepeken vásárolnak hordós tételben vagy még annál is nagyobb mennyiségben tüzelőolajat, azok kilogrammonként 12 fillér engedményt kapnak. Természetesen a kedvezményes akciót kiterjesztették a házhoz szállításra is! A házhoz szállított olaj ára is literenként 10 fillérrel olcsóbb, mint egyébként. Az ÁFOR-nál egyébként elmondták, hogy a kedvezményes akciót bejelentő sajtóközleményt sokan helytelenül értelmezték és azt gondolták, hogy a házhoz szállított olaj is literenként csupán 1.40 forintba kerül. Ez nyilvánvaló tévedés, hiszen az árengedmény csupán a háztartási tüzelőolajra vonatkozik, nem pedig a szállítási tarifára!

Az Ásványolaj-forgalmi Vállalat hálózata jól felkészült erre a nyári „tüzelő-akcióra". Országszerte 190 üzemanyagtöltő állomás árusít háztartási tüzelőolajat és az olajkályha-tulajdonosok 18 budapesti kútnál is vásárolhatnak kedvezményes áron ezekben a hetekben. Az elmúlt fűtési idényben nagy sikerük volt az úgynevezett mobil olajárusító helyeknek, vagyis azoknak a

ÁFOR a kö
jét ettől fü

Közismer
tókban két
szül. Sok f
most a ny
ható?

Az ÁFO
galomba k
peznek az
okokból n
fagymente
tárolható,

HAJDÚ-BIHARI NAPLÓ
SAJTÓHIRADÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-128

Tíz ÁFOR-kirendeltség, kilenc üzemanyagtöltő állomás kapcsolódott be Hajdú megyében a nyári kedvezményes tüzelőolaj-akcióba, és több helyen az önálló olajárusító helyek is kinyitottak. A kályhatulajdonosok tehát most, ebben a megyében is kényelmesen, sorban állás nélkül tölthetik fel a házi készleteket.

1971 JUL 3

1021

A zsüri sem mindenható

Cserépedények, fafaragások, kézimunkák, fonott dísztárgyak, hímzések, csontfaragások, szőnyegek, kovácsoltvas tárgyak, festett, faragott kürtök, raffia díszek, s ki tudná felsorolni azt a sokféle tárgyat, amelyet a Népi Iparművészeti Tanács zsürijébe küldenek elbírálásra. Szövetkezetek, szövetkezeti tagok, népművészek, mesterek, de mindenféle korlátozás, megkötöttség nélkül bárki kérheti a zsüri véleményét. S Domanovszky György, a zsüri elnöke úgy vélekedik, sokan tartanak igényt az effajta ellenőrzésre, útmutatásra.

— Aki először kér zsürizést, legtöbbször személyesen is felkeresi a NIT-et, konzultációs lehetőséget, magyarázatot keres a jó vagy elutasító véleményre. Hiszen gyakran olyan alkotás kerül a zsüri elé, amelyből látszik, készítője bravúros ügyességgel, tehetséggel, mesterségbeli tudással forgatja szerszámát. De rossz levelezőlapokat, gyenge kvalitású „példákat" követ. — Itt van ez a faragott tányér. H. János küldte Pomázról. Szépen, gondosan faragott. De mit? — vásári cseréptányérok rossz utánzatát. Mások azt hiszik, a népi téma már népművészet! Ezért festenek, faragnak, hímeznek magyar ruhás huszárt, bőszoknyás menyecskét. Holott a népi figurák is lehetnek giccsesek, ízléstelenek.

Az e heti zsürire textilféleségek gyűltek össze. Előbb szőnyegszövő és gobelin-iparművészek terveit, munkáit bírálták el. Kiválasztották Ardai Ildikó faliszőnyeg tervei közül azt, amelyiket a KISZ megbízása alapján fog elkészíteni. Azután a népművészeti textíliák következtek. Jakab Mihályné nyíregyházi rátétes gyermek mellénye megnyerte a zsüritagok tetszését. A Nyíregyházi Háziipari Szövetkezet más munkáit is elfogadták. Szépek voltak a Karcagi Háziipari Szövetkezet rátétes futói, kispárnái. Elutasították viszont a mezőkövesdi Kispál Jánosné fekete filcre hímzett matyó virágos faliszőnyegét. Annál jobban tetszett a fehér alapú hímzett futó, a kétféle tardi szett, a fekete nylonzsorzsett blúz, amelyet piros matyó virágok díszítettek — s amelyek ugyancsak Kispál Jánosné munkái.

— Milyen előnyöket jelent, ha a Népi Iparművészeti Tanács zsürije elfogad valamilyen alkotást? — kérdezem a Háziipari és Népi Iparművészeti Szövetkezetek Országos Szövetségének osztályvezetőjét, dr. Dindofer Károlyt.

— A Népművészeti Vállalat boltjaiban csak zsürizett termékeket árusít. De rangot, elismerést jelent a bárhol forgalomba kerülő árunak is. A sokszori sikeres szereplés az előzménye a „Népművészet Mestere" cím elnyerésének is.

Persze, ez a zsüri sem mindenható. Azt ugyan megállapítja, melyik termék minősül népi-iparművészeti alkotásnak. De amelyet nem talál megfelelőnek, azt sem tiltja — tilthatja el a forgalmazástól, a további gyártástól. Ehhez nincs joga. A zsüri így csak ajánló, tájékoztató szerepet tölt be.

Épp úgy, mint az az iparművészeti zsüri, amely az iparilag előállított üveg, porcelán, kerámia és egyéb termékeket véleményezi. A giccses termékeket, néhány éve külön adóval, giccsadóval sújtják. A különadót azzal a nyilvánvaló céllal vezették be, hogy így a vállalatokra háruló plusz költség megakadályozza, de legalábbis mérsékelje a giccs gyártását. Mit tesz ezzel szemben a vállalat? — A giccsadót áthárítja a fogyasztóra — beépítik az árba. A giccset drágábban kínálják, mint a zsürin elfogadott ízléses tárgyakat. A fogyasztó, aki pedig az árból ítélve jobbat, szebbet akar — megveszi a nívósabbnak tűnő giccset.

Nem is beszélve a giccsadó alá nem eső import csecsebecsékről, üveg szarvasokról, porcelán táncosnőkről. Vagy az exportra — a külföldi megrendelő kívánságára — gyártott nem éppen ízléses hazai termékekről. Amelyeknek egy része itthon esetleg leárazva kerül az üzletekbe.

Giccs tehát kapható — olcsón és drágán, hazai célokra gyártva és exportból visszamaradva. A zsürikben pedig ezt mondják — így nehéz a közízlést alakítani, formálni.

Kádár Márta

Ardai Ildikó

Ardai Ildikó

Mai textilművészetünk jelentős alakja. Az anyag szépségét tartja fontosnak, kiemelkedőnek műveiben.

Népszava, 1973. okt. 27. 101. erf. 252 sz. 8 p.

Minden darab hét

Ha Ardai Ildikó szerep volna, akkor Bodnár Erika játszhatná el. Tehetségének minden árnyalatát megmutathatná az alakításban: lehetne vibrálóan érzékeny és kirobbanóan vidám, bánthatna mélabús hallgatással, lehetne alpárian kacér és sziporkázóan szavakész. Amikor színre toppanna, mindig ő lenne a főszereplő, úgy főzné, fűzné a férfiakat, úgy tartaná sakkban a nőket, hogy mindenki ráfigyelne. Aztán meg, mint a lidérc, eltűnne, akkor meg hiányával válna főhőssé, nemlétező árnyalakká. Óriási sikere lenne, csak néhány kritikus marasztalná el a szertelen alakítás miatt, kifejtve, pszichológialag alátámasztva, hogy ilyen ember nincs is.

Pedig van. Ardai Ildkó ilyen.

Két dolog van, amit következetesen komolyan vesz az életben, amelynél nincs pardon és szertelenség. Az egyik: Szomjas Borbála, a másik a munka.

A hároméves Bori olyan örömforrás számára, amilyennel az életben, anyánál még nem találkoztam. Állandó eufóriás rajongásban él, amióta megvan: csodálatával boldogítja, bűvöletével neveli a kislányt. Remélem, azért nem fogja egészen elrontani. (A családi bemutatáshoz hozzátartozik a ház „ura": Szomjas György filmrendező. Ő maga is alkotó, s mint ilyen, külön téma.)

Ardai Ildikó — textilművész.

Bizarr bizonyítéka munkálkodása eredményességének, hogy egymás után nyerte el az ipari textilbiennálé, majd a művészi, a 8. Fal- és Tértextil Biennálé fődíját Szombathelyen. Mindkét díjjal — a következő biennálé idején —, Kőszegen egyéni kiállítás „jár". Ardai Ildikó most két nyáron át mutatkozhat be a kőszegi Öregtoronyban, idén nyáron ipari textiljeit, jövőre a „művészieket" kellene kiállítania. Szerencsére ez a két minőség nála nincs ellentmondásban egymással. Idén gyapjúszőnyegeket állít ki, jövőre szizál faliképeiből válogat — valószínűleg. Mert mindkét kiállításra új anyagot készít, és mint mindig, ismét továbblép; tevékenykedésének legfőbb jellemzője a folyamatosság.

Mindig vonzotta a népművészet. Népi tárgyakat rak maga köré; hajdan kis piros csizmájában ott volt látható a táncházban; az elsők között vásárolt parasztházat Kővágóörsön, ahol évről évre többet gyűjt össze tárgyakból és tapasztalatokból, mert mániákusan tanulja, pesti lány létére, a zöldségtermesztést éppúgy, mint a meszelést, a lekvárfőzést...

De idefordul ihletért textilművészként is. Eleinte a felszínen keresgélt. Pávaszemes textilekkel szerepelt már 1970-ben Szombathelyen. A hetes szám — úgy emlékszik, ez az első darab is hét részből állt — nemcsak a népművészet mágikus erejéből idéz, de jó alkalom arra is, hogy megfogalmazza a témát és variációit, összefüggő, összetartozó sor jöjjön létre.

Két olyan tanulmányútja volt, amely meghatározója lett munkálkodásának. Finnországból szemléletet, a Székelyföldről motívumot hozott haza. Az északiak életstílusa, egyszerűségre, egyértelműségre törekvő megoldásai azóta is példát jelentenek számára. Erdélyben pedig a székely festékes szőnyeget fedezte fel. Amikor rátalált, nemcsak megnézte, megcsodálta, hanem leült a legjobb helybeli szövő mellé, és egy álló hónapig dolgozott mellette, hogy a megismerés tapasztalássá mélyüljön, gyakorlattá váljék.

E székely festékes szőnyegekből akkor csinált először itthon kiállítást, amikor még csak szinte másolta őket. Mostanra több sorozatot is létrehozott, amelyekben hol a színvilágot tette szelídebbé, átmenetessé, hol az eredeti motívumokat — soros, csillagos, vízfolyásos, szentjános-halas, ezeréves — emelte ki, használta fel más léptékben, nagyította vagy kicsinyítette, váltogatta.

De hogy a szövésnek nemcsak a motívumkincsét sajátította el, hanem a megcsinálás szellemét is, bizonyítja a székely „vízfolyásos" mintából kiinduló sorozata. A majdnem háziiparnak, mindenesetre mindig kézművességnek, falusias foglalatosságnak számító szövés a lehető legegyszerűbben készült. A szövő számára a mintának mindig könnyen kivitelezhetőnek, érthetőnek kellett lennie. Ehhez a lépcsőzetes motívumhoz most Ardai olyan festetlen, kézzel fonott gyapjút használ, amelyben a világos és sötét színek szabálytalanul keverednek. A szövő szigorúan szabályos rendben sző, és mégis változatos, improvizált minta kerül le a szövőszékről. Most, ezek, egyedi darabok, de milyen jól használhatnák a terveket a kéziszövőket alkalmazó szövetkezetek!

Miközben ez a hét szőnyeg az idei kőszegi kiállításra készült, a divat utolérte. A nyugati piacon megjelentek a székely festékeshez hasonló szőnyegek, igaz, pasztell színekben. Ardai pedig 1983-ban ezzel nyerte már a fődíjat; az első székely festékeskiállítása pedig 1975-ben volt.

Hogy a divat mennyire Ardai érdekében fáradozik, bizonyíték rá az az eset, amely az idei frankfurti lakástextilvásáron történt. (Itt állítják ki és adják el a világ lakástextiljeinek nagy részét.) Ardai másik évtizedes „találmánya" — ha úgy tetszik — a rongyszőnyeg, amelyet ugyancsak ő is segített ébresztgetni Csipkerózsika-álmából. A Drávamenti ÁFÉSZ, ahol készül, nemcsak itthon, külföldön is jó eredménnyel forgalmazza. A Csányoszrón készült, színben árnyalt, nemcsak vízszintesen, hanem néhány „függesztett", függőleges csíkkal is díszített szőnyege nyugatnémet vevőre is talált. Frankfurtban, ahova az ARTEX Ardait is kiküldte, ámulva vette észre saját rongyszőnyegeit gyapjúból megszőve az ÁFÉSZ nyugatnémet kereskedőpartnere standján. Az üzletember rongyszőnyeget vásárolt és — másutt, nyilván olcsóbban — megszövette gyapjúból. Az ügy azóta happy enddel ért véget: a kereskedő elismerte Ardai szerzői jogát és fizetett.

Ardai ízig-vérig iparművész, a szó klasszikus értelmében. A művészi textil számára ugyanúgy használati tárgy, mint a szőnyeg, csak annak éppen a díszítés a funkciója. Jó néhány nagy feladata volt már: az Ikarusz-üdülő reprezentatív tanácskozójába szizálból szőtt szárnyformát készített, a TOT Szállóba búzatengert idéző textilborítást, amelynek továbbfejlesztett változata a tavalyi szombathelyi díjazott *Hét kéve*, — egymáshoz boruló, kúppá rendeződő „szőke" textil.

Ardai szövöttanyag- és gobelintervező diplomát kapott az Iparművészeti Főiskolán. Mégsem ábrázol faliképein, hanem teremt. „Én nem leszövök valamit — fogalmazta meg egyszer —, hanem a szövött anyag, a textil válik valamivé."

Ha Ardai szövéseiről esik szó, feltétlenül kell szólni Szécsi Mariról, aki partnere, szövője, „művészeti segéderő". Ám ha a pinceszagú belvárosi műhelybe téved valaki, nem biztos, hogy meg tudja állapítani, ki a „segéderő", ki a művész.

Az egyik csévél, a másik motringol, szőnek együtt — négykezes textília, szövés két zongorára —, festenek, színeznek. Ildikó tervez, Mari kávét főz; Mari sző, Ildi kifőzi, hogy mi legyen ebédre, beszerzi; hozza-viszi Szomjas Borit az óvodába és az óvodából. Fuvaroz, szállít, vásárol, rohan.

Mozgékonyságának magyarázata (innen a lendület és az erő?) művészitorna-oktatói oklevele is van!

TORDAY ALÍZ

Ardai Ildikó

SOLTESZ ÉVA FELVÉTELE

Egy fénykép alá

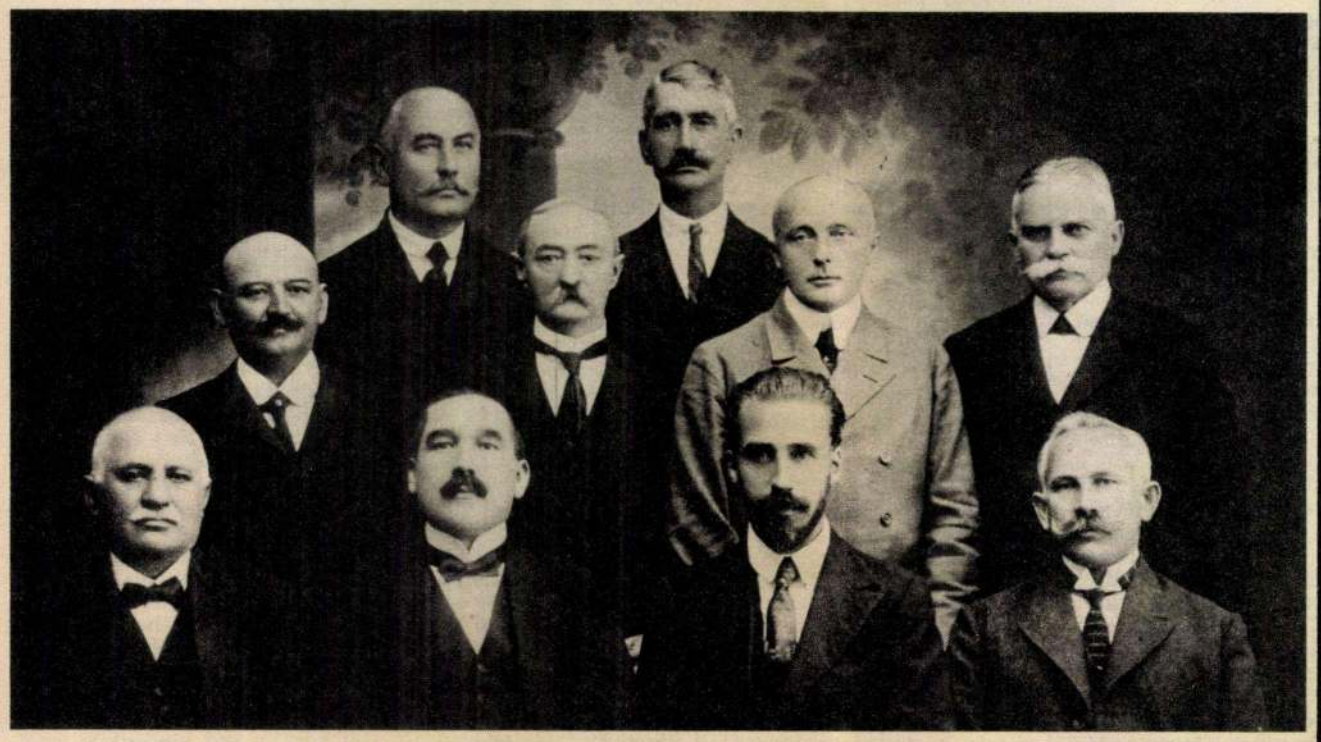

A bajai református egyház presbitériuma az 1925. évben: Olácsy György, Bitz Henrik, dr. Rácz Károly, Szabó Samu, dr. Puskás Dezső, Czérnay Imre, Kolozsváry Sándor, dr. Mészöly Miklós, dr. Fülep Lajos, Franck Mihály
A REPRODUKCIÓT KISS BÉLA KÉSZÍTETTE

Hatvan éves fényképről néz ránk Fülep Lajos — s a mellette ülők, mögötte állók: kézművesek, kereskedők, mesteremberek, a bajai reformátusok egyházi elöljárói. Hogyan kerül közéjük a század legnagyobb magyar művészetfilozófusa? Hiszen a róla s művéről írók előtt is ismeretlen Fülep bajai életideje. Úgy vélik, mint az *Új Tükör*ben is, hogy „a Tanácsköztársaság időszakában professzori állást vállalt a budapesti egyetemen. Ezt követően a hatalomra került ellenforradalom üldözése elől egy dél-dunántúli kis faluba, Zengővárkonyba húzódott el". Ám a Tanácsköztársaság leverése és Fülep zengővárkonyi megtelepedése között legalább hét év telt el. Ez időtt a tolnai Medinán (1920), Dombóváron (1921—1922) és és Baján (1922—1927) volt református lelkész — s az utóbbi években több publikáció próbált fényt deríteni ezen időszakára. Maradt még persze életényei, élethelyszínei közül is jócskán feltáratlan. Hiszen nem ismerjük gyermekkora nagybecskereki miliőjét, vagy erdélyi kirándulásai sorát, amikor is meghatározó, életre szóló élményeket szerzett népművészetről, a székely faluképrő.

Fülep az egész Horthy-érát belső emigrációban, vidéki magányban élte le (csak 1947-ben költözött vissza a fővárosba). Illyés Gyula szavaival: „A forradalmak leverése után a fekete talár, s a Bocskai-süveg alatt vonult vidéki láthatatlanságba".

Fülep Lajos bajai „láthatatlansága" 1922 novemberétől 1927 nyár végéig, közel fél évtizedig tartott. Bajára költözködése, elhelyezkedése után nagy eréllyel, szigorral látott hozzá az egyháztagok lelki gondozásához. Ő maga, de egyháza is állandó pénzhiánnyal küszködött, Ravasz László püspök rendszeres támogatása ellenére is; mégis átalakíttatta az egyházi épületeket. Heti 12 órában hitoktatást végzett több iskolánál, templomi előadásokat tartott (az Assisi Szt. Ferencről szólót más felekezetbéliek — ciszter tanárok — is meghallgatták, kölcsönkönyvtárat, nőegyletet (felesége, Gábor Zsuzsanna vezetésével), egyházi énekkart, „gyermeki isteni tiszteletet" szervezett, megoldotta a szegények segélyezését, s ingyenes orvosi ellátását.

Fülep bajai tevékenységében mindvégig jelen van a tanítás és hazaszeretetre nevelés igénye. Egy alkalommal — 1925 őszén — előadást tartott a magyar népdalról, ismertette Kodály és Bartók gyűjtését (a népdalokat felesége énekelte). Egyházvezetői, szervezői munkájához tartozott a *Bajai Reformátusok Lapjának* (1926—1927-ben összesen négy számban jelent meg) szerkesztése-írása és kiadása is, ezzel is az összetartozást, a közösség ügyét akarta szolgálni. Ráadásul olyan időben, amikor már éppen elfogyott a türelme a következetes szigorával szemben fölmerülő ellenszegülések, piszkálódások, civakodások, apró tyúkpörök, az egyházi (presbitériumi) környezetében egyre erősebben tapasztalható ellentétek, bosszantások miatt. A pár évvel korábban Fülepet befogadó környezet végül is kivetette magából „újjáépítő papját", aki bátor volt Horthy bajai fogadásától (1923. február 27.) „a törvényesen bevett felekezetek egyenjogúságá"-nak fölrúgására hivatkozva távol tartani magát. Mindezzel persze szellemi tevékenységétől is lopta a drága időt. A korábbi időszakához képest kevesebb írása jelent meg ezidőtt. Megtartotta ugyan régi publikációs fórumait (*Nyugat*), de újakat is választott, különösen az 1920-as évektől megszaporodó egyházzal és reformációval kapcsolatos írásai elhelyezésére. Baján élt már, amikor a főművének értékelt *Magyar művészet* külön kötetben megjelent az Athenaeumnál 1923-ban. Ott írta — többek között — az *Ars Una* folyóirat élére a *Művészet és világnézet*et, s *A mai művészet válságát* is. A Nemzeti Szalon 1927-es III. bajai kiállítása katalógus-előszavában a zene és a képzőművészet sajátosságairól, s különbözőségeiről értekezett — ahogy a tárlatlátogatók ismeretszintjét föltételezte: túl didaktikusan.

Fülep másságát, különösségét, a kisvárosból kiütköző voltát emlegetik mindazok, akik Baján találkoztak vele. Major Máté a Deák Ferenc utca gesztenyefáinak lombsátra alatt jeleníti meg az elgondolkozva, magábamerülten sétáló, dúshajú, rőtszakállú, magashomlokú, Krisztus-arcú Fülepet. Napi gályarabságát, szüntelen szolgálatát, a rákényszerített szélmalomharcot egyedül a szobájában végzett elmélyült munka és olvasás ellensúlyozhatta valamelyest.

Bajai emléke, ez az egyetlen fotója a presbiterekkel, is volt könyvtárszobája elárvult falán maradt utána...

Baján — vagy másutt — hagyott, s máig föl nem térképezett életrajzi törmelékeit, emléknyomatait érdemes összegyűjteni, mert pontosíthatja az életutat és gazdagíthatja a pályaképet is.

SÜMEGI GYÖRGY

Adjuk fel?

A SZARVASSÁ VÁLTOZOTT FIAK

Markó Iván és Novák Ferenc — a táncművészet két különböző ágazatának nemzetközi hírű koreográfusai — közös vállalkozással léptek közönség elé a szegedi szabadtéri színpad ez évi utolsó bemutatóján. *A szarvassá változott fiak* című kétrészes táncdráma színpadra állítása nagy felelősséget rótt az alkotókra, még akkor is, ha nem Bartók-muzsikára készítették a kompozíciókat. Napjainkra már általános érvényű szimbólummá váltak a „szarvasfiak", az új, az ismeretlen felé vágyó, tisztahitű, töretlen akaratú ifjak jelképei, akik a múlt éltető forrásából táplálkoznak.

A táncjáték alkotói: a zeneszerzők — Rossa László és Szabados György —, a koreográfusok, táncosok és szcenikusok — Gombár Judit és Hani János — arról a történelmi és társadalmi folyamatról kívántak szólni, amelyet „szarvasfiként" tíz- és tízezer fiatal megélt már századunkban.

Novák Ferenc a néptánc formanyelvén és eszköztárával állította színpadra a falusi környezetből elvágyódó fiúkat. Úgy érzem, ő birkózott meg sikeresebben a nem könnyű feladattal. Novák eddigi koreográfusi munkásságában mindig is találkoztunk olyan művekkel, amelyekben a társadalmi folyamatok ábrázolására törekedett, az egyén és a közösség kapcsolatainak sokrétűségét fogalmazta meg. A koreográfusnak az évtizedek folyamán kialakult sajátos formanyelve, s az a nem elhanyagolható szellemi örökség, amelyet Kodály Zoltán: *Székelyfonó*ja fémjelzett a legpregnánsabban — uralkodik *A szarvassá változott fiak* első részén.

Novák nagylélegzetű művein kiérlelődött, az erdélyi dialektusban megfogalmazott csoportalakzatok, szólók- és párostáncok egységet alkotnak a különböző ének- és hangszerkíséretes táncképekben. Különösen szép a nemes egyszerűséggel formált archaikus hangulatú passiómenet. Akkor érzünk csak dramaturgiai és stiláris bizonytalanságot, amikor a stilizált, expresszionista mozdulatfűzéssel megformált anya figurájával találkozunk.

A tánckép egésze nem mentes Novák korábbi monumentális táncszínházi produkciójának formális jegyeitől, s a részleteiben szép, és hatásos, de elhúzódó képek már-már töredezetté tették a produkciót. Ezek közül az önállósult táncjelenetek közül ki kell emelnünk a legkisebb fiú (Gantner István) hangulatteremtő szólóit.

A Néphadsereg Művészegyüttese kiegészülve a Bihari János Táncegyüttes tagjaival magabiztosan, stílusosan és magávalragadó erővel táncolt. Ugyanez már nem mondható el a Győri Balett együtteséről, amelyet érezhetően kifárasztott erre a bemutatóra a nyári külföldi vendégszereplések sora. Markó Iván kompozíciója a tradíciókat elhagyó, új utakat kereső, az útkeresés bizonytalanságát vállaló fiúk heroikus küzdelmét, az „Ember" magárautaltságát kívánta bemutatni. De amíg a sokszor idézett, eredeti kolinda-

Ardai Ildikó

Az 1974-es textilművészeti bemutatón szombat-helyen második díjat nyert.

Népszava, 1974. júl. 26. 102. evf. 173 sz. 4p II

Andai Ildikó

Az 1970-es textilművészeti bemutatón szombat-helyen részt vett.

Népszava 1974. jól. 26 102 evf. 173 sz. 4.

Ardai Ildikó textilművész

A szombathelyi Savaria Múzeumban
júl. 12-én nyílik meg a III. Fal- és Körtextil
Biennále, melyen szerepel műve, két egy-
ségből álló szizál kompozíciája.
(culítve).

Képes Krónika

1974. VI. 6. TV. 18.35 ka.

Andrai Ildikó
textilművész

"Variációk" - című műve
szerepel a tárlaton

Molnár László: II.fal és tértextil biennálé.
MŰVÉSZET, 1972.augusztus - 38.oldal

Ardai Ildikó

A II. Szombathelyi Fal- és Tértextil Biennálén szereplő alkotása nem a lakást tekintette céljának, bár vetülékfonalas játéka gépi úton előállítható.

Fal- és Tértextil művészetünk (Kocsogh Ákos hozzászólása az anketon); Ipari Művészet, 1973/1. sz. 10. l.

Ardai Ildikó

Az előcsarnokban mindjárt magasra felfüggesztett, sisalszálakból fonott munkája uralta magára a figyelmet. Emlékeztet a kosárfonás és narsakészítés ősi technikájára, mitivumaiban a népművészet egyes elemeire.

Fal- és tértextil művészetünk; Mihály ~~Margit~~ Mária hozzászólása a II. Szombathelyi Fal- és Tértextil Biennálét követő anhétvi; Ipari Művészet, 1973/1. sz. 13-14. l.

DAILY NEWS

Ildikó Ardai

Ungarische Ausstellungen im Ausland

1021

In naher Zukunft werden Kunstliebhaber verschiedener Länder Gelegenheit haben, Werke ungarischer Künstler kennenzulernen.

In Tampere (Finnland) stellt die junge Textilkünstlerin Ildikó Ardai in einer selbständigen Ausstellung ihre Wand- um Raumtextilien aus.

Im alten Rathaus von Prag werden unter dem Titel „Jugendstil in der ungarischen Graphik" 89 Werke der Ungarischen Nationalgalerie vorgeführt, darunter die der berühmten ungarischen Künstler Károly Ferenczy, Lajos Gulácsy, József Rippl-Rónai und János Vaszary.

In der polnischen Hauptstadt wird in Kürze eine bis zum 10. Oktober währende Ausstellung mit Werken des Gegenwartskünstlers Ignác Kokas eröffnet.

In Bukarest veranstaltet die Ungarische Nationalgalerie vom 15. September an eine Ausstellung unter dem Titel „Fünf Vorboten moderner ungarischer Malerei", die das Schaffen von József Egry, József Koszta, László Mednyánszky, István Nagy und János Vaszary repräsentiert. **(NN)**

1973 SEP 13

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

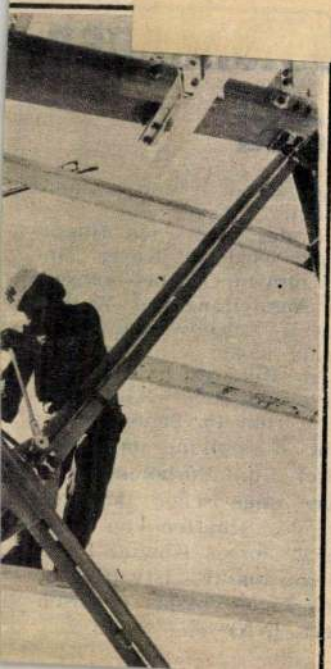

RINGER-WM

Teheran — Bei den am Samstagabend beendeten Ringer-Titelkämpfen im freien Stil hatte die Sowjetunion bereits groß aufgetrumpft und sechs der zehn zu vergebenden Titel gewonnen. Nun könnte es bei den griechisch-römischen Weltmeisterschaften, die am Dienstagabend in Teheran gestartet wurden, zu einer ähnlichen sowjetischen Siegesserie kommen. Die ersten Ergebnisse weisen jedenfalls in deutlicher Form darauf hin, in sämtlichen zehn Gewichtsklassen des griechisch-römischen Turniers gab es in der ersten Runde für die zehn UdSSR-Teilnehmer Erfolge. Rumänien, Bulgarien, Ungarn und die Türkei folgten mit jeweils sieben Siegen.

LEICHTATHLETIK

Edinburgh — Das Council des Internationalen Leichtathletik-

Ardai Ibolyka

Részt vett a kiállításon

Jubileumi Iparművészeti Kiállítás
Miskolc, 1975. jún – júl.

Arday Ildikó

„7 x 7 Borzas" szövött sisal-tal
250 x 420 cm

III. Fal és Tértextil Biennálé
Szombathely Savaria Múz.
1974. Jul – Szept

Andai Ildikó
gobelinművész

A prágai Magyar Kultúra Karlóvy Vary és prágai kiállításain részt vett.

.-. Magyar müvészek kiállitásai külföldön.

MÜVÉSZET, 1972.szeptember - 46.oldal

Ardai Ildikó

A prágai képzőművészeti főiskola galériájában júl. 22-ig tart nyitva az a kiállítás, melyen gobelinjei is láthatók.

Fejér Megyei Hírlap, Székesfehérvár, 1972. júl. 15.

Ardai Ildikó

Műve szerepel a II. fal és
tértextilbiennálén kombathelyen

Kritika 1972 október 38.old.

Ardai Ildikó

Textiljeinek Tampereben (Finn-
országban) lesz kiállítása

Magyar Nemzet 1973 szeptember 12
4. old.

ARDAI
~~Aradi~~ Ildikó

A finnországi Tampere múzemtól meghínást kapott önálló kiállítási anyaggal (fali- és tértextil kompozíciók).

Néray Katalin: Hérek; Mügyűjtő, 1973/3. sz. 61. l.

Ardai Ildikó

Növényi ornamentális kompozícióval (Pána) szerepelt.

Szíj Rezső: 1. Fal- és Tertextil Bicunálé Szombathelyen; Ipari Művészet, 1970. IV. 45. l.

Ardai Aldikó, népművész

- Mesenőnyeg c. műve a KISZ Központi Művészegyüttese Rottenbiller utcai székházában rendezett kiállításon

Fiatal népművészek
Magyar Ifjúság, 1971. szept. 10. 13. l.

Ardai Ilonkó

Vadász könyeg
csomózott könyeg 250 x 200 cm

Vadászati Világkiállítás 1937.
Mücsarnok

Ardai Ildikó

A bajai Türr István Múzeumban megnyílt népi szőnyegek kiállításán munkája szerepel.

Gató Károly: Népi ihletésű szőnyegek.

Petőfi Népe 1971. szept. 9.

ARDAI ILDIKÓ

„Meseszőnyeg"

Szöttes, repr.

Fiatal népművészek.

Magyar ifjúság, 1971. szept. 10.

Ardai Ildikó

A bajai Türr István Múzeumban megvételt népi szőnyegek kiállítása munkája szerepel.

Gató Károly: Népi ihletésű szőnyegek.

Petőfi Népe, 1971 szept. 9.

Ajrdai Ilolikó

Budapesten született 1942-ben. Iskolai végzettsége: Magyar Iparművészeti Főiskola, 1968. Kiállítások: I. Fal és Tértextil Bjennalé, Kombathely (1970).
Katona László: II. Fal-és Tértextil Bjennálé, 1972. Kombathely.

Árdai Ildikó

Vadászati Világkiállítás, Budapest, 1971;
Szofia, Prága, Budapest, Baja (1972.)
Bemutatott műve: 1. p. reprodukció „Variáció",
sisal, fonott, 500 cm².

Katona László: II. Fal- és Tértextil Biennálé,
Szombathely, 1972.

MEGTEKINTHETŐ: 1976. MÁJUS 27 — JÚNIUS 10.

HÉTKÖZNAP	9,30 — 18 ÓRÁIG
SZOMBATON	9 — 14 ÓRÁIG
VASÁRNAP	10 — 14 ÓRÁIG

A KÉPCSARNOK MEGHÍVJA ÖNT

ARDAI ILDIKÓ

IPARMŰVÉSZ
KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA
1976. MÁJUS 27-ÉN
CSÜTÖRTÖKÖN DÉLUTÁN FÉL 6 ÓRÁRA

MEGNYITJA:

MIKÓ SÁNDOR

MUNKÁCSY-DÍJAS BELSŐÉPÍTÉSZ
A KÉPZŐMŰVÉSZ SZÖVETSÉG FŐTITKÁRA

KÖZREMŰKÖDIK:

A SEBŐ EGYÜTTES

CSÓK ISTVÁN GALÉRIA
BUDAPEST, V. VÁCI UTCA 25

ARDAI LÁSZLÓ

ARDAI LÁSZLÓ

KÉP CSAR NOK

MEGHÍVÓ

Fk.. Köteles István 75.226 — Képcsarnok V. Ny

Ardai Ildikó

"Magányos textil" cimmel Vadas József ir a IV. Fal- és Tértextil Biennálén bemutatott müvekről a szombathelyi Savaria Muzeumban. Felsorolja a résztvevő müvészeket és ismerteti munkájukat: Ardai Ildikó, Attalai Gábor, Balázs Irén, BUzás Árpád, Cságoly Klára, Farkas Gabriella, az első dijnyertes Gecser Lujza, Kele Judit, Pauli Anna, Pécsi László, Preiser Klára, Szilvitzky Margit, Szuppán Irén, Tóth Sándor és végül Fekete György és Somogyi Pál belsőépitészeket emliti meg, mint akiknek könnyitést jelentettek a tárlaton szereplő kisméretü textilmüvek. A Vadas-cikket lásd: Gecser Lujza nevénél.
Élet és Irodalom, Bp. 1976. szept. 11. XX. évf. 37. sz. 13. lap.

munkájukban

Ardai Ildikó iparművész

Czóbel Béla kiállitását a balatonboglári Kápolna Tárlaton május 23.-án,
Benkő Viktor kiállitását a Schönherz Zoltán Kollégiumban május 24.-én,
Patay László kiállitását a dunaujvárosi Uitz teremben május 28.-án,
Bányai István kiállitását a Helikon Galériában május 27.-én,
Szabó László kiállitását a Studió Galériában május 26.-án,
Ardai Ildikó kiállitását a Csók István Galériában május 27.-én,
Mácsai István kiállitását a debreceni Medgyessy Teremben május 27.-én nyitják meg,- mint a kulturális eseményeket ismertető rovatában a lap közli.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. május 22. XX. évf. 21. sz. 8. lap.

Ardai Ildikó

Megbízást kapott Ardai Ildikó, hogy a budapesti Hilton Szálló elnöki lakosztálya részére készítsen textil tér-elválasztót

— : Közteri munkák

Művészet, 1977. május – 48. oldal.

Ardai Ildikó

Kiállítása a Csók István Galériában

1976 máj - június

– Katalógus a könyvtárban –

Ardai Ildikó, iparművész

□ ARDAI ILDIKÓ iparművész kiállítását holnap délután fél 6-kor nyitja meg Mikó Sándor belsőépítész, a Váci utcai Csók Galériában. Közreműködik: a Sebő-együttes.

— : Hallottuk 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. máj. 26.

Ardai Ildikó

Megbízták Ardai Ildikót, hogy textil falikárpitot a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége részére készítse el.

— Kortárs művészek.
Művészet, 1978. április – 45. lap.

Ardai Ildikó, iparművész

— A CSÓK GALÉRIÁBAN csütörtök délután fél 6 órakor nyitják meg Ardai Ildikó iparművész kiállítását; közreműködik a Sebő-együttes.

— : Hír

8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. máj. 25.

Ordai Ildikó

Ordai Ildikó május 27-én mutatta be iparművészeti termékét a Csoh Istvánn Galé-riában.

-----:Kiállitási naptár.

M.vészet,1976.május - 48.oldal.

Andai Ildikó

A moszkovai magyar kiállítás-on gobelinja nevepettek.

-----:Nemzetközi szemle.

Művészet,1976.március - 42.oldal.

Andai Ildikó

Andai „festéhesei" sisál nevű növényi eredetű tompa fényű fonalból maga festetten hérút. A növéstechnikát „Csikszeredán" sajátítatta el.

S.B.: Andai Ildikó festéhesei
Tükör, 1976. junius 15 – 43 oldal

Andai Ildikó

A Csók István Teremben mint-
tatta be Andai Ildikó rusztikusan
szőtt, gazdag szincrésű „Festékesert".

S.B.: Andai Ildikó festékesei.
Tükör, 1976 junius 15 - 43. oldal.

ARDAI ILDIKÓ, iparmüvész

A II.Fal-és Tértextil Biennálén szerepelt müvek közül a Magar Népköztársaság Müvészeti Alapja megvásárolta és a Savaria Múzeumnak átadta:
Ardai Ildikó: Variáció,cimü alkotását. 627.old

MIHÁLY MÁRIA: Jelentés a Vas Megyei Múzeumok 197-72. évi munkájáról.Savaria Múz.Szombathely, 627.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975.

1976.XI.20.21.15 D. TV.
Művészeti Magazin

Ardai Ildikó textilművész

- Nyilván kedves nézőink a szálloda egyik legnépszerűbb része lesz ezen a földszinti caffésshopnak nevezett gyors étkezés kávézó. Persze reménytelen vállalkozás lenne akár felsorolni akár bemutatni, hogy mi mindent készitettek a jotoban müvészek. Megkértünk két iparművészt, Ardai Ildikó textilest és - János kovácsot, hogy legalább az ő munkájuk révén bepillantsunk az itteni - Ildikónak mit kellett csinálnia.
- Az én feladatom az elnöki lakosztályba egy térelválasztó textill készitése volt, a 3o centi mélységü nagy keretbe feszitettem a textilemet, sisából, az érdekessége az, hogy a kétoldali hatás, amilyen kell legyen egy térelválasztónak, azzal fokoztam, mozgalmasabbá, töltöttem ki a keret mélységét, hogy két sik két -felület metszi egymást 3o centi mélységben, és a feszitettség szinte a fémes huzal feszitettségéig fokoztam, és szinében visszafogtam a támasz kosárfonás egyszerüségével.
- Magának 2 esztendeje volt, azt hiszem, hogy ez emlékezetes munka marad. János?
- Hát én a müemlékii részbe csináltam kovácsolt vas rácsot, és kapukat, azonkivül ide a kofésisorbacsillárokat, és falikarokat. A legkedvencebb munkám az ibolyalépcső felőli oldalon levő 8 méter hossza, és 1.4o magas térrács, aminek vastagsága és van, és ez ami számomra uj, mert most csináltam először ilyen kovácsolt vas rácsot, és próbáltam valami nagy öblös negativ formákat kialakitani, amit mondjuk a vasnak a sulyából, és a nehézsége miatt elég nehéz megoldásnak éreztem, és én látom benne a nagy negativ formákat, hogy más is fogja látni azt nem tudom, de remélem, hogy sikerült. Most talán a hangulat az az az egyezik a vár hangulatával, amit nagyon szeretnék, és nagyon szerettem volna, ha ugy sikerül.

Ardai Ildikó, népművész

Meseszőnyek
repr.

Fiatal népművészek
Magyar Ifjúság, 1971 szept. 10. 13.l.

Ardal Ildikó

Pása a szövőt komponiája (eml.)
Szekepel az I. Fal és Tértextil
Bienválén Szombathelyen

Kulcsár János: A mi Bienválénk

Vas Népe 1970 VII. 26

Arday Ildikó

"Keretre feszitett pávaszem-motivumaiból egész "várat" lehetett volna épiteni"-irja kritikájában Perneczky Géza: "Textil-biennálé cimmel a szombathelyi kiállitásról.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. juli. 25.
XIV. évf. 3o. sz. 12. lap

Arday Ildikó

Egy mince szerepel az alábbi-
háslaton Bombathelyen

Perneczky Géza: Textil-biennálé

Élet és Irodalom 1970 VII. 25

Ardai

Méltatlan.

Forgács Éva: Magyar textilkiállítás Aalborgban.
Művészet, 1978. november - 22. lap.

Ardai

Méltatás

Menyhárt László: Válasz Forgács Évának.
MŰVÉSZET, 1980. február - 46. lap.

Ardai Ildikó, tipográfus

L: Szilasi Anna

Torday Aliz: A rongyszőnyeg reneszánsza 2.

Esti Hirlap Br.1980 m[illegible] 22-

Ardai Ildikó, textilkreező

□ ARDAI ILDIKÓ textiltervező és Házi Tibor üvegtervező kiállítása az Iparművészeti Vállalat rendezésében 18-án, pénteken nyílik meg a székesfehérvári Domus Áruházban.

□ Ardai Ildikó

2

Esti Hírlap, Bp. 1980. dec. 15.

Arday Ildikó

Részt vett a Fényes Adolf teremben rendezett falitextil tárlaton.

Magyar Hirlap 1981/nov.21/8

Ardai Ildikó

kiállitott a Fényes Adolf teremben
a textilkiállitáson.

Magyar Hirlap 1981/11/1o
Wagner: Falra hányt borsó?

Ardai Ildikó, textilművész

L. Pauli Anna

Tordoy Alíz: Textil a lakásban 2.

Esti Hírlap, Bp. 1979. aug. 30.

Ardai Ildikó

Ardai Ildikó művei reveláció
igénye és élménye nélküli mű.

Forgács Éva: Művészetek és művészeti ágak...
Művészet, 1979. szeptember - 34. lap.

Arday Ildikó textiltervező
Falitextil. Kiállítás. Fényes Adolf Terem.
1981. máj. 20-dec. 13-ig.

Esztétikailag magas színvonalú, de szándékoltan nem képi igényű falitextilt állítunk ki, olyan műveket, melyeknek valóban funkciója, hogy védje a falat a hőtől és az embert a kellemetlen hidegérzettől. –
Arday Ildikó művészi textilt hoz a kiállításra. (említse!).

Műcsarnok és Kamaraterei, 1981. November

Ardai Ildikó textilművész

Acsay Judit: Gyermeteg textilik

Művészet, 1983. december

Árdai Ildikó

Textil biennálé Szombathelyen

Magyar Nemzet 1984. IX. 23.

Ardai Ildikó, textilművén

L: Szenes Zsuzsa

Vadas József: Testett textil 13.

Élet és Irodalom Bp. 1984 júl. 27. XXVIII/30

A SAVARIA MÚZEUM MEGHÍVJA ÖNT
A BIENNÁLÉ VÉDNÖKEI ÉS SZERVEZŐI NEVÉBEN

ARDAI ILDIKÓ
ERDEI IRMA
MOLNÁR MÁRIA

A 6. IPARI TEXTILMŰVÉSZETI BIENNÁLÉ
DÍJNYERTES TEXTILMŰVÉSZEI
KAMARAKIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA
1985. JÚNIUS 29-ÉN 11 ÓRÁRA.
MEGNYITÓ BESZÉDET MOND:
DR. MEDGYESSY ILDIKÓ,
AZ IPARI MINISZTÉRIUM KERESKEDELMI
FŐOSZTÁLYÁNAK VEZETŐJE
A KIÁLLÍTÁS KŐSZEGEN AZ ÖREGTORONYBAN
(CHERNEL U. 16.)
TEKINTHETŐ MEG, JÚLIUS 29-IG.

F. k.: D.r Bándi Gábor – 85 2816 Sylvester J. Ny. 1000 db

Ardai Ildikó, textiltervező

Szizál, juta, gyapjú és főként rongy az alapanyaga, Ardai Ildikó textiljeinek: tévelválasztó falat és padlót burkoló anyagok készülnek belőlük. A népművészet motívumkincse és egyszerű technikája elevenedik fel: a rusztikus felületi textil színezése visszafogott, pasztellárnyalatú, így szinte minden lakásbelsőhöz harmónikusan illeszkedik.

/említve/.

Pellionisz Valéria: Textil, üveg, kisbutor.
Veszprém, Dési Huber Terem.

Tükör, 1982. júl. 25. 4. old.

Arday Ildikó textilművész

Gül Baba u. 25.

A fenti című budai lakásban várja Gorka Rivia mindarokat akik kiváncsiak kerámiáinak rögtönzött tárlatára, ahol Focht géra keramikus, Arday Ildikó textil- és Buczkó György üvegművész munkái láthatók.

Túrós 1983 VII. 31

Ardai Ildikó, textilművész

L: Attalai Gábor

Torday Stiz: Magy-art.

13.

Élet és Irodalom 1985. nov. 15 XXIX/46

Ardai Ildikó, textiltervező iparművész

A Bajai Lakberendezési Szövetkezet olyan, bútorokat igyekszik gyártani, amelyek felfogásukban, hangvételükben, formájukban teljesen újszerűek. Ezeket most Ardai Ildikó textiltervező rongyszőnyegei és Pauli Anna függenyeinek társaságában látjuk.

Izlések és pofonok.

1983. II. 9. Televízió 18.05 /Gné/.

Arday Ildikó, textiltervező ipsarművész

A S. szombathelyi Fal és Textil-bienn áléufiltható a graffiti azaz a falfirka megörökítése – mely nem új keletű a művészetben. A biennálé ezúttal a „Textilrealitás-textilrealizmus" témakör megfogalmazásával próbálta irányítani a művészi törekvéseket. – Az egyik legerőteljesebb – méreteiben, anyagában és megfogalmazásában egyaránt – Arday Ildikó „Hét kéve" c. domborművű textilje. Szizálból szőtt, a búza szőkeségét, aratás utáni összerakottságát fejezi ki ezzel, az ugyancsak természetes anyaggal. Egyszerű és egyértelmű, mint a nagyszerű dolgok általában. Ennyerte vele a biennálé egyik díját és vele egy kőszegi kiállítási lehetőséget, két év múlva. (említve és repr.).

Torday Aliz: Fal a falon.

Népújság (Tolna), 1984, júl. 14.

Ardai Ildikó, textilművész

L: Soltis Gizella

Vadas József: Falon varrva 12

Élet és Irodalom Bp. 1986. aug. 8. XXX/32

Ardai Ildikó, textilművén

ARDAI ILDIKÓ ÉS

láshoz, kiválóan tud hasonló témájú, sikeres filmekből meríteni. A plagizálás „nagymestere" most gondolt egy merészet, szabadjára engedte fantáziáját (?), s módszerét továbbfejlesztve megpróbálta a Csillagok háborúját és az *Excaliburt* (!) egyetlen filmmé összegyúrni. „Bátor" kísérlete kétségbeejtő eredménnyel zárult.

– i Heti ajánlat

3

Új Tükör, Bp. 1986. aug. 31

XX III/35

Ardai Ildikó, textiltervező iparművész

a 6. Ipari Textilművészeti Biennále.

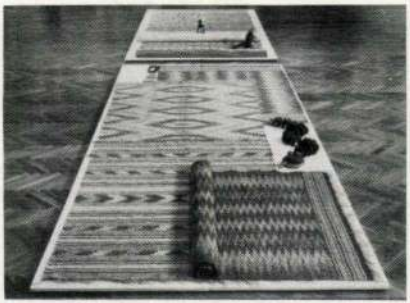

Részlet a kiállításról, az előtérben Ardai Ildikó nagydíjas szőnyegei (fotók Rosta J.)

Művészet, 1983. dec. 56-old.

Ardai Ildikó

Végy egy székely festékest...

Ardai Ildikó kiállítása Miskolcon

A SZÉKELY FESTÉKES szőnyegekkel 1975-ben találkozott Erdélyben Ardai Ildikó. Akkor végigjárta a portákat, elkérte, megnézegette a régi darabokat, leült a legjobb csíkpálfalvai szövő mellé, hogy beletanuljon a szövésmódba: a ritmusát átvegye.

A székely festékes szőnyeg alapanyaga gyapjú, amelyet növényi festékkel színeznek, ezért is egyenetlen olykor a festése. Lépcsőzetes mintázatának három alaptípusa van: a soros, amely a szövött csíkot, a csillagos, amely a középpontból kiinduló mintát s a keretes, amely a szegélyrészt jelöli. Ezt variálják azután a Szé-

szőnyeg nemesen egyszerű lett. Azután a birkagyapjú eredeti „színállásaiban" szőtte tovább a mintát. A nyersszínű, drapp, barna alapanyaggal a szó szoros értelmében játszani kezdett. A színeket nem bontotta szét, tarkán, melírozottan hagyta és így az azonos motívum felbomlott, elnyerte tündéri esetlegességét. Ez a variáció a fonal változatossága miatt kiválóan alkalmas a sokszorosításra, hiszen a szövő — vagy urambocsá' a gép — ugyanazt a motívumot szövi mechanikusan, miközben a felület laza, tarka, soha nem ismétlődően mintás lesz. Később a [illegible]

A NAP

Óvatosan

Z. roppant aggodalmasan lépeget. Állandóan a lába elé néz, és minduntalan azon képzelődik, mekkorákat lehet elhasalni, hanyattesni, elcsúszni, bukfencezni, összeütközni, megbotlani, félrelépni, milyen könnyen bicsaklik ki az ember bokája, roggyanhat meg a térde, a kisutcából nekiszaladhat egy biciklis gyerek, kicsapódhat elébe váratlanul egy kapu, egy ajtó, fölszaladhat a járdára egy megkergült gépkocsi, csupa balesetet lát lelki szemei előtt, ettől lépeget úgy, mintha hímes tojásokon, nem pedig vedlett-horpadt

nagy, a BM Tűzoltóság országos parancsnoka a népgazdaság tűzvédelmi helyzetét elemezve összegezte azoknak az ellenőrzéseknek a tapasztalatait, amelyeket a gazdálkodó szervek, a tanácsok, a minisztériumok, a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság és a tűzoltóság szervei az elmúlt év második felében végeztek e témakörben. A megállapítások

valamint az emberi hanyagság, felelőtlenség játszik szerepet.

Az országos parancsnok elmondta, hogy intézkedés készül a többi között a gazdálkodó szervek, az intézmények, a minisztériumok, az országos hatáskörű szervek, valamint a tanácsok feladatainak meghatározására, korszerűsítik a tűzvédelem felelősségi rendszerét.

Ardai Ildikó

textiles

Kiállít a Múzeumokban. Lásd: Hübner A-
rankánál (P. Szücs J.: Régi divszőfünk:
a textil)

Népszabadság, 1988. szept. 3.

Ardai Ildikó, textiltervező iparművész 1.) Folytatás.

A. S. szombathelyi fal- és tértextil biennále a Savaria Múzeumban nyílt meg – A biennále ezúttal a „Textilrealitás-textilrealizmus" témakör megfogalmazásával próbálta irányítani a művészi törekvéseket. – Az, egyik legerőteljesebb – méreteivel, anyagában és megfogalmazásában egyaránt – Ardai Ildikó „Hét kéve" c. domborművű textilje. Szizálból szőtt a búza szőkeségét, aratás utáni összerakottságát fejezi ki ezzel az ugyanakkor természetes anyaggal. Egyszerű és egyértelmű, mint a megyszerű dolgok általában. Elnyerte vele a biennále egyik díját és vele egy kőszegi kiállítási lehetőséget, két év múlva.

Torday Aliz: Fal a falon.
Népújság (Heves), 1984. aug. 4. 8.-old.

Ardai Ildikó, textiltervező iparművész 2.) Folytatás.

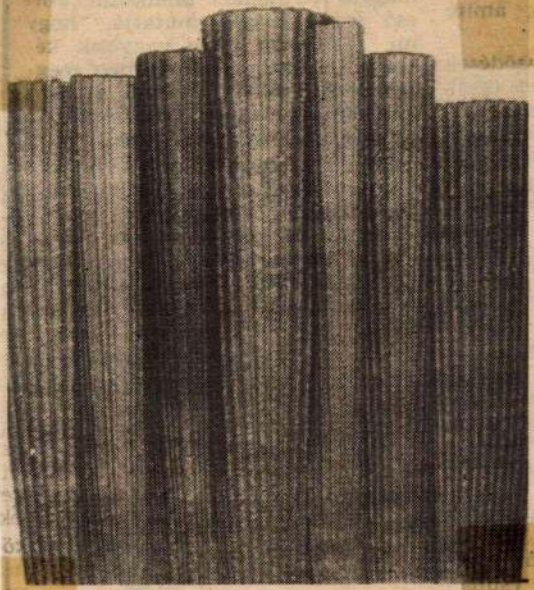

Ardai Ildikó: Hét kéve

Torday Alíz: Fal a falon.
Népújság (Heves).
1984. aug. 4. 8.-old.

Arday Ildikó textiles

Munkái láthatók a Gül baba utca 25.alatt.ld.Gorka Lív

UJ TÜKÖR 1983,XX.évf.31.sz-43.o.

ARDAI ILDIKÓ

Szizál, juta, gyapju és főként rongy az alapanyaga A.I. textiljeinek: térelválasztó falat és padlót burkoló anyagok készülnek belőlük. A népmüvészet motivumkincse és egyszerü technikája elevenedik fel: a rusztikus felületü textil szinezése visszafogott, pasztellárnyalatu, igy szinte minden lakásbelsőhöz harmonikusan illeszkedik.

Pellionisz Valéria: Textil, üveg, kisbutor. Veszprém, Dési Huber Terem

UJ TÜKÖR 1982. XIX. évf. 30. sz. 4. o.

... munkaidőnek megfelelő szem. alapber: F

A dijazás számitásánál alapulvett munkaidő: hónap.

A jogviszony tartama: -tól -ig.

A feladat irányitója:

A szerződéshez szükséges előzetes engedély kelte, száma:

kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv. adó és községfejl. hozzájár. kerül vonásra.

dapest, 197.....

....

megbizott megbizó

Ardai Ildikó

textilművész

Mutatkozik be Dunaújvárosban az MMK Galériában.

Dunaújváros, Kilián
1981 jan. 13.

Ardai Ildikó, textilmüv.

Új Müv. 2003. 9. p. 34.

ARDAI ILDIKÓ

Magyar Nemzet 11
1991 III. 22.

KIÁLLÍTÓTEREMBEN

Egy kiállítás tanulságai

ARDAI ILDIKÓ tehetséges textiltervező, erről meggyőzött bennünket az évek során azzal a sokféle munkával, amellyel a legkülönbözőbb középületeket: szállodákat, üdülőket, éttermeket díszítette. Középületekben látható művei elsősorban szizálból készültek. Kedveli ennek az erős szálú anyagnak a természetes nyers színét, erős szálait, s azt, ahogy megszőve, szigorú rendbe fogva is kibomlik belőle valami megzabolázhatatlan erő, s a kócos felület így, *a síkba kényszerítve is* megőrzi a természet közelségét. Egyszerre megszelídített és egyszerre vad: egyszerre megmunkált és szabad. Ezeknek a szizálból készült tértextileknek a dekoratív szépségét hozta el a *Műcsarnokba* is, a három teremből álló kiállítására. Belépve az első terembe újra megcsodálhattuk, milyen nagyszerű dekoratív erő lakozik ebben az anyagban. S az anyag dekorativitását *Ardai* Ildikó fokozta: nem csupán megszőtte a szálakat, de tovább is formálta. Kilépett a síkból; valósággal építkezett a megszőtt anyagból. Sátrat formált belőlük, erőteljes plasztikát borított a falra, vagy kévékbe fogta őket úgy, hogy *körbejárható egységeket* alkottak. A sima, fehérre festett fal ugyan nem szolgálhatott olyan szép kontraszttal, mintha ugyanezt a Kőszegen, a nyers falakból rakott háttér előtt láthattuk volna, s a Műcsarnok méretei, a terem csöppet sem hízelgő környezete sem segítette hozzá a kiállított munkákat ahhoz, hogy együttesen *kellemes térhatást* váltsanak ki, de az itt látható munkák szokatlanságukkal jól indították ezt a kiállítást. Fölkeltették az érdeklődést az anyag s a művész iránt, s az sem baj, hogy az itt látható művek fölidézik bennünk a *Szombathelyi Textilbiennálék* emlékeit, s eszünkbe juttatják, milyen sokféle módon csodálkozhattunk már rá eddig is a szizálra. Ardai Ildikó is többféle módon kezeli őket.

AMÍG AZ ELSŐ TEREMBEN *építkezik* belőlük, a tárlat második helyiségében a sokkal hagyományosabb megközelítést választja, falikárpitot, pasztelszínű szőnyegeket sző belőlük. A katalógus tanulsága szerint ezt a fajta tevékenységét a *székely festékesek* hagyományaira vezeti vissza, de bárhonnan is merítette ihletését, hatásában, élményében már olyan messzire jutott ettől, hogy nehéz lenne itt a rokonság fokát lemérni. Hiszen nem azonos már sem a színvilág, sem a motívum, s a szövőszék is csak annyira idézi föl a valamikor szőtt szőnyegek világát, amennyiben valamennyi szövőszék hasonlít egymásra. Az erőteljes, tiszta színek itt fáradt *pasztellá* halványodtak és a csillagminták, amelyek annyira jellemzik a kelimeknek nemcsak az erdélyi, de szinte valamennyi fajtáját, megnőttek, szétestek, föl lettek szabdalva. Ha népi: csak annyiban, amennyiben ez is szövőszéken készült. De nem az a baj, hogy ezek a szőtt faliképek nem őrizték meg népi hatásukat. Sokkal inkább az, hogy a fölkeltett érdeklődést a kiállítás nem tudja fokozni. Az eszköztár hamar kimerül, s a kiállított munkák kezdik önmagukat ismételni. Akárhogy is bontja részeire a hagyományos kelimek — akár székely, akár más — alapvető mintáit a tervező, akárhogy hasogatja — a mintákat vagy akár az anyagot is, egy idő után ez az élmény már nem nyújt annyit, amennyit egy Műcsarnokbeli kiállítástól elvár az ember. S ez azért szomorú, mert olyan ritkán adódik alkalom arra, hogy a művész — különösen egy iparművész — bemutatkozhasson a Műcsarnokban. Igen gyakran az alkalom szinte az *egyetlen*. Nagy tehát a felelőssége annak, mit állít ki a Műcsarnokban. S hogy egyáltalán vállalja-e ezt a tárlatot, hiszen gyakran a helyiség sem hízeleg a bemutatásra kerülő munkáknak. Egy meghittebb környezet jobb volna. Csakhogy ki tudna ellenállni egy ilyen lehetőségnek? Ki az, aki *elég bátor bevallani:* nincs annyi hatásos munkája, amennyit ott be kellene mutatni. Ki az, aki ilyen *szigorú önmagával szemben*, ha már a tárlat rendezője nem az? Milyen könnyen megtéveszt az ilyen lehetőség, s milyen gyakran megesik az, hogy ami megfelel egy szállodai környezetnek, kisebb terem hangulatának — önmagában nem állja meg a helyét. Nem elég erős mű ahhoz, hogy *kiállítási mű* váljék belőle.

SAJNOS BELEESETT ebbe a csapdába Ardai Ildikó is. Nem egyedül esett bele, hiszen a kiállításnak *rendezője* is volt, aki bátrabban — és szigorúbban válogatva — hatásosabb tárlatot kreálhatott volna. Olyat, ahol az üde rongyszőnyegek nem növik ki magukat a leghatásosabb munkákká.

(fekete)

Kéjstand

A feltételeket betartották: iskolától, templomtól távol nyitották meg alkalmi üzletüket az Intermozaik Kft. „újsággyártói". Kőbányán tették ezt, a BNV területén, a sajtófesztivál pavilonjának kellős közepén. A pultjuk maga volt a kéjmámor: gyermekszemmagasságban izgalomban levő hímvesszőt, anatómiai tanulmányhoz is hozzásegítő nyitottsággal a legintimebb női testrészt ábrázoló lapok sorakoztak a pultjukon. Ha a látogató óvni akarta csemetéjét, akkor — amennyiben időben felfedezte a kínálatot — LAPoskúszásra kötelezte gyermekét. Vörös Antal László, az Intermozaik Kft. vezetője nemrégiben azt hirdette: megrendezi a pornóvilágkiállítást. Tegye — magára vessen az a szülő, aki elviszi oda gyermekét. Igérjük, a minap zárult sajtófesztivál egyetlen kiállító szerkesztősége sem kér majd standot a bemutatón: Intermozaikék ne szégyenkezzenek a magyar újságírás miatt. Úgy, mint ahogy mi szégyenkeztünk most ömiattuk . . .

(g. l.)

A színházak pénteki műsora

Operaház: A kékszakállú herceg vára — Mario és a varázsló (Bérletszünet, 7) — **Erkel Színház:** Márta (Gyurkovics bérl. 4. ea. 7) — **Nemzeti Színház:** Figaro házassága (Bajor bérl. 3. ea. 7) — **Katona József Színház:** Karneválvégi éjszaka (a Barcelonai Lliure Színház vendégjátéka, 7) — **Madách Kamara:** Aranyító (7) — **Vígszínház:** A Bernhardi-ügy (Hegedűs Gy. bérl. 2. ea. 7) — **Pesti Színház:** Györgyike drága gyermek (bemutató, 7) — **Fővárosi Operettszínház:** A nagymama (7) — **Thália Színház:** Magyar Táncpanoráma: a Táncművészeti Főiskola műsora (7) — **Játékszín:** Bánk bán (du. 3) — **József Attila Színház:** Mesék az írógépről (nyilvános főpróba, 7) — **Radnóti Színház:** Szűz tíz tojással (a Stúdió K. előadása, 7) — **Mikroszkóp Színpad:** A zsupszfalvi tűzoltók (de. 10), Kiló a lóláb (fél 8) — **Budapesti Kamaraszínház — a Józsefvárosban:** Aki mer, az nyer (7) — **Vidám Színpad:** Egy férfi, aki nem akar (7) — **a Kis Színházban:** Zanatórium (fél 8) — **Karinthy Színház:** A varázspálca (du. 3) — **Ódry Színpad:** Fame (du. 3) — Kötélen a Niagara fölött (8) — **Pinceszínház:** Zabhegyező (7) — **Szkéné Színház:** Magyar Elektra (az Arvisure Színházi Társaság előadása, 7) — **Újidő Színház:** Agacska (du. 3) — **Arany János Színház — kamaraterem:** Test-Vér-Harc (7) — **Állami Bábszínház — a Jókai téren:** Kunkori és a kandúrvarázsló (de. 10) — **az Andrássy úton:** A dzsungel könyve (du. 3) — **Vendégjáték a Mosolygó A. Műv. Házban:** Varjúdombi meleghozók (du. 3) — **Egyetemi Színpad:** Havas Judit Kányádi-estje (7) — **Budapest Kongresszusi Központ:** A Budapest Cigányzenekar hangversenye (8) — **Kálvin téri ref. templom:** Máté János orgonaestje (8) — **Zeneakadémia:** A Concentus Hungaricus, az MRT Szimfo-

— **Nemes László író** negyvenöt évi várakozás után csütörtök délután vehette át kitüntetéseit Nagy-Britannia budapesti nagykövetségén. Az író — mint tegnap megírtuk — 1941-ben a haifai technikum diákjaként jelentkezett az Angol Királyi Hadseregbe. Harcolt Szíriában, Libanonban, Egyiptomban, és részt vett az olaszországi hadjáratban is. Négy háborús kitüntetést kapott: az „Afrika Csillagát", az „Olaszország Csillagát", az „1939—45 Emlékérmet" és a „Védelmi Érmet", ám az elmúlt 45 év során a Budapesten élő Nemes László — politikai okok miatt — nem vehette át az őt megillető elismeréseket. Az ordókat most Peter Harborne ideiglenes ügyvivő adta át.

— **A Magyar Vöröskereszt,** a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága kérésére egészségügyi csoportot küldött a Gázai övezetbe, csütörtökön. A két sebész, műtős és intenzív terápiás asszisztens alkotta magyar teamet dr. Csaba János vezeti. A delegáció a finn orvoscsoportot váltja fel, s három hónapig tartózkodik a helyszínen.

— **NAPELEMES ELEKTROBUSZT mutattak be a svájci Mülhausenben, írja a Neue Zürcher Zeitung. A busz ötvenszemélyes, legnagyobb sebessége 25 kilométer óránként. Egy huzamban 75 kilométert képes megtenni. A tetején elhelyezett napfénycellák szolgáltatják a szükséges energia 10 százalékát. A város vezetői úgy tervezik, hogy jövőre néhány ilyen buszt szolgálatba állítanak a belvárosban, azonkívül ilyen járművek köthetnék össze a város centrumát egyes külső nagy parkolókkal, írja a lap.**

(v. é.)

— **Térítéses egyetemi—főiskolai előkészítő** tanfolyamot hirdet a „Tehetségért" Mozgalom Agrár-felsőoktatási Szervezete (2103 Gödöllő, Páter K. u. 1.) az 1991—92. tanévre. A tanfolyam nyolc hónap alatt bentlakásos, intenzív előkészítést biztosít, amelyet levelező, otthoni időszakok egészítik ki. Olyan jelentkezők leveleit várják — március 31-ig —, akik valamely agrár, vagy agrár-műszaki felsőoktatási intézményben kívánnak továbbtanulni.

— **Lemossa az Erzsébet hidat** a Fővárosi Közterület-fenntartó Vállalat március 23-án és 24-én (szombaton és vasárnap), 9 és 14 óra között. A munkálatokat a Budáról Pestre vezető irányban kezdik, és a munkaterület mellett részlegesen lezárnak 1—1 forgalmi sávot. A vállalat kéri a járművezetőket, hogy a munkaterület mellett fokozott óvatossággal közlekedjenek.

— **HALÁLLAL VÉGZŐDŐ BALESET történt csütörtökön az IKR nagyigmándi műszaki üzemében. Cseke Ferenc csoportvezető, Onody Tamás és ifj. Körmendi Ferenc gépszerelők együtt dolgoztak egy Rába Steiger traktor kerekein. Az egyik gumiabroncs felfújása közben váratlanul hatalmas csattanással felrepedt, s a kivágódó légnyomás a három férfit háromfelé taszította. A légnyomás hatására a 26 éves Körmendi Ferenc olyan szerencsétlenül zuhant rá a köpenyszerelő gépre, hogy a helyszí-**

ARDAI ILDIKÓ

Tértextilek a Műcsarnokban

A Műcsarnokban március 17-ig látható Ardai Ildikó textilművész kiállítása. A régi szövéstechnikákat elevenítő szőnyegek, függönyök és tértextilek láthatók a tárlaton

Fotó: Krista Gábor

A KÖD MIATT SOROZATOS KOCCANÁSOS autóbalesetek történtek tegnap reggel az M1-es autópályának a főváros felé vezető oldalán, Bicske térségében. A sűrű ködben ugyanis alig 25 méterre terjedt a látótávolság. Mintegy 8 kilométeres útszakaszon több helyen ütköztek egymásnak a gépkocsik. A mentők nyolc sérültet szállítottak el a tatabányai kórházba. Az autópálya-rendőrség Bicske térségében lezárta az autópályát, és a forgalmat átterelte a 100-as számú főútra. A baleseti helyszínelés befejeztével és a köd felszakadása után megszüntették az útelzárást.

MENEDZSERKÉPZŐ ALAPÍTVÁNYT létesített több Győr-Moson-Sopron megyei vállalat és intézmény. Az alapítvány — amelynek összege egyelőre 800 ezer forint — anyagi hozzájárulást ad ahhoz a március 25-én Győrött kezdődő, kéthetes menedzserképző tanfolyamhoz, amelynek lebonyolítását a New York-i Állami Egyetem ajánlott fel a városnak.

A CSŐD SZÉLÉRE juttatta a LOT lengyel légitársaságot az Öböl-háború és az, hogy üzemanyagfaló szovjet gyártmányú gépeket használ. Emiatt a céget privatizálni kell — jelentette ki Bronislaw Klimaszewszki, a LOT vezérigazgatója.

KUPA MIHÁLY pénzügyminiszter kedden felkereste a Magyar Távirati Irodát. Az intézmény vezetői tájékoztatták a pénzügyminisztert a hírügynökség helyzetéről, az átszervezését szolgáló törekvésekről és beszámoltak az új üzletpolitikai elképzelésekről is.

A NAGYVÁSÁRCSARNOK március 2-án, szombaton tartnyitva a felújítás előtt utoljára. Ezt követően megkezdődnek a rekonstrukciós munkálatok. Március 4-től, hétfőtől pedig már a mintegy két évig tartó felújítás idején, a IX. kerületi Közraktár utcai épületekben árusítanak majd a csarnoki eladók.

Napsütés

Ma általában kevés lesz a felhő, többórás napsütés várható. Reggel erősen párás lesz a levegő, többfelé köd képződik, helyenként zúzmarával. A köd egy része nappal hosszabb ideig megmarad. A változó irányú szél néha megélénkül. A legmagasabb nappali hőmérséklet 3—8 fok között alakul.

A PALLAS ÁTADTA NÉHÁNY LAPJÁT a Hírlapkiadó Vállalatnak — mondta Németh Jenő, a Pallas vezérigazgató-helyettese, aki hozzáfűzte, a két vállalat összevonásáról egyelőre még nem született döntés. A HKV-hoz került például az Otthon, az Autó-Motor és az Expressz.

Csontvelő-átültetéshez kevés a donor

A műtét ára egymillió schilling

Évente 25-30 felnőtt és 10-15 kiskorú szorul betegsége folytán csontvelő-átültetésre hazánkban. Az itthon elvégezhető műtétek száma, a felszerelés hiányosságai miatt alig haladja meg a tizet, és az öt éven aluli gyerekek csontvelő-transzplantációjához egyáltalán nincsenek meg a feltételek.

MH-információ

Az Életért, és a csontvelőbeteg gyermekekért alapítvány tavalyi megalakulása óta tevékenykedik a hazai állapotok javítása érdekében. A Népjóléti Minisztérium támogatásával kialakítandó, a hazai lehetőségeket bővítő intézményekről, *István Lajos* professzor, az alapítvány kuratóriumának elnöke tájékoztatta lapunkat. Eszerint az alapítványnak sikerült elérnie, hogy a nemzeti *csontvelő-transzplantációs programot* fogadja el a Népjóléti Minisztérium is, s *300 millió forintot különítsen el a Budapesten létesítendő két felnőtt és két gyermek-transzplantációs intézmény kialakítására.* Az ehhez szükséges laboratórium, vértranszfúziós és sugárterápiás intézet megteremtése, valamint a csontvelődonorok szervezése — az alapítvány tagjainak közreműködésével — szintén a minisztérium feladata. A program keretén belül, még az idei év első felében, megkezdi működését a László Kórház transzplantációs egysége, és 1992-ben már fogadhatja a betegeket a SOTE II. gyermekklinikán épülő központ is. Szintén jövőre várható a Szombathelyen létesítendő Transzplantációs Immunológiai Centrum beindítása, mely évente mintegy 1500 csontvelődonor kivizsgálását lesz képes elvégezni. Az intézmény működése létfontosságú, hiszen ha nincs megfelelő donor, a legjobban felszerelt kórház is tehetetlen.

Ezért csatlakozott hazánk az Eurotransplant nemzetközi szervezethez, amely az egész világon számontartja az önként jelentkező donorokat. Egy az egymillióhoz annak az esélye, hogy egy beteg szervezet minden tekintetben megfelelő csontvelőt találjon. Könnyű belátni, mekkora jelentősége van a gyógyászatban az ilyen információs rendszernek. *Hazánkban egyelőre alig több mint 300 donort tartanak nyilván.* Igaz, meglehetősen költséges a vizsgálat is, alkalmanként körülbelül 15 ezer forint. A program megvalósulása esetén valamennyi beteg hazai gyógyítása — természetesen ha van megfelelő donor — lehetővé válna, sőt az esetleges külföldi betegeken is segíteni lehetne. Figyelembe véve, hogy az ilyen műtétek Ausztriában esetenként egymillió schillingbe kerülnek, az illetékesek számára megfontolandó, hogy a hazai egészségügy mindebből mennyit profitálhatna...

gaál

Népzene fúvóshangszereken

Nemzetiségek zenéje

MH-információ

„Nemzetiségek zenéje" címmel tegnap délután koncertet adott a *Csepeli Munkásotthonban* a *Munkásotthon Koncert Fúvószenekar*, amelynek karnagya *Auth Henrik*, aki korábban a hadsereg zenekarát vezette. A hangversenyen, amely egy sorozat első állomása volt, szerb, horvát, szlovén, román, magyar és sváb népzenei dallamok fúvóshangszerekre átírt dallamai csendültek fel, amely átdolgozások szintén Auth Henrik munkáját dicsérik. Mint *Ringbauer János* népművelőtől megtudtuk, az előadáson részt vettek az érintett nemzetiségi szövetségek képviselői is, egy-egy nemzeti népviseletbe öltözött pár kíséretében.

A munkásotthon népművelője, aki a negyventagú fúvószenekar menedzselését is végzi, elmondta, a fúvószenekar eddig is sikeresen szerepelt, többek között egy *Németországi fúvósfesztiválon*, ahol *második helyezést értek el*, és kitűnően sikerült az a *Tóth Anna* zenetörténész által szervezett zenés történelemóra a kuruc korról, amelyen szintén közreműködött a zenekar.

B. P. P.

Öngyilkos lett a csaló ügyész

MH-információ

Amint néhány hete lapunkban is beszámoltunk róla, *dr. Héjas József*, a Fővárosi Főügyészség ügyésze ellen — akit állásából is felfüggesztettek — csalás miatt indítottak büntetőeljárást. A férfi ugyanis Budapesten az egyik Rákóczi úti OTP-fiókban egy hamisított betétkönyvből más nevére szóló személyi igazolvánnyal kísérelt meg pénzt felvenni. Az ügyintéző azonban leleplezte a visszaélést, így az ügyész azonnal rajtavesztett.

Az Országos Rendőr-főkapitányság sajtóirodájától kapott tájékoztatás szerint Héjas József tegnap kora reggel öngyilkosságot követett el: volt munkahelyén, a Fővárosi Főügyészség egyik harmadik emeleti irodájának fogasára kötötte fel magát, és életét vesztette.

— l. k. —

Csappanó tejporhegyek

Az FM támogatja az exportot

Sikeresnek bizonyult a Földművelésügyi Minisztérium exportpályázata a felhalmozódott *vaj- és tejporhegyek kedvezményes feltételeikkel való értékesítésre.* Eredményeként tizenegy vállalat 5230 tonna vajat exportál a közeljövőben, a többi között a Szovjetunióba, Ausztriába, Jugoszláviába, Albániába, s ezért a tejipar termékeire érvényben lévő 35 százalékos exporttámogatáson kívül további 25 százalékos külön juttatást kapnak. A mintegy 6 millió dolláros érékhez 250 millió forint exporttámogatást nyújt a tárca.

Az FM illetékese az *MTI kérdésére* azt is elmondta, hogy a tejtúltermelés miatt felgyülemlett eladatlan vajkészletek 25 kilogrammos ömlesztett csomagolásban állnak a raktárakban. Így a hazai kiskereskedelemben nem lehetett volna értékesíteni. A pályázatot elnyert vállalatoknak azt is garantálniok kell, hogy az 1990. évi termelői tejátvételt az idén 15 százalékkal csökkentik, hogy a jövőben ne halmozódjanak fel eladatlan készletek.

A minisztérium, ezen kívül, *3670 tonna tejpor* exportjához is jelentős, 130 millió forint exporttámogatást ad az eladóknak.

Az ellentétek megmaradtak

A huzavona elriasztja a szponzorokat

Sokan még biztosan emlékeznek arra, micsoda vihart kavart, amikor megalakult a Magyar Ritmikus Sportgimnasztika Szövetség. Vihar volt ebből már csak azért is, mert az új szövetséghez csatlakozott kilenc egyesület, míg a „régi gazdánál", a Magyar Torna Szövetségnél maradt hét klub. A kívülálló mindebből azt gondolhatta, hogy a sportágon belül valamiféle széthúzás van. Persze legyen így vagy úgy, mindez a sportág belügye. A helyzet azáltal vált érdekesebbé, hogy a Fővárosi Bíróság a Magyar Ritmikus Sportgimnasztika Szövetséget nem mondja, hogy a Magyarországon működő tizenhat szakosztályból már kilenc csatlakozott az új RSG-szövetséghez, míg két új szakosztály — a Kecskemét és a Komló — most kérte felvételét. Vagyis — a beadványban szereplő állítással ellentétben — a szakosztályok többsége nemcsak a MOTESZ, hanem az új, önálló szövetség tagja is. A tornaszövetség vezetőinek abban részben igazuk van, hogy a csak hozzájuk tartozó szakosztályok több válogatott versenyzőt adnak. Egészen pontosan eggyel többet, összesen tizenhárom művészi tornászt,

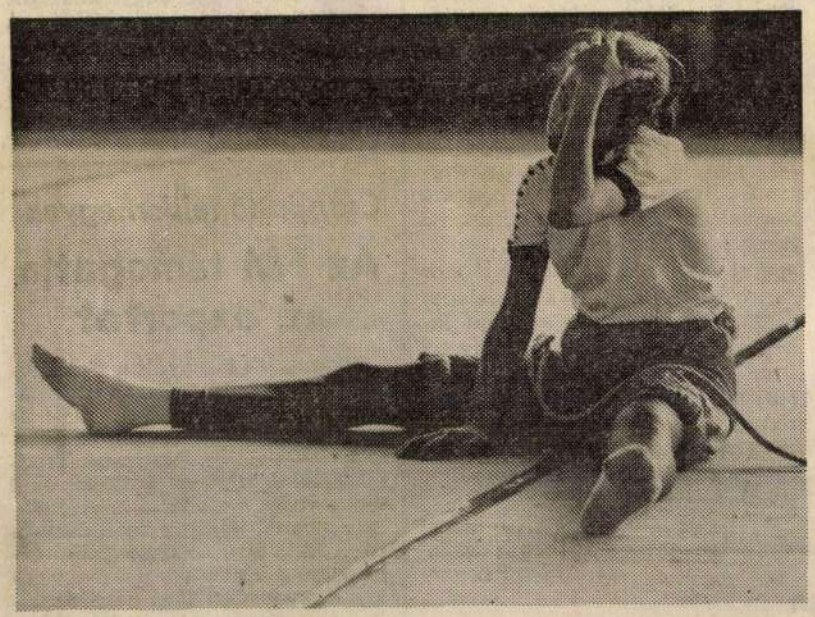

A bajnoknő, Muszil Zsuzsa szakosztálya belépett az új szövetségbe

Fotó: Habik Csaba

sportági szakszövetségként jegyezte be, hanem társadalmi szervezetként. Korábban már megírtuk, hogy ez a minősítés számos korlátot állít, többek között az új RSG-szövetség nemzetközi versenyeken nem indíthatja el a tornásznőit.

Igen ám, csakhogy a történet ennél egy kicsivel bonyolultabb. A Testnevelési Egyetem tornatanszékén beszélgettem *Szécsényi Józsefnével*, az új szövetség társelnökével, s itt is kiderült, hogy a Magyar Torna Szövetség nem mindenben partnere az önállósodásra vágyó művészi tornászoknak. Sőt[illegible]

szemben az RSG-szövetség tizenkét válogatottjával. Csakhogy van egy aprócskának tűnő különbség, mégpedig az, hogy a MOTESZ esetében négy szakosztály adja a válogatottakat, míg az önálló szövetségből csak a Szolgáltató Építő Spartacus ad tizenkét legjobbat. Persze, azok, akik a Fővárosi Bíróságon elolvasták a MOTESZ vezetőinek beadványát, nem tudhatták, hogy a számok mit takarnak.

Kérdezem Szécsényi Józsefnét, hogy csak nem ezért a levélért kapták a társadalmi szervezet minősítést, mire a társelnöknő

társadalmi szervezetként jegyezték be.

Nos, persze ezen lehetne vitatkozni — hisz a bíróság nem mondott mást, mint amit határozott, és az RSG-szövetségnek megvan a fellebbezési joga —, inkább érdekesnek tűnik az, hogy a még mindig a MOTESZ-hez ragaszkodó szakosztályok miért nem kívánnak csatlakozni az önálló ritmikus sportgimnasztika szövetséghez. Az OSC és a Csepel vezetői hajlandók lennének csatlakozni, akkor, ha a januárban megalakult szövetséget a tagság semmisnek tekinti, s új beadványt nyújtanak be a bírósághoz — szólt a válasz. Ám ilyesfajta újjáalakulásról nem lehet szó, hiszen a művészi torna legjobbjai már csatlakoztak a Magyar Ritmikus Sportgimnasztika Szövetséghez, ráadásul egy újabb tortúra elriaszthatja a szponzorokat is.

Szécsényi Józsefné ehhez még azt is hozzáteszi, hogy több sportvezető is gratulált az RSG-szövetség megalakulásához, s úgy tartották: a művészi torna most kezdheti el az igazi életét. Merthogy eddig a Magyar Torna Szövetségen belül nem a ritmikus sportgimnasztika volt a legfontosabb sportág, az elmúlt esztendőben például alig több mint kétmillió forint támogatás jutott rá. A legjobb versenyzők a múltban egy évben egyszer tudtak elutazni edzőtáborozni, most az új szövetség már garanciát ad arra, hogy egy évben két közös felkészülésük legyen a versenyzőknek. Ide lehet sorolni azt is, hogy az RSG-szövetségben minden adott a színvonalas szakmai munkához, hiszen egy mesteredző és hat szakedző a tagja, szemben a MOTESZ két szakedzőjével, s ha már a számoknál tartunk, Szécsényi Józsefné megmutatja a sportág egyesületi rangsorát, amelyben mindent összevetve az újonnan megalapított szövetséghez tartozó szakosztályok állnak az élen, igaz, minden versenyt összeszámolva a második helyen a MOTESZ-hez tartozó OSC áll.

De hiába a szép számok, az ellentétek csak megmaradtak — lehetne ehhez hozzáfűzni. Ezért inkább az tűnhet fontosnak, hogy vajon mikor tud megállapodni egymással az RSG-szövetség és a MOTESZ. Szécsényi Józsefné reméli, hogy minél hamarabb, mert bár a Magyar Torna Szövetségnél úgy tartják, a sportág érdeke

Lécre, imához!

MTI Külföldi Képszerkesztőség

Szabálytalan vizsgálat

A január végi szófiai műkorcsolyázó és jégtánc Európa-bajnokságon kipattant doppingbotrány, azaz a győztes szovjet jégtáncos pár hölgytagjának, *Marina Klimovának* pozitív teszteredménye óta a szovjet szövetség nemigen hallatta hangját az ügyben.

Most, pár nappal a Kölnben elvégzendő ellenőrző vizsgálat előtt sajtótájékoztatón ismertette álláspontját a moszkvai sportvezetés. *Vaszilij Gromiko* sportminiszter-helyettes fatális tévedésnek minősítette a Szófiában elvégzett vizsgálat eredményét.

— A szófiai laboratórium nem tartozik NOB által akkreditált intézmények közé. Egy bolgár orvos pecsételte le a Klimova mintáját tartalmazó üveget, holott erre csak egy ISU-tisztségviselőnek lett volna joga. Az eredmény idő előtti közzétételével pedig súlyosan megszegték a nyilvánosságra hozás íratlan szabályait.

Natalja Dubova edző tanítványai védelmében elmondta, hogy teljes őrültségnek tartja az anabolika használatát a jégtáncban, éppen ezért Kli[illegible]váék megdöb-

Profikkal, bajnokesélyesként

Egy évvel ezelőtt kisebbfajta bomba robbant a BSE-ben. A klub új csarnokát az asztaliteniszezők kapták, nem a teniszszakosztály, ezért az egész edzői gárda (egy fő kivételével) felmondott. Nehéz helyzetbe került ezzel a klub vezetése, és hogy mentse a nagy hírű szakosztályát, pályázatot írt ki a vezető edzői posztra. Ezt *Tóth Barnabás* (46 éves), a nyíregyháziak vezető edzője nyerte meg. 1975 óta edzősködik, 1980-ban végzett a Testnevelési Főiskola teniszedzői szakán, főállásban öt évig dolgozott Nyíregyházán. Több mint harminc évet töltött a klubnál.

— *Miért hagyta ott a várost?* — kérdeztem tőle.

— A magasabb szakmai színvonal mindig vonzott, Budapesten jobb a szakosztály létesítményhelyzete, dotálása, játékosállománya, és jobb fizetést is kapok a BSE-től. Az eltelt egy év alatt kiderült, hogy — bár az út elején tartunk — a klub is és én is jó vásárt csináltunk. Munkakapcsolatom edzőkollégáimmal főn[illegible] jól é[illegible]

zők, játékosok között, ez már a múlté. Kiemelném országos bajnokpárosunkat, *Hornok Miklóst* és *Keresztes Krisztiánt*. Hornok a fedett pályás OB-n is ezüstérmet szerzett. Több korosztályos országos bajnoki helyezettünk van, így *Dani Péter, Mészáros Panni, Gáspár Petra*. Örülök annak, hogy profik is szerepelhetnek a csapatbajnoki mérkőzéseken. A visszatérő BSE-játékosokkal megeerődve, döntőt kell játszania a férfi és női együttesünknek is.

— *Úgy tudom, edzéseit más egyesületek éljátékosai is sűrűn látogatják.*

— Valóban, ez jó szokás Pesten. Szívesen fogadom a többi klub teniszezőit, többek között *Noszály* (Építők), *Krasznai* (Újpesti Dózsa), *Krocskó* (Nyíregyháza) dolgozik nálam. Nemcsak a technikai, hanem az erőnléti edzéseimen is részt vesznek.

— *Kik azok a játékosok, akiknek pályáját egyengette?*

— Gyerekként nálam tanult az újpestiek későbbi magyar bajnoka, *Kovacsics Rita* (jelenleg MTK-VM), *Sárréti György*, aki több[illegible] bajnok, és két éve

um (mai nevén Legújabbkori Történeti Múzeum) és a pécsi Janus Pannonius Múzeum által átadott tekintélyes mennyiségű és színvonalú anyag. Ezért őszinte köszönettel tartozunk eme intézménynek.

Mostanára azonban rendelkezünk annyi saját anyaggal, hogy ha nem is teljes, de színes képet nyújtsunk a század első felének magyar képzőművészetéről.

Jelenlegi kiállításunknak két célja van: megmutatni azokat a festményeket, grafikákat, szobrokat, amelyekről úgy véljük, hogy méltóképpen képviselik a XX. század első felének magyar képzőművészetét, megmutatni, hogy a képtár fennállása óta nagy mértékben gazdagodott gyűjteményünk.

Láthatók többek között: Márffy Ödön, Szőnyi István, Perlrott Csaba Vilmos, Berényi Róbert festményei; Vedres Márk, Ferenczy Béni szobrai; Kassák Lajos, Farkas István grafikái.

Változatlanul megtekinthető Derkovits Gyula és Dési Huber István műveinek kiállítása – ebben az esetben továbbra is éltünk a letétkérés lehetőségével.

Gálig Zoltán

Textilbiennálék Szombathelyen 1970–1990

Húsz éve vállalt mecenatúrát az iparművészet egyik ága, a városhoz is kötődő textil művészete fölött Vas megye székhelye. A két évtized nemcsak a társadalmi reformok felé való igyekezet mérföldköveivel határos. A művészetben is, de a művészetpolitikában még inkább alapvetően sorsfordító folyamatok játszódtak le.

A hetvenes években éppen a textil jutott fő szerephez a képzőművészet színpadán; az iparművészetnek nézett műfaj megteremtette a maga sajátos hangját, szinte minden területen újat tudott hozni: a sorozatművek, a tértextilek, a minitextilek különlegesen érdekes, a tárgyi környezetből merített, de műalkotásnak soha nem „használt" vállfajai újonnan, az addig nem létezőből születtek. Megújult a régi gobelin, a kékfestés technikájával és nyomóducaival a templomi kárpithoz hasonló textilmű készült, merevített gézből formálódtak a görög isteneknek márványból megismert drapériái, telítve az akkor gyakran tiltott mondanivalóval.

1970 óta mindez Szombathelyhez kötődve jött létre, ahol ma az ország legnagyobb kortárs textilművészeti gyűjteménye és a világ egyetlen miniatűrtextil gyűjteménye van.

A mintegy háromezer darabból most a Szombathelyi Képtárban egy százaléknyi (28 mű) kerül bemutatásra állandó kiállításon, felvonultatva a gobelin, a kékfestés, a kötés, a varrás, a hímzés, a selyemfestés, a fonás változatait falikárpitokba és tértextilekbe nemesítve.

Torday Aliz

MÚZEUMI PROGRAMAJÁNLAT

m á r c i u s

BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM, Budapest:
(175–7533)
előadás:
Trianontól Versailles-ig
ismeretterjesztő sorozat
16.30 órakor
6. – Földkérdés a két világháború között
13. – Geopolitikai tényezők a magyar politikában a két világháború között
(A fasizmus és a bolsevizmus árnyékában)
továbbképzés:
Idegenvezetők klubja
17.30 órakor
13. – A nemzeti színek és az állami jelképek
a BTM TKM Baráti Köre:
17.00 órakor
28. – A Húsvéti ünnepkör liturgiája
kirándulás:
10.00 órakor
16. – A szemlőhegyi barlang
találkozás 9.30 órakor a 29-es busz
Kolosy téri induló állomásánál
9.00 órakor
30. – Budakalász, Nagykevély, Pilisborosjenő
találkozás 8.30 órakor a Batthyány téri HÉV pénztárnál
hangverseny:
Reneszánsz kórusmuzsika
11.30 órakor
3. – a keszthelyi Castellum Kamarazenekar
10. – az Angelica Leánykar
17. – a kőbányai Zeneiskola Canzone Leánykara
24. – a hévízi Musica Antique Együttes

INTERCISA MÚZEUM, Dunaújváros:
(25/17–486)
előadás:
17.00 órakor
6. – Templom és istentisztelet
20. – A reformáció és az ellenreformáció

JANUS PANNONIUS MÚZEUM, Pécs:
(72/24–822)
klubnap:
a JPM TKM Klubja
15–16. – kirándulás „Széchenyi István nyomában idehaza és Ausztriában"

KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM, Budapest:
(142–0565)
filmvetítéssel egybekötött tárlatvezetés:
11.00 órakor
2. – A közlekedés múzeumai (film)
A Közlekedési Múzeum és társmúzeumai (tárlatvezetés)
3. – A mosoly vonata...
A Csillebérci Gyermekvasút bemutatása
Az udvari szalonkocsi bemutatása

győzése. Bemutatták olyan képeit is, melyek különböző könyvekben jelentek meg: egy litográfiát, egy fotogravürt, s egy gumi pecsételővel alkotott művet.
Ez a gyűjtemény világosan mutatja, hogy a sokszorosított grafika fontos része volt Andy Warhol művészetének, és azt is, hogy a művész nyomatai a hatvanas években óriási szerepet játszottak az amerikai szerigráfia fejlődésében.
A kiállítás és az ezt kísérő katalógus a Cartier alapítvány mecénásai tevékenységének köszönhető.
A Fondation cartier pour l' art contemporain teljes egészében fedezi a vándorkiállítás költségeit.
Az európai vándorkiállítást a New York-i Museum of Modern Art Nemzetközi Tanácsa szervezte meg.

Camiel Van Breedam (Belgium)
Wladislaw Hasior (Lengyelország)
szobrászművészek kiállítása
II. 14–III 17.

Darmstadt és Bochum után, Varsó és Poznan előtt kapott lehetőséget a budapesti Műcsarnok arra, hogy bemutassa a belga Camiel Van Breedam és a lengyel Wladislaw Hasior tárlatát.
A kiállítássorozatot gondozó brüsszeli székhelyű *„Atelier 340"* az összeállítással arra törekedett, hogy a közönség minél teljesebb áttekintést kapjon a két művész munkásságáról, s egyben lehetőséget adjon a párbeszédre, s talán konfrontációra két olyan alkotó között, akik oeuvre-je a különböző gyökerek ellenére több ponton találkozik.
Camiel Van Breedam és Wladislaw Hasior objektív installációi és assemblage-ai a szürrealizmussal és a dadával rokoníthatók. A profán tárgyak, zászlók, játékok és szerszámok műveikben mágikus erejű jelképek hordozóivá válnak, s a múlttal, a hagyományokkal, a történelmükkel való azonosulás ellenére sem nélkülözik azt a csipetnyi iróniát, amellyel szükségképpen relativálják múltjukat, s jelenüket, azaz saját egzisztenciájukat.

Ardai Ildikó
textilművész kiállítása
II. 15–III. 17.

Ardai Ildikó 1968-ban fejezte be a tanulmányait. Ugyanebben az évben mutatták be az Ernst Múzeumban a műfajt forradalmasító *Textil faliképek '68* című kiállítást.
A sokszínű avangarde törekvés mellett *Aradi* munkái eleinte hagyományosnak tűntek. Akár térobjektek motívumairól, akár szőnyegeiről legyen szó – a népművészet motívumvilágát régi szövéstechnikákkal elevenítette fel. Tanulmányozásuk, felhasználásuk során mindig az eredeti formálásból indul ki, ezeket absztrahálta, és alkalmazta rongyszőnyegein, sisálfüggönyein, dekoratív falkárpitjain és képzőművészeti igényű fal- és tértextiljein. Tárlatán e funkciójában sokféle munkáit mutatja be. De ez a sokféleség korántsem jelent tarkaságot, mert a színek, a technika, a felhasznált anyagok, továbbá a több éven keresztül kialakított szövésstruktúrák, mintaelemek egységes megjelenésükkel érzékeltetik húsz év kitartó eredményes munkáját.

Szombathelyi Képtár, Szombathely

Gruppe '77
III. 20–IV. 21.

Nagy múltú művészcsoport kiállítására kerül sor a Szombathelyi Képtárban.
A graz-i Künstlerhaus keretei között 1977-ben megalakult, komplex feladatokra szerveződő *„Gruppe '77"* a művészettörténetileg jelentős Graz-i Szecesszió-ból vált ki. Az eltérő életkorú, szemléletben rendkívül változatos alkotók közösségét eszmék, célok, feladatok és a baráti együttműködés lehetősége tartja össze. Életképességüket, frissességüket a megújulás szüntelen akarása biztosítja.
Bemutatkozó tárlatuk a kortás művészet ünnepévé avatja a tavaszi művészeti napok eseményeit.

Magyar Vízfestők Egyesülete
II. 19–III. 17.

Átrendeződőben vannak a művészeti élet szervezetei. Az egysíkú, formális csoportosulások bomlása megállíthatatlan. Előtérbe kerülnek az érdekeket, a művészi szempontokat, a nemzedéki összetartozást érvényesítő egyesülések.
A Magyar Vízfestők Egyesülete ilyen új formáció. Alapítói az egri Akvarell Biennálé díjnyertesei. Szombathelyi „fellépésük" jelenti a zászlóbontást. A tárlat nemzetközi jellegét három osztrák festő adja meg. A 31 művész közös tárlata egy új időszak kezdetét jelentheti a vízfestészet hazai történetében.

Salamon Nándor

ÚJ, ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSOK SZOMBATHELYEN; 1991.

Az aktivizmustól az Európai Iskoláig

A rendelkezésre álló teret a *„Textilbiennálék Szombathelyen 1970–1990"* című állandó kiállítással megosztva, kisebb alapterületen látható a Szombathelyi Képtár történeti gyűjteménye.
Nem lehet tagadni azonban, hogy az átrendezés mellett más érvek is szóltak. Nem tekinthető már evidenciának a baloldaliság egy történeti kiállításban, és ha valami kiemelt szempont lehet, az az európai képzőművészettel való együttgondolkodás és ennek magyarországi jele.
Indokolatlanná vált a sok letéti anyag itt tartása. A Képtár nyitásakor nagy hasznunkra volt a Magyar Nemzeti Galéria, a Magyar Munkásmozgalmi Múze-

Kígyókosár. 1997. (részlet)

A Budapest Galéria tisztelettel meghívja önt

Ardai Ildikó
menedék

c. kiállításának megnyitójára 1998. március 12-én (csütörtök) 17 órakor
a Budapest Kiállítóterembe (Budapest V., Szabad sajtó út 5.).

A kiállítást megnyitja Wehner Tibor
művészettörténész

A kiállítás 1998. április 12-ig tekinthető meg hétfő kivételével naponta 10-18 óráig.

A kiállítás az 1998. évi Budapesti Tavaszi Fesztivál alkalmából kerül bemutatásra
a Nemzeti Kulturális Alap és a Fonottáru Háziipari Szövetkezet támogatásával.

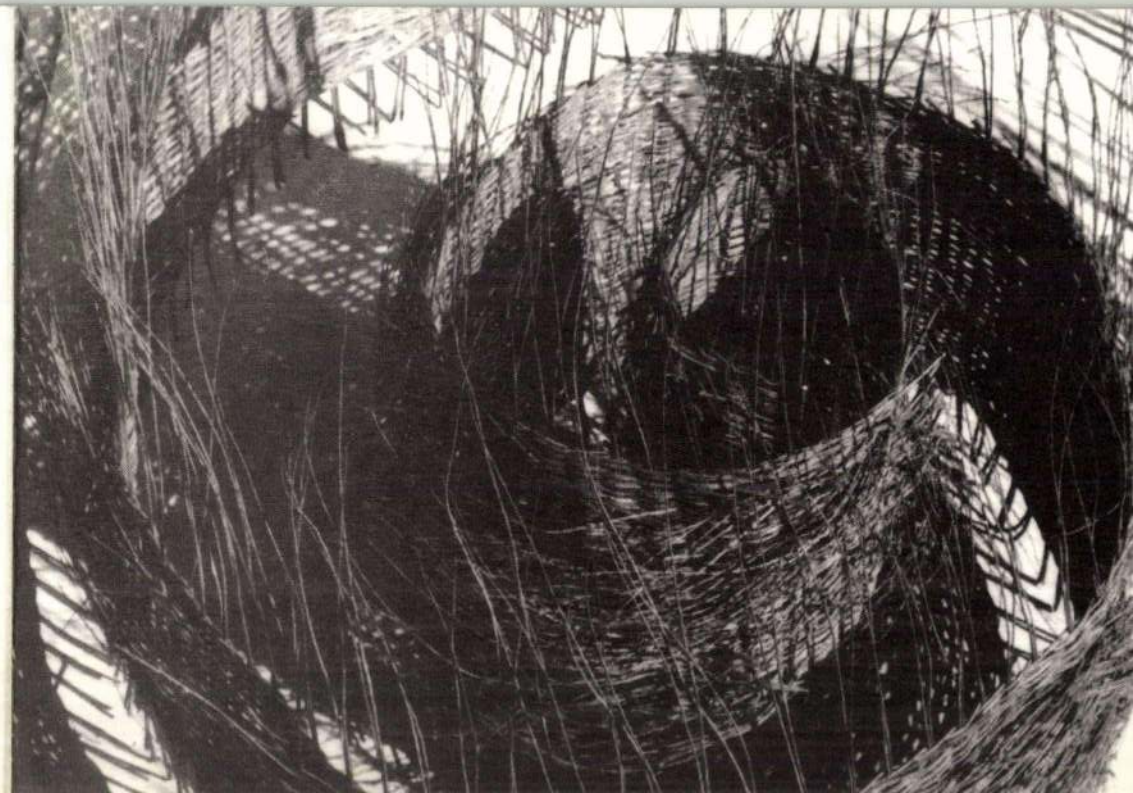

A Műcsarnok meghívja Önt

ARDAI ILDIKÓ

textilművész
kiállításának megnyitására
1991. február 15-én 18 órára

Megnyitja:

Dr. Baráth Etele
építészmérnök

Közremüködik:

Sebő Ferenc
zenész

Műcsarnok, Budapest, Hősök tere
A kiállítás megtekinthető:
1991. március 17-ig hétfő kivételével
10—18 óráig

A Műcsarnok meghívja Önt

ARDAI ILDIKÓ

textilművész
kiállításának megnyitására
1991. február 15-én 18 órára

Megnyitja:

Dr. Baráth Etele
építészmérnök

Közremüködik:

Sebő Ferenc
zenész

Műcsarnok, Budapest, Hősök tere
A kiállítás megtekinthető:
1991. március 17-ig hétfő kivételével
10—18 óráig

ARDAI Ildikó

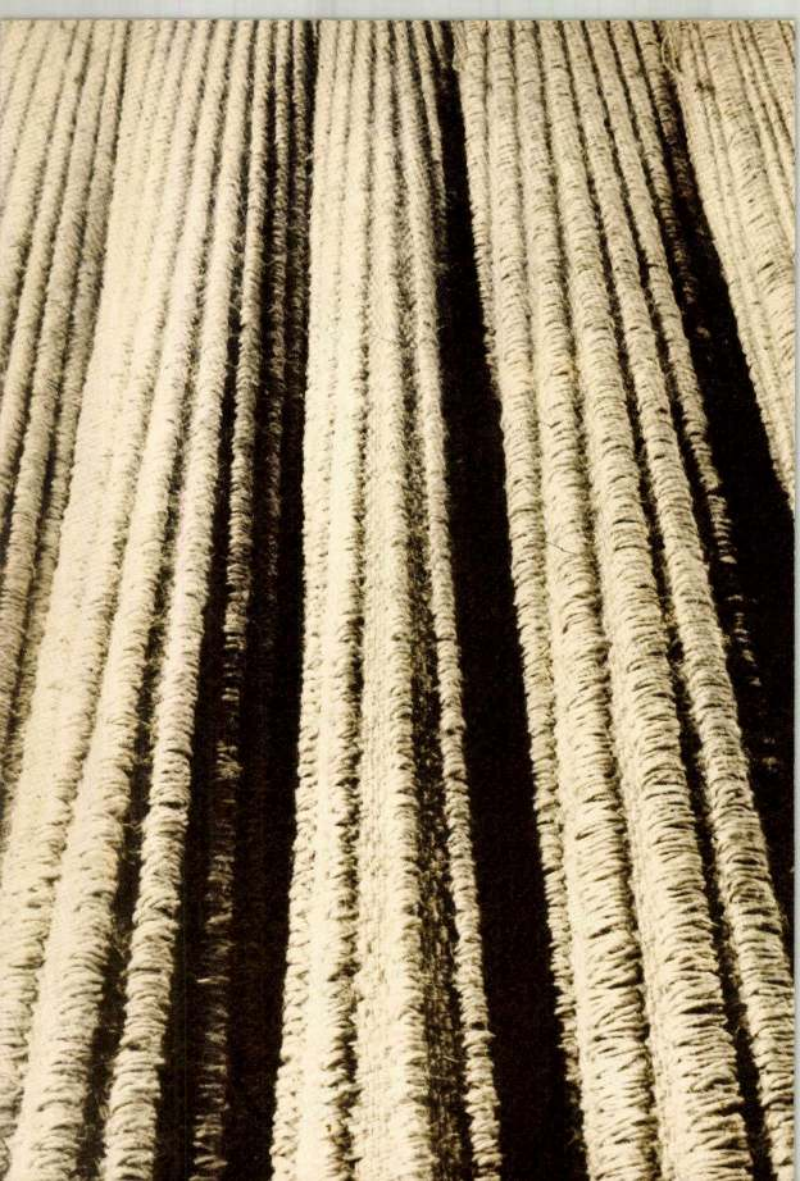

Ardai János, vaskovács iparművész

A Hilton-szálloda műemléki részébe kérzített vasrácsot és kapukat, csillárokat, falikarokat a kocsisorba; az ibolyalépcső felőli oldalon 8 m. hosszú és 1,40 m. magas térrácsot. /említve/.

Művészeti Magazin

1976. XII. 30. 21. 15 D. Tv.

ARDAI ILDIKÓ

11. 15.p. ill

Új Művészet 1992

ARDAI ILDIKÓ
Új M. 1992.11.

katalógusának bevezetőjében igen finoman *Kovalovszky Márta* is megfogalmazta ezt a tényt. Mint írja: „A magyar textil nagy korszaka csaknem negyed százada kezdődött, és már évek óta véget érni látszik." A bemutatott anyagra tehát leginkább a megállapodott jelző illik, mégpedig azért, mert bár színvonalas munkát többet is találunk a kiállításon, új stílusú és szellemiségű alkotást viszont keveset.

A magyar textilművészet felvirágzása, mint köztudott, a hatodik évtized végén kezdődött, és felfutását valójában az avantgárd képzőművészeti törekvéseknek — a pop artnak, a koncept artnak, a minimal artnak — köszönheti, továbbá a fotónak és a fotó alapú sokszorosítási technikáknak. A reduktivizmus lett tehát a minimal, a koncept művészet hatására a textilművészetnek is a központi kérdése, konkrétan az elemi szál vizsgálata, a fonás és a szövés aktusának kiemelése stb. Ám e radikális és igen eredményes korszakot a Műcsarnokban megrendezett *Eleven textil* című visszatekintő tárlat le is zárta, annyira, hogy a bemutatott kollekció végén ott állt *Szenes Zsuzsa* 1984-ben készült alkotása, a *Sorompó.*

A képzőművészetet meg tudta újítani a neoavantgárd törekvéseket felváltó new wave, amit napjainkra már szintén felváltott egy kevésbé szubjektív és emocionális szimbolikus kifejezésmód. A textilművészetben azonban — a laufert kivéve, amely legalább annyira festészet, amennyire textilművészet — nem történt változás; a művészeket még mindig az 1968 és 1980 között felvetett kérdések foglalkoztatják. Ám, hogy ne tűnjék prekoncepciónak az eszmefuttatásom, alátámasztanám néhány alkotás bemutatásával. Nézzük meg például a gobelineket. Kiemelkedik közülük *Háger Rita* leheletfinom szín-

Pápai Lívia:
Mutatis mutandis, 1991,
2500 db színes ceruza,
200×200×8 cm

Ardai Ildikó:
Aranyhalra várva (Varsák),
fűzvessző, fonás,
70×170×200 cm

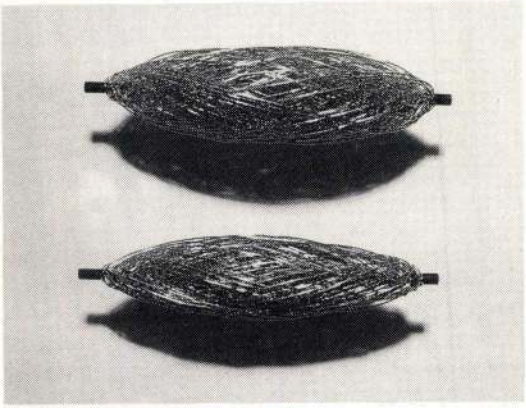

Barbara Brown: Kacskaringó/Circumvolution,
alumínium, fa, tekercselés

összeállítású, zöldes-drappos-kékes, sejtelmes, a nádak között megbúvó hatalmas halat ábrázoló munkája, a *Teremtés,* melynek nádszárakat szimbolizáló fonalcsomói még ki is domborodnak az egységesen sík felületből. *Hauser Beáta* szomorú, szorongásos, az idő múlását megjelenítő szürke-fekete-drapp falikárpitja, a *Noémi,* Ferenczy Noémi életének három stádiumát — a gyerekkort, a kamaszkort és a felnőttkort — mutatja be. A kompozíción a három figurát pókhálószerű fekete vonalak fonják be, az elmúlás hangulatát árasztva. A kárpitok között kell megemlítenünk korábban az avantgárd hagyományokból sokat merítő *Solti Gizella* századfordulós hangulatú textilképét, a *Szabadság a hó alatt*ot is. A művet szabályos kézírással teleírt textilpaszpartú keretezi, a belső részben pedig *Jókai Mór Szabadság a hó alatt* című regényének néhány géppel írt sora, végül a kompozíció közepén a nagy mesélő öregkori képe látható. Hatalmas méreteivel lenyűgöző, de nem kifejezetten textil szemléletű *György Csaba Borgó* kárpitja. A művész festményeiről, rajzairól ismert motívumaiból készített textíliát.

A gobelin klasszikus technikája nem alkalmas a pop art szellemét idéző kompozíció megjelenítésére. Ezért hat erőltetettnek *Nagy Katalin* tépett, foszló plakátdarabokat, szín-, szó- és pecséttöredékeket ábrázoló alkotása, az *Utcai dimenzió. Nyerges Éva* és *Oláh Tamás Szentély* című, Schwarzeneggert, korunk szupermenét fotószerűen-plakátszerűen bemutató, domború, kilyuggatott lemezkeretbe, maxi szentségtartóba szorított gobelinje pedig már kifejezetten közhelyszerű.

Az anyagban tovább csemegézve feltűnnek a koncept művészet által ihletett, a fonás-szövés mozzanatát demonstráló, nem textilből készült alkotások. Ilyen például *Pápai Lívia Mutatis mutandis* című, összekötözött ceruzákból álló, felhajtott sarkú „szőnyege", mely engem *Kemény György* összefont gyertyáira és vonalzóira emlékeztetett. Ugyancsak a fonás ősi technikájára utalnak *Ardai Ildikó Aranyhalra várva* című fűzfavarsái. A koncept minden jellegzetességét — a fotót, az írást — felvonultatja *Ék Erzsébet Lepedőnaplója*, melyről azon túl, hogy mindez vásznon jelenik meg, csak a textil jellemzői hiányoznak. A konceptes munkák közül akkor már ötletesebb *Miklódy-Kardos Judit* apró, színes, számozott vászonfecnikből varrott alkotása *(Cím nélkül).*

A festmény jellegű textilről már volt szó, de talán kettőt közülük érdemes bemutatnom. Az egyik *Losonci Ágnes* papír-selyem *Líralelete*, melynek csendes harmóniáját a világos és sötét színek, illetve a rusztikus papírapplikációk és a selyem fényes-nemes felületének ellentéte adja meg. Ez a mű nem akar sem festmény, sem grafika lenni, ezért érdekes. Ezzel szemben *Polgár Csaba* harmonikus színösszeállítású, enyhe gesztusokkal megfestett lauferje inkább kép, mint textil.

A síkból a térbe vezető út *Pászthy Magda* nemesvonalú textilplasztikája.

Néhány tértextilt is láthattunk a kiállításon. Közülük való *Penkala Éva* csillagformára hajtogatott, majd felfüggesztett, élénk színű textilszalagja, valamint *Székelyi Kati* térbe aggatott fehér hengerekből összeállított kompozíciója, de ezek igen visszafogottan szervezték a teret.

A bemutatott alkotások meggyőzően példázzák, hogy mennyire a 70-es évek szellemisége formálja napjaink néha szinte már manierisztikus alkotásokat produkáló textilművészetét, és ez az attitűd fogja áthatni mindaddig, amíg nem születik meg valamilyen új technika, új szemlélet, új stílus.

Részben ugyancsak a posztavantgárd szemlélet, a különböző, már lefutott kifejezésmódok újrafeldolgozása jellemzi a minitextil-tárlatot is, csak ezen e tendencia nem annyira feltűnő, ugyanis a kollekció igen tetemes: több mint harminc országból több mint négyszáz mű került bemutatásra. Köztük a tájékozódást a szokványos, országok szerinti lajstromozás vagy az ábécé sorrend helyett megkönnyítheti a rokon anyaghasználat, illetőleg az azonos témák szerinti csoportosítás. Vannak alkotások — és ez megfigyelhető volt már a *Magyar Textilbiennálén* is —, amelyek egyáltalán nem textilből készültek, csak a fonás, a fonódás gesztusával utal erre a matériára a művész. Ilyen típusú például a kolumbiai *Campuzano* ipari fémlapokból, szalagokból összefont rozsdás acélobjektje, az *Ornamens,* mely az újkonstruktivista szobrászati bemutatókon is megállná a helyét. Hasonló jellegű a kanadai *Barbara Brown* orsóra emlékeztető alumínium dróttekercse (*Kacskaringó*) vagy a Lengyelországból való *Malgorzata Skuza* vattás végű fül- vagy orrtisztító pálcikákból összerakott, madárfészekre emlékeztető tárgyacskája, a *Vihar szeme.* Sőt textil nélküli vagy alig-textil tárgy az angol *Elizabeth Stuart Smith* enyhén minimal artos műve, a madzaggal egymáshoz erősített ágacskákból álló *Kvartett,* melyet viszont a Fás kör szobrászai értékelnének nagyra. Ezek az egymáshoz

ARDAI ILDIKÓ

Torday Aliz: Ardai Ildikó műhelyében.
= Népszava. 112. 244. 1984. okt. 17. 6. p.

ARDAI Hedvig textilművész

RÚL 1. 614-615.

olczszögletes,

l ereklyéi. A

oglárokkal és

zörült üvegből

les és 14 cm

nczos díszű

XVIII. sz.

árgyak.

ezüst, fekete

kkel díszítve.

nos ar. ezüst

unka.

ARDAI Ildikó textilmíveri

Ferencz Nóemi-díj 1998

e a magyar fotókultúrának és a magyar
ételes értéke az, hogy egységes egészként
nűemléki leírások és a hozzájuk tartozó
g a mi munkát is megkönnyítette, hiszen
etjük a kutató álta lejárt falvakat és

mű még ebben az évben a legteljesebb

Hofi Géza tegnap délután délután szmokingba öltözött, átvette a köztársasági elnöktől a Kossuth-díjat, este pedig megszokott kockás zakójába bújt és 1190. alkalommal eljátszotta önálló show-ját a Madách Kamarában. Tizenöt éve a Madách Színház tagja, azóta minden alkalommal, amikor megjelenik a Madách téri teátrum színpadán, zajos sikert arat. A tavaszi szezonra már elővételben minden jegy elkelt az Élelem bérére. Hofi nem szívesen ad interjút, a díjátadás után is csak félmondatokat mondott. „Mindig színész akartam lenni. Nem sikerült." Önálló, egyszemélyes műfajt teremtett, önmagát csinálta meg. A közönség pedig imádja, mert tudják, hogy az ő pártjukon áll. A hülyeség ellen beszél. „Nem is értem, hogy mostanában miért nevetnek a nézők az előadásaimon. Hiszen a valóság egyre keserűbb. Sokszor már nekem is elegem van az egészből." A rendszerváltás után sokszor támadták, azt mondták rá, hogy politikailag korábban elkötelezte magát. „Gyengék voltak – jegyezte meg tegnap –, jöjjenek el a Madách Kamarába és csinálják utánam a sikert."

Amiről Hofi az Élelem bérében beszél, mindig aktuális. A múlt csütörtökön az előadás elején a nem régren a Halló bárban történtekre utalva „robbant ki" a színpadra emelt kéményből. Ezt követően másfél órán át szórakoztatta a nagyérdeműt. Az est végén mutatta, hogy fáradt, későre jár, menjen mindenki aludni. És a nézők hazaindultak. Voltak, akik busszal érkeztek vidékről, mert Hofit látni kell.

Néhány éve nem szerepel a televízióban. „Ez a műfaj előben az igazi" – teszi hozzá. Csak a szilveszteri rádiókabarénak engedi meg, hogy közöljön részletet a műsorából. Megválasztja a munkatársait. Akárkivel nem dolgozik együtt. Igaza van. A közönség pedig ragaszkodik hozzá. Kitart mellette és elzarándokol a Madách Kamarába. Bizonyára derül majd kedvenc művésze Kossuth-díján, mert biztosan poén lesz ebből is. Mert ezt az elismerést a nézők tapsa már rég megszavazta neki.

• B. Gy.

ARDAI ILDIKÓ

Tárlatlátogató

Szobrokba mentett tárgyak

Ardai Ildikó: Menedék
Kiállítás
a Budapest Galériában
Megtekinthető: április 12-éig

Ardai Ildikó a hétvégén kapott Ferenczy Noémi-díjat. Vonzódása a népi kultúra emlékei iránt nem új keletű: szőnyegtervezőként már pályakezdőként a magyar népművészet egyik legérdekesebb tárgyegyütteséhez, az erdélyi festékesek szín- és motívumvilágához kanyarodott vissza ihletért. S nemhiába. Mind gyapjúból, mind más anyagból szőtt munkáival egyszerűségében is rafinált szépséget teremtett, amelynek produktumai számos lakást és közintézményt díszítenek.

Közben azonban – az elmúlt három évtizedben – Ardai Ildikó más dolgokat is csinált. Kísérletező művészként szobrokat készített. Gorombán rusztikus domborműveket, illetve térbe állítható és így körüljárható, nagy méretű térplasztikákat, amelyek többnyire monokrómok, s így maximálisan érvényesül rajtuk mindaz a formai lelemény, amelyre az anyag alakításának lehetőségeikre kíváncsi és tehetséges művész bukkant.

Új kiállításán az életmű két ága összetalálkozott. Csupa olyan munkát látunk ugyanis, amelyben egyszerre érzékelhető a szobrászati gondolkodás és a népművészeti reminiszcencia. Vesszőből font varsák, kasok, kosarak, kerítések, kunyhók, madárijesztők fogadják a látogatót. A különös csak az, hogy miközben megtévesztésig hasonlítanak mintául szolgáló modelljeire, nem sorolhatók közéjük. A méretük, az arányuk, olykor egy-egy részletük más, s ez arra figyelmeztet, hogy mégsem szobrok, amelyek az ihlető tárgy mint plasztika szépségeit örökítik tovább a jövőnek.

Még egy jellegzetességük van ezeknek a műveknek: szándékosan befejezetlenek. Többnyire nincsenek elkötve-eldolgozva a vesszők. Szabad végükkel felfelé ágaskodnak. Ezzel az elidegenítő affektussal nem csupán a tárgytól távolodik a művész (szobor vonzásának engedve), hanem egyúttal közelít is vele: a természethez. Azt sugallja, amiről a plasztikák meggyőzően szólnak, hogy ez a hovatovább feledésbe merülő tárgyi világ ugyanonnan vétetett, ahonnan az ember. Nem utolsósorban ezért tetszik nekünk.

• Vadas József

Dal az Esthajnalcsillaghoz

Írhatnánk: végre. Sólyom-Nagy Sándort Kossuth-díjjal tüntették ki, operaénekesi pályafutásának sokadik esztendejében. Falstaff és Amonasro, Jago és Rigoletto, Marcel és Scarpia életrekeltője 1966-ban szerződött a dalszínházhoz, amelynek máig hűséges tagja. Igazi hősbariton, aki elsősorban a Wagner-szólamokban van otthon – Hans Sachstól Amfortasig mindegyik szerepében remek. Kedves feladata ezek között is a Tännhauser Wolframja, a Dal az Esthajnal csillaghoz véleménye szerint a legbensőségesebb Wagner-ária. A német zeneszerző munkásságában elmélyültséget, tapasztalatot nemcsak itthon szerzett, hanem a „fellegvárban" Bayreuthban is. Ahová több mint másfél évtizede minden nyáron vendégszerepelni hívja Wolfgang Wagner. Bizonyos, hogy ő az a magyar operaénekes, akit ott, a Wagner-művek nemzetközi zarándokhellyé avanzsált házában a legtöbbet foglalkoztattak. De nemcsak a német zenedrámák alakjaiban remek, Jagója például Verdi Otellójában már-már erkölcsfilozófiai tanulmány, azzal a nagyon is időszerű kérdéssel a középpontban, hogy vajon egzisztenciánk fönntartása, pozíciónk megszerzése érdekében meddig mehetünk el? Egzisztenciális kérdésekben az énekesnek volt személyes érintettsége is, persze egész másként, mint a velencei hadsereg intrikus zászlósának. Küzdelmes éveket él kor a hangszálbetegsége majdn vetett karrierjének. Gyanítható bajt nemcsak egy heveny víru okozta, hanem az Operaházban – ideig a művészeti tanács harcosa elnöke volt – kialakult helyzet is. ról elmondott, későbbi betegség gyógyult, újra énekelt és megint A kilencvenes évek közepén me tuális „megszorítások" gázolták tették a Zeneakadémia tanári Sólyom-Nagy azonban nem arról hogy a dolgok könnyebbik végénél na, pert indított és nyert. (Az ide vizsgán föl is tűnt az egyik növe Közben pályázatokat fogalmazott, te volna az operaigazgatóságot elny nem sikerült. A pályaművekre fo idő mégsem ment pocsékba, mert máról alkotott gondolatai így renc foglaltattak. Ahogy az élete is, a Gyökerek, ágak, levelek címmel í A hatvanas évek elején a siklósi gi tát egy tehetségkutató verseny röpt fővárosba, azóta több mint hatvan b szerepet tanult meg, köztük negyv szerepet – idén a Falstaff felújításán szerepben meditált a becsületről.

ALBERT

Nagy Hírl. 1998. III. 16.

MEGHÍVÓ

SZERENCSEKERÉK

Egy nap a Britannicában

Reza Pahlavi

Érdemrendet és az 1946-ban
gyar Köztársasági Érdemren-
űntek a kitüntetésekkel járó
nyagi elismerés a korábbiak-
ben csak a díjakkal adható.
zterek szakmai, az önkor-
helyi jellegű kitüntető címet,
velet plakettet stb. alapíthat-
nányozhatnak. Ezek azonban
ezésükben, sem külső formá-
m hasonlíthatnak a Magyar
gi Érdemrendhez és Érdem-
vagy a Kossuth-díjhoz és a
díjhoz.
közül az 1948-ban alapított
íj bizonyult maradandónak. Ezt
tvenedik alkalommal kiosztott
merést az idén a Parlamentben
n vették át a vele járó kétmillió-
olcvanezer forinttal együtt.
ezzel együtt igaza van a fentebb
iniszternek. Az állam csupán fe-
at az alkotók teljesítménye előtt.
szellemi értéknek, mellyel a kö-
gazdagodik, ki kell állnia az idő
Az alkotásokra ugyanis végső
ndig az utókor teszi rá a hitelesí-
et.

V. BÁLINT ÉVA

ségieket a politikai elit nem akadályozta, hogy pártként megszerveződjenek és parlamenti képviseletet szerezzenek (pl. Litvánia, a közép-európai országok). A harmadik szintre, a nemzetiségi szabadság legkiteljesedettebb formájára ott jutottak el, ahol a politikai elit a „pozitív diszkrimináció" elvét alkalmazva jogi szabályozásokkal kitüntetetten támogatta a kisebbségek képviselőinek parlamenti mandátumszerzését (Szlovénia). Tanulságos közelebbről is megnézni az egyes országok kisebbségi képviseleti gyakorlatát!

A rendszerváltozásokat követő új alkotmányok a régió minden országban elismerték valamilyen formában a népszuverenitás elvét, de annak gyakorlati megvalósítása már nagyon is változatos képet mutat. Az etnikai kisebbségek parla-

A szerző politológus

Rek Dulla kéringő

KAJÁN TIBOR RAJZA

telezettségeinkre hivatkoznak, megint mások a nemzetközi „szimmetria elvét" hangsúlyozzák, s a határon túli magyar kisebbségekkel számára remélnek így nagyobb szabadságjogokat. Véleményünk szerint önmagában egyik érv sem elégséges, ennél többről van szó. A szlovén nemzetnek nincsen határain túl élő kisebbsége, politikai elitjük mégis képesek volt önkorlátozással a legnagyobb megértéssel támogatni más anyanyelvű polgárait, hogy azok saját hazájukban otthon érezzék magukat.

Ha nemcsak hisszük, de akarjuk is, hogy a jövő század új Európája etnikai feszültségektől mentesen a kis és nagy népek egyenlő társulásából szülessen, akkor ehhez nekünk is támogatnunk kell a „mi kis népeinket", mert csak velük együtt, őket segítve válhatunk egyenlővé. De lesz-e ehhez elég politikai elhivatottság, akarat és bátorság? 1994-ben nem volt, és most: 1998-ban?

világnézetet ráerőszakolni senkire, ugyanúgy nem lehet a történelemszemléletet sem. Legyen meg mindenkinek a maga Petőfije, Jókaija, Vasvárija, márciusi ifjúsága. Ettől nem szegényedünk, inkább gazdagodunk. De ne feledjük, hogy annak a márciusnak, amelyre emlékezünk, volt etikája, tartása, emelkedettsége. És bármily nagy is a visszatekintés szabadsága, aligha nevezhető emelkedett magatartásnak – az emlékezés ürügyén – a másik pocskondiázása. A magát polgári pártnak nevező politikai alakulathoz közel álló, saját polgári szemléletét fennen hangoztató újság ugyanis vitába szállt a miniszterrel, hogy egyáltalán miként juthatott eszébe közös megemlékezésre gondolni. És tette ezt olyan hangon, hogy a radikalizmusára büszke hajdani márciusi ifjúság visszarettent volna tőle. Mert a politikai ellenfelet lehet szidni (néha hasznos is), hibáit fejére olvasni meg egyenesen kötelesség. Gazemberezni azonban nem illik. Nem illik, mert a minduntalan emlegetett középosztályi rang, a polgári tisztesség mint mérce egyfajta tartást jelent; illemszabályok betartását a másikkal szemben. Persze értem én a szándékot, amely ebben a dicstelen vitastílusban megmutatkozik. Amely nemcsak külön ünnepelni, világosan elhatárolódni akar, hanem megmutatni azt is, hogy a „másik oldal" méltatlan a százötven esztendő fölidézésére. Mert addig rendben van, amíg mindenki a maga Petőfijét, a maga márciusát állítja példaképül követői és hívei elé. Rendben van az is, hogy nem kell nemzeti egységben összeborulni, mert az meg igaz se volna.

De bármilyen nagy is a politikai tét, bármennyire is pártok és vezetőik közeljövője döntetik most el, nem Petőfi, nem a Nemzeti dal, és nem is a tizenkét pont szellemében cselekszik az, aki a demokratikus küzdelemben demokrácián túli eszközöket vesz igénybe.

Disputa

Úri Magyarország akkor és most

artotta kongresszusát a Szabad De-
Szövetsége. A pártelnök került az

megalapozatlan kormánydöntést". Vájtfülűek
ebből

Az akkori urak, legfelül a h

fogatiák vissza a nyeresé-

Bubbaloo

Némelyek képesek most azon morfondírozni, vajon az olasz „pizzeria" szó eligazít-e a cégtáblán afelől: mit találni odabent. Holott feltételezhető bárkiről annyi „sütnivalót" (lásd: „pizza"), hogy

Magyar Nemzet
1998. április 10., péntek ARDAI ILDIKÓ

Digitális halhatatlanok

Megvásárolt írói életművek

(Folytatás az 1. oldalról)
A Digitális halhatatlanok elnevezésű „intézmény" működését csütörtökön ismertette *Magyar* Bálint művelődési miniszter és *Magos* György, az irodalom háza főigazgató-helyettese. Azok az írók, akik „eladják" szerzői jogaikat a számítógépek számára, könyvkiadói jogaikat minden más vonatkozásban maradéktalanul megtartják. A kezdeményezés célja, hogy a tárca hozzájáruljon a magyar szépírók legjobbjainak alkotói szabadságához, életművük digitalizált formában, a számítógépen hozzáférhetővé tételéhez.

Kik azok a jeles írók, költők, akik részt vehetnek a programban? Idén elsőként a negyvenhárom élő Kossuth-díjas és babérkoszorús szerző. Nekik ajánlják fel a lehetőséget. (A *Digitális Halhatatlanok Társasága* – melynek titkára a Kortárs Irodalmi Központ mindenkori vezetője – az indulásnál nem állhat harmincnál kevesebb személyből.) 1999-től kezdődően a társaság maga választja ki évente minden kötöttség nélkül azt az egy írót és költőt, aki tagjai sorába fogad. (A díjazottak tehát nem lesznek automatikusan a társaság tagjai.) Az élő szerzőkön kívül a tagság évente öt-öt halhatatlan szerzőt választ posztumusz az 1898 után született írók, költők közül. A társaság szerzői a számítógépen önálló címet kapnak, sőt, portréikat is megfestik, valamint fényképet, dokumentumokat is közölnek róluk. A programot most hirdetik meg, és 1999. január 1-jétől lesz hozzáférhető a Sulineten.

(devich)

Az ősi kézművesség újjáébredése

Ardai Ildikó és Pájer Emília tárlata

Mintha összebeszélt volna a két tehetséges textiles: *Ardai* Ildikó, akinek a kiállítását a Budapest Galériában láthatjuk és *Pájer* Emília, aki a Vigadó Galériában állította ki legfrissebb munkáit. Mintha mindkettejüknek elegük lett volna az ipari termékek piac diktálta választékából, visszatértek az ősi kézművességhez. Abba a világba, amikor a tárgyak is őszintébbek voltak, nemcsak az emberek. Mindketten férfimunkát vállaltak: Ardai Ildikó a kaskötés, kosárfonás technikáját, a fűzfavesszők korántsem asszonykézhez méretezett megmunkálását elevenítette fel újra. Pájer Emília a férfi takácsok útját követte, s a céhbe tömörült mesteremberek tecnikáját újította föl. Az anyag erősségét, szépségét a szálak szorosan egymáshoz simuló kötése adja. Éppen ebből a szigorú technikai megkötöttségből adódik, hogy a minták is archaikusak, még akkor is, amikor színes pamuttal mintázzák a vásznat. Néhány vidéken az asszonyok a férfi takácsoktól tanulták el a mintás szövést, másutt mindvégig külön utat jártak, olyannyira, hogy még mintáikat sem elegyítették.

A textiles Ardai Ildikó érdeklődése a vesszőfonás és a plasztikus formák iránt nem újkeletű. Találkozhattunk vele már korábban is, csakhogy amíg korábbi kiállításokon egy-egy munkájával lepte meg a tárlat nézőit, most teljes világot teremtett a fűzfavesszőkből. Olyan egységes és kiforrott az általa megteremtett vesszővilág, hogy már-már kétségünk támad, visszatér-e egyáltalán a textilek közé, vagy átnő abba az organikus szobrászatba, amelyet a *Samu* Géza fémjelzett Fáskör képvisel. Munkái a népi mesterségek fogásait támasztják fel újra, a hántolatlan vesszők durvább és nehezebben megmunkálható, elnagyoltabb fonástechnikáját. Kisebb munkáin a fantáziája is elszabadult: a hajdani kaspók, varsák életre keltek, a szálak csápokká, tapogatókká változtak, a könnyű és hajlékonnyá idomított fűz- vagy mogyoróágak úsznak, libegnek a térben, mint furcsa, mélytengeri állatkák.

Illenek e világhoz Pájer Emília textiljei. Ő nem lépett ki a térbe, és a most kiállított munkák megmaradnak a kelmék hagyományos felhasználási területein: főként függönyök és drapériák, de azzal, hogy anyagain többnyire a szálak természetes színe érvényesül, hogy a szigorúan szerkesztő takácsmesterek útját járja, hangulatában ő is visszanyúlt a régi technikákhoz. Ha színt használ, alig észrevehetően teszi, s e visszafogottságtól korántsem válnak egyhangúvá textiljei. Akár a halkan kimondott szónak, az egymáshoz közel álló színeknek is van értelmük, erejük, szépségük. Bebizonyítja, nem kell erőteljes színeket használni ahhoz, hogy színesebbé tegyük a világot.

Fekete Judit

Nekem nyolc

Ha Postabank lakossági bankszámlát nyit, nyolcféle bankkártya közül választhat.

Csak az Ön igényein múlik, melyik mellett dönt.

Postabank ATM-kártya:
pénzt vehet fel az ország 600 bankjegykiadó automatájából a nap 24 órájában.

Postabank Maestro kártya:
pénzfelvétel mellett vásárlásra is használhatja kártyáját Magyarországon területén.

Postabank edc,

ARDAI ILDIKÓ

BUDAPEST
GALÉRIA

Sajtóelőzetes

Szeretettel várjuk a sajtó munkatársait **Ardai Ildikó Menedék** című kiállításának megnyitójára a **Budapest Kiállítóterembe (Budapest V., Szabad sajtó út 5.) 1998. március 12-én (csütörtök) 17 órakor.** A kiállítást, amelyet az 1998. évi **Budapesti Tavaszi Fesztivál** alkalmából mutat be a Budapest Galéria, **Wehner Tibor művészettörténész nyitja meg.**

Ardai Ildikó mindig kitalál valamit, ami illeszkedik mindahhoz, amit korábban csinált, olyan logikusan és szervesen kapcsolja hozzá új munkáit, új irányát az előzőekhez, hogy az embernek mindig az az érzése, hogy valami magától értődő történt, valami olyasmi, aminek be kellett, és csak is így kellett bekövetkeznie. Szinte bosszantó, hogy nem lehetett előre megmondani, hogy ez lesz. Persze, ha már kész az új mű, bemutatásra került az új technika és anyag, az ember a homlokára csap és azt mondja, persze, várható volt. Így történt ez pályája minden lépcsőfokán, utólag mindig fel lehet fedezni az új kezdeményeit egy lépéssel korábban.

A mostani kiállításának eszköze a vesszőfonás.

A művésznő, mint minden eddigi jelentős egyéni kiállítását, Kőszegtől a Műcsarnokon át mostanáig, ezt is egyetlen mű gyűttesként fogja fel, azaz a kiállítást mint egységet képzeli el, egyetlen térberendezésként, installációként jelennek meg a művek.

Mondhatnánk azt is, **Ardai Ildikó** ezen a kiállításán a Tavaszt ünnepli.

A megnyitó napján Menedék címmel a kiállítás anyagát ismertető katalógus jelenik meg.

A tárlat 1998. április 12-ig tekinthető meg, hétfő kivételével naponta 10-18 óráig.

Budapest, 1998. március 4.

1056 Budapest V., Szabad sajtó út 5. 1364 Budapest. Pf.: 157 Telefon: 117-1321, 118-8097, 117-2616 Fax: 117-1001

Budapest Kiállítóterem, 1056 Budapest, Szabad sajtó út 5. Telefon: 118-8097
Budapest Galéria Kiállítóháza, 1036 Budapest, Lajos utca 158. Telefon: 188-6771, Tel./Fax: 188-6784
Budapest Galéria Varga Imre Gyűjteménye, 1033 Budapest, Laktanya utca 7. Telefon: 250-0274
Józsefvárosi Kiállítóterem, 1085 Budapest, József körút 70. Telefon: 134-0159
Számlaszám: OTP Bank Rt. 11784009-15490603 Adószám: 15490603-2-41

ARDAI ILDIKÓ

Az ősi kézművesség újjáébredése

Ardai Ildikó és Pájer Emília tárlata

Mintha összebeszélt volna a két tehetséges textiles: *Ardai* Ildikó, akinek a kiállítását a Budapest Galériában láthatjuk és *Pájer* Emília, aki a Vigadó Galériában állította ki legfrissebb munkáit. Mintha mindkettejüknek elegük lett volna az ipari termékek piac diktálta választékából, visszatértek az ősi kézművességhez. Abba a világba, amikor a tárgyak is őszintébbek voltak, nemcsak az emberek. Mindketten férfimunkát vállaltak: Ardai Ildikó a kaskötés, kosárfonás technikáját, a fűzfavesszők korántsem asszonykézhez méretezett megmunkálását elevenítette fel újra. Pájer Emília a férfi takácsok útját követte, s a céhbe tömörült mesteremberek tecnikáját újította föl. Az anyag erősségét, szépségét a szálak szorosan egymáshoz simuló kötése adja. Éppen ebből a szigorú technikai megkötöttségből adódik, hogy a minták is archaikusak, még akkor is, amikor színes pamuttal mintázzák a vásznat. Néhány vidéken az asszonyok a férfi takácsoktól tanulták el a mintás szövést, másutt mindvégig külön utat jártak, olyannyira, hogy még mintáikat sem elegyítették.

A textiles Ardai Ildikó érdeklődése a vesszőfonás és a plasztikus formák iránt nem újkeletű. Találkozhattunk vele már korábban is, csakhogy amíg korábbi kiállításokon egy-egy munkájával lepte meg a tárlat nézőit, most teljes világot teremtett a fűzfavesszőkből. Olyan egységes és kiforrott az általa megteremtett vesszővilág, hogy már-már kétségünk támad, visszatér-e egyáltalán a textilek közé, vagy átnő abba az organikus szobrászatba, amelyet a *Samu* Géza fémjelzett Fáskör képvisel. Munkái a népi mesterségek fogásait támasztják fel újra, a hántolatlan vesszők durvább és nehezebben megmunkálható, elnagyoltabb fonástechnikáját. Kisebb munkáin a fantáziája is elszabadult: a hajdani kaspók, varsák életre keltek, a szálak csápokká, tapogatókká változtak, a könnyű és hajlékonnyá idomított fűz- vagy mogyoróágak úsznak, libegnek a térben, mint furcsa, mélytengeri állatkák.

Illenek e világhoz Pájer Emília textiljei. Ő nem lépett ki a térbe, és a most kiállított munkák megmaradnak a kelmék hagyományos felhasználási területein: főként függönyök és drapériák, de azzal, hogy anyagain többnyire a szálak természetes színe érvényesül, hogy a szigorúan szerkesztő takácsmesterek útját járja, hangulatában ő is visszanyúlt a régi technikákhoz. Ha színt használ, alig észrevehetően teszi, s e visszafogottságtól korántsem válnak egyhangúvá textiljei. Akár a halkan kimondott szónak, az egymáshoz közel álló színeknek is van értelmük, erejük, szépségük. Bebizonyítja, nem kell erőteljes színeket használni ahhoz, hogy színesebbé tegyük a világot.

Fekete Judit

MAGYAR NEMZET
1998. OKT. 14.

Ha Postabank lakossági bankszámlát nyit, nyolcféle bankkártya közül választhat.

Csak az Ön igényein múlik, melyik mellett dönt.

Postabank ATM-kártya:

pénzt vehet fel az ország 600 bankjegykiadó automatájából a nap 24 órájában.

Postabank Maestro kártya:

pénzfelvétel mellett vásárlásra is használhatja kártyáját Magyarország területén.

Postabank edc,

narancsszínűek v. bíborpirosak, a sugárvirágok ugyanilyenek vagy rózsaszínűek, esetleg fehérek. Ötvennyolc fajuk főleg trópikus és Délafrikában él. Az *A. acaulis* Portugáliában elvadult. Díszkertekben több változatát kultiválják. Az *A. aspera* Délafrikából származik, félcserje. Pompás cserepesnövények, májustól októberig a szabadban is megmaradnak. Átteleltetésük hidegházban történik. Dugványozással szaporítják. A magvak 2—3 évig csiraképesek, csirázás 2 héten belül. GREGUSS P.

Arcturus, csillagkép, lásd: *Arkturusz.*

Arcturus-expedició, 1925-ben *Beebe William* ornitológus vezetésével a Sargasso-tengert és a Galapagos (Teknősbéka) szigetcsoportot tanulmányozta. Az expedíciót a newyorki állattani társaság rendezte. Az expedició megállapította, hogy a Sargasso tenger néven ismert óriási lebegő moszattutaj kiterjedése évszakok szerint változik. A Panama-csatornán áthaladva a mexikói és a déli egyenlítői áramlás nyüzsgő állatvilágát tanulmányozták, majd a Kókusz szigetcsoportot keresték fel, végül a Galapagos szigetek közt kutattak. Útjuk végén még a Hudson folyónak a tenger alá süllyedt medrét tanuimányozták. Az expedició története *The Arcturus-Adventure* címmel Beebe tollából jelent meg. LEIDENFROST GY.

Arctus ursus *L.* (áll.), a kis medverák. Helyes neve *Scyllarus arctus* L. A nagy medverákkal (Scyllarides latus Latr.) együtt a tízlábú rákok (Decapoda) közé tartozik. Az Adriában is előfordul, ahol cicada di mare néven ismerik és eszik. DUDICH E.

Arcubalista (lat. *számszeríj*), szárra alkalmazott íj, amelynél a húr által ellökött lövedék a szárba vájt csatornán fut végig. Első, kezdetleges típusa már az ókori görögöknél és rómaiknál megvan; a középkor elején kiment a használatból és csak a XII. sz. óta jött újból divatba. Magyarországon a XIV. sz. óta ismerték. VARJÚ E.

Arcueil (ejtsd: *àrköj*), község a francia Seine départementben, a Bièvre mellett, (1921) 14.966 lak. A rómaiak idejében Arcus Julianus volt a neve, a római vízvezeték romjai ma is láthatók. P. ORMÓS J.

Arculütés, szimbolikus cselekedet, lapos tenyérrel gyengén megütni az arcot. A rómaiak arculütéssel tették szabaddá rabszolgáikat. A középkorban a térdeplő apródot úgy avatták lovaggá, hogy gyengéden arculütötték és így szóltak hozzá: «Ezt még tűrd el tőlem, de mástól többé soha!» A céhekben is hasonlóan avatták mesterré a legényt. Határjárásoknál régebben minden határkőnél arcul ütötték a fiúkat, hogy jól emlékezzenek a helyre. A katolikus egyházban bérmáláskor a püspök ma is kissé megüti a bérmált arcát e szavakkal: «Pax tecum» (béke veled). HAÁSZ I.

Arc-urna, emberi hamvak megőrzésére és a hamvakat megzavarni akarók elriasztására szánt prehisztorikus kori edények, melyek legősibb formái az emberi szemet ábrázolják, a későbbiek az emberi arcvonásokat démonizálják és utánozzák a női test egyes részeit is. A leghíresebb csészés formák Schliemann trójai ásatásai alkalmával kerültek elő Hislarik város

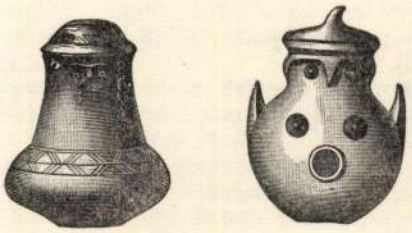

Arc-urnák

rétegeiből s azok eredete a Kr. e. III. évezredre nyúlik vissza. Boszniában és Angliában fiatalabb kőkori eredetűeket, míg Németországban a Kr. előtti nyolc évszázadból valókat találtak. MIHALIK J.

Arcus (lat.), ív. A *geometriában* a kör kerületének egy darabja. Az ív mértéke a hozzátartozó középponti szögnek. Az *építészetben* arcus triumphalis a. m. diadalív. Az *anatómiában* az emberi csontvázon több ilyen ívet, ívelt csontkiemelkedést különböztetnek meg. Ilyenek: a csontos szemöldívek (arcus superciliares), járomív (a. zygomatikus), csigolyaív (a. vertebrae), szeméremcsonti ív (a. pubis), bordaív (a. costarum) stb. *Arcus senilis* (gör. gerontoxon), keskeny, homályos szegély a szem szaruhártyájának szélén; csak öreg embereknél fordul elő, kóros jelentősége nincs, a látást nem zavarja.

Areuş (etsd: *àrkus*), a jelenleg Romániához tartozó *Árkos* háromszékvármegyei község mai neve.

Arcübásev *Micháil Petrovics*, orosz író, szül. 1878-ban Charkovban, megh. 1927 márc 3-án Varsóban. Orosz és tatár vér folyt ereiben, ezzel magyarázható sajátos búskomorsága és bujа érzékisége, mely minden művét áthatja. Első elbeszélése, a *Pása Tumánov*, 1901-ben jelent meg. Ezután gyors egymásutánban adta ki elbeszéléseit, köztük 1904-ben művészi tekintetben legjobb alkotását, *Lande diák halálát*. Hírnevét a *Szanin* című regényével (1907.)

alapította meg. 1909—1912 közt írta nagy regényeit: *A milliók*, *A végső ponton* stb. Drámái közül sikere volt a *Féltékenység*nek és a *Háború*nak. Arcübásev a világháború alatt és az 1917 márc.-i forradalom után publicisztikai tevékenységet folytatott, de 1917-ben elhagyta Oroszországot s külföldi orosz lapokban szenvedélyesen támadta a bolsevista uralmat. Magyarul megjelent: *Szanin* (Ford.: Szabó E. 1909); *Milliók* (Ford.: Nagy J. 1910); *Féltékenység* (1917); *A démon* (Ford.: Bókay J. 1918); *Szenvedély* (Ford.: Bródy S. 1918); *Szasa* (Ford.: Pajzs E. Békéscsaba 1920); *Glafira asszony szeretője* (Ford.: Faludi J. 1924); *A végső ponton* (Ford.: Havas A. K. 1924). BONKÁLÓ S.

Areváltás, csapatok arcvonalának megváltoztatása valamely más irányba. PERLAKY M.

Arcvédő v. *méhészálarc*, méhészkedés közben méhszúrástól, méhcsípéstől védi a méhész arcát. Többféle arcvédő van használatban. Legegyszerűbb a drótszövetből készült szemvédő, amely csak a szem tájékát óvja. Szintén az arc védésére szolgál a méhészsisak, amelynek feji része erős vászonból, az arci része pedig drótszövetből készül. Az arcvédők hátránya az, hogy nagyon melegek, a szemnek kellemetlenek, sőt finom munkát (álcázás, petézés vizsgálata stb.) nem lehet velük végezni. Gyakorló méhészek csak ingerült családok kezelésekor és rajbefogáskor használják. KOPPÁNY J.

Arevért, a XV—XVIII. századi sisaknak az arc megvédésére szolgáló része. Rendszerint

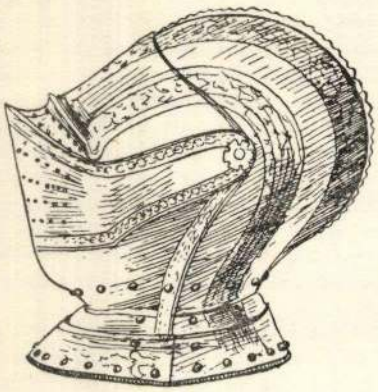

XVI. századi német sisak arcvérttel

feltolható és lezárható. Legegyszerűbb alakjában az orr elé lenyúló vas- vagy acélpálca; a fejlett, teljes sisakoknál rendszerint két tagból álló rostély. A XVI. századi huszársisak néha emberi ábrázatot utánzó arcvérttel volt ellátva, amelyről a szőrből berakott bajusz sem hiányzott. VARJÚ E.

Orrvédős sisak

Arcvonal (ném.: *Frontlinie*, francia: *front)*, a küzdő csapatoknak az ellenség felé legközelebb eső élein át vont képzelt vonal, továbbá valamely zárt rendben álló csapat első sora által alkotott vonal. PERLAKY M.

Arczsába *(arcidegzsába, trigeminus-neuralgia)*, az arc érzőidegének zsábája, görcsös fájdalmakkal. Három ponton léphet fel, mégpedig a szem felett, a szem alatt és az alsó állcsonton. Kellemetlen előfájdalmakkal kezdődik (aura), amelyeket kiválthat az idegkilépések érintése, rágás, arcmozgások. A fájdalmas szak alatt nyáladzás, könnyezés indul meg. Lehet heveny (akut), amelyet sokszor influenza vagy malária indít meg és lehet idült (krónikus), amelynek oka fogbajokban, orrmelléküreggyulladásokban, szem-, fül- vagy agymegbetegedésekben, érelmeszesedésben, bujakórban keresendő. Egyes esetekben semmiféle kiváltó ok ki nem mutatható (idiopátiás). Kezelése lehet gyógyszeres (aszpirin, trigemin, opium), alkoholbefecskendezés az idegkilépési csatornák mentén az idegbe, röntgenbesugárzás és műtét, amely az ideg átmetszéséből vagy kitépéséből állhat. Igen súlyos esetekben a Gasser-duc kiirtása jöhet szóba. VEREBÉLY T.

Ard., növények latin neve után *Arduino Pietro* olasz botanikus nevének rövidítése, szül. 1728-ban, megh. 1805-ben.

Ardahan, török város a Kura felső folyásánál, mintegy 4.200 lak. 1878-tól a világháborúig Karsz transzkaukáziai orosz kormányzósághoz tartozott. 1918-ban a breszt-litovszki béke értelmében népszavazást tartottak és a város Batum és Karsszal együtt Törökország része lett. Később Örményországhoz csatlakozott, de az 1921 márc. 16-án kötött angorai szerződés értelmében újra török fenhatóság alá került. P. ORMÓS J.

Ardan, a jelenleg Romániához tartozó *Árdány* beszterce-naszódvármegyei község mai neve.

Árdánfalva, jelenleg *Ardanovce* néven Csehszlovákiához tartozó község. Nyitra vm.-ben. 1503-ból való, fallal bekerített kat. templomában a Cserny-családnak sírboltja van. P. ORMÓS J.

Gutenberg Lex. T. K.

ARDELEANU KOVÁCS Ibolya
Brassó, 1939. július 21.
IA Képz. Főisk. Kvár, festő

Banner Erdély

L'EST

EV

JOURNAL D

Montreux : mét
bien conjugués

M. D. K.

ARDEY Sámuel könyvkötő

Sárospatakon a Kollégiumi Könyvtárnak dolgozik 1825-től; esetleg már 1815. és 1824 körül is. 1860-ig ismét

B. Horváth Éva: Könyvkötészet Sárospatakon 164-165. l.

Művészet. 1953. 1-2. sz.

< Ardos Frigyes >

<> Az ékrovás. (Kristály-metszés. 180 ábra. Bpest, 1911.

<> Fa-beégetések és bársony-fénypasalás, égetés. 55 ábra. Bpest, 1911.

<> Fafaragások és fém-domborítás. Bpest, 1911.

<> Kézügyességi segédmunkálatok és használatos fanemek. Bpest, 1911

---

z:	Apátság belső.
	" könyvtár.
csén:	Várromok
znek:	Várfalak.
apócs:	Görögkatholikus templom.
"	" "
:	Nagytemplom.
	"
	"
ény:	Kastély.
	"
	"
	"
ecen:	Szinház.
spatak:	Református kollégium.
	"
	Vár.
	"
mén:	Árpádkori freskó
	" "
	" templom.

< Ardos Frigyes >

< > Batik szunkálatok és bőrdomborítás. 79 abr. Bpest 1911.

Ardos Frigyes

ált. főgimnáziumi
tanár

1911-ben Nevelő és
műkedvelő kézügyes-
ségi munkálatok könyv-
tára címén saját
maga által írt vál-
lalatot adott ki 5
füzetben, számos
ábrával, melyeknek
egy részét úgy látszik
ő maga rajzolta

Rajztanár volt?

Lásd a Gyulyás-féle
lexikont!

következő címeken: „Zur Feinstruktur der Myofibrillen“ (1934., Bd. 5., H. 2.), — „Über die Einwirkung hypertonischer Lösungen auf die Feinstruktur“ (u. o.), — „Über die metahistologische Struktur fibrillärer Gebilde tierischer Gewebe“ (1935., Bd., 51., H. 1.), — „Angaben zur Metahistologie des Fibrins“ (sajtó alatt), — „Die Verkalkung der Aortawand im Röntgenspektralbilde“ (1934., Bd., 50., H. 3.), — „Feinstrukturangaben zur Uratbildung“ (u. o.).

A műszaki és gazdaságtudományi egyetem mezőgazdasági és állatorvosi karáról:

Dr. Makfalvi Jolán (1909, Kassa, róm. kat.), az egyetemi mezőgazdasági chemiai intézetben (prof. Doby) talajtani kutatásokat végzett annak felderítésére, hogy a talaj különböző nitrogén-vegyületei közül a nitrát, valamint a felvehető nitrogénre jellemző nitrogénszám, változik-e a talajban a talaj eltartása közben. Kísérleteit különböző típusú talajokon (savanyú homok, mezőségi vályog, humuszos mezőségi anyag, kilugozott erdei talaj, savanyú láp, javított szik) végezte, azok nitrogénvegyületeit vizsgálva. Októbertől májusig állandóan figyelte a talajmintákat és először tíznaponkint, majd három, végül öt hetenkint megismételte a beérkezéskor eszközölt szárazanyag — illetve nitrát- és nitrogénszám — meghatározásokat. Kutatásait,

Ardos Frigyes

U. 807.

nagyváradi főreáliskolai tanár, iparművész 1912. Nagyváradon iparművészeti munkaiskolát létesített. Fafaragások, fémmetszetek, ezüstdomborművű kazetták, facegetéssel díszített használati tárgyak, butorok, keretek készültek műhelyében. Felesége is segítségére volt e munkákban. Famarafás, bársonyegetés. Az állam, a város és a nagyváradi kereskedelmi kamara anyagilag is támogatta A. vállalkozását.

Tiszántúl (Nagyvárad) 1913. aug. 17.

(Látogatás A. tanár iparművészeti iskolájában)

megírva

MINISZTERIUM MAGYAR... ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI

költségeihez engedélyezett e

rendkivüli államsegélyképen

számu kiadási csekkszámla te

Budapest

rendeletéből: dr.Bernáth Géz

M.D.K.

Arendáczky Ferenc, épitési épitész

300 K-ás első dijat nyert a Munkácsi Kereskedelmi Bank székházának tervpályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1914. XXXV. évf.

épz. 22. sz. 13. old.

Ciencias János
grafikus

M.D.K

„Ilustráció"

Élet és Irodalom, 1968. nov. 30 - 1 lap

M.D.K.

Árendás József

"Csorda" c.rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. ápr. 19.
XIII. évf. 16. sz. 6. lap

M.D.K.

Árendás József

"Kompozició" c. művének repr.ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. juni. 7.
XIII. évf. 23. sz. 2. lap

Árendás József

Stilizált lovakat ábrázoló rajzát bemutatja a lap cimlapján.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. okt. 31.
XIV. évf. 44. sz. cimlap

Árendás József

"Torzó" c. rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. dec. 19.
XIV. évf. 51. sz. 2. lap

Árendás József

"Illusztráció" c. rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. aug. 21.
XV. évf. 34. sz. 11. lap

M.D.4

Árendás József
grafikus

„Szerződés"

Élet és Irodalom, 1968. febr. 10 - 1 kép.

Árendás József
grafikus

M.D.K.

„Öregasszony virággal"

Élet és Irodalom, 1968. márc. 9 - 4 kép.

M.D.K

Orendás József
grafikus

„Falu"

Élet és Irodalom 1968. május 11 - 18-án

M.D.K.

Grendás József
Grafikus

„Lovak"

Élet és Irodalom, 1968. okt. 19 - 1 lap.

M.D.K.

Arendás József
grafikus

„Kalapos nő"

Élet és Irodalom, 1967. szept. 2. - 6. lap.

M.D.

Árendás József
grafelius

„Ferencz Béni emlékeinek"

Élet és Irodalom, 1967. jun. 17 - 1 lap

Árendás József
grafikus

M.D.K.

„Kár"

Élet és Irodalom, 1967. ápr. 21 – 3 lap

Árendás István

grafikus

M.D.K

Illusztráció-két versher

(repro)

Élet és Irodalom, 1966. okt. 8. - 11 lap

Árendás József
grafikus

M.D.K

„Állványok"

Élet és Irodalom, 1966. okt. 1 - 11 ap

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Arendás József

ÉLET ÉS IRODALOM

1980 JUN 11

1021

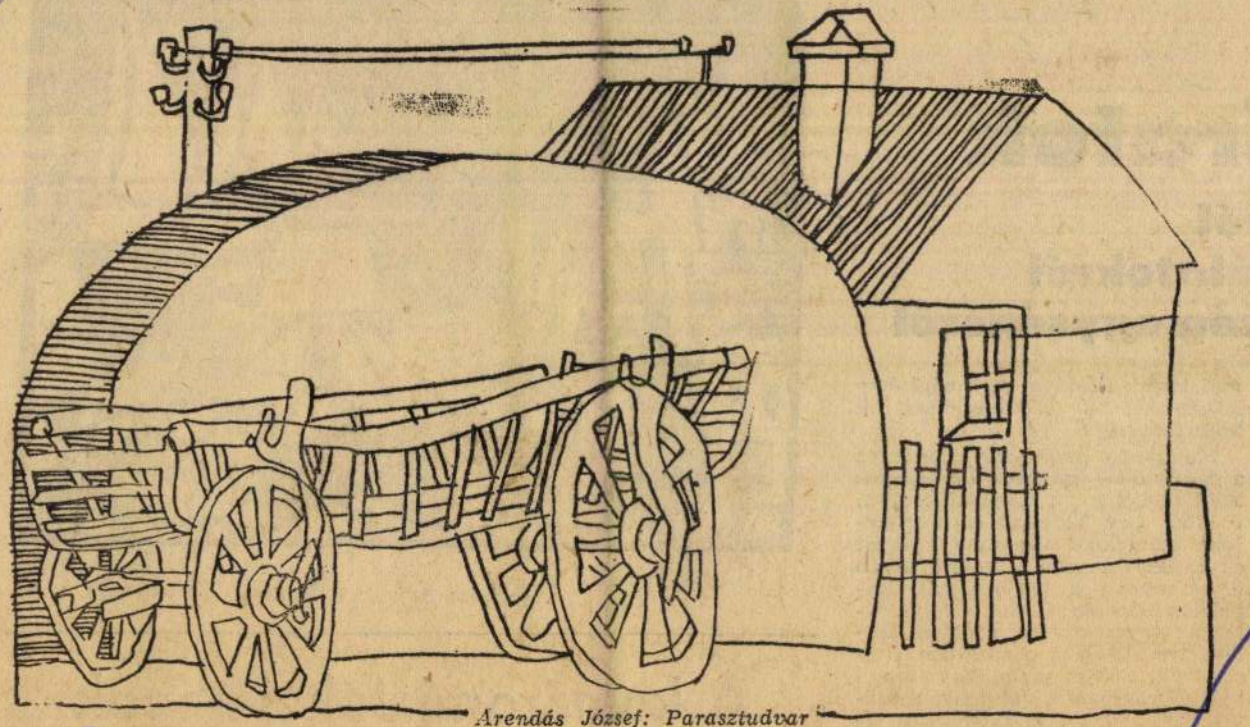

Arendás József: Parasztudvar

óiratok

mról
írálatokról
piség egységéről

rt
tő
a
a-
ek
gy
ek
ék
a
o-
ok
n.
u-
é-
y-
s-
a

mai terminológiával élve népiség= közéletiség + elkötelezettség + közérthetőség.)

Metcsenko professzor szerint ez a tradíció — melynek klasszikus képviselőjeként a forradalom előtti időkből Lev Tolsztojt, a forradalom utániakból Gyemjan Bednijt és Solohovot említi — szervesen összefonódott a pártossággal. Ennek az összefonódásnak a folyamatát az egész szovjet irodalom történetére kiterjedő elemzésben kíséri végig. Erősen polemikus hangvételű írásában a Junoszty, a Novij Mir, a Voproszi Lityeraturi című folyóiratok számos elvi-eszté-

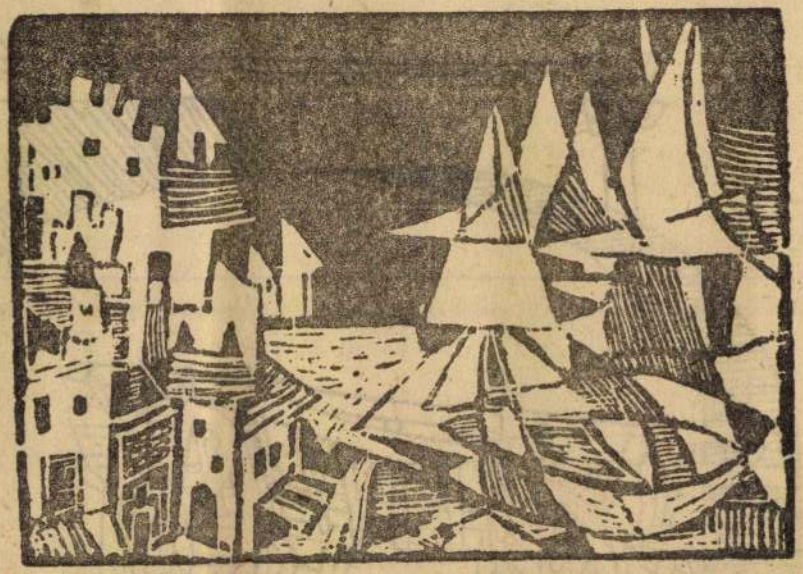

Ábrahám Rafael: Kikötő

A komáromi Jókai-napok

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

1967 SZEP 2

1021

Árendás József: Kalapos nő

CSERES TIBOR:

Huszonöt év a halhatat

Móricz Zsigmond halálában mind megkapta azt az olvasói érdeklődést, amelyre életében vágyott s azt a hivatalos elismerést is, amit megérdemelt volna még az érdemtelen kormányzattól is.

Bár lehet, művének még annál is több siker és elismerés járt volna, mint amennyit korunktól kapott. Ehhez persze nincsen egyéb mértékünk, csupán az a feltevés, milyen fáklya lett volna, ha huszonöt év előtt valamiképpen elkerüli, elkerülheti a halált, vagyis a halál őt, s mindannak részese lehet ennek következtében, ami dicsőségére és örömére szolgál s az írói kor végső határáig munkálkodhatik.

Jólesik gyermeki képzeletünknek egy ilyen tudománytalan *ha* közbeiktatása, a halál küszöbére, vagyis a halál elé a küszöbre, hogy számon kérjük a túlvilági hatalmaktól a (lucrum cessans, és lucrum emergens okán) egy munkába fektetett hatalmas élet hozományának és gazdag betétének elmaradt hasznát, gyümölcsét, olyan lángelme sorsát idézve, aki az emberi kor végső határát tekintve, még köztünk lehetne, élhetne. (Ha az írói kor végső határát kissé már túl is haladta volna.) Nem a teljes, hanem a még teljesebb életmű magaslatairól, csúcsairól tekintve reánk és közénk.

A Móricz-mű így is teljes, sőt (kegyességet kegyetlennel váltva), ha korábban kellett volna pusztulnia, ha írói törekvései megelőző fordulataiban szakad meg a pálya, — férfikorától bármikor befejezettnek kellett volna éreznünk, értékelnünk életét s addigi eredményeit. És mégis, éppen utolsó évtizede dinamizmusára emlékezve, bizonyosan állíthatjuk, rejlett volna még vagy két évtizedre szó-

A történelem kínálásairól és kény szerítéseiről akár ne is szóljunk.

Pedig szólnunk kell róluk: h gyan válaszolt volna ő mindarr ami Magyarországon 1945 után tö tént. Bizonyos, hogy részt kért részt vett volna a forradalmas változó élet megfigyeléséből alighanem irányításából is, nem szólva a természetéből fakadó á rázolási kényszerűségről. Talán r kényszerült volna még közéleti sz repre is, bár féltékenyen őriz volna az írói aspektus különböz ségének lehetőségét, a tévedés j gát, de az igazmondás jogát is.

Eközben nyilván érték vol bántódások és csalódások is, n mely esztendőkben nem is kevés

Meghökkentette volna, hogy fiatalabb írók egész hadának rea lizmusigényét mennyire kielégíti móriczi hagyomány egy ága. Az a ága, amelyet egyedül üdvözítő va lóságábrázolásnak vélnek, aza véltek s amely azt a követelmény teljesíti, amit a kormányzat bizo nyoskori felső vezetése a valóság feltárás egyetlen lehetséges prog ramjául adott.

Ha meghökken, bizonyára tilta kozik is a kisajátítás ellen, bár le het, hogy nem tiltakozott volna. Mert talán fel sem ismeri az egy más után következő idilliumokban, azaz álidillekben a maga adta pél daképet, s a lényegtelenbe, az apró lékos megfigyelő lerajzolásba ful ladó módszerben a saját, mindig lényegre törő, valóságot megraga dó, ábrázoló gyakorlatát.

S egy idő múltán (már az ag gastyán korba hajló Móricz idejé ben), amikor suttogva bár, de ki mondták az egészen fehér bajuszú Mester háta mögött: az efféle megközelítés ösvénye már nem jár ható út — de ezt ő azért, bármeny nyire suttogva mondták is volna, meghallja s bajusza, mondom,

Árendár József

grafikusművész

tervezte az Atrium Hyatt nálloda feliratozását. (Flő. lánossal!)

„Szlétel és pofonok"

1983 cv 12

IV 1. 1805

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1966 OKT 8

ÉLET ÉS IRODALOM

Árendás József

Árendás József: Illusztráció két vershez

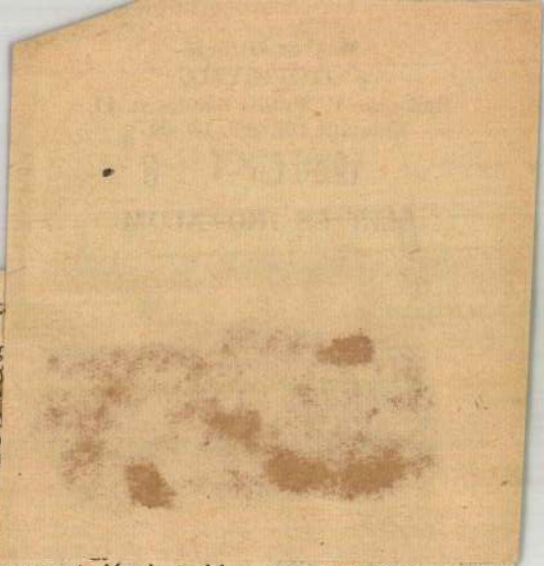

ient nem tanul nyelvet? Ma
elvvizsga fölér egy mérnö-
omával.
ondoltam erre. Meg hogy el-
valami egyetemet. Így csak
is az egész. De itt van ez a
is: ez nekem olyan nagy
el kellene ezt cserélnem. És
s gond, mert erre rájárnak;
csak egy kicsit is foglalko-
egint férfiakkal, valósággal
k, a lakásom miatt. Na,
a fele csak úgy alkalmilag
ödik, tudja, hogy van ez a
yosan élő fiatal nőkkel, el-
szonyokkal; a másik fele vi-
ecserkészi az embert, a la-
eg a megélhetésemet firtat-
án ajánlatot tesz, és már ín-
ne is: „A lakást elcseréljük
re, marad egy zsák pénz."
ez olyan borzasztó, hogy ki
szolgáltatva a nőre meg a
vadászó férfiaknak; mind
pű, fölényes, megjátssza ma-
intha még ő karolná fel a
vegyet, pedig csak a szorult
emet akarják kihasználni.
serélje el maga a lakást.
a bizonyos zsák pénzből ki-
évekig pótolni tudja a fize-
amellett megszűnik a gya-
vonzó csalétek is.
salétek — bólint panaszos
dr. F.-né. — Az. Jaj, na-
megutáltam a férfiakat. Úgy

mondanak, mi
megyek egy t
érdekel már.

Ha hazameg
megy haza: nj
lő, a kis kerte
van, tíz percn
másától. A sz
télen hideg. T
sokat fizet ér
számítja a so
ha tizenegy u
nincs busz, és
rosi utcán se szeret járni; neki
nem tanácsos.

— Illenék már lakásra gyűjte-
nem. De mindig másra kell a
pénz.

— Menjen férjhez: vannak fér-
fiak, lakással, a Belvárosban, Bu-
dán.

— Férjhez? Én?

— Csakugyan utálja a férfiakat?
Vagy nem kérik?

Elgondolkozik.

— Eleinte kértek. Sokan. Abból
a gyöngébb fajtából, aki mindjárt
bezsong, és mert egyebe nincs, há-
zasságot ajánl. Ilyennek láttam
őket, jobbat vártam. Aztán jelent-
keztek érdekesebb férfiak is, meg
menők, nagy társaságom lett, nem
unatkoztam. Különben: ma sincs
víkendem program nélkül. De
ezek nem kértek meg, és egy idő
múlva észrevettem, hogy kell ne-

pát nagyjából bejárta
vi irodalmi penzuma
lág és egy-két köny
kozódási szükséglete
legalább futtában. D
óra leforgása alatt k
vét. Ízléssel öltözik.

Csak nem vonzó.
indokolhatatlanul ner

— Változatos élete

— Érdekes. Sokat
geteg embert ismere
kes figurák vannak
vagyok címekkel. N
őket, de nézze, men

Két notesz. Az
hazai nevek, a másik
földiek, országok sze
ország: három olda
történész neve, Új-D
V. Erzsébet elmoso

— Csak féloldalt
Biztosan úgy nőtt n

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

1968 NOV 30

1021

Arendás József: Illusztráció

ÁRENDÁS
József

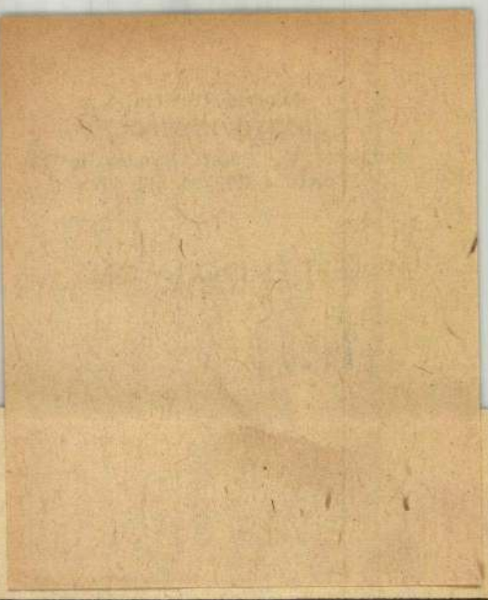

SZABÓ PÁL:

EMLÉ

Dobi István halálával jelképesen is mintegy lezáródik a magyar történelemnek egy nagyon küzdelmes, hősi fél évszázada. Mert Óbenne magában sokkal, nagyon sokkal több van élete tényeinek a puszta özönénél. Elete nagy, az élet mélységeiben zengő ballada, vagy akár epos, ami hol felcsendült, hol halkítva zendült meg, de soha el nem halkult a nép szivében.

Mi, a kortársai, de még ezen jóval tul, a küzdőtársai, akik még élünk, megannyian, tartogatunk magunkban Dobi Istvánról olyan emlékezéseket, amelyekből határozottan, szinte tévedhetetlenül látható, tudható, hogy miként kellett lenni, hinni, cselekedni azokban az időkben. A ma már alig kifejezhető, megmutatható, nagyon nehéz, és zsákutcában vergődő gazdasági és politikai és társadalmi helyzetben.

Fiatal korától kezdve napszámos, pályamunkás, és hol ide, hol amoda kergeti, űzi a mindennapi kenyér, megélhetés. Éppen olyan volt ez az élet fent, Komárom tájékán, mint amilyet én is éltem lent, Biharban, vagy mások, milliók másegyebütt, az egész országban.

Nem arról volt szó, hogy kevés a napszám, vagy nincs napszám, és kevés a kenyér, meg a málé, óh, be sokkal többről, másról volt szó. Az egész siket és fakó és megkötözött életről. De ez az élet emelte bé Dobi Istvánt is a történelem harcos és soha meg nem alkudó hősei közé, mint még annyi sok mást is. Ezerkilencszázharmincnégyben, a képviselőválasztáskor lépett ki talán először megnyílt szívvel, mindörökre elkötelezett lelkiismerettel a nép elé, a hatalommal szemben, a dobogóra.

Cseh-Szombathy László doktor, a Bethesda-kórház főorvosa lépett fel az ottani kerületben kisgazdapárti, tehát az egyedüli ellenzéki programmal képviselőnek. Magam is jól ismertem, szerettem, becsültem Cseh-Szombathy doktort, így teljesen megértem, hogy Dobi Istvánt a vele való barátsága szinte máról-holnapra országos igényű politikai aktivitásra kötelezte. Es ettől kezdve nem volt megállás.

De itt valami nagyon érdekes. Az, hogy a felelősséget érező és viselő értelmiségi, rangos, tudós orvos találkozása életre-halálra a földmunkással, nemcsak példaadó, hanem gyümölcsöző lett a

NAGY PEREK

(Folytatás az 1. oldalról)

Nem, itt nem lehetséges és nem is lesz elég a feledés; ide az szükségeltetik, hogy a világ urai és fenntartói meg se értsék már Eötvös Károly könyvét. Bízzunk benne, hogy elévül.

Csak egy baj van. Eötvös Károly egy meglehetősen sajátos, specifikus antiszemitizmus ellen vértezi fel az olvasót. Benne van ebben sokminden: a korabeli magyar, sőt európai (Dreyfus!) közgondolkodás színvonala. Benne a beugratott balek — más vonatkozásban szintúgy áldozat — nép civilizálatlan indulata, babonás szenvedélye, amit tervszerűen tápláltak. Benne van, mintegy mellékesen, de szintén nem elhanyagolható módon a megyerendszer, a gyilkosan közönyös és agresszívan ostoba bürokrácia. Gazdag vizsgálati anyag a társadalomtudománynak, a jognak, de még a pszichopatológiának is.

Nincs azonban benne — nem is lehet — a huszadik század gyilkosainak arcképe. Eötvös nem volt jós. A XIX. század még érvel. Úgy akar gyilkolni, hogy az áldozatra fogja a gyilkosság bűnét. Elméleteket farag, törvény — persze a maga törvénye — elé idézi a vádlottakat, de bizonyos határokat szab indulatainak, a társadalmi illem alapján. Eötvös még megnyerhette a tiszaeszlári pert! A huszadik század fasisztája nem érvel, hanem lő. (Vagy bombát szór, csecsemőkre és asszonyokra, templomokra és közkönyvtárakra.) Dachauba és Mauthausenbe már nem egy osztálybíróság hazug, de önmagában logikus, gyilkos, de viszonylag civilizált szabályai alapján kerültek az emberek. (A zsidók mellett még azok is, akik csak másképpen, „úribb" módon, „választékosabban" voltak antiszemiták, mondjuk Keresztes Fischer módjára.) A kor színvonalán a vérvád meséjében már nem volt üzlet. Az Egyház sem kérte számon egy néptől Krisztus életét. Itt már fel sem vetődött, hogy a fasizmus ítéletet hajt végre, büntet, ilyen vagy olyan okkal vagy ok látszatával. Ez ellen már nem vértez fel Eötvös hibátlanul logikus érvrendszere és tisztessége. *Ezt nem lehet cáfolni, mert ez már nem állít semmit,* ez tesz, és ha megkérded, miért, maximum annyit mond, hogy „csak". S ez már kiterjeszti a tettek logikáját, ebben benne van napjaink megannyi vérző harctere, a vietnami áldozatok listája, de az a vállrándító koncepció is, amely — mi történhet? — az emberiség felére az atomhalál kockázatát zúdítaná.

De persze a tisztesség s az okosság ebben az önvédő harcban sem nélkülözhető. E sínpáron lehet csak valahová eljutni. Ezért gondolom, hogy a könyv kiadása nem volt felesleges; dolgukra figyelmezteti a tisztességes és okos embereket. Körül kell nézni: akad elég dolguk. E „konzervatív" erények semmit sem vesztettek korszerűségükből!

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

1960 MÁR 9

1021

Árendás József: Öregasszony virággal

igazságra kíváncsiak. Akik első-ban szórakozást, elandalítást, yfajta narkótikumot várnak a üvészettől.

A művészetben sokkal erősebb a gi beidegzettségek, a megszokás atalma. Ha egy tudományos tel megdől, a tudós sajnálozás nélkül elveti és az új azságra építi rá további kutó munkáját. Sőt, mi több: ha egy égi módszer nem alkalmas többé rra, hogy eredményt hozzon, a tuósok egyesült erővel új módszert olgoznak ki és elvetik a régit.

És a művészetben? Gondoljunk sak arra, milyen nehéz volt mindig és nehéz ma is elfogadtatnia nagát egy-egy nagy művészújítónak, egy-egy új irányzatnak, iskolának, ábrázolási módszernek. Ami igazán új, előre mutató volt a művészetben, azt kezdetben a legöbbször ideges összerándulással fogadta a társadalom. A művészet fejlődését mindig lármás csatazaj kísérte, mert a művészet újítói sokszor kénytelenek voltak botrányos hangzavarral megtörni a publikum konzervatívizmusát. Másrészt pedig

[illegible] dolgokat, hogy erzékeltessem azt a hátrányos helyzetet, amelyben a művészi igazság fejlődése mindig is volt a tudományos igazság föltárásával szemben.

Ma, a szocializmus viszonyai között könnyebb a művészet dolga, mivel a társadalom egészének létérdeke a kíméletlen igazság föltárása. A Lenin-művek legújabb kiadásában adták közre a szovjet állam megalapítójának azt a sokáig feledésbe merült megállapítását, amely szerint a forradalom érdeke megköveteli az igazság fölmutatását, függetlenül attól, hogy kinek használ vagy kinek árt pillanatnyilag az igazság megismerése.

Úgy látszik tehát, hogy nyitva áll a pálya a költészet előtt is, hogy fölvegye a versenyt a tudománnyal a jövő meghódításáért. A költészeten áll, hogy milyen eséllyel indul ebben a harcban.

---

t pálcát, amellyel most lek hüvelye, mire vár

itt? — ismétli.
negnézni...
ondá a kísértet. — Mit ni? Nem mutatom meg, ézni.
áz — mondjuk.
kamra egész nyáron — mind meg akarja nézselni nekem kell. Hogy al bezzeg...
törődnek magával?
— mondá a kísértet. — ak fényképeznek, aztán nek képet, azt is várhat még egy sem, olyan ogy én miből...
k...?
áz összedőlhetne, ha én olytatá a szemölcs. — . ki teszi rendbe?... jtam az sem akar segízt! De azt senki!

a látványtól lélekben kellőképp megerősödve s felkészülve, kocsiján csakhamar elért az előcsarnokot követő állomásra, a temetőbe, mely Kis Dörgicsén (vasútállomás Balatonakali-Dörgicse) újonnan feltárva (XVII. század) a román stílusú templomromnak (XIV. század) keleti fala mögött terült el, régi katolikus illem és hagyomány szerint. Körülbelül 40—50 méter hosszú, 20—25 méter széles, 5—6 méter mély, becslésem szerint. Volt, mondom, mert azóta betemették, okulni vágyó elmék és érzelmes szívek nagy kárára. Körülbelül száz csontváz feküdt benne, becslésem szerint párhuzamos sorokban egymás mellett, tisztes rendbe rakva. Úgy láttam, ezek már nem kérnek segítséget, jobb is. Ha megállunk a gödör szélén, s letekintünk a mélybe, még a tőlünk legtávolabb eső csontvázaknak is világosan kivehető a földből kihámozott minden részlete. Legtöbbje kívánatos épségben maradt meg. A hátukon fekszenek, kezük hiányzó szívük fölött összekulcsolva; ebből is látható, hogy katolikusok. Bár egymástól csak egy lépésnyi távolságban [illegible] egymástól sem re-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Árendás József

ÉLET ÉS IRODALOM

1966 OKT 7

1021

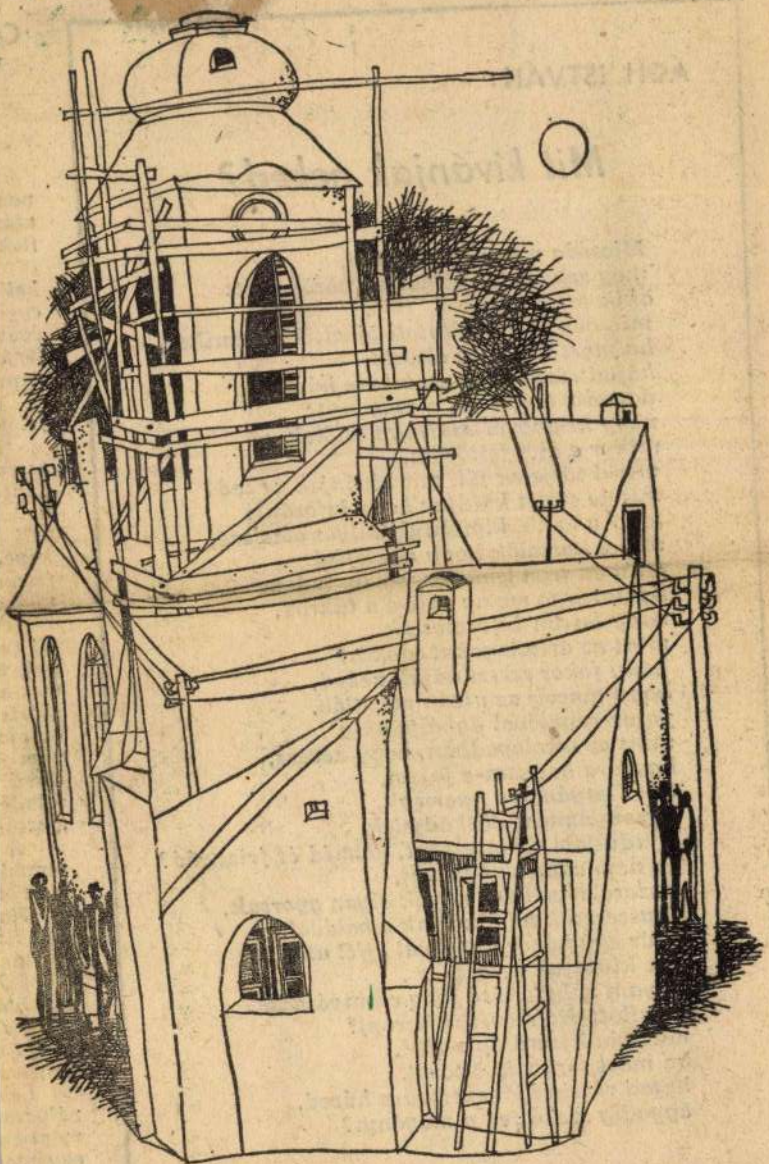

Árendás József: Állványok

ÁGH ISTVÁN

Mit kívánjak neked?

Micsoda meztelen lehettél,
még szivedet is láthatták bőröd alatt
akik szerettek,
micsoda kiszolgáltatott lehettél valamikor,
ha most torkodig öltözöl,
hajad rézsisakját szemedre húzod,
ágyadig szelídited a magányt?
négy kisangyal-szárnyra találok
mikor a diót feltöröm,
mivel törjelek föl, mit kívánjak neked?
miféle szelet küldjek hogy kifordulj
akár a lomb, kimozdulj súlyos ölelésre,
mivel itassalak hogy elfelejtsd
amit én nem ismerek, s nem tudom
tigris sárga szeme volt-e a tükröd,
vagy lassan kifosztottak,
mint az ártatlanokat szokás?
hány fokos szeszt adjak neked,
hogy táncolj az utcán mezítláb,
papír-repülővel dobáljalak-e
mint az iskolapadban, hogy nevess,
hasadra hajtsam-e fejem,
mint anyának a gyermek,
koponyámmal döfködjelek,
szétdúljam tekintetedet, kelméd és frizurád?
én nem akarlak bántani,
a szerelemnélküli napok olyan gyorsak,
egyszercsak találkozunk a halállal,
akár egy kóbor kutyával éjfél után,
mit kívánjak neked?
folyam habján lásd meg csontvázadat?
lehullott diófalevélbe harapj?
micsoda keserűség a tied,
ha most torkodig öltözöl,
hajad rézsisakját szemedre húzod,
ágyadig szelídited a magányt?

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Élet és Irodalom

1969 APR 19

Arendás József -
1021

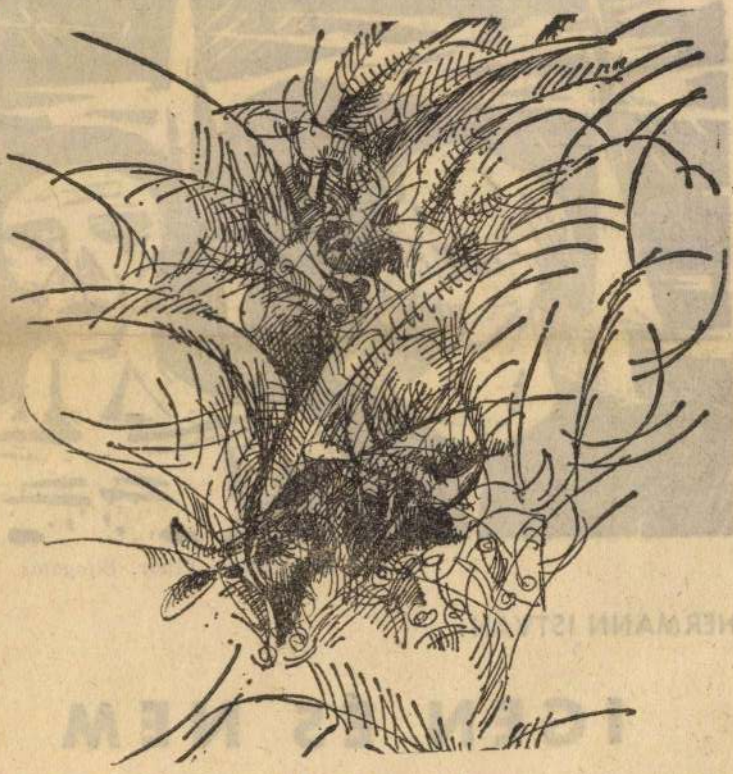

Arendás József: Csorda

Eisenmayer Tibor: Elfogatás

HERMANN ISTVÁN:

IGEN ÉS NEM

Azok a visszatérő viták, melyek nálunk és nemzetközileg az ifjúság helyzetével foglalkoznak — össz-

De beszéljünk tovább a neme mondás okairól. Eszmékkel, eszm célokkal el van látva a fiatalsá

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1971 AUG 21

Huber István már 1941-ben a Nép-

1021

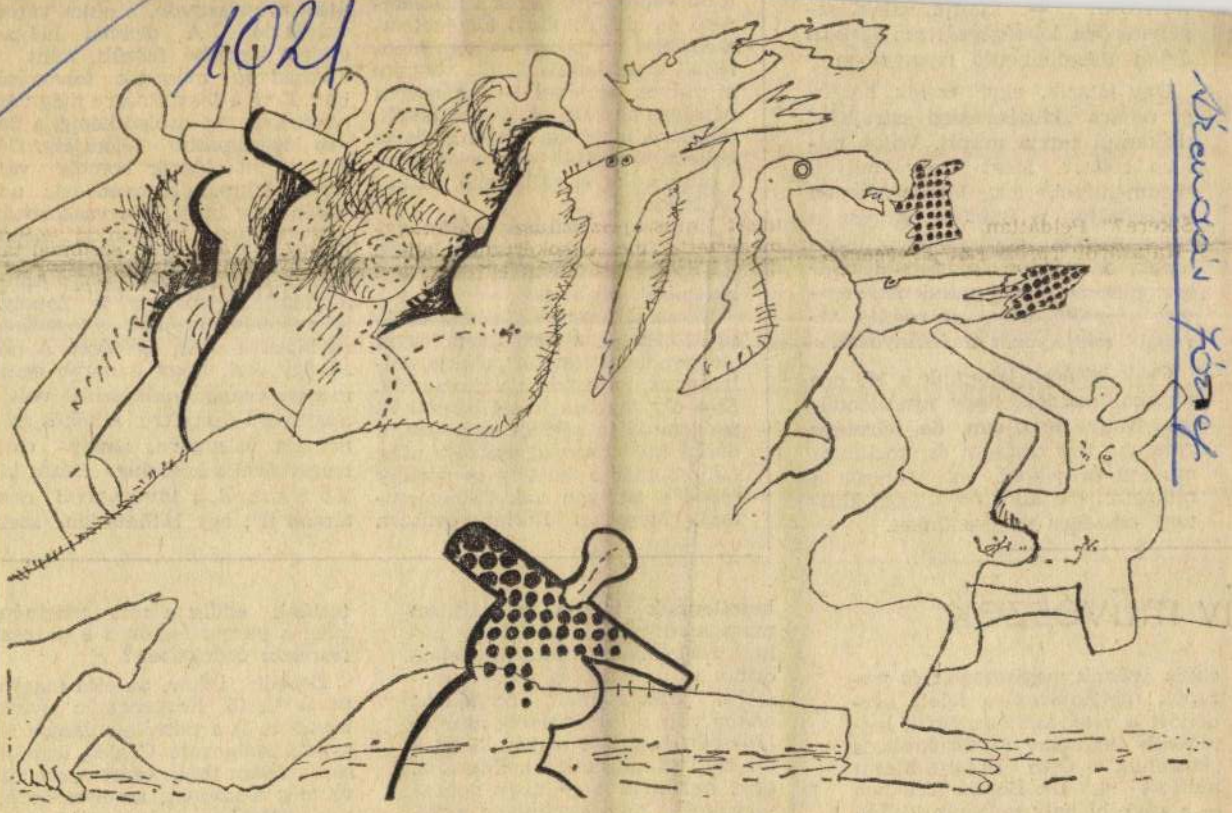

Arendás József: Illusztráció

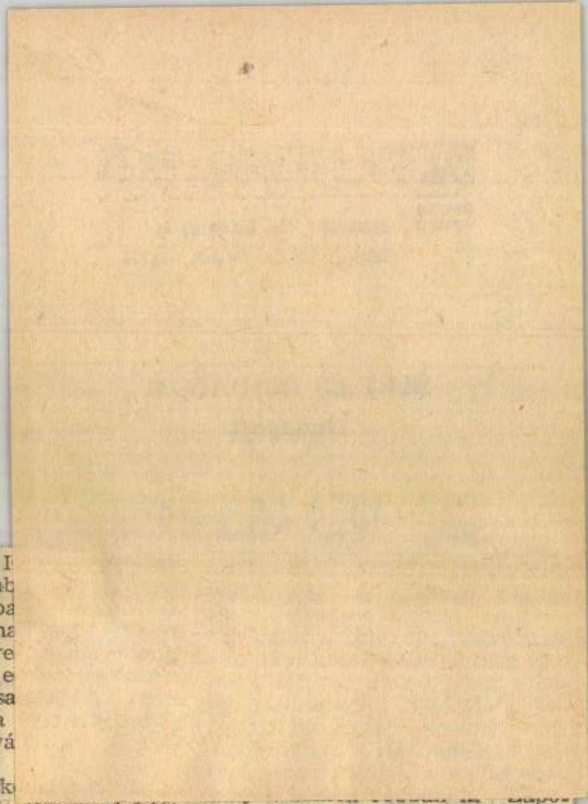

...lyosul — kiáltja valaki segélykérően, kétségbeesetten *Sárközi Erika* megdöbbentő riportjában.

Úgy látszik, egyik-másik községi tanács „köztisztasági sztrájkja" makacsul tartja magát. Vajon milyen céllal? Mert hogy milyen eredménnyel, azt lépten-nyomon tapasztaljuk a Balaton partján, a Duna mentén, ahol az új üdülőtelepek, a minden komforttal ellátott táborok körül mindenfelé nyitott szemétgödrök, „a romlás virágai" szegélyezik a sétányokat.

Csak hálásak lehetünk a 168 óra munkatársainak, hogy nyakkendősen, vagy ingujjban, de félretéve minden finnyásságot és mellőzve minden protokollt, volt merszük a mikrofon elé állni és világgá kiáltani országos szégyenünket.

...több védelemre. I...
...reső és ideálromb...
...szemlélet vitájába...
...lógiai szócirkalma...
...a művek erejéve...
...pártjára állt. De e...
...a *Dózsa* megírása...
...kellett hangolnia...
...s művészileg is vá...
...lis igénnyel.

Ez az egyezségk...
...sága fölé növelte Dózsa alakját. Erényei közé illesztve még legkiáltóbb hibáját is.

Dózsa György — Illyés látomása szerint — a történelem egyik „legproblématlanabb" alakja. Jellemének fő vonása: a konokság. Épp oly makacs hittel hirdeti ki programját a ceglédi táborban, a budai küldöttség agresszió után („most már a kastély is pogány erőd!"), amilyen vak önbizalommal, Mészáros Lőrinc óvására ...lya ellentéte a királyi hatalommal, s ami a legdöntőbb: Anna, a „nép lelkiismerete" is Zápolya kompromisszumának elfogadására biztatja urát, vezérét. A néző úgy érzi, hogy a darab egész menete csupán előkészület volt e nagyszerű percekre. A főhős és a nemzet válságára, amely csak tragédiával végződhet. Dózsa kilép a színről, s távozásával nem támad úr; egy láthatatlan szel-

...iv művészek

...ciális ágának megismerése és szerepük meghatározása felett kezdődött a vita, amit az egyik legidősebb jugoszláv műtörténész, a „korelnök" Otto Bihalji Merin indított el. Dr. Borisz Kelemen — a zágrábi naiv múzeum kitűnő muzeológusa — tavaly megjelent nagyszerű kötete is a Pozsonyban elkezdődött vitára ad részben vá-

hetetlennek találja a kiállított magyar anyagot látván, hogy nálunk még mindig nincs megfelelő otthona paraszt és naiv művészeink alkotásainak. Ez főként akkor volt a legkínosabb, amikor 1969-ben huszonöt ország közül a mi Süli Andrásunk kollekciója, azaz harminckét — nagy nehézségekkel, s több esztendeig gyűjtögetett — képe nyerte Pozsonyban a hétezer koronás nagydíjat, amit sajnos, ő maga már nem

...tettünk eddig s mit tehetnén... még a parasztfestők s a paraszt... festészet érdekében?

Benedek Péter, az első magya... parasztfestő hetvennyolc évéve... továbbra is a petróleumlámpa fé... nyénél dolgozott Cegléd legutolsó házában; talán ezért is erőltette meg a szemét, amelyet az elmúlt hetekben — immár ki tudja hányadszor — újra megoperáltak. Süli nyomorán nem segített életé...

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

1966 FEB 10.

uson (6. oldal) – Katona Éva: Boldogu

1021

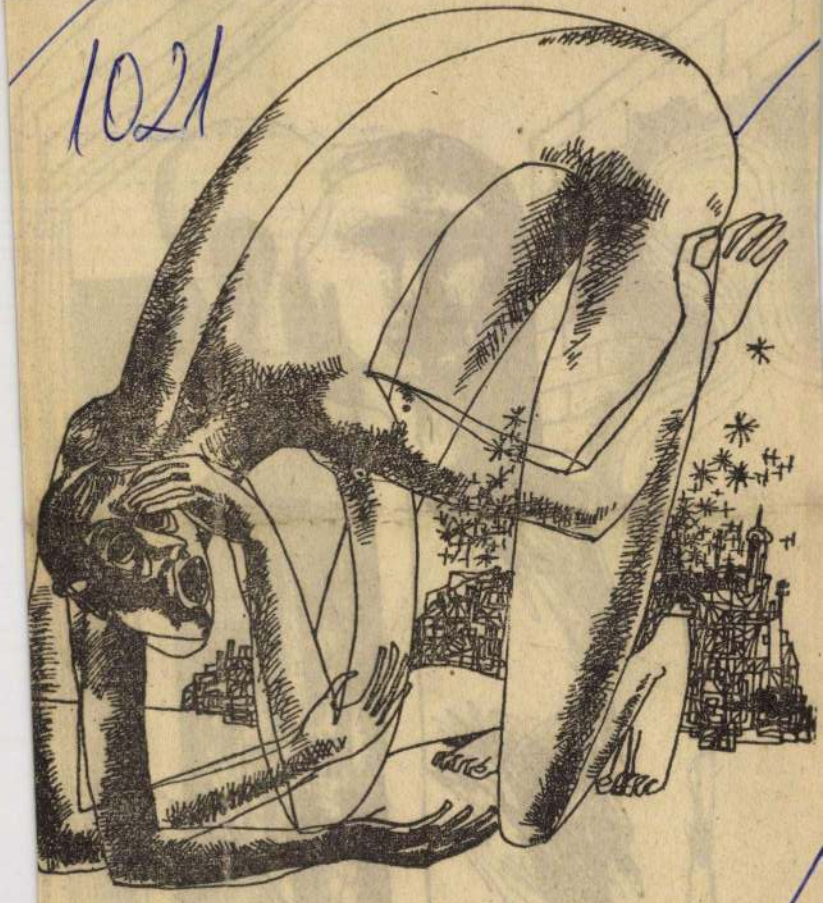

Arendás József: Szenvedés

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1978 DEC 19

1021

Árendás József

Árendás József: Torzó

rése —, és azt sugallta: „változtasd meg élted!"

És még egy — válságos és elkerülhetetlen — találkozást, nem is olyan régen, ez év tavaszán, amikor egy hét alatt három ravatal mellett álltam, három olyan ember ravatalánál, akik részei voltak az életemnek; s azután egy napon úgy éreztem, nem tudok tenni semmi mást, csak hallgatni a zenét, s csak egyetlen zenét, a D-dur hegedűversenyt.

Nem, nem vigasztalt meg a hegedű. Életekért a zene sem, semmilyen csoda nem kárpótolhat. S elmondani én még ezt a zenét sem tudom. Csak azt tudom, mit mondott ő nekem. Azt mondta, hogy csodálatos magaslatokat — bensö magaslatokat — hódít meg az ember. És azt mondta: még ezek a magaslatok is leomlanak az időben, s egyszer vég-

ÉLET ÉS IRODALOM

IRODALMI ÉS POLITIKA

XIV. Évfolyam, 51. szám

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

Arendás József

1967 JUN 17.

SPERJÁN GYÖRGY RIPORTJA: UGRÁS A MÉLYBŐL (12. old.)

1021

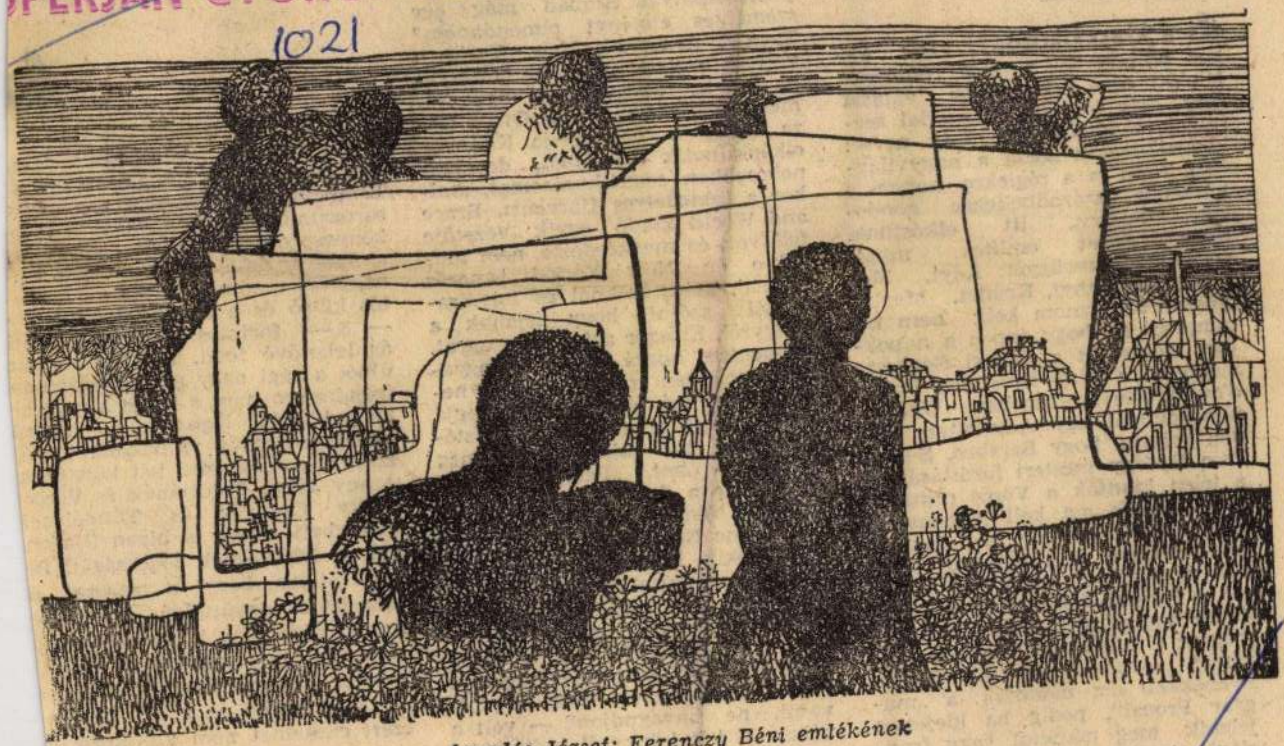

Arendás József: Ferenczy Béni emlékének

(Folytatás az 1. oldalról.)

jó, ahogyan van. Csak éppen meg kell értenünk, miért nem kap utána a külföld.

(És a klasszikusok?) Hát akkor adjunk fel minden reményt? Mielőtt erre megkísérlek választ adni, még két köz-ábránddal szeretnék megmérkőzni. Az egyik: klasszikusaink sorsa a nagyvilágban. Nem is a régiekre, hanem a huszadik századbeliekre gondolok. Sajnos, itt elkéstünk. Négy nevet említek, mindannyiunk szíveügyét: Adyt, Móriczot, Karinthyt, Krúdyt. Megint először tisztáznom kell: nem kicsinylem le, hogy éppen a napokban megjelent a párizsi Seghers-kiadónál, a híres-nevezetes *Poètes d'aujourdhui* sorozatban. Unesco-támogatással egy Ady-kötet. Boldog voltam, hogy Bécsben, Sebestyén György mesteri fordításában, a télen kiadták a Vörös postakocsit. Mégis azt kell mondanom, hogy elkéstünk. Ady nem fog betörni a Gare de l'Est-en új időknek új dalaival, mert ezek a dalok, a legjobb fordításban is ódondadul hatnak franciául. Krúdyra még az elragadtatott osztrák vagy német olvasók is (találkoztam ilyenekkel) azt mondják: a „magyar Proust", pedig ha idejében jelenik meg németül vagy franciául, irodalmi szenzáció lehetett volna.

Észak-Amerikában is úgy veszik, mint nálunk. Ott a könyvet el kell adni. Ennek pedig megvannak a játékszabályai. Szabad még egy személyes élményt elmondanom? Tavaly tavasszal New Yorkban voltam, amikor egyszerre két kiváló magyar regény jelent meg: Németh László Iszonya és Ottlik Géza Iskola a határon-ja. Könnyen elképzelhetik örömömet, de már nehezebben csodálkozásomat, amikor a tekintélyes Harcourt, Brace and World kiadó egyik vezetője felhívott és megkérdezte, nem tudnék-e én New York-i ismerős íróknál, kritikusoknál és folyóiratoknál szólni, hogy írjanak a könyvről. Először azt hittem ugrat. Fölmentem hozzá és megmagyarázta: teljesen ismeretlen írók neveiről van szó. Senki el sem fogja a könyveket olvasni a szerkesztőségekben, ha valaki külön meg nem kéri őket. „Persze egészen más lenne a dolog", tette hozzá, „ha Mr. Németh vagy Mr. Ottlik itt lehetne New Yorkban. Rendeznénk nekik könyvpremiert, mint többi szerzőinknek és nyert ügyünk lenne." A *The Nation* könyvkritikusa azt kérdezte, mikor játszódnak a regények? Megmondtam, hogy mind a kettő a két háború között. „Akkor nem érek rá elolvasni, ne haragudjon" — volt a válasz. A két könyvről tudtommal csak a New York Times Book Review írt.

HOZZÁSZÓLÁS AZ

Az

Azt hiszem, felesleges volna amellett érvelni, hogy az Olcsó Könyvtárnak, ennek a nagyműltú sorozatnak korszerű, modern zsebkönyvsorozattá történt átalakulása a magyar könyvkiadás egyik legnagyobb eredménye. Az új, tetszetős külső és a rendkívül alacsony — 3,—4 forintos — kötetenkénti ár lehetővé teszi, hogy a sorozat újból a régi nagy példányszámban jelenhessen meg, s ismét a magyar könyvkiadás legnagyobb hatású tömegsorozatává válhasson. Az új külsejű sorozat első két kötetének Arany János Toldijának és Vörösmarty Csongor és Tündéjének könyvheti sikere is bizonyítja ennek a feltevésnek jogosságát. Bízunk abban, hogy a sorozat új külsejével együttjáró tekintélyes anyagi áldozatok kamatostul megtérülnek az irodalmi műveltség vekedett funkció révén. Mindezt a ÉS glosszaírója se vonja kétségbe ezért cikkemet nem vitatkozó, h

MH SAJTÓFIGYELŐ
MANIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Árendás József,

MAGYAR IFJÚSÁG

grafikusművész

1980 AUG 2 9

1021

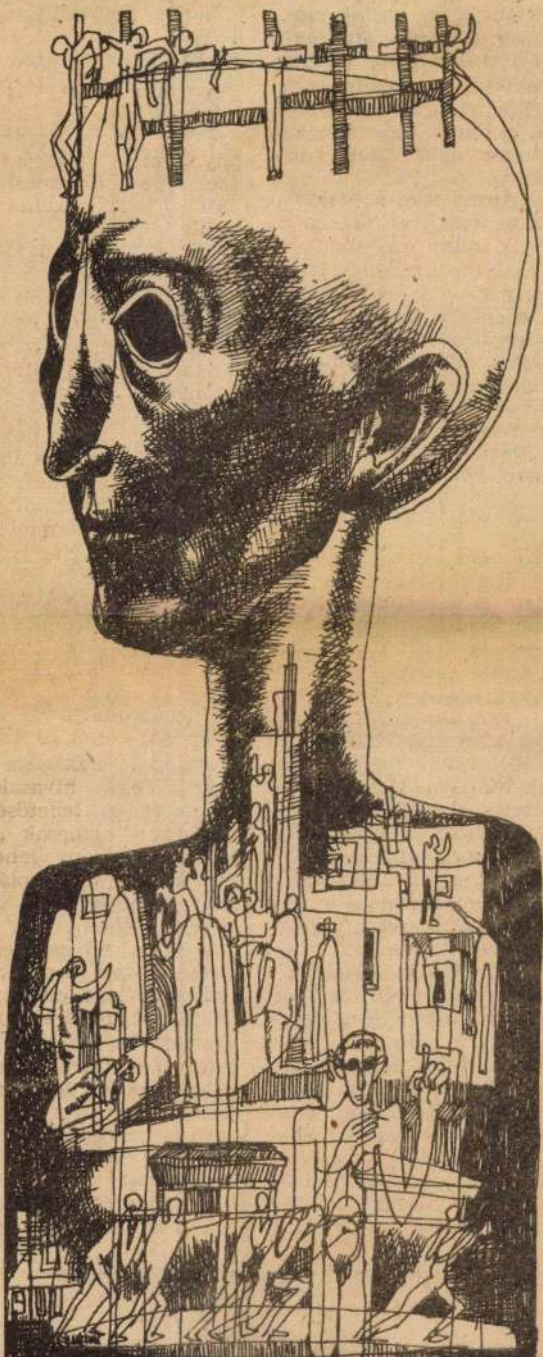

Árendás József rajza

az orrunk
nabbak, ha
ó hangosan a
enek beszéln
Amikor val
zépnek talál
olni kezd. Így
irálynő-válas
opp, kellők
kktól fényes
at ünneplik.
zépségkirályn
djon magára.

G. Szilvia benn van a csapat-
an. Végül is szép nap ez!

*

Mint az egyetlen magyar bae-
ekerben is olvasható, Balatonfü-
ed történelmi hagyományainak
gyike az Anna-bál (706. oldal).
z útikönyv tartózkodó, pedig azt
írhatná, hogy ez a bál kis ha-
ánkban a bálok bálja. Igyekez-
etnek a nagy fővárosi szállodák,
mennyire csak bírnak, ebben
em vetekedhetnek az uránbá-
yász-üdülővel. Pedig itt puha
adlószőnyeg helyett csak kes-
eny piros kókuszfutó járja, és
nagyterem dekorációját sem a
asad termelőszövetkezet élővirá-
aiból készítették, még csak nem
képzőművész tervezte. Éppen
lyan sztaniolpapírból készült,
int a többi nagyobbfajta üdülő-
en, ünnepkor. Az asztalok sin-
senek rafináltan szeparálva,
ogy intim mulatozásra biztassa-
ak. Nem, hiszen az előre lefog-
lt terítéket jó részét a folyosókon
alálja meg a vendég, aki enge-
elmesen követi a fehér madeira
télyibe öltözött hölgyek egyikét.
Hosztessz vagyok — közli vala-
elyik, hogy tudjuk.)

Szépségkirálynőt azonban egye-
ül csak itt választanak, és ha
em is jár filmfőszereppel a cím,
zért van rangja.

— Íme, az alma! — mutat ün-
epélyesen a helyi idegenforgal-
i hivatal kirakatára a nagy ese-
ény délelőttjén egy snájdig öt-
enes úr.

Nézem az ötezer forintos, belül
züst, kívül arany almát, de va-
kedni magunkat.

Jókor érkezünk: a fény
szek most örökítik meg a
ládot, átmenetileg hatalm
réta kerül Szilvia karjára
nyáján mosolyognak. „E
álló szolgáltatás Anna-bá
káján! Modern fotóstúdió
területén eredeti, színes
peket készít. A képeket a
fejezése előtt megrendel
átadjuk. Fényképfelvétele
tése 20—23 óráig. Éjfél
tóstúdió szolgálat. A bál
ről soron kívüli felvételek
alapanyagon — világszínv

Nézzük akkor a ránto
Párizsi sertésszelet képéb
az ára. A pálinka kike
negyvenesből, a torta hú
Vajon melyik pincér a rér
tő?

De az atlétatrikó sem
már odakinn, a ritkuló
sorfalban.

Az épület földszintjén
zene evészettel, ivászattal.
bálteremben tánc. A nők
ban szív, a szíven egy szá
lehet éjfélig szavazni, és
több szavazatot kapott tí
közül választja ki az alkal
ri a bál szépeit.

Rejtély, hogy ki minden
ja magát esélyesnek. Mit
például ez az ősz hajú, hat
rűli, töltött csirkével bajló
szonyság, ha őt is a zsüri
lítanák? Vajon milyen nc
viselteti vele a papiros sz
ros szalagon?

Figyelmeztetem magam
játék ez kérem, íme, eg
játékszabály.

Sötét öltönye hajtókájá

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1976 FEB

Ifjúsági Magazin

Árendás József

1021

ÁRENDÁS JÓZSEF GRAFIKÁI

A NYUGODT TANULÁST
A BIZTOS PÁLYAVÁLA

, változatos szakmákat ajánlunk figyelmetekbe!
sokat nevelt, ez biztositéka gyárunk jó hírnev
Már mo

VÁLASSZÁTOK A

yszergyártó, lakatos, hegesztő, villanyszer

gyszergyártó tanulóinkat korszerű tanlabora

llalati ösztöndíj! A harmadéves, vállalati ösztön
nulmányi eredmény esetén
Római-parti csónakhá
Jó lehetőséget kínál a C

OKTATÁSI OSZTÁLY Budapest IV., Tó

CHI

YZETI OSZTÁLYA

SAJTOFIGYELO

MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1976 FEB

Ifjúsági Magazin

Árandás József

/1021

jéghegyen kifosztani
a madárfészkeket

Üzenet

még né
perc és
Ray Ch
hangja

hullám
ködön;
a fehér tájra
izzó korom
havaz)
fekszem
és fázom. Ez
az év utolsó
szaka, Ray!

HANGODDAL
TAKARÓZOM

Négyso

Lehetnék lova
Veszek csizm
Kibontatlan

AZ IRODALMI SZERKESZTŐ FOGADÓÓRÁJA: HÉTFŐ, 5-TŐL 7-IG

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

19.. APR 22
1021

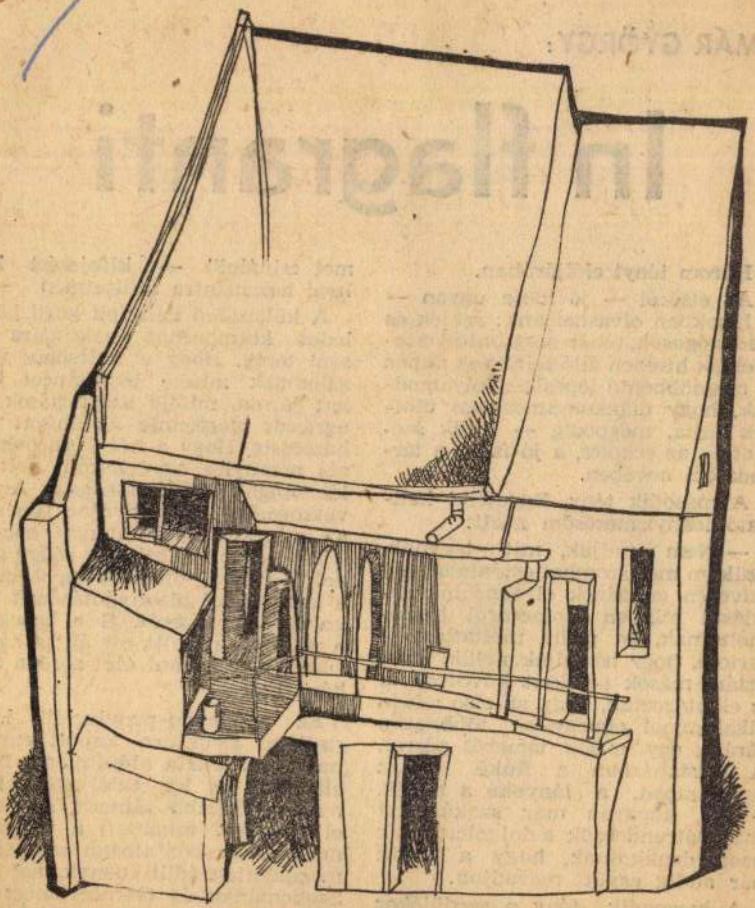

Árendás József: Ház

TIMÁR GYÖRGY:

In flagranti

Három tényt előljáróban.

Az elsőről — jó ideje ugyan — a lapokban olvashattunk: szülők és pedagógusok, tehát megfontolt személyek hírében álló felnőttek ahhoz a megdöbbentő lépéshez folyamodtak, hogy diákszerelmeseken ütöttek rajta, mégpedig — hitük szerint — az erkölcs, a jó ízlés, a társadalom nevében.

A második tény. Egyetemi hallgató leányismerősöm közli:

— Nem tudjuk, mit tegyünk. Szüleim még szombat esténként sem szívesen engednek el táncolni, ráadásul minden lépésemről beszámoltatnak, én pedig méltatlannak tartom, hogy hazudjak nekik. Most aztán, mások példáját követve, mi is elhatároztuk, hogy az első adódó alkalommal elmegyünk többnapos túrára, egy másik ismerős párral. A turistaházban a fiúké lesz az egyik szoba, a lányoké a másik. Aztán, ahogyan már szokás, mi majd átrendezzük a dolgokat. Csak azon drukkolunk, hogy a másik pár addig együtt maradjon.

A harmadik tény a serdülőkor problémáiról folyó sokféle vita, szakemberek: orvosok, pszichológusok és pedagógusok között. Ezekben az eszmecserékben sajnos, met csinálni" — kifejezést kell honi használatra átültetnie.)

A különböző neműek közti közeledés körmönfont praktikáira ki sem térek. Hogy a kölcsönös vonzalomnak miféle tojástáncot kellett járnia, miféle szertartások lóugrásait megtennie az áhított célhozérésig. Hogy a női kezdeményezés mennyire egyértelmű volt a léhasággal, paráznasággal. A következmény? Mindnyájan ismerjük a „minek képzel maga engem" (előtte) és „most mit fog rólam gondolni" (utána) utálatos hipokrizisét a „tisztesség" bizonygatásának szánalmas kényszerét. S e hazugság e prüdéria mögött ott állt a házasságon kívüli nemi élet zordon egyházi tilalma.

Ez a feudo-provinciális lelki szellemi struktúra kapott egycsapásra szocialista alépítményt magalá. Tűz és jég találkozott, iszonyatos gőzfelhő támadt, s takart el (takarta? takarja!) a valóságot amely hol csodálatosan szépnek, é megoldottan idillikusnak, hol me Szodomának és Gomorrhának tet szik, aszerint, hogy a valóság me lyik töredékét csípi el szemünk párafelhő mögött.

ÁRENDÁS JÓZSEF:
TANULMÁNY

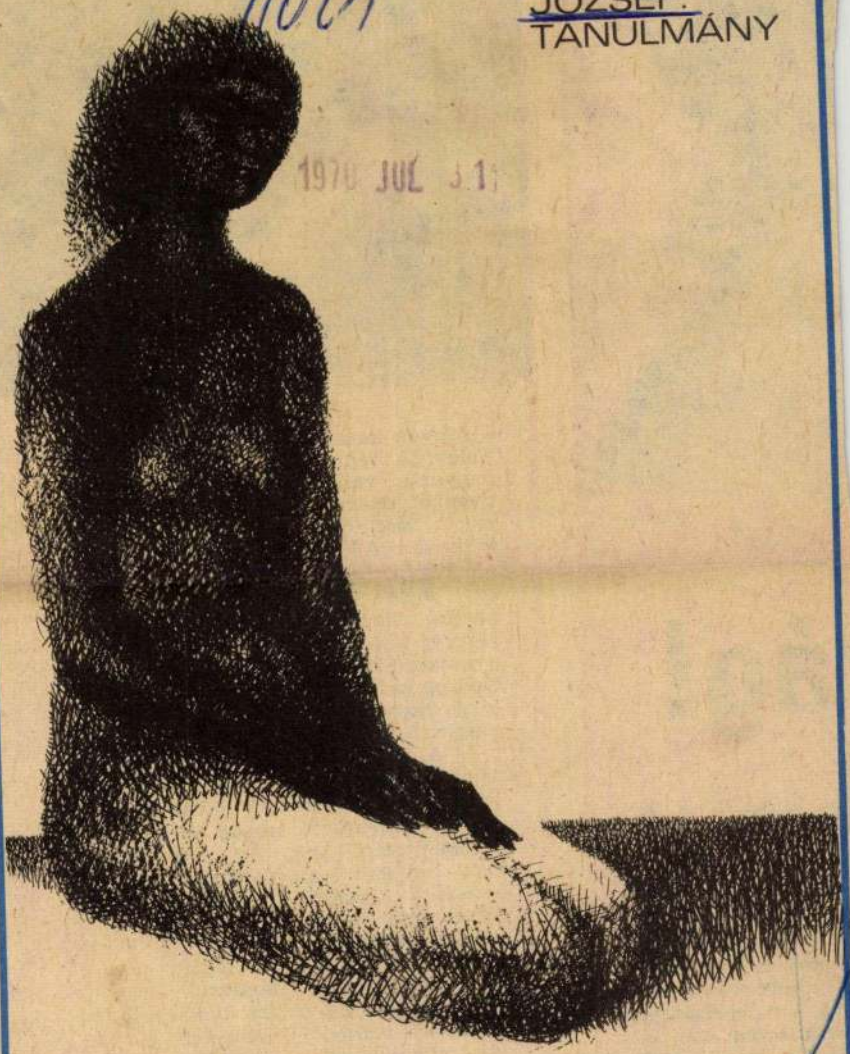

— Az — s ül nyugodtan tovább a

nyere élével a halántékomat ütögeti.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
MAGYAR
IFJÚSÁG

rág!

yamán jutott túl a fia-
holtpontján. Mert szin-
ban majdnem elég, ha
k fel rá, filmekbe ránt-
és elragadóan ifjú még.
ér ez a kétes futtatás, a
olás „lánymatéria" felé
észnő akkor kerül hul-
érne a művészete. Aki
z ilyenkor rendszerint
nakniműsorban vegetál
en a vélt mellőzöttség

zelőtt azt tudtuk, hogy
színpadon és a vász-

nak a forgatását. Amíg a következő beállítást készítik elő, néhányan felkapaszkodunk a pár méterre húzódó Tiszapartra, hogy megnézzük a nemrég elvonult nagy áradás nyomait. Velünk tart *Falus György*, a film gyártásvezetője is, hogy onnan a magasból magyarázza el a helyzetet:

— *A gát mentett oldalán feltörő víz által elöntött és emiatt lebontásra itélt házakat a kimenthető anyag értékében vettük meg. Így nem kell nekünk megépítenünk azokat a házakat, amelyek a cselekmény szerint úgyis a lángok martalékai lesznek. A forgatás befejezése után pedig mi gondoskodunk lebontásukról, így még az árvizi károk utáni munkákból is kivehetjük valamelyest a részünket. Itt Algyőn találtuk meg azt a környezetet, ami megőrizte még a múlt század eleji Alsó-Szeged képét. Általában*

zat
szá
ek
örvénylenek
füsttől opálos
fekete hóesés
kavo

Itt forgatják a
leghossz

RÓ
SÁL

Árendás József
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 19.
Telefon: 188-296, 188-307
1965 ÚRT 5.

ÉLET ÉS IRODALOM

1021

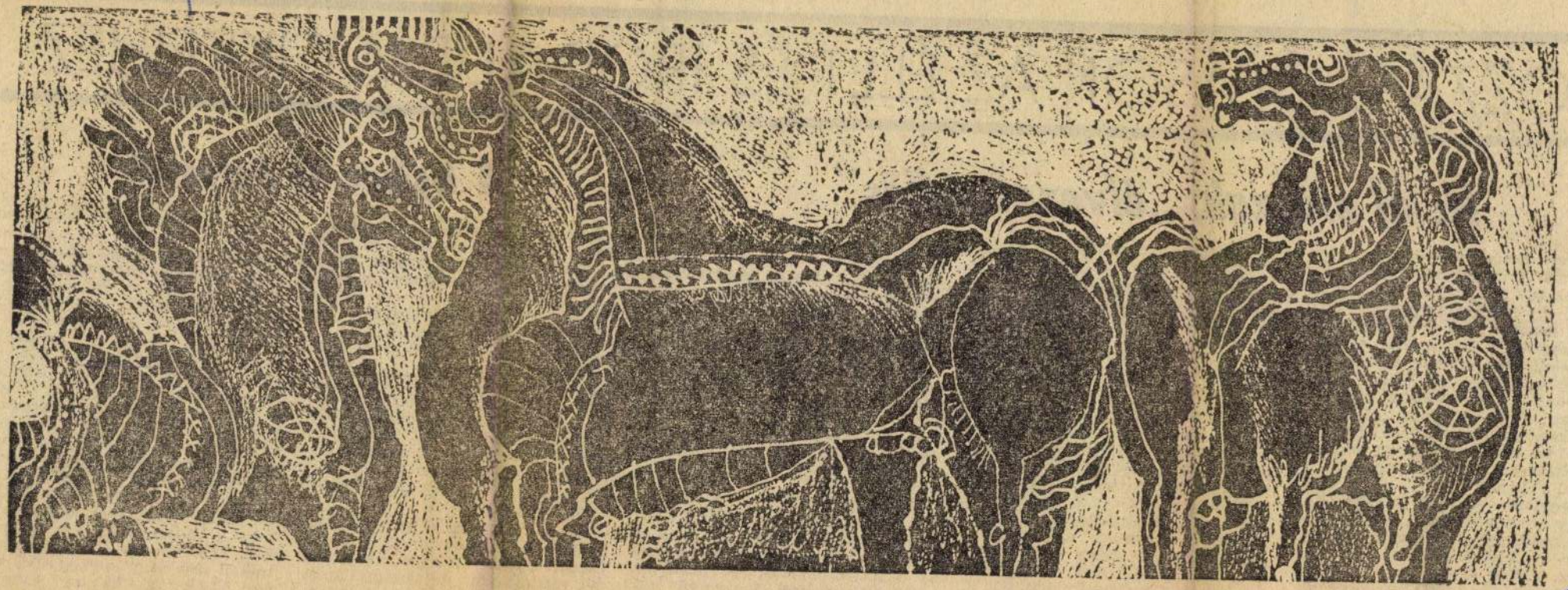

Árendás József: Lovak

HOZZÁSZÓLÁSOK AZ ÉLET ÉS IRODALOM CIKKEIHEZ

Nemi erőszak, „élvezet-vallás"

Veres Péter *Töprengések a „fogyasztói társadalomról"* című cikkének egy részletéből indulnék ki: „Sőt, azt hiszem, nem egészen bizarr gondolat, ha a szerelmi gátlástalanság, a szokatlanul megszaporodott nemi erőszak eseteit is az emócionalizmus jelenségei közé sorolom." Még tovább szűkítek. Ragadjuk ki csak ezt: „szokatlanul megszaporodott nemi erőszak". Kérdésem: újabb időben valóban „szokatlanul megszaporodott" a nemi erőszak?

Tegyünk egy kis kerülőt. Néhány éve hazánkban a tuberkulotikus megbetegedések száma, melyet már véglegesen csökkenőnek hittünk, újólag emelkedett. A behatóvizsgálódás ennek két okát találta. Az egyik, hogy elbíztuk ma-

Nem anakronisztikus-e a *bőség* vitája, amikor a világnak meg a *szükség* az igazi gondja? A kérdés így demagóg, tudom. S már azzal elháríthatónak látszik, hogy a problémák nyilvánvaló hierarchiája sem szabja meg egyben azt is, mit szükséges vitatni, s mit nem. Mégsem tágítok kérdésemtől.

S állítom: Magyarországon ma sokkal több gyerek meg nem születésének oka a lakás, ami *nincs*, mint a kocsi, ami *van*. Es ha ma nálunk egyes emberek lelke tompulását, anyagiasságát, karrierizmusát, apolitikusságát, nyugatimádatát észleljük, azt hiszem, sokkal inkább arra ügyeljünk, hogy egy pályakezdő fiatal míly sokára, míly nehezen számíthat a maga tisztes erejéből önálló ott-

De ha ez az utóbbi akadályozza őket »az élet«-ben, akkor intézetbe adják, vagy a nagymamára hagyják." Javasolnám, hogy a népszámlálás alkalmával csináljunk felmérést, hogy a nagymamára hagyott gyerekek közül — az intézetieket most hagyjuk, ez bonyolultabb kérdés —, akik akadályozták szüleiket »az élet«-ben, ezt »az élet«-et hányszor kellene a szórakozás, és hányszor a munka, bővebben a női élet- és munkakörülmények szinonimájaként értelmezni.

De lépjünk túl a provinciákon. Bár sok a helyes észrevételük, aligha lehet teljesen elfogadni nyugati szociológusok fejtegetéseit az ő társadalmukat, sőt majd az egész emberiséget „fenyegető" jólétről. Egyrészt azért nem, mert nemcsak a fejlődésben elmaradott hazánkhoz hasonló helyze-

A logikát ne keressük

Nem kell hát aggódnunk tovább, nem múlt el ez az esztendő sem a glossza nélkül: *a Magyar Népköztársaságban azért nem jelenik meg egy könyv, mert nem kell a könyvterjesztőknek.* (Keresd a logikát! ÉS, 1968. 34. sz.)

Az idei glossza mint ismeretes a spanyol nyelvű líra nagy antológiájának elmaradását kéri számon a spanyol nyelvből fordított könyvekkel szemben bizalmatlan könyvterjesztőktől. (A címzett az Állami Könyvterjesztő ugyan, de nyilván lehetne akár a „Művelt Nép" vagy a Szövetkezeti Könyvterjesztő Vállalat is.)

Talán nem árulok el titkot, ha elmondom: a könyvterjesztők eleve bíznak ugyan minden megjelenő mű eladásában, de bizalmatlanok minden olyan könyvvel szemben, mely feltehetően a nyakukon marad. A spanyol nyelvből fordított

hogy már a jövő évi könyvárleszállítás alkalmából — ugyanúgy, mint ez az ez évinél is történt — újabb glosszát lehet megjelentetni a könyvterjesztési önkritikáról és az ürömről, mely a leszállított árú könyvek feletti örömbe vegyül . . .)

A logikát tehát — legalábbis egyelőre — ne keressük. Márcsak azért se, mert hazánkban legalább tíz esztendeje olyan a könyvkiadás helyzete, hogy *a kiadó azt jelenteti meg amit jónak tart, és a példányszámot is a kiadó határozza meg.* A könyvterjesztőknek természetesen lehet (és van is) véleményük az egyes könyvek terjeszthetőségének mértékéről, ám ez a kiadót a lényeget illetően semmire nem kötelezi. Ha tehát a spanyol nyelvű líra nagy antológiáját mégsem adják ki, ha az Asturias-Neruda kötet későn jelent meg, erről nem a könyvterjesztés tehet.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

1983 MÁJ 1.1.

Arendás József

1021

E. Fehér Pál prágai levele (3. oldal)
Véleményünk szerint (11. oldal)
Máriássy Judit riportja: A becsület nem tantárgy (12. oldal)

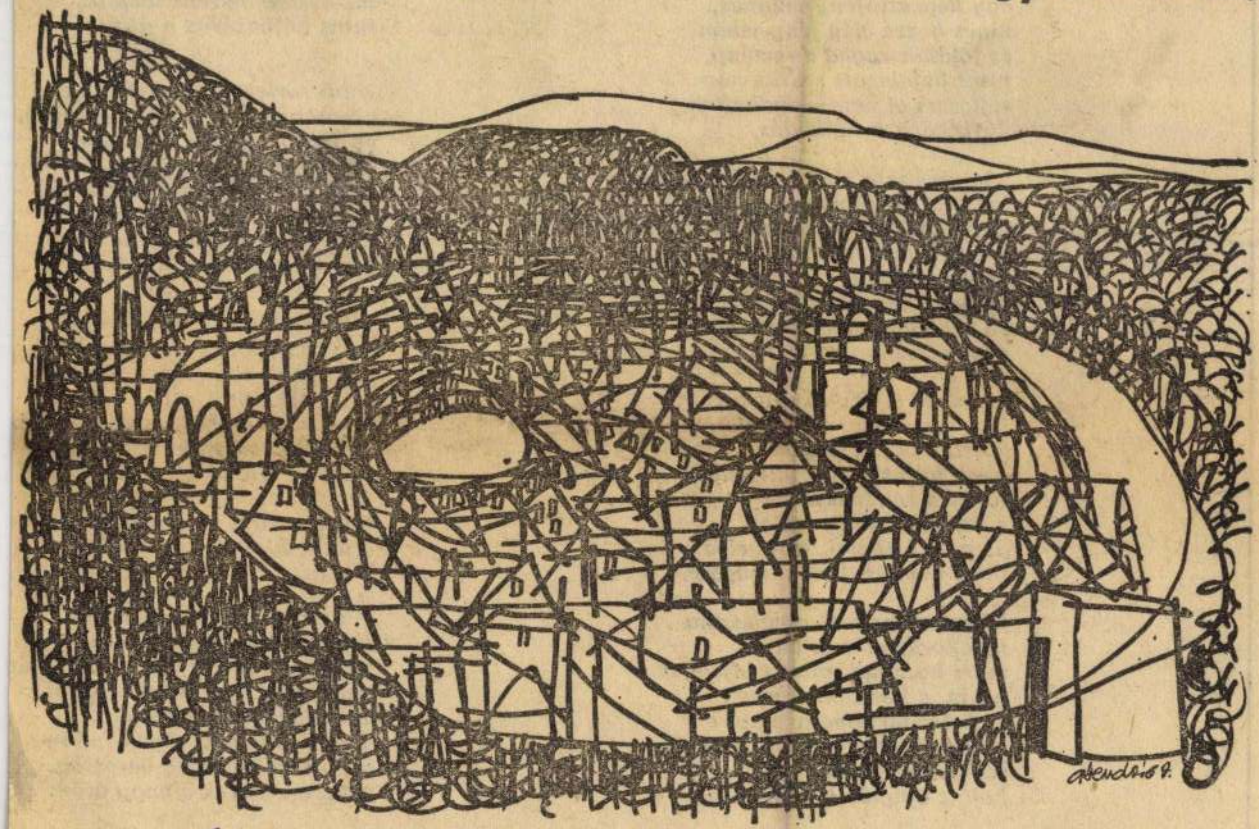

Arendás József: Falu

VÉSZI ENDRE:

A teljesség satujában

A teljesség igézetét
megfogalmazni képtelen,
egy hegesztőfény villanás,
nincs hozzá elég fény-jelem
és földhöz ragad a remény,
mint befalazott szürke ház
sejtésem el nem mondhatom,
körülkerít a hallgatás,

s így magam meg nem fejthetem
két ember-képlet viszonyát,
úgy figyelem az életed,
mint idegen matériát
te legközelebb-csillagom,
legyen e szó bár primitív,
én soha meg nem fejthetem
egy biztos logika szerint

és neked is titok vagyok,
bár sokszor leírt vegyület,
lehetek olyan idegen
mint föl nem fedezett sziget,
itt élek sokértelműen
s itt élek én köznapian,
de nem érthetek szót veled,
mert nem árulom el magam.

*

Magyar vagy-e? a válaszom
tiltakozással van teli,
mert hazámat, mint védjegyet
n e m a homlokom viseli,
ez belső tartomány s ezért
magamba rejtem, míg a szám
szétperzseli a hallgatás,
holott e nyelv szülőhazám,
holott élettani e szó,
a rejtett összetartozás,
minden okmánynál igazabb,
jó dajka-dal, szülői ház,
magam küzdöttem érte mint
a napvilágért embrió,
mi ketten összetartozunk,
mint héjbazárva a dió.

*

Nem törleszkedem senkihez,
arcomon dicsfény nem ragyog,
ne magyarázzák jellemem
egyszerűsítő mondatok,
annyi hazugság tépte szét
egy gyermek-álom fátyolát,
hogy csak az igaz dühe vonz,
gyors életem már ily falánk.

*

Nem voltam haszonélvező,
dicsértje hangos szezonoknak,
amelyek aztán úgy elfogynak,
mint lángok között a tető,
nem voltam mártír, nem vagyo
szőrcsuhát öltő jó vezeklő,
többször kitapsolt főszereplő
és mindez talán arra ok,
hogy ezután se vegyenek be
érdekvédelmi egyletekbe.

*

Akinek nincsen jóbarátja,
magát okolja, senki mást,
ne úgy tekintse szűk magányát
mint egy természeti csapást,
az egyedüllét folyosóin
bolyongva már régen tudom,
nem tart halálig a barátság,
szétzüllhetünk a nagy úton.

MDK.

Árendás József

Kiállitási hir

Uj ember 1967 febr.19.

Árendás József

Rajz (repr.)

Magvető-almanach 1967/1. 45. l.

Árendás József

Rajzok (repr.)

Magvető-almanach, 1967/1. 292-3. l.

MDK.

Árendás József

Kiállitási kritika

Délmagyarország 1967 szept.12.

Árendás József, képzőművész

- díjat kapott az Országos Amatőr Képzőművészeti Kiállításon

Országos Amatőr Képzőműv. Kiáll. Szegeden
Magyar Hírlap, 1967. X. 13. 9.l.

Arendés József

Akt tanulmányokkal (filktoll)
szerepel az alábbi tárlaton

Bauer Jenő: A Zrinyi-nyomda
delpozóinak kiállítása

Művészet 1969 II. n.

Árendás József

M.D.Y

Filckollal készült akt-tanulmányai szerepelnek a tárlaton.

Bauer Jenő: A Zsúnyi nyomda dolgozóinak kiállítása

Művészet, 1969. február – 23 lap.

Ásendás József

Akt tanulmányokkal

Szerepel az alábbi tárlaton

Bauer Jenő: A Zsinyi nyomda dolgozóinak kiállítása

Művészet 1969 II. sz. 23 old.

Árendás József

1500 ft-os díjat kapott az illusztrációs pályázaton

MTI: Nem adták ki a díjakat

Esti Hírlap 1970 VIII. 4

Árendás József, [grafikus?]

MDK

Gyutalmat Kapott.

–: Nem adták ki a díjakat 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. aug. 4

Aradi József, grafikus

Tanulmány
repr.

Magyar Ifjúság, 1970. VII-31. 14. l.

Árendás József, graphikus

Utca után – kiállítás

ÁRENDÁS JÓZSEF A PLAKÁTOKRÓL

Gyerekkorától kezdve rajongott a moziért *Árendás József*. Amikor hét évvel ezelőtt alkalmazott grafikusként végzett, felkereste a Moképet, filmplakátokat szeretett volna tervezni.

Az elmúlt időszakban 20—25 filmplakátja született, került az utcára és körülbelül hatszor ennyi rajz, vázlat, ötlet, mű. Kiállítása a Fészek Klubban december 17-ig lesz nyitva; itt kapnak helyet majd a megvalósult filmplakátok és a tervek, ötletek egyaránt. Sokkal több van, mint amennyi elfér...

— Van-e valamilyen kitapintható jellegzetessége a magyar filmplakátnak, a filmplakáttervezésnek?

— A jellegzetesség — úgy fogalmaznám — inkább társadalmi rendszerhez kötött. A nyugati féltekén legyen *bármilyen* a film; jó, vagy rossz, társadalmi dráma vagy blőd vígjáték, a filmplakátnak egyetlen célja van: a nézőt valamivel megfogni és bevinni a moziba. Ennek érdekében az ismert sztárokról készült montázs, kivillanó, izgató testrészek, néhány karabély vagy távcsöves puska képe, rajza kerül a plakátra, mindenféle egyéb meggondolás nélkül. A mi filmplakátjaink — a lengyel plakát erre az első példa — nemcsak csábítani akarnak, de sugallnak is: valami fontosat, lényegeset elárulni magáról a filmről.

— A vázlatok között gyakori a humoros, a „duplafenekű". Szabó István Budapesti mesékjének sárga villamosa körúti háztömbbé nő; egy gyermeteg kalandfilm óriás vitorláshajójáról kiderül, hogy egy lavór vízben úszkál... Ezeket nem fogadták el?

— Bár a magyar reklám- és propagandatevékenység egyre inkább felnő feladatához, még nem mindig és mindenben partnerek. A kereskedelmi propaganda színvonala és lehetőségei jobbak. Így gyakran nem tetszik, ha iróniku vagy humoros hangot üt meg az ember.

— Ez az első kiállítása. A kiállítás plakátjával — egy Coca-Cola reklám persziflázsa — az Iparművészeti Főiskola, régi iskolája előtt hajt fejet: „Az Iparművészeti Főis-Cola volt az igazi!" — a felirata.

— A főiskola nagyon sokat jelentett számomra. Igazi alkotóműhely volt, ahol rengeteg hasznos dolgot tanultunk. Fotót, nyomdatechnikát, kéziszedést, többszínnyomást. Amikor egy tervet leadok, pontosan tudom, hogy mi kell hozzá, hogyan kell elkészíteni. Tanárom, mesterem *Ernyei Sándor* volt. Hét év után most tartok ott, hogy kezdem igazán érezni a plakátot. Ezért jó a kiállítás, mert bár a művek mind megjelentek, sokkal nagyobb közönség, az utcai járókelők előtt, a munkákat most együtt látom, és a szembenézés mindig tanulságos.

Torday Alíz

2

9. dec. 4.

a budapesti köd feloszlását. A ma hajnali járatokat nem indították el, s egyelőre csak az amszterdami gép felszállása várható, de — a hollandiai köd miatt — az is frankfurti kerülőúttal viszi majd az utasokat.

tagállamainak többsége hasonló nézetet vall — hangoztatta a nagykövet.

Hollai Imre végezetül kifejtette, hogy az igazságos közel-keleti békének a következő tényezőkön kell alapulnia:

Moszkvai nemzetközi kereskedelmi központ előtt

Moszkva, december 4.

áros új nevezetessége: a nem-hely szovjet és amerikai közös 16 színtes modern irodaépülete-moszkvai állandó képviselete atlakozik. A kereskedelmi köz-áll rendelkezésre a különböző grendezésére.

Árendás József

Wehner Tibor: Képzőművészeti krónika
Komáromi napok, 1985. július, aug.

Uj forrás, 1985. 6. szám

Árendás József

1021

Árendás József rajza

ÁRA 2.50 Ft.

sorszervezés feladatait önzetlenül ellátó konferansziék és műsorszervezők érdemeit kisebbítsem. Mégis megjegyzem: talán nem túlzás, ha őket is a közművelődés területén dolgozók közé sorolom, s így rájuk nézve is kötelezőnek érzem a munka jellegéből adódó felelősség- és áldozatvállalás. Nem kívánom, hogy „ráfizetéssel" dolgozzanak, de azt sem tartom helyesnek, hogy sok népművelő saját zsebéből fizesse ki a különböző műsorszervezők által közvetített műsorokból adódó ráfizetést. A műsorszervezők segítségével eljuttatott műsorokért — sajnos — sok esetben kétszeres, vagy háromszoros árat kell fizetni. Ezért a népművelők gyakran megkerülik a műsorszervezőket és — vállalva a többletmunkát — maguk keresik fel a meghívandó művészeket."

A vitát elindító *Lipp Tamás* újabb hozzászólásában így ír: „Nem csak azért tettem szóvá Rónai Egon ajánlatait, mert nem szeretem a „szóvirágokat", hanem azért is, mert úgy gondoltam, hogy ezek az ajánlatok jól szemléltetik fontosabb mondanivalómat, vagyis ráirányítják a figyelmet arra a kérdésre: vajon az ORI jól ellátja-e egyik legfontosabb feladatát és színvonalas műsorral segítik-e a művelődési intézményeket? Vajon a műsorok színvonala és ára összhangban van-e? Vajon a hivatásos műsorszervezők valóban könnyítik-e a népművelők munkáját?

A tapasztalataim — sajnos — nem a legkedvezőbbek. S nemcsak az író—olvasó-találkozók szervezését kellene felülvizsgálni —, ahogy arra az ÉS szerkesztőségi megjegyzése utal —, hanem igenis a haknizó „műsorbrigádok" vidéki tevékenységét is. (Nyilvánvaló: nem a Mensáros-estekről, a Jancsó—Béres—Kecskés hármas népballada- és népdal-estjeiről van szó, hanem a „becsúszó" többiről.) Nem a könnyű műfaj ellen ágálok, inkább annak védelmében, amikor kifogásolom, hogy e műfaj tehetségtelenjei szabadon garázdálkodnak vidéken".

[illegible] téglás, XIII. Lajos stílusú épületben helyezte el, amelyet eredetileg Hôtel du Perronnak neveztek.

A francia udvar 1708-tól kezdve nem fizette azt a havi 50 000 livres segélyösszeget, amelyet a szabadságharc támogatására szánt. Ennek jó részét 1711 után a párizsi városháza kötvényeibe fektették, s Rákóczinak évi 72 000, majd később 100 000 livre járadékot fizettek — nagyon pontatlanul. Ebből kellett eltartania kíséretét, segíteni Gdanskban élő feleségét, és amennyire lehetett, a lengyelországi bujdosókat, de ebből kellett biztosítania a pénzt diplomáciai akcióra is, mert Rákóczi nem azért ment Párizsba, hogy vadásszon — annak ellenére, hogy szerette a vadászatot —, hanem azért, hogy a békekötésnél sarkallja a franciákat ígéreteik megtartására és mindenekelőtt Erdély kérdésének a békeszerződésbe való foglalására. Saint-Simon XIV. Lajos udvarának minden apró eseményét feljegyezte és e nagy „teátrumban" megforduló személyek kitűnő portréit adta. Részletesen írt arról is, hogy Rákóczi hogyan élt ebben az udvar-

(Döbrentei Gábor iratai.) Élveztem, mert ízes írás volt, és mert jóltevően hatott a 34. szám alatt népiesen, és a 36. szám alatt úriasan érzelgő feljegyzések között. Jórészét leírtam magamnak.

Szép, nagy kvart lap, rozettamintás keretben, hátlapján ez áll Döbrentei kezeírásával: *Legelső magyar ét és itár Irta Döbrentei Gábor 1830b a' pesti nemzeti Casino vendégelőjének* (így). Aligha különbözhet nagyon attól, az 1820-itól, melyre Döbrentei Berzsenyihez írt levelében hivatkozott.

Címe: *Ételek és Borok Árr-Szabása a' Vogel háznál lévő Vendégelőnél, Pesten a' Mária-Dorottya utszában.* Németül is: Speisen und Wein-Tarif des Traiteur-Hauses in der Marie-Dorothea-Gasse im Vogel'schen Hause, in Pesth. Ez után — mint ma — egymás alatt következnek magyarul (és mellettük németül is) az étel- és italnevek. Egymás után írom őket, alhúzva azt, ami az étlapon áll.

Levesek, Suppen (Laska, Korhely, Tojásos, Kaszás lév) — *Mellesleges ételek, Nebengerichte,* (ez afféle entremets lehetett), — *Marha-hús, Rindfleisch* (részletezve:

Huhn, Paprikás tyúk, ¼ Vad réc
½ Fogoly madár, Szarvas hús,
Fáczán, az elejéből káposztáv
stb.) — *Tészta-nemük* (példá
Bor zsufás gombócz, Puding
Chaudeau stb.) — *Sült* (¼ *Ka*
pan, ¼ Liba (stb.) — *Saláta va*
Befőtt — *Csemegék, Desserts (Sa*
Barack, Narantstorta stb.) — *Fe*
borok — *Veres borok* — *Nemese*
v. Csemege-borok — *Savanyú*
Mineral Wasser.

Jegyzés olvasható az alj
A'kik hárman, négyen, vagy
ben is külön akarnak ebédelni
saságban, minden személyre 2
4, 5 forintjával rendelhetik
goknak az ételeket boron 's ke
ren kivül, s 'azokat egyszeribe
szen találják (vagyis: a kész é
ma ismert rovata is szület
volt). *Ekképen vitetheti kik sz*
sára is kívánsága szerént eb
valamint dél előtt többféle mellék
ételek szolgálatjára lesznek, és ha
tetzik kurta ebéd is (alighanem a
zóna és a menü születéséről van
szó).

Az étlapirodalom eljövendő történészei számára feljegyezte:

Szauder József

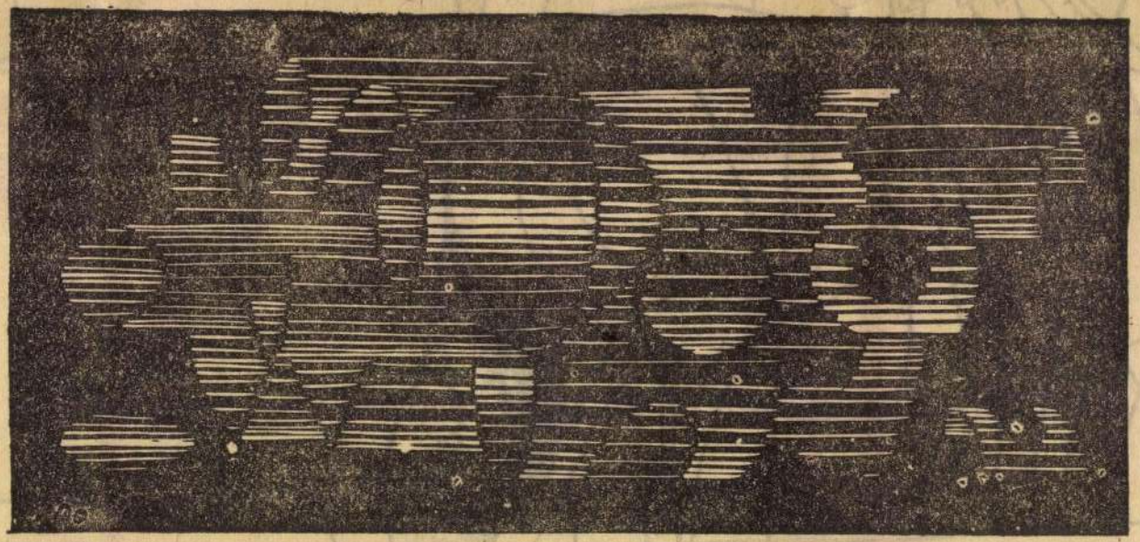

Pethő Attila: Mozgás

SZÁLLODAI IRODA-ON
1970 OKT 31
ÉLET ÉS IRODALOM
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 136-068, 337-748, 340-726

vember 2-án, az Erkel Színházban. Vezényel: Doráti Antal. Közreműködik: a Budapesti Kórus.

A SZOVJET KULTÚRA NAPJAI ünnepi záróhangversenye, november 3-án, a Zeneakadémián. Közreműködik a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara. Vezényel: Odisszea Dimitriadi.

A MAGYAR ÁLLAMI HANGVERSENYZENEKAR hangversenye, november 4-én, a Zeneakadémián. Vezényel: Doráti Antal.

A MÁV SZIMFONIKUSOK hangversenye, november 6-án, a Zeneakadémián. Vezényel: Pécsi István. Közreműködik: Stefan Popov (Bulgária)

Kiállítások

RÉGI MAGYARORSZÁGI EX-LIBRISEK. Kiállítás a Magyar Nemzeti Múzeumban. Megnyitó: november 4-én.

BALOGH ANDRÁS festőművész kiállítása a zalaegerszegi Képcsarnokban. Megnyitó: november 5-én.

ÉK SÁNDOR festőművész kiállítása a kaposvári Képcsarnokban. Megnyitó: november 5-én.

Új lemezek

SIMÁNDY JÓZSEF áriákat énekel HÄNDEL, MOZART, BEETHOVEN, WAGNER, VERDI, ERKEL ÉS PUCCINI operákból.

BACH: Fuvolaszonáták. **KOVÁCS LORÁNT** (fuvola), **SEBESTYÉN JÁNOS** (csembaló), **BANDA EDE** (gordonka).

SCHUBERT: Gitárnégyes G-dúr, **SOR:** Hét menüett, D-dúr concerto. **SZENDREY KARPER LÁSZLÓ** (gitár), **JENEY ZOLTÁN** (fuvola), **LUKÁCS PÁL** (mélyhegedű), **BANDA EDE** (gordonka).

RAVEL: Vonósnégyes, **DVORÁK:** F-dúr vonósnégyes Op. 96. **SEBESTYÉN VONÓSNÉGYES.**

ÁRENDÁS József

Merő Béla

A plakát: epigramma
[Árendás József]

Új Tükör 1984 dec. 9. XXI. évf. 50. sz. 22.

nivatkoztak – a technikai berendezéseket
b az NDK-ban dobták piacra, és nem a
szek rendelkezésére bocsátották őket, a ki-
on meglehetősen sok gép szerepelt. Nem
yira a régi jó szerkentyűk és masinák, mint
b egy modern háztartás elektromos gépei.
kinél öt mosógépben gumimaszkok forgo-
, az osztrák *Wilhelm Scherübl* egyik tábláedig elemes faliórák csupán másodpercmuat kattogtatták. Nem hiányoztak a fénymásem, *Rosy Beyelschmidt* (volt NSZK) példáékészülékekkel kombinálta őket. A video a lkezésre álló eszközök alacsony száma mirősen a háttérbe szorult, noha eredetileg művész szeretett volna ilyen jellegű munkáészíteni. A *Holger Bär–Michael Baudenba*német művészpáros pedig computer vezémechanikus festőgépet szerkesztett, amely kusok tévén kimerevített képét festette meg ő előtt, ecsettel, több színben, pár óra alatt. lítás megnyitóján résztvevő hesseni miniszköket például saját készülő portréja fogadta kban.

erepeltek persze minimal art és konceptuális ű munkák is. A tisztán szöveges művek kölán egy belga művész tűnt ki. A rendezvény ményeire utaló szellemes szójátékkal búját ki

ÁRENDAS József

Döntés márciusban

Az idei IMF-hitel: 400 millió dollár

(*MTI*) Nincs akadálya annak, hogy a Nemzetközi Valutaalap igazgatótanácsa elfogadja a szakértőinek közreműködésével Magyarországgal ez évre kialakított programot. A parlament alapvetően a tervezetnek megfelelően a közelmúltban elfogadta *a társadalombiztosítás ez évi költségvetését*. Az állami költségvetésről még a múlt év végén született döntés. E két mérleg lényeges ahhoz, hogy a magyar kormány az IMF-fel múlt évben kötött hároméves programjának erre az esztendőre eső részét aktualizálni tudják. Várhatóan március végén születik meg az IMF igazgatótanácsának a döntése ebben a kérdésben – mondta *Czirják* Sándor, a Magyar Nemzeti Bank alelnöke. Nem is annyira az IMF által megnyitandó hitel szempontjából lényeges ez. *A külföldi kölcsönnyújtók számára iránymutató, hogy a Nemzetközi Valutaalap milyen bizonyítványt állít ki Magyarországról.* A Nemzetközi Valutaalappal kötött hároméves program az 1991–1993-as időszakra terjed ki. Az IMF erre a három évre 1,114 milliárd SDR-t, 1,6-1,8 milliárd dollárt folyósít Magyarországnak. Ez a kölcsön a gazdasági struktúra átalakítását szolgálja. Az idén 400 millió dollár válik esedékessé, amennyiben az IMF igazgatótanácsa jóváhagyja az erre az évre aktualizált megállapodást. Az IMF minden évben felülvizsgálja a program teljesítését és csak annak függvényében folytatja a hitel újabb részleteinek folyósítását. A megállapodás a fizetési mérleg, a költségvetés és az inflációs folyamatok adatait tartalmazza. A múlt esztendőben Magyarország teljesítette a megállapodást. Egyedül a költségvetés hiánya növekedett aggasztóan, a tervezett 78 milliárd forint helyett 114,2 milliárd forint lett a deficit. Ezt a túllépést azonban a Nemzetközi Valutaalap elfogadta, mivel nem a költségvetési kiadások többlete okozta, hanem a bevételek maradtak el jelentősen.

Kaisertől a Zalahúsig

A mosonmagyaróvári szárazkolbászokat gyártó üzem, amely korábban a megyei állami húsipari vállalat számára termelt, ezentúl osztrák technológiával állít elő igényes termékeket, mégpedig a legismertebb – gyulai, csabai, szegedi – kolbászéval, szalámival egyenrangú minőségben – jelentette be tegnapi sajtótájékoztatóján a Starter Kft. vezetősége.

A cég, amelyben a Győr-Sopron Megyei Állatforgalmi és Húsipari Vállalat 45, a dolgozók 21,6, az osztrák partner 20, két hazai magánszemély pedig egyenként 6,7 százalékban tőkerészes, márciustól Kaiser márkanéven juttatja el a boltokba régi receptek alapján készült, magyaros ízvilágú termékeit. A két éve alakult vegyes vállalat a tucatnyi árufélességből álló választékot elfeledett receptúrák alapján készülő finomságokkal is kiegészíti. Maga a cég pedig százszázalékosan magántulajdonúvá kíván alakulni – mutatott rá *Kéri* Attila ügyvezető.

A mosonmagyaróvári üzem évi 1300–1400 tonnányi kapacitása a belföldi piaci igények 8–10 százalékát képes kielégíteni, ám ezt a részarányt a Starter folyamatosan bővíteni kívánja. A biztos piaci háttér megteremtését a közismerten ingadozó sertéstenyésztésben való érdekeltségének kiépítésére alapozza a cég – tette hozzá az ügyvezető. Egy új, 35 millió forintos beruházást igénylő feldolgozóüzem létesítése is szerepel a tervekben, amely nemcsak a füstöltáruk egész országban való terítéséhez adja meg a lehetőséget, hanem exportra is termel.

P. K. A.

*

(*MTI*) Nem verik dobra Zala megye legnagyobb, egyszersmind legkorszerűbb sertéstelepét, amely a nagylengyeli tsz-ben működik 1150 anyakocaférőhellyel, s évente 18 ezer hízót bocsát ki. Mivel a szövetkezet adóssága elérte vagyona értékének felét, a mindmáig nyereséges telep léte s benne a genetikailag értékes húshasznúállomány sorsa *veszélybe* került. A tsz-szel szerződéses viszonyban álló *Zalahús Rt.* számára viszont fontos „exportalapanyag-forrást" jelent a hizlalási szakaszonként átvett 10 ezer naglengyeli sertés. Ezért – a termelés és az alapanyag-ellátás biztonsága érdekében – a húsipari cég megvásárolt 10 ezer jószágot, valamint a tartásukhoz szükséges 1800 tonna kukoricát a szövetkezettől. Megállapodtak abban is, hogy amikor a gazdaság pénzügyi helyzete megengedi, vissza is vásárolhatja az állatokat. Ily módon sikerült elkerülni, hogy egy netán bekövetkező csőd esetén áron alul kelljen elkótyavetyélni az értékes állományt, s az sem mellékes, hogy a sertések és a takarmány eladásával a szövetkezet egy hosszabb átmeneti időre megszabadul a nyomasztó adósságteher egy részétől.

MBI: testre szabott ajánlatok

1985-ös megalakulását követően másfél évvel ezelőtt jelent meg magyarországi leányvállalatával a piacon Európa egyik legnagyobb pénzügyi befektetési tanácsadó cége, a *Marketingberatung International*. A Nemzetközi Marketing Tanácsadó Kft. tegnapi sajtótájékoztatóján a cég vezetői eddigi eredményeikről, illetve terveikről beszéltek.

Mint mondták, kezdeti lépéseiket már tavaly siker koronázta: 21 139 ügyfelük révén 3,5 milliárd forint forgalmat értek el. Magyar partnereik körében ma még főként magánembereket tartanak nyilván, de folyamatosan nő a munkatársaik javára biztosítási szerződést kötő, befektetési tanácsot kérő vállalatok, vállalkozások száma is.

Legfőbb feladatának és a cég erényének azt tekinti az MBI, hogy ügyfeleit naprakész információk és tanácsok adásával segíti. Elsősorban az elért *életszínvonal*, illetve *egzisztencia* megőrzéséhez akarnak ezekkel az információkkal és ajánlatokkal hozzájárulni, mégpedig úgy, hogy egy-egy biztosítási szerződés vagy befektetési forma ajánlása előtt „feltérképezik" leendő ügyfelük körülményeit és lehetőségeit, s ennek révén *testre szabott* élet- vagy nyugdíjbiztosítást tudnak javasolni, illetve a pénzügyi befektetések közül is az üzletfelük számára legelőnyösebb ajánlatot képesek kiválasztani.

Arról, hogy ezek az ajánlatok valóban mindig a legelőnyösebbek legyenek, tartalmazzák a bankok és biztosítótársaságok újdonságait is, munkatársainak nemzetközi akadémiákon és menedzserképzőkön való folyamatos továbbképzésével gondoskodik az MBI.

A konkrét szerződéskötésekkel kapcsolatban elhangzott, hogy a cég teljes mértékben aláveti magát a magyar jogi szabályozásnak, így egyelőre csak forintért ajánl szolgáltatásokat ügyfeleinek, illetve kizárólag a hazai biztosítótársaságok ajánlatát közvetíti.

(p. zs.)

Bankjaink Európa kapujában?

Automatizált üzletek

A bankrendszer technológiai *generációváltás előtt* áll – fogalmazott lakonikus egyszerűséggel *Bod* Péter Ákos a szakma kedden megnyílt kiállításán. A jegybank elnökének igaza van. Noha megelőlegezte optimista bírálatát, hiszen megnyitóbeszéde után nézett csak körül a Petőfi Csarnokban kiállított műszaki, számítástechnikai újdonságok között. De már a piaci viszonyok gyors változása is láttatni engedte: a viszonylag elmaradott pénzintézeti infrastruktúra *nagyon hamar fizetőképes keresletként* jelenik meg a nemzetközi üzleti életben.

Az is nyílt titok, hogy a Világbank jelentős mértékben finanszírozza a magyar bankrendszer korszerűsítését. Ebből a puszta tényből, illetve a nemzetközi pénzügyi szervezet jóvoltából már megkezdett három nagyobb projectből valóban levezethető a képlet, az EK-társulás érdekében a magyar bankrendszer *meg akar felelni annak a technikai minimumnak, ami együttműködőképessé teszi leendő partnereivel*. A kiállításon az ötven résztvevő és a helyet, bemutatkozási lehetőséget már nem kapó további cégek ajánlata: a világ élenjáró technikája. A világbanki projectek koordinálásával megbízott *Metrimpex Részvénytársaság* számára pedig szinte a legjobb lehetőség kínálkozott arra, hogy a két érdekelt fél, a potenciális vevő és a potenciális eladó közvetlenül is találkozzon egymással. A külkereskedelmi cég két szakértőjétől, *Gál* Mátyásnétól és *Szacsvay* Katalintól tudtuk meg, hogy a Magyar Nemzeti Bankon kívül a Kereskedelmi Bank Rt. és a Budapest Bank Rt. már túl van a világbanki tenderen, az Általános Vállalkozási Bank Rt. pedig a tenderbeadásnál tart. Az látható, hogy nem túl egységesek a pénzintézeti fejlesztési törekvések, ám mindegyiknek célja, hogy információs rendszerüket a fiókok pultjaitól a menedzserek munkahelyein keresztül a vezetők irodájáig teljes egészében kiépítsék. A versenykifrás alapját jelentő koncepciót nyújtják be a Metrimpex közvetítésével a Világbank illetékeseihez, a külkereskedelmi cég dolga ügyelni a verseny tisztaságára. Az sem mellékes, hogy noha a Világbank e nyílt tendereken a szellemi szolgáltatásra még nem engedi pályázni a magyar cégeket, a Giro Rt., a Kereskedelmi Bank Rt. s a Budapest Bank Rt. versenykiírására *már magyarok is jelentkezhettek, pályáztak, s nem egy cég különböző alvállalkozói minőségben részt vesz a teljes banki információs rendszer kiépítésében.*

Az ötven kiállító között nagy számban szerepeltek magyar cégek, olyan vállalkozások, amelyek mögött a számítástechnika neves világcégei állnak. S az sem véletlen, hogy a modern banktechnika egyes részterületeinek specialistái is teljes fegyverzetükkel érkeztek. A *Scitel* nevű olasz–magyar vegyes vállalat egyik dél-európai partnere a *Comforti* cég, amelyik az egységes európai bankbiztonsági rendszer szakmai kidolgozásában kezdeményező, illetve meghatározó szerepet játszik. A budapesti cég az önműködő, folyamatos pénzbefizetőhelyek, automatikus valutaváltók, devizaszámla-kezelők, mágneskártyarendszerek, páncélszekrények és páncéltermek biztosító rendszerei forgalmazásában, előállításában szerzett magának rangot idehaza, ám a Banktech '92 egy *szimpózium* miatt lett fontos számára. A MÚOSZ székházában a Budapesti Rendőr-főkapitányság a bankbiztonságról szervezte azt a tanácskozást, melyen olasz szakemberek is előadást tartottak. Beszámolójukból kiderült, hogy a kontinens és Amerika legjelentősebb gyártói az elmúlt évtizedben az úgynevezett *fizikai biztonsági rendszerek* kifejlesztésétől jutottak el oda, hogy azokat kiegészítették az *elektronikai*, majd pedig *szervezeti* rendszerek sokféle változatával, s ma az európai szabványokat, illetve a minőségi normákat hangolják össze.

A vendéglátó, szimpóziumszervező *Budapesti Rendőr-főkapitányság* is rangos előadóval képviseltette magát: dr. *Bodrácska* János főkapitány statisztikai adatok sorát hozta fel annak bizonyságául, hogy Magyarországon milyen mértékben szaporodtak el a pénzintézetek, bankfiókok, pénzszállító járművek elleni, javarészt fegyveres, szervezett támadások. A gazdasági viszonyok alakulása, illetve az idegenforgalom nagyarányú fejlődése pedig egyenes összefüggésben áll az ilyen jellegű veszélyes s manapság nem is mindig eredménytelen bűncselekményekkel.

A kiállításra visszatérve: nagy feltűnést keltett a *FileNet* nevű rendszer, az azonos nevű amerikai cég különleges terméke. A csarnokban kiállítási jogot nem kapott *Computer Media Rt.* úgy vélhatott a FileNet kizárólagos forgalmazójává, hogy önmaga szakmai alkalmasságát és egyben fizetőképességét előzőleg igazolta. A fizetőképesség bizonyítása annyiból állt, hogy az első rendszert maga vette meg 300 ezer dollárért saját magának... Az iratárolás különleges eszközéről van szó, a papírokon lévő összes információ digitális információvá alakul át egy lapolvasó rendszer segítségével. Az optikai háttértárban megőrzött adatok az eltárolás előtti eredeti formában nyerhetők vissza. Mindez közvetlen része az üzleti folyamatok automatizálásának. Leegyszerűsítve: az üzleti levél, bizonylat, okmány minden külön adatkezelés nélkül bejuttatható a rendszer háttértárába, ahonnan az eredeti formában bármikor visszanyerhető.

A Banktech '92 tehát behozta már Magyarországra a világ legfejlettebb pénzintézeti infrastruktúráját. Már láthatjuk testközelben is. S úgy tetszik, nem reménytelen, hogy nem a túl távoli jövőben *használhatjuk* is.

(g. l.)

RÖVIDEN

VÁLTOZÓ KAMATOZÁSÚ kincstárjegyeket, az 1992. évi állami költségvetésről szóló törvény alapján, idén is folyamatosan kibocsát a Pénzügyminisztérium. Az elmúlt év közepén bevezetett értékpapír – amely elsősorban a lakossági megtakarításoknak a költségvetés finanszírozásába történő bevonását célozta – alapvetően bevált a hozzáfűzött reményeket. Az elmúlt év végére kialakult 10,6 milliárd forintos állomány szinten tartása, illetve az ez évi hiány finanszírozásához megállapított állománynövekedés mintegy 20-25 milliárd forintnyi kincstárjegy kibocsátását teszi szükségessé. Az I. sorozatszámmal megjelölt kincstárjegyek – 10 milliárd forint névértékben – várhatóan március 10-ével kerülnek forgalomba. Az új kibocsátású értékpapírok konstrukciója változatlan.

LEMONDÁSRA SZÓLÍTOTTÁK FEL William Aramonyt, a United Way, a legnagyobb amerikai jótékonysági szervezet vezetőjét. A sajtóban és a televízióban leleplezések jelentek meg arról, hogy Aramony, aki 22 éve áll a szervezet élén, szabálytalanul gazdálkodott és pénzügyi visszaélésekkel, pazarlással is vádolható. A United Way Magyarországon is létrehozott helyi szervezetet.

6,2 MILLIÓ SVÁJCI FRANK (4,1 millió dollár) értékű segélyt küld a Független Államok Közösségének Svájc; ennek egy részét – 4200 tonna gabonát – a kelet-európai országokban szerzi be. A Reuter beszámolója szerint az élelmiszerségélyt főleg a Moszkva környéki városoknak, különösen az ivanovói ipari központnak szánják.

A HANDELSBLATT Magyarország-mellékletében Szabó Iván ipari és kereskedelmi miniszter nyilatkozta, hogy a munkanélküliség az országban a nyár tájékán lesz a legmagasabb, egyes helyeken, például Észak-Magyarországon a munkanélküliségi mutató a 20–40 százalékot is eléri majd, de a kelet-magyarországi mezőgazdaság sem néz jó idők elébe. A Handelsblatt szerkesztői Martonyi János államtitkártól azt a mondatot idézik, hogy „a privatizálás számunkra nem csak a gazdaság meggyógyításának eszköze, hanem maga a cél", 1996-ig Magyarország a gazdaság 60 százalékát magánkézbe akarja adni.

A Budapesti Értékpapírtőzsdét jellemző adatok 1992. február 27-én

Budapesti Értékpapírtőzsde-index: 797,50 (+9,39)

A részvény neve	Nyitó ár Ft	Záró ár Ft	Értékpapír db
Agrimpex			
Bonbon Hemingway			
Budaflax Lenszövő Rt.			
Dunaholding Rt.			
Fotex Rt.	202	202	33737
Főnix Ker. V.			
Garagent	16300	16300	10
Hungagent	3200	3200	5
IBUSZ Rt.	3500	3500	13
Kontrax Irodatechnikai Rt.			
Kontrax Telekom. Rt.			
Konzum	730	730	14
MŰSZI Rt.			
Nitroil Rt.			
Novotrade Rt.			
Skála-Coop Rt.			
Styl Ruhagyár Rt.	3505	3505	92
Szövetkezeti Sörgyár Rt.			
Sztráda-Skála Rt.			
Terraholding Rt.			
Zalakerámia Rt.			

Kötvények 1992. február 27-én

Kötvény neve	Kötés bruttó (millió forint)	Kötés nettó	Árfolyam nettó (százalék)	Időarányos kamat (címlet/Ft)	Teljes vételár (MFt)
Államkötvény*	18650	18650	100,55	10000/892,00	20,298

* Az arányos kamat számítása az évi 37 százalékos kamat fél évre vetítésével történik.

Az ideiglenes EK-megállapodások március 1-jén hatályba lépnek

(*MTI*) Csütörtök este befutott a tizenkettedik igenlő válasz is a tagállamok részéről az Európai Közösségek miniszteri tanácsának brüsszeli székhelyére a három közép-európai országgal, köztük hazánkkal kötött ideiglenes megállapodásokra, és így immár eldöntött tény, hogy március 1-jén, a tervezett napon hatályba lépnek ezek az egyezmények. Az úgynevezett „írásos eljárás„ eredményéről a miniszteri tanács tájékoztatta az Európai Közösségek mellé akkreditált magyar képviseletet, közölte *Dienes Oehm* Egon első titkár.

Hazánkon kívül a másik két kelet-európai ország: Csehszlovákia és Lengyelország.

MEGHÍVÓ

A **DUNAPACK** Papír és Csomagolóanyag Rt. (1215 Budapest, Duna u. 42.) igazgatósága értesíti részvényeseit, hogy

1992. március 31-én, de. 11.30 órakor

közgyűlést tart 1215 Budapest, Duna u. 42. sz. alatt a Papíripari Vállalat tanácstermében.

Napirend:

1. Az 1992. évi mérleg jóváhagyása
2. Személyi változások a felügyelő bizottság tagjait illetően
3. Egyéb ügyek

DUNAPACK Rt. igazgatósága

0583

VALUTAÁRFOLYAMOK 1992. FEBRUÁR 28-ÁN (EGY EGYSÉGRE FORINTBAN)

	Angol font		Francia frank		Német márka		Olasz líra (1000 egységre)		Schilling (100 egységre)		Svájci frank		Svéd korona		USA-dollár	
	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás
OTP	133,27	141,55	13,60	14,44	46,23	49,13	60,35	66,75	656,79	697,97	50,91	54,17	12,51	13,83	76,06	80,72
IBUSZ	132,64	140,84	13,54	14,38	46,00	48,85	61,343	65,137	653,68	694,12	50,77	53,91	12,69	13,47	76,47	81,20
IEB	135,19	139,63	13,79	14,25	46,89	48,43	62,71	64,71	666,38	688,38	51,57	53,51	12,96	13,38	76,83	79,95
KONZUM	133,29	141,59	13,60	14,44	46,26	49,12	61,65	65,47	657,17	697,86	50,96	54,14	12,78	13,57	76,06	80,75

Rossini emlékezete

„Ha egy szép napon elfog, élvezetünk szempontjából akár előnyösen, akár nem, a kíváncsiság, hogy behatóbban megismerkedjünk Rossini stílusával, elsősorban A sevillai borbélyban kell keresnünk ezt a stílust; egyik legjellegzetesebb vonása szembeötlő módon kiütközik itt.” A most kétszáz éve született olasz zeneköltőről, Rossiniről *Stendhal* írta könyvében e sorokat. Stendhalnak bizonyára igaza van; Rossininek 1816 februárjában Rómában bemutatott műve sok mindent fölfed az akkor mindössze huszonnégy éves zeneszerző különleges stílusából. Művészete korszaklezáró volt, de egyben korszakindító is. Műveivel megteremtette ugyanis a romantikus operairodalom alapjait.

Ritmikai változatosság és dallamgazdagság jellemzi Rossini legtöbb operáját. Toscanini iskolateremtő műsorpolitikája óta a legnagyobb dirigensek közkedvelt bevezető száma *A sevillai borbély, A tolvaj szarka, A selyemlétra* és mindenelőtt a *Tell Vilmos* című operák nyitányának előadása. A mindmáig egyik legkedveltebb olasz zeneköltő művészetének különleges tulajdonságairól sok mindent elárulnak ezek a remekbe készült nyitányok. E művek olykor anekdotikus körülmények között születtek. Nem az anekdoták, hanem a valóság körébe tartozik azonban, hogy a komponista, aki *A sevillai borbéllyal* egészen fiatalon, művészetének egyik csúcspontjára érkezett, alig negyven esztendősen a *Tell Vilmos*sal abbahagyta az operakomponálást, hogy azután további negyven évig főképpen kedvenc időtöltéseinek, többek között a szakácsművészetnek éljen.

Bármennyire furcsa is, *A sevillai borbély* a római *Argentina Színház* első előadásán csúfosan megbukott. Igaz, a következő estéken már sikert aratott. A pesti *Nemzeti Színház* ezzel a művel kezdte meg 1837. augusztus 29-én operaelőadásai sorát és ezzel is fejezte be utolsó évadját az *Operaház* megnyitásakor. De már korábban *Déryné Széppataki Róza Rossini*-rott a múlt század húszas éveiben sorra énekelte el Rossini operáinak főszerepeit, természetesen *A sevillai borbély* Rosinájáit is. De korban hozzánk közelebb levő adalékok is tanúsítják Rossini magyarországi népszerűségét. Lamberto *Gardelli* 1960. március 20-án az Ory grófja bemutatójával kezdte meg működését az *Operaházban*, és legutóbb a *Mózes* premierjével örvendeztette meg a magyar operalátogatókat.

(gábor)

Egyetemi Menedzsment Konferencia I.

A *Magyar Rektori Konferencia*, a *Főiskolai Főigazgatói Konferencia*, a *State University of New York* (*SUNY*, Albany) és a *SUNY Magánvállalkozásokat Fejlesztő Központjának* (*The Center for Private Enterprise Development*) budapesti irodája szervezésében három egységből álló konferenciasorozat kezdődött tegnap a *Professzorok Házában*. A háromnapos tanácskozáson 60–70 oktató képviseli a magyar egyetemeket. Budapestre érkezett dr. H. Patrick *Swygert*, a New York-i egyetem rektora és két professzora: dr. David W. *Chapman* és dr. Douglas M. *Windham*, valamint dr. William K. *Holstein* professzor, a *SUNY Center* igazgatója. A konferenciasorozat áprilisban és májusban folytatódik.

A *Mellon Foundation* (USA) anyagi támogatásával megtartott konferencián a részvétel ingyenes. Az előadások angol és magyar nyelven hangzanak el – szinkrontolmácsolással.

Dr. *Kocsis* Károly, a *Rektori Konferencia* elnöke, a gödöllői egyetem rektora a sajtótájékoztatón elmondta, hogy a felsőoktatási törvény előkészítése jó ütemben halad. A *Rektori Konferencia* intenzíven dolgozik a *Kupa* Mihály pénzügyminiszter által kijelölt feladatokon, amelyek a felsőoktatás fejlesztésével kapcsolatosak. Egyre jobban előtérbe kerül *az egyetemek belső menedzsmentjének, valamint a minőségi értékelésnek a problémája*. E területen a 65 felsőoktatási intézményt magába foglaló SUNY szakértelme világszerte elismert.

(ferch)

A Kalevala napja

CSAKNEM KÉT ÉVTIZEDDEL EZELŐTT a Magyar Nemzet hasábjain azon tűnődtem, vajon ismerjük-e Északra szakadt rokonaink, a finnek irodalmát? Értelmiségi ismerőseim körében végzett közvélemény-kutatásom eredménye megfelelhetősen elszomorító volt. Kiderült, hogy nagyon kevesen tudtak más irodalmi alkotást is megnevezni a finnek nemzeti eposzán, a *Kalevalán* kívül. Kétségtelen viszont, hogy a megkérdezettek kivétel nélkül ismerték a Kalevalát, mi több, a *Vikár*-féle fordítás híres kezdősorait is hibátlanul idézték, és ezt ma, a Kalevala születése napján, amely egyben a finn kultúra napja is, derűs elégtétellel nyugtázhatjuk.

Ha a húsz évvel ezelőtti kísérletet megismételnénk, bizonyára minden szempontból megnyugtatóbb eredményt kapnánk. Azóta az *Európa*, a *Magvető* és a *Móra* Kiadó jóvoltából sok szép és értékes irodalmi mű jelent meg magyar fordításban. Azóta többen is nekifohászkodtak a Kalevala magyar nyelvre átültetésének, s bárki meggyőződhet róla, hogy sikerrel birkóztak meg e valóban nagy kihívást jelentő feladattal. Jelenleg öt teljes magyar fordításunk van. Segítségükkel a finn népköltészet, népszokás és hitvilág valóságos kincseskházát ismerhetjük meg. Ahány fordítás, annyi egyéni értelmezés, és ahogy egymás után olvassuk őket, lassan-lassan teljes szépségében áll előttünk az eredeti mű.

Elias *Lönnrot* 1835-ben jelentette meg az akkor még harminckét énekből álló, 12 078 verssort tartalmazó első Kalevala-változatot, melyet 1849-ben ötven énekre, 22 795 versszorra egészített ki. Az első magyar fordítás, *Barna* Ferdinánd munkája, huszonkét esztendővel később, 1871-ben már napvilágot is látott. Ezt a *Barnevalának* csúfolt művet, ami túlnyomórészt a nem éppen szerencsés német fordításon alapult, sokáig mereven elutasították a kutatók, s Vikár Béla fordításának megjelenése után (1909) szinte teljesen eltűnt a köztudatból. Rehabilitálására *Hajdú* Péter professzor vállalkozott a Kalevala díszkiadásának utószavában: *„... Barna Ferdinánd műfordítása tudatos elvek szerint készült, természetesen tükrözi a finn stúdiumok akkori szintjét, de pontos, lelkiismeretes, sok helyt nyelvileg is leleményes, ha nem is annyira, mint az őt túlszárnyaló utódok munkái.”*

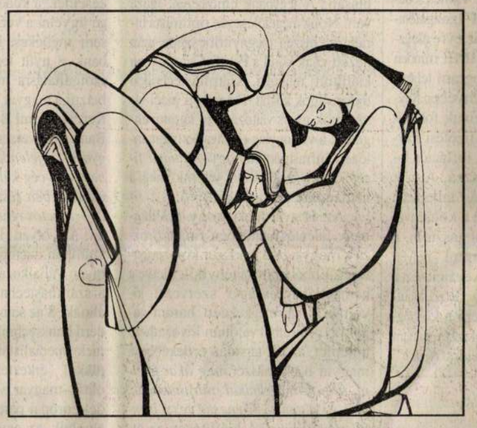

AZ ŐSI FINN VERSELÉS alapvető sajátossága nem a sorvégek összecsendülése, hanem az alliteráció és a gondolatritmus. Vikár Béla a kevésbé elegáns ragrímeket gyakran kicsinosítja, hangsúlyossá teszi, fülbemászó dallammá hangszerelve át az eredeti monotonságát. Akit ezek a zengő rímek ragadtak magával s a Vikár által alkalmazott tájszók és archaikus szóképzések sejtelmes hangulata ringatott, nehezebben barátkozott meg az erdélyi *Nagy* Kálmán erőteljesebb, vaskosabbnak tűnő szóhasználatával, kevésbé csillogó, köznapibb nyelvével (1972). Pedig úgy tűnik, hogy öt különböző megoldást is össze tudunk vetni egymással – meg ne feledkezzünk a *Képes* Géza és *Varga* Domokos által fordított részletekről –, mintha Vikár kecsességétől, csengő-bongó rímeitől következetesen elhatárolná magát a többi fordító, *Rácz* István (1976) és *Szente* Imre (1985) is. Rácz az alliteráló verselést helyezi előtérbe, s ennek érdekében a „szó szerinti hűség” helyett a „szabadabb, költőibb hűség”-et választja, elérve eképpen, hogy *„a szavak hangsúlyos tövének konok, szinte pörölycsapásként ismétlődő összecsengése”* mármár mítikus erőt kölcsönöz a versnek.

A Kalevala születésének 150. évfordulójára megjelent ötödik teljes magyar nyelvű Kalevala fordítója, Szente Imre érdekes gondolatot vet fel mesefolyamat-szerű írásmódjával: *„Célom az volt ezzel az eljárással, hogy a prózai epika műfajainak, a mesének és a regénynek tulajdonságait emeljem ki a Kalevalában, legalább így külsőleg lerázva a vers béklyóit. Mellesleg az iskolában is ajánlatos volna így, »prózában« átírva olvastatni a verseket, úgy nem csábulnának a tanulók a ritmus bántó zakatoltatására és a mondatok félbeszakítására a sorvégeken.”*

A VILÁG TEREMTÉSÉVEL kezdődő és a kereszténység finnországi térhódításával végződő eposz a finn kultúra alapköve lett. Erőt és önbizalmat adott a finneknek, kincs számukra, felbecsülhetetlen értékű, ha úgy tervezik: *szampo, csodamalom, szellemi és anyagi gazdagságot teremtő, s nem csak az ő számukra.* Több mint harminc nyelvre lefordították, a világnyelveken kívül arab, fulár, latin és vietnami fordítás is létezik. Ahány fordítás, annyi megközelítés, ahány olvasó, annyi értelmezés, annyiféle befogadás. Nyilván másként olvassák ma a finnek, amikor aligha van szükségük arra, hogy önbizalmat öntsön beléjük, s alighanem másként olvassuk mi is. Van, akit a varázsigék fognak meg, van, akit a baj gyökereinek szüntelen keresése, s van, akit a hősök embersége. Pontosabban az, ami bennünk örök emberi. Például a társ utáni vágy, a szerelem sóvárgása. Hétköznapjaink nyelvére lefordítva: egy vénséges vénember és egy fiatal lány kapcsolata, amit *Csordás* Gábor költő-műfordító Kalevala-parafrázisában oly gyönyörűen érezhető, sőt átérezhető valósággá sűrít:

„Míg meséjét mondta fönnen,
öreg Vejnő szíve sajgott,
vére vágyaktól viharzott.

Mit ér a titkok tudása,
a valóság száz varázsa!
Amit elmém összegyűjtött,
míg szerelmek láza üzött,
fonnyadt, fakull, föl nem éled...
Mégis élne, míg te éled,
kicsi Ajnó...

Vejnő hideg, vén kezétől
Ajnó borzong, visszahőköl.
Föleszmél, szalad sikoltva,
mintha kígyó csípte volna.”

Pap Éva

KIÁLLÍTÓTEREMBEN

Különöző hírharangok

NUNATAK eszkimó nyelven jégből kiálló sziklát jelent, így magyarázza galériájának nevét a Magyarországra látogatott finn Juhani *Heinonen* Szentendréhez hasonló kisváros, közel Helsinkihez, ahová szívesen autókáznak el a közeli nagyvárosokból egy-egy kiállítás kedvéért. Tárlat pedig bőven akad. Elsősorban iparművészeti tárgyakat állítanak ki, azokból a szépmívű modern ötvösmunkákból, amelyeket a Heinonen műhelyekben különlegesek következő készítenek, de többször láthattak itt magyar műveket is. Most például azért jött hazánkba, hogy ismét magyar kiállítást szervezzen, ha lehet, megismételje, amit néhány éve *Kass* János grafikáiból rendeztek. Az a szokás, meséli a finn galériatulajdonos, aki a város kulturális vezetője is egyben, hogy amikor az új tárlat elkészül a kétszáz éves pajtából alakított bemutatóteremben, a művész meghúzza az épület mellett álló harangot, hírül adva a városka lakosságának, hogy új kiállítást láthatnak. A harang szavára, amely valamikor a mezőn dolgozó szelléreket hívta ebédre, a város lakossága most is összesereglik: jönnek a tárlatra. Leves helyett képeket csodálni, és szépmívű tárgyakat.

Tetszik nekem ez a szokás, elkéne a hírharang az *Árkád Galériának* is a Rákóczi út butikvilágában, ahol a bóvli kirakatok fölött alig venni észre a galériát jelző föliratot. Pedig odafönn volna mit megcsodálni.

AZ ÜVEG- ÉS KERÁMIATÁRGYAK is éppen Finnországból érkeztek abból az alkalomból, hogy az idén ünneplik az ország függetlenségének 75. évfordulóját. Finnország iparművészetét, s az *Arabia* termékeit jól ismerik hazánkban is, így ez a mostani üveg- és kerámiabemutató nem okoz különösebb meglepetést, inkább csak elmélyíti bennünk a tudatot: *ebben az országban igen magasra értékelik a designt*. Olyannyira, hogy bevonult a hétköznapjaikba is. Az 1873 óta működő gyár termékeit úgy használják, ahogy az elrendeltetett: Alvar *Aalto* vázájába virágot helyeznek, Heikli *Orvola* karcsú, talpas poharaiba bort öntenek. A finn galériatulajdonos azt is elmesélte, hogy városának gazdasági helyzete nem engedi meg, hogy nagy pénz jusson a kultúrára, de a legkülönbözőbb magáncégek fölismerték, hogy termékeik sokkal kelendőbbek a nagyvilágban, ha tervezésükben szóhoz jut a designer. Amikor a háború után az ország ipari fejlesztéséhez hozzálláttak, a gazdasági és a politikai vezetők karöltve, kampányszerűen hirdették meg a design fontosságát. Nem véletlenül jutott el tehát tárgykultúrájuk a magas színvonalra.

Nem véletlenül jutottunk el mi [illegible] kor itt vannak az óriási hirdetőtáblák, nem tudjuk fölidézni magunkban, mit is hirdetnek. A többméteres fotókról többnyire filmsztárszerű arcok mosolyognak az utca népére, ugyanazok a vonások, amelyek a londoni metrók alagútjaiban vagy New York utcasarkain, a spanyol országutak mentén: ugyanazt a mosóport vagy frissítőt árulva, ugyanazt a cigarettát vagy motorolajat. Amikor plakátjainkat még csupa tehetséges és szellemes magyar grafikusok készítették, éppen ilyen óriás méretű hirdetőtáblákról ábrándoztunk valamennyien. Most, amikor a Dorottya utcai kiállítóteremben *Árendás* József plakátjait nézem, gondolatban azt kutatom, hol lehet ezekkel a plakátokkal találkozni. Talán színházak előcsarnokaiban vagy – ha ugyan észrevesszük őket a mindent elborító falragaszáradatban – egy-egy hirdetőoszlopon? Semmiképpen sem az óriási táblákon, ilyen megtisztelő hely kulturális plakátot nem illet. Nincs aki megfizesse.

Milyen hatásos volna pedig – mondjuk egy mosóporreklám helyett – Árendás József színházi plakátját nézni ekkora méretben: egymás mellé állítva többet is úgy, ahogy itt a teremben a *Túsz-szedők* című például: az oszlopokat megtestesítő katonák összefüggő sorokat, halmas menetet alkotnak, kitágítják a teret. Vagy amikor olyan játékosan fölszabdalja, amint egy másik plakát fekete-sárga grafikáján teszi. Milyen meghökkentő volna látni hatalmas méretben, amint fehér háttérből, erőteljesen elénk vágja a kérdőjelet a *Miért?* című fölirat.

ÁRENDÁS JÓZSEF nem kötelezi el magát egyetlen stílussal, egyetlen kifejezési formával sem. Van, amikor egyetlen ötletre építi a plakátot, egyszínű háttérből – legtöbbször fehérből – ugratva elénk a képet. Máskor fotókat használ föl a légkör megteremtéséhez. Olykor az egyszerűség helyett éppen a túlbonyolított képpel kelti föl a kíváncsiságot: nyilakat, jeleket, ábrákat használ, s a kavargó információk halmazából mint képrejtvényből, nekünk kell kihámozni a közlendőt. S amíg ezt tesszük, a plakát észrevétlenül fogva tarja figyelmünket, játékosan tájékoztat. A grafika eszközeivel éppen azt a szerepet tölti be, mint a kétszázéves pajta mellett a kiállításra hívó harangszó.

Fekete Judit

Umberto Eco barcelonai kiadója

Nincs egyéb dolgom e földön, mint szeretni

Victor *Hugo*-idézet a mottója annak a különös, sokrétegű és fölkavaró kis könyvnek, amelyet tavaly adott ki a *Magvető Kiadó Szerzője Esther Tusquets* Barcelonában él. Most Budapesten köszönthetjük nemcsak mint írót, hanem mint az egyik legrangosabb spanyol könyvkiadó igazgatóját. Az *Editorial Lumen* a hatvanas években egészen kis vállalkozásként indult, gyerekkönyvekkel. Az elmúlt évtizedekben azonban sorra jelentek meg programjában a világirodalom nagy nevei. Néhány példa a katalógusból: S. *Beckett*, H. *Broch*, *Borges*, *Capote*, *Céline*, Camilo José *Cela*, U. *Eco*, D. *Fernandez*, N. *Ginzburg*, W. *Golding*, A. *Gide*, J. *Joyce*, F. *Kafka*, *Mailer*, *Maurois*, *Moravia*, *Nabokov*, *Neruda*, *O'Connor*, Claude *Simon*, P. *Weiss*, M. *Yourcenar*, W. *Woolf* – és még sorolhatnánk sokáig. Élő és nem élő klasszikusok, tehetséges kortárs írók. Az egyik sorozatában jelentős irodalomtörténeti műveket ad ki, a másikban görög-latin klasszikusokat, nagy emberek életrajzait. Szép kiállítású, illusztrált könyvekkel, bridzssorozattal, *Quino Mafalda*-történeteivel (ezzel a spanyol nyelvterületen hihetetlenül népszerű képregénnyel, amely egy örökké lázongó kislány viszontagságait meséli el) és gyönyörű gyerekkönyvekkel teremti meg az anyagi fedezetet a kisebb példányszámú, jó irodalom kiadásához.

Hogyan lett könyvkiadó? – kérdeztük érkezése után.

– Amikor befejeztem az egyetemet, ahol történelmet tanultam, apám megvásárolt egy kis kiadót. Az egyik tanárom lett a tanácsadóm, vele döntöttük el, hogy mit adjunk ki. Soha nem törekedtem arra, hogy „nagy kiadó” legyek, pedig kaptam ajánlatokat, lett volna lehetőségem rá, hogy bővítsem a vállalkozásunkat. Évente körülbelül harminc címet adunk ki, csak olyan könyveket, amelyeket szeretek. Umberto Ecóval például akkor kezdtünk foglalkozni, amikor még egyáltalán nem volt híres. Ezért adta nekünk később *A rózsa nevét*, ami nagy anyagi siker is volt, és az utolsót, a *Foucault ingát*, amiért sokkal nagyobb honoráriumot kaphatott volna másutt...

Magyarországon a nagy kiadók épp mostanában alakulnak át kisebb, mozgékonyabb vállalkozásokká...

– Spanyolországban a fordítottja történik. A kis kiadókat sorra elnyelik a hatalmas multinacionális vállalatok. A kínálat és a kereslet között óriási a feszültség. Tömérdek könyv jelenik meg – Spanyolország a harmadik legnagyobb könyvgyártó Európában –, és nagyon kevés az olvasó.

Hogyan terjesztik a könyveiket?

– Minden nagyobb könyvkiadónak megvan a saját terjesztőhálózata, a kisebbek hozzájuk csatlakoznak. A terjesztő raktározza a könyvet és átadja a boltoknak. A bolt pedig egy bizonyos elszámolási időszak végén visszaküldi a kiadónak, amit nem tudott eladni. Naponta meg kell küzdenünk a fennmaradásért.

Kérem, beszéljünk most az író Esther Tusquetsről. Úgy tudom, nem kezdett korán írni.

– Huszonhárom éves koromig egyfolytában próbálkoztam az írással, akkor abbahagytam, és tizenöt évig nem írtam semmit. Nem tartozom azok közé, akik úgy érzik, hogy minden évben le kell tenniük egy újabb művet az asztalra. A *Szerelmi pasziánsz*, amit magyarul kiadtak, egy trilógia második része. Erotikus színezetű történet, de persze nem csupán és nem elsősorban az...

Ezért a regényért megkapta a Premio Barcelonát, városa irodalmi díját. Mennyire befolyásolják a díjak Spanyolországban a könyvek sorsát?

– A nagy kiadók nagy pénzzel járó díjai majdnem mindig felfuttatják a példányszámot. Volt olyan könyv, amely egy díj után milliós példányszámban jelent meg. A kiválasztás azonban nem igazán tisztességes olykor. Vannak kis pénzzel és nagy presztízzsel járó díjak is, természetesen.

Milyen a spanyol irodalmi kritika?

– Nagyon rossz, és nemigen befolyásol semmit. A televíziónak lehetne hatása, de ez is teljesen kiszámíthatatlan. Hiányoznak a nagy műsorvezető egyéniségek...

Barcelona a katalán világ egyik központja is, milyen most a katalán nyelv és irodalom helyzete?

– Ez nagyon összetett kérdés. A katalán élő nyelv, beszélik, s a középkor óta van irodalma. A Franco-éra idején a katalán nyelv használatát tiltották az iskolákban. Bajt hozott magára az, aki vállalta, hogy katalánul ír, ez mindig politikai döntés volt. A cenzúra keményebben bánt a katalán irodalommal, mint a spanyollal. Ma van külön sajtójuk, televíziójuk, filmművészetük. Ehhez minden „kis” nemzetnek joga van.

Ferch Magda

Családpolitika és gyermekvédelem

Szerdán a *Széchenyi Társaság* fórumot rendezett Családpolitika és gyermekvédelem címel Budapesten a Gellért Szállóban. A bevezetőben elhangzott, hogy hazánk népessége az elmúlt évben húszezerrel csökkent, a művi abortuszok száma pedig kilencvenegyezer volt. Ez azt jelenti, hogy ha minden második művileg abortált megszülethetett volna, országunk lélekszáma nem csökkent, hanem jelentősen növekedett volna ebben az évben. Az első előadó, *Bene* Béla, a *Népjóléti Minisztérium* család-, gyermek- és ifjúságpolitikai főosztályának vezetője a családpolitikai koncepció mai kérdéseit ismertetve elmondta, hogy az elmúlt évtizedek családpolitikai felfogása a családot nem tekintette alapsejtnek, hanem csak olyan szempontból vizsgálta, hogy mit tud nyújtani a társadalomnak. A jelenlegi családkoncepció azonban a személyiség autonómiájának, a felelősségvállalásnak, a feladatmegosztásnak az elvét vallja. A családtámogató rendszernek a megelőzés lenne a fő feladata. Érvényre kellene juttatni a pozitív diszkriminációt abban az értelemben, hogy elsősorban a jól működő családok kapjanak támogatást. Dr. *Vilusz* Antónia, a *Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat Magyarországi Egyesület*ének tagja a gyermekvédelmi törvénytervezet kapcsán elmondta, hogy napjaink egyik fő gondja, hogy állami gondoskodás jelszava alatt anyagi szempontokból jobban megéri a veszélyeztetett gyermekeket kiszakítani a családból, mint a család egységét gondozni. Szükség lenn a már meglévő mamutszervezetek helyett új típusú, dekoncentrált szervekre, törvényi garanciákra. Takács Imre, a Magyar Családsegítők Országos Kamarájának elnöke szerint meg kell teremteni a célok és eszközök közti harmóniát a családok komplex segítésében.

(l. d.)

ÁRENDÁS József

ÉS 1992 febr. 28. 12. p.

EX LIBRIS

SZEKRÉNYESY JÚLIA

Szabó Gyula: Ostorod volt-e Rodostó?

Történelmi különtudósításoknak nevezi terjedelmes és idézetekkel gazdagon megtűzdelt esszéit Szabó Gyula. A művelt közönség iskolai tanulmányaiból, korábbi olvasmányaiból ismerheti Szabó Gyula témáit, hőseit: a XVII. századi Erdélyt, Apáczai Csere János, Mikes Kelemen sorsát, a Bethlen Katáéhoz hasonló viszontagságokat megélt asszonyok életét. E tudósításokban mégis felfedezhetünk, illetve újra felfedezhetünk olyan mozzanatokat, melyek most elsősorban érzelmileg érintenek meg, olykor felkavarnak. Miféle morbid dinamizmus az például, mely a XVII. századi családi viszonyokat jellemzi. A pároknak szinte nincs idejük megunni, megutálni egymást, mivel a férfiak leginkább raboskodnak, bujdosnak, harcolnak és meghalnak. A házasság a nők számára két özvegység — két árvaság — közötti átmeneti állapot, mely időszakban nagyon boldogok lehetnek, ha nem búsítja őket a gyakori gyermekhalál. Azon a képen, melyet Szabó Gyula felvázol, a következőket láthatjuk: a temérdek csapás közepette az erdélyiek — különösen az asszonyok — sűrűn és szenvedélyesen leveleznek egymással. Ez több szempontból is elgondolkodtató. Kivált a mai korban, amikor egyrészt grafománok vagyunk, másrészt lassan, de biztosan csúszunk az írástudatlanság felé. Jönnek persze új formák, új jelrendszerek, de az, ami a levélírásban oly egyedi, egyva megláthatjuk az emberi tudás jelentéktelenségét. Hazlitt tán inkább arra int, hogy óvakodjunk a kommentátori szereptől, attól, hogy valami borzasztó végérvényeset akarjunk mondani egy-egy remekműről. Géher István legrokonszenvesebb vonása éppen az, hogy semmi sem áll tőle távolabb, mint a megfellebbezhetetlen értelmezés. Ez persze részéről nem tudományos szerénység. Géher nagyon bölcsen felszabadítja magát például azzal, hogy inkább tűnődik, mint kijelent, inkább kérdez, mint leszögez. Ily módon élvezettel követjük fejtegetéseit, még akkor is, ha némelyiküket bohókásan mesterkéltnek véljük, vagy ha sokalljuk a mélypszichológiát, a század korszelleméből fakadó nagy nekikeseredést. Végül mindez jól áll Géher Istvánnak. Elfogadjuk adott és választott lelki beállítottságát, mert ezt sohasem igyekszik ránk kényszeríteni. Könyve arra buzdít, hogy próbálkozzunk magunk is saját Shakespeare-elgondolásokkal. Miért is ne? Hisz Shakespeare kollektív színházi csoda, ma éppúgy, mint saját korában.

(Cserépfalvi Könyvkiadó, Szépirodalmi Könyvkiadó, 382 old., 398 Ft.)

A Petőfi Kör vitái hiteles jegyzőkönyvek alapján — IV. Partizántalálkozó — Sajtóvita

1956 nyarának két vitáját tanulmáminchat évvel vagyunk tapasztaltabbak a vita résztvevőinél. Ami persze nem föltétlenül jelenti azt, hogy okosabbak, netán bölcsebbek is lennénk. A kötet szerkesztői nagyon helyesen felhívják a figyelmet arra, hogy itt már megjelenik a tömeg, mégpedig ezres nagyságrendben — és így e viták valóban messze túlmutatnak önmagukon. Ahhoz persze, hogy teljes egészében felfogjuk azt, ami akkor történt, egy hullámhosszra kellene kerülnünk a harminchat évvel ezelőtti közhangulattal, indulatokkal. Furcsa dolog, de ebben mintha kissé zavarnának a szövegek. Talán éppen azért, mert a stílus oly igazán harminchat évvel ezelőtti, ódon hangulatú mozgalmi-politikai nyelv az ötvenes évek második feléből. A hozzászólások hosszadalmasak, részletezőek, ahhoz, hogy értékeljük a szövegeket, bizonyos használati utasítások szükségesek. A tudatosan elemző olvasás közben egyszer csak megérezzük a vita tétjét, például oly hozzászólások nyomán, mint amilyen Déry Tiboré. Ezzel a korabeli párt, az MDP is így volt: Déryt Tardos Tiborral együtt azonnal kizárta soraiból. Erről a kötet függelékében olvashatunk, mely egyébként is módfelett érdekes adalékokat tartalmaz: értesülhetünk például a Fővárosi Taxi Vállalat, továbbá az Állami Elme- és Ideggyógyászati Kórház pártszervezetének fantasztikus éberségéről. Nem nagy ügy, de kicsinységében igen félelmetes.

(Múzsák — 1956-os Intézet, 280 old., 200 Ft.)

Szenes Hanna: Napló — Levelek — Versek — Szépirodalmi kísérletek — Rövidebb írások

Egy budapesti gimnazista lány, Szenes Anikó arra az elhatározásra jut, hogy elhagyva a szülői házat, Palesztinába (Izraelbe) megy, hogy munkájával segítse a zsidó állam megteremtését, ő így fogalmaz: „mindent meg akarok tenni, amire csak képes vagyok, hogy közelebb vi-

pillantásra feltűnik, hogy nem romantikus lelkületű, verselgető, írogató fiatal lány Szenes Hanna, de nem is afféle hétköznapi mértékkel megközelíthetetlen hérosz. Érett és józan — koránál jóval érettebb nő, ez világosan látszik a kötetbe szerkesztett fényképeken, és jól érződik az írások stílusán. Nagyon pontosan tudja, mi a feladata, még akkor is, ha az út, melyre lépett, neki sem okoz minden pillanatban felhőtlen örömöt. Lehet, hogy épp ez az érett gondolkodás és életvezetés teszi modern hőssé Szenes Hannát egy oly században, mely makacsul ragaszkodik veszedelmes gyerekjátékaihoz.

(Szépirodalmi Könyvkiadó, 590 old., 350 Ft.)

Koltai Tamás: Színházváltás 1986—1991

Az utóbbi öt évben született színházi írásainak takaros gyűjteményét adta közre Koltai Tamás. Kritikák, publicisztikák, vitairatok, portrék, interjúk tudósítanak arról, mit is jelentett a rendszerváltás a színházra lefordítva. A szerző sok érdekes és érzékeny megfigyelést tesz például sajátos értékzavarainkról, a színház politikai korszerűségéről, és főként arról, ami mostanában a legdrámaibb művészi kérdés: van-e pénz, lesz-e pénz a színházra. És ha lesz, ki adja kinek, mit kér érte cserébe, tehát mi lesz a művészi értékekkel és mi lesz a művészi szabadsággal. Valóban: ma a gazdasági dráma rendkívüli módon életbevágó, izgalmas, de legalábbis izgalmasabb, mint az, ami színpadjainkon történik. Ezt a tanulságot is levonhatja az olvasó Koltai krónikáját forgatva. A szerző természetesen nem állít efféléket, mert — nagyon helyesen — számára minden időben mégiscsak az a legfontosabb, ami a színpadon történik. Csakhogy mindaz, amit lelkesen ecsetel vagy lelkiismeretesen elemez, nem jelez túl eredeti színházi mondanivalót, művészi víziót. A má-

KOLTAI TAMÁS:

Színház

Hosszába, keresztbe

Sokféleképpen el lehet játszani *Örkény István Tótékját*, a háziáldás-idillből fejlesztve ki a groteszket, mint Kazimir Károly és Latinovits az ősbemutatón, szürreális vízióként, az abszurd felé hajlítva a darabot, mint Tovsztonogov, el lehet játszani realista díszletben és stilizáltan, burleszkoid módra (Oleg Tabakov) és tragikomédiai keserűséggel (Székely Gábor), el lehet játszani *Sinkovits Imrével* és *Cserhalmi Györggyel* is, bár ha Cserhalmi őrnagya pontosan olyan magas, mint Sinkovits Tótja, akkor értelmetlenné válik az a jelenet, amelyben egymással szemben állva Tót elnéz az Őrnagy feje fölött (épp ezért a Nemzeti Színház előadásában Sinkovits egy vasúti felüljáróról néz el Cserhalmi feje fölött, amitől *végképp* értelmetlenné válik a jelenet), el lehet játszani egy festőileg kiképzett antirealista hodályban, *Sebastian Birchler* tervei szerint, *Chislaine Cazes* clownszerűsített jelmezeiben (a Postás bakancsa, a bohócosan fehér hálóruhák), el lehet játszani úgy, hogy Tót jó magyar ember, aki gondosan ügyel arra, hogy a szavak liezonjából semmiféle „szőrnagy" ne sikeredhessen, és aki áhítattal idézi a Himnuszt (nem az Őrnagynak, hanem a közönségnek), el lehet játszani húzásokkal és húzások nélkül, kihagyva Gizi Gézánét és benne hagyva Cipriani professzort (az utóbbi, valljuk be őszintén, fanyar, noha a Nemzetiben mértéktelenül elhúzott egyperces, gondolatilag rendkívül találó, de dramaturgiailag megoldatlan, esszéisztikus betét), el lehet játszani harsány zenei kísérettel, hangosan és cirkuszian, Cserhalmi nyaktörő mutatványaival a vastraverz-felüljárón (bár ennek semmi értelme, nem következik sem a jellemből, sem a helyzetből), el lehet játszani egyre növekvő dobozhalommal, amely az előadás végén kiseprűztetve, a díszlettel együtt a levegőbe emelkedik (mint történt nemrég *A gondnok* lyen túl — ha nem kapunk észbe — önfeladásunk visszafordíthatatlanná válik, elnyel, fölszámol, megsemmisít bennünket.

A Tóték szinte egyetlen, megkerülhetetlen kezelési utasítása, hogy az Őrnagy szelídnek látszó, szabadkozó „ajánlásaira" (amelyek mögött persze öntudatlan, de történelmileg kialakult agresszív ösztönök rejlenek) Tóték egyre hátborzongatóbb belső átalakulással, a fokozódó engedékenység önkéntes viszontajánlásaival válaszolnak. Nem egyformán; Ágika túllicitáló, stréber árulásai különböznek Tótné konformista-aggódó unszolásaitól és főleg a derék Tót nem annyira nyakas, inkább csak kényelmes otthoniasságához ragaszkodó beletörődésétől. Ami viszont összeköti őket, az a legfontosabb motívum: az aggodalom a fronton maradt fiúért. A darabból kétségbeesett erővel sugárzik, hogy emberi mivoltukról egy icipici, de adott esetben a túléléssel biztató előnyért mondanak le; Örkény részéről drámai *trouvaille*, hogy a játék egy pontján a néző tudomására hozza: áldozatuk hiábavaló. Az önfeladás kényszerének és abszurditásának alig van ennél markánsabb megfogalmazása.

Csak mellékesen jegyzem meg, hogy *Raksányi Gellért* a szerzői instrukcióval ellentétben nem tépi el a fiú halálhírét közlő táviratot (magyar postás, még ha kicsit gyagyás is, tiszteli a Vöröskeresztet), így ez a továbbiak szempontjából döntő pillanat elsikkad, nem tudjuk ögzíteni, hogy innen kezdve objektíve értelmetlen az önfeladás eszkalációja. Károsabb ennél, hogy nincs alaphelyzet. Hacsak nem tekintjük annak, hogy egy hányaveti akrobata idegesíti az undok Tótékat. Cserhalmi Őrnagya már az előadás elején beleszaladhatna a házigazdák, főleg az öntudatos Tót virtuális margóvágójába, olyan pimaszul viselkedik. Hová fejlődhet

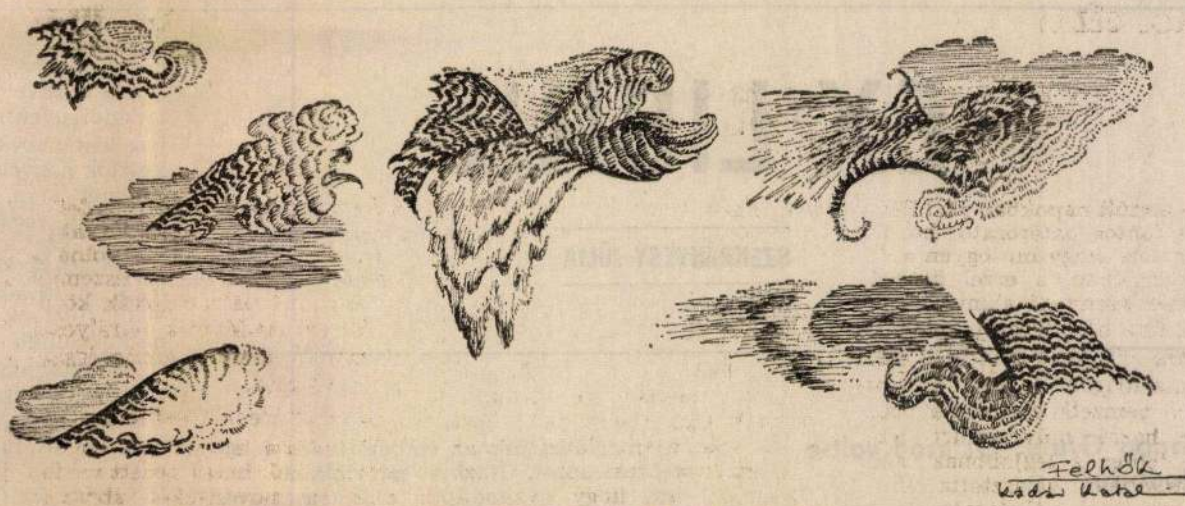

Kádár Katalin rajza

VADAS JÓZSEF:

Iparművészet

Színi-művek

A járókelő, amint elhalad a *Dorottya utcai kiállítóterem* kirakata előtt, felszisszen magában: színes plakátok villannak rá az ablakon át, a szemközti falról. S akarva, nem akarva oda kell néznie. *Árendás József* munkái ugyanis — csúnya tudományos zsargonnal élve — műfajspecifikusak. Pont olyanok, amilyeneknek lenniük kell. Harsányok, de nem rikítóak: egyszerűek, de nem triviálisak; egyneműek, de nem egyformák.

A *Tartuffe* plakátja egy régi metszet hangulatával eleveníti meg a korabeli miliőt; a *Revizor* emberi szörnyetegeit El Kazovszkij sakállényei idézik meg; *Svejk* légiesen földhözragadt figuráját egy festői fotográfia dokumentálja; a *Macbeth* drámáját a keresztként megformált *t* betű a vértől csöpögő szék fölött. És folytathatnám, mert a mintegy ötven plakát túlnyomó többsége színházi előadásra invitál, méghozzá ugyanoda: a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színházba.

A fentiekből következik, hogy Árendás József elasztikus személyiség, aki a mindenkori témához választja meg a fogalmazásmódját. A plakát tehát arról szól stílusában is, amit hirdet. Így leírva mindez nemcsak logikusan hangzik, hanem a lehető legtermészetesebben is. A mai magyar alkalmazott grafikában azonban éppen az ilyen rugalmas egyéniség a nagyon ritka — a kivételes — jelenség. A grafikus társadalom a konzervatív, műveletlen és kényúrként viselkedő propagandistáktól való függőségében, önvédelmi reflexként fejlesztette önkifejezővé (a témán is uralkodó) egyéniségét.

Zalaegerszegen, láthatóan, ilyesmire nem volt szükség. A színház nem kötötte gúzsba a grafikust (magyarán, nem írta elő: mi vagy ki legyen rajta a plakáton), s a szabadsággal mindenki jól járt. Árendás is, mert a szívére hallgathatott, a megrendelő is, mert ahány előadásra készült, annyiféle plakátot kapott. Ha egy új Árendás-plakátot ragasztottak ki a város utcáin, akkor nemcsak a felirat: a mű összképe is elementáris újdonságként hatott. Azonnal felhívta magára, így pedig az előadásra a figyelmet.

Minderre azért érdemes szót vesztegetnünk, mert új korba érkeztünk. A piacgazdaság körülményei között — talán nem naivitás azt feltételezni — a plakátnak tétje lesz. Nem az lesz a legnépszerűbb grafikus, aki azt csinálja, amit a reklámfőnök a szájába rág, hanem akinek a munkája a legnagyobb feltűnést kelti — eredetiségével és minőségével.

Tudom, már a szebb jövő felé kacsintottam. Egyelőre, ahogy hallom a művészektől, az a paradox helyzet állt elő, hogy a kevéske pénz birtokában a megrendelők ma még jobban diktálnak és még kevésbé figyelnek a grafikusokra, mint korábban. Azt pedig mi, járókelők tapasztaljuk, hogy a filmekhez nem készülnek plakátok, és a színházak többsége sem engedheti meg magának ezt a luxust. De előbb-utóbb fordul a kocka. A pénznek ugyanis szüksége lesz fedezetre. Más szóval, nemcsak nosztalgiából érdemes elmenni erre a kiállításra; reklámfőnökök és beosztottjaik is találnak ott néhány megszívlelendő, fontos apróságot.

A Műcsarnok meghívja Önt

Árendás József

grafikus tervezőművész

kiállításának megnyitására

1992. február 13-án csütörtökön

délután 5 órára.

A kiállítást **Pohárnok Mihály**

nyitja meg.

Megtekinthető március 7-ig

(vasárnap kivételével naponta 10-18 óráig)

Műcsarnok Dorottya utcai Kiállítóterme

Budapest V., Dorottya utca 8.

ARENDÁS József

ÁRENDÁS József grafikus

MUNKÁCSY MIHÁLY-DÍJAT KAPOTT:

ÁRENDÁS JÓZSEF grafikai tervező művész; **CSIKAI MÁRTA** szobrászművész, a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola tanára; **KATONA ZSUZSA** szobrászművész; **KICSINY BALÁZS** festőművész; **KONKOLY GYULA** festőművész; **KOVÁCS LÁSZLÓ** festőművész; **MATA ATTILA** szobrászművész; **MENRÁTH PÉTER** restaurátor, a Magyar Képzőművészeti Főiskola Restaurátori Intézete igazgatója; **MOLNÁR SÁNDOR** festőművész, a Magyar Képzőművészeti Főiskola, címzetes egyetemi tanára; **SWIERKIEWICZ RÓBERT** grafikusművész.

1992. márc. 13.-án

ÁRENDÁS Jónel

ÜGYFÉL

NÉV: MTA

CÍM: BP. Úri u 49

SZERZŐDÉS SZÁMA: 1 5 6 1 - 8 4 9 / /

Ügyintéző: Ballajtné Tel: Szabó Edit.

INFOCOPY KFT

KALLE infotec

ELLENŐRZŐ LAP

TIPUS: infotec 9115

Gyári szám: 3 7 6 6 2 1 6 6 1 2

Üzembehelyezés: 1 9 9 1 0 5 1 6

Oldal: 0 1

GÉPPEL KAPCSOLATOS REKLAMÁCIÓKAT CSAK AZ ELLENŐRZŐ LAP ALAPJÁN TUDUNK FIGYELEMBE VENNI!

SZERVÍZ

1149 Budapest Révay József u 52
Telefon/Fax: 183-52-30

INFOCOPY KFT

1146 Budapest Thököly u 57/b.
Telefon/Fax: 251-18-69

Ügyfél aláírása											
Dátum	91 05 16	91. 09. 19	1991. X. 3	1991. X. 24	92. 01. 27.	92. 02. 17.	92. 04. 16.			
Műszerész neve	Szabó Edit	Somodi Károly			Simonkai Judit	Simonkai Judit	Simonkai Judit			
Számláló állása.	399 785	12 100	13 532	15 153	22957	26000	27800			

O Tisztítás X Javítás Δ Beállítás ■ Példányszámos karb.

Alkatrészek/Részegységek										
Szeléndob										
Papírnyomó körömr										
Papírleválasztó laprugó										
Papírfordító gumiszalag										
Tisztító gumilap										
Tisztító henger										
Koronák (koronaszál)										
Előhívó vegyszer										
BIAS-elektróda										
Festékszivattyú										
Festékadagoló										
Vegyszerszintjelző kapcsoló										
Vegyszertank										
Vegyszerleválasztó henger										
Papírbehúzó henger										
Rugóskupplung										
Szinkronhenger										
Főmeghajtó fogaskerék										
Kocsibowden, vezetősín.										
Láncháitás										
Transzporthengerek										
Objektív, tükrök, reflektor, üveglap										
Halogénlámpa										
Mikrókapcsolók										
Panelek										
Fűtőlap										
Példányszámos karbantartás										

ÜZEMBEHELYEZÉS

Nejszabadság 1992. febr. 27

Gyorsmérleg a berlini filmfesztiválról

A fesztiválprogram előzetes tanulmányozásakor nem hatott át a lazas várakozas máskor elmaradhatatlan érzese. Túlságosan sok volt az ismeretlen név és cím, ugyanakkor sokalltam (mint majdnem mindig) az amerikai felvonulást s kevesebbet (ez azért itt nem tipikus) Kelet-Közép-Európa reprezentánsainak bemutatkozását. Ha utólag végigpillantunk a megtekintett filmek listáján, azt kell mondanunk: ezúttal csak szerény mértékre tellett a világ mozitermésből. Néhány vállalkozást egyáltalán nem lett volna szabad idehozni. A válogatók szerencsére kárpótoltak bennünket elnéző jóindulatunkért. Több mu a legjobb berlini fesztiválok hagyományait idézte. Szabó István *Édes Emma, drága Bobe* című munkája megragadó életszerűségével, gondolati tartalmával, egységes stílusával kiemelkedett a mezonyből. Tetszett továbbá Eric Rohmer *Téli mese*je és Riccardo Larrain: *A határ* című drámája. Az emberi kapcsolatok kusza összevisszaságáról az amerikai Allison Anders hiteles képet festett a *Benzin, étel, szállas* tragikomikus históriájában, mely egy asszonyról és két lányáról szól. Marlen Hucijev közel negyvenöt időtartamu *Intimitasa* filozofiai értekezésnek is beillene. A családosok rubrikájába írom a véres Scorsese-krimit, *A rettegés fokát*. Barry Levinson hatásvadászan üres *Bugsyját*, mely tíz Oscar-jelöléssel büszkélkedhet, de meg Jan Troell *Kapitányát* is, pedig a klisékből összeállított buntigyi dráma megkapta a rendezés egyik rangos díját.

Témák, jelenségek, divatok

A legmaibb változások megjelenítése mostanában nem a vaszon fovonulata, noha a politikum gyakran fontos kötőanyag. A családi és szerelmi konfliktusok kimerithetetlenek, de variaciokban erosódik a tozonvialaság es szorongás legkoro (*Benzin, étel, szállas; Grand Canyon*). A kommercializmus hadállasai tovább erősodnek, s meg sokkolóbbak a latványossagok (az élenjárók: Cronenberg és Scorsese). Hianycikk az eredeti humor (nem hinnem, hogy arisztokratizmusból szamuzték volna a berlini programból). Megiepően sok alkotasban bukkant fel, sőt került középpontba a „mozi a moziban" játék – általában szomoru kicsengéssel (*A belső kör, Bugsy, Beltenebros*).

Egy műsorváltozás

Nagyon sokan várták érdeklodéssel Vitalij Kanvevszkij új filmjének bemutatojat. A francia-orosz koprodukcióban készült *Önálló élet* a *Dermedj meg, halj meg, támadj fel!* című önéletrajzi tragédia folytatása. A kommentárok szerint épp olyan magas hőfokú, mint az „első tétel" volt. Sajnos, elmaradt a premier. A hivatalos kommüniké szerint a fesztivál gazdái semmiről sem tehetnek (a kiszivárgott pletykák szerint a producer vonta vissza a nevezést). Az *Önálló élet* helyett a *César*-díjakkal agyondekorált francia filmet, *A világ minden reggelét* láttuk (rendezője Alain Corneau) – egyszerre két Depardieu-vel, a papával és a fiával, sok zenével, szép fényképezéssel, a szerelem és a művészet rejtelmeinek bogozgatásával, irgalmatlanul hosszadalmas jelenetek sorával.

A sorozatok

Berlinben a versennyel párhuzamosan mindig érdekes összeállításokat, ritka filmtörténeti csemegéket kínálnak az érdeklődőknek. 1992-ben a babelsberg stúdió nevezetes alkotásait elevenitették fel (közte a *Jeanne Ney szerelmét*, *A fehér ördögot*, *a Nibelungokat*, a *Táncol a kongresszust*, a *Madame Bovaryt*). Egy másik ciklus a halhatatlan nevettetők: Laurel és Hardy, azaz Stan és Pan burleszkjeiből adott bőséges válogatást, az igazi attrakciót azonban az éppen százéves Hal Roach amerikai rendezőproducer életművének retrospekciója jelentette. *A mi bandánk* „főnöke", a népszerű komikus-duó istápolója személyesen is jelen volt.

Nem ismerem Annie Girardot és zsüribeli társai mercejét, de az tény, hogy szubjektiv döntéseket hoztak.

A díjak

A Grand Prix-t a *Grand Canyon*nak, Laurence Kasdan folytatásos tevejatékokra emlékeztető Los Angeles-i életképének adni – mellébeszélés, noha a filmnek kétségkívül vannak erős pillanatai, mozgalmas epizódjai. Szabó István megérdemelte az Ezüst medvét (igazság szerint megkaphatta volna a fődíjat is), viszont a további elismerések között ugyancsak akad vitatható döntés. Jan Troell „hideg" krimijében a bünöző hősök cselekvéseinek motivációi nem tárulnak fel. Pilar Miro *Beltenebros* című müve a politikai melodrámák egyre népesebb családjaba tartozik. Remek benne a Gilda-parafrázis, de nagyon spekulativ a cselekmény és melyiliak a megjelenítés eszközei. A legjobb szinésznek járo cimet Armin Mueller–Sthal-nak itélték oda (az UTZ különös portré egy különös mügyujtorol), a rövidfilmek kategoriajában pedig nem adták ki a díjat. Ezzel – gondolom, az alkotókon kivül – mindenki egyetértett.

*

A berlini filmes maratonnak, mely most mar negyvenes esztendeinek derekanál tart, még egy gyengébb évjárat, s a mozidekonjunktúra további várható erősödése ellenere is biztos a jövője.

Veress József

Farsang utáni álruhák

Ki ne maradjon: február

Tél vége van a tárlatokon. Nagy gesztusokra sehol se futja. Mintha kimeruloben lenne a szervezet általános vitaminkészlete és fenyegetve közeledne a személyi adó bevallásának végső határideje. Mindenütt szerenvség, visszafogottság, költségkímélo mélabu. Különös farsang, hushagyó kedd utáni hangulat. A szellem nagy APEH-je elől terepszinu maskaraba bujnak az érdekeltek. De May Károly óta tudjuk, hogy az inkák kincse is csak ugy vészelhette át a nehez időket, hogy az indiánok vastag szurokréteget kentek az aranybuzogányra.

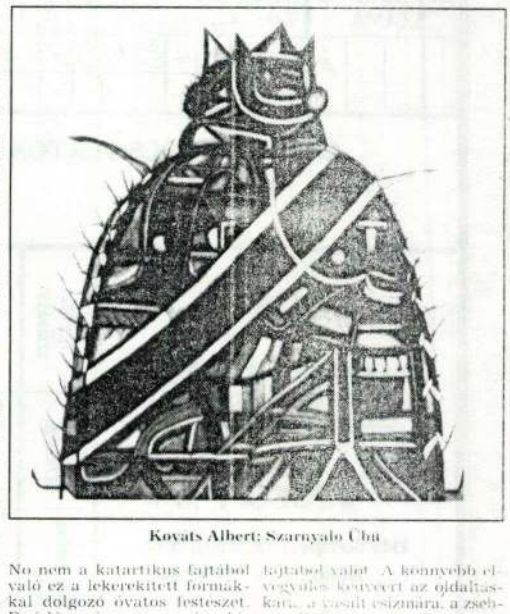

Kovats Albert: Szarnyalo Übu

Kováts Albert

külső bevonata a blödli. A hülyéskedő nyelvhasználat (*Egy hegy megy; Mondd szépen, A*), az irodalmi háttér (*Átváltozás, A semmi agan*) és a „nem ér a nevem" dadaista alapmuve, *Übu király*. Alfred Jarry klasszikus abszurdját Kováts egyébként már regen kisajátította. Két évtizede bujik a hirhedten sokkoló sorok möge, imigyen játszva ki a hivatal akkori éberseget és az avangardra rosszul fogékony exellenorök dühét.

Hanem ami az Übu alatt van, az rebbenoen finom európai kultúra, bálintendrésen szofisztikált szinskála, sértodött értelmiségi különvélemény. Polgarpukkasztó irodalmi ürügyból polgárt sóvárgó képzomüveszeti teljesítmény lett. No nem a katartikus fajtából való ez a lekerekített formakkal dolgozó óvatos festeszet. De izléses, és ez manapság – hiába, a ritkaság mindennek felveri az értékét! – egyre többet ér. (*Budapest Galéria*)

Boros István

müveinek külső bevonata elegáns padlizsánlilara dörzsölt felület, ózbarnara vizezett pappendekli és antracitszürkére gyötört papir. Ilyenféle világfajdalmas szinskála, szakadt faktúra, kinatos asszociativ tematika általában fiatal müveszek elojoga. Ebbe rejtekeznek, mert nyilvan szégyellik a termeszettol kapott illetlen és pozsgás életero nyers erotikáját. E romantikus magatartás titokzatos patinát képez (lásd szurok az aranybuzogányon), és raadasul szekszepilesen hat. Csak hozzaöregedni kellemetlen.

Boros epp annak határán van (harminchat éves), hogy gátlastalanul járjon sötét cuccokban, hogy kocos loboncot horchon, hogy megengedhesse maganak a késöpubertáskori spleen elatkozott költészetét. Az ido elobb utobb mindent bedarál és a közepkoru mester is elobb utobb fol fogja fedezni a *Néma falak* után a beszedes égboltot, a *Viszorgó fülek* után a mosolygo szemet. Mindenek elott azonban nem *kivülrol*, hanem *belul* kell megsötetedni – és tisztelni a halált, nemcsak kacerkodni tudni vele. (*Studio Galéria*)

F. J.

Árendás József

plakátjai szegeresek mulbordzsakit huztak, megpedig a koruti fajtabol valot. A konnyebb elvegyules konyeert az oldalfalakra, a vasuti csizmara, a zsebre villamotivumot hegesztett. A lecc kedvezett a sapkara voros csillagot varrt. Az álruha szerves resze a haromnapos borosto. Ezek a falragaszok ugyanos kellemesen szorosek: a rovatkak helyek az arcokat, a testeket. Kiserkennek az épületeken, az omladozo emlékmüvekben, a rajzolt katedrálisokon, a fun, a fun, a viragon. Olyan, mint egy tossz, de érdekes álom. Olyan, mint az agressziv provincializmus nagy általanossagban.

Am ahogy mondani szokták: a kerges külso alatt érző szív dobog. A tobbnyire a *zulaegerszegi szindrómának* keszitett Árendás-plakátok valójában kifinomodott modernak, jol értesultek szellemesek. Folteszik Brecht es Goldoni, Bulgakov es Husek világanak ismeretet, es folteszik ujes vonalvezetesukkel, rikkanto formakepzesukkel, provokativ szinezesukkel a kegyetlen szinhaz akarasat is. Pontosan pimaszak, mert nagyon stilusosak.

Ez az álruha kitunoen all a közepgeneracios alkalmazott grafikusnak. Gombolja tehát jo szorosra, es le ne vegye, mint tette azt peldaul a Tartuffe-plakat esetében! Itt ugyanis elszólta magát, és kiderult, hogy pontosan érti a XVIII. szazadi francia rezkare manirmat es az idevago egesz müveszettorteneti peldatarat. Eredetiseggel izzelett e müveszi elszolasert. (*Dorottya utcai Galéria*)

P. Sz. J.

Az ateisták is őrzik

Egyházak, vallások, nemzeti identitás címen tart ma vitaestet a Társadalomtudományi Társaság. A tudományos ülés előadói Benda Kálmán és Jelenits István, mig a felkért hozzászólók Fabiny Tibor, Gergely Jenő és a Németh G. Béla lesznek. A vitát Komoróczy Géza vezeti. A Ráday utcai református kollégium könyvtárában kerestük fel Benda Kálmánt.

– A mai „istentelen" világban milyen szerepe lehet még a vallásnak az emberek viselkedésében, gondolkodásában, egyáltalán mennyiben befolyásolhat minket a felekezeti hovatartozás?

– Köztudott, hogy különösen a régebbi időkben, de azert napjainkig ható érvénnyel, az egyházak komoly befolyást gyakoroltak az emberek viliagnézetére. A vallás határozta meg, hogy miként szemléljék a földi életet, a nemzetek közösségét és a saját helyüket. A középkori Magyarországon egyetlen egyház, a római katolikus szerepe volt meghatározó. A XVI. szazadtól kezdve azonban hazankat is elérték a reformáció egymást követő hullámai: a lutheránus-evangélikus, a kálvinista-református és a szentháromságot tagadó vagy unitárius mozgalmak. Ezek az irányzatok mind a keresztenységen belül szervezodtek, meg is, mint egyházi közösségek. napjainkig ható érvénnyel meghatározzák a hivek mentalitását.

– Gondolom, azért a XIX. szazadban felerosodó elvilagiasodás némileg átrendezte az emberi lelkek hagyományos mintázatát.

– A XIX. szazadban egyreszt megnott a zsidosag sulya, vagyis megszervezodött egy újabb egyház. Másfelol erotelejesen szekularizalodott a társadalom, ami azzal jart, hogy csökkent az egyháznaknak az emberek gondolkodására gyakorolt befolyása. Egyébként ez a felekezetektől jórészt független folyamat. Ennek ellenére, meg a nemzedékek óta ateisták is oriznek valamit abból a – vallási felekezetre jellemzo – viselkedesmodbol, ami a családi hagyományon keresztül érvényesül.

– Mi a konferencia célja?

– Megpróbáljuk tisztázni a mai magyar társadalomban fellelhető mentalitási eltéréseket és a régebbi – egyházakra, vallási közösségekre visszavezetheto – magatartási minták továbbéleset.

Az előadók az irodalomtörténet, az egyháztörténet, a mentalitás-kutatás, a szociológia és a teológia szemszögéből vizsgálják majd a felmerülő problémákat. (A vitaülés ma delutan 5 orakor, a Budapesti Közgazdasagtudományi Egyetem IX., Fovám tér 9. szám alatti épületében, a III. előadóban lesz.)

F. J.

FEBRUÁR 28–MÁRCIUS 5.

A [illegible] csak az [illegible] [illegible] [illegible]

ÁRENDÁS József
288. Egmont, 1987
j. b.l. Árendás 87 Zalai Nyomda Zelaegerszeg
ltsz.: 88.144

+ lap

A változás jelei : Plakátok, 1988-1990. : Magyar Nemzeti Galéria, 1990.nov.14.-dec.31. A kat. szerk. Bakos Katalin, Bp. : MNG, 1990 25.

1021

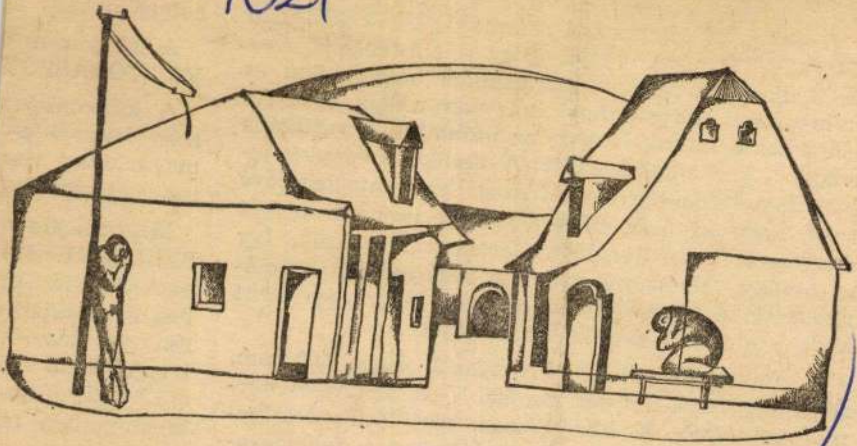

Árendás József (Budapest) rajza

1963 JAN 10

KÖZNEVELÉS

Magyar Hirdető
SAJTÓVÁLLALAT
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-301

lappal is lehet vetíteni a hé
rény segítségével. Ebben az
alkalmazni.

A jugoszláv importból sz
DIAVETÍTŐ nagy előnye, h
és a diaképek mellett mik
mikroszkópi preparátumokat
előbbihez a mikroadaptert, a
adaptert kell alkalmaznunk.
lentősége különösen nagy, hi
teszi, hogy az órán frissen
óraüvegről vagy üveglapról
az osztály valamennyi tanuló
nyozhatja a preparátumot anélkül, hogy egyenként
kellene a tanári asztalhoz kisétálniuk.

Az univerzális diavetítő fókusztávolsága 100 mm,
fényereje 1:2,5, fényforrása 220 V-os, 500 W-os nor-
mál vetítőizzó. A készüléknek ventillációs hűtőbe-
rendezése van, amely megakadályozza a felmelege-
dést, és lehetővé teszi a hosszasabb használatot.

szakkönyvtárakba
ben használhatják
rendezés lehetővé
hozzáférhető kia
szült mikrofilm-fe
képméretben tan

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

JÖVŐ MÉRNÖKE

1961 JUN 17.

1021

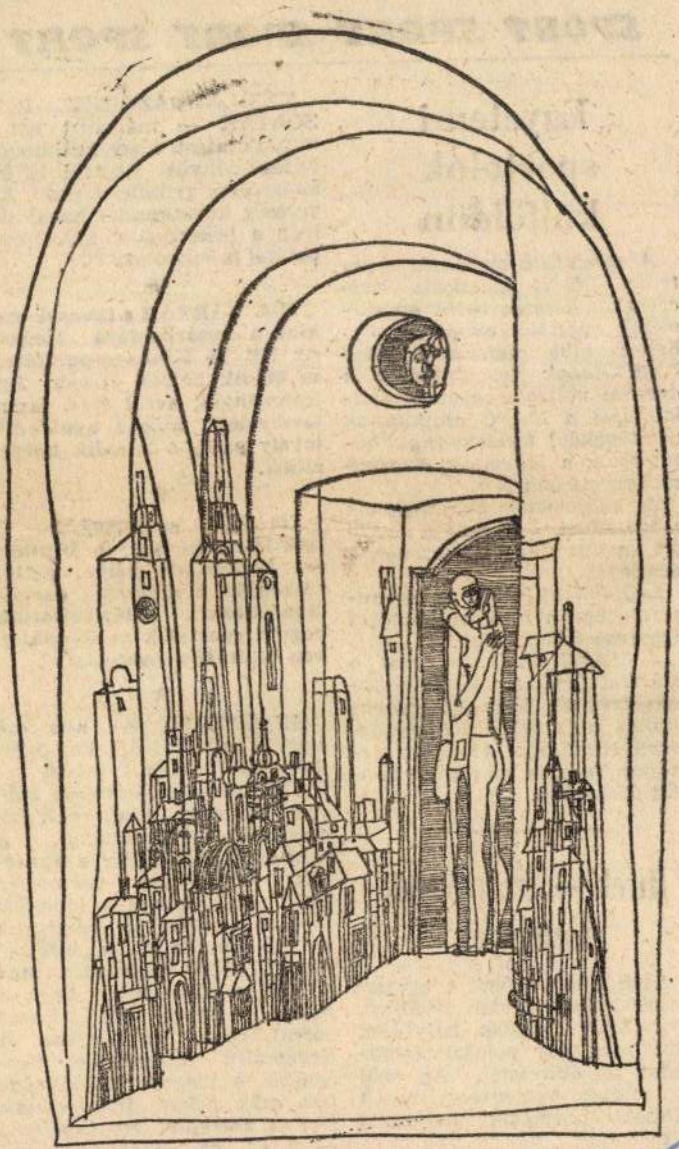

Arendás József rajza: Szentendre

Egyetemi sportolók külföldön

A szocialista országok egyetemei között kialakult kapcsolatok keretén belül egyetemünk sportolói ebben az évben is több csererendezvényt bonyolítanak le. Jelenleg a drezdai műszaki egyetem vízilabdázói a MAFC csapatának vendégeként tartózkodnak hazánkban, a látogatást augusztusban viszonozzuk.

A súlyemelő-szakosztálynak a Moszkvai Energetikai Intézet „nehéz emberei" lesznek a vendégei.

Legjobb atlétáink pedig augusztusban a rostocki műszaki egyetemre látogatnak.

A MAFC elnöksége azzal a kéréssel fordult a kosárlabdaszövetséghez, hogy férficsapatunkat nevezzék a Kupagyőztesek Kupájába. Az MTS Országos Tanácsa még nem döntött az ügyben.

Hírek – eredmények események

Asztaliteniszezőink a tavaszi bajnoki forduló után továbbra is tartják második helyüket, mindössze egy ponttal lemaradva az éllovastól. Az ózdi I osztályú versenyen Balogh Vilmos harmadik helyezett lett.

★

CSALÓDÁST OKOZOTT férfi atlétacsapatunk a csapat-

KÉZILABDÁZÓINK IGAZOLTÁK — mármint azt a megállapítást, hogy hullámzó a teljesítményük. Ezúttal is két nagyszerű győzelem után két vereség következett: hazai pályán a békéscsabai MÁV csapatától is kikaptak.

★

JÓL ZÁRTÁK a tavaszi szezont a kosárlabdázó lányok. Az NB II Középcsoportjában az ötödik helyen állnak. Teljesítményük évről évre javul: tavalyelőtt még a nyolcadik, tavaly pedig a hatodik helyen álltak.

★

Elkészült egyetemünk új sportlétesítménye: a bitumenes kosárlabda pálya. Külön köszönjük a műszaki osztály támogatását: biztosították, hogy a sportolók az R-épületben öltözőhöz jussanak.

★

AZ ÖTTUSA — nemcsak egy-két számból áll. Ezt azért jegyezzük meg, mivel a MAFC versenyzői csupán egy-egy számban nyújtanak kiemelkedő teljesítményt. A legutóbbi példa: Pór a juniorok nemzetközi versenyén (erős mezőnyben) a lovaglás és a vívás után a harmadik helyen állt, de aztán „ellőtte" magát. Végső helyezésén már az sem segíthet sokat, hogy a futás (lapzárta után kerül sorra) ismét az ő száma. A nagymúltú szakosztály versenyzői a magyar bajnokságban csak akkor indulhatnak sikeres szereplés reményében, ha mind az öt számban kiegyensúlyozott teljesítményt nyújtanak.

★

A'RENDÁS JÓZSEF

Magyar iparmüvészet az
ezredfordulón 2003
175.1.

DOROTTYA UTCAI KIÁLLÍTÓTEREM Budapest, Dorottya u. 8.

Karen Rann (Nagy-Britannia) 1992. január 7- február 8.

1992. január 7-től február 8-ig Karen Rann (Nagy-Britannia) várja vendégül (szó szerint, mert személyesen ott lesz) a látogatókat a Dorottya Utcai Kiállítóterembe. Művészetenek egyik leglényegesebb dimenziója az idő, ezért a Budapesten látható művének műfaji meghatározása idő-installáció is lehet. A mű ugyanis "él", folyamatos változásban, alakulásban van, de nem csak az alkotó akaratát követve, hanem a belépő látogatók és általuk vetett árnyékuk térben való mozgása is szerves része az egésznek és ezeket a performance elemeket kiegészítik a művésznő akciói és rituális tevékenysége is.
A kiállítás "megnyitó nélkül" nyílik meg január 8-án és kezdi meg életét az installáció, melynek meleg és vonzó fényei és hangulata talán a Dorottya Utcára is kiterjed majd. A hivatalos "megnyitó" és a hozzá kapcsolódó performance pedig január 18-án lesz.
A nyitvatartási időszak ezt követő részében Karen Rann művészeti foglalkozásokat tart, alkotóműhelybe, eszmecserére, együttdolgozásra várja az érdeklődőket. Mint ahogy sokan emlékezhetnek rá, ezt már nagy sikerrel tette, amikor Szirtes János meghívására 1990-ben a Magyar Iparművészeti Főiskolán dolgozott.

Árendás József plakátkiállítása 1992. február 13- március 7.

Árendás József a hazai plakáttervező művészek középgenerációjának egyik legegyénibb hangú képviselője. Húsz éves szakmai tevékenységét "Az év legszebb plakátja", illetve a Békéscsabai Alkalmazott Grafikai Biennále díjak is fémjelzik.
Kiállításán az utóbbi 8-9 év színházi plakátjaiból mutat be mintegy félszázat. Örvendetes, minden tiszteletet és elismerést érdemlő vállalkozásának értékét külön növeli, hogy legtöbb munkáját a most tíz éves zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház darabjaihoz készítette.
A képzőművészet és a klasszikus hagyományú reklámgrafika lehetőségeinek szerencsés arányú ötvözésével vállalja Árendás József a nagy multú kulturális plakátművészetünk folytatását, gazdagítását. Különösen jelentős ez akkor, amikor az utóbbi évek kegyetlen finánciális ellehetetlenülése következtében a műfaj egyre inkább háttérbe szorult, szinte elhalásra ítéltetett.

Árendás József

ÁRENDÁS József

91 3. 23/26

Új Művészet

Muvészet

ÁRENDÁS József

Horatio, 1988, ofszet, 84,5x57,5 - 91.3.26

plakát

Új Müvészet

A Kuny Domokos Múzeum meghívja Önt a
KOMÁROM MEGYÉBŐL INDULTAK...
című sorozat keretében

ÁRENDÁS JÓZSEF
grafikusművész

kiállításának megnyitására

1985. június 30-án, vasárnap délelőtt 11 órára
a tatai várba.

A kiállítást megnyitja: SZÁLE LÁSZLÓ
újságíró,
az Élet és Irodalom rovatvezetője

85-8126 KmNyV.„K.

ÁRENDÁS JÓZSEF

A változás jelei : Plakátok 1988-199
: Magyar Nemzeti Galéria, 1990.nov.1
dec.31. A kat. szerk. Bakos Katalin.
Bp., MNG,1990

ÁRENDÁS József (1946)

5. Két úr szolgája, 1989
The Servant of Two Masters (theatre)
offset, 84x59 cm
j.j.l. Árendás – 89 – Zalai Nyomda Zalaegerszeg
ltsz.: xy 90.470

6. Ahogy tetszik, 1988
As You Like It (theatre)
offset, 84x60 cm
j.j.l. Árendás 88 – Zalai Nyomda Zalaegerszeg
ltsz.: xy 89.97

7. Bolha a fülbe, 1988
Flea in Her Ear (theatre)
offset, 84x59 cm
j.j.l. Árendás 88 – Zalai Nyomda Zalaegerszeg
ltsz.: xy 89.96

8. Charley nénje, 1989
Charley's Aunt (theatre)
offset, 84x59 cm
j.k.l. Árendás – 89 – Zalai Nyomda Zalaegerszeg
ltsz.: xy 90.468

9. Koldusopera, 1990
Threepenny Opera (theatre)
offset, 84x58 cm
j.j.f. Árendás – 90 – Zalai Nyomda Zalaegerszeg
ltsz.: xy 90.472

10. Horatio, 1988
Horatio (theatre)
offset, 84,5x57,5 cm
j.b.l. Árendás 1988 – Zalai Nyomda Zalaegerszeg
ltsz. xy 90.469

11. Császár és komédiás, 1989
The Emperor and the Comedian (theatre)
offset, 84x59 cm
j.j.l. Árendás – 89 – Zalai Nyomda Zalaegerszeg
ltsz.: xy 90.471

12. Svejk, 1989
Schweik (theatre)
offset, 84x59 cm
j.b.l. Árendás – 89 – Zalai Nyomda Zalaegerszeg
ltsz.: xy 90.473

13. Miért?, 1989
Why? (film)
offset, 83x60 cm
j.j.l. Árendás – Zrínyi Nyomda Budapest
ltsz.: 89.218

14. Szolzsenyicin: A kopasz és a lágerkurva, 1989
Solzhenitsyn: The Bald Head and the Whore of the Barracks (theatre)
offset, 84x59 cm
j.j.l. Árendás – Zalai Nyomda Zalaegerszeg
ltsz.: 90.282

Árendai József gróf

Acsay Judit: Margérom képletei.
= Kritika, 1992/4. 47.p.

Bp. Dorottya, 1992.

Árendás József

FEKETE Judit: Különböző hirharangok. = Nagyar Nemzet, LV.évf. 5o.sz.1992.febr.28. lo.p.

Bp.,Árkád Galéria, Finn Ipamüvészeti kiáll., 1992 -kortár
s
Bp.,Dorottya utcai Kiállitót.,1992. Árendás József kiáll

367.
Meerwarth, Rudolf: Nationalö
Leipzig, 1925. Walter de Guy

880.
Megbizhatósági az elektronik
Bp, 1964, Hiradástechnikai Tu

262.
Melan, Ernst: Einführung in d
Springer

359.
A megértés politikája. Bp, 19

833.

ÁRENDÁS József

kiáll. Bp.,Dorottya u., 1992. II.13-III.18.

ism. L.L./LÓSKA Lajos/: A téma adja meg a stílust.
Új Művészet, 3, 1992, 5. 57 - 58., ill.

2036, 2058
gy Zoltán 2051
gybákay Antal Zelmos 906
gybákay Péter 551, 1019, 1020
gymihályi Géza 960
Nánási Éva 1682
behay, Ingo 536
dvidek, Sofia 1122
gru, Adrian 1086
hring, Karl 984
kuda, Vladimir 616
mes Attila 2173
mes Ferenc 1890
mes János 971, 1589, 1744, 2058, 2119
mes Károly 547
mes Lampérth József 1378
mes Marcell 380
mes Márta 902, 907, 1189
mesi Tivadar, 2086
neth Adél 439
neth Gábor 985
neth István 256
neth József 547
neth József 908
neth József 2174
neth Lajos **42**, **50**, **53**, 60, 63, **74**, 89, 122, 149, 150, **302**, 416, **517**, 1254, 1327, 1330, **1537**, **1730**, 1873, 1955, 2058, 2125, 2327
neth László 106, 1327
neth Mária 1021, 1671
neth Nelli 2175
neth Olga 909
neth Pál 365
neth S. Katalin 112
y Katalin 330, 1613, 1976, 2380

ÁRENDÁS József

Kiáll. Dorottya, 1992

N. Kátai : Gendes szavú plakátok. =

Vasárnap. 1992. március 8. 15.

ÁRENDÁS József

Lóska Lajos: Plakátok a változások korából.
[interjú]. = Új Forrás, 24. 1992, 7. 56-61. ill

ÁRENDÁS József

VADAS József: Szini-művek. = ÉS XXXVI.évf. 9.sz.
1992.febr. 28. 12.p.

Bp., Dorottya utcai Kiállitóeterem, Árendás J.kiáll., 1992

Pilch Dezső főisk.tanár

1922 jun. 18.-án megnyilt Pécs mű
s Pilch Dezső odaköltözik. Akit a
lek rajongása mellett a szeretet
nek a szülővárosához.

Cikk: A pécsi művésztelep lakói.

Dunántúl 1922 jun.10. 2.o.

Pilch Dezső r.tanár

A Képzőm.Főisk.II.prorektorává v

ÁRENDÁS József

P.Sz.J [P. Szücs Julianna]: Farsang utáni álruhák
: Kine maradjon: február. = Népszab, 50. évf
49. sz. 1992 febr. 27 11. p.

Bp. Budapest Galéria, Kováts Albert, 1992
Bp. Studió Galéria, Boros István, 1992
Bp. Dorottya u. Galéria, 1992, Árendás József

ÁRENDÁS József

Á R & Á S

Bakos Katalin

Új Művészet 1993/4.

Az 1970-es években a budapesti utcákon elszaporodtak a fotó felhasználásával készült plakátok, ami elszürkítette, mechanikussá tette az előző évtizedben oly szellemes, akkor jellegzetes montázstechnikával készült filmplakátokat. A kiállítási plakátoknál a reprodukcióhoz sokan csak feliratot rögtönöztek, s már kész is volt a plakát, melyben elveszett a tervező egyénisége. Kevesen tartottak ki a rajz vagy a festés mellett, ők viszont annál ambiciózusabban. A mai napig megőrizték frissességüket, grafikai leleményük értékét *Darvas Árpád, Szilvásy Nándor, Balogh István, Bakos István, Kemény György, Helényi Tibor, Molnár Kálmán* és mások munkái. *Schmal Károly* ugyan a fekete-fehér fotó eszközével élt, de azzal sajátos, félreismerhetetlenül egyéni grafikai nyelvet alakított ki. A lassan felfejlődő kereskedelmi reklámban hamar egyeduralkodó lett a színes, de technikailag és ízlés tekintetében is többnyire kifogásolható fénykép.

Az évtized második felében *Árendás József* az eleven rajz hívéül szegődött. Kezdetben neki is, mint sok más, hasonló igényű tervezőnek, a MOKÉP volt a biztos megrendelője, 1982-től kezdve pedig a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház. Az utóbbi igényességének köszönhető, hogy Árendás 1989-re egész kiállításnyi színházi plakátot mondhatott magáénak, melyeket Komáromban be is mutatott. A művész 1988-ban a színház propagandistájával együtt nyert díjat *Az év legjobb plakátja* kiállításon. Talán még jobban örült a DOPP-díjnak, azon plakáttervező társai elismerésének (*Ducki Krzysztof, Orosz István, Pinczebelyi Sándor, Pőcs Péter*), akik maguk is fontos szerepet tulajdonítanak a plakátnak munkásságukban, bármily idejétmúltnak is tekintik ma ezt a műfajt általában.

Árendás érdekes módon akkor talált magára, mikor egy stílus álorcáját öltötte fel, mikor ráérzett arra, milyen közel áll hozzá, s mennyire megfelel a jó plakát céljainak a pop-art lendületes erős kontúrú rajza. Ebben az időszakban nemzetközileg is általános jelenség volt, hogy a képzőművészetből — melyet az ötvenes, hatvanas évek folyamán erősen inspirált a reklám, a tipográfia és általában az alkalmazott grafika — most átformálva visszaáramlott sok régen kölcsönzött elem. A pop-art mellett a szecesszió volt a plakát másik stílusfelfedezése, mely messze megelőzte a stílus divatossá válását. A nyolcvanas évek elején aztán — a képzőművészetben megjelenő posztmodern előhírnökeként — még inkább növelte az alkalmazott grafika azt a kört, amiből programszerűen, következetes módszerességgel válogatott.

Egymás után születtek e szellemben Árendás könnyed humorú filmplakátjai. A comics egyszerű vonalrajza, bontatlan színfelületei egyetlen ötletet, egy párbaj futó férfi és női lábat vázolnak fel a *Fuss utánam, hogy elkapjalak* (1978) című filmvígjáték illusztrációjaként. A főszereplő színészek egyéni vonásait találóan megragadó rajzok montázsszerűen kapcsolódnak össze a filmszüzsére utaló hátterekkel, a táncoló betűk mindig összhangban vannak a kép friss ritmusával. A *Mezteleneк és bolondok* (1982) összeolvadt „montázsa" sajátosan árendási pajzán fintor — a női akt keble egyuttal száguldó vadászgép orra. Árendás is ábrázolja a sztárokat, mint kész jelenetfotókkal dolgozó társai, de szigorúan grafikai eszközökkel. Kivétel az *Országúton* (1981) plakátja, melynek fekete-fehér fotóján Giulietta Massina bohócfehérre pingált arca bukkan fel egy országúti reflektor fényében.

A *Ki beszél itt szerelemről?* (1980) történetét egy képbe sűrített, játékos kirakós comics mondja el kockás lapokra applikált képzeletbeli cédulákkal és nyilakkal. *A zöld kakadu* (1986) raszteres hátterén kirajzolódó groteszk jelenet a rajz pop-artos nyersesége mellett a francia forradalom időszakának politikai karikatúráit is felidézi. *A papa mozija* (1980) szintén tudatos stílusjátékkal készült. A húszas évek divatját viselő főhősn affektált mozdulatát a némafilmplakátok kerek formába foglalt művészportréi kísérik. A japán fametszetek stílusát idézi a többinél intenzívebb színezésű *Turandot*-plakát (1982) férfi profilokon taposó tűsarkú csizmája és az egyedileg komponált, keletire stilizált függőleges felirat. Árendás merészen modernizált motívummal szemlélteti a klasszikus darab alaphelyzetét, mégis kellőképpen elvonatkoztatott és fantasztikus képet rajzol. Úgy utal a keleti művészet dekoratív könnyedségére, hogy elkerüli a szimpla utánzást és ornamentikát.

Hasonlóan színes, mozgalmas világ a *Koldusop*[era] (1987) maszkabálja, melynek tarka forgatagát, fel-le játékát a furcsa figurákat felvonultató vurstli forgása és a változó vastagságú betűkből álló felirat ritmusváltása ér-

zékelteti. Megint megmozdul a képfelület a fekete-fehér kontraszton és pozitív-negatív játékon alapuló *Ragtime*-plakáton (1985), melynek ritmusát az egymásba kapcsolódó fekete- és fehérember-profil és a zongorabillentyűk játéka adja. Nagyszerű példája ez a plakát annak, milyen egyszerű eszközökkel, kevés színnel, takarékos, de találó, szellemes motívumválasztással dolgozik Árendás. Az egymásba játszó profilok vándormotívumai. Fergeteges pergő ritmust sugall a *Bolha a fülbe* (1988) sár-

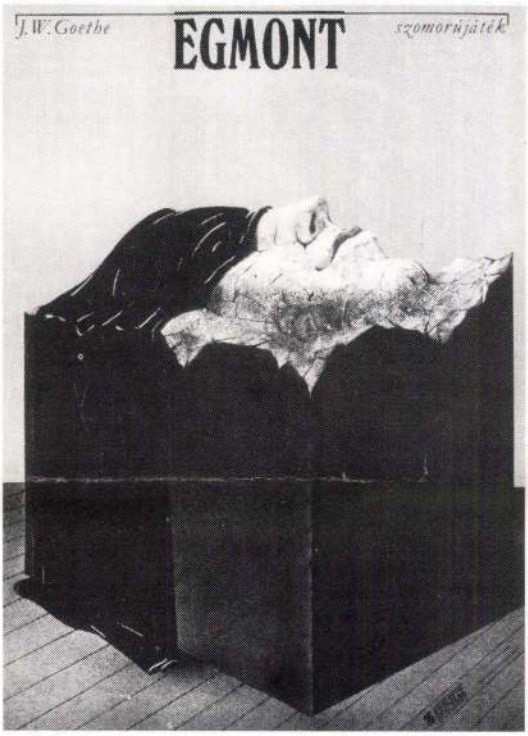

Árendás József: Egmont, plakát, 1987

ga-fekete kontrasztos plakátja, ahol az emberi profilok helyébe egymást kidomborító sárga-fekete lépcsőfokok lépnek, melyeken ellentétes színű férfi, illetve női láb rohan. A bújócskán, átváltozáson, helyzetkomikumon alapuló komédia pontos grafikai képe ez, egyszersmind nagyszerűen alkalmas arra, hogy a falon egymás mellé több példányban kiragasztva izgalmas sakktábla hatást keltsen. Másik két plakát is megragadja a lehetőséget a viszonylag kis méret növelésére. Az *Oliver* (1986) musical plakátjának téglalapján diagonálisan álló, mintegy a falnak támaszkodó kissrác tartja a karcolt, szürkés tónusú felületből kivilágító fehér alapú feliratot. A plakátmotívumot tükörfordításban is kinyomták, így a két változat váltogatása érdekes foltritmust eredményez. A visszafogott színnel is szembeszökő, hatásos a plakát:

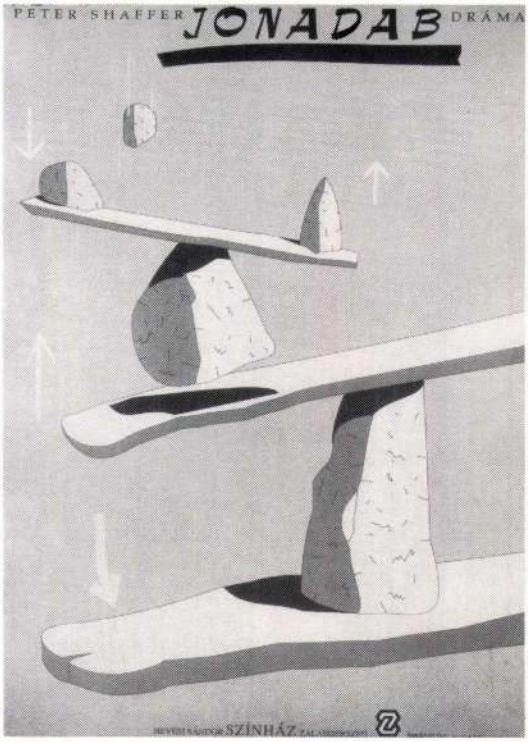

Árendás József: Peter Shaffer: Jonadab, plakát, 1992

mindkét művet a maximális ökonómiával elért szuggesztivitás jellemzi.

Árendás tud élni a nagy mérettel is. A *Liszt Requiem*jének előadásához készült (1986) plakát fekete mezőjében kibontakozó erőteljes negatív rajz, az egész felületet meghatározó egyszerű motívum, a keresztre kulcsolódó kéz szintén egyszerűsége révén kelt áhítatos, ünnepélyes hatást, s kerüli el a témában rejlő színpadiasságot, hatásvadászatot. Nemcsak a fekvő plakát méretei hengerelnek le, valódi monumentalitás tanúi vagyunk. Több példáját is fölsorolhatjuk annak, milyen végletesen egyszerűen bánik Árendás a kép síkjával. A *Charley nénje* (1989) átváltozó maskarádéját a fehér képmező közepére helyezett kék bajusz és piros száj jeleníti meg. A színes négyzetek a négy sarokban jelzésszerűen lehatárolják a felületet és fokozzák a színes, játékos hatást. A *Remeyke ügy* (1980) című filmhez készített plakáton elégnek bizonyult a fekete-fehér, azaz a fekete alapon kanyargó negatív vonal, melyből mint sajátos raszterből rejtélyes szép női profil bontakozik ki.

Kissé összetettebb és rafináltabb *A kutya testamentuma* (1988) és a *Prémium* (1984) című darabokhoz készült plakát játéka a síkban. A szikár, papírkivágásra emlékeztető, játékos humorú rajz gazdag asszociációkat hív elő Árendás kezében.

Árendás József: A kutya testamentuma, plakát, 1988

Árendás József: Hülyeség nem akadály, plakát, 1985

Árendás József: Turandot, plakát, 1982 (Fotók Tahin Gyula)

Ahogy Darvas Árpádot, Balogh Istvánt, Helényi Tibort, úgy Árendást is megkísértette a festői és a plasztikusan részletező előadásmód. A nyolcvanas évek elején készült (1983) filmplakátjai jól mutatják, hogy az egységes tónussal, az érzékletes felületkezeléssel egyéni ízt tudott adni ennek az ábrázolásmódnak is, és elkerülte az olcsó harsányságot és ötlethalmozó illusztrativitást, amibe sok filmplakát-tervező beleesik.

Árendás szívesen bújik régi mesterek bőrébe, játszik stílusidézetekkel. Ez különösen nagy segítségére van a zalaegerszegi színház nagy műgonddal tervezett programfüzeteinek elkészítésében. Műtermében egész arzenált — régi fotókat, képeslapokat, illusztrált könyveket — őriz, melyeket forrásként felhasznál a megfelelő pillanatban. Az *Emlékeim a régi Pekingről* (1984) című filmhez készített plakáton az ecset kínai virtuózait idézi a pár vonással felrajzolt üde gyermekarc és a hatásosan kínaira stilizált felirat. A Guttmann-nadrág reklámját juttatja eszünkbe a *Nem fizetünk, nem fizetünk* bohózat (1987) plakátján felbukkanó kötélhúzó embercsoport.

Kizárólag saját Árendás-játék viszont a *Hülyeség nem akadály* (1985) drótokból, csipeszekből, égőkből és egyéb alkatrészeiből eszkábált, komikus emberfeje. Az érzékletes sziluettel kirajzolódó tárgyak elveszítik naturális jellegüket és finom, játékos, színes vonalrajzot alkotnak a fekete felületen. A groteszk jelleget, a faramuci tákoltságot húzza alá a felirat is, mely szétszórt, gyerekes ákombákomokból áll.

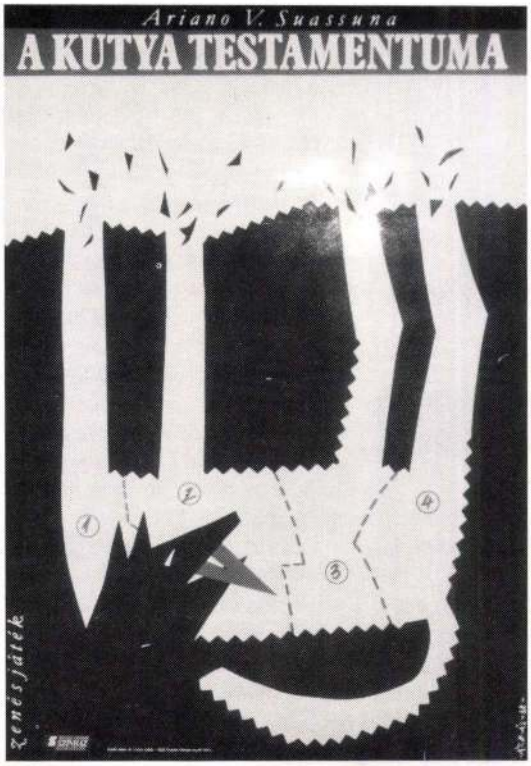

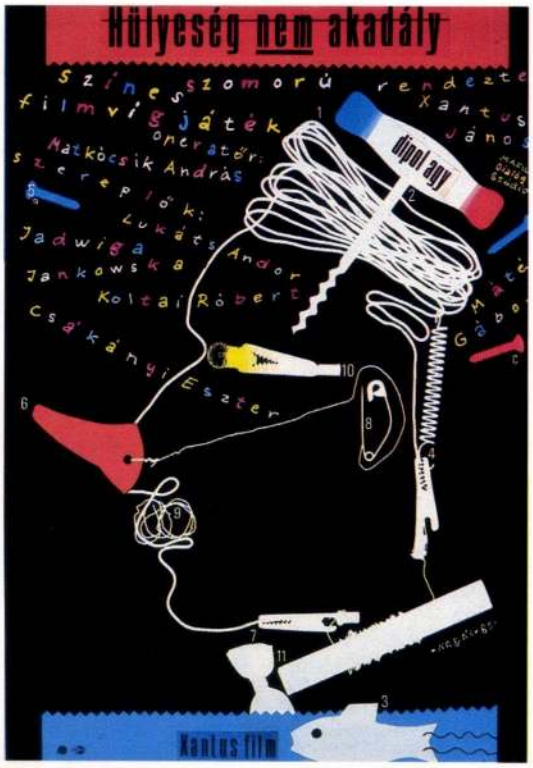

Az eddig említett plakátokra a legjobb értelemben vett harsány nagyvonalúság jellemző. Árendás műveinek egy másik csoportját visszafogottság, bensőségesebb hangvétel jellemzi. Mintha nem annyira a reklám utcai harcára születtek volna, hanem a hirdetett drámai művek inkább belső terekben érvényesülő egyéni reflexiói lennének. Árendás itt sem esik az elaprózás, a túlmagyarázás csapdájába, csak éppen a [illegible]-fehér, sárga-fehér, bíbor-fekete, piros-fekete kontraszt helyett előnyben részesíti az átmenetet, a szürke és a tompa színek, a puhább faktúra, az imitáltan karcolt felület lehetőségeit. A sort mindjárt az *Egmont*tal (1987) nyithatjuk meg, ezzel a kis méretében is figyelemfelkeltő plakáttal, melynek fő motívuma minden szabadsághős emlékművének szimbóluma. Árendás az emberi nagyságot ágáló gesztusok helyett méltóságteljes, kortalan monumentum látomásával fogalmazza meg. A Mándy Iván: *Mélyvíz* című darabjához készült plakát (1984) fullasztó atmoszférát sugároz egy feketén ásító, díszes keretű ablakkal, a *Jeruzsálem pusztulása* (1985) szenvedő emberarcot hordozó, megpörkölődött pergamenfelülettel érzékeltet történelmi tragédiát. Az *Abogy tetszik* (1988) férfinő párbaját Árendás stilizált biológiai lénnyé, légies növénnyé váló figurák formájába önti. Tennessee Williams: *Az üvegfigurák*jához (1987) valóban áttetsző kontúrfigurákat teremt, a már említett, vissza-visszatérő pozitív-negatív és kontúrjátékkal. A *Három nővér* (1985) alakját fekete gyertyalángként imbolygó, a torzító tükör hatását idéző árnyképek idézik fel.

Árendás nem készített politikai plakátot. Munkáiba annyira szivárog bele a politika, amennyire a megrendelő színház koncepciójában helyet kap. Hogy ehhez is jó vénája van, hogy erős áttétellel milyen szociális, politikai érzékenységet közvetít, arra jó példa a Zalaegerszegi 1990-es, próbáknál megrekedt *Koldusopera*-előadáshoz készült plakát a leszedett csillagos érdemrend nyomával, a *Horatio* (1988) romló emlékművéből kibukkanó csupasz váz, a Szolzsenyicin-darabhoz, a *Kopasz és a lágerkurvá*hoz (1989) készült plakát szögesdrót-vöröscsillaga. A *Császár és komédiás* (1989) fáklyahordozó alakjai leleményesen egyesítik a mementót és a harcias lobogót.

Művészbarátai jól ismerik Árendás módszerét, a gyufaskatulya nagyságú vázlatok formájában gyűjtött ötleteket, melyek napi ujjgyakorlatként hozzátartoznak munkájához. Ehhez most csatlakozik a komputeres tervezés, amibe a művész belevágott. Érdeklődve várjuk, hogy a grafikai igényesség és az új technika házassága milyen alkotásokat szül. Reményt kelt, hogy a fővárosi színházak mintha ismét kezdenének hinni a plakát meggyőző erejében.

□

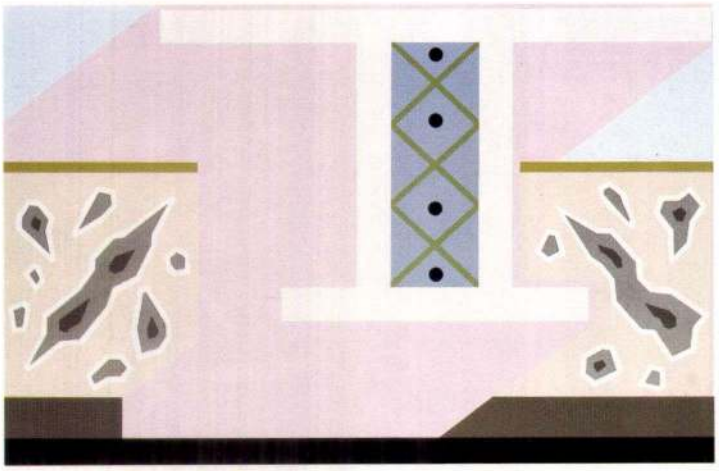

Bak Imre: Graves, 1992, olaj, vászon, 140×210 cm

100 + 1 kép
Bak Imre kiállítása

Bak Imre kiállításán az elmúlt tíz év munkáiból láthattunk egybegyűjtve 100-at a „vázlatok" szintjén és 1-et „kidolgozott" formájában.

A kitűnő konceptprogram igen érdekes jelenségeket tett nyilvánvalóvá. Zuhatagszerű volt a rengeteg stílustörténeti utalással telített „képapróságok" sorozata. A „kéz-műves" mesterség nyomait és a művészi ihletettség közös jelentkezését láthattuk egyszerre. Ezek az élő-lüktető fenomének tették még inkább nyilvánvalóvá az individuális ornamentika sajátosan Bak Imrére jellemző vonásait.

A korszakot meghatározó motívumok — így együtt — csak megerősítették a vizuális érzékenység széttartó és sűrítő vonásainak egységét. Ha valaki a szimbólumok világát és jelentéstartományát akarná a kortárs magyar képzőművészetben vizsgálni, akkor talán a legszimptomatikusabb alany Bak Imre lehetne. A történeti látásmódot szervesítő metaforaegyüttesei az organizációs modellalkotás sajátos példái. *Chirico, Malevics, Martyn Ferenc, Korniss Dezső,* hogy csak néhány idézet forrására utaljak, jelképezi az egyetemességet és a különböző stílusirányok kohéziójának lehetőségét.

A 100 kisméretű vázlat azokat a búvópatakokat és előképeket jelezte, amelyekből megszületnek majd a „nagy vásznak". Az utóbbiból most egyet láthattunk. Majdhogynem bizarr hitetlenséggel szemlélhettük a különbözőséget, hogy az „egyedi apróságok" miként változhatnak át — a többi kis kép jelentős része is elkészül nagy méretben — „profi" műalkotásokká. A nagyság, a méret természetesen a képi világ minőségét és kohézióját nem csökkenti, csak az a furcsa érzése támadhat az embernek, valamiképpen eltűnt a „kéznyom" a képekről, s így óhatatlanul a személyesség is veszít erejéből.

Ez annál is inkább feltűnő, mert a kisméretű vázlatokon még ott van a bizonytalanság, a tűnődés, a forma megszületésének, a pillanat élményének jelzete is.

A tárlat, „leszámítva" az előzőekben megfogalmazott kettősséget, komoly és átfogó bemutatója volt Bak Imre napjainkig tartó periódusának. Hogy a „méretek" miképpen változnak, azt majd az elkövetkezendők döntik el.

(Bartók 32 Galéria 1992. IX. 16—X. 18.)

BOHÁR ANDRÁS

Piros-zöld-kék hangulatok
Szotyory László képei

Számos fiatal magyar festőnek az a tragédiája, hogy túl komolyan veszi saját zsenijét, állandóan bizonyítani akar, és ebből az erőlködésből csak valami izzadságszagú dolog születik.

Szotyory László művészete pontosan az ellentéte a fenn említettnek. Könnyed, elegáns, színes, sőt figurális, elsősorban a szemünknek és az érzelmeinknek szól, tehát csupa olyan erénnyel bír, amitől egy magára valamit is adó kritikus megriad. Pedig éppen az elsorolt jellemzők miatt érdekesek festményei.

A méltató témáját kifejtve legtöbbször valamit valamihez hasonlít. Ezzel a módszerrel nagyon könnyen lehetne jellemezni a Képzőművészeti Főiskolát 1983-ban befejező művész alkotásmódját: impresszionista színek, art decós formák, titokzatosság és némi metafizika. A *Várfok 14 Műhelygalériá*ban nyáron kiállított képei is talányos történeteket mutatnak be, könnyed kézzel megfestett impresszionisztikus stílusban. Szotyory képei a hangulatokról és az ál-

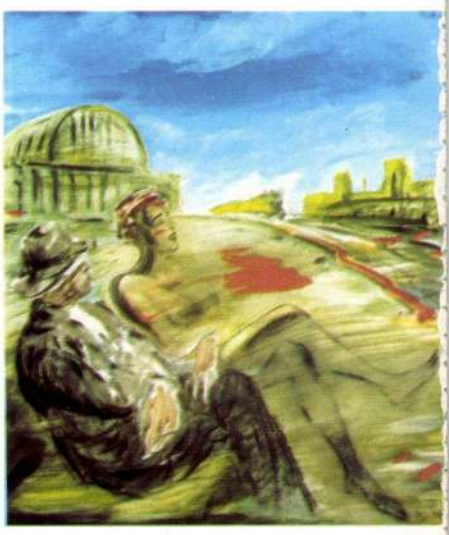

Szotyory László: Állomás, 1991,
olaj, farost, 150×130 cm
(Fotó Lugosi Lugo László)

ÁRENDÁS József graf.

Fehete Judit: Árendás

= Reklám és Grafika 1993 probaszám

15-18. ll

szeti stílus, a gótika megszületésével és térhódításával.[60] Otto von Simson legutóbb egy 1984-ben megjelent tanulmányának konklúziójaként írta le, hogy a „12. századi reneszánsz" egyik legmélyrehatóbb tényezője az európai szerzetes-eszme reformja volt. A művészeti „újjászületés" mozgatója ugyanis nem a stilisztikai eszközök újfajta megválasztásának igénye, hanem a gondolkodásmód megváltozása, és erre a változásra akkor a ciszterci rend első generációjának, különösen Szent Bernát misztikus szeretet-teológiájának döntő befolyása volt.[61]

Mint minden reformkísérlet, ez is a forráshoz való visszatérés igényével lépett fel. Szent Bernát ambivalens viselkedését korának művészetével szemben végső soron éppen ezzel a conversióval, az ősi hagyomány, a Regula Sancta szigorú újraértelmezésével magyarázhatjuk. A különös az, hogy nem tekinthetjük egyszerű konzervativizmusnak az új rend művészettel kapcsolatos magatartását. Midőn ugyanis a conversio nevében szenvedélyesen elutasították a román kori művészet minden változatosságát és luxustermékét, a modernség jegyében — természetesen Benedek regulájára hivatkozva — megalkották és példátlan gyorsasággal elterjesztették a középkor legracionálisabban tervezett, a funkciónak ideálisan alárendelt, sőt technikailag is magas színvonalat képviselő épülettípusát, azt, amelyet ciszterci kolostorként ismerünk.[62] Bernát és követői egyszerre voltak retrospektív szemléletű, puritán konzervatívok és minden tettükkel bizonyítottan avantgárd modernisták. Midőn szükségtelen, tehát káros hiúságként elvetették a figurális művészetek legtöbb fajtáját, magától értetődő módon ragaszkodtak műhelyeik gépesítéséhez.[63] Azt sem tartották haszontalannak, hogy rafinált tervezésű és költséges kivitelezésű vízvezeték-hálózatot építsenek lakóépületeik alá. A klauzúrában élvezhető, állandóan friss víz és az épületek alatt vezetett szennyvízcsatornák kedvéért azoktól az óriási földmunkáktól sem riadtak vissza, amelye-

A Műcsarnok meghívja Önt

Árendás József

grafikus tervezőművész

kiállításának megnyitására

1992. február 13-án csütörtökön

délután 5 órára.

A kiállítást **Pohárnok Mihály**

nyitja meg.

Megtekinthető március 7-ig

(vasárnap kivételével naponta 10-18 óráig)

Műcsarnok Dorottya utcai Kiállítóterme

Budapest V., Dorottya utca 8.

Ahol színházról szó esik, ott feltétlenül helye van Árendás Józsefnek. Olyan művész, aki két urat, a színházat és a képzőművészetet egyaránt szolgálva becsalogatja plakátjaival az utcai járókelőket az előadásra. Bemutatása két okból is igen fontos. Először is, mert igazán ihletett közönségcsalogató. Másodszor, mert ma kivételszámba megy Magyarországon, hogy egy plakáttervező szinte egész életművet tud alkotni színházi plakátokból.

Árendás – és valamennyiünk – szerencséje, hogy olyan intézménnyel találkozott, mint a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház, mely bemutatóihoz rendszeresen terveztet plakátot. A művész a színház megalakulása óta készíti az előadások képes hirdetményeit. A színház munkatársaival való hosszú együttműködés sikerének látványos elismerése volt, hogy Boncz Barnabással, a propagandistával együtt az 1988-as Az év legjobb plakátja kiállításon mindketten díjat nyertek.

Árendás láthatóan nagy elmélyedéssel és élvezettel dolgozik. Ötlettára kifogyhatatlan, így munkája a nyolc év alatt egy percre sem vált rutinszerűvé. Arra törekszik, hogy szuggesztív képbe tömörítve, szemléletes metafórává formálja a színpadi mű lényegi mondanivalóját. Nem egyszerűen tájékoztat, nem közöl sztárfotót, nem ábrázol színpadi jelenetet. Nem illusztrál: a grafika eszközeivel értelmezi a művet. A Janus-arcú plakát jellegéből fakadóan egyben önálló grafikai alkotást hoz létre, mely egyéni kézjegyét hordozza, s szavakba vissza már nem fordítható élményt ad.

Változatos formai megoldásokat talál. Mestere a biztos, lendületes, erőteljes rajznak, a harsány, kompakt színfelületek hatásos kiegyensúlyozásának. Gyakran fordul a visszafogott tónusokhoz, a finom faktúra hatásokhoz és a fekete-fehér fotó eszközéhez is. A Bolha a fülben sárga-fekete kontrasztjára építő dinamikus ritmusú plakátja nagyszerűen szemlélteti a pergő komédia tempóját. A Mélyvíz fojtogató atmoszféráját szürke házfal romló felülete érzékelteti.

A formai sokféleség mellett is jól érzékelhetők azonban az Árendás művészi szemléletét jellemző állandó vonások. A tipikus árendási ötlet meghökkent vagy megdöbbent, komor drámaiság, máskor szorongató vízió vagy tragikomédia, esetleg fergeteges vígjáték képi megfelelője. A groteszk fintor, a játékosságot színező tragikus felhang, a humort átható fanyarság jellegzetes ambivalenciát hordoz. A kegyetlen Turandot tűsarkú csizmája pop-artosan megrajzolt férfiprofilokon tapos, a Mayerlingi fondorlatok Ferenc József büsztje kegyetlen karikatúra, furcsa kariatidák a Tűz-szedők plakátjának merev, sisakos fegyveresei.

Árendás csapongó fantáziájának szigorú határt szab a kiindulópontul szolgáló szindarab. Nem halmozza öncélúan az ötleteket, mindig a feladatra, a fő motívum erőteljes hatására koncentrál. Az egyszerűség nem jelenti azt, hogy kompozícióinak minden rétege azonnal feltárul, sőt, Árendás igen gyakran alkalmaz fogásként egy-egy „csavart", kétértelműnek bizonyuló képelemeket. A Kakuk Marci köré fonódó „gyengéd szálak", lágy kendők bármikor megszorulhatnak, a Kertész kutyája plakát vívó hőse nem dombon, hanem pompásan formált női feneken ágál.

A plakát az olvasópróbán és a rendezővel folytatott konzultációk során formálódik, de előfordul, hogy a művész forrásként kizárólag az elolvasott művet használja. Kétféle rendezői elképzelést tükröz a két Koldusopera-plakát. A színes, kavargó vurstlijelenet a tetszőleges város tetszőleges külvárosában játszódó darab groteszk, komikus elemeit hangsúlyozza. A levett kitüntetés helyén sötétlő ötágú csillag keserű gúnnyal aktualizáló felfogást sugall.

Az Egmont kis méretben is monumentális, visszafogott, szürkés tónusaival is igen plasztikus rajza időtlen képet ad a gyászról, a bukásában is nagy hősről. Szintén Árendás meghatározott kortól elvonatkoztató képi leleménye a Császár és komédiás földről feltörő, szenvedő, mégis diadalmas, kereszt alakú figurája.

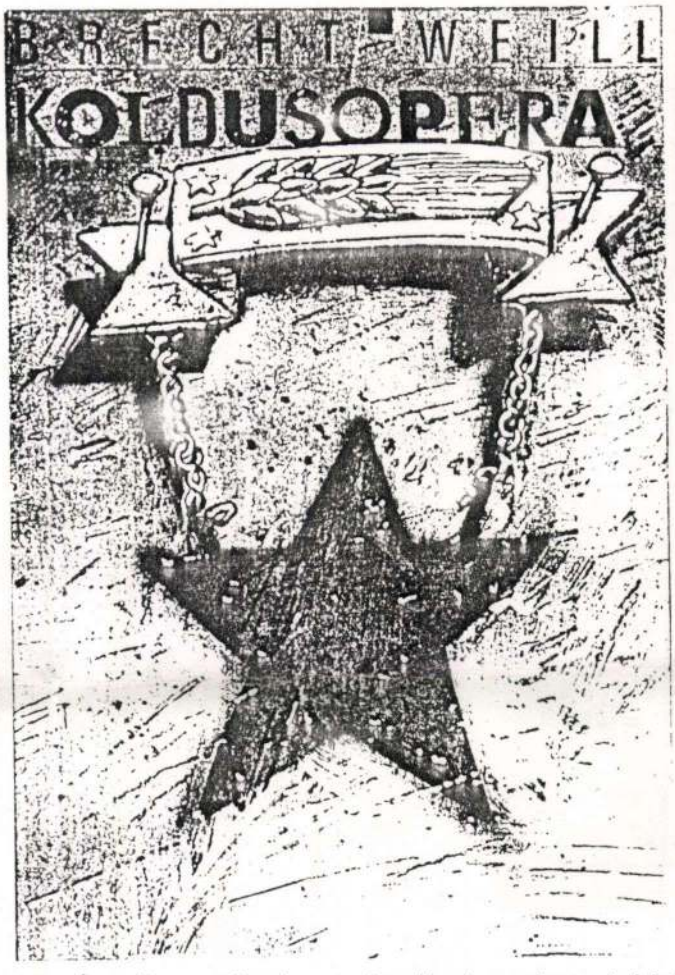

Árendás szívesen játszik a stílusokkal, gyakran utal grafikai idézetekkel a darab cselekményének idejére. Kitartó szenvedéllyel óriási kelléktárat gyűjtött össze ehhez otthonában könyvekből, képeslapokból, fényképekből. Különösen kapóra jönnek az így fölhalmozott ötletcsírák a színház propagandakiadványainak tervezésekor. A Hevesi Sándor Színház ugyanis nemcsak az utcai hirdetést használja kedvcsinálónak, hanem az egyéb nyomtatott információs anyagok tudatosan összehangolt rendszerét is (szórólapok, prospektusok, évre és hónapra lebontott programfüzetek, színlapok, ajándék papírjátékok a gyerekelőadások vendégeinek), amiben Árendás szintén jó partner. Ő tervezte a színház emblémáját. Prospektusai, a képek, a tipográfia, a tördelés eszközeivel visznek el minket a darab vagy a szerző korába. Még mielőtt jelenetet, jelmezt, díszletet láttunk volna, már megsejtünk valamit az előadásból. A művész itt is azt teszi, amit plakátjaival: a képzőművészet és az alkalmazott grafika eszközeivel értelmezi a szindarabot. S mekkora a felelőssége! Hiszen az ő verziója előbb jut el a közönséghez, mint a rendezőé, a színészeké, a díszlettervezőé, a koreográfusé és a zeneszerzőé.

Bakos Katalin

ÁRENDÁS JÓZSEF
GRAFIKUS TERVEZŐMŰVÉSZ
BUDAPEST, 1054. ZOLTÁN U. 11.
TELEFON: 1124-705

1946-ban születtem. 1964-ben érettségiztem Tatán, az Eötvös József gimnáziumban. Az Iparművészeti Főiskola tipo-grafikai szakán szereztem művészdiplomát 1972-ben, (ugyanitt 1988 óta grafikai tervezést tanítok a mesterképzős hallgatóknak). Azóta önállóan dolgozom, Budapesten élek.
Feleségem Lippay Ágnes fotóművész, két gyermekünk van.
A hetvenes években filmplakátokat, az utóbbi tíz évben főleg színházi plakátokat készítettem (elsősorban a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház részére).

1974 óta plakátjaimmal rendszeresen szerepelek bel-és külföldi kiállításokon.
■ **Csoportos kiállítások: „Év plakátja"** plakátkiállítás (1975-1988-ig minden évben Magyar Nemzeti Galéria) **Biennálék: Békéscsaba, Brno, Varsó, Lahti** (1974-1990-ig rendszeresen), **„100+1 éves a magyar plakát"** (1986 Budapest, 1988 Varsó, Berlin, Párizs), **Toyama triennálé** (1989), **„Salon"** (Párizs 1986, 1988), **„Magyarok"** (1989 London Barbicam Centre), **„Plakátok"** nemzetközi meghívásos plakátkiállítás (Pécs, Kecskemét, Budapest 1988, 1990), **„Il manifesto dell'est"** lengyel-magyar-csch plakátok (Torino, Róma, Marseille 1990-91), **„DOPP és barátai"** (Prága 1990), **„A változás jelei"**(1991 Magyar Nemzeti Caléria).

■ **Önálló kiállításaim: Budapest** (1979 Fészek Klub), **Zalaegerszeg** (1984 Színház, 1991 középiskolai Kollégium), **Tata** (1985 Várgaléria), **Pécs** (1988 Kisgaléria), **Komárom** (1990 Gáléria).

■ Plakátjaimmal **díjakat** is nyertem. 1985-ben az „Év plakátja" a legjobb ötlet díja, 1988-ban az „Év plakátja" fődíja, „DOPP" díj, Kultúrális Minisztériumi „Nívódíj", Békéscsabai biennálé fődíja, 1989-ben „ Év legjobb kiállítása" díj (megosztva).

Tevékenységi területem: tipográfia, graphic design, (katalógus, étlap-italap, naptár, arculattervezés–embléma, levélpapír, boríték, névjegy), építészeti grafika (portál, reklámfelirat,belső információ), plakáttervezés (kultúrális, főleg színházi plakátok).
Kétféle színházi plakát van. Az egyik a főszereplő (sztár) fizimiskájával, figurájával vagy a darabból egy „jellemző" fotóval (színes rajzzal) próbál nézőt csalogatni.
A másik megközelítés: a darab tartalmából kiindulva sűrít, jelképekkel és a plakát igazi hatáselemeivel dolgozik, meghökkent, gondolkoztat. Nem hazudik, és saját hangján valami pluszt is képes adni. Én ezt az utóbbit kedvelem.

ÁRENDÁS JÓZSEF
GRAFIKUS TERVEZŐMŰVÉSZ
KIÁLLÍTÁSA
1992 FEBRUÁR 13–MÁRCIUS 6-IG.
A MŰCSARNOK DOROTTYA UTCAI
KIÁLLÍTÓTERMÉBEN TEKINTHETŐ MEG.
BUDAPEST V., DOROTTYA UTCA 8.

ár&ás PLAKÁTOK

KÉT ÚR SZOLGÁJA:

ezúttal ÁRENDÁS JÓZSEF grafikus

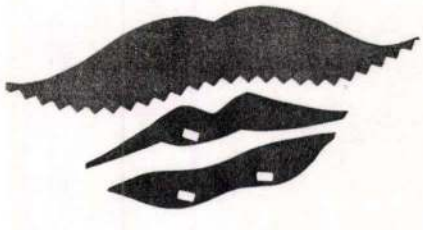

PETER SHAFFER

JONADAB

DRÁMA

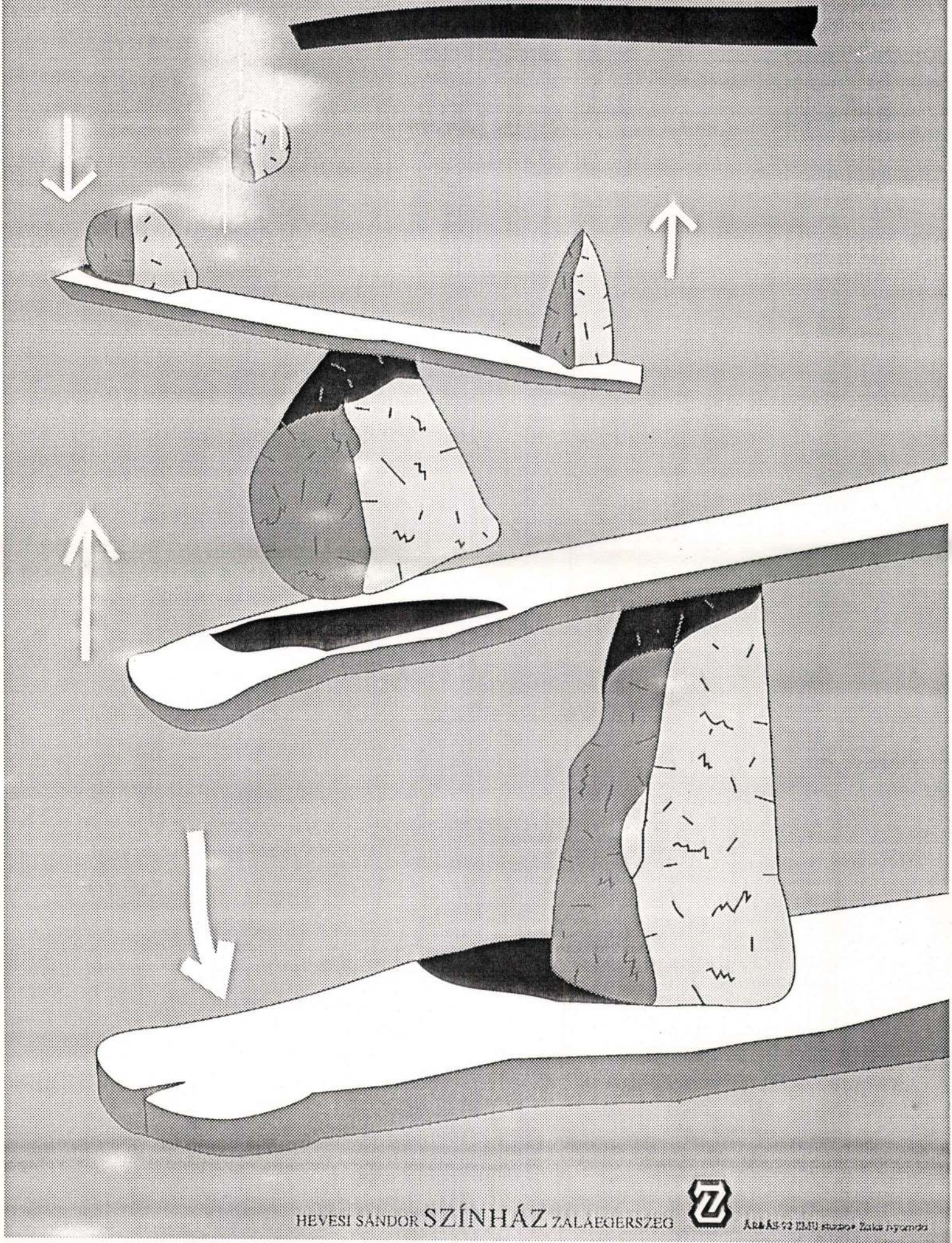

HEVESI SÁNDOR SZÍNHÁZ ZALAEGERSZEG

ÁR&ÁS 92 EMU studio • Zaka nyomda

nak-e meg tartalékai e sokadik valság lekuzdéséhez a népnek? Hiszen a sziget — s korántsem csak a zord természeti környezet okán — csupa reménytelenséget araszt. Téblábolo oregek, gazos udvarok, pusztuló házak, lappangó félelmekkel teli félmondatok.

„Az a társadalom, amelyet

Magyar mondavilág — kerámiából

Németh János Munkácsy-díjas Érdemes Művész műtermében elkészült a magyar mondavilág figurait ábrázoló 18 négyzetmeteres dombormű, mely a zalaegerszegi Ságvári Gimnázium auláját díszíti majd. A művész egetéshez készíti elő a mű egyik 6 négyzetmeteres részletét.

(ZH fotó — Kiss Ferenc felvétele)

Mennyire lesznek ezek a dokumentumok nyiltak, ez által az egész intézet nyitottabb?

— Mi elsősorban a párttal kapcsolatos dokumentumok, irásos anyagok levéltári őrzésével, tudományos feldolgozásával foglalkozunk, és mun-

Ez az átminősítés tulajdonképpen azt jelenti, hogy az oknány kutatásához kinek az engedélye szükséges, amely lehet a Központi Bizottság titkára, vagy akár az archívum vezetője is.

(Folytatás a 9. oldalon.)

Vándor a kőfaragóhelyekben

— ÁR&ÁS — avagy dráma egy ív papíron

A PILLANATOT s a hangulatot megragadó munkával nap mint nap találkozunk az utcán, a hirdetőoszlopokon és táblákon semmiféle jellegzetes ceruza és tollvonással senki mással össze nem téveszthetők. Am valószínű, kevesen veszik a fáradtságot, hogy a színházi plakátok — merthogy arról van szó — valamelyik szögletében megkeressék és elolvassák alkotójuk betűkbe és piktogrammba rejtett nevét: Ar&As.

A rébusz megfejtése: *Árendás József* grafikusművész, aki lassan tíz esztendeje a zalai színházi élet — talán nyugodtan mondhatjuk így — népszerűsítője.

— *1972-ben végeztem a főiskolán, egy évre pedig ismét odajárok, bár forditott minőségben: a mesterképzőn tanítok* — kezdte beszélgetésünket. — *Zalaegerszeggel 1980-ban az Egervári Estek révén kerültem kapcsolatba, amikor — biztos sokan emlékeznek még rá — hatalmas transzparensek lepték el a várost, hirdetve az előadásokat. Ezeket én terveztem, de az első igazi színházi munkám az előévad nyitóplakátja — a meghajoló színész, aki kalaplevéve tiszteleg a leendő publikum előtt — volt. Ettől kezdődően jegyeztem el magam a Hevesi Sándor Színházzal, megelőzően filmplakátokat gyártottam.*

Az utolsó szót ironikusan, gúnyorosan értette az, ami nem csoda, hisz e mátfajtával szakított, mint mondta ékként művészi okokból.

— NÁLUNK A MOZI *fokozatosan elamerikaniziálódott s ami a szomorú, a filmekkel együtt megkövetelik a tengerentúl sajátos reklámozási szokásait is. Következésképp másképpen nem ugyanazokat a plakátokat kell megrajzolni a grafikusnak, mint odakint. Legyen rajt sok vér, egy kis szex, a csiz mosollyal vigyorgó, vagy épp elszánt pofával szembenéző főhősök. Hát ez nem nekem való úgy, s így nem voltam hajlandó dolgozni, hisz ezeknek a műveknek a merkantil reklámfunkción kívül semmiféle művészi, kulturális értéke nincs.*

— Ezzel szemben a színházi plakátnak...

— *Egy pillanat* — vágott közbe. — *Már ahol van színházi plakát. Magyarország mintegy 30 színháza közül ugyanis jó ha 5—6 áldoz ilyesmire. Igaz a többiek, a maradék huszonegynéhány is költ propagandára, de meg azt is sokallják, azt hiszik elveszett, kidobott pénz. Ezért aztán megelégednek azzal, hogy nemegyszer a színház dekoratőrével készittetik el az úgynevezett plakátot, ami nem áll másból, mint egy névsorból, csúcsán estleg egy ismert szinésszel, s azt gondolják ettől majd tömegek a nézők egyet venni. Hát nem! Igenis, városi propagandára lenne szükség mindenütt, hogy a közönség ne mint előkelet szerezhessen az adott darabról, arról nem is beszélve, hogy az ezt közvetítő plakátok valamikor színháztörténeti rekvizitumok is lehetnek.*

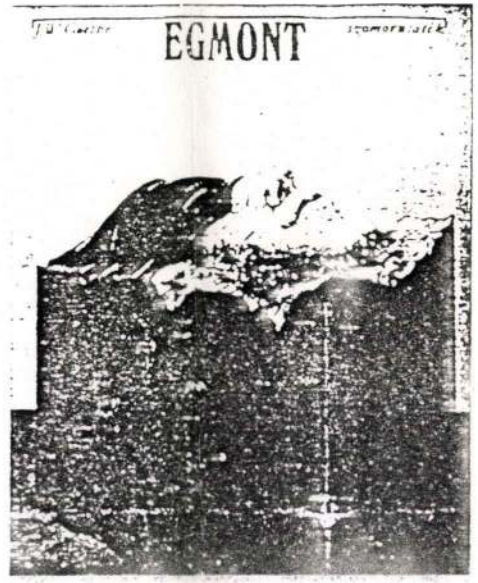

Az év legjobb plakátja

A Hevesi Sándor Színház darabjaihoz készültek minden bizonnyal betolik majd e funkciót, hisz azon túl, hogy nem egy elismerést hoztak alkotójuknak, a világ számos országában láthatták már, s láthatják ma is ezeket. Így a lengyelországi Wilanowban, ahol a világ legnagyobb plakátgyűjteménye található, őrzik a Zalaegerszegen nyomtatott színházi plakátok mintegy 70 százalékát. De megfordultak már Nyugat-Európa, az Egyesült Államok s Japán kiállítótermeiben is. 1984-ben Az év legjobb plakátja kiállításon a legjobb ötlet díját kapta a Tűzszedők című drámához készült munka, az idén a békéscsabai biennálén fődíjat nyert a Fortunatus, s ugyancsak ebben az esztendőben Az év legjobb plakátja címet nyerte el az Egmont. A siker mögött — milyen egyszerű — a tehetség és a teljes alkotói szabadság rejtőzik.

— VALÓBAN SENKI *nem szól bele a munkámba, de ez nem jelenti azt, hogy csak a magam feje után megyek. Mindenekelőtt elolvasom a darabot, s az olvasópróbára már szállítom is az első terveket. A rendezővel s a dramaturggal konzultálok ezután — mert gondoljunk csak bele hányféle íz van egy műben? —, majd leülök s megrajzolom. Van, hogy egy óra alatt kipattan az ötlet, de előfordul, hogy két hétig is nyugtalanít, mire megszületik.*

A plakát mellett tervezője a zalaegerszegi színház imagejének, vagyis arculatának is.

— *Az embléma elkészülte után Boncz Barnabással, a színház titkárával — akit az Egmontért alkotói közreműködői díjjal is kitüntettek — kidolgoztuk azt az egységes jel- és tipográfiai rendszert, amelyet — a borítéktól a levélpapíron át a műsorfüzetekig és a társulatról kiadott évadleirói ismertetőkig — mindenütt alkalmazunk. Legbuszkébb azonban a műsorfüzetre vagyok. A színház egykori dramaturgjával Böhm Gyurkával találtuk ki a formátumot, amelyen azóta sem változtattunk s nem is áll szándékunkban ezt megtenni. Nem akarok hencegni, de az országban sehol, egyetlen színházban sincs ilyen színvonalú tájékoztató, s bár tudom, előállítása mind nagyobb terheket ró az intézményre, feltétlen becsülendő és tiszteletreméltó, hogy nem adják lejjebb.*

A TELJESSÉGHEZ TARTOZNAK a gyermekelőadásokhoz kapcsolódó kis ajándékok is, amelyeket ugyancsak Árendás József tervezett.

— *Az alapötlet főiskolás koromból származik. Rubik Ernővel egy osztályba jártunk s — most már bevallhatom — művészettörténet órán mindig papírdarabkákat hajtogattunk a pad alatt. Megmaradt bennem, hogy mennyi mindent lehet egy fecniből összeállítani, így aztán sorra megszülettek az órarend, a színpad, a tolltartó, Hamupipőke s az ő galambjai, a kifestőkönyv, amik nem csupán örömet okoznak a gyerekeknek, de tudat alatt a színházhoz való kötődésüket is erősítik. Tehát igen komplex az itteni feladatom, rettentően szeretem — s még sokáig szeretném* — csinálni. Örülök, hogy ezáltal a város arculatába már én is beleférek, s nagyon hiányozna, ha valami oknál fogva megszakadna e szál.

Pajor Csaba

Árendás József (szemben) és Boncz Barnabás műsorfüzetet állítanak össze.

(ZH fotó — Mészáros T. László felvételei)

Árendt Lajos

P.B.: Csepel Vas és Fémművek Szerszámgépgyár célgép-csarnoka. - Építész: Pál Balázs, statikus Reisch Róbert, épületgépész Árendt Lajos, lakatos szerkezetek: Szigeti Kálmán. - Ismertetés, Bognár János fotóival.

Magyar Ép.miv, 1971.4.sz. 30-32.l.

Arendt Lajos

JOSEPH ARENHOLCZ, lakatosmester

A Székesfehérvári Városi Levéltárban két irat a város XVIII.sz.-mestereiről. Az egyik 1784-ből, a másik pár évvel későbbi. 64. mesterség, 519. név. Az arab számok a két listát, a rómaiak az öt osztályba való sorolást jelzik. 263.old
/ 1, 2./ V. lakatos. 265.old

U.VARGA MARIANNA: Mesteremberek Székesfehérvárott a XVIII.században 263.old

ALBA REGIA. István Király Múzeum Évkönyve. VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

JOHAN ARENHOLDT, német varga

A Székesfehérvári Városi Levéltárban két irat a város XVIII.sz.-i mestereiről.Az egyik 1784-ből,a másik pár évvel későbbi.64 mesterség,519 név.Az arab számok a két listát,a rómaiak az öt csoportot jelzik, 263.old

/ 1,2./ V. német varga. 267.old

U.VARGA MARIANNA: Mesteremberek Székesfehérvárott a XVIII,században 263.old

ALBA REGIA.István Király Múzeum Évkönyve. VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

Aretino, Leonardo

1478

Csontosi Egyt.

Gödöllő II. 2

1904. X. 7

Szegzárd

A főfelügyelőség 1903. évi jelentése (752/1904.)

Arfegizer
Arjtcáné

Arfegizer János
ágyúöntő
Sárospatak
1642.

l.

Hadtört. Közl.
1928. 422. l.

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében
és
f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Arfegizer Hans

ágyúontó.

Vörös bástya. 2. Második taraczk, kiu semi jegy minesen, két fontos golyó bissal járó, Az ágyúontónek neve Hanz Arfegizer.

Dr. Thallóczy Lajos. Az sárospataki czeikházban és bástyákon levő öreg, ágyuk, taraczkok és egyéb hadahozó szerszámoknak s ahhoz való eszközöknek inventariuma. Anno 1642. die 26. novembris Történelmi Tár. 1879. 154. l.

Arfegiver Jaiv.

ágyúöntő

XVII. sz

Sarospatak

azonosnak látszik

Antal ágyúön-
tővel. aki
abban az idő-
ben szintén
Sárospatakon
dolgozott.

Hasonlítsd össze.

megtörtént

zter 1905.évi márczius hó 8-án 17930
vatalhoz intézett rendeletének mása.-

talt, hogy a somlyó-ujlaki ev.ref.temp-
ási munkák biztősitására Halász Márton-
904.évi április hó 13-én 12 n.czikke
ztősitékot, nevezett vállalkozónak a
vezetett s a szilágy-megyei m.kir.épi-
áttamozott bélyegtelen nyugtatványa el-
vallás és közokt. miniszteri tárcza-le-
nolja el.-

ásolat hiteléül:

Arfegizer, Hans

ágyuöntő

XVII. sz ?

magyar ?

l.

Hadtört. Kösl

1927. 136 l.

ARGAMER FERENCZ, szijártó

A Székesfehérvári Városi Levéltárban két irat a város XVIII.sz.-i mestereiről. Az egyik 1784-ből, a másik pár évvel későbbi. 64 mesterség, 519 név. Az arab számok a két listát, az rómaiak az öt csoportot jelzik. 263.old
/ 1, 2./ V. szijártó. 266.old

U. VARGA MARIANNA. Mesteremberek Székesfehérvárott a XVIII. században 263.old

ALBA Regia REGIA. István Király Múzeum Évkönyve. VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

Argay Aranka

5 felső leányiskk.

6 hónap, jó eredm.

Tanár Györgyi Kálmán

Iparrajziskola 1898

30f
MAGYAR KIR. POSTA

Argay István

Az 1858-ik évf. Argay István rajza után egy 110 éves cigánynő képét (328. l.), Zomborytól Nagy-Kőrös főpiacát (580. l.), és Kallós Kálmán debreceni rajztanár két rajzát közölte; az első Világosvár (496. l.), a második A debreceni tűzoltó deákok, melyet, mint említettük, Weinem metszett

Kemény Lajos: A Vasárnapi Ujság illusztrátorai 1854–1858. Művészet 1912. 203. l.

Mihály napján, túl a Váci utcában, a Nádor mellett). E folyóirat szerint 1839-ig egy krétarajznyomatot (asszonyi arcképet) és egy térképet (Csanád vármegyét) készített. E térkép színezésénél fogva, keltett a maga idejében nagy feltűnést, amenyiben a folyó- és állóvizek kék, a vetések halványzöld, minden egyéb fekete színben lett nyomva.

Vas. Ujs. 1858.

gel. Tudta ugyan hogy ravasz praktikus emberekkel van dolga, de mindannyiszor segitségére jött ama vigasztaló öntudata: Ám fonderkodjék prókátor uram ugy, miként az iskolában tanulta, de ha több lesz a dologból kettőnél, csak egyet kell füttyentenie, előteremnek fegyveresei, kik a hivatlan tolakodót egy bográcsapri-kássá apritandják.

(Folytatása következik.)

Vén czigánynö.

Vén czigánynő? Ki mondja azt?
Hisz még szakála sincs neki,
S azt a kétszáz ránczot arczán,
Bolond, a ki számbaveszi.

Vén czigánynő? Ki mondja azt?
Hisz alig mult száztiz éve,
(Ha ugyan nem teknő volt az)
Hogy ringatták bölcsejébe?

Ott guggol a sátor előtt,
A bögrében ételt kever,
Kis disznót főz káposztában:
Nem beszél ő ma senkivel.

Lakodalom, vigalom lesz
Mainapság a sátorban;
Várva, lesve reggel óta
Ott ülnek a rajkók sorban.

Ugy kérőznek, mint a birkák,
Szemök csakugy könyez tőle:
A rágásnak tudományát
Gyakorolják jó előre.

Egyik-egyik éhe-szomja
Bőven elég volna hatnak,
No de ma csak elmondhatják:
Hogy egyszer már jól is laktak.

Hát az anyós? A káposztát
Nagy étvágygyal kevergeti,
S közbe-közbe hálálkodva
Szemeit az égre veti.

„Hogy nem loptam a kis disznót,
Te jól tudod, én Istenem!
Én ott akartam hagyni, de
Erővel elszaladt velem.“ *Vida J.*

110 éves czigánynö. — (Argay István rajza után.)

Hajdu-Hadházi egyház.

Hadház egyike az Észak-Biharmegyében kebelezett u. n. Hajduvárosoknak; közel 5000 lakossal, mellyek mind magyarok s alig nehány kivétellel, mind reformatusok. Tudva van, hogy a Hajduvárosok korábbi időkben a megyék hatósága alól fölmentett kiváltságos kerületet képeztek, Szabolcs- és Biharmegyék kebelében, mintegy 17 □ mfdnyi területen. A Hajduvárosok ezek valának: Böszörmény, Dorog, Hadház, Nánás, Szoboszló és Vámos-Pircs, összesen 64,000 lakossal, kik mind tősgyökeres magyarok s csaknem mind reform. hitüek. A „hajduk,“ kiknek fő foglalkozása a marhatenyésztés volt, a XVII. század polgárháboruiban szintén fegyvert ragadtak s különösen Bocskai István fejedelemnek tettek jó szolgálatokat, a miért is ez 1605. dec. 12-én magyar nemességi jogokkal ruházta fel őket, a fentebb emlitett területet nekik ajándékozván, minden adótol fölmenté. Csupán hadi szolgálatra voltak kötelezve, még pedig saját költségükön. Az 1613-i országgyülés s későbbi királyok megerösiték a szabadalmakat. A Hajduvárosok 1848-ig önválasztotta főkapitányuk alatt önálló hatóságot képeztek s közvetlen a Helytartótanács rendeletei alatt állotttak. Az ujabb szervezés szerint Észak-Biharmegyének egy részét teszik.

Ezuttal Hajdu-Hadházról, névszerint annak sok tekintetben nevezetes templomáról szólunk. Lesz még alkalmunk, a többi Hajduvárosról is megemlékezni.

Ezen ódon sz. egyház eredetére nézve igen hiányos adatokkal birunk, mert különösen hazánkban, minden illyes régiségeknél alig pillant az ember nehány évtized háta mögé, már elhalaványulva s alig megkülönböztethetőknek találja az eseményeket; — ha pedig az idő századokat haladt — akkor meg épen sötét köd borong azokon. Ezen esetben is csak tapogatózva juthatunk eredményhez; de még különös oka is van, hogy ezen régi épület eredetét mért fedi öly homály? Ugyanis a 17-ik század vége felé, a város jegyzőkönyveit, mellyekben az egyházat illető események is bejegyezve valának, a becses okiratokat az ellenség pusztitásától megóvni akaró akkori népszónok Berta Gergely egy záros ládába az erdön rejtette el. Azonban kocsisa, ki kincset vélt a ládába rejtve, felásta, s midön a reménylett kincsek helyett csak leveleket talált, ezeket elégette, mi világosságra jövén, a hadházi tanács által halálra itéltetett; de attól a népszónoki veto által megmenekült.

A torony s azon templom, mellyből már csak a négy ölnyi keleti vége maradt meg, mint épitési modora mutatja, a 15-ik század körül épülhetett. — A torony körakása 10 ölnyi magas, 14 öl hosszu s 3 öl széles; a templom magassága pedig 4 öl. A népesség szaporodtával a 17-ik század vége körül az északi oldalon, a toronytól kezdve 10 ölnyi hosszuságban a templom fala lerontatott, s helyébe oszlopok rakatván, a templom fala 3 öllel kiebb nyomatott; mignem 1777-ben a déli oldalon is, az északi bövitésnek megfelelöleg 3 öllel a templom fala kiebb hozatott. — A torony teteje millyen lehetett eredetileg, nem tudni, mert az 1740-ik táján leégett. — 1742-ik évben körakása mészszel kijavittatott, vasrudakkal erösittetett, 1743-ban pedig egy Orbán Mihály nevezetü derecskei ácsmester tetőt készitett reá 50 magyar forintért, 6 köböl rozsért s naponkinti 2 itcze borért és 2 poltura áru pálinkáért.

A templom keritése, mint azt a keleti bejáró feletti kötábla mutatja, 1654-ben készült, még pedig akkor fából, mint Rápóti Mihály, hadházi lelkipásztor által 1667-ben irt naplóból kivehető. *) A többek között irja, hogy „1677-ben december 3-án a kuruczok Hadházat elfoglalták, s a német hadak közelgetésének hirére december 8-kán házakat, kunyhókat s a *templom keritését* megégették.“

A mostani, téglából, lörésekkel (be vannak tapasztva, kivülről nem láthatók) ellátott kerités, mint a fentebb emlitett kötábla mutatja, 1733-ik évben készült.

Ennyi mindössze, a mit e tárgyra vonatkozólag az egyház levéltárában lehet kipuhatolni. Kár, hogy azon tiszteletreméltó régi templom egészen el fog hagyatni, miután az, a benne két sorjával elvonuló oszlopok miatt czélszerütlen s ünnepélyes alkalmakkor a nép elfogadására elégtelen, s azért a hivek egy ujnak fölemelését nem csak óhajtják, hanem annak alapját már 1847-ik évben le is tették. — Ezen épités további folytatása végett pedig azon régi alapokat is szétbontani készülnek.

Takács Ede.

Orosz Amerika és lakosai.

Kamtsatka nyugoti partjától Amerika szárazföldéig összekötő lánczként egy szigetcsoport huzódik, melly Aleuta név alatt ismeretes. Az egész tűzhányó természetü és a 8683 láb magas Sisaldin és az 5475 láb magas Maku-

*) A templom jelenlegi főbejárásánál a tornyos kapu feletti kötáblán, régi modoru betükkel a következő felirás tisztán olvasható:

PSAL. 144. v. 15. BEATVS POPVLVS CUIUS IEHOVA DEUS
PSAL. 137. v. 1. NISI IEHOVA CUSTODIAT CIUITATEM FRUSTRA SEDU LUS SIT CvSToS. ROM. 8. v. 31. SI DEUS PRo NOBIS QUIS CONTRA NOS: IN SACRUM DECUS.

HAEC DEI AEDES CIRCuMDaTa EST MOENIIS CuRA ET INDUSTRIA TOTIUS UNIVERSiTATiS HATHAZIENSIS PRO TEMPORE CAPITANEI SUPR. GENER. AC EGR. DNI PAULi BALKU DUCTORIS RO NICOLAI KAToNA. CIVIB. RO CASPARI SIPoS. STEPH. SZOeLöSI. MICH. CZÖREGH IOH. SZABO etc. ANNO D. 1654. 20 AVGUSTi Z. IOH. D.

RENOVATUM AO 1733.

Argay István

— Követem alássan nemzetes uramat, levelet hoztam.
— Kitől?
— Rátonyiné asszonyomtól.
— Ha ugy van, vesd csak bátran tüzbe papirosodat, mert asszonyod szóval majd még jobban megmondja, mit akar velem, mint a hogy megirta.
— Nem addig van az, nemzetes uram, mert asszonyunk épen ezelőtt egy órával elutazott Munkácsra.
— Munkácsra! — ollyan hangon mondá ki az öreg e roppant távolságot, mint napjainkban ha valaki Pekinget, vagy Tombuktut emlitené meg. — Mi dolga akad asszonyodnak Munkácson?
— Olvassa csak a levelet, nemzetes uram, majd meg tudja, mert bizony egy idő óta baj hátán baj van a háznál . . .

A öreg megcsóválá fejét, s hatalmas hemgetések között feltörvén az átvett levél pecsétjét, olvasá mint következik.

„A kegyelmes ur Isten kedves urambátyámat mindennemü jóval áldja meg e nyomoruságos világban.

Hogy minémü csapásokkal látogatja meg Isten szent felsége házunkat, az én szomoru özvegyi állapotomban, azt már az én urambátyám az azelőtti időkben is böven tapasztalhatta.

Imé most is, midőn azt hittük minden jóra fordul, s leányomat Klárikát feleségül igértük volna Senyei Lőrincz hadnagy uramnak, kanczellárius Senyei Pál uram harmadik szülött fiának; a midőn épen lęvelünkkel akarnók urambátyámat, mint násznagyot lakadalomra meghivni . . . . . egyszerre érkezének Kassáról Antalóczi Ferencz és Rakonczai László uraimék, kik onnan felülről küldetve, kinyilatkoztaták, miképen kanczellárius uram ő kegyelme, fiának ezen házzasságában egyezségét soha meg nem adván, ifju uramat atyai hatalmánál fogva, ugy is mint még törvényes korát el nem ért, s másként is semmi saját vagyonnal nem rendelkezhető gyermeket felszólitja : hogy ezennel mindentől visszalépve küldötteinek társaságában visszatérjen Nagy-Szombatba, s ott iskoláit, honnan elszökött, tovább folytassa, hacsak atyjának haragját fejére nem akarja venni, másként se cselekedvén.

Illyetén szorongó állapotunkban, miután meggyőződtem, hogy e gyermekek egymást igazán szeretik, sőt egymás nélkül élni sem akarnak, elhatároztam magamban, hogy házunkat elhagyjam, mindnyájon ő nagysága Rákóczy György uram munkácsi fejedelmi várába meneküljünk : miután más különben is kérők érkezének, hogy a magyar királyi hadak egyik része Szentiványi Pál kapitány vezérlete alatt Liszkára és Sátoralyja-Ujhelybe fognának alászállani.

Illy nagy látogatását Istennek mikép viselhetnők, hacsak jó akaróink, barátink s atyánkfiainak jólelküségében nem lehetne biznunk. Könyörögve kérem tehát kedves bátyám uramat, miszerint, ha mi fegyveres népe házában volna, ne terheltetnék azokat utánunk Király-Helmeczre küldeni, hova ma estére megérkezni szándékozunk, mert valóban minden védelem nélkül vagyunk.

Másként is magunkat uram bátyám jó voltába ajánlva küldjük e siralmas levelünket, kivánván minden jó embereinknek áldást, egészséget, és minden földi jókat.

Sátoralja-Ujhely : sept. 30. 1636.
Rátonyi Benedekné, született Benkő Klára.“

Elolvasván e szörnyü hirekkel terhelt levelet, ezer különféle érzetek támadának nemzetes uram szivében.

Tetszék ő uraságának az atyafiság a hatalmas kanczellár fényes uri familiájával, de igen is nem tetszék a beszéd, mit Antalóczy Ferencz s Rakonczay László uraimék onnan felül izenetképen hoztanak.

A történet ugy hozta magával, hogy nemzetes uram ezen urakat régebb időtől fogva ismerte légyen. A hadnagy csak olly fiatal legény volt mint egyéb társai, de a prokátor igen eszes értelmes, s a mellett veszedelmes praktikákban megőszült hires korifeusa volt a nagyszombati tekintetes királyi táblának.

Bizony jól fel kellett itthon a falusi ész kerekeit csavarni, hogy illy ravasz rókákkal megküzdeni lehessen, azért is nemzetes uram szivéből jóváhagyá unoka hugának határozatát, mellynélfogva, magát és családját az erdélyi fejedelem pártfogása alá ajánlotta.

Egyszersmind elhatározá magában : hogy mint igaz rokonhoz illik, a benne vetett bizodalomnak meg fog felelni.

Azonnal tehát panasz vagy késedelem nélkül visszalovagola Szőllőskére, hogy másnapra bekövetkező teendőit elrendezhesse.

Összeszedé legényeit, sőt nehányat jobbágyai közöl is felfegyverezvén, másnap reggel tizenketted magával a kijelölt irányban, atyjafiainak ez utjokban leendő védelmökre, Király-Helmecz felé megindult.

IV.

Utközben a mindennapi apró bajokon kivül szerencsétlenség nem éré őket. A kocsi ugyan, mellyen nemzetes uram ült, egy némelly kátyuban izre porrá törött, a lovak is oda döglöttek a sárba, de magok, ha gyalog is, ép-kézlábbal érkezének czéljokhoz, mit ezen időben a Bodrog között szerencsés utazásnak szoktak volt nevezni.

Levervén nemzetes uram a templom előtt a csizmáira tapadt sarat, körülnézett, s ugy látta, hogy itt az emberek országos vásárra készülnek. Nagyon sok eladni való jószága van a népnek akkor, midőn zsákmányból élő hadak közelegtét várja falujába.

És állongván egy kicsit a ponyva-sátrak, és laczi-konyhák körül, egyszerre sarkantyu pendül meg háta mögött. Visszanéz, s azon férfiut látja maga előtt, kivel épen semmi kedve nem volt találkozni.

Egy öreg köpczös, piros-posgás s nagybajuszu férfi volt az, ki meglátván nemzetes uramat, igen vigyorgóan tekinte reá.

— Jól látnak szemeim? Benkő Miklos uram?
— Ah kegyelmed az? Antalóczy Ferencz uram.
— Hol jár itt nemzetes uram, az Isten háta mögött, e vidéken?
— Hol járok? itthon járok, mert e vidékre való vagyok. (Itt gondolkozott egy kissé, s aztán folytatá.) Láthatja prókátor uram, hogy itt országos vásár lesz . . . s én marhát szeretnék venni.

Antalóczy uram jót nevetett e kényszerüségből származott fillentésre, mert nem azért volt ő prókátorsága olly hires fiskális, hogy azt se tudná, milly közel rokonok a Rátonyiak a Benkő családbeliekkel s azért nem volt nehéz eltalálnia, miben sántikálhat e vidéken nemzetes uram; azért felelé :

— Ugy kell lenni, mint Benkő Miklós uram mondja. Ime itt van egy csapat fegyverese is : ezek tán a hajcsárok, kik a vásárlandó ökröket haza téritendik.

— Veszedelmes időket élünk uram; vigyáznunk kell, ha nem akarunk igaz keresményünkben megkárosodni.

— Helyesen mondta Benkő Miklos uram — felelt ravaszul a prokátor, ki itt fegyveres kiséret nélkül levén jelen, egyelőre csak csendesen viselheté magát. — Örülök hogy találkozhattunk, mert rettenetes unalmas fészek e falu, azért hogy olly czifrán Király-Helmecznek nevezgetik. Legalább ismerőmre találhattam, kivel az estét eltölthessem. Igen jó szállásom van a pap házánál, két ágy van a szobában, s én soha meg nem engedhetném, hogy a kivel egykor együtt pajtáskodtam, valami rosz paraszt házban legyen kénytelen az éjet elnyomorogni.

— Köszönöm Antalóczy uram szivességét, de én későn térek ma nyugalomra : szét kell néznem a vásárban, mert ugy üt ki jól az alku, ha előbb ismeretséget kötünk az eladóval.

— Mitsem változtat a dolgon. Én nemzetes urammal tartok, mert mindig kedvem telik benne, ha látom hogy az emberek veszekednek, perlekednek, végre pohár mellett megalkusznak.

Minden arra mutatott, hogy ez az ember nemzetes uramat keze közé akarja keriteni . . .

Lehetlen volt töle jó módjával szabadulni, ugy ragadt hozzá mint a kullancs, s azért is nem volt öreg uram lelkének mást mit tenni, mint járkálni vele a vásárban s itt ott szinleg alkuba is bocsátkozni, mig végre jól elesteledvén az idő, mindketten szállásukra, a pap házához betértenek.

Vacsora közben jól forogtak a poharak a régi mesterek kezében, s egymás mulattatására beszélni kezdtek mindenről a világon, csak arról nem, mi szivök gyökerét legélénkebben csiklándozá. Szerették volna egymást kikémlelni, ha tud-e valamellyik közölök valami ujat. Elérkeztek-e a szökevények? s ha el, mellyik uton szándékozának tovaindulni Munkács felé.

Prókátor uram bizonyosnak tartotta győzedelmét ezen egyszerü falusi ember ellenében.

— Kézben vagy öreg — gondolá magában — mig ajkain egészen más értelmü beszédek hangzának — miként a jó vizsla szokta urát a vad fekvésére vezetni, azonképen jutok el én a te nyomaidon elröppent madárkáim rejtekeibe.

Ellenben nemzetes uram is állotta a dicsöséget nagy vitézség-

Argay István

cród

Kemény Lajos

A Vasárnapi Ujság illusztrálói 1854–1858.

Vas. Ujs. 1909. 150 l.

megirva

Argay István

festő

L.

Szendrey-Szentiványi

46. l.

folyt a 47. lapon

ide mell.

Argay

l -

Lykanomaromantika

105, 212. ~~EE~~. l

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Argay István /orosházi/ F.M.19.2.

Nagyvárad város ösztöndíjasa. 185i-6ig Marastoni növ. illusztrátor a Napkelet ls Vas. U s.ban.
/Ly.N.r. 1o5.o./

Argay István

A Festészeti Akadémián, okt. 30.-án a dijkiosz
tás alkalmával kitüntető oklevelet kapott a
müvésznövendék, ezenkivül négy pengő forint
külön jutalomban is részesitették,-közli az
Iró és Müvészélet c. rovat.

Divatcsarnok, Bp. 1853. nov. 13.
65. sz. 1318. lap.

Argenti, Pietro

wobrais

l.

Wickkassaidóm

170. l 315. l

A Magyarországi

PROHÁSZKA KÖRÖK

alakuló ülése 1935. október 2-án, (szerdán) délután $^{1}/_{2}$5 órakor a SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT díszter-mében. (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.)

Felelős kiadó: Kézai Béla. Stephaneum r. t. Budapest.

Argeli Henrik

Arckép

Soproni Képzőművészeti Kör kiáll. 1927.

12 l.

Argelán Rezső, [ ] MDK

Műhedvelő festő. (Képkerelő a foglalkozása.) Az angyalföldi művelődési ház szakkörének tagja.

Szalkai Sándor: A napi feszültség itt oldódik nyugalommá 2

ESTI HIRLAP, 3p. 1965. nov. 6.

ÁRGYELÁN János

MAGYARORSZÁG BÉKÉS MEGYE

Ismét lesz rockbörze

Legutóbb két évvel ezelőtt rendezett rockbörzét a békéscsabai ifjúsági ház. Sikeresnek bizonyult a könnyűzenei program, s egyéves kihagyással — az elmúlt évben anyagi okok miatt nem is tudták megszervezni — az idén ismét lesz rockbörze Békéscsabán. Az időpont: szeptember 18-a, amikor színpadra léphetnek, bemutatkozhatnak a megyében működő amatőr könnyűzenei együttesek, „rockbandák".

Nemzetközi anyanyelvi olvasótábor

Nemzetközi anyanyelvi olvasó tábor nyílt Győrött. A nemzettudat elmélyítését szolgáló programon, amelynek ezúttal tizedik alkalommal ad helyet a kisalföldi régió, 40 magyar anyanyelvű középiskolás vesz részt, Szlovákiából, Szlovéniából, Erdélyből és Győr-Moson-Sopron megyéből. Előadásokat hallgatnak arról, mi a szerepe az anyanyelvnek, a hagyományoknak a magyarságtudat erősítésében. Ismerkednek továbbá a magyar ereklyékkel, a Kisalföld népköltészetével, népdalkincsével, Pannonhalma történeti értékeivel. Csoportos foglalkozásokon cserélnek véleményt a nemzetről, hazáról, nemzettudatról, játékos vetélkedőkön adnak számot anyanyelvi és történelmi ismereteikről.

Éjjel álmodik, reggel megfesti

A festő és egyik kedvenc alkotása: Az elejtett őz

FOTÓ: UNGVÁRI MIHÁLY

Árgyelán János sarkadi otthona tele van festményekkel. Az egyiken vaddisznók vonulnak, a másikon őzek isznak a patak partján, a harmadikon fácánok röpülnek a levegőben. Mindegyik alkotás a vadászélet egy-egy pillanatát ábrázolja.

— *Hogyan kezdődött ez a szerelem az ecsettel? Az ecsettel, amelyik, mintha egy mágikus erő irányítaná, újra és újra csak az állatok és az ember kapcsolatát képes megfesteni?* — kérdezem kíváncsian a 65 éves autodidakta festőtől.

— Több mint 20 évig voltam a kötegyáni vadásztársaság tagja — hangzik a válasz. — Egy napon aztán beteg lettem, és attól kezdve le kellett mondanom a vadászatról. Egy darabig nem találtam a helyem, annyira hiányzott a szenvedély. Egyre többet álmodtam őzekkel, nyulakkal, vadkacsákkal. De amint felébredtem, eltűnt a varázs. Egy reggel, úgy két évvel ezelőtt, elkezdtem rajzolgatni azt, amit előtte éjszaka álmodtam. Egy kanca és egy csikó körvonalai bontakoztak ki a papíron. Ugyanazt megrajzoltam egy falemezre is, majd nekiálltam, hogy temperával kiszínezzem. Pár nappal később mást álmodtam, és azt is megfestettem. Most a 99. festményemnél tartok. A gyakorlás miatt egyre jobban sikerült megkomponálnom a képeket, tempera helyett olajat használok, és kicsit felnőttebbnek érzem magam a festészet birodalmában.

Árgyelán János első és utolsó képei között valóban ugrásszerű fejlődés látható. Ezt ő maga is érzi, és büszkén teszi egymás mellé a régi és az új képeket.

— Mára már megnyugodtam — mondja. — Találtam egy új szenvedélyt, amely nem is olyan messze áll a korábbitól. A legnagyobb bánatom az, hogy nekem nem telik úgy festékekre, mint az igazi művészeknek. Az utolsó szem kis festékemet is úgy őrzöm, mintha aranyból volna. E gondom mellé azonban öröm is vegyült a közelmúltban, amikor is meghívtak az augusztus 20-ai vadászkiállításra. Itt három képemet fogom bemutatni. Amióta festek, ez az első sikerem.

M. M.

Az ÁVÜ válaszol

A Békéscsabai Konzervgyár privatizációja

Június végén a sajtó foglalkozott a Békéscsabai Konzervgyár parlamenti interpellációjával. A központi kérdés az volt: az Állami Vagyonügynökség miért nem kezdeményezte a gyár privatizációját akkor, amikor még a vállalat eladása nagyobb állami bevételt jelentett volna?

Az interpellációra adott választ, amely rámutatott, hogy az államigazgtási eljárás alá vonás időpontja nem befolyásolta alapvetően a konzervgyár helyzetét, az országgyűlés nem fogadta el. Felkérte azonban a mezőgazdasági bizottságot a kérdés kivizsgálására. A bizottság jelentésében ismételten felelőssé tette az ÁVÜ-t az államigazgatási eljárás alá vonás elmulasztásáért. A jelentést az országgyűlés 1993. június 1-jén elfogadta.

Az ÁVÜ ellenvetéseit és a kérdés törvényességi oldalának szempontjait Hutera Erzsébet, az ÁVÜ MÉH igazgatóságának igazgatóhelyettese foglalta össze:

A Békéscsabai Konzervgyárnál a felszámolási eljárás elrendelését alapvetően nem az államigazgatási eljárás alá vonás időpontja, hanem a megváltozott gazdasági körülmények és a piaci feltételek okozták. A korábban biztos „keleti piacra", tömegtermelésre berendezkedett vállalatok — bár az utóbbi évben sikerült dollár-relációban növelni értékesítésüket — a drasztikus piacvesztés miatt válsághelyzetbe kerültek. A piacvesztés kényszerű termelésvisszafogást, likviditási és foglalkoztatási problémákat okozott. A veszteséges gazdálkodás kialakulásához hozzájárult az állami támogatás rendszerének változása is. A konzervipari vállalatok válsághelyzetét szemlélteti, hogy a 13 állami alapítású gyár közül 1991-ben 7 gyárnál összesen 3,6 mdFt veszteség kezdődött, míg az 5 nyereséges vállalat együttes eredménye 0,3 mdFt-ot sem ért el (az Óvári Konzervgyár felszámolási eljárás alatt volt).

A fentiek alapján megállapítható, hogy az államigazgatási eljárás alá vonás a kialakulóban lévő piacgazdaság hatásait nem lett volna képes kivédeni és az eljárás maga nem is erre hivatott.

A Békéscsabai Konzervgyár 1988—90 között még 136—173 mFt eredménnyel zárt, 1991. évben azonban 706 5 mFt veszteséget volt kénytelen elkönyvelni. A veszteség alapvető oka az volt, hogy az értékesített termékek volumene 35%-kal lett kevesebb az előző évek átlagánál. Az 1991. év után igényelhető állami támogatás összege 500 mFt-tal lett kevesebb az előző évinél. A veszteség keletkezésében jelentős szerep jutott a forgóeszköz-finanszírozó hitelek és kamatainak jelentős mértékű emelkedésének. A vállalat hosszú és rövid lejáratú kötelezettsége 1991-ben 3,8 mdFt-ot tett ki, a bankköltségek elérik a 390 mFt-ot.

(Folytatjuk)

A Westel Rádiótelefon Kft. bemutatkozik

Közép-Európában elsőként, Magyarországon 1989 óta végez rádiótelefon-szolgáltatást a Westel Rádiótelefon Kft., mint a MATÁV és a USWest amerikai telefontársaság közös vállalata. Hazánkban azóta tíz irodája nyílt, közöttük tavaly novemberben Békéscsabán is a Gyóni Géza utcában. Kuthi Csaba területi igazgató számára nem ismeretlen Békés megye, hiszen Gyulán az Erkel Gimnáziumban érettségizett. Éppen ezért először a társaság Békés megyei fogadtatásáról kérdeztük.

— A vártnál kedvezőbb fogadtatásban részesültünk. Az első két hónapban 100-120 készüléket adtunk el. Most megállapodott a forgalom a havi 70-80 készülék értékesítésénél. A csabai irodánkban heten dolgozunk, a szervizelést és garanciális munkát magunk látjuk el, a készülékek gépkocsiba történő beszerelését pedig a Kazinczy úton az M+T Bt. végzi. Egyébként az országnak ebben a szegletében is nagy szükség van a rádiótelefonra, mert egy tucat településen még kézi kapcsolású rendszer működik, ahová túl drága lenne a kábelek kiépítése. Békésben az év folyamán még három bázisállomást telepítünk, amelyekkel egyrészt javul a szolgáltatás minősége, másrészt megszűnnek az ellátatlan területek.

— *Önök bőkezű szponzorok és szeretik a meglepetéseket is.*

— Valóban, a Westelt ott találhatják a Gyulai Várszínház, a Szegedi Szabadtéri Játékok vagy a Minden Magyarok Táncfesztiválja szponzorai között. Az akcióinkról csak annyit, hogy július végéig az Ericsson készülékeket harmincezer forinttal olcsóbban adjuk, s ez valóban vonzza a vásárlókat. De erre az évre még tervezünk jó néhány „meglepetést".

— *Mutassa be a Westel rádiótelefon-hálózatot. Hogyan működik, mit tud nyújtani, milyen elveken alapszik...*

A hálózatot úgy kell elképzelni, mint egy óriási méhkaptárt, ami sejtekre osztja fel az ellátandó területet (ezért is nevezik celluláris telefonrendszernek). Minden sejt közepén egy bázisállomás áll, ami felelős a területén lévő rádiótelefonok helyes működéséért, a szomszédos bázisállomásokkal való kapcsolatért és a területén lévő térerő-sugárzásért.

Az egész országos rendszert három nagy számítógépközpont vezérli, egy Budapesten, kettő vidéken. Ez a számítógépes rendszer irányítja a teljes szolgáltatási folyamatot és végzi a számlák nyilvántartásától kezdve a különböző telefonszolgáltatások ellátásáig az összes tennivalót.

A rendszer használata nagyon praktikus, hiszen gondoljuk csak meg, hányan élnek és dolgoznak például vállalkozásban tanyán vagy olyan külterületen, ahol vezetékes telefon nincs és várhatóan nem is lesz néhány éven belül.

Ahová a kábel nem ér el, a rádióhullámok eljutnak

Ez a rádiótelefon-rendszer nagy előnye. A rendszer alapvetően a helyváltoztatásra képes telefonálásra lett kifejlesztve. Ez azt jelenti a mi esetünkben, hogy ezek a készülékek minden módon használhatók. Beszerelhetők gépkocsiba, működnek lakásban vagy irodában, és vannak olyan típusok is, amelyek méretüknél fogva zsebben tartva, személyi telefonkészülékként szolgálnak.

A Westel rendszere jelenleg az ország területének több mint háromnegyed részén működik, végig minden országos főútvonalon, tehát autóban utazva jóformán az egész ország keresztültelefonálható. Ez egy szokatlanul gyors fejlesztés eredménye, ami kevesebb mint három év alatt valósult meg és jelenleg is folyik. Ez év végére a még meglevő fehér foltok is fokozatosan eltűnnek, és a szolgáltatás az egész ország területére kiterjed.

Néhány szót a készülékekről

Minden rádiótelefon-készüléknek önálló hatjegyű hívószáma van, ami a 60-as körzetszámmal működik. Ezek a készülékek az ellátott területen belül, azaz Magyarországon működnek és innen a világ bármely telefonkészüléke felhívható és azok is tudják hívni bárhonnan a magyarországi rádiótelefon-készülékeket. A készülékek majdnem „mindent tudnak", éppen csak nem hozzák ágyba a reggelit, ahogy mondani szoktam. Olyan egyszerű dolgokat, mint az érkező hívások másik telefonszámra történő átirányítását vagy a 99 helyes memóriát a telefonszámok és nevek tárolására vagy a konferenciabeszélgetést egyszerre három résztvevővel, vagy a beszélgetés közben beérkezett hívások várakoztatását, az automatikus visszahívást, hívások idejének tárolását és kijelzését, havi összegzését és forintszámlájának előhívhatóságát már nem is említem, mert ezeket a mai modern vezetékes telefonkészülékek is általában tudják, persze csak akkor, ha ez a tudás megfelelő modern központhoz van kapcsolva.

A Westel-készülékek némelyike például olyat is tud, hogy autóba szerelve riasztóként is működik, ha a megfelelő programot belevisszük, és az autó elindítása után, ha a programot

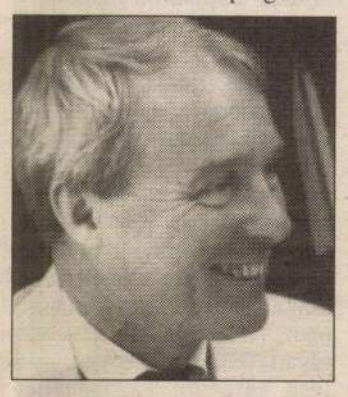

Kuthi Csaba: Az a legdrágább telefon, amelyik nincs

nem vettük ki belőle, automatikusan felhívja a beprogramozott telefonszámot, ami akár a rendőrség is lehet. Némelyik készülék el van látva alfanumerikus vagy hangos beépített üzenetrögzítővel is, némelyikhez ez külön megvásárolható és beszerelhető.

A készülékek mindegyike elektronikus számkóddal zárható, azaz illetéktelen személy számára hozzáférhetetlen. Ugyanilyen számkóddal a készülék használhatósága különböző fokozatokban korlátozható, például csak segélyhívásra vehető igénybe. Szóval, tényleg nagyon intelligensek. Ezeket a készülékeket a világ legfejlettebb elektronikai szakcégei gyártják, például a Motorola, Benefon, Nokia, Ericsson, British Aerospace Industry stb., és a belső software-t kifejezetten a magyar számítógépes rendszerhez igazítva készítik.

Ügyfélkörünk a közelmúltban haladta meg a 25 000-es számot, ezen belül Békés megyében már több mint 600 ügyfelünk van.

Most valamit az árakról és a fizetési feltételekről

A Westel cég által forgalmazott rádiótelefonok a vételár kifizetése után azonnal átvehetők és használhatók. Ez ennek a rendszernek az óriási előnye.

A fizetendő összeg két részből áll: a készülék ára (áfával) és a távközlési összeköttetés költsége, ami egyszeri 75 ezer forint kifizetését jelenti. Ezen felül kell megfizetni a havi díjcsomagot, illetve az egyes külön igénybevett szolgáltatások havi díját, ami már havonta jelentkező rendszeres fizetést jelent, a társaság által havonta küldött számla alapján.

A készülékek ára 84 960 forint és 199 960 forint között mozog, a használhatósági módtól és típustól függően. A készülékek azonban nemcsak egyösszegű fizetéssel vásárolhatók meg, hanem lízingelhetők is. Ez különböző konstrukciók szerint van kialakítva, és olyan változat is van, ami szerint már 51 400 forint kifizetése esetén a készülék elvihető, használható és annak ára negyedéves részletekben fizethető. A vállalat ezt a kedvezményt úgy alakította ki, hogy ez esetben a 75 ezer forint kifizetését nem kéri egy összegben előre, hanem csak 45 ezer forintot kell kifizetni, a fennmaradó 30 ezer forint a havi telefonszámlával együtt 6 havi kamatmentes, 5000 forintos részletekben (január elseje óta azonban ezt a költséget is 6%-os áfa terheli).

A havi telefonszámla kétféle díjcsomagból való választás lehetőségét kínálja: az egyik 3100 forintért 50 perc beszélgetést ad, a másik 6300 forintért 200 percet. Ha a beszélgetések havi percideje ezen túlmegy, akkor az első esetben 50 percenként emelkedik a tarifa, de a napszaktól függően csökken (éjszaka például csak 7 forint percenként). A második esetben csúcsidőben 21 Ft/perc, ami a napszak szerint csökken 14, illetve 7 forintra.

A rádiótelefon-szolgáltatás tulajdonsága az, hogy beszélgetés esetén a bázisállomás által kiosztott csatornát mindkét készülék (tehát a hívó és a hívott fél is) igénybe veszi, így nemcsak az indított, hanem az érkező hívásokért is fizetni kell.

Sokan úgy gondolhatják, hogy ez nagyon megdrágítja ezt a telefonálási formát. Kétségtelen, hogy ezzel a telefonnal az ember megtanul röviden, tömören és célratörően beszélni. Itt nincs helye a csevegésnek!

A Magyar Gallup Intézet felmérése szerint előfizetőink 95 százaléka úgy tartja, hogy rádiótelefon nélkül nehezebben bonyolítaná le üzleti ügyeit, 14 százalékuk vélekedése szerint pedig egyenesen csődbe jutott volna vállalkozásuk. Mi azt mondjuk: a mai világban a vállalkozások számára az a legdrágább telefon, amelyik nincs.

A Békés megyében újonnan létrejött Westel-szolgáltatás várhatóan megélénkíti az amúgy sem lanyha vállalkozói tevékenységet, nagy segítséget nyújtva ezzel főként az üzleti kapcsolatoktól eddig telefon híján elszigetelt mezőgazdasági kistermelőknek, új gazdálkodóknak, fuvarozóknak stb.

Az üzleti vállalkozások hazájából, az Amerikából jött rendszer mesterségének címerén ez a jelmondat áll: „Business in motion", azaz „Mozgásban az üzlet".

(X)

Csak az üvegek eladók!

A szükségből előnyt csinálni, alighanem ez vezette a körösnagyharsányi általános iskola vezetőit, amikor a visszaváltható 3 és 5 literes befőttes üvegeket értékesítésre kínálták a falubelieknek. Az akció sikeres volt, mindenki jól járt. Az iskola pénzre tett szert, ráadásul ismét van hely a raktárban, a vevők olcsóbban jutottak hozzá az üvegekhez.

Nyári szünet

Szarvas képviselőtestülete mozgalmas félévet zárt. A városatyák ebben az időszakban 17 fő témát tűztek napirendre és számtalan rendeletet alkottak. A szeptember 6-ig tartó nyári szünetet követően újra több mint egy tucat nagy jelentőséggel bíró kérdést tárgyalnak meg. Ezek között talán az egyik legfontosabb az EXPO-ra történő felkészülés. A képviselőtestület tagjai felülvizsgálják a már elkészült rendezési tervet, a környezet és vízgazdálkodás legfontosabb teendőit.

Munkával ünnepelt az S. O. S.

A munkanélküli-segélyből, valamint a kevés nyugdíjból sok embernek sok mindenre nem telik. A létminimum alatt élők úgyszintén nehéz helyzetbe kerültek, hiszen a napi bevásárlás után bizony laposodik pénztárcájuk. *Barta István Zoltán* magánvállakozó, a Békési S. O. S. bolt tulajdonosa — akiről már korábban olvashattak — kitartásával, külső támogatás nélkül nagykereskedelmi áron beszerezhető áruféleségeket 5—10 százalékkal olcsóbban ad azért, hogy a rászorulókon segítsen.

— Úgy emlékszem, egy éve már, hogy működik a vállalkozás?

— Igen, június 18-án munkával ünnepeltük az évfordulót. Azon a napon az alapvető forgalmi cikkeken is voltak árengedmények. A szerencsével is játszottunk, hiszen vásárlóim között egy csemegekosarat is kisorsoltunk, amit személyesen szállítottam ki, és adtam át a nyertesnek. Annak idején a Máltai Szeretetszolgálattól kértem segítséget. Ígéretükhöz híven a megadott időpontban felkerestek, és meghallgattak, de a választ azóta is várom. Úgy látszik, hiába.

— Mennyiben bővült az árukészlete?

— Végre sikerült eladnom két ingtlanomat, és annak egy bizonyos összegéből hűtőszekrényeket vásároltam. Ez lehetővé tette a tejtermékek árusítását is. Továbbá kapcsolatba léptem a gyulai Siva Kft.-vel, hogy az alapvető higiéniai termékekkel is bővíteni tudjam áruválasztékomat.

— Elégedettek a vásárlók?

— Nemcsak helybéliek, de a környező falvak településéből is felkeresnek. A rendszeresen visszatérők számából ítélve elégedettek az emberek.

— Vannak beszerzési gondjai?

— Megoldom. Annyi árut tudok most rendelni, hogy azt IFA-tehergépkocsival kiszállítják.

— Jut ideje nyaralásra?

— Nem. A vásárlókat nem hagyom cserben.

BRÓDA IBOLYA

A békési S. O. S boltban 5—10 százalékkal olcsóbban tudnak vásárolni a rászorulók

FOTÓ: FAZEKAS FERENC

Olvasóink írják

Az itt közölt vélemények nem okvetlenül azonosak a szerkesztőségével. Az olvasói leveleket a szerzők előzetes hozzájárulása nélkül, mondanivalójuk tiszteletben tartásával, rövidítve jelentetjük meg.

A mentőcsapat előállt

A helyzetet reálisan mérlegelő politikusok előtt 1992-ben bizonyossá vált, hogy az MDF nem számíthat az elégedetlen választópolgárok szavazataira a következő választáskor. A gazdaságban nem következhet be olyan gyors és tartós javulás, amely hitelt adna a párt új ígéreteinek. Az MDF vezérkara e veszély elhárítására egyszerű módszert választott. Létre kell hozni egy új mozgalmat, amely megfelelő programmal és módszerekkel magához vonzza az elégedetleneket, még mielőtt azok más pártok befolyása alá kerülnének.

A mozgalom vezérének aligha lehetett volna Csurkánál alkalmasabb személyt találni. A határtalan becsvágya, szinte beteges sikeréhsége garancia arra, hogy minden erejével, minden lehetőséget felhasználva küzd a győzelemért. Csurka számára óriási lehetőséget jelent a vállalkozás. Élete fő műve lehet ez a dráma, amelyben övé a főszerep. Már a dráma expozíciója, a „Néhány gondolat..." jelezte, hogy nagyívű, eseményekben gazdag mű van készülőben. A „Néhány gondolat..." és folytatásai körül kialakuló heves viták, a kapcsolódó MDF-rendezvények, Antall kezdeti biztató bírálatától az „Antall vagy Csurka" konfliktusig megteremtették Csurka és az új mozgalom számára az induláshoz szükséges légkört és tekintélyt.

A dráma csúcspontja, a „válság" megoldása Antall taktikai, manőverező képességét és Csurka hatásos dramaturgiáját dicséri: az MDF Kónya szerint „újjászületett". Csurka megdicsőülve távozott az MDF-ből, hogy szabad kezet kapjon a vállalt feladat végrehajtásához. Immár nem kötik a kezét az MDF-hez tartozás követelményei, nem tartozik felelősséggel senkinek, támogatást meg kellően kap az alapítványi és más csatornákon. „Önátvilágítás" politikai bravúr, mint morális hőst ünnepelhetik hívei. Ez is bizonyítja, hogy kitűnő rendező, színész és dramaturg. Elhárult minden akadály. Az új mozgalom, új párt megkezdheti a kidolgozott választási stratégia szerint az elégedetlenek toborzását. Az MDF, a hatalomgyakorló politikai csoport meg lesz mentve a bukástól.

A mentőcsapat „munkára, harcra kész".

(NÉV, CÍM A SZERKESZTŐSÉGBEN)

Te is fiam, Brutus?

Hát ez is kiderült. Nagy írónk, a kétszeres József Attila-díjas, a harcos antikommunista, az engesztelhetetlen három évig csendben lapított. Nem is az a meglepő ebben az ügyben, hogy Csurka úr is, hanem az, hogy azok is kaján kárörömmel kommentálják, akik feltehetőleg hasonló cipőben jártak maguk is. Tényleg, nem kellene ezt az ügyet jelentőségén túldimenzionálni. Nem Csurka volt az egyedüli, aki nem tudott ellenállni a nyomásnak és aláírt.

És egyáltalán nem kellett ahhoz aláírni, hogy valaki értékes információkat adjon az állambiztonságnak. Szeretném látni azt az egykori állami, gazdasági vezetőt, aki ha felkereste az operatív tiszt, nem énekelt önként mindenről, amit tudott, és tette azt minden karton nélkül, nem írt alá semminek és mégis... Szóval az, hogy nincs karton, az még nem bizonyít semmit. És azt sem lehet elhinni, hogy valaki azt állítsa, hogy ő nem ártott senkinek. Honnan ilyen biztos ebben? Szakember mondja, hogy a mozaikelv szerint a legkedélyesebb társalgás során is lehet olyan részinformációhoz jutni, amely a mozaik-kép összerakásakor értékes lehet. És azt sem lehet ép ésszel elhinni, hogy valaki éveken át az orránál fogva vezesse az elhárítást, hogy nem mondott érdemlegeset. Annyira nem volt hülye az elhárítás, hogy ezt a maszlagot bevegye. Ezzel az egész III/III-as hisztériával csak a volt MSZMP-tagok ázsióját növelik, mert őket tilos volt beszervezni és értelme sem volt.

Azért ha meggondolom a történelemben még nem volt állam, amely lemondott volna az információszerzés ilyen formájáról. Nyilvánosságra került, hogy a Nemzetbiztonsági Hivatal is alkalmaz ilyen ügynököket. Én már csak arra lennék kíváncsi, hogy ebben az új dalárdában hány régi MSZMP-s kardalos énekel — szintén önként, kényszer nélkül, s ad információkat a hivatal által szélsőségesnek ítélt szervezetekről, személyekről.

METLICSÁK ISTVÁN, BÉKÉSCSABA

Vákuumpumpák Amerikába

(Folytatás az 1. oldalról)

I. J.: — Valóban nagyon nehéz feladatokon keresztül sikerült nemzetközi menedzsment-kultúrát meghonosítani vállalatunknál, olyan jellemzőkkel, amely alkalmassá tett bennünket az amerikai beszállításra. Kérdésként az merült fel az elején, hogy mekkora munkával és milyen költséghatékonysággal (ráfordítás) mellett alakítható ki ez a rendszer.

— Ma igen sokan szeretnének beszállítóvá válni Magyarországon. Mit javasolnának azoknak, akik a folyamat elején tartanak?

I. J.: — Az a tapasztalatunk, hogy azok a vállalatok, amelyek nem építik be stratégiájukba a minőségi célokat és követelményeket, a már meglévő potenciáljukat sem tudják hatékonyan kiaknázni, mivel a korábbi vezetői helyzetek és elvárások jelentősen megváltoztak. Az, aki a piacgazdaság körülményei között sikeres vállalatot kíván működtetni, kiemelt kérdésként kell hogy kezelje a menedzsment szemléletváltásának és attitűdváltásának előkészítési folyamatát. Ezért mi elsőként a minőséggel kapcsolatos ismeretekre, de főleg az állandó minőségjavítás szemléletét honosítottuk meg és beleplántáltuk a pozitív gondolkodásmódot minden alkalmazottunkba. Ezt a folyamatot, illetve a sikeres vállalattá válásunkat segítette az Euromenedzsertől kapott képzések struktúrája.

Cz. T.: — Ami igazi újdonságot jelentett együttműködésünkben az, hogy a menedzsment felkészítési ideje és költsége rendkívül hatékony volt, így idő- és költséghatékonyan tudtuk felkészíteni a vállalatot a nemzetközi elvárásoknak történő megfelelésre. Ennek az új módszernek a meghonosításában értettünk mi egyet Ivanics Jánossal. Mivel minden felkészítő folyamat, a cég menedzsmentjének minőségbiztosítási feladatokra történő felkészítése csak akkor eredményes és hatékony, ha tudjuk, hogy honnan hová kívánunk elérni a folyamat során.

— És ez a folyamat hogyan valósult meg az Orosházi Mezőgép Rt.-nél?

Cz. T.: — Együttműködésünk alapján mi magunk is komoly felkészülésbe fogtunk, így közel két éve amerikai szakértőkkel közösen olyan tananyagot dolgoztunk ki és saját magunk adaptáltunk orosházi adottságokra, amely erősítette a fent említett idő- és költséghatékonyságot. Tapasztalatunk szerint ma Magyarországon a menedzserek dolgát nehezíti az a tény, hogy nem áll rendelkezésünkre olyan felkészítő anyag, melyen keresztül megismerhetnénk a minőséget, majd azt, hogyan lehet minőségorientáltan dolgozni a vállalatnál. Erre lehet receptet, gyógyírt találni az Euromenedzser bűvös műhelyeiben.

I. J.: — Az Orosházi Mezőgép Rt., mely volt szocialista vállalatként az egykori Mezőgép Tröszt üzemeként békéscsabai felügyelet mellett, majd önálló vállalatként kialakult, örökölt vállalati kultúrájának átalakítását támogatta az ilyen fajta megközelítésű képzési filozófia. Vállalatunk előtte a mezőgazdasági gépgyártás területén vívott ki magának tekintélyt, mint a német Claas, a kanadai Linamar Corporation és a francia Idas vállalatok gép, alkatrész és részegység beszállítója. Azonban a lezajlott gazdasági változás nehéz helyzetbe hozta vállalatunkat, mely 1991 végén likviditási és pénzügyi gondokkal küszködött. Szerencsénkre két kiváló partnert sikerült találtunk ebben a helyzetben, tulajdonosként a kanadai Linamar Corporation jelentkezett, aki piacot, munkát és tőkét hozott nekünk. A magas színvonalú nemzetközi technológiai kultúra „Yuality one" rendszer vállalati meghonosításában az angol tanácsadók mellett egy korrekt partnerként megismert Euromenedzser Iskolaközpont támogatta erőfeszítéseinket. A sikeres kezdet után pedig a termékválaszték bővítését és újabb munkahelyek megteremtését tervezzük, melynek feltétele az elvárt minőségi és szervezettségi szint biztosítása. Ezért tovább erősítjük a megkezdett képzéseket, mivel a jövőben meg kívánjuk szilárdítani nemzetközi tekintélyünket, melynek zálogát munkatársainkban és menedzseri felkészültségünkben látom.

Az orosházi üzem hivatalos beszállítói jogosítványt szerzett az amerikai Fordhoz és a Generál Motorshoz

FOTÓ: FAZEKAS FERENC

Száznyolcvan esztendeje született a híres alföldi betyárvezér

Pásztorból lett betyár, betyárok fejedelme Rózsa Sándor, aki 180 évvel ezelőtt, 1813. július 16-án látta meg a napvilágot, akitől rettegtek az alföldi urak, de a szegények szerették, s aki melléje szegődött, társa maradt mindhalálig.

A betyárvezér egyik kedvenc tartózkodási helye a Szeged környéki pusztaság volt. Többször került a hatósággal összeütközésbe állatlopás miatt, ezért pandúrkézre került, de az őrizet alól gyakran megszökött. Hosszan tartó rabságát töltötte a szegedi tömlöcben, mikor amnesztiában részesült, s 1848-ban szabadcsapatával a szerbek ellen harcolt, ám a volt betyárok rablásai miatt feloszlatták a csapatát.

1853-ban tízezer ezüst forint vérdíjat tűztek ki a betyárvezér fejére. 1857-ben el is fogták, s halálra ítélték, de miután már legendás volt, életfogytiglani börtönre változtatták a büntetést.

Sok száz tisztelője kérelmére ismét amnesztiával szabadult, majd pandúrnak ajánlkozott, ám elutasították, így visszatért a szegedi tanyavilágba, ahol újból rabolta embereivel a gazdagokat. Végül Ráday Gedeon, a betyárok ellen kiküldött kormánybiztos fogta el.

Rózsa Sándor börtönben fejezte be életét 1878. november 22-én.

A legendás hírű betyárvezér élettörténetét Tömörkény István Betyárlegendák című folklórjából ismerhetjük meg részletesebben.

OLÁH FERENC

Árgyelánné Simonka Mária festő

és Gyursó Pál festő szobafaragó

Kiall. Keszlemét, M. Nair. 1993

vsm Sarkadi Hona: Pam Paméknál vendégségbe. = Benélő, 1993. nov. 18. 43. ll

ÁSI KÖRKÉP.....

FOLYÓIRAT

Árgyelánné Szinovka Mária Jertő

RÁBESZÉLŐ

Holmi 1993/10.

Az októberi szám tematikus blokkja nagy terjedelemben emlékezik meg az októberi forradalomról. Először olvashatjuk Nagy Imre önéletrajzi töredékét, melyet Snagovban írt – egészen addig, amíg el nem vitték. A *Viharos emberöltőt* Rainer M. János adja közre. Az '56-os vonatkozású dokumentumok között (közli: Standeisky Éva) ott van Illyés Gyula kihallgatási jegyzőkönyve (az ún. íróperben rendelték be tanúnak) és Spira György elemzése (ez is dokumentum, hiszen a szerző 1956 végén, szemtanúként vetette papírra). Az októberi forradalomhoz kötődő írásoknak is van „irodalmi rovata": Oravecz Imre egy Szajla-verssel, Szuly Gyula egy Krassó Györgynek ajánlott verssel szerepel benne, s Czigány Lóránt *Három együgyű történet*éből is kettő az ötvenhatos emigrációból veszi hősét.

Voltak évei a magyar költészetnek (nekünk), amikor nem olvastunk verseket, hacsak nem állt fölöttük, hogy W. S. vagy T. D., vagy két-három, négy-öt másik név. Poéták helyett poétikusok írásait tanulmányoztuk a domináns műfajok váltakozó természetéről. Ez a gyalázatos szokásunk aztán megrögzült, lekéstük a következő váltást, s most nyargalhatunk egyszerre visszsza és előre.

A versek nagyon jók, a lapszámot nyitó, szívszorító Bertók László-szonettektől Orbán Ottó episztolájáig a fiatal költőhöz. Takács Zsuzsa szép verspárral szerepel, Somlyó György Kavafiszt tisztelteti két versben (s általa egy másik görög pályatársat is), Kovács András Ferenc Füst Milánt. Aztán Borbély Szilárdtól három vers, megint zavarba ejtők, ahogy ennyire elmegy a költői kifejezés, a nyelv legszéléig, a nem versig, a nem értelemig. Gömöri György Sylvia Plath-verseket és -leveleket közöl (a *Szilfá*ban az önmagától való elidegenülésnek ugyanaz a nyomasztó érzete – képe –, mint Bertóknál). Odahagyva a lírát (még lesz róla szó) folytatódik Szentkuthy regénytöredéke, Eörsi István tovább időzik Gombrowiczcsal, Halasi Zoltán egy igazi népkönyvet, XIX. század eleji német kalendáriumot mutat be.

A *Figyelőt* is a költészet uralja, Danyi Magdolna Sziveri Jánosról, Ambrus Judit Térey János új kötetéről ír (Téreytől két vers is van a lapban), Csepregi Márta a *Kalevala* magyar fordításait (immáron öt) veti egybe. A sikeres Kritikapályázat óta rendszeresen közlik a pályaműveket, ebbe a számba is jut három: Mirko Kovac szerb íróról, Roald Dahl „neogótikus" szerző gyerekkönyveiről és Bergson pár éve újra kiadott *Teremtő fejlődés*éről olvashatunk. Radnóti Sándor vitairata korántsem olyan dévaj, mint a címe sugallja *(Levágta-e a saját farkát Rudolf Schwarzkogler?)*; fundamentális kérdésekről vitázik Földényi F. Lászlóval (mi a művészet, és mi nem az?). Végül pedig a levelek a *Holmi* ifjú költőjéhez az idősebb s már meglehetős számú rossz tapasztalattal rendelkező pályatársaktól.

(B) ■■■

Kulcsmondatok a Valóság novemberi számából

„1988-ban az United Nations University megbízásából egy összehasonlító vizsgálat keretében húszhúsz angol, olasz és magyar értelmiségit kérdeztünk meg mélyinterjús technikával az európai identitással kapcsolatos véleményéről."
(Sági Mária: Magyarság és európaiság)

„Az értelmiség egésze általában vonzódik a demokráciához mint eszméhez, annál kevésbé szereti azonban, mint működő politikai rendszert."
(Körösényi András: Értelmiség és demokrácia)

„A bolsevizmusnak kétfajta bírálata van: az egyik nyíltan vagy burkoltan retrográd eszmékké legalizálja önmagát, a másik az emberi érdekek egyetemességének képviseletére törekszik."
(Gyertyán Ervin: Az antibolsevizmus tegnap és ma)

„A hatvanas évek közepétől kibontakozó válság a gazdaságelméletet rászorította, hogy megkíséreljen a munkaerő termeléséről is képet alkotni."
(Csanády András: A modernizáció veszélyes társadalmi hulladéka)

„A huszadik század vége a korábbi történelmi korszakokhoz viszonyítva olyan időszak, amelyben a munkanélküliség hatásaira egy sor tényező csillapítóan hat."
(Bánfalvy Csaba: Politikai ügy-e a munkanélküliség?)

„Ha lenne olyan műszer, amellyel pontosan megmutatható, hogy a világon hol játsszák legtöbbször a *Moszkva-parti estéket*, a *Partizán-indulót*, akkor a térképen végigpásztázó kereső piros gombja alighanem Izrael nagyvárosai fölött jelezne a leghevesebben."
(Kőbányai János: Befogadás és megváltás az új népvándorlásban)

„Nincs vége a Fülep-reneszánsznak még akkor sem, ha Fülep írásait nem nagyon olvassák, inkább hivatkoznak rá."
(Vöröss László: Otthon sem otthon)

„Ha felsorolnám, kik nevezték '56-ot átkos ellenforradalomnak, nemzeti tragédiának, sajnálatos eseménynek! Legtöbben úgy tartották, amiről nem mondhatjuk meg az igazat, arról jobb ha nem is beszélünk"
(Kőrősi József: Harminchárom év a Valóság rabságában)

■■■

Pam Paméknál vendégségben

Megyünk, a hangok vezetnek. Dallamfoszlányok. Magyar meg román szavak. A fejünket behúzzuk, belépünk. Festett lovai, kutyái, virágai, lakodalmas képei, falusi jelenetei között Árgyelánné énekel. A citeráját, ki tudja miért, nem hozta el. A táncra meg nincs hely a parányi, vakító fehérre meszelt parasztházban. Merthogy sokan eljöttek. A családból, a rokonok, ismerősök. A Pam Pam Pál faragványairól nem is beszélve. (Gyursó Pál becézi így magát; ez a név szerepel műhelye ajtaján is.) Azok aztán teret követelnek! Vadludak repítette kottaállvány, rajta családi fényképalbum, azt is madarak veszik körül. Nemzetiszín mutató rögzíti, az egyik madarat meg lecsavarható drótból készült violinkulcs. Otthon is így áll. Nem beszélve a tizennégy tagú nagyzenekaráról, az Ősatyáink rezesbandájáról! De még a mennyezetről is a fura, sohasem látott hangszermutációi csüngenek. Valamennyi megszólaltathatatlan fúvóshangszer. Ám szétnyitjuk az egyiket, s igazi szájharmonika van benne...

A direktor úr, e művek jó ismerője s általában Pam Pamék nagy barátja, patrónusa – az udvaron lévő másik, jóval nagyobb, módosabb, szintén ragyogó fehérre vakolt házat is telehordta a társak rajzolt, festett, hímzett, varrott, búzaszemekből kirakott, fúrt, faragott, fából, kőből, fémből, sztaniolból megálmodott képeivel, szobraival, s lassan-lassan odateszi melléjük a nekik szentelt tanulmányait, kiadványait is, egyiket a másik után – kérdezgetné a művészt. Pam Pam Pálból ömlik a szó; az áradat a direktort is elsöpri, már kérdezni sem próbál, hagyja a mestert, mondja csak, mondja, csak áradjanak a szavak, ahogyan régen szárnykürtjéből a dallamok, folytatva az apai dobszót, aminthogy az is folytatta az ő apja, aki megint csak az ő apja muzsikálását. És amikor a szárnykürt egy szájműtétet követően elhallgatott – derül fény a néma fúvósok rejtélyére – a szoborhangszerek kora jött el. Amiként a festését és faragását a házassága hozta meg.

Szóval a képek, a szobrok meg a szobrokból álló jelenetek, meg a faragott nem tudom mik egy része a falusi élet munkálatait örökíti meg, mondhatni néprajzi hitelességgel. Egy nagy táblán a cséplőgép, az emberek, a cséplés teljes munkafolyamata – akár művészi igénnyel és sok ötlettel megalkotott iskolai szemléltető eszköz is lehetne. Másrészt számos művével állít emléket a gyári munkásként a Ganz-Mávagban letelt éveinek. (Pam Pam ráadásul szlovák: „tót", vállalja büszkén azon művei címében, melyek származásáról vallanak. Árgyelánné meg román családba született.) De mielőtt belegabalyodnék napjaink eme égető kérdéseibe, jó szorosra zárom a zárójeleket; különben is már invitálnak bennünket a nagy házba. Pam Pam Pálné pogácsát sütött, még otthon, Albertirsán, ahogy illik, meg egy kis édeset is. Bort is hoztak persze.

Árgyelánné és Pam Pam láthatóan jól megférnek az ősökkel és kollégákkal. Örsi Imre embernagyságú fafigurái között, amelyekkel a mester a rosszemberek s főleg saját félelmei ellen népesítette be a tanyaudvarát. Répás János kvalitásos munkái társaságában, akit a fia halála okozta szenvedés érlelt fémmunkásból szobrászművésszé. A szerencsétlen sorsú Süli András és a másik, később tönkretett zseni, Balázs János és a többiek képei körében.

Aztán ki-ki útnak indult. A művek december elejéig tovább vendégeskednek.

SARKADI ILONA ■■■

Gyursó Pál: Apám és én

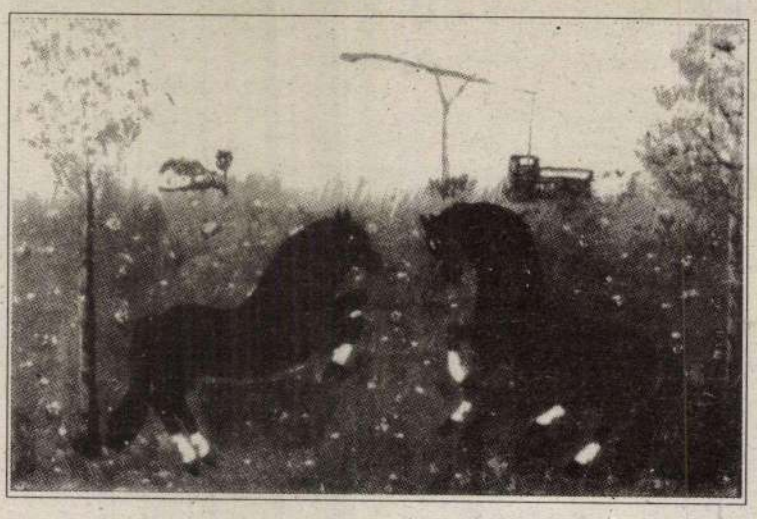

Árgyelánné: Játszadozó lovacskák

MAGYAR NAIV MŰVÉSZEK MÚZEUMA
KECSKEMÉT, Gáspár András u. 11.

ÁRGYELÁNNÉ SIMONKA MÁRIA festő és
GYURSÓ PÁL festő és szoborfaragó
időszaki tárlata

A kiállítást rendezte: DR. BÁNSZKY PÁL,
a Naiv Múzeum igazgatója

Nyitva: december 5-ig, hétfő kivételével naponta 10–17 óráig.

M.D.K.

ARGRIKOLA Lidia

1931-ben Nagybányán a Szépművészeti Iskola tagja

Réti: Nagybánya... Bp. 1954. 340.l.

ARICESCU Aurica

M.D.K

1924-ben Nagybányán a Szabgdiskola
tagja

Réti: Nagybánya .. 336.e

MDK

ARICESCU Aurica

1925-ben Nagybányán a szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya..... 336.l.

Arigsperger János - Menyhért, †1665.

főépítészmester, Komárom várának és a végvárakhak építésre.

Tört. Tár

1884, 401–411.

Nagy: Lipótvár története.

Áringer György

Könnyvtegéd

XVIII. sz

1.

Birógernyeszegi

31. 1.

T. 5592.

t város tornyai a Duna vizében,
olnak kel át, tükröződnek vissza;
ről köti le figyelmünket; az elő-
ak. Felirata fölül:

A. Deutsche Kirche és befejezése:

: 10.6 cm.

MDK

Aristide Economo, olasz festö

"csak éppen átutazott Pesten kolozsvári meghivásra 1846-ban.

Lták IV. .... átutazó müvészek Pesten .....

ARITMIA 4 /BUDAPEST/

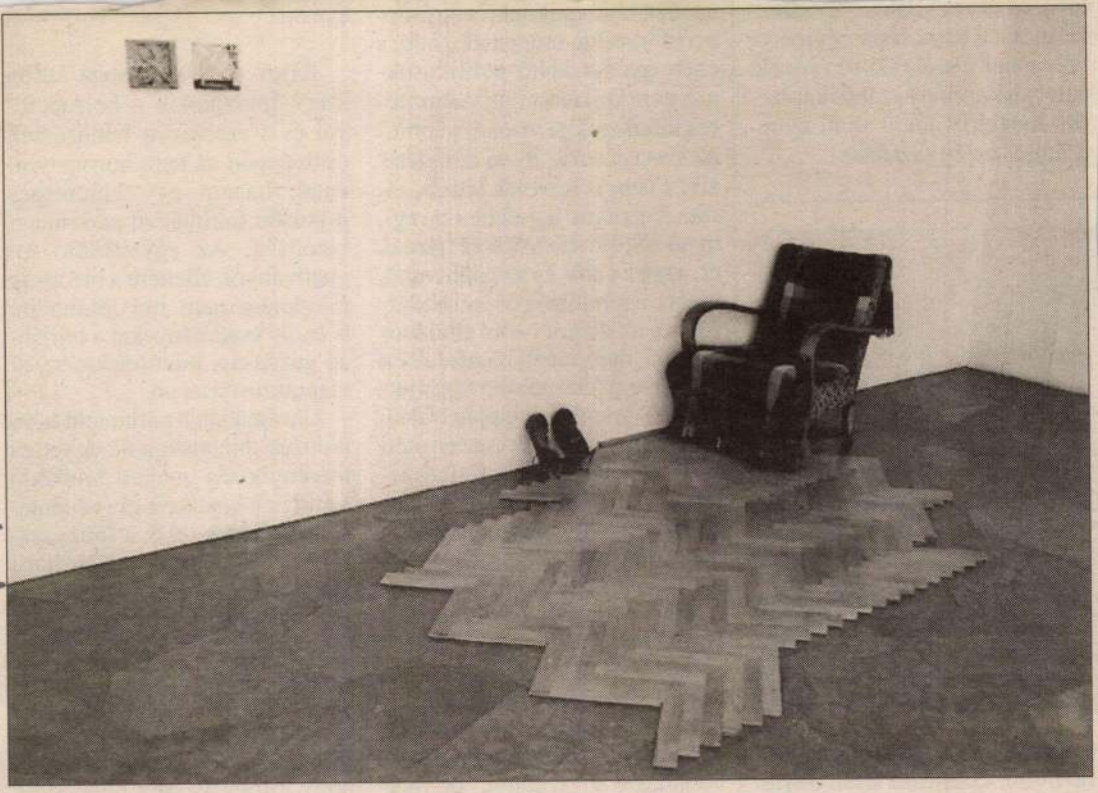

Kiállítással kezdődött az Modern Művészetért Közalapítvány szervezte Aritmia 4 kortárs művészeti fesztivál az Uitz Teremben (írásunk az 5. oldalon) **Vohlmann György felvétele**

form-koncepciójában, és rámutatott: ez a nap csupán nyitánya volt annak a széles körű vitának, amely a kormány szándékai szerint megelőzi majd az új nyugdíjrendszer bevezetését.

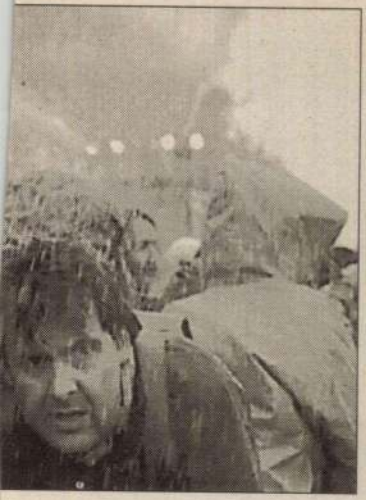

rendőrség szétoszlatni a nukle-s tárolóba szállítása ellen tünte-annenbergben. A tiltakozók az gakadályozni a szállítást

Franciaországban az üzletembereknek, vagy éppen a hirtelen meggazdagodó, s ezért gyanút keltő politikusoknak nem kell tartaniuk valamiféle különleges gazdasági nyomozó szervezettől: ilyen nem létezik, s nem is tervezik létrehozását. A gyanús ügyekben a régi, megszokott szervezetek járnak el, azaz a vám- és az adóhivatal, illetve a rendőrség és a csendőrség, és az akciót — az általános francia jogrendnek megfelelően — egy-egy vizsgálóbíró irányítja. Az ő jelentése alapján dől el, hogy vádat emelnek-e az érintett ellen, s ha igen, akkor természetesen a bíróság dönti majd el a bűnösség, vagy ártatlanság kérdését. A francia jogrendszer bonyolultsága miatt egy-egy gazdasági ügy évekig húzódhat: jellemző példa erre a híres-hírhedt üzletember, Bernard Tapie esete, aki ellen már 1994 óta folynak a különböző, adócsalásra, pénzügyi szabálytalaságokra vonatkozó vizsgálatok, de még egyik sem jutott el az ítélethirdetésig.

lenek a k... közötti.

* * *

Kijev — Ukrajnában külön szerv foglalkozik a korrupcióval és a szervezett bűnözéssel, csak éppen az nem kormányhivatal, hanem egy különleges jogokkal felruházott parlamenti bizottság. Az egyedülálló jogosítványok ellenére a bizottság mindmáig nem tud felmutatni komoly eredményeket a burjánzó gazdasági bűncselekmények visszaszorításában.

Ukrajnában a parlament bűnüldözési bizottsága az egyetlen törvényhozás mellett működő testületek közül, amely vádemelési javaslatot tehet a főügyészségnek. Nem titok — Hrihorij Omelcsenko, a bizottság elnöke számtalanszor elmondta —, hogy a kormány, a parlament és a helyi tanácsok szintjén is nagyméretű korrupció, elsősorban gazdasági jellegű megvesztegetés folyik. De az sem titok, hogy a főügyészség mindeddig egyetlen megválasztott képviselőt sem ítélt el.

ARITMIA

ARITMIA

1999.05.28.

18.00 **KIÁLLÍTÁSMEGNYITÓK - PROJECTS - VERNISSAGE**

- BARBARA VISSER (NL): *DECORUMDECOREALISMDECOREALISMUS*
- CHRISTOPH DRAEGER & MARTIN FREI & THOMAS THÜMENA (CH): *YELLOW & RED*
- BALDANDERS*, BARAKONYI ZSOMBOR, ELŐD ÁGNES, ERDEI GÁBOR, KUPCSIK ADRIÁN, ISKI KOCSIS TIBOR (H): *SZÍVRITMUSZAVAR*

PROGRAMOK, KONCERTEK - EVENTS, MUSICAL PERFORMANCES

18.30 EAR (ELEKTROAKUSZTIKUS KONCERT - ELECTROACOUSTIC MUSIC)
20.00 SANDWICH: AMERICAN POSITIVISM (HARDCORE ROCK)
20.30 LAUTREC & VÁRNAI GYULA
(INDUSZTRIÁLIS ZENE - INDUSTRIAL MUSIC + DIA - SLIDE SHOW)
21.15 SLIDE BY NIGHT (VETÍTETT MŰVEK - SLIDE SHOW)
22.00 NYELVTERÜLET - PEER KRISZTIÁN & POÓS ZOLTÁN & TÉREY JÁNOS
(KÖLTŐK RAP-KONCERTJE - RAP BY POETS)
22.45 TÁNC - DANCE (DJ UNCANNY)

ART CAFÉ
KOKTÉLOK - COCTAILS: MIXEREK - MIXERS: VÉCSEI JULI & LUKÁCSI ALEXA

INGYENES BUSZ - FREE BUS: BUDAPEST-DUNAÚJVÁROS-BUDAPEST
INDULÁS - DEPARTURE 16.00 , MŰEGYETEM FŐÉPÜLET, VISSZA - BACK 24.00

NYITVA - OPEN
1999.05.28 - 07.02.
NAPONTA - DAILY 10.00 - 18.00, HÉTFŐN ZÁRVA - MONDAYS CLOSED

RENDEZŐK - CURATED BY
SZOBOSZLAI JÁNOS - VÁRNAI GYULA

ARITMIA

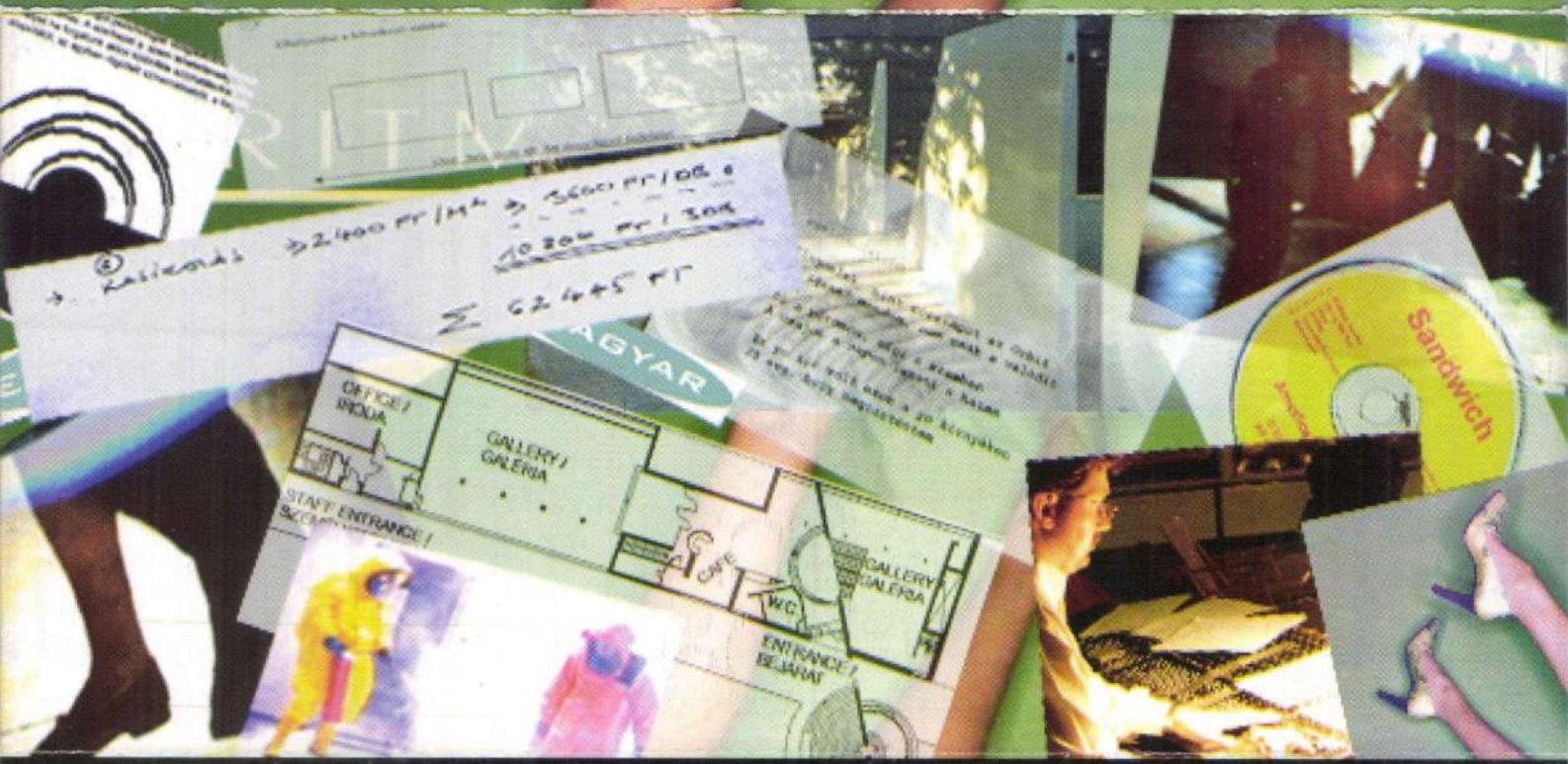

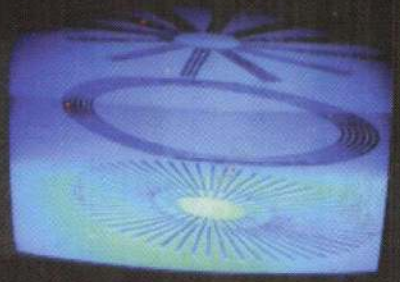

KORTÁRS MŰVÉSZETI INTÉZET
INSTITUTE OF CONTEMPORARY ART
VASMŰ U. 12. DUNAÚJVÁROS H-2400 HUNGARY
VOX/FAX +36 25 412 220 ICA-D@DUNANET.HU WWW.ICA-D.HU
MODERN MŰVÉSZETÉRT KÖZALAPÍTVÁNY
PUBLIC FUND FOR MODERN ART

TÁMOGATÓK - SUPPORTERS > DUNAÚJVÁROS MEGYEI JOGÚ VÁROS ÖNKORMÁNYZATA > PRO HELVETIA-LIGA > MAGYAR SOROS ALAPÍTVÁNY > SOROS ALAPÍTVÁNY KULTURÁLIS ÉS KOMMUNIKÁCIÓS KÖZPONT (C3) > NEMZETI KULTURÁLIS ALAP > DUNAÚJVÁROSI TV > DUNANET > OKITEKI > NO.1. SZÁMÍTÁSTECHNIKA > ARTISJUS > EXTRA MÉDIA CENTER > DUNAÚJVÁROSI HÍRLAP > MONDRIAAN FOUNDATION > > > >> > > >

SzívritmusZavaR

ARITMIA 6

1998. május 15. 15 May, 1998	du6 6pm	**A DUNAÚJVÁROSI TŰZOLTÓZENEKAR és DJ FEHÉR TENOR megnyitja az ARITMIA 6-ot** Opening of the ARITMIA 6 by the Dunaújváros Firebrigades' Brassband & DJ Fehér Tenor
május 15-június 25. 15 May - 25 June	este7 7pm	**Nicolas Anatol BAGINSKY (D): *Gyilkos szúnyogok* (multimédia-installáció)** Nicolas Anatol Baginsky (D): Killer Mosquitoes (multimedia installation)
május 15-június 25. 15 May - 25 June	este7 7pm	**John WOOD-Paul HARRISON (GB): *Performance videos, monitor installation*** John Wood - Paul Harrison (GB): Performance videos, monitor installation
május 15-június 25. 15 May - 25 June	este7 7pm	**SZABÓ DEZSŐ (H): *Terepgyakorlat* (egyéni kiállítás, rendezte és megnyitja: Páldi Lívia)** Dezső Szabó (H): Fieldwork (solo exhibition, curated and opened by Lívia Páldi)
május 15. 15 May	este8 8pm	**SLIDE BY NIGHT (vetített művek a homlokzaton / slide-projection on the facade of the Institute)** **15-én:** VANTH -(Tölgyes László, zene + Várnai Gyula, dia) Pál Zsuzsa Rébeka, Erdei János, Braun András, Ferenczi Róbert Kupcsik Adrián, Kiss-Pál Szabolcs, Andreas Fogarasi (Wien), Húber Edit, **16-án:** Kirkovits Andrea, Szilágyi Teréz, Gulyás Ágn Barakonyi Zsombor, Iski Kocsis Tibor, Arnolfini Archívum **18-án:** Kováts Borbála, Keserue Zsolt
május 15. 15 May	este9 9pm	**RAP Kemény István, Térey János, Peer Krisztián KÖLTŐK + DJ Fehér Tenor** RAP István Kemény, János Térey, Krisztián Peer POETS + DJ Fehér Tenor

INGYENES BUSZ / FREE BUS

május 15-én: indulás 1/2 4-kor a Műcsarnoktól, vissza Bp-re éjfélkor
május 22-én: indulás 1/2 3-kor a Műcsarnoktól, vissza Bp-re a program végén
Bus leaves 15 May: 3.30pm, 22 May: 2.30pm from Műcsarnok building, back to Bp: at the end of show

május 22.
22 May

VITA A KORTÁRS MŰVÉSZET INTÉZEMÉNYEIRŐL Meghívottak: Hegyi Lóránd, Néray Kata Beke László, Hajdu István, galéria-vezetők, és mindenki más (vezeti: Szoboszlai János)
Discussion on the Institutions of Contemporary Art with Lóránd Hegyi, Katalin Néray, László Be István Hajdu, leaders of galleries, and everyone else (moderator: SZJ)

május 23-június 14. 23 May - 14 June	du6 6pm	**A DUNAFERR ART Acélszobrász Szimpozion kiállítása (rendezte: Várnai Gyula)** An Exhibition of Dunaferr Art Foundation (steel-sculptures) (curated by Gyula Várnai)
május 30-31. **30-31 May**	daytim	**SÁRKÁNYépítő- és eregető FESZTIVÁL, kicsiknek-nagyoknak (szervező: Farkas Ibolya)** Kite Festival, only for you! (Organizer: Ibolya Farkas)
június 4-7. **4-7 June**	du3-6 3-6p	**ÜNNEPI KÖNYVHÉT(szervező: Deák Nóra) (szombat-vasárnap: reggel 10-du 6)** Book Fair (organizer: Nóra Deák) (Saturday - Sunday: 10am - 6pm)
június 6. **6 June**	10-18 daytim	**VÁRAY LÁSZLÓ ütőhangszeres programja gyerekeknek: közös zenélés és koncert** Course by László Váray percussionist for children: using instruments, composing and performing music
június 29. **29 June**	este8 8pm	**P. HANDKE: KÖZÖNSÉGGYALÁZÁS című drámája a Természetes Vészek Kollektíva előadásában rendezte: Árvai György, szerepel: Szűcs Lajos** P. Handke: Insulting the Audience, a play performed by the Natural Disasters directed by György Árvai, acting by Lajos Szűcs
július 3-augusztus 2. 3 July - 2 August	du6 6pm	**STRIP-TEASE - amerikai és japán képregények, videók és zenék (rendezte: Ábrai Barnabás)** Strip Tease - American and Japanese comics, videos and music (curated by Barnabás Ábrai)
július 3-augusztus 2. 3 July - 2 August	du6 6pm	**IFJÚKORI ÖNARCKÉP / A Portrait of the Artist as a Young Man - an exhibition of Beöthy Balázs-Németh Hajnal, Komoróczky Tamás, Nagy Kriszta, Nemes Csaba, Szarka Péter, Veress Zso kiállítása (rendezte / curated by Szoboszlai János - konzultáns / consultant Szarka Péter)**
július 3-augusztus 2. 3 July - 2 August	du6 6pm	**NEMES CSABA (H): *Halál vernisszázzsal* (egyéni kiállítás)** Csaba Nemes (H): Death with Vernissage (solo exhibition)

ARITMIA / DUNAÚJVÁROS

Kortárs Művészeti Intézet - Dunaújváros
2400 Dunaújváros, Vasmű út 12.
Tel/Fax: + 36 25 412 220
Tel: + 36 25 404 690
e-mail: ica-d@dunanet.hu

SAJTÓANYAG / press release

A Kortárs Művészeti Intézet folytatja a május 15-én elkezdett **ARITMIA 6 (szívritmuszavar)** című fesztivált. Kérjük, tekintse meg a mellékelt programajánlatot, amely az eseményekről és azok időpontjairól tájékoztat. Az alábbiakban 4 eseményről adunk előzetes információt a sajtó részére.

****

SZÍNDARAB

1998. június 29-én 20.00 órakor P. Handke Közönséggyalázás című színdarabját mutatjuk be a **Természetes Vészek Kollektíva** előadásában. A darabot az Árvai György köré szerveződő Természetes Vészek Kollektíva adta elő 1997-ben, a lágymányosi MŰ Színházban, Szűcs Lajos szereplésével. Az eredetileg négyszereplős művet egy színészre és videótechnológiára komponálta meg Árvai György. Az előadást a dunaújvárosi kiállítótér adottságait figyelembe véve viszik színre.

****

KIÁLLÍTÁSOK

Megnyitó: **mindhárom kiállítás 1998. július 3-án 19.00 órakor nyílik.**
A kiállítások nyitva: **1998. július 3. - augusztus 2.-ig, hétfő kivételével, naponta 10.00 - 18.00**

STRIP-TEASE

Amerikai és japán képregényeket válogatott saját gyűjteményéből Ábrai Barnabás és Jákói Dávid. A kollekció az 1965 előtti „aranykorból", a 70-es évekbői és kortárs képregényekből is tartalmaz füzeteket. Az erotikusszekciót is bemutató anyagot a műfajnak megfelelő installációban, videóművekkel és zenével kiegészítve állítják ki a rendezők. A Strip-tease a Kortárs Művészeti Intézet képregényeket bemutató sorozatának első kiállítása.
Rendezők: **Ábrai Barnabás és Jákói Dávid**
A kiállítás szervezője: **Szoboszlai János**

IFJÚKORI ÖNARCKÉP

A kiállítás olyan **nagyméretű fotókat és digitális képfeldolgozáson alapuló printeket** mutat be, amelyeken maguk az alkotók láthatók. E műveket mégsem tekinthetjük tisztán önarcképeknek, mivel a képeken a kortárs divat, a popkultúra, valamint különböző társadalmi és nemi szerepkörök dominálnak. A kiállító művészeket az önmaguk és környezetük közötti viszony elemzése foglalkoztatja.
A kiállításon szereplő alkotók: **Beöthy Balázs - Németh Hajnal, Komoróczky Tamás, Nagy Kriszta, Nemes Csaba, Szarka Péter, Veress Zsolt**
rendezte és megnyitja: **Szoboszlai János**
konzultáns: **Szarka Péter**

NEMES CSABA: HALÁL VERNISSZÁZZSAL

Nemes Csaba művészetét az utóbbi években **a művészi eredetiség, a személyes és művészi identitás elemzése** jellemzi. Az 1995-ig Veress Zsolt néven ismert művész e szólókiállítása számos meglepetést tartogat, mivel több, a magyar művészeti életben megismert művet és kiállítást is bevon projektjébe.
A kiállításon folyamatosan hallható Árvai György zeneműve.
A kiállítás szervezője: **Szoboszlai János**

****

Áringer András

könnives pallér

1777

l.

Bírógernyeszegi

43. l

1777-ben regedeivel Teleki József gr.

sorostélyi kastélyán dolgozott.

pótolni

10776.

es keretbe helyezett tojásdad me-
llérral és hermelinje felett az
Felirata fölül:

XCELLENTIS-

onguevall
BARO DE VAVX etc.
er Belgium et Germaniam
lus etc.

m.
ri temporis, Coloniae 1652. Lib. I.

Megírva

Áringer András

Kőnivespallér

XVIII. ut

l.

Bürógernyeszegi

31. l

T. 5591.

három csolnak közlekedik, a háttér-
az előtérben pedig balra ketten
egy csolnak kel át. Felirata

7.9 : 13.7 cm.

Fioravanti

(Aristotele Fioravanti)

1467.

1.

Kottay Olasz-magyar

38. l.

Eddig F.-ben

volt!

Fioravanti

(Aristotele Fioravanti)

l.

Gerevich L'arte

16. l. 18. l.

~~Bnerfurt August.~~

3132

3132. ~~6.~~ Ismeretlen festő.

(A XIX. század első feléből.)

Pipát áruló férfi.

A derékig látható ~~s szembe nézve~~, de kissé jobbra fordult a ábrázolt öreg férfi a nyakába akasztott fűzkosárban lévő különböző alakú ~~s fajú~~ pipákat árulja. Jobb kezében ~~egy~~ tajtékpipa, baljában pipaszárköteg van. Feje elől kopaszodik, rövid göndör haja és szemöldöke őszbevegyült, szeme barna, bajusza és szakálla leberetvált. Ingének gallérja kilátszik, körülcsavart nyakkendője fekete, piros bélésü mellénye sötétkék, lehajtott gallérú kabátja szürke hajtókája ~~oda~~ van gombolva.

Vászon, méretei 71·5 : 57 cm. — Át. Képt. 42. — Dep. ~~régi VI: 9. és~~ új 35. k). — ~~Ltsza 551.~~ Ny lelt. sz. 551. —

szembe néz és

539

1905. átvételi jegyzés 565. — Szóma az Orh. Képtár ban a sz. nban 2192. — és a leltárban 3132.

Aristotele Fioravanti MDK

Mátyás megbízásából a Zsigmond-palota reneszánsz átalakításán dolgozott.

Birnbauer Virgil: The Castle of Buda in the Middle Ages.
The Hungarian Quarterly 1936. II 259-0

Arjocáné Ciorogariu
Hermin
aradi iparművész
az Aradi Képző- és
Iparművészeti Társu-
lat 1913. évi kará-
csonyi kiállításán
román mutivumok-
ban gazdag iparmű-
vészeti munkái -

Aradi Közlöny
1913. dec. 21.
(Aradi művészek
tárlatai)

ozatonként 40 K) --- --- --- --- 4000 «
egyenként 176 K értékű háborús
szépirodalmi sorozat a katonai kór-
ak részére (a 10% kedvezmény-
sorozatonként 160 K) --- --- --- 8000 «
llítási költségekre --- --- --- --- 426 «
Összesen 34000 K.

o K-nyi jutalomdíjak szétosztásáról az Orsz.
lnöki úton intézkedik.
mielőtt a vall. és közokt. miniszter úr e
lási tervre nézve határozott volna, f. évi
s hó 25-én kelt 61,301. számú rendeletében
tező nagyfontosságú elhatározását közölte
Tanácscsal:
sítem a t. Orsz. Tanácsot, hogy mivel épp
ők utalnak a legjobban arra, hogy a tár-
tevékenység az állami tevékenységhez csat-
s hogy a kulturális téren való ez áldozat-
üttműködés érzete a társadalomban mélyebb,
es gyökeret verjen, már *úgy ezúttal, mint a*
ézve irányelvül óhajtom tekinteni, hogy a
akczióval foglalkozó egyesületeink közül csak
int külön folyamodók és csupán azok részé-
k államsegélyben, melyek az összes bevételük-
tathatólag legfeljebb csak 10%-át fordítják

ványokra --- --- --- --- --- --- --- 2350 «
3. A selmeczbányai Óvár karbahozatalára --- --- --- --- --- --- --- --- 4000 «
4. A Szinnyei-könyvtár 10000 K II. részletére --- --- --- --- --- --- --- 2000 «
5. Az Ábray-féle éremgyüjtemény 3000 K hozzájárulás III. és utolsó részletére 1000 «
6. A bártfai múzeum berendezésére --- 1000 «
7. Az eperjesi ág. ev. kollégiumi könyvtár berendezésére adott 4000 K 2. és utolsó részletére --- --- --- --- --- 2000 «
8. A kassai múzeum metszeteinek karbahozatalára előirányzott 5000 K 3. részletére --- --- --- --- --- --- --- --- 1000 «
9. A bártfai múzeum 2 szobrának konzerválására --- --- --- --- --- --- --- 657 «
10. A máramarosszigeti múzeumnak hadiemlékek gyüjtésére --- --- --- --- --- 600 «
11. A beszterczebányai múzeumi szolga béréhez való pótló hozzájárulás az 1915. év végéig --- --- --- --- --- 128 «
Összesen 15.935 K.

Marad a gyüjteményeknek a vall. és közokt. miniszter úr által utalványozandó segélyeire --- --- --- --- --- --- --- 38.000 K.

Ennek felhasználási tervét lásd a 188. oldalon.

Árkai Ágnes,
Arkay Aladár

Árkai Ágnes, belsőépítész

Nemzetközi Kereskedelmi Központ (International Trade Center), Budapest.

Építész: Fiszta József és Csuzmár Gyula (Lakótérv).

Belsőépítésztervező: Árkai Ágnes.

A kiviteli és részlettervezés felelős tervezője: Csuzmár Gyula.

Szerkezet koncepció: Ungi Lajos.

Növénytelepítési terv: Andor Domokosné.

Magyar Építőművészet, 1986. 3., 28-old.

Árkai Ágnes, belsőépítész tervező.

Megyei Könyvtár, Salgótarján Építés: Fonta József, Guzogi György és Paulin Tál, Lovasztov.

Belsőépítész tervező: Árkai Ágnes.

Statikus tervezők: Dénes Lóránt,
Brüller Józsefné.

Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 74-old.

Árkai Béla

műfaragó

1884–85

Énnisk 1930. 81 l.

Árkai J.

és Csordás J.

Kohóhabsalakos lakóház, 1959, terve,
(típus terv)

A felszabadult Budapest művészete.
Kiállítás-katalógus, Budapest, 1960.
15 l.

Árkai István

Iherház terve 2×3 nobás lakással, tetőtérbeépítéssel. Rövid leírás.
(Jele: MOT. T. 1-34/58)

Családi ház tervek. 1959. Szerk.: Bene László, Kárpáti Andorné. Rajzokat készitette: Balogh István, Finta József, stb. Bp. 1959. Sztl. 1., képes.

IV. 3. sz. lapokon.

Árkai István

- Regula Ede - Sebestyén Gyula:
Egyemeletes iherház terve 4 db 2
nobás lakással. Rövid leírása. (Jele:
MNOT 146-57)

Családi ház tervek. 1959. Szerk,: Bene László,
Kárpáti Andorné. Rajzokat készitette: Balogh
István, Finta József, stb. Bp. 1959. Sztl. 1.,
képes.

VI. 1. sz. lapokon.

Árkai István

Szabadon álló 2 1/2 szobás lakóház
terve tetőtérbeépítéssel. Rövid leírása.
(Jele: MOT. T. 1-31/58)

Családi ház tervek. 1959. Szerk.: Bene László, Kárpáti Andorné. Rajzokat készitette: Balogh István, Finta József, stb. Bp. 1959. Sztl. 1., képes.

III. 2. sz. lapokon.

M. D. K

ÁRKAI István építész

Kétemeletes négyfogatú szekciótero

MNOT 205-56 Lt., Mt.

Háromemeletes négyfogatú szekciótero

MNOT 205-56 Lt. Mt.

Háromemeletes, 48 lakásos építménytero

Balogh Istvánnal

MNOT katalógusa 1958 - 64., 65., 66., 67., 68. l.

M. D. K.

ÁRKAI István építész

Országos lakáspályázat 5. Épület-kategória (megvétel)

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 80. l.

M. D. A.

ÁRKAI István építész

országos lakáspályázat 3. Épület-kategória (III. díj)

Társtervező: Árkai István

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 80. o.

Árkay István épitész

M.É.K.

Budapest, Illői uti lakótelep repr.
lakóépületek tipustervei.
Társtervező: Csordás Tibor

Magyar Épitőművészet 1960. 5.sz. 6-9.l.

M. D. V.

ÁRKAI István építész

315. sz. 3 emeletes épület kitfogatu szekciája 5-bárőleges lakásokkal

Társtervező: Regula Ede

Repr. (Alapr.)

Egressy Imre: Kísérleti lakások, cíj berendézesek az óbudai lakótelepen

Magyar Építőművészet 1961. 1. sz. 12. l.

M. D. K

ÁRKAY István építész

524. sz. 3 emeletes négyfogatú kocsiakás 3 férőhelyes lakása.

Társterbező: Kovács Jenő
Regula Ede

Repr. (Alapraj)

Egressy Imre: Kiserleti lakások, új berendezések az óbudai lakóhelyen

Magyar Építőművészet 1961. 1. sz. 9. l.

M.D.K.

Árkai István épitész

Kohóhabsalak középblokkos tipus lakóépületek

Társtervező Csordás Tibor

repr.

Magyar Épitőmüv észet 1961 5.sz. 15.l.

Árkai István építész M.D.K.

Budapest, Üllői uti lakótelep II/C ütem tipusterv építésztervezőjeCsordás Tiborral

repr.

Tervező: Szőke Károly

Magyar Építőművészet 1961. ~~4~~ 1.sz. 8.1.

Árkai István épitész M.D.K.

/TTI/

Ka zinchercika, kőhóhabsalak középblokkos tipus lakóházak.

Tápstervező:Reischl Péter, Schall József

Adatáló épitész:Herv ay H ugó

repr.

Magyar Épitőművészet 1963/1. 46.1.

Árkai István épitész M.D.M.

/TTI/

Miskolc, Kilián-téli lakótelep kohósalak közép-blokkos tipus lakóházak

Társtervező: Csordás Tibor

Adaptáló épitész: Nagy Zoltán

Magyar Épitőművészet 1963/1. 46.1.

Árkai István épitész M.D.K.

Debrecen, panelszerkezetü kisérleti lakóépület

Társtervező:Csördás Tibor

Munkatárs:Kovács Jenő

Magyar Építőművészet 1963/1. 32.1.

Árkay István épitész /TTI/ M.É.K

Panelszerkezetü kisérleti lakóépület, Debrecen

repr.

Társtervezö: Csordás Tibor

Munkatárs: Kovács Jenö

Magyar Épitömüvészet 1965/3. 22-23.l.

Árkay István

tervezte a Debrecen-i lakótelep egy részét. 281 sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

1111

Árkai István

és Csordás Tibor tervei alapján épült fel a kohóhabsalak középblokkos lakóépületek első típusterv sorozata

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867–1967 Budapest 1970.

1281

Árkai István

tipus terve alapján épült az Üllői úti lakótelep.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

15 il

~~[illegible]~~ Árkai István
építész

Bp. Kelenföldi Ltp.

Rados: Magyar építészettőst. 362
Műszaki Kiadó 1971.

Árkai István
építész

~ a Kelenföldi lakótelep

Repr.

Rados: Magyar építészettört. 353.
Műszaki kiadó 1971.

Árkai István
építész

Bp. Kelenföldi lakótelep

Repü.

Rados: Magyar építészettőrt. 363.
Műszaki Kiadó 1971.

Árkai István

és Csordás Tibor készítették a IX. Üllői úti József Attila lakónegyed épületeinek típustervét.

Mezzo László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13350

5018

Árkai István

és Csordás Tibor a helenföldi lakóepületek tervezői.

Merza László, Mernát György, Erdei Ferenc

stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973

1335 l

5351

Árkai István, építész MBK

Társadalmi munkában elkészítette a pestszentlőrincsi Kisz-fiatalok lakásterveit.

Simon Lajos: Minden Külön ártevítés helyett 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1964. máj. 29.

Pirkán István

a Telenföldi lakótelep
építészeként neve említve
a 31. oldalon

Magyar építészet 1945-70

Fc. D. U.

ÁRKAI István építész

Háromemeletes, 28 lakásos függőfolyosós építmény terv MNOT 401-56

Háromemeletes, 32 lakásos függőfolyosós építmény terv, MNOT 402-56

Csorolás Istvánnal és Speró Ivánnal

MNOT katalógusa 1958. 81., 82. l.

M. D. K.

ÁRKAI István építész

Kétemeletes, háromfogatú, függőfolyósós csatlakozású szekcióelem MNOT 208-56

Balogh Istvánnal

MNOT katalógusa 1958. 76., 77. l.

M.D.K.

ÁRKAI István építész

Egyemeletes ikerház HNOT 146-56

Regula Ede-vel és Sebestyén Gyulával

HNOT katalógusa 1958. 39.l.

Arkai István épitész M.D.K.

Perlit réteggel szigetelt beton panelekből épült

4 szintes lakóház Debrecenben

Társtervező: Jénes László és Tordás Tibor

Kísérleti lakóházak Debrecenben, Szegeden és Budapest

Magyar Nemzet 1963. december 14. 5.1.

M. D. L.

ARKAi István építész

Háromemeletes 36 lakásos építmény terv

HNOT 203/3-56

Csordás Tiborral és Balogh István

HNOT katalógusa 1958. 58. l.

M. D. K.

ÁRKAI István építész

Kétemeletes kétfogatú szelekció terv
HNOT 201-56, 202-56

Háromemeletes kétfogatú szelekció terv
HNOT 201-56, 202-56

Háromemeletes 24 lakásos építkezési terv
Csordás Tiborral és Baloghi Istvánnal

HNOT katalógusa 1958. 44-54 l.

Árkai István, építész

MDK

A gyárilag készült ház
belső berendezéséről nyilatkozik.

Ráthonyi János: A sávház

5

ESTI HIRLAP, bp. 1964. jan. 18.

Árkai István, építész 7Dk

Tervei alapján szövetkezeti lakásokat
építenek.

At.: Tovább építik az óbudai kísérleti
lakótelepet 3. l

ESTI HIRLAP Bp. 1961. márc. 2.

megvia

Árkai (Ehrengruber)

Jakab

mernok

szul. Arad 1834.

1869-ben szerett

oklevelet a bjesti

József műegyete-

men

Neujegyzéke mind-

azoknak, akiknek

József műegyetemen

oklevelet stb. sze-

rezte

Bp 1929. 221 f

R. MINISTERIUM SZÁMVEVŐSÉGÉTŐL.

tekintetes orsz.

s á g á n a k ,

BUDAPESTEN.

Árkay Jarab

l.

Lykanemzromantika

227. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Fel: Kiss János
Község

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Árkai Jakab
építész.

L.

Szudray-Szentiványi

64. l.

Kiadás

	P.	f.
	300	—
	3943	38
	5000	—
	1700	—
	4338	3
	14258	6
	1200	—
	32152	8
	136693	5

MDK

Arkai műlakatos

A honv.min.palota vert vas kandelaberokat
és lampákat készitette.

Szendrei Wagner János: A honv.min.palotaja.

Vas.Ujs.1882. 41.sz. 651-652.l.

Árvai Mihályné

A Nagy.Mih.palota vert vas kandelábereket
és lámpákat készítette.

Szendrei Wagner János: A Nagy.Mih.palota[illegible]

Vas.Újs.1882. 41.sz. 631-632.l.

M.D.K.

Árkai Sándor „[illegible]sz. és kir. udv. épület és műlakatos"

első díjat nyert a főváros részéről egy „később meghatározandó helyen felállításra kerülő" kovácsolt vas szökőkút teropályázatan.

Bauzeitung für Ungarn, Bp. 1889. XVIII. évf.

dec. 20. sz. 287 old.

rajz melléklet a kötet végén

Árkády Sándor. ip.m. MDK

kovácsolt vasmunkáit láthatjuk.

A MIP Társ. karácsonyi vására 1908 nov.21.-én nyilt meg.
MIP.1908 341.1.

Arkay S. ?

és Kallina Mór

épitészek

K

irád

Épitőipar

1900. 137. l. (A Gellért hegynek az erhü-tén hidfő előtti kép-zése, képpel.)

I díjat nyertek
De nem ezen szerint
épitettek fel

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Árkay S

Kallmann

K

wód

Palóczi Antal, A Gellértheynek az eskü-teri hidfő előtti kiképrése. Építő Ipar 1900. 23 sz.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191... é

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

MDK

Arkay S. épitész

Arkay S. és Kallina Mór épitészek I.dijat nyertek a Gellért hegynek az Eskü-téri hidfő előtti kiképzése pályazaton.De nem a terv szerint épitették fel.

Epitó Ipar, 1900. 137.l.

MDK

Arkay S.

Palóczi Antal: A Gellérthegynek az eskütéri hidfő előtti kiképzése.

Épitő Ipar, 1900. 23.sz.

MDK

Árkay Sándor

A Szépművészeti Muzeum pályázata. Vasárnapi Ujság 1899. 13. sz.

MDK

Árkay Sándor

műlakatos-munkák

Haustmann A: A kir.vár belső kiképzése és ipara. felsz. MI. 1903. 162 l.

Árkay Sándor

készítette el a bp-i New York palota rácsos kapujól. Tervező: Hauszmann Alajos. Reprodukció!

Sárádi Kálmán: Művészi kovácsolás, Budapest, 1970. 239 l

1981.

Árkay Sándor

Píros Béla és Hegedüs Endre együttes művei: koros gyertyatartók. Reprodukció.

Sárádi Kálmán: Művészi kovácsolás, Budapest, 1970. 239 l

220 l

Árkay Sándor

1895-ben egy rácsos kaput készített; tervező: Fellner Sándor. Reprodukció.

Sárádi Kálmán: Művészi kovácsolás, Budapest, 1970. 239 l

1871.

Farkas Aladár

Tervezte a Bp. VII. Gorkij fasor u. 7. sz.
református templomot 1912-ben.

Gerle János: Elszámolás a századfordulós épületekről
Budapest 1981/11 17-21.o.

Árkay Aladár

terveszte a Bp. XII. Alma u. 1. sz.

villát 1911-ben. Az építész saját háza. Az egykori Bírák, ügyészek lakótelepének 40 Árkay Aladár által tervezett villája műemlékileg védendő terület (1910-13 között)

Gerle János: Elszámolás a századfordulós épületekről
Budapest 1981/11 17-21.o.

Árkay Aladár

neve említve az Art Nouveau,1904.Miskolc - egy érdekes iparművészeti kiállitás a századelőn/D.I.-V.L./ c.cikkben

/A cikket lásd Körösfői Kriesch Aladárnál/

Napjaink 1979.december 35-37.o.

Árkay Aladár, építész

megemlítve

Székely András: A szecesszió 14.

Népszabadság, Bp. 1978 jún. 11.

MDK

Árkay Aladár, ép.

Falusi templom.	pastell.	
Gazdasági épület.	Rajz.	
A városmajori templom terve.	Rajz.	18.1.
Hivatalépület a lakáshiány enyhitésére.	Pastell.	"

Mücs.-OMKT. 1921. Tavaszi kiáll. Kat. 17,18.1.

Aikay Akadár

Méltatás

Kocsis Ákos: Hár a fellegvár oldalában.
Művészet, 1978. augusztus – 8. lap.

Árkay Aladár építész

A Városmajor u. 54. sz. házat Árkay Aladárné vette a Budai Vigadó, a Szent Gellért emlékmű és a városmajori kis templom és számos emlékművünk építőjére. Itt lakott haláláig.

(emléktábla)

Konrádyné dr. Gálos Magda: Városmajor utca.

Budapest, 1978. 2.

Arkay Aladár épitész, iparmüvész

Négy iparmüvész butortervét bemutatja a lap. Margitay Ernő: "A modern lakás" cimmel ir a butor terveket készitő iparmüvészekről.

Janszky Béla: "Ebédlő" és „Nappali"

Thorockai Vigand Ede: "Leányszoba"

Árkay Aladár: "Dolgozószoba"

Tátray Lajos: "Hálószoba"

Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1909.juni. 13. I. évf. 24. sz. 774-778. lap.

ÁRKAY ALADÁR, műépítész

Ujabban használják a premodern építészet fogalmát, amin az első világháború előtti évek máig előremutató, a későbbi fejlődés jellegzetes vonásait már jelző építészetet értjük. Hazánkban az ide, de a századfordulóhoz is sorolható Lajta Béla mellett főleg Árkay Aladár, Málnai Béla. Persze többen mások is. 10.old

GRANASZTÓI PÁL: Művészet-e ma az építészet ? 9.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 6.sz. Bp.

ÁRKAY ALADÁR, épitész

Az épitészek különallása még fokozódott, amikor a szecesszio és mas iranyzatok lazadast jelentettek az addigi formak, sot nem egyszer az egész tarsadalom ellen. Ebbe az idoszakba esik Lechner Odön mukodésének java része, majd Lajta Béla é, Árkayé, Kós Karoly és tarsai indulasaé. Ezek szoros egységbe tömörültek képzőművész, iró, költő és zenemüvész kortarsaikkal. 9.old

GRANASZTÓI PÁL: Művészet-e ma az épitészet ? 9.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 6.sz. Bp.

Árkay Aladár, építész

Róla szól az architektúra –

sorozat egyik kötete

Szij Rezső: Népi hagyományok az építészetben 364-366.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1972. jún. XXII/6.

ÁRKAY ALADÁR, müépitész

A közönség és a hivatalos körök a hagyományos formaalkotásokhoz ragaszkodtak. Hagyományosat, formai gazdagságot, diszitést értettek alatta. Lechner Odön, Árkay és talán utóljára Lajta Béla voltak azok, akik bár sokban újszerü és előremutató formálással mégis ily igényeknek képzeteknek többé-kevésbé eleget tettek. 10.old

GRANASZTÓI PÁL: Müvészet-e ma az épitészet ? 9.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 6.sz. Bp.

Árkay Aladár

nevét ~~említi~~ és munkáit említi röviden

Pusztai László: Árkay Bertalan /1901-1971/.
Magy.Ép.műv.1972.5.sz.60-61.l.

Arkay Aladár Építész

neve említve

Művészettörténeti Értesitő 1972

299. old

Árkay Aladár, építész

fasori templomra megemlítve.
(„egyre nebbnek, gazdagabbnak, elmé-
lyültebbnek látom.")

Granasztói Pál: Városok, álmok, zene

896-904.

JELENKOR, Pécs, 1972. október

XV
10.

Árkay Aladár, építész

Megemlítve.

Bakonyi Tibor: A szecesszió szegedi
építése: Magyar Ede
92-96

TISZATÁJ, Szeged, 1973. szeptember XXVII/9.

Árkay Aladár

építész, festőművész, eklektikus stílusban építette a budai Vigadó épületét. Társa utóbb Kallina Mór.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

631

Árkay Gladár

kapta meg az Erzsébet sugárút tervezésére vonatkozó pályázat-tervével az első díjat.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973

13351

3041

Árkay Aladár

tervezte (1911-13) a VII. Gorkij fasor 5-7.
sz. a. ref. templomot.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973 1335

3/61

Árkay Aladár

Akseli Gallén Kallela, finn nemzeti festészet képviselője tudta hogyan lehet egyeztetni a népi hagyományt és a modenr kifejezési formát./Az épitészetben nem állt volna ilyen magányosan ,Kós Károly, Árkay Aladár-gondoljunk a finni ihletésü Gorkij fasorbeli református templomára-Györgyi Dénes, Kozma Lajos neve talán elég emlékeztetőnek.

Koczogh Ákos:A modenr müvészet utjai
Népmüvelési Propaganda Iroda 1972 64.old.

Árkay Aladár

magyar épitész/1868-1932/

Koczogh Ákos:A modern müvészet utjai
Népmüvelési Propaganda Iroda 1972 67.old.

Árkay Aladár (1868-1932)

1

Godřij Gasovi temploma
emlitve

Népszava 1972 augusztus 12
10. old.

Árkay Aladár

2

Rezdte építeni a városmajori

Katolikus templomot (1932), majd

fia → Árkay Bertalan fejezte be.

Népszava 1972 augusztus 12

10. old.

Árkay Aladár

Árkay Aladár legjelentősebb műve, a budapesti Vilma királynő úti (Gorkij fasor) református templom.

Gálor Ernő: A „Római iskola" építészete.
Művészet, 1977. december – 11 lap.

Árkay Aladár

Árkay Aladár építette az
győr-gyárvárosi templomot.

Gábor Eszter: A „Római iskola" építészete.
Művészet, 1977. december - 11 lap.

Árkay Aladár

A Városmajori templom tér rendezését Árkay Aladár német példák alapján fejlesztette a hussas évek közepén.

P. Szűcs Julianna: Az idérőjel csapdája
Művészet, 1977. december - 2 lap.

Árkay Aladár – Árkay Bertalan

A városmajori Szentlélek templom főhajója. 1933. (repro)

A borító hátán
Mű vészet, 1977. december –

Árkay Aladár - Árkay Bertalan

(A városmajori templom fő-
hajója (repro)

Gábor Eszter: A Római iskola építészete.
Művészet, 1977. december - 11. lap.

Árkay Aladár

1930.

A győr-gyárvárosi róm. kath. templom tervezését megkapta a Kisfaludy-Társaság Gregus-díjat. A bíróság döntésének indokolása szerint a győri templom az 1924–29. év modern iránya épitőművészetének legsikerültebb alkotása.

Pesti Napló 1930 dec. 30.

Árckopjel

U. 3060.

BELVÁROSI VÁLTÓÜZLET R. T.

A M. KIR. OSZTÁLYSORSJÁTÉK FŐÁRUSITÓJA

:: BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 37.

LEVÉLCIM: BUDAPEST 62. PÓSTAFIÓK 40.

Méltóságos
Nagyságos

L. Szentiványi Gyula *urnak*

H

Lenke tér 7.

ÁRKAY ALADÁR és ÁRKAY BERTALAN, müépitészek

A harmincas években kibontakozott a modern épitészeti irányzat először villákon, majd bérházakon és közéülete ken is. Egyházi vonatkozásban pedig, jeléül annak, hogy e legkonzervatívabb épitteto, illetve közönsége is enge. dett az uj irányzatnak: a városmajori /az Árkayak müve/ és a pasaréti templom/Rimanóczy Gyula alkotása/. 10. old

GRANASZTÓI PÁL: Müvészet-e ma az épitészet ? 9. old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 6.sz. Bp.

Ázkay Aladár

neve emlitve.

[Akadémia 74]

Rendől: Málnai B. 9. old.

Árkay Aladár

Ágoston Emil, Pogány Móric, ifj. Gyenes Lajos, Málnai Béla, Hikisch Rezső, Lajta Béla épitőművészek részt vettek a "Tavasz a Műcsarnokban" cimmel rendezett kiállitáson. Jelenlétüket a kritika a tárlat legfőbb ékességének tartja, mint legkitünőbb épitészeink "legjava" alkotásaikkal együtt.
A "Képzőművészeti Társulat győztes csoportjának" neveit mellőzi, mivel a nevek felsorolására csak a művészek jogosultak,-a kritikus megállapitása szerint.

A HÉT, Bp. 1913. márc. 23. XXIV. évf. 12. sz. 195. lap.

Árkay Aladár

Gerle János: Elszámolás a századfordulós épületekről
Budapest, 1981/11 17-21.o.

Aikay Aladár

terveste az alábbi XII. kerületi épületeket Bp-en:
(Birák, Ügyének lakótelepe 1910-13)

Alma u. 9. v. villa
Csaba u. 5. v. rk. kápolna - 1921
Csaba u. 15 v. villa
Bíró u. 6/d
Istenhegyi út 4/c., 4/d
Karap u. 5. villa
Karap u 15. villa
Ráth Gy. u. 30. villa
Ráth Gy u. 40, 42, 46 v. villák
Szekács u. 12. villa
Városmajor u. 41. villa bővítés (Kallina Gezával 1909.)
Városmajor u. 42. (1906)

ÁRKAY ALADÁR

DERCSÉNYI Balázs:

Árkay Aladár

Budapest, 1967. Akadémiai Kiadó, 21 old. 45 kép

/Architektura sorozat/
Kimeritő bibliográfia

M.D.K.

Árkay Aladár, építész

halála alkalmából szerző nagy elismeréssel emlékezik meg az elhunyt kiváló érdemeiről, aki a Lechner Ödön útján elindulva rövidesen teljesen egéni megoldásokat talált a magyar építészeti formanyelv kialakítására, amiben nagy inditékot kapott az 1900-as párisi kiállítás finn csoportjától, főleg Eliel Saarinentől. Fasori Református templomuk határkő művészi fejlődésében.

Magyar Vilmos: Árkay Aladár

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp.
1932. 66. kötet. 70. old.

ÁRKAY ALADÁR

Bereczky Balázs:
Árkay Aladár (1868-1932)
Magyar Épitőművészet
1969. 1-2. 54-55.

ÁRKÁD ALADÁR

MERÉSZ Gyula:

A városmajori templom és az ujabb egyházművészeti irány,
Magyar Kultura, 1934. II.félév, 368.old.

Árkay Aladár

építész és festő

L. Szendrey-Szentiványi

64. l.

Charakteristische Details. V. k. 83 . tábla. — Möbel und Zimmereinrichtungen der Gegenwart. I. 77. tábla és a művész közl. nyomán.

400 ü muskot

200 ü aszú

4.) Aktiv váltok

Kovács

5.) Ingatlan.

6.) Berenderés.

Aktiv vagyon

II Passziv vagyon.

1.) Hitelezők

Bognár és Ts

Palugyai Károly

2.) Aktiv váltó diszkontja

Passziv vagyon

Arkay Aladár

l.

Magyar ref. templomok

I. k. 97. l.

es Firmusnak; Vadiacus es Telesege [illegible]

üveghajtűk, színtjátszó gyöngyök, gyűrűk szólnak. A sopronmegyei Egyed községben lelt arannyal-ezüsttel kirakott, niellírozott bronzedény ugyan nem kelta mű, de amellett szól, hogy az egyes dunántúli kelta-törzsek, nevezetesen a tectoságok, tolistoboiok, trokmanok, zsákmányoló harci kedvükben, vagy mint Ptolomaeus Phiadelphus zsoldosai bekalandozták a Balkánt és Kelet-európát is és egy ilyen kaland zsákmánya ez a Ptolomaeus-korára való remek edény, melyet a kelta harcos emlékbe hozott el a boiok földjére.

A vaskorban, nevezetesen a keltáknál, találkozunk az első korongon formált agyagedényekkel. Hogy idevonatkozólag olyan sok emlékünk van, ezt elsősorban az ekkor dívó urnatemetkezési szokásnak köszönhetjük. Ugyanis ezek a sírok a legváltozatosabb alakú egyszerű és díszedények egész tömegét őrizték meg számunkra. Különösen szép példányokat ástak ki a soproni Bécsi-dombból, Szombathelyről, Hövelyről, Merzről, Sümegről; a kaposmenti Szárazdról, Kurdról, Érd-

MDK

Árkay Aladár

Az uj épitészet. Vállalkozók Lapja 1933. jan. 5. 5 4.l.

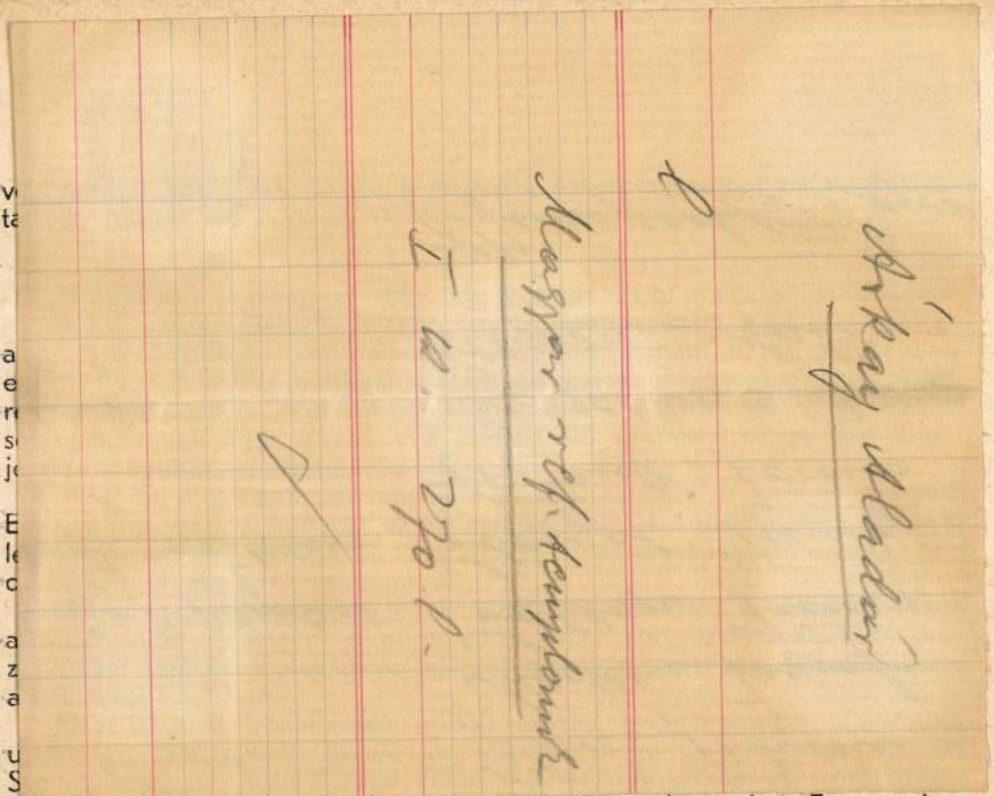

birtokán, Ozorán végeztetett kisebb-nagyobb építkezéseket. Ez az olasz

kevés. A mohácsi vész és az azt követő 150 éves török hódoltság ugyszólván minden emlékünktől megfosztott.

Mátyás király budai és visegrádi földi paradicsomaiból csak néhány márványtöredék maradt. Vitéz János esztergomi érsek székesegyházából hasonlóképen. De ezzel szemben csodálatosan elkerűlte a pusztulást Bakócz Tamás érsek 1506-ban épült sírkápolnája, mely ma teljes épségében az esztergomi székesegyház baloldali fülkéjét képezi. A csiszolt márványfalú, aranyozott domborművekkel diszített kápolnát, — mely a hazai renaissance épitészet elsőrendü büszkesége, — valószínüleg Beldassare Peruzzi épitette, míg annak páratlan művészi értékü fehérmárvány oltára, Andrea Feruzzi da Fiesole művészetének örök hirdetője.

Értékes renaissance-kori emlékünk Szathmáry György esztergomi érsek, — korábban pécsi püspöknek — a pécsi székesegyház részére 1515-ben készíttetett pastoforiuma, mely teljes épségében és szépségében a székesegyház Corpus Domini kápolnájában oltárként van elhelyezve.

A Dunántúl nyugati részében Sopron az a város, melynek egyik tere, a Városház-tér és ennek környéke, házainak megragadó homlokzataival, loggiás udvaraival, remek kapuival a maga eredetiségében tárja elénk a renaissance-kor polgári épitészetét.

A kor szobrászati, festészeti, ötvösművészeti emlékei elsősorban egyházi vonatkozásuak. Templomi szoborművek, oltárképek, freskók, síremlékek, ötvösművek, iniciálégazdag kódexek.

A budai, visegrádi királyi paloták szoborművei elpusztultak. De egy-

Árkay Aladár

A budapest-városmajori, rk. templom története és művészete. Bpest 1925.
8° 35 l.

✓

M. Kir. Orvosegyesület Székháza, Szentki
Lipótvárosi Kaszinó Nádor-utcai és Faso
Kolozsvári m. kir. állami Tanítóképző I
Ujpesti szociális telep, Ujpest
Eckert Péter úr gazdasága, Dejtár
Kálmán István országgyűlési képviselő u
Gschwindt Ernő országgyűlési képviselő
Gyapjúipar R.-T. gyártelepe, Ujpest
Triton Fémárúgyar R.-T. gyártelepe, Bud
Schmidt és Császár malomberendezése, B
Magyar Leszámítoló és Pénzváltó Bank
Budapest Székesfőváros Iskolája, Jázmin
Budapest Székesfőváros Iskolája, Honvéd
Budapest Székesfőváros Iskolája, Szív-ut
Budapest Székesfőváros Iskolája, Peterdy
Budapest Székesfőváros Iskolája, Labanc
Budapest Székesfőváros Iskolája, Hernád
Regnum Marianum r. kath. egyházközsé
Zalaegerszegi Károly király templom
Óbudai r. kath. plébánia templom
stb., stb.,

Árkay Aladár

Magyar Vilmos: Árkay Aladár (Nekrolog.) MMÉE Közl. 1932. 70, 71. l.

Esetleg lásd!

BUDAPESTI KÖZLÖNY
IVATALOS LAP
KIADÓHIVATALA
BUDAPEST, 1. POSTAFIÓK 2.
I., VÁR, KAPISZTRÁN-TÉR 1. SZ.

TELEFON: 1-604-64.

Méltóságos
Nagyságos
Tekintetes

NÉSZPÉNZZELDÉRMENTESÍTVE
938 JAN -1
BUDAPEST 1

Műemlékek Országos Bizottsága

Bzest.

IX. Szögyéd Endre u. 10.

3151/1937.

Árkay Aladár

írod

Szőnyi Ottó A város-
majori templom
művészete.
(A mi templomunk.
Bp. 1925.

Árkay Aladár

emlékkiáll

Ybl Ervin: Képtőcsinvénet. Bpesti Szemle 1933. 665. sz. 106. l. – 107 l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
413. – 1907. 13.
Eckerlet: utcsa 18.

Tekintetes bi

Tisztelettel kérem a tekintet
kiadósainak folytatólag
terhe mellett kettőezer/ar

Budapesten 1907. Jan. h

Árkay Aladár
1867 – 1932
emlékkiállítása a
Műcsarnokban 1932

Kiállító 1932. őszi tárl.
Budapest, 30 szám.

Árkay Aladár

Irod

Tér és Forma

1933. 185. l. (Magyar építészek kiállítása Párizsban.)

Árkay Aladár (I

1867 † 1932 febr. 2.

emlékkiállítás a Műcsarnok 1932. őszi kiáll. Esetében. Életrajz.

1912. Vilma királyné uti ref. templom.

1921. Városmajori templom.

Műveszi templomalkotásáról kiemelendők a Rákocziánum temploma, a kőbanyai lengyel templom, a rákosszentmihályi templom és paplak, a kőbanyai görög templom, a győri gyárvárosi rk. templom a legmodernebb magyar templomépítések első példája. Modernség, konstruktív szépség magyarosságra való törekvés, melyet 1930-ban elnyerte a Kisfaludy Társaság Gregusz díját. A mohácsi dóm-

Urnatemető, debella-dulói Kulcson

VII. 160

Árkay Aladár 2

hirdetett pályázaton első díjat nyert s a kivitellel is meg-bizták. 1926-ban építi a mohácsi városházát. 1929-ben Győr város nagy szinházát. Müvészi törekvéseinek egyik legnagyobb elismerését aratta az Erzsébet sugárut torkolatanák kiképzésére kiírt pályázaton, amelyen egyhangú odaitélessel az első díjat kapta monumentális elgondolásáért. Az új városmajori rk. templom építésére is ő kapott megbizást, s e közben érte a halál.

Urna öskon VII. 191

Árkay Aladár

ÉPÍTÉSZET

Új házak (Árkay Aladár művei). Irta Bobula János. Modern Művészet, I. 1.

(Művészet 1905

422.(1)

Árkay Madár

irod

Szőnyi városmtemp

12 – 27. l.

Képekkel.

Az első városmajor utcai templom, épült 1921 – 1924.

Pótanyagokból épült, de művészien képezett hűkiégtemplom.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
828 - 1908
cik. XI/10.

~~Az eljárás az lett volna,~~
~~hogy tehetlo ur nehéz~~
~~az dörzatokat szeves-~~
~~kedik beküldeni vagy~~
~~detatói pám alatt~~

Unterplakatje

Orbán Antalitól

1323 1933.
1933 ápr. 18.

8799/1933.
---------- szám.
III.főoszt.

Folyó évi febru
kelt 67. számu felterjesztése
végett értesitem az Orsz.Bizo
mi tanár, müépitésznek, a zsá
az 1932.évi 9553 számu rendel
kiutalt 2.000 pengőről szóló
letemmel támasztott észrevéte
alapján megszüntettettek.

Erről az érdeke

Árkay Aladár

plakettje Beck
Ö Fülöptől
kiállítva
Unkari
Helsinki 1935

[illegible]

Dombová

Noaj Trapik.

Árkay Aladár

II. díjas terve

Repr.

Komor János: Pályázat a Gellért- és Rudas-fürdő környékének rendezésére. Tér és Forma 1931. 161.l 162.l.

(3195-61 3470-ig.)

egyforma esélye van
a villa elnyerésére.

Az Uj Idők előfizetési díja:

Negyedévre 6·40 pengő.

Díjtalan mutatványpéldánnyal és részletes feltételekkel készséggel szolgál az

UJ IDŐK KIADÓHIVATALA

BUDAPEST, VI. KER., ANDRÁSSY-ÚT 16. SZ.

megjelen

Árkay Aladár

I. díjat nyert az alábbi pályázaton melyet a Fővárosi Kőmunkák Tanácsa ∓

Tér és Forma. 1930. 434. l.

(G. T.: Az Erzsébet-út torkolatának építészi kiképzésére hirdetett tervpályázat, képpel.)

∓ hirdetett, de meg nem valósult.

MDK

Árkay Aladár

v. Nagy Zoltán: Modern monumentális müvészet.
Magyar Szemle, 1937. 3o.kötet. 4.sz. 329-336. l.

MDK

Árkay Aladár ÁXXXÁXXXÁXXX

M.D.K.

Árkay Aladár, épitész

nevét említi a Könyv "Szépmüvészet" c. fejezetének szerzője /Németh Lajos/, mint aki a két világháboru közötti retrospect, neo-barokk áramlattal szemben, a 30-as években - főleg templom-épületein - egy olaszosan modern neo-klassziku felfogást igyekezett megvalósitani.

Hongrie 66, Bp. 1966. Szerk.: Gárdos, Miklós
Ed.: Pannónia, old.

Árkay Aladár

A magyar építészet problémái és a vasbeton. Pesti Napló 1931 január-8.

Lyka K. jelentése a Greguss díj odaítéléséről.

A Kisfaludy Társaság Greguss díját Árkay A. és Medgyaszay István nyerte.

U. 3069

Dr. STAMBERGER IMRE
orr-, torok-, gége- és fülorvos
Budapest, IV., Váci-utca 11/b.
Rendel: 3—5.
Telefon: 872—80, ha nem jelentkezik, 86-9-86 hivandó.

Budapest, 1933. VII. 13.

Rp.

Igen tisztelt Főorvos hram!

Szentiványi Jolán kisasszony, Dr. Szentiványi Gyula, a műemlékek biztosságának titkárának leánya kinek OTBA bentalása van tonsillitis chronicában szenved. Igen kérném Főorvos urat kem kegyes őt az osztályra felvenni, és személyesen megoperálni.

Előre is hálás köszönettel.

Dr. Stamberger

Árkay Aladár

Győri templom belseje I-II.

Győri templom külseje

Győri templom hátsó nézete

A Vilma királynő-uti református tplom bejárata

Nyolcasok 1932. őszi tárlat

Árkay Aladár MDK

épitészeti tervek

A bpi uj városház eszményi terve

Az Erzsébez sugárut I.dijjal jutalmazott terve

Árkay Aladár arcképe

Mücsarnok 1932. őszi tárlat

Árkay Aladár MDK

Vásári jelenet

Tabáni részlet

Kiliti tájkép

Táj Pestvidékről

A müvész önarcképe

Mücsarnok 1932. őszi tárlat

Árkay Aladár MDK

épitészti müvek

A Vilma királynő uti ref.tpl.

Városmajori uj tpl. terve

Falusi templom-terv

Mücsarnok 1932. őszi tárlat

Árkay Aladár MDK

A Nemzeti Szinház pályaterve

A győri szinház távlati képe

a városmajori uj templom terve

~~A Rezső-téri fogadalmi és kolostor távlati pályaterve~~

Műcsarnok 1932. őszi tárlat

Árkay Aladár MDK

építészeti tervek

Városmajori tpl. belseje

A mohácsi városház belseje

Falusi tpl.-terv

A mohácsi Fogadalmi tpl.

Műcsarnok 1932. őszi tárlat

Árkay Aladár

építészeti tervek

A győri szinház mintája

A möhácsi uj városház

A városmajori tpl. belseje

Bolgár tpl. belseje

Műcsarnok 1932. őszi tárlat

Árkay Aladár

A zalaegerszegi tpl.és kolostor távlati képe

A Rezső-téri fogadalmi tpl.pályaterve

A Gellért rakpart rendezésének pályanyertes terve

Műcsarnok 1932. őszi tárlat

Le-D-K

ÁRKAY Aladár építész

Bp. Fasori templom Rétr.

Kubinszky Mihály: Gondolatok a szá-
zadelej, magyar építészetről
Magyar Építőművészet 1961. 1. sz. 42-43. l

M. D. U

ARKAY Aladár építészet

Fasori ref. templom

(Magyaros szecesszió)

Budai Aurél: Adalékok a szecessziós építészet helyesebb értékéléséhez
Magyar Építőművészet 1961. 2. sz. 58. l.

MDK

Árkay Akadár

Györgyi D.: Két nemzedék közt. MI. 1935. 1-2 sz.

21. 1.

MDK

Árkay Aladár épitész

Munkájával résztvett az 1933-ban Párisban rendezett nemzetközi kiállitáson. Az épitészeti kiállitást a L'Architecture d'Aujourd'hui c. francia épitészeti f. rendezte.

Sz.: Magy. épitészek kiáll. Párisban.

Tér és Forma, 1933. 6.sz. 185.l.

MDK

Árkay Aladár, ép.

a legérdekesebb, leg jelentösebb m a i anyagot ezuttal az épitészek hozták a kiállitásra. A modern magyar épitészet java alkotásai szebbnélszebb fotográfiákban.

K.A.: A Képzömüvészek Egyesületének jubiláriskiállitása.
Pesti Napló. 1934 dec.8. 12.1.

M. D. K

ÁRKAY Aladár építész

Bp. Gorkij fasori templom (1912.)

Bp. Városmajori templom

Árkay Bertalannal

Kathy Imre: Korszerűség, szecesszió, hagyomány

Magyar Epélőművészet 1960. 3. sz. 34-39. l

MDK

Árkay Aladár

Bierbauer V.dr.: Válasz Vámos Ferenc "A magyar formanyelv épitészetünkben" c. cikkére. MMÉEKözl 1929. márc. 17. 75-78.l.

M.D.K.

Árkay Aladár, építész

... Ezt követtér a városmajori kis kat. templom a Keleti Károly utcai Rákóciánum kápolnája, a kőbányai lengyel templom, a Haller-téri bolgár templom, mely még a bizánci stilussal kacérkodik, de Győr-gyárvárosi temploma mar erősen modern utakon halad. Számtalan villát épitett a bírói és ügyészi telepen [Ráth György] részt vett és díjarásban részesült az Erzsébet út művészi lezárására, a Gellért- és Rudas./.

Magyar Vilmos: Árkay Aladár

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp.

1932. 66. köt. 70-71. old.

-2-

M.D.K.

Árkay Aladár, építés

... fürdőket összekötő, városrén kihép-
zésére és az Grozy-ház eszmei megol-
dására kiírt pályázatokon. Befejezet-
lenül maradt művei: a mohácsi em-
léktemplom, a mohácsi városház és
a győri színház.

Magyar Vilmos: Árkay Aladár

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1932. 66. kót. 71. old.

Arkay Aladár

l.

Magyar ref. templomok

I k. 345. l.

Építészeti, képzőművészeti emlékek a Dunántúl.

A római birodalom bukásával, a római világnézet, művészet válságba került. Uj eszmékre, világnézetekre, ezekkel új kultúrára, művészeti irányra volt szükség. Az óklasszikus világ romjaiból diadalmasan kibontakozó kereszténység elsősorban az építészetet fejlesztette ki az eddigitől lénye-

Árkay Aladár

l.

Ár v. Csarnok 97. aukció

kat.

bronzfoglalattal . . . . . 80.—

2809. BONBONTARTÓ. Aranyozott bronz, színes zománccal borítva. Limoge . . . . . 30.—

2810. DÍSZTÁL. Bronz, zománcképpel. Bársonytalapzaton . . . . . 40.—

2811. ÉKSZERDOBOZ. Bronz . . . . . 12.—

2812. ASZTALI VILLANYLÁMPA. Alakos bisquittporcellán, üvegprizmákkal díszített bronzállványon. (Jelentéktelen sérülésekkel) . . . . 50.—

2813. CUKORTARTÓ. Sárgára festett üveg, fémfoglalattal . . . . . 25.—

2814. LEGYEZŐ. Teknőc, áttört, díszítéssel, papírra festett képpel. IX. század. Bőrbevonatú tokban 40.—

2815. ESTERHÁZY IMRE (1725—51) ESZTERGOMI ÉRSEK CÍMERES NAGYPECSÉTJÉNEK ACÉLBA VÉSETT EREDETI NYOMÓJA . . 40.—

2816. OSTYASÜTŐ. Vas, gróf Haller-család csinosan bevésett címerével. 1777-ből . . . . . 20.—

2817. FEDELES DOBOZ. Fa, fedelén Pozsony szalmával berakott látképe. 1864-ből . . . . . 12.—

2818. LEGYEZŐ. Gyöngyház, fekete csipkével . . 20.—

2819. KULACS. Fából faragva. (Hibás.) . . . . 5.—

2820. KULACS. Fából faragva. (Hibás.) . . . . 5.—

Arkay Aladár

mulatatos

l

Közlemkiáll

179. l

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Árkai Aladár

Irod
2

Rosnersireml

képekkel

Árkay Aladár

irád

Árkay Aladár: Építőformák a világháboru után.
Kő és Mükő 1926. 3. 7.

Árkay Aladár

<u>Ród</u>

<u>Árkay Aladár</u>. A bécsi szociális építkezés. <u>Kő és Műkő</u>. 1926. 2. sz.

Kath. Athanáz pk.
Prot. Zsigmond

CSÜTÖRT.

3

Kath. Sz. ker. f.
Prot. Irma

Izr. 18. Lag Beomer

PÉNTEK

4

Kath. Mon., Flór.
Prot. Flórián

SZOMBAT

5

Kath. V. Pius pápa
Prot. Gotthard

18

Izr. 20. S. Emor 4. P.

Árkay Aladár

U. 3477.

Az Est. 1932. febr. 4.
(A. meghalt, arc-
képpel.

Megh. Bpest
1932 febr. 2.

sos.

. A miniszter rendeletéből: Dr. Iovag

4.000 P-t azaz Négyezer pengőt. Buda-

isatások biztositási és konzerválási

jáig felterjesztendő és amennyiben pén
radvány mutatkozik, azt a 127.690 szám
lami bevételi csekkszámla javára a m.k
postatakarékpénztárba be kell fizetni.

Budapest, 1939.évi március hó 17-é

A miniszter rendeletéből:

Dr.lovag Ybl Ervin s.k.

miniszteri tanácsos.

A kiadvány hiteléül:

min.irodatiszt.

Árkay Aladár

vód
2

Kő és Műkő
1926. 2. sz. 16. l.
(Árkay Aladár felolvasása)

Külföldi tanulmányutjá-
nak eredményeiről
számolt be.

Árkay Aladár

szül. 1868.

Budapest: ~~Családi~~ ~~[illegible]~~ Szin-

ház tarve, Győr 1929.

modern törekvésű

rod mucha

z Építészkongr.

45. l.

van Mlíchen Eugen.

Munkások.

Gm. Ap. 1932.

ORUM ROMANORUM ex nůmismatibus, quae in
Regimae adservantur, maxime ad men-
ronii, Ruperti, Raymundi, Ricciolii et aliorum
, Annos, Menses, Dies imperii et Tempus obitus
IULIO CÆSARE AD FRANCISCUM SEMPER AUGUS-
Pontificum, quantum fieri potuit,
dum Exemplar Romanorum publici juris
gges, Chalc. Aug. Vind." czimű lap Bécs
USTRIACUS felett, de az 1-Től 165-ig felsorolt és a
ó adatok közt derékig, díszes keretben s kissé jobbra fordultan
egyszer fodrított, bajusza s szakálla leberetvált.
ottá Palástja brokát, vállkendője csipke s kabátja
elocuyét nyaklánczon hordja. A kép előtt rajta
sászári korona, keresztes országalma s jogar lát-
koronás kétfejű sastól megszakított öt sorban:

T.
um Imperator
Ferosol: Rex Dux
r: Dux Hetruriae
y: 1747. El: 30. Sept: Cor: 9. Oct: 1790.
es Sc. et. exc. A. V.
kc. képnek 34: 22·2 c/m.
0781.

Sz. N. 320/98
205-98-15

Árkay Aladár

l.

Épitesz Evangrenzus
kiall. 1930
Nemzeti Salon
89, 92 l.

Körfolyosó II. 1914: IV. 29.
(II. rész, 523 l.)

Tk.

1010.

Árkay Aladár

Magyar építészek népies
törekvésű munkái:

Árkay Aladár: Buda-
vest: Ref. templom. 1912.
— Róm. Kath. templom Pest
1923
—. Rákóczi rom. Kath. templom
Pest 1922.
—. Városmajori rk. templom
1920
—. Róm. kath. templom, Győr
1928.

Építészkongr.

89, 92. l.

Nyolczas csoport:

Az Obrenovics-család

Ezen czimer

vállon alól fel vann

Т. ОБРЕНОВИЋ." és „ЈЕФ.

ЛОТ Т. ОБРЕНОВИЋ Т."-

jobbra: „КЊАЗ МИЛАН О

ЈУЛИЈА ОБРЕНОВИЋА

képei körött, de kissé fe

ta a kép alatt:

„ОБРЕН

s alól balra: „Тиск

Бсечу"

s jobbra: „Забронусс

Könyvtat, r

Ltha

Árkay Aladár

Írod.

Baranyai, Z.: Visages de la Hongrie. Paris 1938. (Keppel.)

3169.	GRAMOFON, 5 lemezzel. Decca	60
3170.	RÖVID ZONGORA, kereszthúros. Dörsam-gyártmány	700
3171.	GRAMOFON, tölgyfaszekrényben, 3 lemezzel . .	120
3172.	ZONGORA, kereszthúros. Bösendorfer	1500
3173.	GRAMOFON, hangszóróval, szekrényben. His Master Voice	200
3174.	RÖVID ZONGORA. Berger Josef, Wien	450
3175.	GRAMOFON fényezett diófatokban . . .	250
3176.	HEGEDŰ, VONÓVAL. Tokban	60

Árkay Aladár

vod
z

Somogyi Antal dr

A modern katolikus művészet.
Bp. 1933. 123. l.
126. l. 207. l.
208. l.

M. KIR. ADÓHIVATAL KASSA
Érk. 1905-JAN-10
466 szám

Árkay Aladár

laid oko

Domonkos Imre:

Árkay Aladár.

Szépmüvészet

1944. 327 —

339 l.

Hamos Eppel

MDK

Árkay, müépitész
az elsö szinvonalat képviseli.

/Reprezentativ középületek, templomok alkotója,
városrendezési tervek készitöje.

Pipics Zoltán dr.: A képzömüvészek egyesületének jubileumi kiállitása. -Uj Magy. 1934 dec. 8. 21. l.
Mücsarnok.

Árkay **épitész**

Pogány M: Vándoruton kiáll.ok és épületek között.
Pesti Napló 1935. jun.16. 39.l.

MDK

Árkay épitész

Gerevich T: A magy.művészet és "Hirünk a világban".
Szépművészet, 1944, 1.sz. 2o l.

19 db. 1907. november 23. 598

19. intézetnek: fh. sürgetés a középkori felnémet kézinatok jegyzékének beküldése tárgyában (673/1907.)

Árkay Aladár

Helm, halberstadti antikvárius

37. l.

II. 38.

Muvészeti Lexikon

Árkay Aladár

U. 4023.

Horváth Kázmér dr.:

A mohácsi fogadalmi templom. Magyarság 1925. okt. 11. Képpel.

A templom terv pályázatán fenti tervét fogadták el. A cikk író javaslatot tesz arra, hogyan gyűtsék össze az építésre szükséges pénzt.

Lelet, mike - budaházai VI. 132.

(Árkay Aladár.)
(1868–1932.)

wód

Domonkos Imre*: ( )
Bp. 1944. (Kézirat.)

*Gerevichnél
doktorált.

Tombor 1947
borítékon

ily Géza.

-án. † Jobbágyiban 1887 no-
11-én.

ábrázolja a művészt, kinek
ne, szemöldöke, bajusza és
lérjának sarkai lehajtvák,
piros kővel, mellénye ki-
ravetett köpenyege barna.

Lelt. sz. 409. — Értéke 100 K.
tvétetett az 1889 június 12-iki
).

u.farb.Bildern

MAUCLAIR, C. FLORENZ. Prachtband m
gaben. Grossoktav. geb.

ÖSTER

ALTE KUNST IN ÖSTERREICH: SALZBU
Auf Tafeln.

ÖSTERREICHS KUNST-DENKMAELER.
DIE KANZEL UND ORGELFU
63 Abb. Leinenband

DAS ALTE CHORGESTÜHL z
143 Bildern u. 7 Tafeln

DIE KAISERSGRUFT bei d
87 ganzseitigen Abb. G

ÖSTERREICHISCHE BAROCKARCHITEKTU
Auf 108 Tafeln syst. da

DER WIENER HOLZSCHNITT 1490-1550

OSTHAUS, K. GRUNDZÜGE DER STILENTW
ausgewählten Abb. Gr. 8.

PASSIONSBILD UND PASSIONSBÜHNE. Di
ter. M. 32 schwarz u. far

RAYMUND, A. ALTTÜRKISCHE KERAMIK I
NOPEL. Mit 40 Folio-Far

Árkay Aladár

MAGYAR MŰVÉSZET

1932. 44-45.

Lyka Károly: <>

nekrolog.

M.D.K.

Árbay Aladár, építész

a három, egyenként 2000 p-ös második díj egyikét nyerte el a Gellért-téri, a Gellért-i Rudas fürdők körüli Duna-part rendezésére kiírt pályázaton

Vállalkozók Lapja. Bp. 1931. LII. évf.
ápr. 1. sz. 4. old.

M.D.K.

Árkay Aladár, építész

a három, egyenként 2000 P-ös díj egyikét nyerte el az Orczy-ház tervpályázatán (Király u. és Teréz körút sarkán)

Vállalkozók Lapja. Bp. 1931. LII. évf.
jun. 17. sz. 4. old.

M. D. C.

ÁRKAY Aladár építész

Budai villák

Kubinszky Mihály: Gondolatok a századeleji magyar építészetről

Magyar Építőművészet 1961. 1. sz. 44. l.

Árkay Aladár MDK

Egyetlen müvében követi Lechner Ödönt s ez a Baboesay -villa az Andrássy ut végén. 1908.
Későbbi müvei a népies irányt követik:
az 1910-ben épült templom Városmajorban
az 1913-ban épült fasori ref. templom.

Dr. Kismarty-Lechner Jenő: Lechner Ödön. Bp. 1961.

133.1.

MDK

Árkay Aladár, ép.

leggyönyörübb alkotását /az Andrássy-ut végén/
szétrombolták egy hétköznapi stilus kedvéért,
az épittetö kivánságára.

Dr. Fábián Gáspár: ? Ip.Ip.-Ip.Müv. 1932 .85.1.

Árkay Aladár festő.

Parisienne. Pasztell.

OMKT. 1895. tav.

Árkay Aladár.

OMKT. 1895. tav.

Árkay Aladár

źródło

Magyar Vilmos:
A Nemzeti Szinház
szerepházárata. V. közl.
Épitő Ipar. 1913. 8. sz.
Képekkel.

díjat nem nyert.

MDK

Árkay Aladár, épitész
a választmány tagja lett.

a végrehajtó bizottság tisztikarának kialakítása 1929 ápr.22.-éh.

Nemzetközi épitész kongresszus Budapesten. 1929.máj.26
MMÉE Közl. 135.136.1.

MDK

Árkay Aladár

A kőmüves ~~gy~~ utca, paszt.

Nyári est, of.

Siófoki piacon, of.

N.Szal. tav. kiáll. 1916. ápr. 6. l.

K. D. V.

ÁRKAY Aladár építészet

Templomok

Granasztói Pál: A magyar építészet
kilenc évszázada
Magyar Építőművészet 1958. (VII.) 6. sz. 194. l.

le. D. V.

ÁRKAY Aladár építész

Szüe. 1868. febr. 1.

Építész évfordulók
a magyar építőművészet 1960. 1. sz. 64 l.

MDK

Árkay Aladár

Repr:

A Gorkij fasori ref. templom bejárata.
1913.
134. lap. 94. kép.

Dr. Kismarty-Lechner Jenő: Lechner Ödön. Bp. 1961.

M. D. K

ÁRKAY Aladár építész

Bp. VII. Gorkij u. 5. Ref. templom
(1913)

Gerő László: Magyar építészet haladó
hagyományai Bp. 1951. 63. l.

M. D. K.

ÁRKAY Aladár építész

Bp. VII. Gorkij fasor ref. templom
(1913)

Győr Szárvárosi r. k. templom

Gerő László: Építészeti stílusok
Bp. 1957. 128. l.

MDK

Árkay Aladár

bizottsági tag.

Pályázatok tervkészitésre. Kossuth-szob.pályázata.
Vállalkozók Közl. 1908. márc. 4. 6.l.

Árkay Aladár, épitész

izmos tehetség, különösen szép az ornamentikája.
Református templom a Vilma királyné-uton.
Kath.templom,Városmajor.
Rákóczi templom, Keleti Károly-u.
"Lengyel" templom..Köbánya.

Magyar Vilmos: Három magyar muzsikus. EI-ÉM 1931 febr.1
55 évf. 5-6 sz. 21.l.

MDK

Árkay Aladár, építész

Építészvalóságok, építész álmok, nemmentáli tervek.

A Magyar Képzőművészek Egyesülete 40 éve áll fenn.

/m-i/: Jubileumi kiállitás a Műcsarnokban.
Magyarország. 1934 dec.8. 8.l.

Árkai Aladár MNK

Zsolnay főbb épületkerámiai munkái 1912-ből:

Debrecen város szálházának homlokzata/J á m b o r és B á l i n t /; csarosvásárhelyi Közművelődési ház homlokzata díszekkel és tetőcsúcsokkal / K o - m o r és J a k a b / 1912.

A bp-i fasori ref. templom homlokzati díszei /Á r - k a y A l a d á r /.

40-41.o.

NIKELSZKY GÉZA : A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959.

MDK

Árkay Aladár

Kossuth Lajos-utcai áruház, vf.

Az uj Nemzeti Szinház pályaterve, vf.

Képzőm. Társ. 1913. tav. kiáll. kat.
87.l.

MDK

Árkay Aladár

Faseri ferermátus templom, vf.

Mozgófényképszinház belseje,vf.

Képzőm. Társ. 1913. tav. kiáll. kat.
87.l.

Arhay Aladár, építés M.D.K.

Kallina Mórral közösen
készített terve 2000 koronás
első díjat nyert a Szent-Gellért
szobor helyének művészi ki-
képzésére kiírt pályázaton

Vállalkozók Lapja, Bp. 1900. XXI. évf.
máj. 2. sz. 5. old.

Árkay Aladár, építész

M.D.K.

Kallina Mórral közösen készített tervei alapján felépült Budai Vigadót nagy elismerés-sel ismerteti névtelen cikkíró 4 1/2 hasábon keresztül.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1900. XXI. évf.

jan. 24. sz. 3-4. old.

Árkay Aladár épitész ! M.D.K.

/1868-1932/ !

Városmajori templom /1933/

Körner Éva: Magyar müvészet a két világháboru között Bp. 1963. 25.1.

Árkay Aladár

Lechner Ödön építészeti stílusának követője.

Gerő László: Nouveau Art in Hungarian Architecture. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1966. 24. sz. 190 l.

M.D.K.

Árkai Aladár

A "Hónapról-hónapra" c. rovat beszámol a tavaszi tárlatról, "A Nemzeti Szalon kiállitása" cimmel és igen kiemeli a müvész képeit.

Magyar Salon, Bp. 1902. ápr. hó. XXXVII. kötet 60. lap

Árkay Aladár

épitész. Tevékenysége 1908-14 között bontakozik ki.

Kassz Gyula: A butorstilusok. Bp. 1962. Kossuth k., 268 l., ill., képes.

218. l.

MDK

Árkay Aladár, festöm.

Menekülés Egyptomba. Olf.

KMT 1901/2 téli kiáll. Kat. 38.1.

Árkay Aladár

69. NÉGYSZÖGÜ VÁZA, porcellán, alakkal. Cseh, XIX. sz.

70. KERTÉSZNŐ, szines porcellánsz

71. GYERMEKLEÁNY-SZOBROCSK

72. JAPÁN NŐSZOBOR, porcellán, á szalagcsokros obi-val, két kezébe

73. TÁL ÉS TÁNYÉR, porcellán, XVIII. sz. v.

74. TEJESKANNA, porcellán, sisak *J. Budapest*, XIX. sz.

75. NAGY FÖDELES VÁZA, kem ELEKTRA görög tragédiából. Kolozsvár, *1891. Ápr. 29.* Jelzés

76. KORSÓ, keménycserép, testén pi DAPEST. Magyar, XIX. sz.

77. DISZTÁL, keménycserép, lapos a FISCHER J. BUDAPEST. Mag

78. KÁVÉSKÉSZLET: két kanna és boritja. Jelezve: COPELAND &

llán, hengeres teste fent kihajlik, rajta szines és aranyos
Japán, XIX. sz.

t fonadékos oldallal, kék vonalas és pettyes disszel. Bécs,

ttört peremmel és arany disszel. Bécs, 1821.

kúpos, dongás testén domboru és aranysávos abroncsok,
Bécs, 1824.

llán, szögletes füllel, hengeres testén levélkoszoru és szines

lán, tojásdad teste fazettált, oldalán zöld szőlőleveles ág.

llán, körteidomu testén szines, kinai modoru, virágos ágak.
cher és Mieg, Pirkenhammer), a festés *Láng M. Budapest.*

án, körteidomu teste nyolcszögü, két oldalán szines virág-

cellán, körteidomu testén japán modoru szines virágok.
Pirkenhammer, 1860 k.

rcellán, szőlőlevélalaku talpon. Herend, 1902.

lán, felhajló pereme áttört, közepén faágon ülő két madár

Árkay Aladár

Fiebermodunův

138. l

Róma istenasszony V. 256.

A MÚZEUMOK ÉS KÖNYVTÁR

Iktató szám: 54

Érkezett: 19.....

A beadvány

kelte:.....

száma:.....

Tárgy:

.....

.....

.....

Árkay Aladár

Erőd

Padányi 180. l.

2 *szövegtáblázattal*

ST, 1927
S ÉPÍTÉSZ-EGYLET
A-UTCA 13—15)

Árkay Aladár

Irád

2

Padányi Gulyás Jenő:

A háboru előtti évek
építőművészetének
tanulságai. Bp. 1927.

21. l. 30 cl.

képekkel

rat, hogy 1943 második felében és
assai műemléki munkálatok / Rákóczi
, Orbán torony restaurálása, vezeté-
ngő tiszteletdijat engedélyezek. Ezen

Árkay Aladár
és Bertalan

a mohácsi fogadalmi templom tervezői

írta

Horváth, Dr. Kazimír

Mohács. Kurze Geschichte und Beschreibung der Stadt.
Mohács 1936.

11. l.

MAGYAR KERESKEDELMI RT.
50
ÉV
1890-1940
BUDAPEST

Árkay Aladár

terverte a mohácsi városházát

cród

a

Horváth, Dr Kazimír

Mohács
Kurze Geschichte
und Beschreibung der Stadt.
Mohács 1936.
11. l.

✓

SZAHY
20

Árkay Aladár

vód

Rerrich Béla: A Ferenc József-emléktemplom tervpályázata.

MAGYAR EPITOMUVESZET

1927. 10–12. 4.

Árkay Aladár

l. Jaworzky. 1929

37. l.

43. l. 49. l. 100 l.

✓

Ein Buch das sich alle längst gewünscht haben, die der Schweizer Glasmalerei nachgehen und gerne einen sachkundigen Überblick über ihre Geschichte gehabt hätten, dazu über das Handwerk der Schildmaler und die Bedeutung der Scheiben im schweizerischen Volksleben. Der einzig Berufene für diese Aufgabe war Hans Lehmann, der Leiter des Landesmuseums in Zürich. Das Buch liest sich leicht und ist lebhaft und anregend. Prof. Dr. H. Weese im Bund, Bern

VERLAG VON HUBER & CO. IN FRAUENFELD UND LEIPZIG

Árkay Aladár

l.

Jaŭszkymagyar forma

12. l. – 28. l.

2

város polgármestere

.23.d.s. 1936. 0.

os Bizottságának,

Budapest

IX. Rákos utca 10.sz.

3. sz. mintája — 1480

Árkay Aladár

írod.

Jánformtörekv 37. l.

Árkay Aladár

wod.
2

Szőnyi Ottódr. A templomépítés és liturgia.
Brest, 1934. 10. l. 11. l.

Árkay Aladár

megvet serv

[illegible]

ME 1917. 7-9. sz.

22. l (A József-

finánzvaház szerepá-

lyázata, távlati

képpel.)

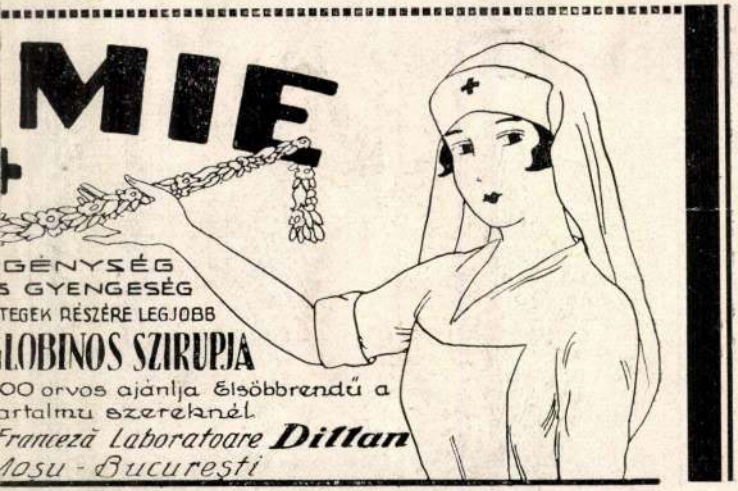

zsvári

s Hitelbank R.-T.

árton, Gyulafehérvár, Marosvásárhely és Nagyváradon.

85 millió lei

(Árkay Aladár)

cikke

( ) Építőformák
a világháború
után.

Kós Károly

1926. 3. szám

portoknál felmerülő és fentebb jelzett
, két bejelentő lapot állitson ki s azt,
kozik, mindkét bejelentő lapon külön je-

s bejelentőlapok a vezetésem alatt álló
kezhetők.
egyes hivatal és intézet /:iskola:/ c-
a kézhez s a bejelentőlapokat is külön-
t közvetlenül juttassák elnöki irodámba.
czius hó 1.

Kádár

MDK

Árkay épitén

A (pasaréti) templom. repr: 74 o.
városmajori

Weichinger K: L'architecture Hongroise
au XX. siècle. Műegyetemi Közlemény
nyek. 1948 2. 74.

Arkay Aladár

Szód

MÉ. 1917. 7–9. 4

31. P

József Finánvahár

Cikkher

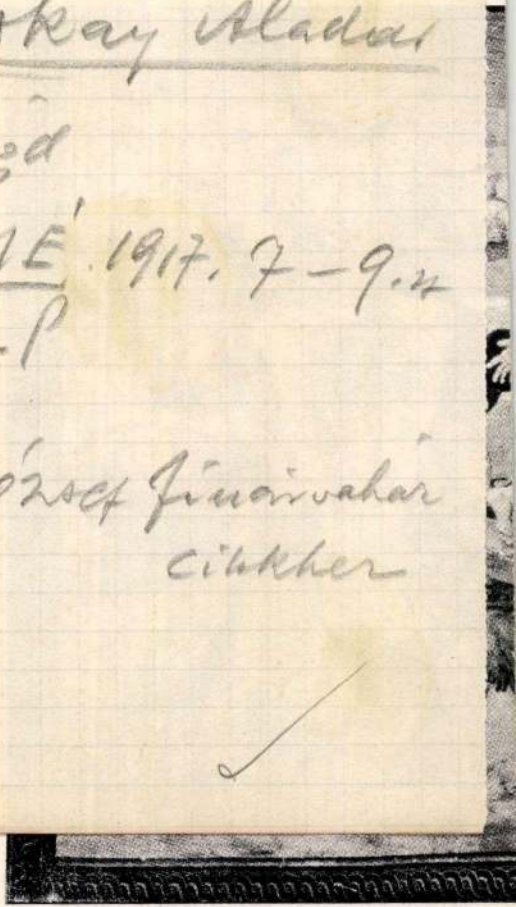

RAFFAEL

Cenzurat: Suciu.

I SZALON

havonta III. Évfolyam. 8—9. sz.

Árkay Aladár

dekorative rajzai

Repr. -

Magyar Építőművészet

1917. 10-12. n.

10-11. l. 26 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Árkay Aladár

l.

Liber Bpszobrai

733. l.

dr. Szentiváni Gyula unnek a b.
családja

az Urban csendesen elhunyt.

Drága halottunkat folyó hó 29-én délelőtt **házában** a róm. kath. anyaszentegyház szertartás örök nyugalomra helyeztetni.

Az engesztelő szentmiseáldozatot folyó hó úti plébániatemplomban a Mindenhatónak bemutat

Budapest 1944. november hó 28-án.

Áldás és béke

Dobokay Béláné
szül. **Szarvady Rózsa**
Dr. Dobokay Árpádné
szül. **Gyalus Sarolta**
Dr. Dobokay Lajosné
szül. **Szilágyi Lívia**
menyei

Dobokay
Altnöder
szül. **Dobo**
Dobokay
Doboka
Tedeschi M
Dobokay É
un

Községi temetkezési intézet központi irodája: IV., Kígyó-u

Árkay Aladár

Líbor Bpestszobrai

335. l.

Arkay Aladár

l,

Liber Bpest nobrai

251. l.

Árkay Aladár

l.

Liber Bpest Grobrai

126.1

Nagyságos

Dr. Szentiványi Miklós ur
és b. nejének

H.

VI. Szondy u. 98/b.

BUDAPEST 2

Arkay Aladár

győri templom

vod

Jajczay Tanárdr:
Die Christliche
Kunst. 1938.

Árkay Aladár

vöd
2

Pirovits Aladár:

Tervpályázatok eredményének állandó mellőzése, különös tekintettel a Boráros-téri hidtervekre.

ÉIÉM. 1930. 43-44. sz.

Kérjük a munka szíves el

megtörténtéről az értesitést

Budapest, 1913. decembe

Árkay Aladár

A budapesti Rá-
kocziannum temploma
Repr.
Építő Ipar – Építő
Művészet. 1925. 9–10. sz.

fenti pályatervel.

Ágotai Béla I. II.

Volena Koczor Tibor I. II.

Kiss Elemér I. II.
Kiss Károly I. II.
nemeskéri Kiss Miklós I. II.
Kiss Vidor I. II.
Kollányi Antal I. II.
40. Kovács Károly I. II.
Körös Gyula I. II.
Kretter Antal I. II.
Kurz Frigyes I. II.
Lengyel Andor I. II.
45. Lenkey László I. II.
Lessényi Béla I. II.
Litkey Endre I. II.
Lotterhof Ottó I. II.
Mayer György I. II.
50. Merényi Dezső I.
nemes Mindel Alfonz I. II.
Molnár István I. II.
Sztipánovits Endre I. II.
Tabajdi István I. II.
85. Takács Lajos I.
Takács Zoltán I. II.
Thuronyi Béla I. II.
Tilesch György I. II.
Tokaji Gábor I. II.
90. Torda József I. II.
Török Endre I. II.
Uiberacker Károly I. II.
Varga Ákos I. II.
Varga Béla I. II.
95. Véssey Tibor I. II.
Világhy András I. II.
Vizi Géza I. II.
Wéber József I. II
Zakariás Andor I. II.

Mezőgazdasági és állatorvosi kar.

A) Mezőgazdasági osztály.

a) *Rendes hallgatók:*

Andriska Magdolna I. II.
Appel Ferenc I. II.
Bajai János I. II.
Bajai Jenő I.
5. Balás Elemér I. II.
Baka Károly I. II.
Balog János I. II.
Barthodeiszky András I. II.
10. Bauer Pál I.
Bayer Zoltán I. II.

Árkay Aladár

Építő Ipar

1913. 293 – 297. l.

(Az új ref. templom a 'Városligeti'-fasorban képekkel és tervrajzzal.)

VELENCEI FESTŐ, XVIII. század
Mária Magdolna elragadtatása
Kosztka Szent Szaniszló elragadtatása
Vászon, olaj, egyenkint 44×34 cm.

VICENZAI ISKOLA, XV. század
Térdeplő nő Sz Katalinnal

SPANYOL

RIBERA (spanyol festő, 1589—1652) KÖVETŐJE
Szent Jeromos (125. kép)
Vászon, olaj, 100×70 cm.
A Capese—Zurlo- és San Marco-gyüjteményből.
Lepold—Lippay 55. l.

NÉMETAI
HOLLAND ÉS FL

ANTWERPENI FESTŐ, XVI. század eleje
Madonna Jézussal (126 kép)
Fa, olaj, 75×60 cm.
Hatvany Ferenc báró ajándéka
Gerevich: Az Újság 1916. júl. 20., 3. l. —
(Antwerpeni festő.) — Gerevich PA, 243. l.
(Antwerpeni festő.) — Benesch Belved. 70. l.
(Ambrosius Benson.)

BALEN, HENDRIK VAN (flamand festő, 1575—1632)

Árkay Aladár

Dr Tóth Gáspár családi
háza a budapesti
Kisszábhegyen.

Repr.

Építő Ipar
1913. 12. szám -

ávid királyt,
ályt örökítik
Dávid király,
arkított sár-
zel. A nagy-
get tart, míg
rkasfejű ör-
borszerűen,
gteljesen áll.
atúrán felül
tartalmaz, a
is kalligrafi-
mindenkor
okból képe-
lapszélekre.
, csak egy-
ló, hogy az
t hasonlóan

kékkel szí-
ákkal tagolt
intázásában
dell'Accade-
A növényi
király, az
zatosságával
orozatban a
ként színezi

Árkay Aladár

A budapesti baros-
ligeti - fasorban épült
ref. templom Ulrészla-
kása

Terverte fenti
Rep.

Épitő Ipar
1913. E 281. l.

A fenti templom
alapraja.
u. o. 286. l.

Az uj fasori templom
keresztmetszete
u. o. 287. l.

Árkay Aladár

Épitő Ipar, 1913. 271, 272. l. (A budapesti városligeti-fasori ref. templom; képekkel.)

Terverte fenti

kódex elején. Ezentúl még az imádkozó Dá
a Madonna fínom alakját és Szent Mihály
meg a miniatúrák. A hosszú, őszszakállas D
miként Szent Ferenc, zöldlombos fákkal ta
gás hegyek előtt térdel, imárakulcsolt kézze
szárnyú Szent Mihály bal kezében mérlege
jobbjával kardját a lába alatt vergődő fark
dögbe szúrja. A fínom kis Madonna, szob
mellén keresztbefektetett kézzel, méltóságt
A kódex, a 11 iniciáléba illesztett miniat
még öt növényi díszítésű festett iniciálét ta
számtalan, több színnel színezett fínom kis
kus iniciálé mellett. A festett iniciálékból r
dús, húsos levelekből és palmettás motívumo
zett kisebb növényi ornamentika árad a la
Lapkeretdíszítéssel, amint már említettük,
szer találkozunk a kódexben, de nyilvánvaló
Antifonalenak eredetileg több lapja lehetett
díszítve, így a hiányzó címlap is.

A miniatúrista az iniciálék alapját azúrk
nezi, csak a Madonnánál fest fehér kockáb
karminpiros és aranyos hátteret: ennek mir
Duccio egy képét követi, a sienai Galleria de
mia-ban őrzött Madonnakép hátterét. A
díszítés, továbbá a Júdás-csók, a Dávid
Utolsó Ítélet élénk, ragyogó színek változa
van festve, éppúgy, mint a Szt. Ferenc-so
szultán díszes környezete. De egész másk

Árkay Aladár

cső

Építő Ipar. 1913. 184. l.

(Dör: Építészet a tavaszi Szalonban.)

vumként a lombardiai miniatúrafestészet jelle
díszítőeleme is, a XIV. századi francia mini
művészet ihletéseire fogant fleuronné-levélke. M
a kódex díszítése teljes egészében úgy a firenzei
a lombardiai miniatúrművészettől nagyon is táv
Úgy a növényi ornamentika felépítése, mint a
túrák jellege a sienai művészet megnyilatkozásár
A kiváló sienai trecento-miniatúristának, Nicc
ser Sozzo Tegliacci-nak hagyományait őrzik a Qu
cento fejlettebb szellemében. A budapesti Anti
a sienai Quattrocento szülötte, és korántsem egy
telenebb festő, hanem egy kiváló mester alko
XV. század első feléből.

A sienai Quattrocento ezidőbeli három kiem
művésze Sassetta, Sano di Pietro és Giovanni di
közülük kettő, Sano di Pietro és Giovanni di
több kódexet festett és kiváló miniatúrista volt.
ban, ha a budapesti Antifonale díszítéseit egybe
Sano di Pietro miniatúráival, így a sienai székese
ban őrzött Antifonale, avagy a Statuto dell'Uni
dei Mercanti di Siena díszítéseivel, egyezések
találunk; s csak néhol, a növényi ornamentika
motívumaiban fedezhetünk fel rokonságot. De
di Pietro kissé nehézkes, zömök alakjai, távol
a budapesti kódex megnyúlt, kecses, légies szer
és szerzeteseitől. Annál meglepőbb a kapcsola
vanni di Paolo művészete és a budapesti Ant
díszítései között. És bár a kutató eleve tiltakoz
felületes és elhamarkodott attribució ellen, a ré
vizsgálata lyonnan fokról fokra valószínűbbne
hogy a budapesti Antifonale-ban Giovanni di

Árkay Aladár

Nód

Épitő Ipar. 1913. 183, 184. l. (Dr Berger Dezső családi háza a budai Kissvábhegyen, (képpel és alaprajzzal.)

szavait. A szultán mellett egy alak h
kardot tart, a háttér boltívei alatt pedi
gal lobog a máglya. Szent Ferenc,
rendtársával, nyugodtan áll a szultán e
csak a szent ujjainak ideges, magyaráz
kelteti a pogány uralkodó környezet
között rejtőző belső feszültséget. Szen
egy ízben találkozunk a kódexben, a
pompás miniatúrája mellett. Itt a
virágai közé illesztett medaillonban,
képe látható, jobbjában nagy arany k
míg felemelt balkezén a stigma bíbo

A Szent Ferenc életéből vett je
bizonyára annak hangsúlyozására, hog
ciskánusok számára készült, két fer
ábrázolását látjuk a 131. psalmus „Me
M iniciáléjában. Áhítatosan, imáraku
egy fiatal szerzetes, míg idősebb rendtá
sienay heu Bernardin balkezében
jobbjával a fölöttük ragyogó, aranysug
IHS-re mutat. Megfesti a művész
franciskánus szerzetes megdicsőülését
Ítélet miniatúráján. Itt az üdvözültek
franciskánus szerzetest egy angyal átöl
felé. Ekkor a franciskánus azonban
szerény, szürke tarsolyát vivő koldul
szürkés darócöltönyt arannyá változ
csókjával, angyal ölelésében csillogó a
emelkedik fel a paradicsomba.

Árkay Aladár

vród

h

Építő Ipar. 1913.

184, 185. l. (Dr. M. D.:

A bírói és ügyészi családi háztelep a budapesti Kissvábhegyen.)

ANTONIO MUNOZ: Velazq

XXX.l., *128 tábla.*

A lipcsei Goldmann kiadásában
alakos művészéletrajzok jelennek
E népszerű kiadványnak szánt köte
szóló műnek szövegrésze (továbbá
Van Dyck köteteké) Antonio Muñoz
nésztől származik. A két ívre terjed
tart igényt tudományos teljességre,
és kivonatosan közli a nagy spanyol
ságára vonatkozó kutatások eredm
spanyol festészet kezdetét, jellen
törekvéseit, majd végigvezet Vela
és méltatja kiemelkedő alkotásait,
művészet fejlődéstörténetének mé
felidézi az etikettben fuldokló XV
merev abroncsszoknyákat viselő he
emberroncsokká torzult udvari bo
ből szűk határok közt mozgó, békly
ságának körvonalait tárja elénk
a tárgytól és ábrázolástól ivonatko
nagyságig tudott emelkedni. A X
s mindig vonzó, mindig újszerű
fedezte fel újra, s állapította m
század

Árkay Aladár

írod

Épitő Ipar. 1913. 173. 174. l. (Dr Ráth-Végh Totván családi háza a budai Kissvábhegyen, képpel és alaprajzzal.)

109. psalmus „Dixit Dominus domino
léjába festette. Ez a miniatúra a kódex
lapját díszíti, amelyet növényi ornamen
zett széles lapkerettel gazdagított a művé
szélének díszítésében, kis putto segítségé
nagyszárnyú angyal tartja a napsugaras
niatúra négy sarkában egy-egy medaillo
és könyvet tartó Szent Lukács, továbbá a
evangelista, János, Márk és Máté jelvé
míg a miniatúra mellett a lapkeretdíszíté
ötödik medaillonban Szent Ferencnek
mellképe. Az Utolsó Ítélet jelenetét két r
hosszú harsonája két részre tagozza. Felül
mandorlában ül az ítélkező Krisztus: tő
balra pedig hat-hat apostol félalakja láthat
kétoldalt egy-egy röpülő angyal a kínszen
zeit tartja. A miniatúra alsó felében az
és elkárhozottak csoportját látjuk. Az U
e dantei víziójában a művész naív elképze
kelteti az Inferno borzalmait, a vörös lá
égő, szenvedő lelkek és a fekete, vigyori örd
zsúfolt kavarodását. Az üdvözültek ruhátla
Szent Mihály arkangyal hatalmas pajzsáva
karddal védelmezi a pokol lángjától és L

A budapesti csonka Antifonale eredetil
bizonnyal Jézus életéből vett több jelenete
mazott, ma azonban csak egyet találunk, a J
nak, Duccio-ra emlékeztető ábrázolását,

Árkay Aladár

cikk

Építő Ipar 1913. 163. l.

(Dobrovits Viktor családi háza a budai Kisrókushegyen, képpel és alaprajzzal.)

osszú fenyegető
g félelmes láng-
hátamögött egy
lőtt és a művész
ó játékával érzé-
e és Poverello
Ferenccel még
z Utolsó Ítélet
lapkeretdíszítés
finom kis mell-
keresztet tartva,
lik.
enetek mellett,
y a kódex fran-
ences szerzetes
nento Domine"
lcsolt kézzel áll
sa, valószínűleg
könyvet tartva,
garakkal övezett
az egyszerű kis
is, az Utolsó
csoportjából a
elve emeli az ég
már nem a kis
óbarát. Sárgás-
ott, és angyal
iranykámzsában

Arkay Aladár

cikk

Épitő Ipar

1913. 153, 154. l.

(Dr. Tury Sándor családi háza a budai Kisszáb-hegyen, képpel és alap-rajzzal.)

megjelenni. A gyóntatás és az
végezte a király jelenlétében a
telést, akit ő erre az alkalomra
dött. Ünnepélyes szentmisét is a
mondhatott, akinek ezt a kir

Vol. I. 315—316 pp.) Ez azonban cs
krónikák keán-ja valószínűleg azonos
illetve Ajtony volt az utolsó erdély
Sámuel bolgár kánnal. (V. ö. (Hóman
Budapest, é. n., 183. l.)

[1] Hóman Bálint—Szekfű Gyu
183—184 l.

[2] *Legenda maior S. Stephani regi*
ricordiam consequi valeret, in ipsa
laude et titulo virginis eiusdem per
mirifico, celaturis in chori pariete d
construere cepit. Quam qui vidit, tes
bet innumerabilia palliorum, parame
genera, circa altaria tabulas p'ures
preciosissimorum in se continentes, c
erectum, cameram omni genere vasc
argenteorum pleniter refertam." *SSRH*
végét érdemes összevetni Hartvik le
418 pp.), mert kitűnik hogy a nagyo
szóról-szóra átvette, csupán a bazilik
dotta meg. Hartvik legendaíró mód
Hartvik herschfeldi apáttal, akit IV.
s aki hamarosan kegyvesztett lett —
kájáról. Brest, 1942.

Árkay Aladár

irod

Épitő Ipar 1913. 135. l.
(Az új Nemzeti Szinház
bíráló bizottságának
bírálati jegyzőkönyve.)

2. kép. Légi felvéte

kert közötti kerítésfal, illetve az i
kálatai során a várfalba illesztett
ték és a bazilika kőmúzeumába s
részben Nagy Lajos sírkápolnájá
„nagyobb dísz okából" Milassin
János hozatta vissza a Városmajo

Az ásatások során előkerült
preparált ládácskákban a Szent I
sírboltba helyezték el.

Az építési munkálatok végé
kantak. A bazilika főhajójában,

[1] Farádi Vörös Mihály jelentése,
sója. Magyar Művészet, 1930, 375. l.
1. skk. l.

MDK

Arkay

Érdekesek Arkay pasztelljei a Nemzeti Szalon karacsonyi művasaran.

Cikk: A Nemzeti Szalon karacsonyma.

Uj Idők, 1904-5. XI. 11.sz. 276.1

Árkay Aladár
építész

~ ról az Architektúra sorozatban
monográfia. / Akad. Kiad. /

Kornuk 1970. XII. 1930.

Arkay Aladár

Budapest.

Rákóczi-kollégium temploma.

Radocsay Dénes

A Rákóczi-kollégium templomának története. 1903–1940. Bpest, 1940. 8-r. 28 l.

M.Cap.: Emlékkönyv a budai kapucinus-
. és plébániatemplom renoválásának
Kis 8 o, 9 K, 80 L, Budapest, 1927.
e: Czélkuti-Züllich Rudolf szobrász
unkái. /Kny. Erdélyi Muzeum./ 8 o,
Kolozsvár, 1911.
berger Emil: Magyar középkori sir-
o, 49 K, 93 L, Budapest, 1939.
lyekkel Rómában lakó magyar nemes
tván urnak, midőn....Csokonai Vitéz
éjjképét...küldötte....örvendezett
juság. 4 o, 0 K, 8 L, Debrecen, 1823.
yes: Johannes Hungarus középkori hi-
épitész. /Kny. Debreceni Szemle./
L, Debrecen, 1936.
storica basilicae Alba-regal B.M.
ephano rege conditae, item Capellae
S.Annae. 16 o, 0 K, 38 L, Székes-
866. //Ugyanaz mint Memoria basilicae
s.//

Árkay és Kallina, ép.-k.

megoldásuk célt tévesztett, mivel gyürüszerü alaprajzzal dolgozták ki tervüket, holott zártsorban lévő palotáról volt szó.

P...: A balassagyarmati törvénykezési épület. Vál.1.Közl. XI.évf. 1908.dec.2. 4.l.

MDK

Árkay és Kalina épitészek

épitési engedély

Vállalkozók Közl. 1909. aug. 11. 3 l.

MDK

Árkaymüépitész

szép medaillon alakru rajzot tervezett. Kép. 3o.l.

Magyar Epitömüvészet.1914.2.sz. 3o.l.

MDK

Árkay tervezőművész

Karácsonyi ipm.kiáll. Magyar Iparművészet, 1906. 3-4.sop

Árkay Aladár

l.

Bierbéptöst

265. l.

1937

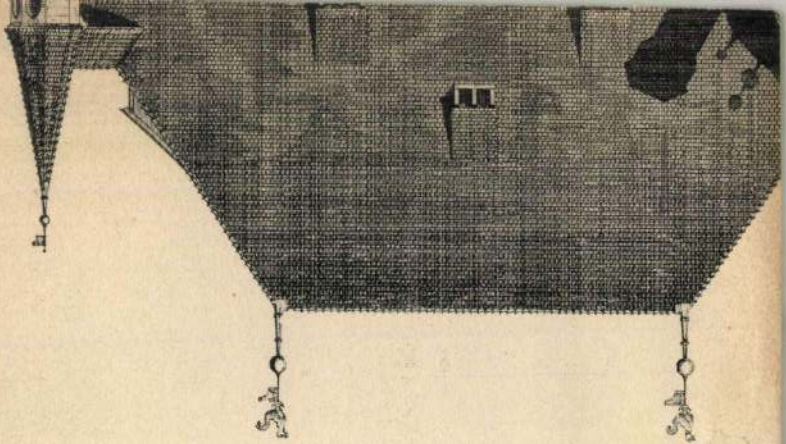

MDK

Árkay, épitész

Modern magy. épitőmüv.i kiáll. Párisban,
Vállalk. Lapja, 1933. ápr. 6. 4. l.

MDK

Árkay építész

Pogány M: Vándoruton kiáll.ok és épületek között.
Pesti Napló 1935. jun.16. 39.l.

2o.sz. Művésztársa: Kallós, és a szobrászati rész 2000K sőt 5000 K. díjjal jutalmazandó.

A szerény kompozició azonban nem igér monumentális hatást.

Hermann-Ottmann: A pályázat eldöntése.-Erzsébet emlékmű.-Magyar Iparművészet. 1916. 259-262. l.

Árkay Aladár

Andrássy uti Babocsay villa
(Lechner kerámiai szi-
nességének fokozása
városmajori rk. plébá-
niatemplom (régi)
Fiszn hatások alatt dolgozott
utóbb
irad

Biermodéptörekv. 531. l.

1928.

fontos szerepe van a művészet, különösen a Quattrocento festészet fejlődésében, egy firenzei ötvös, Tommaso Finiguerra találta fel. Ez érthetően következik már az anyag azonosságából is. Finiguerra nielloi-nak művészi hatásáról akarván meggyőződni, papírra nyomta le egyik művét. A niello ilyen kipróbálását más ötvösök is alkalmazták, ami természetszerűen vezetett a csupán művészi nyomatok előállítására szánt rézlapok készítéséhez. Sokáig vitatkoztak azon, hogy Finiguerráé, vagy a németeké a rézmetszés feltalálásának dicsősége, mert ugyenebben az időben találkozunk az első német rézmetszetekkel is. A vita meddő, mert a németeknél már épúgy régen próbálkozhattak vele, valószínűleg ötvösök, mint Itáliában.

Művészi fejlődésének tetőpontját a reneszánsz korában éri el, amikor Martin Schongauer, Albrecht Dürer és Lucas van Leyden, Mantegna és Marcantonio Raimondi úgy technikailag, mint a művészi alkotást illeten a legszebb, legértékesebb „mintalapjait" alkotják e nemes grafikai művészetnek.

A rézmetszés előkelő művészet. Reprodukálásra csak ritkán, s csak valóban nagy mesterek alkalmazták, mint Marcantonio Raimondi, aki Rafael festményeit ültette át az eredeti, gazdag kolorizmusát nélkülöző, de művészi hatásában, festőiségben azzal sokszor vetekedő eredménnyel

Árkay Aladár

Pesti Napló. 1916. jun. 18. (Az Erzsébet emlékmü-pályázat.)

Árkay Aladár müépitész

Bpest, városmajori tem plom

Tér és Forma, 1933 VI.101

Árkay Aladár . építén

Tér és Forma, 1929

II. évf. 186-190.

Zeitler Rudolf: Egy pestkörnyéki kulturhás.

Árkay Aladár építész

Tér és Forma, 1930. III. évf.

382-420. o.

A XII Nemzetközi Építész-
kongresszus alkalmával
bemutatott magyar munkák

Árkay Aladár építész

Tér és Forma, 1931

IV. évf. 157-166. o.
komor János: Pályázat a Gellért és Rudas fürdő környékének rendezésére.

Árkay Aladár építész

Tér és Forma, 1929.

II. évf. 175.–185. o. – Komor János:
A Magyódi-úti szeretetotthon pályaterve.

Árkay Aladárés Kalina

M K

Cród

=

Magyar Pályázatok

1907. 4 sz. 5-6 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enge

.....

a műhelyfőn

8. sorsz. Műhelyi min

MDK

Árkay Aladár festő

Résztvett az 1916.évi tav.tarlaton.

KMT 1916. tav.kiall.

Arkay Aladár és
Kallina Mór K

Lvod

Épitőszar

1898. 5 szám.
(Szövegábrákkal)

(A budai Vigadó)

Kalina Mor s Arkay Aladar

irod

Müssarnok, 1900 2/1.

..... nevü munkás igazolta

.....
a müvezető aláírása.

élyezem:

.....
vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

MDK

Arkay Aladár

Az Orsz.Birói és Ügyészi Egyesulet internátusának főbejárata. Fénykép.
Családi ház a Birói és Ügyészi Egyesulet telepén. Szinezett fénykép.

Képzőm.Tars.1913.tav.kiall.kat.84.1.

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum.

Sed ut perspiciatis unde omnis iste natus error sit voluptatem accusantium doloremque laudantium, totam rem aperiam, eaque ipsa quae ab illo inventore veritatis et quasi architecto beatae vitae dicta sunt explicabo. Nemo enim ipsam voluptatem quia voluptas sit aspernatur aut odit aut fugit, sed quia consequuntur magni dolores eos qui ratione voluptatem sequi nesciunt. Neque porro quisquam est, qui dolorem ipsum quia dolor sit amet, consectetur, adipisci velit, sed quia non numquam eius modi tempora incidunt ut labore et dolore magnam aliquam quaerat voluptatem.

Ut enim ad minima veniam, quis nostrum exercitationem ullam corporis suscipit laboriosam, nisi ut aliquid ex ea commodi consequatur? Quis autem vel eum iure reprehenderit qui in ea voluptate velit esse quam nihil molestiae consequatur, vel illum qui dolorem eum fugiat quo voluptas nulla pariatur?

At vero eos et accusamus et iusto odio dignissimos ducimus qui blanditiis praesentium voluptatum deleniti atque corrupti quos dolores et quas molestias excepturi sint occaecati cupiditate non provident, similique sunt in culpa qui officia deserunt mollitia animi, id est laborum et dolorum fuga. Et harum quidem rerum facilis est et expedita distinctio. Nam libero tempore, cum soluta nobis est eligendi optio cumque nihil impedit quo minus id quod maxime placeat facere possimus, omnis voluptas assumenda est, omnis dolor repellendus. Temporibus autem quibusdam et aut officiis debitis aut rerum necessitatibus saepe eveniet ut et voluptates repudiandae sint et molestiae non recusandae. Itaque earum rerum hic tenetur a sapiente delectus, ut aut reiciendis voluptatibus maiores alias consequatur aut perferendis doloribus asperiores repellat.

MDK

Arkay Aladár

Villa a Birói és Ügyészi Egyesulet kissvab
hegyi telepén. Vizf.
Családi ház a Birói telepen. Fénykép.

Képzőm.Társ.1913.tav.kiall.kat. 84.l.

Árkay Aladár, építész

M.D.K.

Kalina Gézával közös tervét (a ki-nem-adott első és második díj helyett) 500 koronával jutalmazták a zombori függetlenségi kör székházának pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII. évf.

febr. 13. sz. 12. old.

MDK

Árkay Aladár, ép.

a 7.oldalon két alaprajz: földszint és I.em.
/Több nincs jelezve, nyilván szintén a Nemzeti Szinház tervéhez tartoznak!/
Kép.

Ma- A bp.-i Nemzeti Szinház tervpályázata.
gyar Épitömüvészet.1913. 2.sz.

Arkay Aladár

Vidéki templom, rajz

Műcsarnok 1914. tavaszi kiállítás

Árkay Aladár épitész M.D.K.

Győr-Gyárvárosi templom.

Kampis Antal: A képzőművészetek története 770.1.

A Kultura Világa Bp. 1963.

MDK

Arkai Aladár műépitész

1897-ben irtak ki nyilvános palyazatot a budai vigadó terveire. Az I.dijat Arkai Aladár és Kalina Mór műépitészek nyerték el.Öket biztak meg az épitéssel is, melyet 1898 tavaszan kezdtek el.

Geley József: A Budai Vigadó.

Vas.U˘s. 1900. 75.l.

Árkay Aladár MDK

Siófoki mézeskalácsos, olf.

Mücsarnok 1916. tavaszi tárlat

Árkay Kladár MDK

Siófoki piacon olf.

Mücsarnok 1916-17 téli tárlat

Árkay Aladár MDK

A Donáti lépcső, olf.

Micsarnok 1916-17 téli tárlat

MDK

Arkay Aladár

Magyar Pályázatok, 1907. 4.sz. 5-6.l.

MDK

Árkay Aladár

Építészet és Iparmüvészet 1912. 11. sz. 8.1.

Arkay Aladár

tervezte a fasori templomot

Cikk:Vámos Ferenc:A magyar épitészet

Valbikozók Lapja,1929 marc.15.

MDK

Arkai Aladár épitész

Kallós Ede szobrász és Arkai Aladár épitész pályaműve. II.dij 2500 K. (a szobrászati részért) Városligeti megoldas. Repr.

Magyar Iparművészet, 1916. 244.l.

Árkay Aladár

MDK

Női tanulmányfej, pasztell

Műcsarnok 1916-17 téli tárlat

MDK

Árkay Aladár

Valló I.dr.: Győr város a magyar kulturáért.
Szépmüvészet 1943. 146.l.

MDK

Árkay Aladár

Képzőművészet 1932. 48. sz. 72.l.

M.D.K.

Árbay Aladár, építész

nyert megbízást a városligeti Fasorban felépítendő új református templom terveire, kb. 450.000 K. költségkerettel

Vállalkozók Lapja, BP. 1911. XXXII. évf.

apr. 19. sz. 10. old.

Árkay Aladár épitész M.D.K.

Fasori ref emplom / 1911-13/

Kreisich Gábor: Bp. városépitésének története a Ki-
egyezéstől a Tanácsköztársaságig Bp. 1961 101.1.

MDK

Árkay Aladár

A Győr-Gyárvárosi uj rom. kath. templom.
Magyar Iparmüvészet 1930. 3-4. sz.

MDK

Árkay Aladár, ép.-festőm.

224. Nyugoti pályaudvar a Ferdinánd-hídról; borus este. Olf.

KMTárs. 1901-2. téli kiáll. Kat. 36.l.

Árkay Aladár építész M.D.K.

A Gellért -szobor pályázaton első dijat kapott

Szobrász: kallina Mór

Preisich Gábor: Bp. városépitésének története a kiegyezéstől a Tanácsköztársaságig Bp. 1963. 104.l.

MDK

Árkay Aladár, ép.-festöm.

312. A Toldy Ferenc-utca/nyári korai reggel/. Olf.

Képzöm.Társ. 1901-2. téli kiáll. Kat. 40.l.

Árhay Aladár, építész M.D.K.

a tervezője az Orsz. Bírói és Ügyészi Egyesület által a Kissvábhegy déli lejtőjén, a Déli Vasut közelében létesítendő mintegy 40 családi házból álló kertvárosnak, melyhez kapcsolódva épül még egy 80 személyes internátus is.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1912. XXXIII. évf.

febr. 14. sz. 10 old.

MDK

Árkay Aladár

Menekülés Egyiptomba, of.

KMTárs. 1901/2. téli kiáll. kat. 38.l.

MDK

Árkay Aladár

Magyar V.: Jakab Dezső. Épitő Ipar - Épitő Müvészet. 1932. szept. 1. 66-67.l.

M.D.K.

Árhay Aladár : építész

tervei szerint épül az új református templom a városliget Fasorban.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1911. XXXII. évf.
jul. 26. sz. 12. old.

Árkay Aladár épitész M.D.K.

Népköztársásg utján villák,

Dózsa György uton "

Fasori templom

Városmajor, kápolna

" birótelep villái

Preisich Gábor: Bp. városépitészének története a kiegyezéstől a Tanácsköztársaságig Bp. 1964.

133. 134.l.

Árkay Aladár MDK

A lellei vásáron, olf.

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

Árkay Aladár MDK

A Donáti-lépcső, olf.

Műcsarnok 1920. tavaszi kiállitás

Árkay Aladár

A tihanyi rév, olf.

Műcsarnok 192o. tavaszi kiállitás

MDK

Árkay Aladár

Magyar Iparmüvészet 1923. 72.l.

MDK

Árkay Aladár

Lyka K.: Uj képek a Nemzeti Szalonban. Uj Idők 1901. VII. 44. sz. 392.l.

MDK

Árkay Aladár

A Műcsarnok őszi tárlata. Árkay Aladár emlékkiáll. Képzőművészet 1932. 227.l.

MDK

Arkay Aladár

Eredeti művészi levelezőlap (2 vízfm.)

Kézdi-Kovács László Atelier-Kiáll.kat.Nemzeti Szalon. 1911.febr. 12.1.

MDK

Árkay Aladár

Kossuth-Lajos-utcai áruház, vf.

Az uj Nemzeti Szinház pályaterve, vf.

KMT 1913. tav. kiáll. 87.1.

MDK

Árkay Aladár

Fasori református templom, vf.

Mozgófényképszínház belseje, vf.

KMT 1913. tav. kiáll. 87.l.

MDK

Árkay Aladár

Lechner Ödön-emlékünnep. Képzőművészet 1931. 42. sz. 161.l.

MDK

Árkay Aladár

Micsarnok 1904/5. téli kiáll. kat. 57.l.

MDK

Árkay Aladár

Épitő Ipar Épitő Művészet 1926. febr. 15.
33.l.

Árkay Aladár, ép.-festöm. Hajts Jakab asztalos és Keresztény Károly kárpitos. MDK

198. Uri szoba. Repr.

199. Ebédlö. "

Tervezte Árkay, készitették Hajts J. és Keresztény K.

Magyar Iparmüvészet. 1907. Tavaszi kiáll. 141.l.

Arpai Aladár

l.

Vámos 149. l.

Árkay Aladár építész és festő

40 éve halt meg

Népszava 1972 február 2.
4. old.

MDE

Árkay épitész

Kárpáti A: Magyaros épitészeti...kiáll. a N. Szal.-ban. Magy. Iparmüvészet, 1930. 162 l.

MDK

Árkay Aladár

A Toldy-Ferenc utca /nyári korai reggel/.

Of.

KMTárs. 1901/2. téli kiáll. kat. 4o.l.

MDK

Árkay Aladár

Magyar Épitőművészet 1930. 9. sz. 26.1.

Árkay Aladár

Elképzelései alapján fia, Árkay Bertalan alkotta meg az uj városmajori római katolikus templomot/1932-33/.

D.I. Képzőművészet
Vigilia 1972/2 136.old.

Árkay Aladár

Fiatalkori műveit a millenniumi eklektika jegében születtek. Majd Lechner hatás. A négyi építészet kutatásának első jele a Ráth György utcai villa.

1911-13: Gorbij fasori ref. templom. Gőrög Ferenc alapu. A főhomlokzaton skandináv hatás.

Dercsényi Balázs: Árkay Aladár
Magyar Építőművészet 1969. l. sz. 55. l.

MDK

Árkay Aladár, építész

Művénetének forrása a
népművénet.

Nagy Tibor: Virágénekek festett fatáblákon
II. 514-518.

Élet és Tudomány. Bp. 1970. III. 13. XXV/11.

Árkay Aladár

A VI–VII. ker. ref. templom
építői. Ország-Világ 1913
máj. 25.

Uj református templom.
Ország-Világ 1913. máj. 25

Neues Pester Journal. 1913
máj. 29. (Die neuereformirte Kirche.)

Budapest, 1913 jun. 1.
(Templom avátás a fővárosban — Az uj ref. templom.)

nem Árkay Aladár
tervezte?

732 Klein, Adam

~~Két hátaslóval a gyeplőjénél tartó lovas.~~ Lovász két lóval.

Ak.

K 2

131 x 151 mm.

Kinizsy u. 9410 hrsz.
1910 4 emeletes

Ujlaki rakpart 4729/2
1910 hrsz 3 emelet.

1910
Szenata 2. x alatti
emeletes ház

1911 Orsz. bizói és
ugyeszi egyesület Alma
u. 1. 2 emeletes
internatus

1932. utan

Legvégel

Athoz

okt.	25	Gerecsák Ferenc Kovács szá
nov	27	Zeller Gyula badogos m ja
nov	24	Zeller Péter: a diszkút bei

VI. Vegyes Kiadások

jul.	21	Ideiglenes belépő jegyek ko
máj	31	Mérnöhök nyomdája: beli
dec	31	Rigler J. Ede: bérjegyzékek
"	"	Posta Költségek

Kiadások végö

Végeredmény

Árkay Aladár

adat nincs.

1884/85 I. vendéglát.

itergl. felvéve.

mint. Temesvárott 1868-

ban Rk. Reál. érettv.,

1886/87 II. vendéglát.

1887/88 I. vendéglát

Helyreigazítás TV. 163.

Árkay Aladár

Kallina Mór

Tovább

1900. jan. 25. a Fő-
varosi Közmunkák Ta-
nacsa pályázatot hir-
detett a Szen Gellert-
szobor elhelyezésének és
környezetének megol-
dására. A 2000 Evronás
első díjat fentiek
nyerték. Kivitelre
nem ~~került~~

Magy Alp. 57. l.

MAGYAR KÖZOKTATÁSÜGYI * MINISTER
VÁLLÁS ÁS KÖZOKTATÁSÜGYI

Árkay Aladár

1921-ben terverte az alábbi templomot, melyet utóbb kultusztárra alakítottak át.

Ő terverte a berendezési tárgyak nagy részét is

Bogsch Gera dr.:

Templomunk története. A mi templomunk. A városmajori egyház közreg kiadványa a templom felszentelése alkalmából 1925 Kisasszony napján. Bp. 1925.

S. l.

IR. MINISZTÉRIUM SZÁMVEVŐSÉGÉTŐL.

ottságának,

Budapest.

ber 26-án, 778.sz.a.kelt h. átiratára
ottságot tisztelettel értesiteni,
agyatékából származó könyvszekrény
évi 68606.sz.rend.kiutalt 300 K.-ról

Árkay Aladár

az alábbi terv
megvetél

MAGYAR EPITOMUVESZET

1929. 11–12. sz.
(A győri városi szinház
tervpályázata)
műszaki rajzokkal

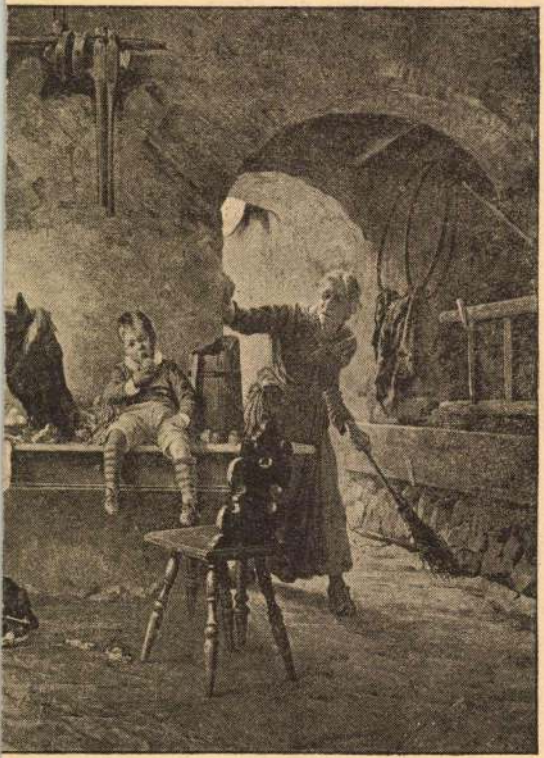

. HIVATLAN VENDÉGEK.

Arkay ~~Sándor~~ Aladár

P. G. A Szépművészeti Muzeum pályázata Vas-Ujs. 1899. 201 l.

III. díjat nyert.

Árkay Aladár

vidi

ME 1920. 1–6 m

(Vasvácsok.)
képekkel

Árkay A. mint
fiatal építész Árkay
Sándor műlakatos
irodájában dolgozott
mint tervező.

M. KIR. FÖLDMIVELÉSÜGYI MINISZTER

Szám: 142197/1. a. m.

Műemlékek Országos Bizottsága

Községi Elöljáróságnak

Budapest

IX. Ferenc körút 1.

Hivatalból

M.D.K.

Árkay Aladár

A Mücsarnok téli tárlatán müveit először mutatja be a müvész, -közli A HÉT TÜKRE c. rovat, s kiemeli munkáit.

Képes Családi Lapok, Bp. 1894. dec. 2.
16. évf. 49. sz. 784. lap

Ügyintéző:
Tárgy:

M.D.K.

Árkai Aladár

"Parisienne" c. tetszetős pasztelljé"-ről elismeréssel nyilatkozik Rippl Rónai János: "Tavaszi Kiállitás" c. kritikájában.

Képes Családi Lapok, Bp. 1895. V. május 26. 17. évf. 22. sz. 351. lap.

KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Árkay Aladár építész

A Madách Imre nevére átkeresztelt Erzsébet sugárút Károly király úti – ma Tanács körúti – forgalmának „építőművészi" kialakítására a tervpályázat /1930/ első díját ő kapta. A megbízást azonban – öt évvel később – Wälder Gyula.

Árkay Aladár

és Stolczer Imre építészek tervei alapján építették volna fel a győri zsinagógát.

Hont Ferenc – Staud Géza: Zsinagógák kislexikon, Budapest, 1969.

169.

MDK

Árkay Aladár, épületén

AL Akadémia kiadó sorozatában tanulmány jelent meg Árkay Aladárról.

— : Architektúra 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. aug. 24.

Árkay Aladár

Devecseri Balázs: Árkay Aladár. - Bp. 1967.
Akad. Kiadó

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

73. l.

Árkay Aladár

a szecesszió stílus hatása mellett népi elemeket is felhasznál; művei: a bpesti állatkert épületei és a Zebegényi templom.

Rheims Maurice: L'art 1900 ou le style Jules Verne, Paris, 1965.

Árkay Aladár

Dercsényi Balázs: Árkay Aladár c. könyvét ismerteti:
D.I. vigilia, 1967.32.évf.11.sz.779. l.

Az 1967.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1970.1.sz. 68-107. l./

102. l.

Árkay Aladár

és Bertalan tervezték a bp-i Városmajor, prém. kath. templomot 1932. 224 p. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967 Budapest 1970.

911

Árkay Aladár

Tervezte a b.p-i Városmajor róm. kat. templomot 1920. 157. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest, 1970.

76 P

Árkay Aladár

tervezte a bp.-i Gorkij fasor ref. templomot 1912. 160. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest, 1970.

761.

Árkay Aladár

tervezte a bp.-i Hősök tere és Népköz-
társaság utja soroképületet. 1905. 79. sz.
reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet
1867-1967. Budapest, 1970.

521

Árkay Aladár
építén

/1868 – 1932/

~ és Árkay Bertalan: Városmajori temp-
lom.

Magyar műv. Tört. 9. 17.
Képzőműv. Kiad. 1971.

Árkay Aladár
építén

~ és Bertalan: Vásmagosi vh. temp-
lom., 1932.

Repr.

Magyar műv. tört. ~~197~~ 9. 11.k.
képrőműv. kiad. 1971.

Árkay Aladár

Bp. Rákóczianum - kápolnáját említi
jegyzetben, Dercsényi B. Árkay A.-ról írt
könyvéhez kiadáskor

Czagány István recenziója Vámos Ferenc: Lajta Béla c.
könyvéről. Művtört.Ért. 1971.1.sz. 60-66.l.

66.l.

Árkay Aladár

Gorkij fasori templomépülete jelzi a modern törekvések első fázisának határkövét.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

891

Árkay Aladár

Művei: Gorkij fasori ref. templom: a városmajori rk. templom; Rákoczi Ferenc kollegium kápolnája; Győr-gyárvárosi templom.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

771

Árkay Aladár

További tervezései: a mokácsi templom, városháza, postapalota; az új városmajori templom (fia Bertalan építette)

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967 Budapest 1970.

770

Árkay Aladár

Zürichi tanulmányai befejeztével a párizsi Ecole des Beaux-Arts-on tanult.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

201

Árkay Aladár

Müvei a Nemzeti Szalon kiállitásán szerepelnek, melyekről elismeréssel szól a kritika. "Hónapról-hónapra" c. rovat közleménye.

Otthon, Bp. 19o2. április hó
61. lap

Árkay Aladár

Cvód
2

Bierbauer Virgil dr.

A háborn előtti Budapest építesete –
Évk KMT. 1929
171. l. –
173. l. Képpel

AZ ÉVKÖNYV REPRODUKCIÓ
BALOGH RUD

—

NYOMATOTT AZ ATHENAEUM R.-T. MÉL

IMPRIMÉ SUR LES MACHINES
DE L'ATHENAEUM SOC.

Árkay Aladár

† 1932 febr. 2 Bpest

Revai. XXI. 87. l.

BUDAPEST, V., VÁCI-ÚT 48/c.

801/1934.

A MÜEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA NAGYTEKINTETÜ ELNÖKSÉGÉNEK

BUDAPEST.

VI. Állatkerti ut 1.

Árkay Aladár

wód

Jakab, Desider:
Die Gefolgschaft Ed-
mund Lechners.
A Mügyütő. 1930
8-9. sz.
245, 246 l

163

a körvonalak már világosan mutatkoznak és ugyanilyen világosan tapinthatók ki azok a kristályosodási pontok, amelyekre az új államrend tartópilléreit fogják felépíteni.

Románia nagy metamorfózisa közvetlen közelről érdekel és érint bennünket magyarokat is, hiszen nemcsak népünk egy jelentős részének további sorsáról, hanem a jelek szerint annak az áldatlan viszonynak a rendezéséről is szó van, amely országunk és Románia között immár két évtizeden át ólmosan nehézzé tette a légkört. A jelek — minden optimizmus nélkül is — biztatóak, bár tisztában kell lennünk azzal, hogy teljes egészséget már aligha várhatunk. De bizonyos, hogy a Rómára támaszkodó magyar külpolitika, amely az idők folyamán a Berlin—Róma közötti együttműködés rendszerébe kapcsolódott, nemcsak a magyar hagyományoknak, hanem a pillanat követelményeinek is megfelelt és sikerre vezetett. Az Anschluss következtében Délkelet-Európában is érezhetőbbé vált a Harmadik Birodalom potenciális energiájának kisugárzása és a szudétanémet-cseh kérdés nemcsak Prágát hozta szorongatott helyzetbe, hanem a körülmények új mérlegelésére kényszerítette a kisantant másik két tagállamát is, amelyek közül Jugoszlávia már régebben rokonszenvezett a porukból megelevenedett egykori központi hatalmak új rendszerével. Az augusztus végi bledi deklaráció, amelyben a kisantant tagállamai elismerik Ma-

Árkay

neve említve

Major Máté: A „nagy"-ok és a mi „nagy" jaink.

Major Építőművészet 1968-6. n. 54. l.

Árkay Aladár

Halálány dolgozott a városmajori naptemplom tervén, mellet fia Árkay Bertalan fejezett be.

Dercsényi Balázs: Árkay Aladár
Magyar Építőművészet 1969. 1. n. 55. l.

Árkay Aladár

Városmajori kistemplom 1923.
Rákócziánum temploma már bizonyos megmerevedés, féradtság tapantalható.
1925-26 végigjárja Európát.
20-as évek végén: Győri templom - az új templomépítének mintája.

Dercsényi Balázs: Árkay Aladár
Magyar Epitőmüvészet 1969. 1-a. 55. l.

Árkay Aladár (1868-1932)

A Gorbij fasori ref. templom Sgmrata
Villa a Ráth György utcában
Városmajori bis templom
A Gorbij ~~Sgm~~ fasori ref. templom Sgmrénlete
—"— —"— —"— belső rénlet
reprodukálva

Magyar Építőművészet 1969. 1.n. 54-55. l.
~~Ma~~

Árkay Aladár

Kós Károly vezetése alatt kialakult épitészkollektivához tartozott, bik a mégi épitémet kutatását fűzték ki célul.

Dercsényi Balázs: Árkay Aladár
Magyar Épitőművészet 1969. 1. a. 55. l.

Árkay Aladár

tőle a csáktornyai
Zrínyi-emlék építészeti
része

Zrínyi Károly: Zrínyi-
ünnepély Csáktornyán
Vas. Lip. 1904. 421,
422. l. (képekkel)

(Lèbény folyt)

23

- oszlopfők 135
- bimbós fejezet 138, 140

Árkay Aladár és Kalina Mór

A Sz. Gellért szobor környé-
kének építészeti kiképzésére
kiírt pályázaton I. díj.

1900

Liber Bpest szobrai

246. l.

minis ced.

ÁRKAY 1. *Aladár*, építész és festő, * Temesvárt 1868 február 1., † 1932 február 2. Műegyetemi tanulmányai után a bécsi Fellner és Helmer cég, majd Budapesten Hauszmann Alajos építészeti irodájában dolgozott. Utóbb társult Kallina Mór építésszel és együtt építették a honvédelmi minisztérium, a honvédfőparancsnokság, a budai Vigadó épületét és a Szent Gellért emlékművet. Önálló munkáit Lechner Ödön szellemében magyaros stílus-

törekvések jellemzik: Babochay-villa (melyet legújabb átalakítása teljesen kivetkőztetett eredeti jellegéből), Baróthy-palota stb. A konstrukció merészsége és modernsége mellett hasonló művészi törekvések jellemzik bpesti Vilma királynő-úti ref. templomát (1912), a városmajori rk. templomot (1920), a Rákóczianum templomát (1922) s végül a győri gyárvárosi rk. templomot (1928), mely az első legmodernebb értelemben vett templomépítkezés Magyarországon s melyre 1930-ban megkapta a Kisfaludy-Társaság Greguss-díját. A. tervezte a kőbányai lengyel templomot, a rákosszentmihályi rk. templomot és paplakot, a kőbányai görög templomot, a mohácsi templomot, városházát és postapalotát s a modern szellemben alkotott győri színházat (1929). 1930. a bpesti Erzsébet-sugárút tervpályázatán nyert első díjat. Közvetlenül halála előtt az új városmajori templom építésére kapott megbízást. Fiatalabb korában sikerrel foglalkozott a festészettel. Nyugati pályaudvar c. olajf. a Szépművészeti Múzeumban van. Építészeti terveiből a Képzőművészeti Társulat 1932-ben emlékkiállítást rendezett.

2.

E. Gy. I. 570 l.

1436. Olas

A XV. sz

Ballustradeoszlopok és

Az oszlopok előrészökön
közűl egy sisakot és egy kagyl
ghirlanddíszt tüntetnek föl. A
faragványú hornyolt és sima l
száma nyolcz.

Mészkő, méretei különböz
tett 1896 január 13-án Gian M
896). — Elszámoltatott 1900 no
elszámolást jóváhagyta az 190
határozat (464-901).

III 3

Pl.
Vet. 1896.

megvia

Árkay Aladár

erod

Bierbauer Virgil dr.

A magyar építészet
utolsó tíz éve.
Tér és Forma
1938. 110. l.

Árkay Aladár

megdicsért terv

MÉ 1914. 3-4. 12. l.

(A Rezistéri templom
terv pályázata,
távlati kép és
alapvajz!)

fizetésre 20% engedmény.

MŰVÉSZET

KÉPES FO

MS

Arkany

Szepm. Mnoż

Sterop. III. dij

1899

M. kir. honvédelmi minisztériu

25767

A Müemlékei

Bizottság

Hivatalból,

dij átalányozva.

volumenjét hihetetlen mértékben lecsökkenti, a falakat mentesíti a teherhordástól, úgyhogy tetszésszerinti nagyságú ablakokkal törhető át a épület szilárdságának veszélyeztetése nélkül.

Az új épületszerkezetből fejleszti ki az építész az új művészi hatást, melynek elemei a következők. A nagy ablakokkal áttört falak éppen hogy csak elhatárolják a teret, tömegük úgyszólván nem számít, a filigrán, félkörívekkel összekötött tartók légies könnyedséggel tartják a mennyezetet s viszik ritmusukkal a tekintetet a szentély felé, a színes ablakok drágakőszerű ragyogása misztikus atmoszférát teremtenek a szent helyen.

Árkay Aladár

Külföldön már szép eredményeket mutatott fel a korszerű templomépítészet, amikor minálunk első jelentős és irányunk tartó alkotása létesült Árkay Aladár

győrvárosi templomával ezelőtt tizenkét eivel. Az

elveket a külföldi templomépítészet ekkorra már tisztázta: a liturgikus követelményeknek és lelkipásztori igényeknek megfelelő templom megépítése a mai építészet eszközeivel és a mai ízlés szellemében. A liturgia szellemének érvényesítése a győrgyárvárosi templom elrendezésében.

A szentély szintjének felemelése és a szentély terének művészi kihangsúlyozása a felülvilágítóval az oltár áldozatának, a katolikus istentisztelet középpontjának jelentőségét érzékelteti. A szentélyből a hajóba kikönyöklő szószék az igehirdetés és a szentmise szoros kapcsolatát fejezi ki. A hármas osztású hajótér aránylag szélesre méretezett, a mellékhajók közlekedő folyosókká redukálódtak, úgyhogy a hívek tömegének rálátása az oltárra biztosítva van. A gyóntatószékek és mellékoltárok a mellékhajókba nyíló oldalfülkékben kaptak helyet, így könnyen hozzáférhetők és mégsem zavarják a hajótér egységes hatását. A keresztkút, az embert kereszténnyé avató szentség kiszolgáltatásának helye a szentség jelentőségét kiemelő kápolnával nyert megoldást a torony aljában.

fordítás

Az új építészeti eljárás a vasbeton keretrendszerben jelentkezik s hármas irányban érvényesül: széles fő-

Árkay Aladár

kivitelezett művei
a kőbanyai lengyel templom
a Rákocianum-temploma
a győri új rk. templom

Repr.

MAGYAR EPITOMUVESZET

1930. 7-8. sz.

TÁRGYMUTATÓ

Árkay Aladár

Az Erzsébet-sugárút terop. I. díj

MAGYAR EPITOMUVESZET

1930. 7-8. sz. 40 l.

(Az Erzsébet sugárút terópályázata)

549 **Papp Sándor.** Falu-részlet. Olajf. Eladó.
550 **Fejér Sándor.** Krisztus. Olajf. Eladó.
551 **Szepesi Kuszka Jenő.** Havas hegycsúcsok. Olajf. Eladó.
552 **Strobl Zsófia.** Orosz agár. Olajf. Eladó.
553 **Gyügyi Nagy Zsiga.** Nagymosás a F.-csatorna partján. Olajf. Eladó.
554 **Szepesi Kuszka Jenő.** Interieur. Olajf. Eladó.
555 **Szepesi Kuszka Jenő.** Tél. (Hernád völgye.) Olajf. Eladó.
556 **Kézdi-Kovács László.** Piros kökörcsin, kék üvegek. Olajf. Eladó.
557 **Kölber Dezső.** Önarckép. Olajf. Eladó.
558 **Romek Árpád.** Csendélet. Olajf. Eladó.
559 **Papp Sándor.** Felhő oszlás. Olajf. Eladó.
560 **Papp Sándor.** Tavasz. Olajf. Eladó.
561 **Papp Sándor.** Esthangulat. Olajf. Eladó.
562 **Kölber Dezső.** Ősz a holt Dunaágban. Olajf. Eladó.
563 **Kölber Dezső.** Őszi alkony a budai hegyekben. Olajf. Eladó.
564 **Kölber Dezső.** Paraszthaz Balaton vidékéről. Olajf. Eladó.
565 **Kölber Dezső.** Tavasz. Olajf. Eladó.
566 **Gyügyei Nagy Zsigmond.** Csend a F.-csatorna partján. Oaljf. Eladó.
567 **Gyügyei Nagy Zsigmond.** Vén kisasszony udvara. Olajf. Eladó.
568 **Beödi Balogh Gábor.** Szent István és Kupa harca. Olajf. Vázlat. Eladó.
569. **Beödi Balogh Gábor.** Kötődés. Olajf. Eladó.

Árkay Aladár

l. megvétel

MÉ. 1916. 7-8 sz

14-15. l. 27. l.

Könyvtáramban

és MOB kst

Az első magyar (budapesti) kre-

matoriumi terv.

csoportja stb. A katalogus bevezetője hangoztatja, hogy nem anyagi indokok tették szükségessé az árverésre bocsátást, mint inkább az a körülmény, hogy a magántulajdonokat alkotó szépmüvészeti mükincseknek kommunizálása következtében a felszaporodott állami muzeális értékeket nem tudják

KISPAL
LEGRAIN

M.D.K.

Árkay Aladár, építés

Győr-gyárvárosi kath. templomának, mint az utolsó 6 év legjobb modern irányu építészeti művének, ítélte oda a Kisfaludy Társaság – Lyka Károly javaslátára – az idei egyik Greguss díjat.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1930. LI. évf.

dec. 31. sz. 5. old.

M.D.K.

Árkay Aladár, épitész

terve megvételben ré-
szesült a Naplódi-uti Szere-
tet-Otthon pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1929. L. évf.
ápr. 10. sz. 3. old. +
" 17. " 5. "

M.D.K.

Árhay Aladár

Szeretetház pályázatra be-
küldött tervével kapcsolatban jellegzetes megjegyzéser hangzottak el a
Mérnöregleti ismertetés viharos
ülésén. Előadó - a bőséges dicséretek
után - azt a jóakaratu tanácsot adta a
pályázóknak, hogy az ilyenfajta (modern)
homlokrator tervezésétől óvakodjanak
„mert a zsúriben túlszámban lévő lenkusok
leszavazzák a nekértőket."

Vállalkozók Lapja. Bp. 1929. L. évf.

ápr. 17. sz. 5 old.

M.D.K.

Árhay Aladár, építés

terve első díjat nyert az Erzsébetsugár-ut torkolatára kiírt pályázaton

Vállalkozók Lapja, Bp. 1930. LI. évf.

aug. 13. sz. 3. old.

M.D.K.

Árkay Kladár, épitész

Győri templomával, Jászberényi ref. templomával és a Rákóczianum kápolnájával szerepel a XII. Építészkongresszus alkalmából a Nemzeti Szalonban rendezett tervkiállításon

Vállalkozók Lapja, Bp. 1930. LI. évf.

szept. 6. sz. 1. old.

MDK

Árkai épitész

A pestvidéki törvényszék. Vállalkozók Közlönye. 15. évf. 1909. dec. 29.

Árkay Aladár

Budai részlet őszi esőben, olaj

[illegible] 53 [illegible]

M DK

Árkai Aladár épitész

Magy. Épitőmüv. 1931. XXXI. évf. 7-9. sz. 14 l.

MDK

Árkay Aladár épitész

Épitő Ipar. 1910. aug. 14. 330 l.

Arkay Bertalan építész M.D.K.

Bp. Városmajori rk. templom . 1939-40. repr.

Dr. Kubinszky Mihály :A modern magyar építészet kibontakozása /1890-1944/

Magyar Építőművészet 1963 /3. 16.,17.,18.l.

M. D. K.

ÁRKAY Madár épitén

Andrássy-út 127/a. sz. alatti ház
(Kép)

Budapester Neubauten, Wien, Lehrzeit, 1908
2. k.

MDK

Árkay Aladár építész

Épitő Ipar - Épitő Müvészet. 1932.

Árkay Bertalan
épitén

~ és Alcsdár: Vásárnapjai vh. templom, 1932.

Repr.

Magyar műv. tört. 9. 11.h.
Képzőműv. kiad. 1971.

Árkay Aladár

Árkay Aladár esete a győri szinházzal. Magyarság. 1930. aug. 10.

U. 3003.

1930-ban a budapesti Erzsébet sugárút tervpályázatán első díjat nyert.

1930-ban megbízták a győri szinház kivitdi terveinek elkészítésével. Árkay elkészítette a terveket, átadta a győri polgármesternek, aki az épitész részére 9000 P-t utalt ki. Drobni Lajos dr, megfelebbezte a győri kiskörgyűlésnek e tárgyban hozott határozatát, melynek a belügyminiszter helyt adott, s utasította a várost, hogy a pályázaton I. sodíjat nyert Körmendy Nándor bpesti épitészel készítteszé el a győri szinház terveit

Vasárn. **16** Karm B. A.		Protestáns: Valter Görög: Atenogén Izraelita: Thamus 22
Hétfő **17** Elek		Protestáns: Elek Görög: Margarita Izraelita: Thamus 23
Kedd **18** Kamill		Protestáns: Frigyes Görög: Emilián Izraelita: Thamus 24
Szerda **19** Vince		Protestáns: Emilia Görög: Makrina Izraelita: Thamus 25
Csütört. **20** Jeromos		Protestáns: Illés Görög: Illés Izraelita: Thamus 26
Péntek **21** Praxedes	● Újhold 17 ó. 3 pk.	Protestáns: Dániel Görög: Simeon Izraelita: Thamus 27
Szomb. **22** M. Magd.	1933 **JÚLIUS** 31 nap	Protestáns: Magdolna Görög: Magdolna Izraelita: Thamus 28

29-ik hét. Nap kelte 4 ó. 18 pk. — Nyugta 19 ó. 52 pk.

Árkay Aladár

az Andrássy uti
„magyar stilű" Babocsay villáról
meget utóbb
Kozma Lajos
tervei szerint
átalakítottak

erod

Padányi Gulyás Ferő

A háború előtti évek
építőművészetének
tanulságai -
Bpest 1927 20, 21. l

Árkay Aladár

U. 3202

Pesti Napló. 1930.
aug. 13. (-r.: Az
Erzsébet sugárút
pályázati tervei)
Fenti I. díjat
nyert.

MINISZTÉRIUM

6 21-én.
rendeletéből:
sz Aladár s.k.
sztályfőnök

min.s.hiv.igazgató

Árkay Aladár

tervezte a bpesti
Keleti Károly utcai
Rákocianumot

vőd

Biertempl

XII. l.

Árkay Aladár

fervezte a bpest-
kőbányai lengyel
templomot

wód
Biertempl
XIII. C.

Árkay Aladár

Rákóczi Ferenc
emlékemplom
II. Keleti Károly
u. 37

La Rosée

27. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Árkay Aladár

epitem és festő

Krück. I-30. l. b.

~~Sebestyén Gyula dr.: Dr. Schönherr Gyula. II. 61-63.~~

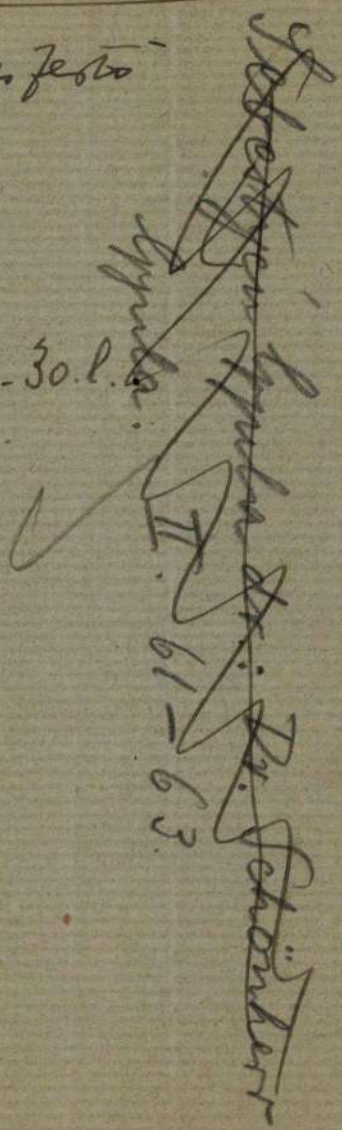

Érkezett 1905 jún. 16.

516/1905 sz. (13 pest, 1905 jún. 13. 12206 számv. sz. a.)

A v. és k. o. min. számvevősége érvényesíti Fejérpataky László szatmárnémeti utiszámháját. (Közölteteti az érdekeltel. VI. 16.)

Árkay Aladár

tervezte a lengyelek
bpest – kőbányai tem-
plomát. 1928-ban épült.

Horvtemplép

34. l.

tervezte a bpest
városmajori vk. pléb. tem-
plomot. Épült 1922-23.

u.o. 34. l.

Árkay Aladár

tervei szerint épült
a Bpesti II. Rákóczi Ferenc emlék-
templom 1924–26. ban.
(Keleti Károly utca)

Horvtemplép
36. l

Helyesírás. Jan 18-án.

Onnan jön az áldás, ahonnan mem
ireméljük.

~~1000~~

B.ö.

~~4~~

Btto kg 40
Ta 2%

0·40×2

Árkay Aladár

az alábbi templom
terop. megvétel

Rerrich Béla A

Ferenc József-emlék-
templom tervpályázata

MAGYAR EPITOMUVESZET

1927. 10-12. sz.

kepjel és alap-
rajzzal

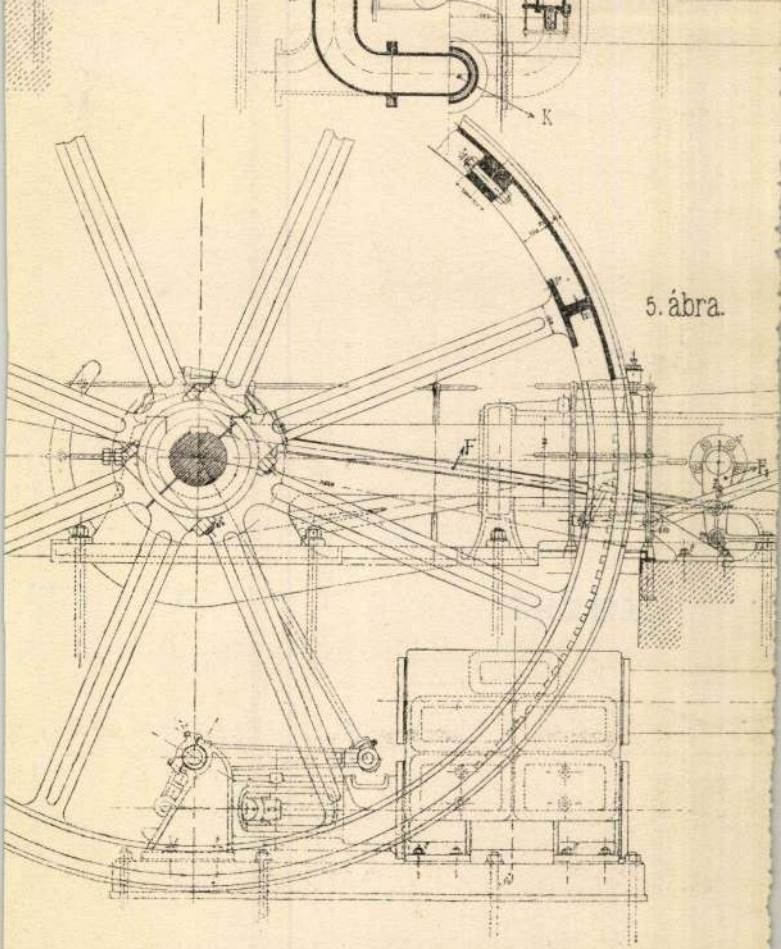

5. ábra.

Trikart rendszerü gőzgépe.

Budapesten.

Árkay Aladár

Bírák és Ügyészek
Egyesülete, Bírsalma
utca

2 emeletes ház.

Építő Ipar 1912. 161. l.
(Magánépítési engedélyek.)

Menekülés Egyptonból, olaj
Siófoki fürdőház, olaj
Pásztorleány, olaj

1905. Nyiregyházi kiáll.

Utca Kilitin, olaj

1905. I ső kecskeméti kiáll.

Pásztorleány, olaj
Zivatar előtt, olaj
Holdas éj, olaj

1916. Tavaszi kiáll.

A kömüves u.paszt.
Nyári est, olaj
Siófoki piacon, olaj

1916. Téli kiáll.

Női fej, paszt.

Árkay Aladár
festő

Nemzeti Szalon

Árkay Aladár. Nemzeti Szalon

1901. Őszi kiáll.

Őszi táj,olaj
Őszi alkony,olaj
Tanulmányfej,olaj
A gond,olaj
Alkony,

1901. Téli kiáll.

Erdőrészlet,olaj
Pásztorlány,olaj
Részlet a nagykovácsii erdőből.olaj
Zivatar elött,olaj
Tájrészlet,olaj
Alkony,olaj
Sikátor éjjel,olaj

1902. Tavaszi kiáll.

Lydia, paszt.
Est,olaj
Női fej,olaj
Budai részlet,olaj
Ezüstfényi holdvilágnál,olaj
Major,olaj
Gyermekfej,olaj

1902. Őszi kiáll.

Utca kora reggel,olaj
Siófoki fürdőházak,olaj
Tájrészlet,olaj
Est,olaj

1902. Téli kiáll.

Ördögárok,olaj

1904. Téli kiáll.

Saját arckép,paszt.
Falurészlet,olaj

1904. Őszi kiáll.

Szépség,paszt.
Holdas éj a Balatonon,olaj
Menekülés Egyptonból, olaj

1905. Aradi kiáll.

Utca kilitin,olaj

fordés

Árkay Aladár

1916 ~~ap~~ ápr. kiáll. N. szalon

A Kőmüves utca, pasztell 240.–

Nyári est, olaff. 200.–

Szófoki piacon, olaff. 300.–

Tóth Sándor-féle éremgyűjtemény III 169.

Árkay Aladár

emlékkiállítása a
Műcsarnokban 1932.
Életrajz és méltatás.

Kritikus. 1932. őszi kiáll.

Árkay Aladár

Mucsarnok.

1914. tav. kiáll. – 620–623

1916 tav. kiáll. 99

1916–17. téli kiáll. – 257, 264, 275.

1921. tav. kiáll. – 350, 351, 352, 354

1921. őszi kiáll. – 150, 255, 425

1904. VII. 8.

Kecskemét es. ref. főisk.

Nemz. Múzeum jelentése (1836/1904.)

Armellini, Kardinális II. 24.

— misenuhái II. 24.

Aitay Aladár

Retrospektív kiállítások.

1934. dec - 1935. jan.
M. Képzőm. Egy. 40 éves jub. kiáll.
II. emeleti tabló.

ORMÁNSÁGI „SZÖKRÉNY"
ÉS KÖDMÖN.

Háromszínű klisé:
ifj. Weinwurm Antal és Társa (Ó-utca 6.)
műintézetéből.

Árkay Aladár

Erőd

Magyar Pályázatok

1906. 4. sz. (Kerekréti Babocsay H. úr Andrássy-úti családi háza, képekkel és alaprajzokkal.)

Terverte fenti átépítették (Kozma lajos?)

alapon szines selyem himzéssel. Plüskerettel. XIX. sz.

tel. XIX. sz.

lselyem.

illonnal. XIX. sz.

ágokkal. Modern.

ükrében ibolya, barna és kék rajzu medaillon keretében XIX. sz.

pos, csomózott, világoskék fülke, boltmezőjében piros ati mustra. Yordesz.

pkéből összeállitva.

aszt, közepe zöld alapu szines virágos brokát, sárga

zve. Aranyozott fakeretben. Biedermejer.

brokát, közepe orosz virágos brokát. XIX. sz. e.

s stilizált virágos brokát. XIX. sz. e. f.

ás damaszt, arany csipkeszegéllyel. Francia, XVIII. sz.

Aszkay Aladár

Utcarészlet, of.

XXVII. aukc.

Portalakarék

1925. febr

1475

Főkönyvi szám; 16172

Nagyságos
Méltóságos Dr Szentmányi Gyula úrnak
Nagyméltóságú nincs tilkai úrnőnek

Horthy Miklós út 104.

Tisztelettel értesitjük, hogy a mai napon pénztárunknál lefizetett 6 P f, azaz

Hat pengő fillért

havi részletként b. számlája javára irtuk.

Budapest, 5/9 VI/1 91

BÉTA
IRODALMI R. T.

1, a leszállitott könyvek tulajdonjogát a vételár teljes kifizetéséig a vállalat fentartja

2, bármely részlet pontos fizetésének elmulasztása az egész vételárát esedékessé teszi.

Arkay Aladár

az Erzsébet-hít forkolatának feropályázatán

I. díj

Magyar Vilmos. Városrendezési problémák.

MMÉE Közl 1931, 2. l.

képpel

Arkay Aladár

Uri szoba és ebédlő
tervezte fenti, kerri-
tette Hajts Jakab
asztalos és Keresztény
Károly Kárpitos
repr.

Magyar Iparmüvészet
1907. 141 l.

Árkay Aladár

A budapest-városzmajori templom

Repr.

Jajmaiegyhm.

9 – 12. tábla

VASÁRN. **10** K.G3. Marg.k. P. Margit	
HÉTFŐ **11** K. Barnabás Prot. Barnab.	
KEDD **12** K. Jézus sz. sz. Prot. Klaudius	Újhold 3 óra 11 p.
SZERDA **13** K. Pád.sz. Ant. Prot. Tóbiás	Izr. 30. Sziv. Ros Khodes
CSÜTÖRT. **14** Kath. Vazul Prot. Vazul	Ógörög Június 1. Izr. 1. Thamusz Ros Khod.
PÉNTEK **15** K. Vid. Jolán Prot. Vid	
SZOMBAT **16** K. R. Ferenc Prot. Jusztin	Izr. 3. S. Korakh 4. P.

24. hét.

Arkay Aladár

írod

Magyar Iparművészet

1921. 68. l.

(Felhőkarcolók a
láthatáron.)

Árkay Aladár

U. 3484.

Pesti Hírlap

1932. febr. 4.

(A. meghalt.)

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
236 1930
1930 aug. 28.

A m.kir. vallás- és közoktatásü
alatt a keb. számvevőség VII.os
lata.

Utasitom, hogy a 127.6
dr.Lux Kálmán müszaki tanácsos

Árkay Aladár

l.

Szépművészet

1942. 60. l.

Arkay Aladár

wód

Ybl képzőm

324. l.

81/1946

A vezetésem allatt ál

Arkay Aladár

erőd

Yblut. 19.1.

Eperjesi ág. h. ev. egyházkerületi
kollégium könyvtárának
fejlődése 1909-ben IV. 121

Árkay Aladár

cvód
2

Hlusolió
19. l.

Saját érdekében

ORSZÁGOS POSTÁS ZENE- ÉS

„ERKEL FERENC"

Budapest, IV., Városház-utca 20. I. em

TELEFON: 188—835.

A beiratások 1944. évi szeptember
nyilvános, bárk
A zeneiskola előkészítő-, alsó-, közé
Tanszakok: Zongora, hegedű, cselló,
zene, orgona, harmonium, hárfa, fu
szer
Melléktárgyak: Zongora, zeneelmél
tan, hangszereléstan, partitúraolvas

Árkay Aladár

hagyatéki kiáll-

ítás

Ujság 1932. okt. 30.

(e.a.: A Műcsarnok

őszi tárlata.)

chmidt stb.), melyek körülbelül
ontosan összeesnek az esztétiká-
majdnem egészen beleolvad a
A két tudományág akkoriban
tt egymástól és ezzel közös fel-
igust Schmarsownak[7]) a képző-
ifejtett fáradozásai teljesen el-
on most nyomatékosan alá kell
zertan óriási jelentőségét, mialatt
ző kultúrterületeknek önkényes
nem azt a színfalhasogató pros-
ssel a már említett P. Franckl
ak nem nagyon örvendetes ki-
nni Battista Vicatol és Hegeltől
etére gondolunk. Ebből a szem-
nápolyi filozófus egyenesvonalú
és a kifejezés (»intuizione« és
ti, a fontos, hanem a történet-
nnak a felismeréséből áll, hogy
erei és elméletei éppen úgy alá
ásnak, mint a művészet, az iro-
zempontokból kiindulva a nagy
et[9]) is hasonló következtetésekre
gy fejlődési pszichológia mellett,
beri gondolkodás kategóriái nem
nem a többi életjelenségekhez
evolució szerint igazodnak. Ha
i beállítás a műtörténetet a kul-

Árkay Aladár †

Ivód
2

Újság. 1932. febr. 4.
(Árkay Aladár meghalt.)

y.

obbra fordult, de szembe néz. Haja, szemöldöke, bajusza és ürke. Nyakkendője fekete s nek gallérját felhajtotta, a jon rongyos.

cm. — Lelt. sz. 787. — Értéke reith-féle ereklyemúzeumból. — adatokat l. a 62. lapon az 580 április 23-án (107–95). — Átvételi tudomásul vette az 1896 április).

Árkay Aladár

cód
z

Újság. 1931. jun. 12
(e.a.: Mi lesz az
Orczy-ház helyén?)

klasszicizmus tanulságai
lentéktelen eltolódásokat

összesűrített előfordulás
ntik formai és tartalmi
n az időpontban a hatá-
tudatosult. A szórványos
nt foglalkoztunk, sajnos,
lyamatot időrendileg és
uk. De könnyen elképzel-
ete, mely Somogyvártól
udáig vezetne, ami meg-
datos utánzáson át szer-
l kell ugyan tételeznünk,
nnóniának nem minden
nységgal. További kuta-
arra, hogy a helyzetet
en megformulázzák.
ógiát rejt az érett renai-
unkájában megpendített
ri és a barokk korszakok
rtotta. Nézete szerint a
perspektíva, térképezés,
kzetvétel, az erőgyüjtés
k lendületének egyengeti
Panofsky találó nézetével
ás idejének (ein Stil der

Árkay Aladár

Szód

Ujság. 1927. nov. 18

(c. a.: Leszkovszky György üvegfestményei.)

A fentitől tervezett a Rákoczianum templomában Budán

✓

FERENC JÓZSEF TUDOMÁNYEGYETEM
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI INTÉZET
KOLOZSVÁR, FARKAS-U. 1.

4 V. 1211
B 7 B

Nagyságos

Dr. Szentiványi Gyula Urnak

a M.O.B. főtitkárának

B U D A P E S T .

XI. Lágymányosi utca 16.

M. Kir. Ferenc József Tudományegyetem
Művészettörténeti Intézet
- Kolozsvár -

Hivatalból

Árkay Aladár

Balló Ede

tovább Kacziány Géza

Udvary Géza

U. 3316.

vród

Ybl Ervin: Őszi tárlat a Műcsarnokban. Budapesti Hirlap. 1932. okt. 30.

gyi Minisztérium Számvevősége.

Tárgy: Dr. Pálinkás László utiszámlája.

Hiv.szám: -

Melléklet száma: 1 drb.

zottságának,

B u d a p e s t .

ó 22.-én 347 szám alatt kelt megkeresé-
temi asszisztensnek folyó évi május hó
ba és vissza történt hivatalos kiküldé-
öltségeiről és napidijairól kiállított

Árkay Aladár

rend

Nyári templom
rol.

Ibl Ervin

Képzőművészet

Bpesti Szemle

1930. okt. 635-sz.

149. l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
330-1909
Nándor

Ředigben

150, nar egy

úti előleg címéen a

fölnessem

Bpest,

MDK

Arkai

A Budai Vigadó. Repr. Arkai, Kalina.

Vas.Ujs.1900.47.évf. 77.l.

Árkay

Herepei a Műcsarnok
75 éves jubileumi
kiállításáról.

Uj M. 936. V. 3.

~~Árkay~~

Építészet, egyházi, az uj Városmajori templomról, tervezte Árkay Aladár.

Katol. Szemle. 1933. II. 450-56. l.

MDK

Árkay Aladár

tervezte a győri gyárvárosi templomot.

Borbíró-Valló: Győr, Bp. 1956. 229. l.

MDK

Árkay Aladár

A Győr-Gyárvárosi rk.templom tervéért a Kisfaludi-Társaság Greguss jutalmát kapta.

Épitő Ipar - Épitő Müvészet 1931.jan.15. 15.o.

MDK

Árkay Aladár

Zeleméri Rudolf: A Győr-Gyárvárosi uj róm.kath. t
templom. Magyar Iparművészet 1930. 3-4.sz.
49 l. képek 49-56 l.

Arkay Aladár és Bertalan

A Győr-gyárvárosi templommal kapcsolatban.

Genthon István: Háború utáni középítészetünk stílusa. Magyar Szemle

1933, XVII. 363. l.

megvalósulását, az új német messzianizmus végcéljának: Kelet-Európának a Baltikumtól a Fekete-tengerig a „Reich"-gondolat alapján való, német irányú megszervezését, megakadályozhatják. Ez utóbbira vonatkozó aggodalom — az elmondottak szerint — a hitlerizmus meggyökerezése és végleges berendezkedése esetén jogosultnak látszik. Hogy ennek győzelme már véglegesnek tekinthető-e, nem mernők eldönteni. Az kétségtelen, hogy pillanatnyilag a német nép óriási többsége nemcsak határozottan, de határtalan lelkesedéssel áll a nemzeti szocializmus táborában. Ennek a lelkesedésnek felületi nagysága szemmelláthatő; mélységét azonban csak a közeli idők tapasztalatai fogják megmutatni. Lassan-lassan már ki fog tűnni, hogy a német kispolgár valójában azzá a „heroikus embertípussá" vált, vagy válik-e, amelyikkel az új szellem theoretikusainak írásaiban oly gyakran találkozhatunk s keresztül tudja-e vinni gyakorlati megvalósítását annak a tisztult erkölcsi rendnek, melynek hirdetése a mozgalom egyik legtiszteletreméltóbb vonása. Tényleg tud-e majd áldozatot hozni, bele tud-e szükség esetén illeszkedni az eddigieknél is szerényebb keretekbe, tudja-e a heroizmust vállalni a hedonizmus helyett, vissza tudja-e állítani a családi élet ősi germán tisztaságát, ki tudja-e irtani a weekend-i és pajtásházassági erkölcsöket és főleg véget tud-e vetni a németség

Áirkay Aladár

l.

Ferképzomfoisk vk

1933-34. 61. l.

ZIRKELBACH ERNÓ
VASKERESKEDÉS
BUDAPEST,
IV., VERES PÁLNÉ-UTCA 37.

TELEFON: 1-880-17
POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI SZÁMLA: 36.586

Nagyságos

Dr. S

Mell
julius hó
tott kony
A sz
erre

a fe

összeget
lapon átu
Szol

Számla me

Arkai Aladár

Magyar Művészet
1928. 462

Árkay Aladár

tervezte a győr-gyár-
varosi uj templomot.

Stengyőr. 41. l.

TFŐ

29

Nárcisz, Zenő

DD

30

Alfonz, Kolos

RDA

31

Farkas, Reform. em.

RTÖK

A korszerű nevelés minden problémáját tiszta, világos rendszerben, könnyen érthető stílusban tárgyalja *dr. Weszely Ödönnek*, a pedagogiai irodalom kiválóságának új, nagy összefoglaló neveléstudományi műve: *A korszerű nevelés alapelvei.* Szakavatott, biztos vezető. Szülők, nevelők bibliája.

TEK

BAT

Könyvekről igazat — jót, rosszat egyaránt — megír a Magyar Könyvbarátok Diariuma. Mutatványt küld az Egyetemi Nyomda Könyvesboltja.

Árkay Aladár

Templom Győrben.

Repr.

Tér és Forma

1930. 9. sz. 396 l.

Nemzetiszocialista köszöntéssel:

MAGYARSÁG
vidéki előfizetési osztálya

Árkay Aladár

A győr-gyárvárosi
templom
Repr.

Jajmaiegylun.

1-3. tábla.

s die mit der Ausführung
ieder werden und zeichnen

Hochachtung
Gertner und Rau

Árkay Aladár

1930-ban a győr-gyár-
városi rk. templomért
a Gregusz-érmet
kapta.

Kéky Lajos: A nár-
eves Kisfaludy-Társa-
ság. (1836-1936)
Bp. 1936. 252. l.

674. l. — Maszlaghy II., 52. szám. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 3. l. — Gerevich: A prímási képtár külföldi mesterei. Vasárnapi Újság, 1916., 825. l. (Képe 825. l.) — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 232. l. (Képe 230. l.) (Niccolo di Foligno.) — Benesch Belved. 70. l. (Nem Niccolo di Foligno.) — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 6. l. — Berti Toesca 948. l.

Árkay Aladár
építész

/1868 - 1932/
Győr, gyárvárosi templom.

Radó: Magyar építészettört. 339.
Műszaki kiadó 1971.

Árkay Aladár

győr-gyárvárosi templom

Nagy Zoltán: Árkayné üvegablakai. Nagy. Iparművészet. 1935. 4.sz. 104-105 l.

Árkay Aladár

tervezte a győri gyárvárosi templomot

1928. 225. p. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet

1867-1967. Budapest 1970.

911

MDK

Árkay Aladár

Vámos F.: Budapest városképének átalakulása József nádor korától napjainkig. MMÉKözl. Havi Füzetei 1926. III. évf. 9-12. sz. 127-150.l.

MDK

Árkay Aladár

Családi ház az Orsz. Birói és Ügyészi Egyesület kissvábhegyi telepén

KMT. 1913. tav. kiáll. kat. 86.l.

MDK

Árkay Aladár

Budai részlet őszi esőben, of.

Műcsarnok 1904/5. téli kiáll. kat. 53.l.

M.D.K.

Árkay Aladár

A Mücsarnok tavaszi nagy tárlatán a 443 kép és szobor között az épitészmüvészeti rész kiállitásán szerepel müve.

A 22. oldalon 13-as számozással közli a lap a müvész fényképét.

Képek, szobrok - festők, szobrászok c.
Szinházi Élet. Bp. 1921. juni 26. - juli. 2.
X. évf. 26. sz. 23. l.

M.D.K.

Árkay Aladár. építész

templomterveiről, mely a Műcsarnok tavaszi tárlatán szerepelt, mint a „hajózó építőművészet" bántó példájáról emlékezik meg a cikkíró (Dór), mondván, hogy egy új, modern templomon (nyilván a fasori ev. templomról van szó) „ósdi, kiálló, lehánolott kődíszek kerülnek, melyek mindegyikére ... magyaros kördísz van kámpolva."

Építőipar - Építőművészet. Bp.1914. 38.évf. 16.sz. 168.old

Árkay Aladár MDK

Parisienne, pasztell

Mücsarnok 1895. tavaszi kiáll.

Árkay Aladár, épitész

Nemzeti Ujság, 1933. nov. 11. /Kiáll. Budapest városépitési problémáiról./ A Gellért-szálló pálmakertjében.

M. D. K.

ÁRKAY Aladár építész

Bp. Nádpalota építésének dolgozik

Ybl Buda 273. l.

MDK

Árkay Aladár, festőm. -/ép?/

4.62. A gyujtogató. olf.

Képzőm.Társ. 1901-2.téli kiáll. kat. 48.l.

MDK

Árkay Aladár

Bierbauer V.dr.: A háboru előtti Budapest épitészete. Évk. KMT. 1929. 171.l.

Árkay Aladár, építész

M.D.K.

Tervei szerint épült fasori református templomot, mely 1000 hívő befogadására szolgál. 20 m. magas kupolával és 60 m. magas toronnyal bír, kapuzatán magyar motívumu majolikákkal díszített, ünnepélyes keretek körött felavattak

Vállalkozók Lapja, Bp. 1913. XXXIV. évf.

jun. 4. sz. 15. old.

Árkay Aladár, épitész MDK

Régi óhajtása a budaiaknak, h. a budai részen is legyen egy vigadó. Végre a főváros 1894-ben a katonaságtól kapott területen megállapitotta a helyét, s ezzel évekre huzódó akadály leküzdése után pályázatot hirdetett a tervek elkészitésére. E pályázaton az első dijat Árkay Aladár közösen Kalina Mór épitészszel nyerték el. Őket bizták meg az épitéssel mely 1898 tavaszán vette kezdetét

Geley József: A Budi Vigadó.
Vasárnapi Ujság, 1900. 47.évf. 5.sz. 75.l.

MDX

Árkay Aladár

vod
z
Lázár mnijövöje

53. l.
55. l.

404/1944

Igazolom, hogy Perc
1921-ben született, róm. kat.,
szülőanyja neve Emődy Erzsébet
Gyöngyvirág utca 12. sz. alatt
Müemlékek Országos Bizottságár
ján kérem nevezettnek a honvéd
sitését

Árkay Aladár

erőd

Kertész 1940

208. l.

220. l.

Árkay Aladár

l.

Siklóssy FKT tört

440. l.

DOMBOVÁR

Árkay Aladár

l.

Siklósay FKT tört

297. l. v

295. l. v

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Árkay Aladár

vrod

Architectura

88. l.

Aókay Aladár

-ról ist értekezést ohleve-
leinek elnyerése alkal-
mából Kelen Márta
rajztanár. 4º füzve

Ferkepzomfoiskevk 58.1.

látszik, mig az előtérben az
ról Winidschgrätz herczeggel,
ávcsővel nézi és akit vezér-
l középütt:

ee-Bulletin.

. v.J. Höfelich in Wien, Stadt,
vorbehalten.
heilungen des Fürsten Winidsch-
ezése bis Soroksar ausdehnt um-

33.6 cm.

Árkay Aladár

1887/88 I.

Tertiszőmfőrítést

63. l.

Árkay Aladár

Irod

Csáfarm. 564. l.

6

mintegy a szentek /alsó kép/ extáziást,
apostolok csoportjába más alakokat is
szerepük van,mint pl.a nyavalyatörős i
sok által köti össze a földön állókat.
észrevenető Michelangelo hatása,a felső
de itt több liraiság van.-- A Keresztv
lia/ jelenete nem felelt meg az ő müvé
változatos gesztusokkal,a főalak szint
benne lirai részek /Mária és Magdolna
zició az övé,de a kivitel nyers,Giulio
A különböző európai muzeumok
Rafael neve alatt,ezek azonban legfel
latai szerint készültek.Ilyen XXXXX i.
Madonna del divin amore Nápolyban,stb.

Árkay Aladár

Wód

Pruzsinszky Pál:

A budapesti Kalvin-
téri templom. Bpest
1921. 73. l.

Árkay Aladár

wód

Petr Samtida

43. l.

176. l. képpel

Arkay Aladár

Perállag III.

1364. l.

...	200.000	216.	10.000	260.	75.000
...	100.000	217.	2.500	261.	250.000
...	6.000	218.	40.000	262.	75.000
...	2.500	219.	200.000	263.	125.000

299.	3.000	364.	20.000	400/2. ..	1
300.	25.000	365.	30.000	400/3. ..	
301.	15.000	366.	60.000	400/4. ..	
302.	250.000	367.	20.000	400/5. ..	2
303.	15.000	368.	42.000	400/6. ..	2
304.	1.000	369.	32.000	400/7. ..	
305.	3.000	370.	100.000	400/8. ..	
306.	250.000	371.	25.000	400/9. ..	
307.	300.000	372.	30.000	400/10 ..	2
308.	20.000	373.	8.000	400/11 ..	5
309.	20.000	374.	10.000	401.	
310.	2.000	375.	5.000	402.	
311.	5.000	376.	150.000	403.	
312.	2.000	377.	75.000	404.	
313.	125.000	378.	15.000	405.	
314.	150.000	379.	75.000	406.	2
315.	125.000	380.	14.000	407.	
316.	60.000	381.	42.000	408.	
317.	18.000	382.	175.000	409.	
318.	35.000	383.	1.200	410.	
319.	10.000	384.	1.300	411.	
320.	25.000	385.	40.000	412.	
321.	15.000	386.	10.000	413.	
322.	50.000	387.	4.500	414.	
323.	43.000	388.	30.000	415.	
324.	18.000	389.	12.000	416.	
325.	80.000	390.	16.000	417.	
326.	15.000	391.	13.000	418.	
327.	250.000	392.	19.000	419.	
328.	350.000	393.	6.000	420.	5
				421.	

Arkay Aladár

wod
z
Bírókezik

292. l.

Kisebb Közlemények VII. 183

Árkay Aladár

Városmajori templom belseje rep.

Domus. 1936.

Tér és Forma

1937. 12. l

Árkay Aladár

Szód

z

Hanseregházkörs

118-l.

tergom vármegye . . . Bp. é. n. 42. l. — Lepold—Homor 72. l. — Gerevich PA, 198. l. — Lepold: Adatok 2. l. — Divald: A magyar iparművészet története. Bp. 1920., 103. l. — Genthon: AZEFK, 11. l. (11. kép.) — Lepold—Lippay VI. tábla. — Lepold Katalógus 37. sz.

ÚRMUTATÓ, (250. kép)

aranyozott ezüstből, toronyszerű baldachinoépítmény, szobrocskákkal. Magyar munka a XV. század végéről. Vésett szára, gonbja és nyolckarélyos talpa a talpon bevésett felirat szes rint 1634-ből. A talp peremén elmosódott SI mesterjegy, talán nagyszombati. — Magassága 67·5 cm.

Várdai Pál prímás birtokából.

Először az 1553-as leltárban.

Bock 139—140. l. — Árvízkárosultak, 1876., 46. l., 1526. szám. — Dankó 81—82. l. (Képe XIX. tábla.) — Pulszky Károly: Az esztergomi főegyház kincstára. AÉ, XIV., 1880., 288. l. — Irodalom. Egyházművészeti Lap, I., 1880., 362. l. — Martinov: Le trésor de Gran. Revue de l'art chrétien, XIV., 1881., 164. l., XV., 1881., 208—209. l. — Tört. Főcsoport, 1577. szám. — Czobor—Szalay II., 242. l. (Képe XLV. tábla.) — Czobor: Egyházi emlékek a történeti kiállításon. Bp. 1898., 51. l. — Forster: Magyarország műemlékei. II. kötet. Bp.

Árkay Aladár

wód
2

Bundgra
39. l

MDK

Árkay Aladár.

Hosszanti terítö/törlüközö/
Rajzolt motivumokkal, alsó díszitö széles sávban a rajz. Stilezált formák. / repr. 9.1.
Dísszitö motivum. Repr. 14.1.

Magyar Épitömüvészet. 1917 1-3.sz. 9.1.

Árkay

Városmajori temploma (fénykép) a Magy.Képző-
művészek Egyesületének kiáll.-án.

Ujság, 934.XII.8.

Árkay

Váresmajori temploma (fénykép) a Magy.Képző-
művészek Egyesületének kiáll.-án.

Ujság, 934.XII.8.

Árkay építész

Templomokat tervezett

Pesti Napló 1938 V. 22

Árkay

Fényképen bemutatott épülete, a Budai Szépmüv. Társ. képzömüv.kiáll.-án.

P.H.934.XII.20.

Árkay Aladár

Templomterve a Magy.Képzőm.Egyesület 40 éves jub.kiáll.-án.

N.U.934.XII.8.

Árkay Aladár épitész

Terve szerepel a Magyar Képzőművészek Egyesü-
lete jub.kiáll.-án.

M.O.934.XII.8.

Árkay Aladár

Szelepelt a magg. építészek kiáll-
ón a Nemzeti Szalonban.

N. V. 930. IX 7.

Árkay Aladár
városmajori katolikus templom

Részt vett a nemzetközi tervkiállításon a Műcsarnokban

M.93e.II.6.

Áray Aladár

Szerepelt a Műcsarnok Őszi tárlatán.

W 4. 1932. XI. 3.

Áray Aladár

Szerepelt a Műcsarnok őszi tárlatán.

Est 1932. X. 30.

Árkay Aladár

Hagyatéka szerepelt a Műcsarnok őni

tárlatán.

EK. 1932. X. 30.

Árkay Aladár épitész

Magyar Életrajzi Lexikon

. Árkay Aladár (Temesvár, 1868. febr.1.— Bp., 1932. febr. 2.): épitész. A bp.-i müegy.-en szerzett oklevelet, Kezdetben eklektikus stilusban dolgozott Kallina Mór m. épitész társaságában (Budai Vigadó, Szent Gellért-emlékmü stb.). Önálló munkái a magyaros tilustörekvések és a modern térformálás jegyében fogantak: Bp.-en a Baróthy-ház, a fasori ref. templom, Rákócziánum, a városmajori róm.kat. templom tervei, Győrben a gyárvárosi róm.kat. templom stb. 1928-ban Greguss-dijat nyert. Utolsó munkái (mohácsi városháza és postapalota, győri szinház, a bp.-i Erszébet sugárut kiépitési terve stb.) a legmodernebb elvek alapján készültek.

H 1930

Árkay Aladár

nevét többször említi

Vámos Ferenc könyvismertetése /Beke László - Varga Zsuzsa: Kozma Laj os./ - Mivtört.Ért. 1970.3.sz. 241-244. l.

Árkay Aladár

Tervei alapján épült fel a VII. Gorkij fasor 7. sz. a. Református templom és a Városmajori kat. templom.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

2871

Árkay Aladár

épitette 1923-ban a Vörösmajor-i román-katolikus templomot; 1935-ben a nagytemplomot Bertalannal együtt.

Tóth Ernőné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970. 37 o.

Árkay Aladár

Magyaros-szecessziós enteriőrjeit említi a szerző.
A művészről könyvet írt Dercsényi Balázs.

Bodri F.: Bemutatjuk az Architektúra c. sorozatot; Ipari Művészet, 1970. IV. 54-55.

Árkay Aladár
építész

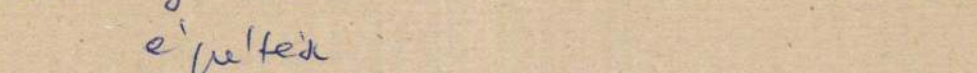

~ villák, Gorkij fasori ref. templ.

Repr.

Rados: Magyar építészettört. 322.
Műszaki kiadó 1971.

Árkay Aladár
építén

1868 - 1932.

Műve: Győr, nádorvárosi templom.
Városmajori templ. terve /Bp./

A magyarországi műv. tört I. 493.
Corvina 1971.

Árkay Aladár

A kétezer koronás dijat nyerte el a müvész a Szépmüvészeti Muzeum épitési terveire beérkezett pályázatok közül.
"Tudomány és müvészet" c. rovat közleménye.

Képes Családi Lapok, Bp. 1899. márc. 19.
XXI. évf. 12. sz. 192. lap

Árkay Aladár
építész

és Árkay Bertalán: A budapesti Városmajori templom. 1933. Repr.

A magyarországi műv. tört. II Kép n. 750
Corvina 1970

Árkay Aladár

Alkotásával szerepelt a XII. Nemzetközi Épitészkongresszus alkalmából rendezett kiállitáson.

Az Est, 930.IX.7.

Árkay Aladár

Alkotásai, a XII. Nemzetk. Építészkongresszus alkalmából rendezett építészeti kiáll.-on.

N.U.930.II.7.

Árkay Aladár, építész MDK

A szecesszió egyik legjelentősebb építése. Monográfia kénül működéséről.

Bársony Éva: Nem tervezünk barokkot

2

ESTI HIRLAP Bp. 1966. júl 18.

Árkay Aladár építész

A II. nemzetközi képzőművészeti kiállításon a Műcsarnokban szerepelt.

PN.934.N.29.

Арсений Александрович Тарковский

Я в Переделкине. Переделкинская осень.
Поезд в Москву уходит через 1 час.

Р/м 8 21 ч. 4 м. 20.

M.D.K.

Arkay Aladár.épitész.AA.sz

Lechner stilusának követője.477.o.Győrött a Gyárvárosi templom épitője.552.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene, a szinház és a film.Epest.Minerva.1960

M.D.K.

Árkay Aladár, építés (1868-1932)

nevét a 30-as évek második felében épült és heves ellenállást kiváltó modern templomok tervezői körök említi a szerző (Győr Gyárvárosi templom)

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

359. old.

Árkay Aladár

Munkásságának bemutatása szerepel a magyar képzőművészek egyesületének jubiláris kiáll.-én.

M.934.XII.8.

Kiállítások

Árkay Aladár emlékkiáll. 193.

Budapesti Szemle CCXXIX. 1933. 405-419. Gál Ervin: Képzőművészet

Építészet - egyházi

templom, gör. - árkay aladár

Tér és Forma, 1930. III. évf.

382-420. o.

A XII Nemzetközi Építész-
kongresszus alkalmával
bemutatott magyar munkák

Árkay Aladár és
Bertalan

írták

Bierbauer, Virgile:
Deux architectes
hongrois: Árkay
père et fils.
Nouvelle Revue
de Hongrie.
1933. Okt.
képekkel.

Árkay Aladár, építész

Nouvelle Revue de Hongrie

1933. XXVI. a. XLIX. f. 816-821. l.

Biérbauer Virgil: Árkay Aladár és Bertalan, két magyar építész.

Építészet - világi

Kultúrház - árkay aladár

Tér és Forma, 1929.

II. köt. 186.-190. l. Zeitler Rudolf:

Egy pestkörnyéki kultúrház.

Árkay Aladár MDK

Fasori református templom, vizf.

Mozgófényképszinház belseje, vizf.

Kossuth Lajos utcai áruház, vizf.

Az uj Nemzeti Szinház pályaterve, vizf.

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

MDK

. Árkay Aladár

Ref. templom Vilma királynő-ut

Kath. templom Városmajor

terv. fenti

Magyar V.: Három magyar muzsikus. Épitő Ipar - Épitő Müvészet 1931. febr. 1. 21.l.

Árhay Aladár, épitéz M.D.K.

és Kallina Géza, közös terve 150 K-ás megvételben részesült a kispesti munkás lakóházak pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1908. XXIX. évf.

nov. 4. sz. 14. old.

M.D.K.

Árkay Aladár, építész

Belvárosi Tarazérpenz-tár épületére készitett és di-jaratlanul hagyott pályatervét a bécsi építészeti kiállitáson ki-állitottár és Ezrey lelkesen számol be róla. Ugyanott az összes külföldi résztvevők körött az oroszokat dicséri legjobban, szuite rajjongva.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1908. XXIX. évf.

jun. 3. sz. 5. old.

MDK

Árkay Aladár

Árkay Aladár és Kallina Mór. A budai Vigadó.

Epitó Ipar, 1898. 5.sz. (szövegabrakkal)

Árkay Aladár épitész M.D.K.

A Kissábhegyen létesült Un. birói és ügyészi kolónia / a "ampstead garden suburb mintájára/ 37 villájának terve

Gál István:Magyar -angol kapcsolatok az épitőművészet ben

Magyar Épitőművészet 1963/4. 59.1.

Árkay Aladár

Nyugati pályaudvar c. atmoszférikus képe a modern magyar festészet 1920-ban átrendezett kiállitásán szerepelt.

Rabinovszky Máriusz:Két korszak határán Bp. 1965. 32.

M.D.K.

Árkay Aladár, építész (1868-1932)

Sz. Temesvárott jómódú iparos család-ból. Apjának vasgyára és öntödéje volt. 1874-ben Bestre költöztek, s már a gimnáziumban hitünt rajztudásával, melyre tanárától, Balló Edésől sok buzdítást kapott. 1886-ban beiratkozott a Műegyetemre, de továbbra is látogatta ezt a rajziskolát, ahol Szérely Bertalan és Lotz Károly tanított. Később Karlovszky Bertalan és Kerustok társaságaba került, párizsi tanulmányutja során is építészeten kívül a festő akadémiákat is látogatta. „A Nyugati pályaudvar a Ferdinánd hídról" c. képét a Szépművészeti Múzeum megvásárolta, jelenleg a Nemzeti Galéria tulajdona. ./.

Dercsényi Balázs: Árkay Aladár,
Bp. 1967. Akadémiai Kiadó,

3. old.

M.D.K.

Árkay Aladár, építész

...Párizs után Bécsben folytatja tanulmányait, ahol a Fellner és Helmer szinkőzépítő iroda művezetője lesz. Hazatérve Hauszmann mellett dolgozik a budavári királyi palota ujjáépítésénél. Ezt követőleg belép apósa, Kallina kőr irodájába, s vele együtt tervezi a Honvédelmi Minisztérium és Honvéd Főparancsnokság várbeli épületkomplexumát, valamint a Corvin-téri Budai Vigadót. Ez utóbbira szóló megbízást egy 1897-ben lerajzolt pályázaton nyerték: „az épület mérsékeltebb... tagoló elemei... már az eklektikával viaskodó uj szemlélet első próbálgatásait jelzik."

./.

Dercsényi Balázs: Árkay Aladár,
Bp.1967. Akadémiai Kiadó

10. old.

M.D.K.

Árkay Aladár, építész

... Önállóan vett részt 1899-ban a Szépművészeti Múzeum tézopályázatán, amelyen harmadik díjat nyert „ami-ilyen jelentőségű pályázatnál - komoly elismerés a fiatal építész számára." A Gellért-szoborra 1900-ban kiírt pályázatot az Árkay-Kallina tervező iroda nyerte... „művészileg kevesbé kicmelkedő... de városképi megjelenése... szerencsés fogalmazásu..." „1900-tól 1913-ig visszonylag keveset alkot, mert a modern építészet általában kevesebb munkát kapnak." 1905-ben építi fel a Babochay-

./.

Dercsényi Balázs: Árkay Aladár,
Bp.1967. Akadémiai Kiadó

10-11. old.

M.D.K.

Árkay Aladár, építész

... villát a Népköztársaság útja és Dózsa György út sarkán, melyen Lechner Ödön és a finn építőművészet hatása érezhető, de a magyar szecesszió-nak egyik legfiszlább és legsikerültebb alkotása volt, melynél a jellegzetes szecesszió-r bútorokat, világítótesteket, üvegdíszítményeket és a falfestést is az építész tervezte. Sajnos a saroképületet a 30-as években átépítették [Korma Lajos] ig elvesztette eredeti külsejét és elaprajzi megoldását. [Ezt akkoriban Bierbauer V. a Tér és Formában rögtön helytelenítette]. 1910-1913 között épül fel a Kis-Svábhegy déli oldalában a bírár- és ügyészek lakótelepe, mely jelentős állomás Á.Á. működésében. ./.

Dercsényi Balázs: Árkay Aladár,
Bp. 1967. Akadémiai Kiadó,

11-12. old.

M.D.K.

Árkay Aladár, építész

... 1911-ben birzár meg a Gorkij fasori ref. templom tervezésével, mely a lelkészlakkal és a hozzá kapcsolódó tanonc otthonnal együtt 1913-ra készül el. A fim hatás erősen érezhető a művén, de nem másolás, hanem ösztönzés formájában. A háború alatt több pályázaton vesz részt, rendszerint sikerrel, de a 20-as évek kezdeti pangása öt is tétlenségre ítéli. 1923-ban terveri a zalaegerszegi templomot és halaláig még hetet: ezek körül jelentősebb a városmajori kis templom, mely az új felépültéig ./

Dercsényi Balázs: Árkay Aladár,
Bp. 1967. Akadémiai Kiadó

14-16. old.

M.D.K.

Árkay Aladár, építés

... funkcionált, a Rákóczi-fingimnázium temploma, Kőbányán a Lengyelek temploma, de főleg a gör-gyárvárosi r.k. templom, melyet fiával Bertalannal körösen tervezett, s amelyben-szerző, és a kortársak véleménye szerint is - Á.Á. „elméletileg eljutott a modern építészethez." További két jelentős temploma a mokácsi fogadalmi ./.

Dercsényi Balázs: Árkay Aladár,
Bp. 1967. Akadémiai Kiadó

17-19. old.

-7-

Árkay Aladár, építés

M.D.K.

... templom és a városmajori uj templom, melyezet azonban már a fia fejezett be és nehéz eldönteni hogy a közös tervben mennyi az apa rész. Szerző megemliti még a horácson, 1927-ben épült, törökös stílusu városházát és Csaba Rezsővel közösen tervezett rárosszentmiklyi kultúrházat. Felsorolja továbbá számtalan pályázati tervét, melyekkel többnyire díjakat nyert,

./.

Dercsényi Balázs: Árkay Aladár,
Bp. 1967. Akadémiai Kiadó

16-18 old.

M.D.K.

Árkay Aladár, építész

... de amelyek inkább a két háboru körötti időszakban működő magyar építészek nehéz sorsát jelképezik. Szerző megállapítja, hogy „Á.Á alkotói pályafutása életművének eredményei ellenére is tragikusnak mondható."

Dercsényi Balázs: Árkay Aladár,
Bp. 1967. Akadémiai Kiadó

21. old.

M.D.K.

Árkay Aladár, építész

tervre a Magy. Iparművészeti Társulat lámpákra kiírt pályázatán 100 koronás nagyérmet nyert.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.
május. 16. sz. 10. old.

MDK

Árkay Aladár, ép.

Diszitö fejléc. Rajz. Illusztr.

A mezöturi városháza tervpályázata.

Magyar Épitömüvészet. 1914. XII.évf. 2.sz.

MDK

Árkay Aladár, müép.

Diszitörajz a 15. oldal felsö balszélén.

Magyar Épitömüvészet. 1917. 1-3 sz. 15.1.

MDK

Árkay Aladár, müépitész.

az 1932 év fájdalmas veszteségett okozott társulatunknak, mikor tagtársunkat elvesztettük.

Halottaink.

Magyar Iparmüvészet. 1933. 80.1.

Árkay Aladár, épitész

M.D.K.

terve 300 K-ás megvétel-
ben részesült a Kerepesi-uti te-
metőben felépitendő Krema-
torium pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1916. XXXVII. évf.
márc. 24. sz. 7. old. +
ápr. 5. " 3. "

Arkai Aladár, építész

M.D.K.

2000 koronás harmadik díjat nyert a Szépmüvészeti Muzeumra kiirt pályázaton

Vállalkozók Lapja, Bp. 1899. XX évf.
márc. 15. sz. 8. old.

Árkay Aladár MDK

Budai részlet őszi e sőben, off.

Műcsarnok 1904/5. téli kiáll.

M.D.K.

Árkay Aladár, építész

Kallina Mórral együtt készített terve 3000 frt-os első díjat nyert a budai Vigadó épületére kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1897. XVIII évf.
febr. 2. sz, 4. old.

M.D.K.

Árhay Aladár, építész

Kellina Mórral együtt hé-
szitett pályanyertes terve
alapján fog felépülni a bu-
dai Vigadó körel 650.000 frt-os
költségkerettel.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1897. XVIII. évf.

marc. 2. sz. 2. old.

Árkay Aladár MDK

Holdas é j a Balatonon, olf.

Mücsarnok 19o2/3. téli kiáll.

MDK

Árkay Aladár

Szalonablak, repr.

Magyar Iparmüvészet 1907. 40.l.

Árkay Aladár MDK

Hivatalépület a lakáshiány enyhitésére, pasztell

Műcsarnok 1921 tavaszi kiállitás

Árkay Aladár

MDK

Falusi templom, pasztell

Gazdasági épület, rajz

A városmajori templom terven rajz

Mücsarnok 1921 tavaszi kiállitás

MDK

Árkay Aladár

À Donáti-lépcső környéke, of.

Az 1921.évi őszi kiáll.tárgym. Műcsarnok.1921. nov. 14.1.

MDK

Árkay Aladár és Pásztor János

Pályadijnyertes mü a Bartha Károly-féle siremlékpályázaton. Gipsz és rajz

Az 1921.évi őszi kiáll.tárgym. Mücsarnok. 1921.nov. 9.1.

Árkay Aladár, építész, festő-iparművész (1868-1932).

Gallen-Kallelának a legnagyobb finn festőművésznek 1908-ban volt Budapesten az első kiállítása, most ismét kiállítást rendez műveiből a Nemzeti Galéria. Nem évfordult ez, mert már a múlt évben volt fél évszázada, hogy meghalt, 65 éves korában. - Még egy árva könyv sem jelent meg róla magyarul. Gallen-Kallelának köze volt hozzánkhoz, de mondhatjuk azt is, hogy nélküle a századunk elejének magyar művészete György Dénesé, Árkay Aladáré-és még többeknek-nem vált volna úgy magyarrá, mint amilyennek ismerjük.

Kocsogh Ákos: Gallen-Kallela kiállítása.
Zalai Hírlap, 1982. nov. 20.

Árkay Aladár, építész

L: Kéri Ádám

Lánczi S: Képzőmův. krónika 715–718

Jelenkor, Pécs, 1982. júl-aug. XXV/7-8

MDK

Árkay Aladár

A városmajori r.k. templom, repr.

Magyar Épitőművészet 1929. 3. sz. 26.l.

Árkay Aladár építész M.D.K.

Bp. Református templom. repr .

Dr. Kubinszky Mihály: A modern magyar építészet kibontakozása /1890-1944/
Magyar Építőművészet 1963/3. 12.1.

Árkay Aladár épitész M.D.K.

Bp. Fasori templom /1913/

" Lakóházak a Sváhegy oldalán /1912

Dr. Kubinszky Mihály: A modern magyar épitészet kibontakozásának /1890-1944/

Magyar Épitőművészet 1963 /3. 12-13.l.

MDK

Árkai Aladár

Harmadik dijat nyert a Szépmüv.Muzeum palotájának épitésére hirdetett tervp.-on.

Cikk: Szépmüvészeti Muzeum.

Uj Idők 1899.V.26.sz.

Árkay Aladár MDK

épitész
Az Erzsébet sugárut torkolata

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubiláris kiállitás

MDK

Árkay Aladár

II.dijat nyert a Gellérthegy rendezésének terv-
pályázatán.

ápr.

Ép.Ip.- Ép.Müv. 1931.1. 56.o.

Árkay Aladár MDK

épitész
Győr gyárvárosi, fasori, városmajori templomok

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Árkay Aladár MDK

épitész
Városmajori templom
Városmajori templom belseje

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Árkay Aladár MDK

építész
A Városmajor utcai templom
Templom belseje

Mücsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Árhay Aladár, építész

M.D.K.

„saját maga, valamint Fesch, Lechner Gedön, Kós (Kósch) Károly, Huszka, Wigand Ede sem voltak magyar eredetűek" és mégis „a magyarság igaz és őszinte megbecsülése volt induló törekvéseik oka."

Jánszky Béla: A magyar formára való törekvések kritikai megvilágításban

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.

1939. 73. kötet. 284. old.

Árkay Aladár épitész. MDK.

A kispesti munkáslakóház-telep tervpályázatán.

A z épitendő munkáslakóház terveit 15o koronáért megvették.

Művészet, 19o8. 419. és 42o. l.

Árkay Aladár, festőm.
építész

IDK

429. Családi ház vízt.

KMTárc. 1961/2 .téli kiáll. Kat. 46.l.

ÁRKAY ALADÁR

Nyugati-pályaudvar a Ferdinánd-hídról; borus este.
Olajf.

Képzőm.Társ.1901-2.téli kiáll.kat. 36.oldal

Ákay Aladár, építész

A modern magyar építészet egyik úttörője volt.

Aftner Tivadar: A magyar építészet útja

NÉPSZABADSÁG, hn. 1962. nov. 29.

MNK

Arkay Aladár, festöm.

42o. Saját arckép. Pasztell.

MNKáro. 19o1/2.téli kiáll. Kat. 45.1.

MDK

Árkay Aladár építész

Bp. városépitési problémái. Vállalkozók Lapja, 1933. nov. 16.

M. D. K.

ÁRKAY Aladár építész

(1868 - 1932)

Bp. városmajori templom

Árkay Alad Bertalannal

(1933)

Müvészettörténeti A B C Bp, 1961. 531, 539.l.

mdk

Arkay Aladár festőművész

A nyugati pályaudvar c. festménye az iskolába kívánkozik, mint reprodukció"

"

Lukács Gyula: Az iskola szépsége
Népnevelés, 1907. év. 2. Kötet 541. l.

MDK

Árkay Aladár

Zalo György: Művészek lakomája. Műcsarnok, 1898. nov. 20. 16. ss. 145. l.

M.D.K.

Árkay Aladár, építész (1868-1932)

műveit az angol és a skandináv hatásokat tükröző, horánar kiváló alkotásai körök említi a szerző, kiemelve főképp Ráth György utcai lakóházát és a Gorkij fasori református templomot (1912)

Anna Zádor: Art Nouveau Architecture in Budapest

BUDAPEST, 1968. Bp. VI. évf. ápr. különsz. 15-16. old.
ang. ny.

Árkay Aladár épitész M.D.K.

Résztvett a Szépmüvészeti Muzeum épitésére hirdetett tervpályázaton, 1899.

2ooo K-s III. dij

A Szépmüévszeti Muzeum 1906-1956, Bp. 1956.

Árkay Aladár

és Bertalan: Városmajori templom, Budapest. (fénykép)

Artner Tivadar: Évszázadok művészete. Bp. 1965. Gondolat k., 665 l., ill.

528.l.

Árkai Aladár MDK
épitész kapta a kovácsolt csillár II. díját.

Eldöntött pályázat
Magyar Iparmüvészet 19o1. 176.o.

MDK

Árkai Aladár

A magy. iparmüvészek törzskönyve. Magyar Iparmüvészetm 1903, 46-47 l.

MDK

Árkay Aladár építész

Magyar V: A Gellért rkp müv. kiképzésének pályaterv-
vei. Épitő Ipar Épitő Müv. 1931. ápr. 15. 61-62

MDK

Árkay Aladár

Képzőművészet, 1935. 12.o. kép

Arkay Aladár, müép. MDK

Kép:A maglódi-uti szeretetotthon temploma
Az albizottság III.dijra ajánlotta ,de mindössze a megvásároltak közé került terve.
Erthetetlen a döntés, de oka: a terv modern.

Komor Janos:
A Maglódi-uti Szeretetotthon pályatervei.- Ter es Forma.
1929.II.évf. 5.sz. 175-80.l.
Képpel.

ÁRKAY Aladár épitész M.Ð.K.
1868-1932/

Győr-nádorvárosi templom
A Bp. városmajori templom terve. fiával Árkay Bertalannal. repr.

Genthon-Végvári-Németh-Záder: Magyar müvészet 1800-1945. bp. 1958. 373,378.l.

MDK

Árkay Aladár

A Társulat köréből. Magyar Ipsarművészet, 1910. 8.sz. IX. 1.

MDK

Árkay Aladár, graf.
1868-1932

7. Diszitö rajz. Szines rajz.
14x10. Jelzett.

Festmények,rajzok,metszetek, -97.aukció.
Árv. Közl. 1941. márc. 2.k.sz. Kat. 17.1.

M.T.K.

ÁRKAY Aladár építész

(1868-1932)

Fasori ref templom (1911-13) Rest. 346.

villák.

Győr-gyárvárosi templom

Fia: Árkay Bertalan építész

310.e
309.,
324,

Lajos Jenő: Magyar Építészettörténet Bp. 1961.

MDK

Árkay Aladár

VII. Gorkij fasor 5-7.
Reformatus templom

Tervezte Árkay Aladár. épült 1811-13.
Uvegablakokat Roth Miksa készitette .

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
151.1

Árkay Aladár MDK

épitész

Bajó Gyula: Budapest ujabbkori épületszobrászata.
Bp. 1942. 25-36.o.

Árkay Aladár

MDK

Jubiláris épitészeti kiállitás a Mücsarnokban.
Épitőmesterek Lapja. A Munkaadó. 1934. dec. 13.

Árkay Aladár MDK

Jubiláris épitészeti kiállitás a Műcsarnokban.
Épitőmesterek Lapja. A Munkaadó. 1934. dec. 13.

Árkay Aladár MDK

Férfiarckép tanulmány, olf.

Mücsarnok 1894/95. téli kiáll.

M.D.K.

Árkay Aladár, építész

tervezte a városmajori
(első) róm. kath. templomot.

Távlati rajz:

Építőipar - Építőművészet, Bp. 1923. évf. 7-8. sz.
23. old.

MDK

Árkay Aladár és Bertalan

Dr.B.V.: A Liége-i nemzetk. építészeti tervkiáll. Tér és Forma 1930. 7. sz. 302.l.

Árkay Aladár. építész M.D.K.

terverte, jellegzetes szecesszió jegében, az Andrássy-ut végi Babochay-villát, melyet Korma Lajos alakitott át és klasszicisztikus homlokzatával az épület eredeti jellegét teljesen megszüntette.

Vámos F.: Budapest városképének átalakulása József nádor korától napjainkig.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp. 1926. 60. hót. Havi Füzetek, III. évf. 9-12. sz. 149. old.

MTA

Árkay Aladár

a győri szinház tervpályázaton tervét megvették

MTI és ÉS közl. 1929. nov. 24. 303 l.

MDK

Árkay Aladár müépitész

Mücsarnok, 19oo. 4.sz. 85.l. A budai Vigadó...

Árkay Aladár MDK

Nyaraló, vizf.

Miscarnok 1896.ezredéves kiáll.

MDK

Árkay Aladár

Gerevich T. Uj magyar templomépitészet. Magyar Épitőművészet 1941. 12. sz. 376.l.

MDK

Árkay Aladár

A Kálvin-tér rendezése. Megvásarolt palyamüve. Kép 547.1.

Ország-Vilag, 1913. 547.1.

M. D. K.

Árhay Aladár, építész

fasori református templomának, a Keleti Károly-utcai Rákóczi gimnázium kápolnájának és a városmajori [régi, kisebbik] róm. kat. templomának tervei és fényképei szerepeltek a XII. nemzetközi építészkongresszus Nemzeti Szalonbeli tervkiállításán. 1930. szept. 8-15.

Magar Vilmos: A XII. nemzetközi építészkogresszus tervkiállitásának mérlege.
A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1930. 64. köt. 381. old.

Arhay Aladár, építész M.D.K.

Erzsébet-ut lezárására kiírt pályáratou első díjat nyert tervét ismerteti és körli:

Magyar Vilmos: Városrendezési problemák

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1931. 65. kot 3. old. rajzmellékl. 3. á

M.D.K.

Árkay Aladár, építész

építőművészeti tevékenységének elismerésekképpen a Kisfaludy-Társaság Greguss-díját nyerte el.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1931. 65.köt. 74. old.

Árkay Aladár, építész

MDK

A mester bemutatója
könyvében.

Jajczay János: Mai magyar egyházművészet
8.
A Könyv, Bp. 1938. ápr.-máj. [IV/4-5.

Árkay Aladár

építén életművének az Architektura sorozatban a III. kötetet szentelték.
Írta: Dercsényi Balázs

Csek István: Architektura sorozat
Műemlékvédelem, 1968/2. 123.o.

M. D. K.

ÁRKAY Aladár építész

(1868 - 1932)

városmajori templom Árkay Bertalan-
nal) repr.

Győr - nádorvárosi templom

Athen- Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945
Bp. 1962. 369, 374.

-Németh-Végvári-Zádor:Magyar művészet 1800-1945

Árkay Aladár MDK

A lellei vásáron, olf.

Műcsarnok 1920. tavaszi kiállitás

Árkay Aladár MDK

A Donáti lépcső, olf.

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

Árkay Aladár MDK

A tihanyi rév, olf.

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

MDK

Árkay Aladár - Kallina Mór

Budai Vigadó pályaterve

Müvészet XII.évf. 1913, 234-35 o.

Morvay Judit
1964. I.

Káposztás pompos

MDK

Árkay Aladár, 1868-1932.

Városrészlet, vizf.

Diszitőrajz, szin. rajz

Árverési Közl. 1940. dec. 7.rk.sz. 96.auk.

36 **1.**

Árkay Aladár MDJ

Az ujonnan alakult Fészek választmányi tagjai között emlitve

A F.É.S.Z.E.K. megalakulása.
Mücsarnok.1901.11.sz.174.l.

Árkay Aladár MDK

A Nemzeti Szalon őszi kiállitásán "Alkony" c. müvét megvette báró Trauttenberg Frigyesné.

A Nemzeti Szalonból.
Mücsarnok.19ol.26.sz.332.l.

Árkay Aladár MDK

A Nemzeti Szalon őszi kiállitásán "Alkony" c. képét megvette Eger Géza.

A Nemzeti Szalonból.
Mücsarnok.1901.26.sz.332.l.

M. D. K.

ÁRKAY Aladár építész

Bp. I. u. Fasori ref. templom, 1913.

Magyar építészet. Bp. 1954. 105. l.

Árkay Aladár MDK

Budai Vigadó. Árkay és Kalina terve szerint 1900 ban épült.

183.o.

Székely László /szerk/ : Budapesti zsebkalauz.

Bp. 1959.

EMK

Árkay Aladár, épitész

kissé oroszos modorban dolgozott.

Ip.Ipar Ip.Müvészet. 1923.okt. 23.

Bér.: A Néprajzi Muzeum pályatervei.

MDK

Árkay Aladár építész

építő

Magy. stilustörekvések kiáll. N.Szal. 193o.szept.

MDK

Árkay Aladár müépitész + 1932. II.3.

Az év halottai. Kincses Kalendárium, 1933.

116 l.

MDK

Árkay Aladár

A Ferenc József fogadalmi templom szükebbkörű tervpályázatára beérkezett terve
ki volt állitva a Magyar Mérnök- és
Épitész Egyletben.

Cikk: A Ferenc József fogadalmi templom
tervei.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1927. aug. 1.
114. lap

Árkay Aladár építén M.D.K.

tervét a budapesti krematóriumra kiírt pályázaton megvásároltár.

Építőipar - Építőművészet, Bp. 1916 évf. 16 sz.

96. old.

MDK

Árkay Aladár

Holdas éj a Balatonon. Olajf.

KMTárs. 1902/3. téli kiall. 41.l.

Árkay Aladár MDK

Villa a Birói és Ügyészi Egyesület
kissvábhegyi telepén, vizf.
Családi ház a Birói telepen, fénykép

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

MDK

Árkay Aladár épitőművész

A művész halálhirét közli a lap.

Magyar Epitőművészet, 1931. 7-9.sz. 40.l.

M.D.K.

Árhay Aladár: építés

szlávosan népies, (nem díjarott) tervét a Néprajzi Muzeum meghívásos pályázatán, mint a legjobbak egyikét ismerteti Ezrey.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1923. XLIV. évf.

okt. 17. sz. 2. old.

MDK

Árkay Aladár, müépitész

Árkay Aladár müépitész tervezte meg a mohácsi városház lépcsőházának három színes ablakát. A témájuk teljesen mohácsi jellegü, a mohácsi csatából meritik anyagát. - Az ablakok elkészitésével Johan Hugó és Majoros Károly budapesti színes ablakgyár mütermét bizta meg a város tanácsa. Johan Hugó jeles festömüvész néhai Johan Béla vármegyei tiszti orvos fia.

Johan Hugó készitik a mohácsi városház lépcsőházának színes üvegablakait.

Dunántul. 1928. márc.15. 6.l.

Árkay Aladár

Babochay-villa a Népköztársaság útján. Kozma Lajos építi át

Beke László - Varga Isuzsa: Kozma Lajos (1884-1948)
Kézirat, 11. l.

NDK

Árkay Aladár, épitész

rédztvett a pályázaton.

Ezrey:Tanulmánytervek. A Néprajzi Muzeum pályatervei.
Vállalkozók Lapja, 1933. okt.17.

M.D.K.

Arkay Aladár
épitész

A mohácsi városházat 1926-27-ben
épitette. —— A mohácsi fogadalmi templom
terveit is ő készítette.

dr. Dankó Imre: Mohács.
Élet és Tudomány, Bp. 1958.

1235l.

MDK

Árkay Aladár

VII. bécsi épitészeti kongresszuson vett részt.

Magy. Épitőművészek Szöv. közgyülése
Vállalkozók Közl. 23.sz. 1908. jun. 3. 4 l.

MDK

Árkay Aladár - Kallina Mór

Gellért-emlékmű pályaterve

Művészet XII.évf. 1913, 234-35 l.

MDK

Árkai Aladár

az Iparmüvészeti Társulat által kovácsolt fémből előállitható lámpásokra kiirt pályázatán rajzát loo koronáért megvásárolták

Magyar Iparmüvészet 19o4. lol.l.

MDK

Árkay Aladár

Leánytanulmány, paszt.

Az 1921.évi őszi kiáll.tárgym. Műcsarnok.1921. nov. 21.l.

Árkay Aladár

Templom-terve, a Magy.Képzőm.Egy.jub.kiáll.-án.

P.H.934.XII.12.

MDK

Árkay Aladár épitész

2ooo P első dij

Az Orczy-ház tervpályázatának eredménye.
Épitő Ipar Épitő Művészet, 1931, jun. 15. 95 l.

TARJÁN (Romániában)

Szentháromság- oszlop, gazdag feje
XVIII.sz. / A r.k. templom előtt

(Gerthon, 1951)

MDK

Árkay Aladár

Jakab Dezső: Die Gefolgschaft Edmund Lechners.
A Műgyűjtő, 1930. 8-9.sz. 245-47 l.

Árkay Aladár MDK

Győri szinház

Erzsébet sugárut

Műcsarnok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

MDK

Árkay Aladár

Saját arckép, paszt.

Képzőművv. Társ. 1901-2. téli kiáll. 45 l.

Arkay Aladár

Kiállít

M. H. 932. X. 30.

özpont meginditotta rotaprintes for-
köteteként a
épzőművészeti Élete"
amely a Közoktatásügyi Népbiztosság
a Budapesti Kir. Ügyészség 1919-es
tkozó részét tartalmazza. Ára: 15. - Ft.

kiadványai közül kapható
ok 1954-55."
özpont évkönyve. Ára: 75. - Ft.

ok 1956-58."

ók a Művészettörténeti Dokumentációs

MDK

Árkay Aladár - Kallina Mór

Budai Vigadó pályaterve

Müvészet XII évf. 1913 234-35.

Arkay Aladár

~~Kiállít~~

Emlékkiállítás

N. M. 932. X. 3.

T. Cim!

A Művészettörténeti Dokumentációs K
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első

"Magyar Tanácsköztársaság K
című levéltári publikáció jelent meg,
Művészeti Osztályának iratanyagát és
iratanyagának a képzőművészetre vona

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk

"Művészettörténeti Tanulmány
című kötete, mely a Dokumentációs K

Továbbá kapható

"Művészettörténeti Tanulmány
című kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolhat

Árkay Aladár

Emlékkiállítás

M. 932. X. 30.

Központ-ban (Budapest, XIV. Bozsa C

Megrendelés esetén az összeg MNB

ciós Központ számlaszámára utaland

tán juttatjuk el T. Cimhez.

Sajtó alatt:

Évkönyvünk 1959-es kötete.

A forráskiadvány-sorozatból

mely a terület építészeti állagának a

Árkay Aladár

Emlékkiállítás

Művészet 932 x. 30

MDK

Árkay Aladár épitész

Épitőmüvészek közgyülése. Épitőipar, 24.sz. 1910. jun. 12. 250 l.

MDK

Árkay Aladár

Családi ház, vizf .

Képzőműv. Társ. 1901-2. téli kiáll. 46 l.

Árkay Aladár építész

M.D.K.

eleinte Lechner követője

Kampis, Magy. műv. Bp. 1960 477

Árkay Aladár épitén M.D.K.

a győri gyárvárosi templom épitője

Kampis, hag. műv. Bp. 1960 552

MNK

Árkay Aladár

Pályatervet küldött be az Erzsébet királyné emlékmű tervpályázatára.

Magyar Építőművészet, 1910. 10.sz. 28.l.

Árkay Aladár

Okt. 10.–13 ig naponta d. u. Óvarosi az Ip. m. Muz. ban vetitettképes népszerű előadásokat rendez az O. M. Ip. műv. Társulat. Okt. 10 én Á. A. elnöki megnyitót mondott. Az előadássorozatot Á. A. elnöki záró beszéde fejezi be.

Iparművészeti előadások.
N. U. 931. X. 11.

MDK

Árkay Aladár

Rákóczi templom Keleti K. u.

"Lengyel" templom Kőbánya

terv. fenti

Magyar V.: Három magyar műzsikus. Épitő Ipar - Épitő Müvészet 1931. febr. 1. 21.1.

/ M.-D. K.

ÁRKAY Aladár építész

A városmajor u. 39/b. villa, boldaliképülete (északnyugati oldal)

(1907.)

Budapest műemlékei II. Ep. 1962. 573. e. 575. e.

MDK

Árkay Aladár

épitész

Magánép. eng. Bp. Vállalk. Közl. 1908. okt. 21. 5.l.

IDK

632ol. Árkay Aladár, épitész

tervezte a Beck Lipót, Széna- tér 2.emeletes házat, engedélyt kapott.

Epitö Ipar.1910 jun.14. Magánépitési engedélyek.

Árkay Aladár, építész

L. Kozma Lajos

–: A hamincas évek építészetének kronológiai táblázata 6–8.

Magyar Építőművészet 1983 83/2

Árkay Aladár, építész

a Városmajori r. k. kmplom 1932

Fénykép

Belső boríto

Magyar
Építőművészet Bp. 1983

83/2

Árkay Aladár, építész

L. Alpár Ignác

Pusztai L.: A magyar építészeti múzeum. 35.

Magyar

Építőművészet, Bp. 1983 83/2

Árkay Aladár, építész, festő-iparművész (1868–1932).
A legujabb kor építészeti emlékeinek védelme.

4. Győr, gyárvárosi római katolikus templom (Árkay Aladár 1928)

Magyar Építőművészet, 1986. 5., 30-old.

ÁRKAY Aladár építész

1930. márc. 3. Országos Egyházművészeti Tanács tagjai lesz

Ld. A püspöki lak tanácskozásai. Bp. 1984. 163, 169. p.

sorozat intenzivebb kiadásának, egyedüli
51 évre ismétlődő obstrukciója.
az intézeti kutatások olvasó-
egnyilvánuló társadalmi igényeknek
5 kérdését is. Addig, amig a
azai általános és középiskolai
ltaluk /tanárokban és érdeklődőkben/
, a müvészettörténetnek a mai
vagy csak a rajztanitás keretében
ányzik. /Megjegyzendő, hogy a
mi katalógusok nem azonos.
em sokkal inkább az amatőr,
it/.
is kutatásait a Kutatócsoport
álya /5. és 8. kötet/ keretében
sokon kivül AKA illetve részben
pálásával.
, kötetének /a kezdetektől 1300-ig/
z 1987-88-ban, a kéziratok és
kára tekintettel, nem látszott
egy egyharmadát a laktorhoz is

ÁRKAY Aladár

Katolikus templomok Magyarországon. Szerk. Dercsényi Balázs. Irta: Török József, Marosi Ernő. Bp. : Hegyi & Tsa., 1991 LVI.

ÁRKAY Aladár

Városmajor u. templom

KISS Katalin: Néhány példa a legujabb kori műemlékek műszaki állapotáról Budapesten. = Műemlékvédelem, XXXV. évf.1.sz. 1991 32.p. és ill.

megemlíti, hogy nagy ünnepeken a
k közszemlére. A közel egykorú
elesen őrzi a lovagkirály vonásait.
gikus tisztelete a kultusz központ-
Középkori magyar, latin nyelvü költé-
i közé tartozik a zsolozsmája,
adokon át zengett Váradon:
ive,
e, éke,
orsosa!
Övetted,
nezzed,
noka!

ÁRKAY Aladár

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 199020-22.p. és ill.

ÁRKAY ALADÁR

GERLE János – KOVÁCS Attila – MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 46.p.

ÁRKAY Aladár

Kallina Gézával dolgozottegyütt

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 **74.p.**

ÁRKAY Aladár építész

NAGY Gergely: A Wekerle-telep rekonstrukciója. = Magyar Építőművészet, LXXXI.5.sz.1990 36-37.p.

ÁRKAY Aladár építész.

Erdei 1991 52, 53.

660.
Reusz Ernő: A calciumacetat
szempontjából. Bp, 1903, Sch

649.
Révai Gyula-Vaszilievits Sön
szerződések rendszere. Bp, 1

867.
Riebuhr,B.G.: Darstellung de
biritanniens. Berlin, 1848,

690.
Rita: Liebe, Freundschaft,

352.
Ritter, Franz: Einführung i
Springer Verl.

ÁRKAY Aladár építész

A facsi ref. templomról

159-161. p. és ill

Moravánszky 1988

Kanontafel (Ausschnitt) - Reims

ÁRKAY Aladár

Babochay villa, Bécsi és ügyénél telepe

SÁRMÁNY-PARSONS Ilona: Villa és családi ház. In: Polgári lakáskultúra a századfordulón. Bp., 1992
198-199.p. és ill
216. + ill

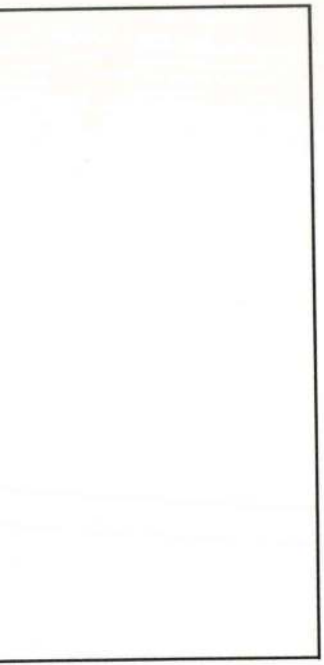

kaiban, megjelenésében úgy vi-
zőművészeti alkotások esetében,
él megszokott, gondolatokat kö-
állítási tárgyként funkcionált. Ez
onális iparművészet esetében leg-
. Ez a folyamat nemcsak Magyar-
xtilművészet egyetemes léptékei-
évek végétől kezdődően. A hazai
an eltért a nemzetközi fejlődési

ÁRKAY Aladár

KESERÜ Katalin: Az angol tradicionalista (organikus) modernizmus utjai Magyarországon a századforduló müvészetének tükrében. = Régi és uj peregrináció I. Bp. - Szeged, 1993 115.

Tisztviselő telep

Pilisi apátság romjaiból. Vörösm

(Apró

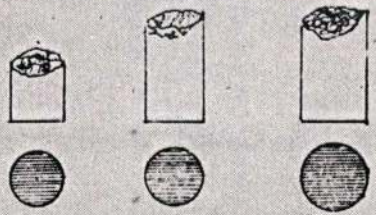

Márvány oszlop töredékek 1:10

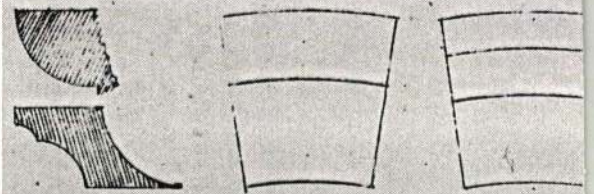

4 Kagyló töredéke. Metszet Felülről. Alulról.
(Vörösmárvány.)

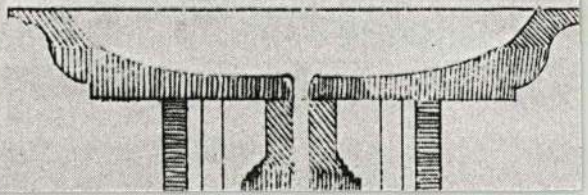

ÁRKAY Aladár épitész

LEHNE, Andreas - PINTÉR, Tamás: Jugendstil in Wien und Budapest. Wien : Edition Wien, 1990 3o,86,128.p. és ill.

A'RKAY Aladár

Moravánszky 1988

116, 173, 178, 180. ill

ÁRKAY Aladár

Bp. VI. Dózsa Gy. u. 92/b.

Baborcsay-villa 1904-1905

és Bulyovszky u. 7. Barthy-villa (1901-1902)

Egri Nyári Egyetem 1994 Bp. 1995

68.

68-69.

) 1986

36

984-1985 (1986)
6 (1986)
1986

torice şi de artă (Bucuresti) 1986
esti) 17 1986
i) 24 1986
3, 1986•

en) 31 1986

posvár) 17 1986

co Universitatis Quinqueecclesiensis de Iano Pannonio

ÁRKAY Aladár

Thüroff, Adél: Lakótelep a száradelőn: Árkay Aladár hárai bírok számára. = Egri Nyári Egyetem. 1994. Bp. [1995] 38-41.

KÖZÉPKOR 1000-1541

Összefoglaló művek (534-551)
Építészet (552-639)
Várostervezés, urbanisztika (640-641)
Szobrászat (642-655)
Festészet, rajzművészet, sokszorosított grafika, kö
Iparművészet
Fémművesség (679-681)
Érem, pénz, pecsét (682-685)
Kerámia, üveg (686-691)
Textil és viselet (692-693)
A művészet határterületei (694-700)
Mesterek (701-713)

ÚJKOR 1541-1800

Összefoglaló művek (714-730)
Építészet (731-790)
Várostervezés, urbanisztika (791)
Kertművészet (792)
Szobrászat (793-799)
Festészet, rajzművészet, sokszorosított grafika, kö
Iparművészet (823)
Fémművesség (824-838)
Érem, pénz, pecsét (839)
Kerámia, üveg (840-842)
Bútor, enteriőr (843-845
Hangszer (846))
Textil és viselet (847-852)

ÁRKAY Aladár

Wetterle-telep

Pavilon 9(1994) 49.

Eredményként kell számontartani, hogy az állandóan változó körülmények és a városi ásatások felgyorsult üteme ellenére a legfontosabb leletmentési feladatainkat kutatási programunkba illesztve végezhettük el, valamint azt, hogy sikerült az átmeneti időszakban is megőrizni az Aquincum-kutatás egységét.
Remélhetőleg néhány év múlva egy új városrendezési koncepciótól alakított, és egy új múzeumi törvény védelmében végzett aquincumi ásatási periódusról lehet majd beszámolni.

Ásatások Aquincumban 1989–1991

1. Villaövezeti kutatások (Mocsáros dűlő)
2. Polgárvárosi kutatások
3. A táborok és a canabae kutatásának helyszínei (alatábor Pacsirtamező u.)
4. A tágabb territorium kutatása (Budaújlak)
5. Vizivárosi kutatások
6. Kutatások Albertfalván

Zsidi Paula
VÉDMŰKUTATÁS ÉS A 2–3. SZÁZADI INSULARENDSZER KUTATÁSA AZ AQUINCUMI POLGÁRVÁROSBAN

Az elmúlt évben a polgárvárosi amfiteátrumnál végzett feltárások megerősítették a krábbi ásatások eredményeként

Budapesti Hírlap. 1913 jún. 3. (Templomavatás.) — *Budapest új épületei.* Kiadja Schroll et Co. Wien. 1908. — *Der Architekt.* (Wien.) 1904. X. 6. füzet. — *Építő Ipar.* 1898. 5. sz. (A budai vigadó.) — 1900. 137. l. (A Gellért-hegynek az eskütéri hídfő előtti kiképzése; képpel.) — 1904. 193. l. (Családi ház; ábrákkal.) — 1910. 45. l. (A kispesti munkáslakások; képekkel.) — *Ezredéves orsz. kiállítás.* A képzőművészeti osztály képes tárgymutatója. Budapest, 1896. 45. l. — *Koch, Alex.:* Academy Architecture. London, 1908. I. k. — *Lázár Béla dr.:* Az Andrássy-úti Babocsay-villa. *Művészet.* 1910. 114—119. l. — *Magyar Géniusz.* 1899. 13. sz. — *Magyar Iparművészet.* 1905. 1. és 2. sz. — 1907. 1. sz. és 3. sz. — 1913. 6. sz. — *Magyar Építőművészet.* 1909. 2. és 7. sz. — 1913. 2, 3 és 6. sz. (A fasori ref. templom.) — *Magyar Pályázatok.* IV. évf. 4. sz. — V. évf. 4. sz. — *Mintalapok.* Kiadja az Iparművészeti Társulat. 1904. 3. füzet. — *Műcsarnok.* 1899. 154. l. — 1900. 85. l. — *Művészet.* 1904. 417. l. — *Modern Művészet.* 1905. 1. sz. (Bobula János czikke.) — *Művészi Ipar.* 1889. 5. sz. — *Nemzeti Szalon Almanach.* Budapest, 1912. 148. l. — *Palócsi Antal:* A Gellért-hegynek az eskütéri hídfő előtti kiképzése. *Építő Ipar.* 1900. 23. sz. — *Tárgymutatói* az említett kiállításoknak. — *Térey Gábor dr.:* A Szépművészeti Múzeum pályatervei. *Műcsarnok.* 1899. 158. l. — *Ungarische Bauzeitung.* 1900. 23. sz. — *Vasárnapi Ujság.* 1899. 13. sz. — 1900. 5. sz. — *Wasmuth* berlini czég kiadásában megjelent művek közül: Die Architektur des XX. Jahrhunderts. 1906. 4. füz. —

64. l.

MDK

Arkay Aladár

Műcsarnok, 1900. 211.l.

ÁRKAY ALADÁR

Perkai 1995, 102 (169. sz), 132 (220. sz.), 159 (289. sz), 215 (413. sz), 216 (414. sz),

ÁRKAY Aladár ejtőn

Déry 1995 110, 125, 133, 136, 149, 154, 158, 163, 177, 180.

ÁRKAY Bertalan építész

Déry 1995 184, 185, 187, 188

ÁRKAY Aladár építész

Mohács, postaépület, 1925

Postaép 60. és ll

ÁRKAY Aladár építész

Hajós György: Árkay Aladár. 1868-1932.
= M. Építőművész, 1992/9. 294-299. ll

lt megrendelést a Posta
si Irodának, 1134 Bpest.,

TŐIPAR című folyóiratot

vánt rész törlendő)

.....

.....

.....

.....

ÁRKAY Aladár építész

RÚL 1. 626-627.

tekkel. 19 cm

XIX. század.

ló ezüstözött

écsibélyeggel

bbi keretben.

züst keretben,

ad. A tálczán

lirat.

ssel.

es fatokban.

ÁRKAY Aladár

Nagy Gergely: Kertvárosunk, a Wekerle.
Bg., 1994, F. Szelényi Ibáz

23, 34, 35, 69, 120

ÁRKAY Aladár

Magyar Tudóslexikon A-tól Z-ig.
Bp. 1997 129-130.

Tisztelt Bardoly úr!

Az eddig elkészült fejez
küldöm.

Mintán a Zsáncsmetan
(és kb 2,2 kg súlyú!)
lett, az Utak és találko
még az előzőnél is helyt
betűtípus, sortávolság, be
beosztások, kép- és képal

Ez a kötet ugyanis s
és a képek száma is mag

Esetleg így is el kellene

Árkay [ ], építén

L: Dévényi Tamás

–: Beszélgetés a harmincas évek..

2–3

Magyar

Építőművészet, Bp. 1983. 83/2

M.D.K.

Árkay Aladár, építész (1868-1932)

Művében az olasz neo-klasszicizmus keveredett a funkcionalizmussal.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, Bp.1968. 943. old.

Árkay

építész

Dént vett a Tisza Kálmán /ma Köztársaság/ téri bérházak tervezésében. *

Gábor Eszter: A CIAM magyar csoportja
1928-1938. 22.
Akadémiai Kiadó 1972.

Árkay....

tervezte Faragó, Fischer, Heysa, Ligeti, Molnár, Pogány, Preisich és Vadász munkatársaival a bp. i Köztársaság téri OTI bérházat. 1933.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1907 Budapest 1970.

941

Árkay ....

építén

A Tisza Kálmán / ma Köztársaság /
téri bérházak /OTI/ tervezésében
vént vett.

Gábor Enter: A CIAM magyar pospost-
thadémiai Kiadó 22. 1972.

MDK

Árkay-Faragó

OTI bérházcsoport

Tér és Forma, 1935 VIII. 167.

ÁRKAY Aladár

Győr, Győrvárosi plébániatemplom

Winkler: TKM 603.

ben három olajfestmény 1708-ból az orgonakarzatról, Szent Cecília s két muzsikáló angyal. 1. Ostensorium rézből, zománcos virágokkal Szilassy modorában. 2. Pacificale, ezüstözött rézből, 1723-ból. 3. Officium B. M. V., egy oldala XV. századbeli kézirat. (A plébánián) Szárnyasoltárból való festmény Szent Dorottya, hátsó lapján Borbála festett alakjával. XV. század. (Piarista könyvtár) A piaristák egykori könyvtárában körülbelül 1000 kötet, ezek között öt incunabulum, továbbá Monaszlai András Apológiája 1588-ból egykorú disznóbőr kötésén Joannes Listius de Kapchien felirat.

Irodalom: Radocsay 1955. 141., 283.; Radocsay 1967. 94., 158.; Súpis 1967. 218.; Hnuteľné pamiatky 1970. 24.

KÖZÉPKORI PLÉBÁNIATEMPLOM

A kis templom előtt a föld alatt, a piac közepén álló harangtorony mellett állítólag az 1517-ben elpusztult románkori háromhajós plébániatemplom alapfalai köríves apszisokkal.

Irodalom: Súpis 1967. 218.

VÁROSFAL

A plébánia kertjében, a régi városfal maradványai, gerendalyukakkal s egyszerű négyszögletes lőrésekkel.

Irodalom: Gerecze 1906. 1070.; Súpis 1967. 217.

ÁGOSTAI HITVÁLLASÚ EVANGÉLIKUS TEMPLOM

1. Rokokó kehely, 1782. 2. Úrvacsora kehely, XVIII–XIX. század. 3. Ezüst feszület, 1818. Libay Sámuel műve. XVII. századbeli alak. 4. Két ónkancsó, XVIII. század.

ÁRKAY ALADÁR

[NÉV NÉ(KÜL]: „A CORVIN TÉRI VIGADÓ ÉPITÉSE"

VÁLLALKOZÓK LAPJA 1899 jan 18, 5

ARKÁDY BERNADETT

Rosch Gábor:A Városmajor
templomai, II. rész
Megyvédk 2000 febr. 9

MDK

Árkay Sándor Bertalan épitészmérnök

A Kamara uj tagjai. MM.és ÉE. 1928. IX.21.
268 l.

MDK

Árkay, Faragó, Fischer, Hegyi, Lux, Molnár, Pogány, Preisich, Vadász építészek.

Lakóházak. (regr: 69 o)

Weichinger K: L'architecture hongroise au XX. siècle. Műegyetemi Közlemények 1948 2. 69.

Árkay Bertalan, építész

1971. nov. 23-án meghalt.

A Farkasréti temetőben temetik el dec. 7-én.

— : Halálozás

11.

Népszabadság, Bp. 1971. nov. 30.

ÁRKAY épitész

a velencei Biennalén a magyar pavillont
átalakitotta.

MAGYARORSZÁG, 1938. jun.26.vasárnap 8.oldal

Árkay Bertalan
épitén

A mai Köztársaság téri bérházpo-
port. Repr.

Gábor Eszter: A CIAM magyar noportja
27–28. Gép.
Akadémiai Kiadó (97)

Árkay Bertolon

Aladár fia: épitette a bp.-i uj-városkrajori templomot atyja elgondolása alapján.

Merényi Ferenc: A magyar épitészet 1867-1967 Budapest 1970.

771

MDK

Arkay - Bierbauer

Építészeti tervei, az 1934.maj.-ban rend. Sportművészeti kiallitason.

-io: Sportművészeti kiallitas.

Pesti Napló, 1934.máj.20. 5.o.

ÁRKAY
~~Árkay~~ Aladár, építész

Az 1940-es években Mohácson pezsgő művészi élet folyt
Hosszabban időzött a városban Árkay és felesége Sztehl
Sztehló Lili üvegtervező iparművész. 301.old.

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története,
Uj szerzemények, II. 301.old.

A Janus Pannonius Múzeum évkönyve. XIII. 1968.
Pécs, 1971.

Árkay, Molnár F., Fischer, Lipeti stb.

Néhány évvel 1931 után felépítik az első OTI bérházcsoportot a mai Közlekedés téren

Beke László – Varga Zsuzsa: Korma Lajos (1884-1948). Kézirat, 39. l.

Sárkay

festőművész

Klebelsberg-emlékkiállítás - Műcsarnokban - képével szerepel. Atyja ~~nyomna~~ modern nyomain indult eszéni, momentális irányban.

Magyarság
1933.II.12.

ARKAY ALADÁR
építész

Budapest
Pasaréti pléb.
TKM 636

5. old.

ÁRKAY ALADÁR
építész

Budapest
Városmajori pléb.
TKM 556

2.dd.

ÀRKAY ALADÀR

LE 48.0.

ÁRKAY ALADÁR

FARKASRÉT

2003.

148.o.

ÁRKAY ALADÁR

Prakfalvi E.: Róm. kat. templ.

2003.

37.o.

E kevés számú ismert esetnél is több olyant fiai elemzése vezet vagy a művész kézében levő 5. század második felében egyre gyakrabban rződések terjedése kétségkívül kedvez annak, vobb képzőművészeti vállalkozások, például ése. Tudjuk, hogy a 14–15. század művészei ősebb megbízások esetében nem lehetett ez vétel nélkül a bécsi építőpáholy hagyatékában rajz ismeretes, még több épületről tételezhető őzetes megléte.

amatára is jellemző eljárás azonban nem volt ő kívánságainak részletes, szerződésben való tészre bízásáról is egy rendkívül alaposan *nvölgyi* apácák kötöttek 1387-ben Konch z oklevél igen pontosan rögzíti Konchnak és először is köteles az említett régi, vagyis az harangtorony homlokzati, azaz külső, vagyis lően vakolja és vakoltassa a mondott kolostor nester felvállalta, hogy több házat épít egy nyúló épületet kezd alapjaitól kezdve építeni, olt házakat is megépíti és elkészíti. Ennek az dél felé a betegek házául szolgáljon, a másik fűthető háznak kell berendeznie. Ebben a t apáca úrnők használatára, akár kőből, akár k 6 és fél ölnyinek kell lennie, a csakis lakásra z pedig épüljön a régi kolostorhoz csatolt alatt összekapcsolva. Továbbá az említett ház padlófűtéssel. A felső házban pedig, amely ára, ugyanilyen padlófűtés készüljön. E felső

ÁRKAY ALADÁR
építész

Győr

Gyárvárosi plébániatemp.
TKM 603

2. old.

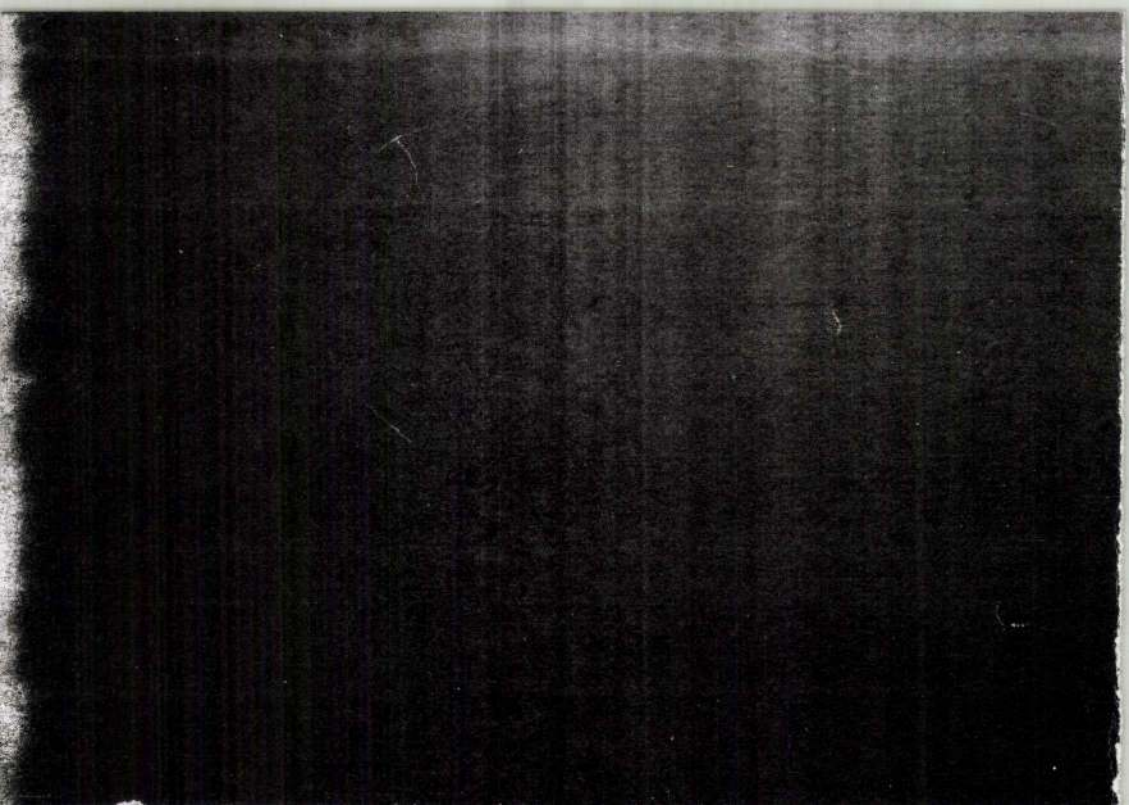

ÁRKAY ALADÁR
építész

Budapest
Rákóczianum és a
krisztus király temp.
TMK 707.

6. old.

Fejér Csaba: Tél

vásárhelyi iskola második nemzedékének prominens képviselőjeként a sorsfordulójához érkezett paraszti világ azon pillanatáról ad sajátos röntgenfelvételt, amikor a régi és az új küzdelme már eldőlt, s az egykori rideg életforma már csak töredékeiben, a külsőségek, ill. az emlékek szintjén él tovább. Verista szemléletmódja, s ezt híven tolmácsoló dokumentarista stílusa egyszerre tükröz megértést és kritikát, szenvedélyes tettvágyat és objektív kívülállást, az értékek relatív voltából adódó kétkedést és türelmes, szívós bizonyosságkeresést. Mindezt két szín, a szürke és a barna sokhangú regiszterén, lebilincselő mívességgel, a gesztusfestészet eszközbeli eredményeinek egyéni asszimilálásával adja elő.

Ek: ez idáig mintegy 20 kisebb-nagyobb önálló ki-

Magyar Nemzet 2002. június 3. A-29-1

A templomépítés kísérletező kedvű mestere

Árkay Aladár a múlt század elején megújította a nagy hagyományú egyházi architektúrát

A kiváló rajzolóként indult tervező rengeteget tett a XX. század elején az építészeti formanyelv megújításáért, életművének legjelentősebb részét az évezredes hagyományai miatt legkonzervatívabb területen, az egyházi architektúrában elért újításai tették ki.

GAZSÓ RITA

A későbbi építész, *Árkay Aladár* 1868-ban született Temesvárott, jómódú iparosfamíliában. A család 1874-ben költözött a fővárosba, így a fiú már itt végezte tanulmányait. Egészen fiatalon kitűnt rajztudásával, középiskolai tanárai biztatására rengeteget rajzolt, főként a Tabán, a Víziváros és a Várnegyed utcarészleteit, házait. A szülők *Kallina Mór*, a neves építész lányát szánták fiuknak, így az ekkori társadalmi szabályok és édesapja üzeme határozták meg a fiatalember jövőjét: építésznek jelentkezett.

A Műegyetem mellett azonban folyamatosan látogatta a rajziskolát is, ahol *Székely Bertalan* és *Lotz Károly* tanította, akiktől a rajztudást és a technikai készséget sajátította el. Későbbi párizsi útján az építészeti tanulmányok mellett mindig áldozott időt a festőakadémiák meglátogatására is, s bár festőként soha nem lehetett volna a legnagyobb, egy munkáját – a Nyugati pályaudvar a Ferdinánd hídról című képet – mégis a Nemzeti Galériában találhatjuk.

Párizs után Bécsbe utazott, kivitelezési gyakorlatot szerzett a híres színházépítő cég, a Fellner–Helmer művezetőjeként. Részt vett a salzburgi színház és a Somossy-orfeum elkészítésében, majd hazatérve *Hauszmann Alajos* mellett a budavári királyi palota felújításában segédkezett. Rövidesen már apósa, Kallina Mór irodájában dolgozott, és több jelentős épület – a budai Várban lévő Honvédelmi Minisztérium és a Honvéd Főparancsnokság, valamint a budai Vigadó – került ki a kezük alól.

Ekkor, a XX. század elején ért el a hazai architektúra a válaszúthoz, és hamarosan fiatal építészek nagy csoportja fordult egy új irányzat felé. *Lechner Ödön* nyomdokain haladva és a finn építészek hatására az eklektikával szemben a nemzeti hagyományok kerültek ugyanis előtérbe. Fiatal építészek sora járta Erdélyt, a Dunántúlt és a Felvidéket. Az úgynevezett premodern építészetnek három irányzata alakult ki: az egyik a pártázatos reneszánsz építészetét kutatta, a másik a Kalotaszeg környéki népi építészetet, a harmadik „tárgyilagos" irányzatként vált ismertté, amelyre főleg az új angol lakóépületek, lakótelepek stílusa hatott. Ezek jellemzői a jól funkcionáló belső terek és a viszonylag szerény külső. Ez utóbbi gyakorolta a legerősebb hatást a századfordulón a kísérletező Árkayra. A hivatalos építészetben azonban még az eklektika uralkodott, ezért Árkay a század első évtizedében viszonylag keveset alkotott. Csillártervek és egy nyolcszobás lakás elkészülte után 1905-ben *Babochay Hermann* építési vállalkozótól megbízást kapott az Andrássy és Dózsa György út sarkán álló telek villaépületének megtervezésére. A magyar szecesszió és a német Jugend-stílus elemeit keverve Árkay két épületet alakított ki. A sarki egyemeletes – amely a harmincas években, felújításakor elvesztette eredeti formáját – és a Dózsa György útra nyíló kétemeletes villa belső berendezését is az építész tervezte, amivel kora kritikusainak elismerését is elnyerte. Következő jelentős munkája a bírák és ügyészek lakótelepe volt, ami alatt természetesen nem a mai értelemben vett lakótelepet kell értenünk. A Kis-Svábhegy lejtőjén, a Ráth György, Karap és Csemegi utca környékén emelt épületek ugyanis egyedi tervek alapján készült, nagy alapterületű, jól megvilágított villák voltak, amelyek tervezésénél az erdélyi népi építészet mellett a felvidéki pártázatos reneszánsz és egyéb szecessziós hatások is érvényesültek. Első igazán nagy jelentőségű munkája, a városligeti fasor református temploma 1913-ra készült el, amely főleg magyaros díszessége miatt aratott sikert széles körben. Az első világháború környéki válság idején az építészet is megtorpant, az 1925-ös gazdasági stabilizációig Árkay keze alatt is csak kisebb munkák születtek. Ekkor készült el az általa tervezett krematórium, a József Fiúárvaház, valamint a Margitsziget zöld területének megnövelésére készített rendezési terv is.

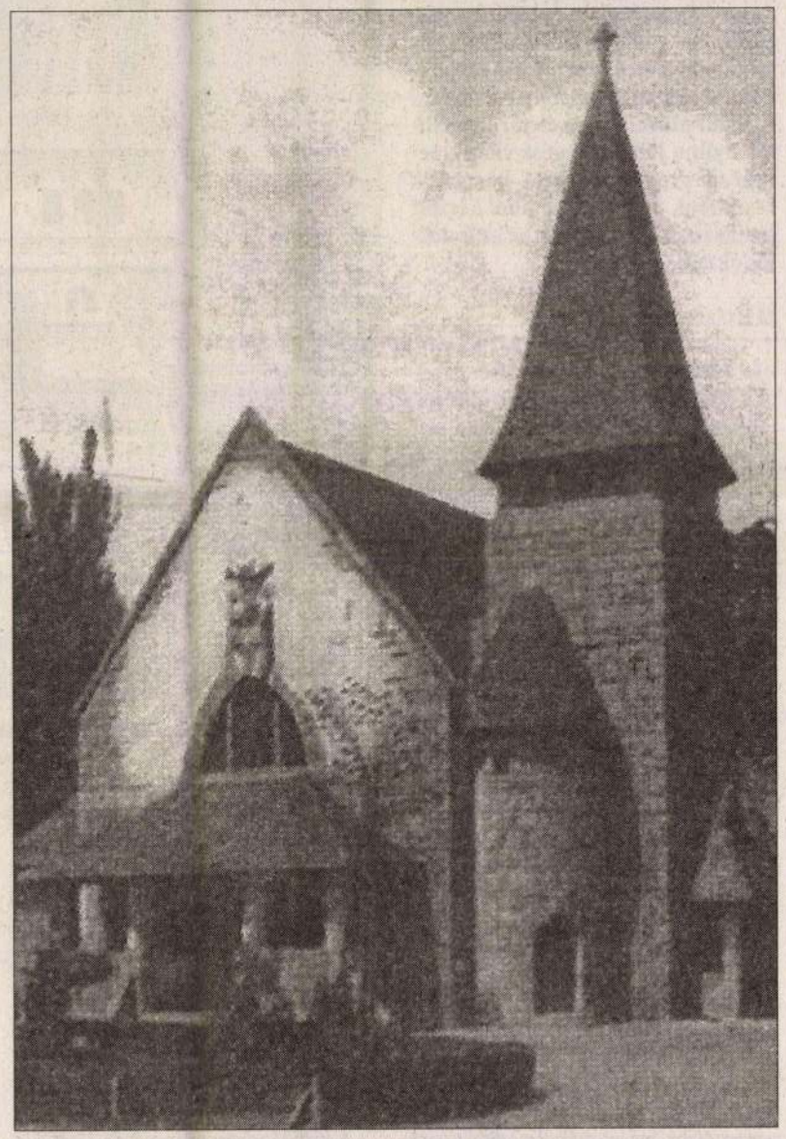

A városmajori Jézus Szíve-kápolna egyike az építész legismertebb munkáinak

A húszas évektől indult templomépítő korszaka haláláig tartott. Hét templomot és számos egyházi épületet tervezett, köztük a városmajori kistemplomot, a Vágóhíd utcai görögkeleti és a Rákóczi Fiúgimnázium-templomot. Nevéhez fűződött a Rudas és Gellért fürdő összekapcsolásával kialakított nagyvárosi, modern fürdőkombinát elképzelése is. Halála előtti utolsó munkáját, a második fasori templom terveit már fia – a szintén építész –, *Árkay Bertalan* fejezte be. A jellegzetesen dús, ősz hajú mester kezéből 1932 elején végleg kihullott a ceruza, keze nyomát azonban ma is számos fővárosi és vidéki épület őrzi.

KIÁLLÍTÓTERMEK

Aranykor Mintatár: A Csodaszarvas nyomában járó lovas kultúrák arculatát őrző ékszerek, szobrok bemutatása és árusítása.

Aulich Art Galéria: Bod László festőművész emlékkiállítása.

Budapest Galéria Kiállítóháza: Pátzay Pál szobrai. Free Ingress – Fiatal európai képzőművészek kiállítása (jan. 13-ig).

Budapest Kiállítóterem: Mucha és Társai – Szecessziós plakátok gyűjteménye (jan. 13-ig).

Budapesti Művelődési Központ: A vizuális nűvészeti hónap iparművészeti kiállítása (jan. 7-ig).

Ernst Múzeum: Budapest, Nagykávéház (jan. 6-ig).

Károlyi Palota Kulturális Központ: Antal Imre gyimesi csángó festőművész kiállítása (febr. 20-ig).

Francia Intézet: Kispál Szabolcs Szilikonvalcer című kiállítása (jan. 10-ig).

Genezis – Pelles Műteremgaléria: Kun Éva kerámia-, Pelles Róbert képzőművész, Vágó István tűzzománckiállítása.

Home Galéria: Kmetty János-emlékkiállítás az A teremben. B terem: Absztrakció és beleérzés – kollektív kiállítás XX. századi művészek alkotásaiból.

Karinthy Szalon: Miháltz Pál emlékkiállítása. A Kávézóban Konkoly Thege György utazó fotós kiállítása. (jan. 6-ig).

Körmendi Galéria Budapest: Kortárs magyar festő- és szobrászművészek alkotásainak bemutatása.

Magyar Fotográfusok Háza – Mai Manó Ház: Fényképek – J. Gross-Bettelheim műhelytitkai (jan. 31-ig). Lőkös Zoltán fotókiállítása (jan. 6-ig). Tóth József kiállítása Magyar fotográfus portrék címmel (jan. 31-ig).

Magyarok Háza: Betlehemi Jászol című kiállítás (jan. 6-ig).

Favárral várják a gyerekeket Óbudán

Kézművesek foglalkoznak a kicsikkel a családi hétvégéken a Kiscelli Múzeumban

A számítógépes Play Stationok, a játéktermek és Barbie babák korában már nem is sejtik a gyermekek, hogy a nagyapjuk még jóval egyszerűbb, de a fantázia fejlődését inkább elősegítő, természetes játékokkal múlatták az időt. Az óbudai Kiscelli Múzeumban nemrég kiállítás nyílt a Játék az egész világ elnevezésű programsorozat harmadik részeként, ahol a régi, fából készült játékszereket mutatták be az érdeklődőknek.

HARASZTI GYULA

A kis látogatók a kiállításon megcsodálhatják azokat a játékokat, amelyek hajdan nagyapáikat szórakoztatták FOTÓ: BELICZAY LÁSZLÓ

A Játék az egész világ kiállítássorozat első két részében a régi papír- és fémjátékokat mutattuk be, jelenleg pedig a fajátékokat tekinthetik meg az érdeklődők – tudtuk meg *Matuz Edittől*, a Kiscelli Múzeumban rendezett kiállítás rendezőjétől. Elmondta: a tárlat döntően a Kiscelli Múzeum századfordulós törzsanyagára épül, de XIX. századi játékokat is megtekinthetnek a látogatók a Magyar Nemzeti Múzeum, az egri Dobó István Vármúzeum, a kecskeméti Szórakaténusz Múzeum és magánszemélyek gyűjteményéből. A legrégibb kiállítási tárgy egy 1880-ból származó kiságy, de a bútorok nagy része későbbi időkből, a húszas-harmincas évekből való. Ezt egészítették ki a Magyar Nemzeti Múzeum által őrzött Undi Mariska-gyűjteménnyel, amely a legrégebbi érchegységi, bajorországi és türingiai esztergált, színezett kisméretű fajátékokat tartalmazza.

Az Alpokban már a középkorban készültek fajátékok a természeti környezet, a kereskedelmi utak közelsége és a munkahiány miatt. Kezdetben házalók szállították a hátukra vetett puttonyokban ezeket a tárgyakat a környező vidékekre, majd a kereskedők is bekapcsolódtak a vámmentes áru terjesztésébe. Így jutottak el a szórakoztató eszközök Európába, illetve Magyarországra, ahol addig csak népi játékokkal találkoztak a gyermekek, vagy asztalosmesterek készítettek játékcsodákat a módosabb urak utódainak.

A polgárosodás korában már létrejöttek a nagy játéküzemek és -kereskedések, a kiállítás babaházai, -bútorai és babái többnyire ezekből valók. A kisfiúk egykori járművei, ügyességi játékai közül kevesebbet sikerült beszerezni, de számos logikai és kirakójáték, építőkocka és zeneszerszám került a tárlókra – fűzte hozzá a kiállítás rendezője.

A kiállítás megszervezéséhez elkérték a Szórakaténusz Múzeum „garbókáit" is, amelyek tervezőjükről és készítőjükről *Grabowieczky Leonról* kapták a nevüket. A húsz-harminc centiméteres, kerekeken guruló állat- és emberfigurák annak idején a tengerentúlra is eljutottak.

A kiállítás érdekessége, hogy a gyerekeknek fakockákból harminc négyzetméteres játszóházat is építettek, ahol a fiúk és lányok kipróbálhatják a játékok egy részét.

A terem közepén óriási favárat állítottak a gyerekek örömére, akik a vár falai között elégedett arccal tevékenykedtek a fakockák, ügyességi és logikai játékok társaságában – újságolta Matuz Edit.

A kiállításon a hazai fafaragók által készített játékok mellett főként német, osztrák és orosz munkák láthatók, hiszen ezek a környező országokból jutottak el a magyar gyerekekhez.

A mai játékgyártók is képviseltetik magukat a múzeumban. Azok a népművészek is kiállítanak és árusítanak, akik újragyártották a régi fajátékokat, a brugattyúkat, röppentyűket vagy a vesszőparipát. Megjelennek az új irányzatokat képviselő logikai, meditatív játékok is, és a kézművesek, akik a következő hónapok családi hétvégéin megtanítják a gyerekeknek a játékkészítés alapvető fogásait.

Szellemi központ a Városmajorban

A Jézus Szíve-templom 1938-ra nyerte el mai külsejét, ám az 1942-es bombatámadás kárainak helyreállítása még tart

A mértani idomok formáihoz hasonlatos Jézus Szíve-plébániatemplom külsején az idők folyamán sokat változtattak, mígnem az épületegyüttes elnyerte mai alakját. A városmajori katolikus templomot akkor fogadta el igazán a közvélemény, amikor 1938-ban kőlapokkal borították be, így oldva fel a csupasz vasbeton nyerseségét. Az Árkay család közreműködésével tervezett épületegyüttes a harmincas években igazi szellemi központtá vált, ahol Babits Mihály is tartott felolvasást, ám 1942-ben egy bombatámadás következtében súlyos károk érték. A tönkrement üvegablakok pótlása azóta is tart: a Magyar szentek ablakát épp három hete állították helyre.

Dombrovszky Linda

A századfordulót követően a Kis-Svábhegy és a Városmajor benépesülésével szükségessé vált, hogy ebben a térségben is templomot építsenek. A tervek elkészítésére azt az *Árkay Aladárt* kérték fel, aki egész „lakótelepet" álmodott a szomszédos Kis-Sváb-hegyre, hiszen ügyvédek, bírák villájának sorát tervezte a mai Ügyész, Bíró stb. utcák helyén. Árkay tervét 1922-ben fogadták el. A mai kistemplomot 1925-ben szentelte fel *Csernoch János* bíboros, érsek, hercegprímás. Az építtetéshez a hívek adományain kívül a főváros is hozzájárult: telket ajándékozott a közterületnek számító Városmajorból. A háromhajós templom főhomlokzatán háromszög alakú oromzat található, benne boglyaívű ablak, alatta tornác és négyzetes torony. A hajókat vaskos kőoszlopok választják el egymástól. Az oldalhajókat sík famennyezet, a főhajót vakolt fafödém borítja. Az erdélyi népi építészet jegyeit hordozó kistemplom ma hittan- és közösségi terem.

E templom azonban – mint a Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára 556. füzetében *Ritook Pál* írja – már szinte megépültekor szűknek bizonyult. Bár felmerült bővítésének gondolata is, mégis egy új, nagyobb templom építése mellett döntöttek. Ennek terveit Árkay Aladár, s halála után fia, *Árkay Bertalan* többszöri átdolgozás után készítette el. 1932-ben megindulhatott az építkezés, egy évvel később pünkösd vasárnapján (bár a díszítések ekkor még nem fejeződtek be) *Serédi Jusztinián* bíboros, hercegprímás felszentelte az új templomot. Néhány év múlva, 1936-ban készült el a különálló harangtorony. A műemléknek nyilvánított építészeti együttes három elemét – a kistemplomot, a nagytemplomot s a templom itáliai jellegét erősítő harangtornyot – a templom két oldalához csatlakozó félköríves árkádsor köti össze. A főépület négyszáznegyven ülőhelyes, másfél ezer hívő befogadására alkalmas.

1942-re majdnem elkészült a belső díszítés is, ám szeptember 5-én bombatalálat érte a templom és a harangtorony közti épületrészt. A légnyomástól ekkor ment tönkre az *Árkayné Sztehló Lili* tervei alapján elkészített hat üvegablak, s a homlokzatról lehulló kőlapok miatt összeomlott a sekrestye. További károk is keletkeztek a főváros ostroma alatt a templomon, ezek nagy részét pénzhiány miatt sokáig nem állították helyre. Még élt a művész, mikor a szentélyablakot s a két hozzá legközelebb eső oldalrészen lévőt (a Kálvária- és a Mária-ablakot) helyreállították. Az önkormányzat és a hívek áldozatkészsége révén azóta két új ablak is elkészült: tavaly a Szent Cecília-ablak, néhány hete pedig a Magyar szentek ablaka. Az épület javítása során sajnos mindenhol elmaradt az

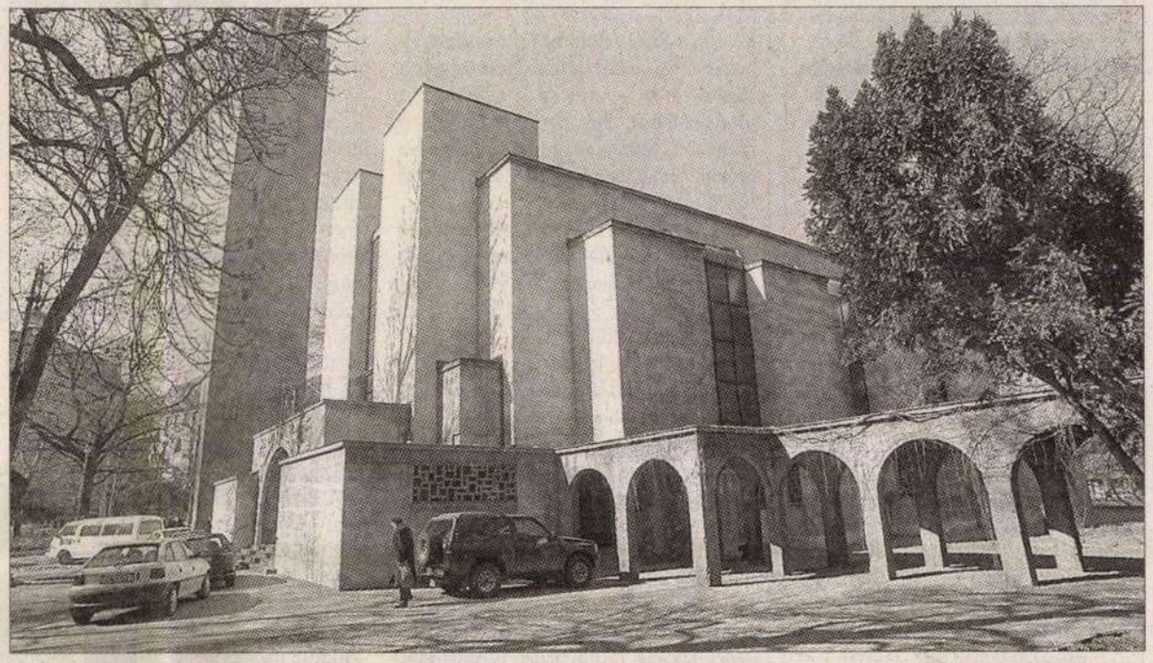

Félköríves árkádok kötik össze a harangtornyot, a nagytemplomot és a kistemplomot

FOTÓ: BELICZAY LÁSZLÓ

üvegablakok felső, színes szakaszának rekonstruálása – itt jelenleg is bádogfestés található.

A már említett üvegablakok mellett a templom legfontosabb dísze az a freskóegyüttes, amelyet *Aba Novák Vilmos* 1938-ban festett. A képek a teremtés napjait ábrázolják, és a gerendaszerkezet által keretbe foglalt kazettákban láthatók. A szentélyben is találhatunk két alumíniumlapokra festett, hatalmas Aba Novák-művet: *Szent Istvánt*, az államalapítót, illetve az egyházalapítót ábrázolják. *Molnár C. Pál* Szent Imre-oltárképét emelhetjük még ki, amelyet a háború után szinte újra kellett festenie a művésznek. A fából faragott Szent József-oltár *Pátzay Pál* műve, miként a Szent László-oltárral szemben lévő, kisméretű Pieta, illetve az apostolszobrok is.

A freskók és a torony, valamint a külső kistemplom felújításra várnak, s a kitört ablakok mindegyikét sem sikerült még pótolni. A templom mégis meghitt hangulatú.

A templom szellemi központnak is számít az 1930-as évek óta. Karnagyként *Bárdos Lajos* zeneszerző, misztériumjátékok rendezőjeként *Dienes Valéria* tevékenykedett a templomban, s a kultúresteken *Babits Mihály* és *Sík Sándor* olvasta fel itt műveit.

A plébániához tartozó területen húszhuszonötezer ember lakhat, közülük (illetve máshonnan idelátogatva) 3500-ra tehető azok száma, akik rendszeresen járnak vasárnap szentmisére. Minden korosztálynak van lehetősége hittanórák látogatására: működik ifjúsági hittan, sőt óvodáshittan is, bár résztvevőinek száma az egyházi iskolák elterjedésével és a csökkenő gyerekszám miatt egyre kisebb. *Bolberitz Pál* egyetemi tanár is tart itt hetente bibliaórát, s vasárnaponként szentmisét mond. Színvonalas énekkar működik a plébánián, s karitatív munka (különösen ruhasegélyek szétosztása, illetve olcsó- vagy ingyenruhavásár, könyvvásár) is folyik – főleg vidéki szegény plébániák megsegítésére.

MV 2002. március 12. 24

nyal… (okt. 31-ig), A Moholy-Nagy László formatervezési ösztöndíjasok beszámoló kiállítása (ápr. 7-ig)

Kassák Múzeum: Új szerzemények 1991–2001 – XX. századi művészek alkotásai (márc. 17-ig)

Kiscelli Múzeum – Fővárosi Képtár: A fajátékok története (ápr. 7-ig)

Magyar Nemzeti Múzeum: Új szerzemények 2001. (márc. 24-ig), A magyar kereszténység 1000 éve (jún. 30-ig)

Magyar Természettudományi Múzeum: A Kárpát-medence természeti kincsei. Ember és természet Magyarországon, Nem hervadó virágoskert, Természetbúvár terem

Mezőgazdasági Múzeum: A magyar mezőgazdaság ezer éve (jún. 30-ig), Kelet-Európa gyöngye – A magyar tokaji aszú (ápr. 1-jéig), Hegyalja aranya – Dékány Tibor fotói (ápr. 1-jéig)

Óbudai Múzeum: Márciusi ifjak Óbudáról – Birkl László-emlékkiállítás (márc. 30-ig), Elfelejtett középkori város, Óbuda – királyok, királynék otthona (márc. 31-ig)

Petőfi Irodalmi Múzeum: Szerb Antal-emlékkiállítás (ápr. 30-ig), Látkép gesztenyefával – Nemes Nagy Ágnes-emlékkiállítás„ „Női szeszély?" – Magyar fotográfusnők 1900–1945.

Testnevelési és Sportmúzeum: Nők a magyar sportban (dec. 31-jéig)

KIÁLLÍTÓTERMEK

Állandó Zászlókiállítás: Magyar települések jelképei

BÁV Rt. Kortárs Művészeti Galéria: Mattioni Eszter centenáriumi emlékkiállítása (márc. 19-ig)

Benczúr Galéria: Beregszászy Tamás festményei (márc. 29-ig)

Duna galéria: Totemek és idolok – Morvay László tűzzománcai (márc. 17-ig)

Karinthy Szalon Bartók 32 Galériája: Vízképek – Sinkó István festményei (márc. 27-ig)

Magyar Fotográfusok Háza – Mai Manó Ház: Petra – Tahin Gyula jordániai képei (márc 17-ig)

Rehabilitációs üzemek mozgássérülteknek

Folytatás a 21. oldalról >

Korábban felvetődött még a távmunka lehetősége is, amely otthon számítógépen végezhető, és interneten továbbítható a munkaadóhoz. Így a fogyatékosok is munkához juthatnának, de az elképzelés hazánkban eddig nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket.

Az 1997-ben a távmunka elterjesztésére alakult Távmunka Közhasznú Társaság távmunkaadók hiányában 1999-re csődközelbe jutott.

Ellenben Csepelen 2000. szeptember 25-én megnyílt a fogyatékosok foglalkoztatására létrehozott üzem, ahol tollakat raknak össze, illetve csomagolási feladatokat látnak el az ott dolgozók. *Kun Gáborné,* a Csepeli Mozgássérültek Egyesületének vezetője elmondta, hogy a munkahelyteremtéssel segítik elterelni a gondolataikat testi-lelki bajukról, és kimozdítani őket otthoni elzártságukból. Örömmel állapította meg azt is, hogy most már kerületenként két-három gyógyászati segédeszközöket áruló üzlet is működik, mivel régebben nagyon kevés volt belőlük, és a rászorulóknak eljutni a külvárosból egy belvárosi boltba, elég nagy megterhelést jelentett.

Az akadálymentesítés viszont csak részben történt meg: a XXI. kerületi önkormányzat épületébe csak a földszinti büféig lehet bejutni tolókocsival, az orvosi rendelőbe pedig egy külön útvonalon, amelyet csak nagyon kevesen ismernek. A parkolórendszer nem megfelelő, ha ki is van jelölve a mozgássérültparkoló, a nem mozgássérültek gátlástalanul elfoglalják. Van egy úgynevezett szállítószolgálata is a kerületnek, de a rászorulónak kiállási díjat és nyolcvan forintot kell fizetniük kilométerenként. A Magyar Egészségügyi Országos Szövetség és a BKV Rt. közös autóbusza azonban összesen négy darab buszjegyért a célállomásra szállítja, aztán haza viszi a rászorulókat.

Pesterzsébeten is működik egy rehabilitációs üzem, sőt a napokban az agglomerációs Halásztelken is átadnak egy ilyen jellegű épületet. Az önkormányzat épületében pedig az úgynevezett lépcsőjáró segítségével tudnak az emeletre feljutni a mozgássérültek.

Az V. kerületben egyenlőre nem kapnak megfelelő helyiséget, csak ígéreteket a rehabilitációs üzem kialakításához. Az akadálymentesítés itt jobban halad: az épületek folyamatos átalakítása mellett több alacsony padlójú busz is közlekedik a kerületben.

A Ferencvárosban a polgármesteri hivatal szociális foglalkoztató intézményének feladata a mozgássérültek segítése, egyre több eredménnyel. Előfordult már, hogy egy magatehetetlen mozgássérültnek külön liftet alakítattak ki a lakóhelyén – tudtuk meg az illetékesektől.

Óbuda-Békásmegyeren nincs külön rehabilitációs üzem, nagyrészt időseket lát el a helyi mozgássérült egyesület. A rászorultaknak klubdélutánokat, kirándulásokat, színházi előadásokat szerveznek, az önkormányzat tavaly külön karácsonyi támogatásban részesítette a fogyatékosokat.

Szakemberek szerint a fogyatékos ember ugyanúgy a társadalom része, mint egészséges embertársai, s a fogyatékosság csak annyit jelent, hogy a fogyatékkal élőnek különböző technikai eszközöket kell használnia saját sérült funkciói pótlására. Épp ezért biztosítani kell számára a feltételeket az élet minden minden területén, s ez nagy felelősség valamennyi hivatalnak.

Milliókból állít magának emléktáblát a baloldal

Másfél millió forintba kerülő ünnepségen kíván emléktáblát avatni Csicsay Claudius Iván, Kőbánya szocialista alpolgármestere egy tavaly felépült százlakásos bérház falán. A tervek szerint az emléktábla avatásán az alpolgármesteren kívül részt vesz Csehák Judit (MSZP) volt egészségügyi miniszter és az önkormányzat egy szocialista tanácsnoka. Az emléktábla szövege azt tartalmazná: „A fővárosban a rendszerváltást követően először Kőbánya MSZP–SZDSZ többségű önkormányzata építtetett kizárólagosan saját forrásból 100 db szociális bérlakást."

Gidró Kriszta

Mai ülésén tárgyalja Kőbánya képviselő-testülete a százlakásos ház emléktáblájának felavatásáról szóló előterjesztést. A javaslatot a Kőbányai Vagyonkezelő Rt. készítette elő. Az rt. igazgatótanácsának elnöke *Váradi János* önkormányzati képviselő, aki a képviselő-testület tulajdonosi bizottságának is elnöke.

Az előterjesztés értelmében hivatalosan is „100 lakásosnak" neveznék el az Éles saroknál tavaly felépült önkormányzati bérlakást, hiszen már a köznyelvben is így szerepel. A javaslat szerint a névadó és emléktábla-avató ünnepség házigazdája *Csicsay Claudius Iván* szocialista alpolgármester lenne, díszvendégként pedig *Csehák Judit* (MSZP) volt minisztert tervezik meghívni. Az önkormányzat nevében *Andó Sándor* szintén szocialista tanácsnok beszélne az ünnepségen.

Az emléktábla tervezett szövege: „A fővárosban a rendszerváltást követően először Kőbánya MSZP–SZDSZ többségű önkormányzata építtetett kizárólagosan saját forrásból 100 db szociális bérlakást". Az emléktábla-avatás másfél millió forintos költségét a tulajdonosi bizottság saját keretéből finanszírozná.

György István, Kőbánya polgármestere lapunknak kijelentette: nem tartja gusztusosnak, hogy egy önkormányzati beruházást így kisajátítson két frakció. A polgármester felháborítónak tartja az avatás költségeit is. Mint mondta, a tulajdonosi bizottságnak van ugyan ennyi pénze, de nem ilyen célra. – Az MSZP saját kampányrendezvényét finanszírozná önkormányzati pénzből – jelentette ki György István, aki sérelmezi azt is, hogy az ő neve nem szerepel az előterjesztésben. Felhívta a figyelmet: az önkormányzati törvény értelmében a képviselő-testületet a polgármester jeleníti meg, így érthetetlen, hogy az önkormányzat nevében miért Andó Sándor tanácsnok beszélne a rendezvényen. György István úgy fogalmazott: nincs kétsége afelől, hogy az MSZP–SZDSZ többség megszavazza-e az előterjesztést a ma délutáni testületi ülésen.

Mint ismeretes, a százlakásos bérház építését saját forrásból finanszírozta az önkormányzat. A szükséges forrást egy több éven át tartó pereskedés után tudta előteremteni az önkormányzat, miután mintegy 10 milliárd forintot kaptak a Richter részvényeiért. A bérlakások megépítésével minden frakció egyetértett. Az eredeti tervek szerint a jelenleginél lényegesen több egyszobás lakás épült volna a házban, ám a polgári pártok kezdeményezésére végül nagyobb otthonokat terveztek. Az építkezés 2000-ben kezdődött, a pályázaton kijelölt bérlők tavaly költözhettek be otthonaikba.

4-24-2.

...vani utcza 594. sz. a. 2-ik emelet) reggeli 7–8, a délutáni 3–4 óra között feljegyeztetni. – A játékszíni czédulákra (1838-iki husvétig) egy pengő forinttal lehet előfizetni Landerer Lajos könyvnyomtató inpad előadése című előjátékkal, melyet a magyar színház megnyitásának ünnepére Vörösmarty Mihál írt, az előadás kezdetett." A tartalom leírása után, a cikkíró így folytatja:

„Vörösmarty szelleme van e kis, de érkek némelly része színpadra ma nem is hozatott... a földszinti helyen egyedül nem voltak az álló nézők zsúfolva, egyéb helyek telve nézőkkel..." S következik a teljes felsorolása mindazoknak, kik az ur, Homodeit Fáncsy úr játszá. Augusztus 31-dikén két alakú víg-játék fordult-meg színpadunkon. Abban Egressy Gábor (Zonau és Seidler) úr fárasztó szerepét művészileg vitte és a nézőket két alakúsá- előadáson, 1937. okt. 15-én Németh Antal rendezésében. Schenk Belizárja többé nem került színre...

(Forrás: Honművész, 1837., OSZMI.)

Alpár Ágnes

ÉRCNÉL MARADANDÓBB

Árkay Aladár síremléke

A Farkasréti temető Érdi úti bejárata közelében áll Árkay Aladár (1868–1932) építész, festő- és iparművész síremléke, a harmincas évek funerális szobrászatának jellegzetes alkotása. Árkay pályafutása a historizmustól a századfordulós irányzatokon át a modern építészetig ívelt, legjelentősebb művei – a Győr-gyárvárosi templom, Budapesten a fasori református templom, a városmajori kistemplom, valamint a kőbányai lengyel templom – mérföldkövek XX. századi egyházi építészetünk történetében. Főművét, a városmajori nagytemplomot már fia, Árkay Bertalan tervei alapján fejezték be. Az 1910-es években Árkay Aladár tervezte Budán a bírói és ügyészi lakónegyed negyven családi házát is. Síremléke a Gerenday-műhelyben készült, a Krisztus-relief pedig Pátzay Pál egyik első temetői munkája.

Árkay a római iskola egyik reprezentáns építésze volt, sírja is a neoklasszicista, „römaias" szobrászatot képviseli, amely a Farkasréti temető régebbi síremlékeinél meghatározó jelentőséggel bír. A harmincas években nagyrészt a római iskola művészei teljesítették a fontos hazai egyházi megrendeléseket, s ők voltak az állami művészetpolitika fő támogatottjai, szemben az avantgárddal, de az idejétmúlt, konzervatív neobarokkal, sőt a korabeli művészet nacionalista-militáns vonulatával is.

Pátzay nemes szépségű, klasszicizáló temetői szobrainak többsége a Farkasréti temetőben található. Három műve áll az akadémiai köröndön: Kodály Zoltán, Szekfű Gyula, valamint Buzágh Aladár kémikus síremléke. A Szekfű sírjára került, Mécsőrző című relief Pátzay évtizedekkel korábbi, a Klebelsberg-emlékműhöz készített terveire vezethető vissza, a Buzágh-síremlék arcképes plakettet tartó nőalakja pedig a tabáni Virág Benedek-emlékmű rokona. Bernáth Aurél sírjára az 1931-ben bemutatott Szomorúság egyik példánya került. Funerális szobrainak döntő többségén allegorikus nőalak kerül a központba, Gellért Oszkárnak, a Nyugat szerkesztőjének sírján a név is a nő kezében tartott szalagon olvasható. Pinczési Judit költő sírjára egy másik neves Pátzay-mű, az Égbenéző került, melynek egy további példányát a Kerepesi úti temető főbejáratánál állították fel. A pesti sírkertben áll néhány alig ismert, korai műve, köztük két robusztus, kőbe faragott „fejfa" Pethő Sándor szerkesztő, illetve Kozma Andor költő nyughelyén, vagy Kuncz Aladár író sírján a megrázó Krisztus-fő.

FOTÓ: KOVÁTS ZSOLT

Azok a szobrászok, akiknek pályája hosszabb-rövidebb ideig a római iskolához kötődött, szinte valamennyien készítettek farkasréti műveket. Kiemelendő Ohmann Béla 1935-ben felavatott alkotása, Gerevich Zoltán emléke, vagy Ispánki József egy-egy műve Pályi Gyula, illetve Pályi Sándor sírján. Két 1937-ben felavatott mű, Benedek Sándor síremléke (Kerényi Jenőtől), illetve Csinszkáé (Vilt Tibortól) a majdani nagy mesterek korai munkásságát reprezentálja. Végül említsük meg az Árkay tervezte városmajori kistemplom kálvária-domborműveinek egyik legszebb darabját, a Sírbatételt, melynek másolata a művész, Orbán Antal saját sírján kapott helyet.

Tóth Vilmos

MOZINÉZŐ

Tortúra

Pedig ezt a mozit nagyon akartam szeretni. No nem mintha a Westendben található „megaplex" valamitől jobb lenne, mint a többi multiplex. Egyszerűen kíváncsi voltam, hogy mi történik itt, azaz mi vonz ide évente csaknem másfélmillió mozinézőt. Erre egyébként már sok magyarázatot hallottam. Az egyik, hogy ide jár a sok újgazdag, mert ugye a Westend patent hely. A másik pedig, hogy ennél a mozinál működik a filmturizmus.

Azaz vidékről feljönnek vonattal, shoppingolnak egyet, lenyomnak egy filmet, aztán pedig haza.

A Ster Century névre keresztelt multiplex az óriási bevásárlóközpont Lehel tér felé eső oldalán van. A pénztárak – milyen jó ötlet – egy szinttel lejjebb vannak, hogy még véletlenül se tudja az ember elkerülni. Az első tüske rögtön itt kezdi lerombolni a jókedvemet. Kérem a jegyet. Eddig nincs gond. Mikor már számla után érdeklődöm a kislány kissé frusztráltan közli, hogy ő aztán nem fog itt és most számlát írni. Próbálok erősködni egy picit, mire tájékoztat, hogy majd a film után a fenti jegyszedőknek szóljak. Neki egyébként sincs joga számlát írnia. Ez jó, érvelek, a BKV pénztárosok is gazdasági doktorok, ezért írnak számlát, ha az ember kéri. Mindegy, elkerülendő a mögöttem alakulgató polgári engedetlenséget, továbbállok, nem tartom tovább fel a sort.

A bejárat egy szinttel feljebb van. Előtte széles büfé pult, de még mindig nem vágyom műanyag kajára, különösen, hogy ennyi pénzért bélszint is ehetek máshol. A termek mind ugyanúgy néznek ki, nem a klasszikus moziterem alakjuk van, hanem az újfajta, emelkedő típus. Szépen leülök, hogy legalább a filmet élvezzem. De már a reklámok alatt érzem, hogy a mögöttem ülő gyerek rugdossa a székemet. Mert sajnos a sortávolság akkora, hogy kényelmesen lecsúszhat az ülésen, és két lábával az én ülésem támlájának támaszkodik. Nem baj, ha majd megy a film, majd felül normálisan – gondoltam. Tévedtem. A kölyök csak nem akar normális helyzetben mozizni. Tíz percig bírom, hátrafordulok és udvariasan felvilágosítom, hogy a székem rugdosásával az én élményemet károsítja, és legyen szíves beszüntetni azt. Erre ő vártnál sokkal hangosabban reagál, hogy „jóvan má". Persze, hogy jól van – fordulok előre már nagyon idegesen. Természetesen továbbra is rugdossa. Kedvem lenne felpofozni. A film egyébként nem is lett volna rossz, de a végére már idegbeteg vagyok. Hátranézek. A rugdosó már elhúzott, így nincs már más dolgom, hogy elhagyjam az intézményt.

Apropó, a számla. Megtámadom az egyik jegyszedőt, aki közli, hogy mindjárt szól valakinek, aki írhat számlát. Nemsokára tényleg jön egy srác és elkéri a jegyemet. Nem igazán értem, miért kell nekik örökbe a jegyem. Most rajtam a sor: eljátszom én is egy kicsit mások idegeivel.

Az agytrösztől megtudom, hogy az én jegyem csak nyugta és ezért azt nekik le kell könyvelni. Azzal már nem érvelek, hogy hol a másolat, mert udvariasan felajánlja, hogy lefénymásolja a jegyet. A pasi eltűnik valami privát helyre, és tíz percet kell várnom arra a nyamvadt papírra. Mikor visszatér elnézést kér, de éppen nálam fogyott ki a számlatömb. Na ezen már csak nevetni tudok. Végül is jól szórakoztam, de sajnos nem azon, amiért tulajdonképpen fizettem.

Termes Tibor

Vápmarbath. 2002. Aug. 22.

FILMEK TOPLISTÁJA

Sakkjátszma az életért és a világért

Hirtelen felriadtam a moziszékben. Bekövetkezett az, amire egyáltalán nem számítottam. *A Rettegés arénája* című filmben egy atombomba felrobban Baltimoreban. Persze hogy meglepődöm ezen, hiszen jó pár szimpatikus amcsi mozihős dolgozik az ügyön. Megszokhattuk már, hogy az utolsó pillanatban meghal a gonosz terrorista, megkerül a bomba, a szőke nő véletlenül megold mindent, vagy elromlik a gyújtószerkezet. Na de nem ebben a filmben. És éppen ezért, innentől komolyan kezdett érdekelni a *Tom Clancy* ponyvaíró bestsellereiből ismert Jack Ryan negyedik mozis kalandja. A vásznon pedig csupa hiteles arc: *Ben Affleck*, *Morgan Freeman*, *James Cromwell* és *Liev Schreiber*.

A legjobb persze az, hogy a Rettegés arénája ettől megmaradt teljesen kommersz filmnek, csak éppenséggel az alkotók el mertek játszani azzal a gondolattal, hogy mi lenne, ha egy kicsit felhívnák a figyelmünket arra, hogy a világvége tulajdonképpen milyen könnyen bekövetkezhet. Ha minden hollywoodi filmben lenne ennyi eredetiség, nem lehetne egy rossz szavunk se.

A lelkesedésem nem tartott sokáig, ugyanis beültem a hét „topfilmjére", az *Édes kis semmiségre*. A semmiség – kis jóindulattal – stimmel, de az édes helyett a boszszantó és a hipergagyi jelzőt használnám. A sztori röviden: van három barátnő. Már el is rontottam, bocsánat. Szóval van két barátnő, akik előszeretettel cikizik a harmadik, kevésbé jól kinéző „barátnőjüket". Ezek a lányok nem azért küzdenek másfél órán át, hogy valakit ágyba vigyenek – mint mondjuk az Amerikai Pitében a fiúk –, nekik ilyen problémájuk nincs. Szóval ezek a modern csajok, ki tudja, hány numera után, fejükbe veszik, lehet, hogy közelebb kéne valakit engedniük lelkükhöz. Azaz szerelem kéne nekik. Az persze teljesen „reális", hogy egy kedves, érzékeny pasi áldozatául esik a legundorítóbb modorú (de azért nagyon nem csúnya!) macának (*Cameron Diaz*). Ehhez jönnek még a idegesítő nyávogások és hisztik, amitől még a nőktől is elmegy az ember kedve. A vége persze happy end, én meg émelygve tántorogtam ki a moziból. Minden jó ízlésű embert óva intek ettől a filmtől.

A hét harmadik bemutatója 4228 nézőjével ugyan nem került fel a listára, viszont annál inkább érdemes megnézni. A *Végzetes végjáték* egyszerűen egy szép film. A *Nabokov* regényből készült mű címszerepét, Luzsint, a sakkmestert *John Turturro* játszsza. Nem érdemes abba belemenni, hogy a leghálásabb szerepek egyike a bolond zseni eljátszása – feltéve, ha kiváló színész oldja meg a feladatot. Turturro pedig nagyon jó színész. A Végzetes végjátékban látható pillantásai, mimikája beleég a nézőbe: már akkor sem unatkoznánk, ha csupán ezt az arcot kéne nézni másfél órán át. De természetesen ott van még sok más: gyönyörű helyszínek és az első osztályú operatőri munka. A filmben fel lehet ismerni budapesti helyszíneket is. A műszaki egyetem, a Hősök tere, a Széchenyi lánchíd és a Vidámpark régi fa hullámvasútja.

Csákvári Géza

AZ AUGUSZTUS 8–14. KÖZÖTTI HÉT TÁJÉKOZTATÓ ADATAI

A film címe (forgalmazó)	Heti jegybevétel (ezer Ft)	Heti nézőszám	Hány hete játsszák?	Össznézőszám	Az összes bevétel (ezer Ft)
1. (új) **Édes kis semmiség** *(InterCom)*	28 249	32 017	1	32 817	29 095
2. (1.) **Men in Black 2.** *(InterCom)*	24 176	27 886	4	194 819	168 292
3. (új) **A rettegés arénája** *(UIP)*	20 803	24 350	1	24 945	21 417
4. (2.) **A hűtlen** *(InterCom)*	12 317	13 401	2	31 904	29 167
5. (3.) **Időgép** *(InterCom)*	9 481	10 780	2	28 064	24 417
6. (7.) **Manitu bocskora** *(Best Hollywood)*	6 141	6 978	3	17 934	15 829
7. (5.) **K-Pax** *(SPI)*	5 927	6 632	3	27 414	24 019
8. (6.) **Jégkorszak** *(InterCom)*	5 897	7 000	8	245 621	202 114
9. (9.) **Szilaj** *(UIP)*	5 881	7 676	6	59 031	45 099
10. (4.) **Kísérleti gyilkosság** *(InterCom)*	5 336	5 914	3	29 946	26 101
A Top 10 összesített eredményei:	124 208	142 634			
Budapest összesen:	166 102	198 389			

A zárójelben lévő számok az előző heti helyezést mutatják

Forrás: Filmforgalmazók Egyesülete

NÉPSZABADSÁG-grafika

HASZNÁLJA OKOSAN!

METRÓJEGYEK

A LEGGYORSABB UTAZÁSOKHOZ

A legkülönfélébb jegy- és bérletkonstrukcióinkat igényeihez maximálisan igazodva fejlesztettük ki.

Nincs is más dolga, mint okosan használni azokat.

Metrószakaszjegy
Siet valahova? Válassza a leggyorsabb utazást, a metrót!
Ha csak **3 megállónyit** utazik a metrón, érdemes metrószakaszjegyet vásárolni. Metrószakaszjegyét az **utazás megszakítása és átszállás nélkül** 30 percig használhatja.

Metróátszállójegy
Gondoltunk arra az esetre is, ha Önnek át kell szállnia, más-más metróvonalon kell hosszabban közlekednie. Válassza ezekhez az utazásokhoz a metróátszállójegyet! Jegyével gazdaságosan, **egy átszállással** akár 60 percig is utazhat.

Metró-szakaszátszállójegy
Miért fizetne többet, ha át kell szállnia és rövidebb utat tesz meg? Válassza a metró-szakaszátszállójegyet, amellyel **két metróvonal**at is igénybe vehet, és **összesen 5 megálló**ra szól. Így Ön gazdaságosabban utazhat.

BKV RT

MOZGÁSBA HOZZUK A VÁROST

www.bkv.hu

Árkay Aladár, építész, igazmutató

1. 1—6. Az OTI nyugdíjintézeti bérházak, Budapest 1934 (Árkay A.—Faragó S.—Fischer J., Heysa K., Ligeti P., Molnár F., Pogány M., Preisisch G., Vadász M.)
2. Az 1943. január 12-én felvett jegyzőkönyv
3. Az OTI építkezésről írt napló első oldala

A-29-4

Magyar Építőművészet, 1934. 4. 6-old.

1

2

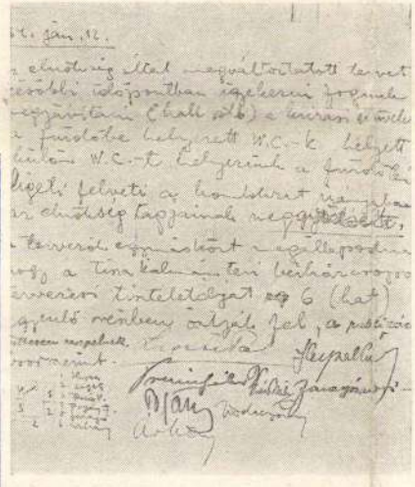

3

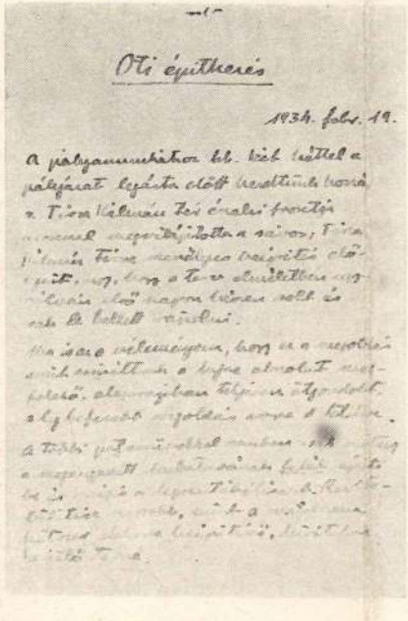

Oti építkezés

1934. febr. 19.

4

6

Egy építkezés Budapesten 1934-ben

50 éve, hogy a Tisza Kálmán tér (ma Köztársaság tér) déli oldalán épülő ún. OTI nyugdíjintézeti bérházak[1] egyik tervezője voltam. Előkerültek feljegyzéseim, amelyek némi bepillantást engednek az akkori tervezői tevékenységbe, a megbízó és tervező közötti viszonyba, nemkülönben az OTI és felügyeleti szerve közötti ellentétekbe. A feljegyzéseket kisebb, stiláris javításokkal, némileg rövidítve, egyébként változatlan formában közlöm.

*

1934. február 19.

A pályamunkához kb. 2 héttel a pályázat lejárata előtt kezdtünk hozzá. A telektömbnek a Tisza Kálmán térre néző északi frontja azonnal megvilágította a sávos, Tisza Kálmán térre merőleges beépítés előnyeit, úgy, hogy a terv elméletben úgyszólván első napon készen volt és csak le kellett rajzolni. Most is az a véleményem, hogy alaprajzilag átgondolt tervünk erre a telekre a leghelyesebb megoldás volt. A többi díjazott pályamunkával szemben a megengedett kubatúrának csak mintegy felét építi be, mégis közülük a legrentábilisabb. Rentabilitása nagyobb, mint az időközben elkészült, majdnem kétszer akkora beépítésű, kivitelre kerülő tervé.

Legalábbis a megvételről meg voltam győződve. A rövid pályázati terminus alatt úgyszólván senkinek sem lehetett az a gyors beleélése a problémába, amit nekem az előtte megnyert, hasonló témájú „Kéler Napóleon"-pályázat[2] adott. Protekcióink több oldalról voltak, de kétes értékűek. A Tervező Magánépítészek Egyesületének elnöke Kotál Henrik úgy látszik mindent elkövetett, hogy egyesületi tagok kapjanak díjat. A tíz díjazott között — úgy tudom — hét egyesületi tag volt.

Pályatervünk története állítólag a következő: Mindjárt az első átnézésre a megveendő tervek közé sorolták. Úgy hallottuk, hogy a zsűri utolsó ülésén vette ki onnan Peyer Károly[3] az ugyancsak megvételre javasolt Fischer—Pogány tervvel együtt és vitte keresztül, hogy a díjazottak közé kerüljön. Fischer szerint az ő érdeme volt. Antal[4] szerint ő javasolta díjazásra, ami biztos, hogy nem igaz. A történteket így lehet valójában rekonstruálni: A terv eredetileg a második helyen volt megvételre javasolva és mivel a díjazásra eredetileg javasoltak közül kettőt a zsűri leszavazott, a megvételre első helyen javasolt Árkay-terv pedig a pályázati feltételeknek nem felelt meg, a miénk automatikusan kerülhetett a díjazandók közé.

Díjat a Tisza Kálmán téri csoportban a következők kaptak: Deli és Faragó; Gyenes Lajos; Ligeti Pál; Fischer és Pogány; Kiss és Mészáros; Preisich és Vadász; Heysa Károly; Orbán és Rajner.

A tervek közül a legnagyobb rentabilitást a mienk mutatta. Ligetié komoly és átgondolt benyomást kelt, Deli és Faragó elvben a mienkével teljesen ellenkező, frontális, de igen szellemes megoldást hoztak, a többi terv megítélésem szerint gyengébb volt. Heysa Károlyé teljesen gyerekes, nevetségesen primitív. A bíráló bizottság az eredményt alfabetikus sorrendben közölte. „Az Est"-ben már Gyenes Lajos neve külön, elsőnek állt, a másnap reggeli „Pesti Napló" első helyen Pogány—Fischer, második helyen Gyenes nevét adta meg, utána a többiekét.

A díjazás után megindult a tülekedés a megbízatásért. Bauer Emil kezdeményezésére — aki a Hungária körúti tervpályázat díjazottjai közt volt — összeültünk, díjazott tervek szerzői, hogy egységes fellépést beszéljünk meg a megbízatás kérdésében. B. propozíciója az volt, forduljunk az OTI Elnökségéhez azzal a kérelemmel, hogy e megbízatást ne egy tervezőnek, hanem többnek, lehetőleg mind a tíznek adják ki. Erre annál is inkább fennáll a lehetőség, mert a tervezendő épületek is igen sok önálló részre oszthatók. Így elkerülhető lenne az áldatlan versengés és protekcióhajhászás.

A megbeszélésen sokan ellene voltak az elgondolásnak. Különösen azok, akik biztosnak érezték magukat a nyeregben. A csúnya a dologban az volt, hogy ezt nem mondták meg nyíltan, hanem azzal érveltek, hogy először meg kellene csinálnunk a közös beépítési terveket, hogy lássuk: valóban tudunk-e együtt dolgozva egységes eredményre jutni. Ezt mondták annak tudatában, hogy a döntés az OTI részéről hamarosan be fog következni és az ilyen közös munkára való felhívást a legbiztosabb módnak tartották ahhoz, hogy biztosan lekéssük propozíciónkkal a döntést. Különösen Molnár Farkas[5], Fischer József, Körmendy Nándor voltak a propozíció ellen. Közben én elmentem Alapy Viktorhoz[6], akinek elmondtam az elgondolást, ő nem sok reményt fűzött a megvalósuláshoz, de közölte, hogy a döntés hamarosan várható, egyben megkért, juttassak neki beadványunkból másolatot. Bauernál megszövegeztük a beadványt és elvittük a következő megbeszélésre, amely az OTI-székházban a kiállított tervek előtt folyt le és célja részünkről közös plattform kialakítása, az ellenpárt részéről az összeveszítés volt. Vagy két óra hosszat magyaráztuk egymásnak terveinket és meglehetősen igyekeztünk mindenkit dicsérni és a habozókat az aláírásra rábeszélni. Mivel mindenkinek honoráltuk a kívánságait (elsősorban Körmendy támasztott most nehézségeket) sikerült az aláírását megszerezni Gyenes Lajosnak (aki a megbeszélésen nem volt jelen és akinek mondtuk, hogy mindenki aláírja). Deli és Faragónak (Ferenc), hosszú szónoklat után Ligetinek, Fischernek és Pogánynak, azután aláírtuk mi is és utoljára, ha jól emlékszem: Faragó Sándor. Orbán igen csúnyán az utolsó pillanatban stiláris okokra hivatkozva bújt ki az aláírás elől. Ugyanígy tett a Hungária körúti csoportnál Körmendy. Heysa azt mondta, hogy még gondolkodik. Kiss és Mészáros, akikhez elmentem, nagyon szimpatikusan fogadtak, azzal az érveléssel tagadták meg az aláírást, hogy az amúgy se jelent semmit, úgyis a protekciósok fogják a munkát megkapni. Énvelem, akit becsületesnek és őszintének látnak, szívesen dolgoznának együtt, de ezt nem teszik azokkal, akik pénzért reklámoztatják magukat és nyilvánosan leszólják kollégáik terveit.

Igazuk is lett. A javaslatot az OTI Elnöksége elfogadta ugyan és a tervezéssel hat építész-céget bízott meg, de ezek közt voltak olyanok, akik az ívet nem írták alá és nem is díjat, csak megvételt kaptak. Kimaradtak olyan díjazottak, akiknek a tervei ezeknél egyértelműen jobbak voltak. Így kimaradt — többek között — a Hungária körúti csoportnál Bauer Emil, az egész együttműködés kezdeményezője nagyon szép tervével, viszont az izgága és az együttműködést támadó Körmendy benn maradt. Nálunk (a Tisza Kálmán téri csoportnál) kimaradt a díjazottak közül Deli és Faragó, kimaradt Gyenes. A megbízást a következők kapták: *Árkay Bertalan* (nem díjazott, de első helyen megvett tervével), *Faragó Sándor* („csendes" társa az OTI építési osztály mérnökének, Benjamin Károlynak, aki állása miatt név szerint nem pályázhatott), *Ligeti Pál*, *Heysa Károly* (abszolút primitív tervével a „Magyar Mérnökök Nemzeti Szövetsége" révén), *Fischer József* és *Pogány Móric*, *Preisich Gábor* és *Vadász Mihály*. A megbízás benn állt az összes lapokban, azonban hivatalos értesítést erről akkor még nem kaptunk.

Megbízásunkról a következő verziók vannak forgalomban:

Fischer azt mondja, ő vitte keresztül csupa szimpátiából. Más verzió: kiválasztották az összes sávos beépítésű rendszerű terveket és Árkayt azért vették hozzá, hogy ezeknek többségük legyen. Harmadik, negyedik és ötödik verzió Peyernek, Alapynak, Huszárnak tulajdonította a protekciót. Olyan verzió, hogy a tervünk jó volt, nincs.

A megbízás híre után nemsokára összeültünk közös tanácskozásra. Megállapodtunk abban, hogy egységes beépítési tervet fogunk elfogadás végett az OTI elébe terjeszteni. Ennek a tervnek az elkészítése ténylegesen közösen történt. Mindenki készített vázlatokat, ezeket összeegyeztettük. Fischer bemutatta az OTI-nak, a vezérigazgató szóban megbízott bennünket, hogy adjuk be a terveket a Városházán elvi engedély céljából. Ez meg is történt, még mielőtt megbízásunkról írásbeli értesítést kaptunk volna. Az elvi engedély nyolcemeletes beépítéssel csodálatosképpen keresztülment, állítólag politikai okokból kifolyólag Petrovácz is mellette volt. A nyolc emeletre vonatkozó javaslat előzménye tulajdonképpen az volt, hogy Heysa, aki frontális beépítést tervezett, aggodalmaskodott, hogy a sávos beépítés kisebb köbtartalmú, így kisebb a honorárium. Ezzel a felfogással szemben nem lehetett érvelni. Így az eredeti elgondoláshoz képest magasabbra terveztük a házakat, hogy ellensúlyozzuk a kisebb alapterületet. Véleményem szerint túllőttünk a célon, mert a házak között keskeny sikátorok maradnak és a szükséges benapozás egyáltalán nem biztosított.

Az OTI-hoz végre megérkezett a miniszteri leirat, amely abban az esetben ad engedélyt az építkezésre, ha 1.) még az 1933. év folyamán hozzákezdenek, 2.) 1934. június 30-ig befejezik, 3.) érvénytelenítik a Hungária körúti építkezésre vonatkozó határozatokat.

Az OTI erre fel hirtelen kiadta a megbízólevelünket, azzal, hogy a terveket még a karácsonyi szünet előtt be kell adnunk a Városházára építési engedély céljából. Az OTI építési osztálya a vázlattervek alapján körülbelül megállapította, hová kerülnek az épületek és neki állított néhány napszámost a munkának, hogy azt mondhassák: „az építkezés megkezdődött". A Hungária-körúti házcsoport építésére kiadott határozatot az OTI érvénytelenítette és azonnyomban hozott egy újabb, az előzővel egyező szövegű határozatot, amelyet felterjesztettek a minisztériumhoz. Gyönyörű tempójú együttes munkával három nap alatt elkészítettük a beadványi terveket.[7] A hat tervező építész teljes egyetértésben dolgozott egy irodában. Egy rajzolt, a másik kihúzott, a harmadik kottázott. A tervet sikerült tényleg idejekorán beadatni és el is fogadtatni. Ez a terv elég szép volt, természetesen voltak hiányosságai, de az ezután készítendő pallértervre várt a feladat, hogy ezeket kiküszöbölje.

Közben én elutaztam Ausztriába síelni. Amikor hazajöttem, Vadász Miskát teljesen elkedvetlenedett hangulatban találtam. Ahogy a dolog már nem volt égetően sür-

5

6

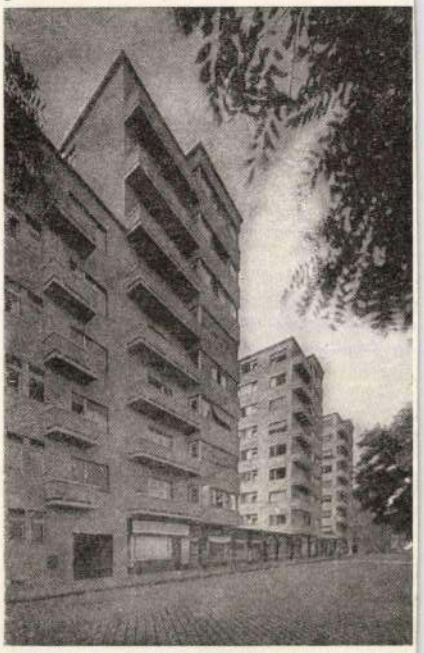

...cet, szerinte úgy ólesodb. Ő is tiltakoztunk, de az OTI elfogadta a javaslatot és át kellett rajzolni az egész pincealaprajzot. Azután kiderült, hogy csak az egyik blokkra, aztán hogy kettőre, aztán hogy egyikre se, aztán hogy mindre, annak ellenére, hogy bebizonyosodott: így sokkal drágább. Hogy most mi van, nem is tudom, mert teljesen elvette a kedvemet a folytonos átrajzolgatás.

Egyéb, Ligetitől és Heysától eredő átrajzolgatások is folynak, a pillérek folyton ide-oda vándorolnak. A jó Isten tudja, hogy lesz-e ebből az alaprajzból épület, de az Isten irgalmazzon annak a pallérnak, aki ezeknek a huszonötször átrajzolt vonalaknak és átírt, elhibázott kottáknak az alapján fog anlégolni! Mi ez okokból elhatároztuk Miskával, hogy a ránk kiosztott blokk tervet külön megrajzoljuk. Még egy copf: az OTI részéről elhatározták, hogy a hálófülkék és a fürdőszobák közé ajtót kell helyezni, a hálófülkék ily módon bebútorozhatatlanná (!) válnak.

február 22.

Az OTI mai elnökségi ülésén — mint előre látható volt — megvádoltattunk azzal, hogy az alapozás kiírása hiányos. Fischer felszólalt és bejelentette, hogy a mi eredeti kiírásunkban e hiányosságok nem voltak, ezen a rajzokon még a pillérkiosztást is átrajzoljuk.

Szombaton éjféltájban nagy csomagot hoznak hozzám az OTI-ból a hétfői ülés tárgysorozatát, amelyből kiderül, hogy Heysa az egységárakat olyan magasan vette fel, „bár Fischer minden tételért külön veszekedett, hogy túl sok"[15] és a kiírás annyi felesleges tételt tartalmaz, hogy az előirányzott 2 millió P. helyett a miniszterközi bizottság 2 millió 650 ezer P-ben látja a valószínű költséget és csak akkor hajlandó hozzájárulni a versenytárgyalás megtartásához, ha az OTI a hitelkeretet felemeli és azt a minisztérium elé terjeszti. A jövedelmezőség ily módon lecsúszna 3,71%-ra.

Vadász Miskával revideáljuk a kőművesmunka előirányzott árait és kihozzuk, hogy a szigetelésnél elhagyható tételekkel, az acélváz és a kőburkolat elhagyásával kb. 2 millióra csökkenthető a költség. Fischer pontos kimutatást készít az elhagyható tételekből, a bőven előirányzott mennyiségekből levon 5%-ot, az árakból 8%-ot és szintén kihozza a 2 milliót. Tartok tőle, hogy már későn és hogy az ülésen nem fogják a változtatásokat elfogadni.

február 26.

A megtartott ülésen hajszálon múlt, hogy a versenytárgyalást ki engedték menni. Kemény az immár huszadszor elkészített előméretünket is vissza akarta adni, végül Vadász megbeszélte vele és Árkayval, hogy együttesen átnézik az előméreteket. Árkay, aki most jött Rómából, friss, nagyon agilis és el akar simítani minden ellentétet. Az ülésen leszavaztak minden felesleges és nem felesleges luxust. Elhagyjuk a kőburkolatot, a szigetelések egy részét, de a mélypince megmarad. Azt kívánják, hogy a WC-ket ne csempézzük, a fürdőszobákat is csak részben. II. osztályú parkettát írjunk ki, stb.

Egy epizód az ülésről: valaki javasolja, hogy szereljenek fel a lakásokba melegvízórákat. Peyer szerint az OTI-nál ez azzal járna, hogy alkalmazni kellene leolvasó embereket, egy leolvasó igazgatót, külön könyvelőséget és külön számvevőséget.

Farkas és Peyer veszekedésével fejeződik be az ülés. Peyer azt kívánja, hogy a vállalkozó előcsarnokot. Egy másik leirat ereszcsatornát és lefolyót kíván a 8 emeletes ház lapos tetejéhez (!) Ez utóbbi ellen már az OTI is tiltakozik.

március 20.

Három vállalkozónak adták ki az alapozási munkákat. Ezek a helyszínen elkezdtek ásni és megállapították, hogy a próbafúrásokkal szemben, amelyek — 3,40 m-en iszapot jeleztek — 6 m-en még homoktalaj van, így a cölöpalapozás teljesen felesleges. Ennek igazolására kihívták a miniszteri bizottságot is. A cölöpalapozás elhagyása kb. 30 ezer P. megtakarítást jelentene. Az OTI igazgatósága a botránytól való félelmében (mert elutasították azokat a vállalkozókat, akik nem cölöpalapozásra adtak ajánlatot) nem változtatta meg a határozatot, így maradt a cölöpalapozás. A talaj oly kemény, hogy a cölöpöket nem tudják beverni.

március 28.

Mihailich[18] teherpróbát végzett és megállapította, hogy — 5 m-en 2 kg-ra vehető igénybe a talaj. Az OTI-ülésen elrendelték annak a kivizsgálását, hogy a hamis fúrási eredmények honnan származnak. Javasoltuk, hogy térjenek vissza a lemez-alapozáshoz, ami a három blokknál a kettős pince elhagyásával egyenként 15 000 P. megtakarítást jelentene.

Megbeszéltük Vadász Miskával, hogy ezentúl lehetőleg ő foglalkozzék az OTI építkezéssel én a többi munkáinkkal[19].

*

Itt a napló megszakad, benne csupán néhány kisebb feljegyzést, levelet és Vadász Mihálynak a következő — kelet nélküli — céduláját találtam:

„K" Gabi!
De. 10 óra szombaton:
Miniszterközi bizottságot OTI-ban felmentették és leváltották.
Nem tudom miért. Azonnal az OTI-ba kell mennem. Telefonhívás.
Üdv.
Miska".

Preisich Gábor

Árbay Aladár építő A-29-5

Zsigereket borzoló kiállítás

Józef Szajna 1922-ben született a lengyelországi Rzeszówban; megjárta Auschwitz és Buchenwald koncentrációs táborait. A háború után képzőművészetet tanult, majd színházrendező lett, jó néhány rangos díjat nyert mindkét mestersége gyakorlásáért otthon és külföldön.

A Lengyel Intézetben most kiállított műtárgyainak nagy része brutálisan sokkoló. Hatásáról tanúskodnak a látogatók által írt jegyzetek is; lehetne persze úgy is fogalmazni, hogy Szajna nem a befogadó sokkolására törekszik, hanem mindannak felidézésére, amely elementáris, és még sokféleképpen lehetne beszélni arról, hogyan borzolja a művész úr az ember zsigereit...

Hogy ne vágjunk egyből a közepébe, nézzük az egymás mellett lévő két – női – aktkollázst! Alaktalan, avagy a legjobb indulattal ovális vörös húsdarabok az üveg alatt, a felismerhetőség határán. A fejek helyén háromszög alakú hasítékok, és amit Évánál a fügefalevél szokott takarni, azon részek itt szabadon állnak, a címen kívül szinte ez az egyetlen támpont a látvány azonosításához. A megdöbbentően nyers ábrázolás üzenete talán az, mivé lesz a művészetek kultikus tárgya, ha az ábrázoló – aki történetesen férfi – elhagyja azt a mintákkal szolgáló kulturális rezervátumot, amely szerint illendő a témát feldolgozni. Nem tudjuk, kifélék-mifélék ezek a nők, de az biztos, hogy a rájuk vetett pillantás nem konvencionális, hanem idegen: Szajna kivetkőzteti őket kultúránkból.

A Hangyaboly című, tizennyolc képből álló, nyolc négyzetméternyi falat befedő sorozat játék a felismerhető-felismerhetetlennel. Vagy inkább az átmenetet mutatja be az egyikből a másikba? Képenként több ezer kis alak, csak fejük és válluk van; arcuk nem lévén, nem tudhatjuk, háttal állnak-e nekünk, vagy épp felénk fordulnak-e. A képfal a maga terjedelmével, a több tízezernyi egyforma kis alak a maga elnyelő sokaságával

Az alkotások zöme brutálisan sokkoló

rátelepszik a nézőre, vonzza, beszívja őt, hirtelen olyan érzése támad, csak rajta múlik, belép-e a képbe, s eltűnik-e benne egy pillantás alatt. *Magdalena Hniedziwitcz* művészettörténész értelmezése szerint a Hangyaboly rajzciklus a jelek nyelvén fejezi ki a tömegben feloldódó személyiség dezintegrációtól és a jelenség elterjedésétől való félelmét. A félelmet attól, hogy az ember már csupán a tömeg eleme, alkotórésze, s nincs is más minősége.

A kiállítás legdrámaibb hatású alakja az öt életnagyságú, félelmetessé torzított próbababaszobor. Már a közelükbe érve is olyan lágerhangulatot sugároznak, hogy az ember visszahőköl, s jónak tartja meggyőzni magát, hogy ez itt kiállítás, nem valamiféle megelevenedett múlt vagy jelen. A csapat első tagja egy nő, teste mocskos, grafitszínű gézbe pólyálva, mely itt-ott szakadozott, nadrágja helyén kilátszik a combja, kabátja hasa tájékáról pedig egy csecsemő feje kandikál ki. Mellette férfialak áll, akinek bicsakló tagjait csak a ruházatában merevvé összeállt piszok tartja egyenesen. Egyik kitekeredett kezével – mely háromszor olyan hosszú, mint kellene lennie – kisszéket tart, rajta oszladozó női fejjel...

(A kiállítás május 30-ig látható a Lengyel Intézetben – VI. kerület, Nagymező utca 15. – naponta 10 és 18 óra között.)

Mohos Nádor Tamás

Bogárruha után tánc és színház

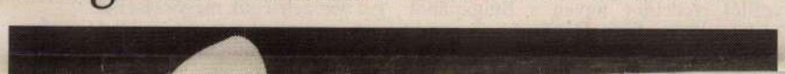

A kis sárkányfelhő útja Budapestre

HANGVERSENYEK

BUDA STAGE (IBS) (II., Tárogató út 2–4.) 21-e, 19.30: Szabadi Vilmos (hegedű), Gulyás Márta (zongora), Tytus Miecznikovski (gordonka). (Romantikus svájci kamarazene, lemezbemutató.)

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ (VI., Andrássy út 22.) 24-e, 19.30: Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara. Vezényel: Kovács János.

MÁTYÁS-TEMPLOM (I., Szentháromság tér 2.) 22-e, 20 óra: Bódi Marianna, Németh Judit, Mukk József, Molnár Zsolt (ének), MRT Énekkara, Hubay Jenő Kamarazenekar. Vezényel: Strausz Kálmán. 24-e, 20 óra: Kárpáti József, Sirák Péter (orgona), Mackó Mária (ének), Gyöngyössy Zoltán (fuvola).

PILISVÖRÖSVÁRI CZIFFRA GYÖRGY ZENEISKOLA (Pilisvörösvár, Szabadság u. 21.) 23-án 14 órától I. Nemzetközi Pilisvörösvári Trombitaverseny döntője, 18.30-tól eredményhirdetés, díjkiosztó és a győztesek gálahangversenye.

RÉGI ZENEAKADÉMIA – LISZT FERENC KAMARATEREM (VI., Vörösmarty u. 35.) 22-e, 11 óra: Axel Schmitt (zongora, USA).

VÁCI BARTÓK BÉLA ZENEISKOLA (Konstantin tér 8.) 22-én 18.30-kor Cs. Nagy Ildikó (zongora) és Lachegyi Imre (furulya) Bartók-koncertje.

VÁCI MADÁCH IMRE MŰVELŐDÉSI KÖZPONT (Dr. Csányi László krt. 63.) 23-án 18 órakor Egyházzenei esték a váci ferences templomért – a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola hangversenye.

ZENEAKADÉMIA (VI., Liszt Ferenc tér 8.) 22-e, 11 óra: MÁV Szimfonikus Zenekar. Km.: Prunyi Ilona és Kaposi Gergely (zongora). Vezényel: Gál Tamás. 23-a, 11 óra: MRT Gyermekkórusa. Km.: Novák Anikó (zongora). Vezényel: Thész Gabriella, Nemes László Norbert.

TÁRLATOLGATÓ

BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM, VÁRMÚZEUM (Budavári Palota, E épület) A párizsi divat kellékei.

BUDAPEST KONGRESSZUSI KÖZPONT (XII., Jagelló út 1–3.) Benda Iván fotókiállítása.

EL-KALÁSZI GALÉRIA (III., Dereglye u. 1.) Somos Zsuzsa kiállítása (június 9-ig).

HOPP FERENC KELET-ÁZSIAI MŰVÉSZETI MÚZEUM (VI., Andrássy út 103.) Az utazó és fényképező Hopp Ferenc (1833–1919) (július 18-ig).

LURDY GALÉRIA (IX., Könyves Kálmán krt. 12–14.) „Ezredvégi kiállítások" rendezvénysorozat keretében Gránicz Tamás, Kerekes Elek és Verebes György kiállítása (június 21-ig).

NÉPRAJZI MÚZEUM (V., Kossuth tér 12.) Itt a helyed! – székkiállítás (szeptember 30-ig).

ORCZY GALÉRIA (VIII., Orczy u. 2–4.) Molnár József festőművész kiállítása (június 2-ig).

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR (Budavári Palota, F épület) Kner nyomtatványok és egyéb ritkaságok – Haiman György gyűjteménye (június 8-ig).

BULI VAN

ALMÁSSY TÉRI SZABADIDŐKÖZPONT (VII., Almássy tér 6.) 22-én 15 órától Pepsi-sziget Downtown party. 23-án 18 órától Sirtos görög táncház, 20 órától Berkó magyar táncház. 24-én 18 órától Rece-fice táncház.

ARATÓ DISCO (V., Váci u. 33.) 22-én a Bergendy szalon-, tánc- és koncertzenekar.

BANÁN KLUB (III., Mátyás király út 13–15.) 21-én 21 órától Flash + Karabély koncert.

BÁLINT ZSIDÓ KÖZÖSSÉGI HÁZ (VI., Révay u. 16.) 22-én 19 órától bál a flamenco és a latin zene jegyében.

BELVÁROSI IFJÚSÁGI HÁZ (V., Molnár u. 9.) 22-én táncház, 17 órától gyerekeknek, 19 órától marossárpataki táncok tanítása, 20.30-tól Kalamajka táncház, 23 órától össznépi vigadalom.

BESZKÁRT ÉTTEREM (VII., Akácfa u. 15.) 22-én 19 órától nosztalgia rock and roll party a '60-as, '70-es, '80-as évek slágereivel.

CORVIN MŰVELŐDÉSI HÁZ (XVI., Thököly út 13.) 21-én 19 órától szezonzáró nosztalgia táncest a Gemini trióval. 22-én 19 órától a Baeujeaulais Quartett freejazz koncertje.

DÓZSA MŰVELŐDÉSI HÁZ (XVII., Pesti út 113.) 21-én 20 órától Attitudes – a Fusio együttes lemezbemutató koncertje. 23-án Jazz Presso: a Kaltenecker trió klubja.

E-KLUB (X., Népligeti út 2.) 21-én 19 órától Mirtery Gang. 20 órától Hooligans Tavaszi Show.

táncház gyerekeknek, az Óbudai Zeneiskola kórus- és zenekari hangversenye, kézműves foglalkozás Csillik Kristóf vezetésével.

KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM (XIV., Városligeti krt. 11.) 22-én és 23-án 11.15-től Film: Közlekedés autópályán.

MARCZIBÁNYI TÉRI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT (II., Marczibányi tér 5/A) 21-én 9.30-tól és 12 órától és 22-én 10 órától MM Színház, a Veszprémi Petőfi Színház előadása – Gabnai Katalin: A mindenlátó királylány.

MAZSIKE KLUB (VII., Garay u. 48.) 22-én 19.30-tól Korunk betegsége: a szív- és érrendszeri panaszok. Dr. Böhm Ádámmal, a Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem Kardiológiai Centrumának docensével Hámori István beszélget.

PATAKY MŰVELŐDÉSI KÖZPONT (X., Szent László tér 7–14.) 23-án 15 órától Roy Coony: Pénz áll a házhoz – vígjáték a Vidám Színpad művészeinek előadásában. 24-én 18 órától Táltos iskola – Kovács András előadása.

RÁTKAI MÁRTON KLUB (VI., Városligeti fasor 38.) 21-én 17 órától Filmes-videós terefereklub.

TRAFÓ – KORTÁRS MŰVÉSZETEK HÁZA (IX., Liliom u. 41.) 22-én és 23-án 20 órától Jan Fabre: The very seat of honour – kortárs tánc.

ÚJPEST SZÍNHÁZ (IV., Tavasz u. 4.) 23-án 15 órától Marc Camoletti: Hatan pizsamában – vígjáték. Rendezte: Radó Denise.

Bolgár ünnep a Vágóhíd utcában

Ferencvárosban, a Vágóhíd utca elején fák mögött bújik meg a Bulgáriától nyugatra eső európai terület egyetlen bizánci stílusú temploma, amely Szent Cirill és Metód nevét viseli. Az Árkay Aladár tervei szerint épített háromhajós, bizánci alaprajzú kupolás imaházban helyet kaptak az ortodox liturgia helyiségei, ékessége a kupolatér és az ikonosztáz. A bal oldali hajó, szokatlan módon, az elhunytak emlékhelye, ahol a temetések után családtagok, barátok az ősi hagyományok szerint vesznek búcsút az eltávozottól, akinek fényképe alatt később az emlékezés virágait is elhelyezhetik. A templom, valamint a Magyarországon élő bolgárok történetéről Stávrofor ikonom *Sumov Ivan* – Iván atya – és *Encsev Vladimir*, a fővárosi bolgár kisebbségi önkormányzat elnöke tájékoztatott.

A Szent Cirill és Metód-templom épülete, valamint ikonosztáza

TEKNŐS MIKLÓS FELVÉTELEI

Több mint száz esztendeje, hogy az első bolgárkertészek megjelentek Budapest környékén. Kezdetben kora tavasztól késő őszig a bérelt földeken dolgoztak. Szakértelmükkel, példás szorgalmukkal hamarosan elérték, hogy terményeik a piac legkeresettebb árui lettek. A kertészek után lassan megjelentek a kereskedők is, mind több bolgár család telepedett le a Haller utcai nagybani piac környékén. Hiába voltak azonban elismert szereplői a zöldségtermelésnek-kereskedésnek, nem bolgárnak, hanem ötletszerűen hol töröknek vagy szerbnek, tótnak nevezték őket.

Úgy vélték, ennek legfőbb oka, hogy nincs iskolájuk, templomuk. Nyolcvanöt esztendeje, 1914-ben a teteveni születésű Lazar Ivanov összehívta az itt élő bolgárokat, megalakították a Magyarországi Bolgárkertészek Egyesületét, két évvel később jogi személyként bejegyezték a bolgár pravoszláv egyházat. 1918 elején Dimitar Dimitrov fölajánlotta háromszobás Lónyay utcai lakását, ahol május 6-án, Szent György napján a Bulgáriából küldött egyházi képviselő, Borisz atya – később püspök – megtartotta az első keleti liturgia szerinti szertartást – az ott kialakított kápolnából származik a templom ikonosztáza –, szeptemberben pedig tizenkét tanulóval megnyílt a bolgár iskola.

A Lónyay utcai „intézmény" hamarosan szűknek bizonyult az egyre gyarapodó – és nagyon összetartó – bolgár közösség számára, ezért az egyesület kezdeményezésére adományok gyűjtésébe kezdtek. 1930-ban a hetvenezer pengő és a székesfővárostól egy szófiai telekért cserébe kapott terület birtokában hozzákezdtek az építkezéshez. Egy év alatt felépült a templom, amely ma a bolgár ortodox egyház közép- és nyugat-európai egyházmegyéjének központja, Simeon metropolita székhelye. Május 11-én egyházi szertartás keretében emlékeztek meg a névadó szentekről: Cirillről és Metódról. A thesszaloniki származású testvérpár neve eredeti írásmóddal: Küríllosz (826–869), Methódiosz (815–885). Mint köztudomású, nevükhöz, tevékenységükhöz kötődik a szláv írásbeliség, a bolgár irodalmi nyelv megalkotása, ezért 1857 óta május 24-e a bolgár oktatás és kultúra ünnepe. (Az idén 23-án találkoznak ünnepköszöntőre a hazánkban élő bolgárok.) A két szentnek azonban egyéb, magyar vonatkozása is van.

A testvérpár I. Miklós pápa, majd utóda, II. Hadrián engedélyével a nép nyelvén végezte a liturgiát a morvaországi sikeres térítőmisszión. A latin rítust követő német missziósok azonban elűzték őket, Metódot a legenda szerint Zalavár fogadta be. Ezt tanúsítják a hajdani háromhajós templom romjai, az ottani iskola, amely ma is Cirill és Metód nevét viseli, bár bolgárok a környéken sem élnek, a két apostol 1984-ben állított emlékművénél az évente rendezett megemlékezésen saját programmal részt vesz a Bajza utcai bolgár gimnázium küldöttsége is. (Régi írások említik, hogy Metód sírját a Tihanyi-félszigeten kell keresni.)

A templom közelében fölépült a bolgárok művelődési háza sok-sok otthonról küldött anyaggal. A gyönyörűen faragott faborítás különösen a könyvtárként is működő tanácsteremre jellemző. Világhírű együttesük, a Martenica rendre nyeri a fesztiválokat – a színháztermet, mint mondják, azért építtették kerekre, hogy ott mindenkinek jusson hely az ünnepi összejöveteleken elmaradhatatlan körtánchoz. A művelődési ház melletti Rila szállót eredetileg ugyan a Bulgáriából idelátogató honfitársaiknak szánták, a hagyományos vendégszeretet, az ételkülönlegességek napjainkban már nemcsak a bolgárok számára vonzóak.

A nálunk második hazára talált bolgárok őrzik hagyományaikat, befejezés előtt áll a parókia, elkészültek egy kollégium tervei, ahova a szomszédos országokban élő családok elküldhetik majd gyermekeiket az anyanyelv megtanulására. Kell is ez a gondoskodás, mert a múlt évtizedekben az itt kötött vegyes házasságokból származó utódok többsége már apai vagy anyai tolmácsolásra szorul, ha szót akar érteni a rokonokkal. Most már ezért ragaszkodnak a régi terveikhez: legalább az unokák kapják meg a lehetőséget nemzetiségük megőrzéséhez.

Gedényi Éva

Árkay Aladár A-29-6

Negyvenezerért mennek az egyszobásak

Negyvenezer plusz rezsi – az általam megkérdezett ingatlanszakértők szerint általában ennyi ma Budapesten egy komfortos egyszobás lakás bérleti díja. Kiderült, ha albérletet akarunk találni, nem feltétlenül a hirdetőújságok böngészése a legcélravezetőbb. Épp ellenkezőleg: magunknak érdemes hirdetni.

Harmincezer forint és némi szerencse – ha e kettőnek birtokában vagyunk, van türelmünk, és mondjuk gyerekünk sincs, akár egy hét alatt találhatunk egyszobás, komfortos albérletet Budapesten. Pontosabban Pesten. Ha Fortunát kihagyjuk a játékból, olyan tízezer forinttal kell vastagabbnak lennünk, de még akkor is jócskán kell keresgélnünk. Ötvenezer forinttal a zsebünkben viszont szinte azonnal vihetjük az egyszobás belvárosit. Ilyen lakások átlagárának mindenképpen a havi 40 000 forint plusz rezsi tekinthető, amelyet aztán milliónyi körülmény (lelakottság, berendezettség, a bérbeadó és a bérlő találkozása során kialakuló szimpátia és a többi) módosíthat.

A másfél-két szobás panellakások ára nem mutat olyan drasztikus különbséget Pest és Buda között, mint a hagyományos hajlékoké. 40 000 és 50 000 forint közötti összegért itt is, ott is beléjük költözhetünk. (Persze csak miután leszurkoltuk az óvadékot, amely általában háromhavi bérleti díjjal egyenlő.) Egyébiránt érdekes játékot folytat egymással a panellakás és a hagyományos: nagyjából mindig annyival olcsóbb a panel bérleti díja a tégláénál, mint amennyivel drágább a fenntartása. Ez persze a távfűtés miatt van.

Megoszlik az ingatlanközvetítők véleménye arról, vajon mennyire húzta maga után a januártól tapasztalható ingatlanpiaci árrobbanás az albérletek árát. *Kollár Szabolcs,* a Blue Line Ingatlanközvetítő Iroda munkatársa úgy tartja, tavaly év végéhez képest nem emelkedtek számottevően az albérleti díjak. *Gyenge Judit,* a Stefi-Generál Ingatlanügynökség munkatársa szerint viszont 10-20 százalék közötti áremelkedés volt tavalyhoz képest.

Kollár Szabolcs azt mondja, 60 000 forint jelenleg az az összeg, amely alatt hamar elmegy az albérlet, e fölött viszont már hosszabb idő is eltelik, amíg sikerül kiadni egy-egy ingatlant. Ingatlanügynökséghez is azok fordulnak főleg, akik ennyiért vagy drágábban akarják bérbe adni lakásukat.

Albérlet szempontjából több kis régiót is megkülönböztethetünk a fővárosban. Először is a belvárosit, melyhez az V., a VI., a VII. kerületet szokás sorolni. Az élhetőség szempontjából ezek „középkategóriásnak" számítanak: jó a közlekedés, a munkahely, oktatási intézmények innen könnyen elérhetők, a közbiztonság tűrhető, viszont nagy a zsúfoltság. Az árak itt sokban függnek attól, hogy a bérbeadók mennyire gondolják alkalmasnak irodának is a lakásukat. Az általam megkérdezett ingatlanügynökök erre a területre azt mondták, hogy általában 1000-től 2000 forintig terjed a bérleti díj négyzetméterenként, annak függvényében, hogy a lakást irodának vagy otthonnak adják-e ki.

Egyre kedveltebb a XIII. és a XIV. kerület. Ezeknek jobb részein ezer forint körül mozog a négyzetméterenkénti bérleti díj. A VIII. kerület önmagában is külön kategória. Itt már 20 000–25 000 forintért található egy-másfél szobás lakás is, de az árak ugyanabban az utcában néhány százméterenként változhatnak, attól függően, hogy egy adott utca vagy tér és környéke mennyire számít a közmegítélés szerint zűrös helynek. A kerületet kifejezetten előnyben részesítők között főleg külföldieket találunk, például oroszokat, kínaiakat. (Ez utóbbiak egyébként állítólag a legpontosabban fizető és legtisztességesebb bérlőkként váltak ismertté a lakáskiadók körében.) A Józsefvárosban a körút és a Baross utca a leginkább eladható, ezeken a helyeken ugyanúgy 40 000 forint egy egyszobás lakás, mint máshol, és kialakult a két-három szobás lakások szabott ára is, amely 60 000 forint, pluszmínusz 10 000.

Természetesen a budai kerületek a legdrágábbak, ezek közül is az I., II. és a XII. Ezeken a tájakon 50 000–60 000 forintba is belekerül egy egyszobás lakás havonta, a nyolcvan-száz négyzetméteres lakások pedig ennek kétszeresébe.

A legtöbben úgy keresnek lakást, hogy fellapozzák a megfelelő hirdetőújságot, vagy – végső kétségbeesésükben – befizetnek egy ingatlanközvetítőbe. Azonban úgy tűnik, nem a szokványos a jó megoldás.

Az albérletkereséskor használatos újságot fellapozva felhívtam két olyan keresgélőt, akik az „ingatlant bérel" rovatban hirdettek. Közös tulajdonságuk az volt, hogy jóval az átlagár alatt akartak lakást.

Kanonok László hirdetése így szólt: „Budai, zöldövezeti, kétszobás albérletet keres fiatal pár, kutyával (lakópark előny), 60-70 ezer plusz rezsiért." Azt gondoltam, a kutya sem hívja majd, mert ez a pénz tízezrekkel kevesebb annál, mint amit az „ingatlant kiad" rovatban hirdetők kértek az ilyen bérleményekért.

A fiatalember elmesélte, hogy rossz tapasztalatai voltak az ingatlanközvetítőkkel, ezért hirdetett. – Hárman telefonáltak eddig, jobbnál jobb lakásokat ajánlottak. Még háromszobásakat is. Szerintem sokan vannak, akik nem akarnak ingatlanközvetítőkhöz fordulni, akár lustaságból, és ők találják meg az embert. Nem számítottam erre, de nagyon örülök – újságolja.

„Megbízható fiatalember kiadó, bútorozott lakást keres a III., IV., XIII. kerületben 30 000 + rezsiért. Irodák kíméljenek" – ez *Kovács László* felhívása volt. – Két napja megy a hirdetés, ha nem is sokan, de jelentkeztek. Van a dologban tapasztalatom, tudom, hogy ehhez türelem kell, de megéri befektetni, mert így találni a legjobb áron lakást – mondja a fiatalember.

Persze ellenpélda is van. Az a fiatalaszszony, aki szintén 30 000-ért bérelt volna lakást, nem kapott egy telefont sem, pedig már egy hete fut a hirdetése. Azt mondja, azért, mert a hirdetéséből kiderült, hogy gyerekei is vannak.

Ugyancsak hiába vár az a két fiatal lány, akik szövegükben 20 000 forintban maximálták az összeget, amelyet havonta fizetni tudnának az egyszobás lakásért. – Próbálkozom már egy ideje, de úgy látszik, beigazolódik, amit egy barátnőm mondott: hogy 20 000-ért csak ismerősöktől, vagy az ismerősök ismerőseitől lehet már lakást bérelni – közölte egyikük.

Mohos Nádor Tamás

Szűrhetik az utcalányokat

Mégsem szüntetik meg a szolgálatot

Mint korábban beszámoltunk róla, a Nemzeti Egészségvédelmi Intézet Józsefvárosi Tanácsadó Szolgálatának munkatársai attól tartanak, hogy jelenlegi formájában nem működhet tovább a prostituáltak szűrését és gyógykezelését is végző rendelő. Pusztai Erzsébet, az Egészségügyi Minisztérium államtitkára szerint félreértésről van szó, amit személyesen kell tisztázniuk a feleknek.

A[z] [ill]... titkár – ígéretéhez hí- nem engedi orvoshoz. Tudni kell azt is, ezek a nők tájékozatlanok, az alapvető biológiai ismeretekkel sincsenek tisztában, felvilágosításukban ezért komoly szerepet játszanak az utcai szociális munkások. Ám sem ők, sem pedig a tanácsadó öt munkatársa (gépkocsivezető, adminisztrátor, nővér, takarító) nem kaptak fizetést április óta.

Pusztai Erzsébet, a Nemzeti AIDS-bizottság elnöke pusztán adminisztratív okokra vezette vissza a fizetések elmaradását. L[e]szögezte: az AIDS-bizottság

NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM

A Nemzeti Kulturális Alapprogram Levéltári Kollégiumának pályázati felhívása

A Levéltári Kollégium pályázatot hirdet az 1999. évre az alábbi célok megvalósítása érdekében:

1. ***Levéltári ismertetők, a tartalmi feltárást elősegítő segédletek készítése, számítógépre vitele és közreadása.***
2. ***A levéltárakban őrzött dokumentumok nyilvánossá tétele, forráskiadványok megjelentetése.***
3. ***A nemzetközi kapcsolatok ápolása, bővítése, konferenciákon való részvétel, szakmai tapasztalat-***

Egy jobb sorsra érdemes mulatóhely

Egykor nagyszabású bálokat és hangversenyeket láthatott a közönség a budai Vigadóban

Az I. kerületi Corvin tér rendezése jó úton halad, egyedül az egykori budai Vigadó sorsa bizonytalan, a megkopott, szürke épülettömb szinte részleteiben sem emlékeztet a hajdani pompás külsővel és belső díszítéssel megépített közművelődési palotára. A tér rendezése során veszélybe kerülhet az épület léte is, ezért talán nem haszontalan, ha felidézzük a Vigadó majd' százéves történetét. Hátha...

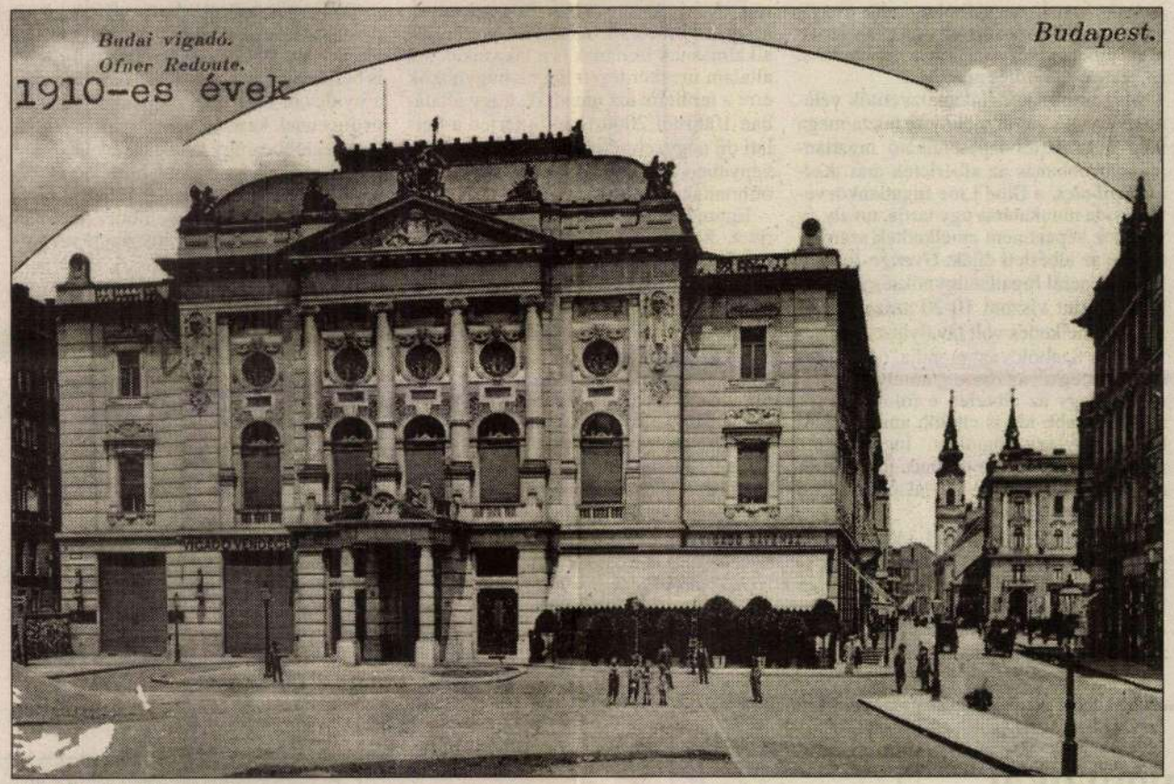

A budai Vigadó épülete

A múlt század végéig Budának nem volt egy, a pesti Vigadóhoz hasonló reprezentatív művészeti és társas eseményeket befogadó, valamint városképileg is figyelemre méltó palotája. Az országosan is ismert Budai Dalárda és a többi budai egyesület rendezvényeit, ha azokat Budán akarta megtartani, csak a híres, de már kissé leromlott állapotú Medve utcai Fácán vendéglő nagytermében tehette, mivel ez volt az egyetlen alkalmas fedett helyiség.

A budai polgárok az 1890-es években már a helyi sajtóban is egyre hangosabban követelték egy „mulatópalota" megépítését, mely méltóképpen szolgálja és kielégíti kulturális igényeiket. 1892-ben az I. és a II. kerület törvényhatósági bizottsági tagjai beadványban fordultak Gerlóczy Károlyhoz, a főváros polgármester-helyetteséhez, melyben egy vigadó felépítését kérték a fővárosi törvényhatóságtól, mert mint írták, „Fő- és székvárosaink jobb parti részei – fővárosaink egyesítése óta – rohamosan hanyatlanak, és ha „ős Buda", hazánk egykori fővárosa, ma már csak mint egyszerű szerény városrész a 10 kerület között talán még nem a legutolsó helyet foglalja el, ezt legnagyobb részt annak köszönhetjük, hogy szerencsénkre még ott áll várhegyünk ormán a királyi palota." Beadványukban a helyszínt is megjelölték: a I. kerület Corvin téri volt katonai szertár területét alkalmasnak tartották az épület számára. A fővárosi közgyűlés többször tárgyalta a beadványt, elvben támogatta is, de érdemben csak 1896-ban döntött, mikor a Corvin téren létesítendő vigadóépület terveinek beszerzése céljából tervpályázatot írt ki. A pályázóknak nem volt egyszerű a feladatuk: színházi, könyvtári, egyesületi és több más kulturális feladatokat is ellátó épületet kellett tervezniük, ráadásul mindezt egy tömbben, a különböző funkciókat betöltő terek ideális megszervezésével és természetesen a lehető legtakarékosabb költségvetéssel.

A pályázat sikeres volt: tizenketten pályáztak, köztük olyan neves építészek, mint Korb Flóris és Giergl Kálmán, a Zeneakadémia későbbi tervező párosa, vagy mint Orczy Gyula és Balázs Ernő. A nyertes mégis a fiatal Árkay Aladár és apósa, Kallina Mór által közösen benyújtott „Fő-utcza" jeligéjű pályamű lett. A főváros által felkért bírálóbizottság – melynek tagjai között oly tekintélyes építészek is helyt kaptak, mint Hauszmann Alajos és Czigler Győző – állásfoglalása szerint Árkay és Kallina közös pályázata teljesítette – kisebb változtatások szükségessége mellett – a legjobban a kiírás feltételeit. (Árkay Aladár, aki nemcsak építész, hanem elismert festő- és iparművész is volt, később a főváros jó nevű építésze lett.)

A nyertes pályázók a kivitelezés jogát is megkapták. A kiviteli tervek elfogadása és a szakipari munkák pályáztatása után, a telken álló házak kisajátításával 1898 tavaszán megkezdődtek a vigadó építési munkálatai.

A leendő vigadó építésénél a használói igények kielégítése mellett, az épület jövedelmezősége is fontos szerepet játszott. Az épületbe éppen ezért kávéházat, éttermet és bérlakásokat is terveztek.

Az épület 1899 telére elkészült, az ünnepélyes átadás1900. január 30-án volt, mely napon Halmos János polgármester a főváros nevében átvette a budai Vigadót. Az elkészült épület nem túl nagy tömegű, nyugodt vonalvezetésű, eklektikus közpalota, melynek főhomlokzata reneszánsz stílusú, barokk díszítésekkel. Belső tereit gazdag, szecessziós díszítések borítják, melyek Árkay fantáziáját dicsérik. Pazarul felszerelt nagyterme, nagyságban a harmadik volt a korabeli Budapesten. Az egykorú leírások külön kiemelik a nemes és maradandó anyagok használatát, a több száz lámpa és csillár fényárját. Az egész épület egymillió koronába került, ami mutatja, hogy az építtetők – a kezdeti költségvetésben szereplő ötszázezer koronához képest – végül is nem voltak szűkmarkúak.

A budai közönségnek átadott Vigadó földszintjén népszerű kávéház, emeletén négyszáz fős étterem üzemelt, termeiben helyt kapott a Budai Könyvtáregyesület, a Fővárosi Könyvtár fiókkönyvtára, a Budai Zeneakadémia és Dalárda. Nagytermében a báli szezon idején főhercegi és egyszerűbb polgárbálok sorát tartották, év közben pedig számos komolyzenei koncertnek adott otthont. A második világháborúig Buda zenei életének központja a Vigadó volt. Termeiben ezenkívül gyakran tartottak egyesületi üléseket és politikai gyűléseket is.

Valószínűleg a nagyfokú igénybevétel miatt az épület állaga két évtized alatt megkopott, a halaszthatatlan felújítási munkákat 1923-ban végezték el.

A második világháborúban a Vigadó épülete erősen megrongálódott, helyreállítása több évig elhúzódott. Az újjáépítés során nem törekedtek az eredeti állapot visszaállítására, így az egykori épület esztétikai és városképi értékei nagymértékben csökkentek. Az épület eredeti funkciója is megszűnt, belső tereiben irodákat, munkaszobákat alakítottak ki, egyedül a nagyterem színházi jellege maradt meg.

A Vigadó épületébe 1946-ban, a frissen létrehozott Magyar Népi Művelődési Intézet költözött, mely az elmúlt, több mint ötven év alatt többször is nevet változtatott: volt Népművészeti Intézet, Népművelési Intézet és Országos Közművelődési Központ is, a mindenkori kultúrpolitika irányai szerint.

Az egykor fényes bálokat, népszerű hangversenyeket és zajos politikai gyűléseket látott budai Vigadóban 1992-óta a Magyar Művelődési Intézet működik.

Fodor Béla

ÁRKAY ALADÁR

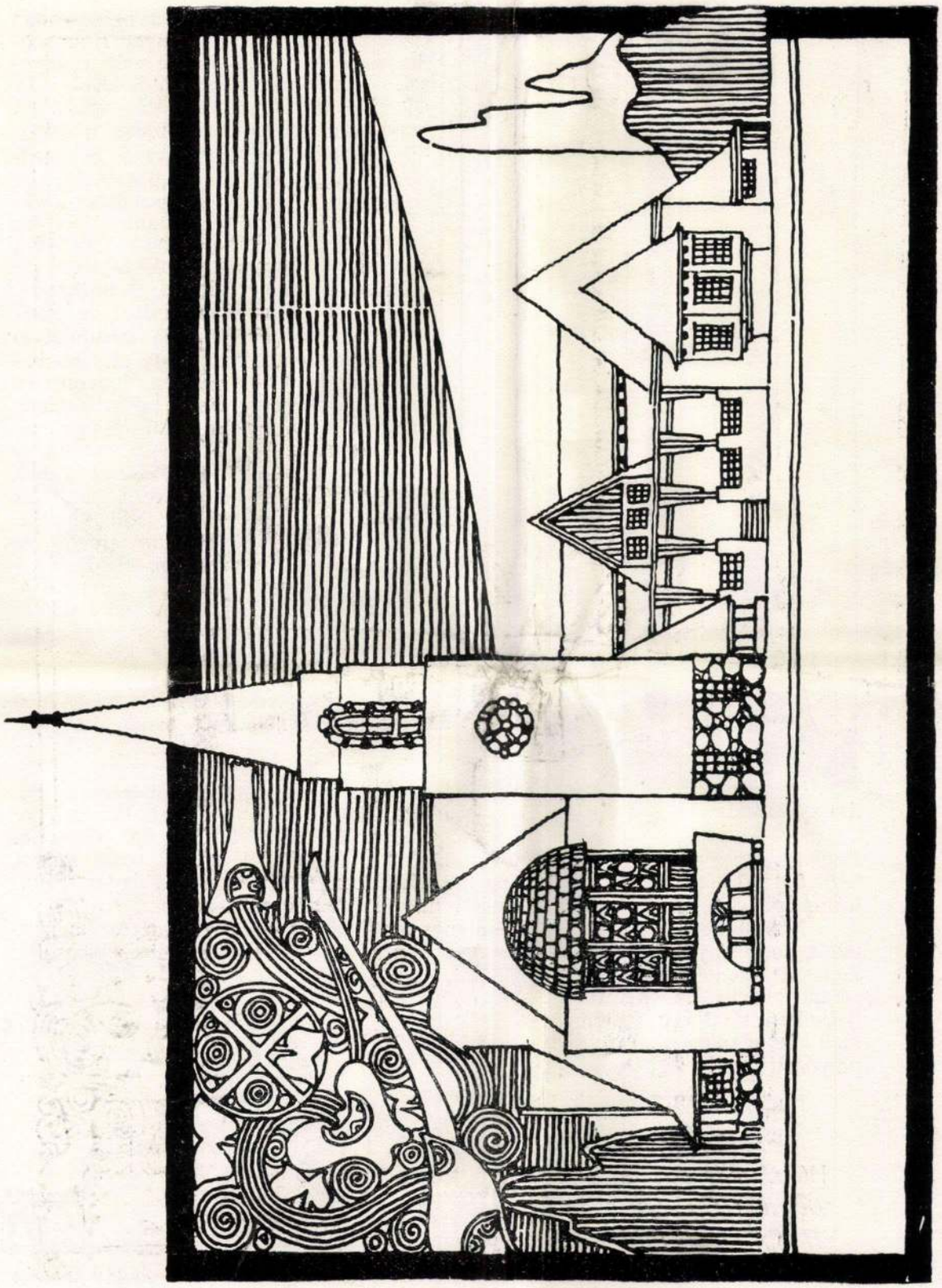

REFORMÁTUS TEMPLOM PAPLAKÁSSAL

Árkay Aladár

A-29-7

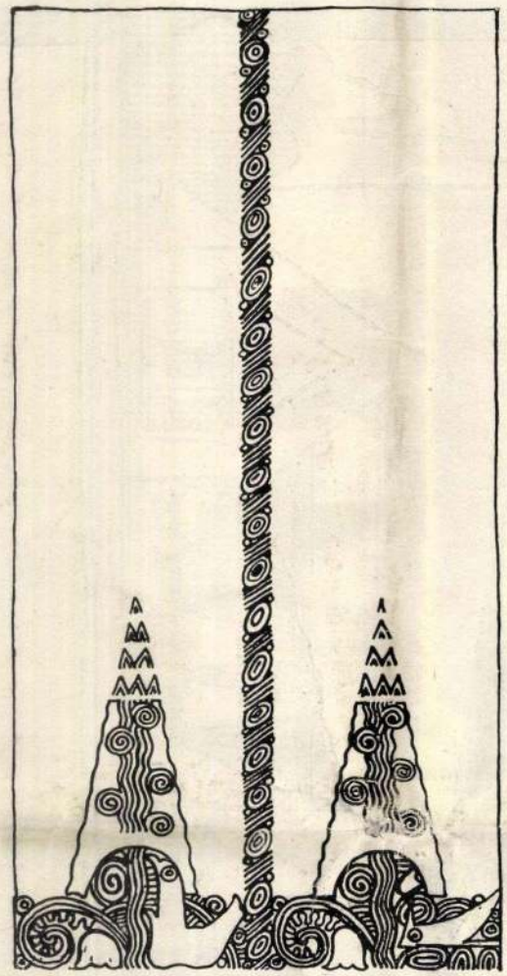

ÁRKAY ALADÁR

bővebb lehetne. Az egyágyas betegszobák szélességi méretei túlkicsinyek. A mosdóhelyiség az épület végébe való elhelyezése által a közös szobáktól távol esik. A különszobáknak a közös szobáktól való természetes elválasztása a közös fürdőszobát kivéve, kedvező és megfelelő. A konyha és ebédlőépületnek a betegpavillonnal való összekötése a nemek szerint való elválasztást illetőleg jó és tökéletes. A konyhának a kenyér-, fűszer- stb. kamráktól való túlságos elválasztása megfontolandó. A húskamra, feldolgozó stb. elhelyezése célszerű. A férfiosztály ebédlőjének mosdóját jó volna úgy elhelyezni, hogy minden beteg ezen kénytelen legyen átmenni; ez a mosdóhelyiség és az árnyékszékek megfelelő áthelyezése által könnyen elérhető. A nagy ebédlőhöz csatlakozó északnyugati terrász szituálása az égtájak szempontjából nem kedvező, mert az uralkodó szélhiány miatt szabad. A gazdasági épületnél a tüzelőanyagraktár és kazánház méretei meg nem felelők. A kémény elhelyezése technikai szempontokból a ház belsejében meggondolandó és nem szép. Egyébként a helyiségek megfelelők. Az igazgatói lak lakályos és megfelelő. A homlokzati megoldást illetőleg a betegpavillonnak külső megoldása az épület rendeltetését jól kifejezi.

* * *

1. A. Balogh Loránt terve szerint 1,355.970·75 K; 2. Jendrassik Alfréd terve szerint 1,372.025·84 K; 3. Spiegel és ifj. Englerth terve szerint 1,499.913·60 K; 4. Komor és Jakab I. számú terve szerint 2,072.801·97 K-ba kerülne a jelenleg a kibővítés nélkül építendő 200 ágyas szanatóriumépítkezés, a földmozgósítás, parkrendezés, kerítések stb. nélkül.

A bíráló-bizottság hosszas és alapos megfontolás után arra az eredményre jutott, hogy egyik pályatervet sem ajánlja mint kivitelre alkalmasat és javasolja, hogy a jelen pályázat tanulságait levonva, az abban a pályázatban részt vett építőművészek közt alkalmas időben újabb pályázat irassék ki.

Budapest, 1917. január 18.

Korb Flóris s. k.
Wenhardt János s. k.
Lukács György s. k.
Hoepfner Guidó s. k.
Rerrich Béla s. k.

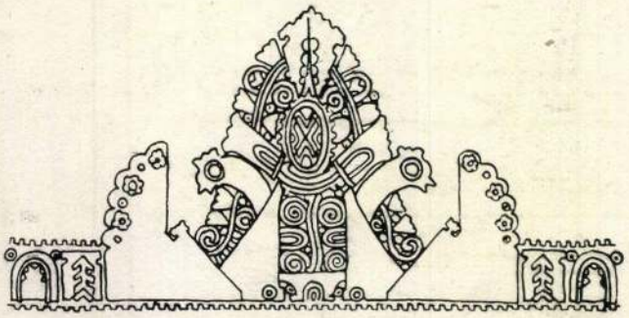

ÁRKAY ALADÁR

ÁRKAY ALADÁR

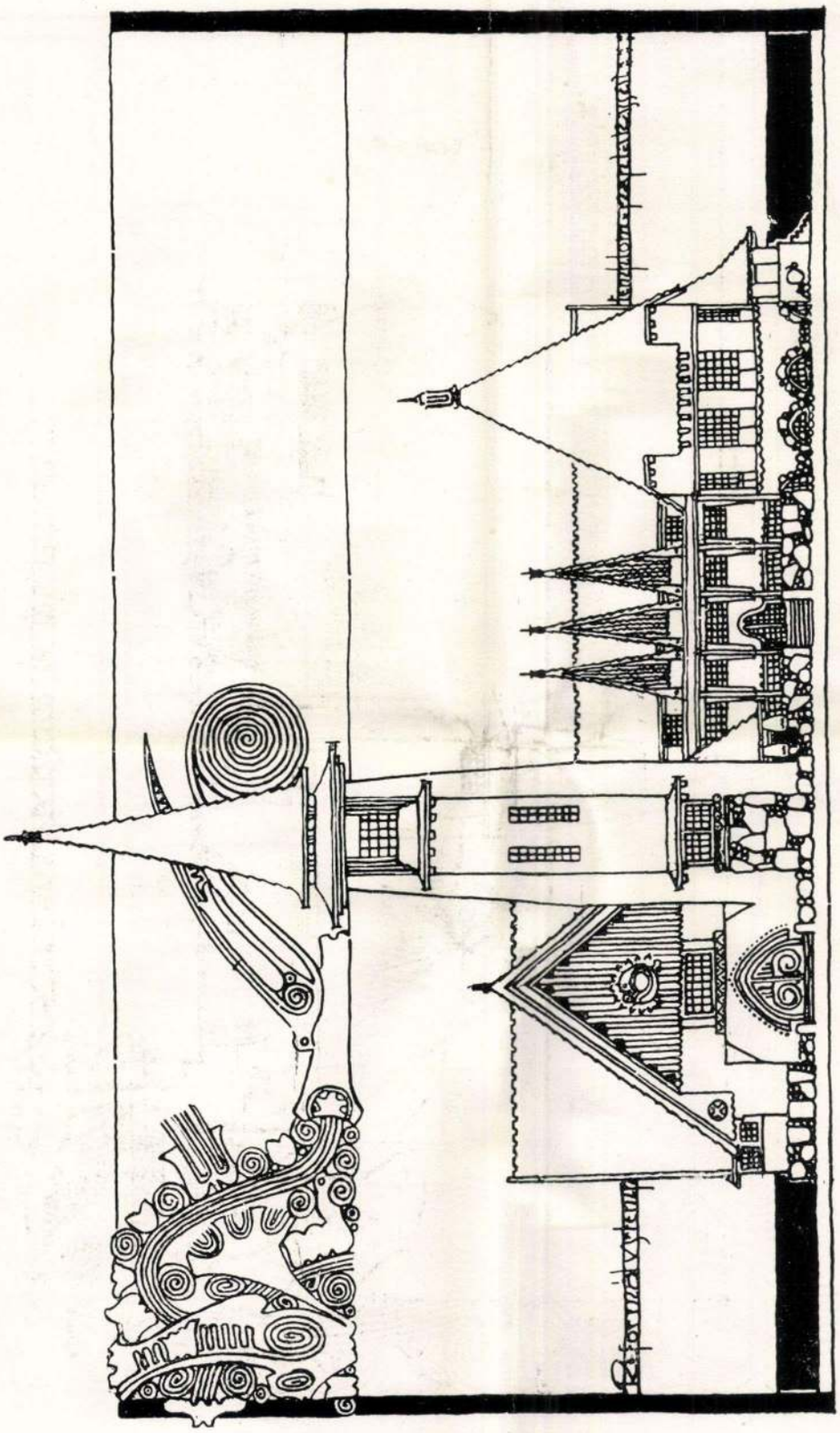

REFORMÁTUS TEMPLOM PAPLAKÁSSAL

ÁRKAY ALADÁR

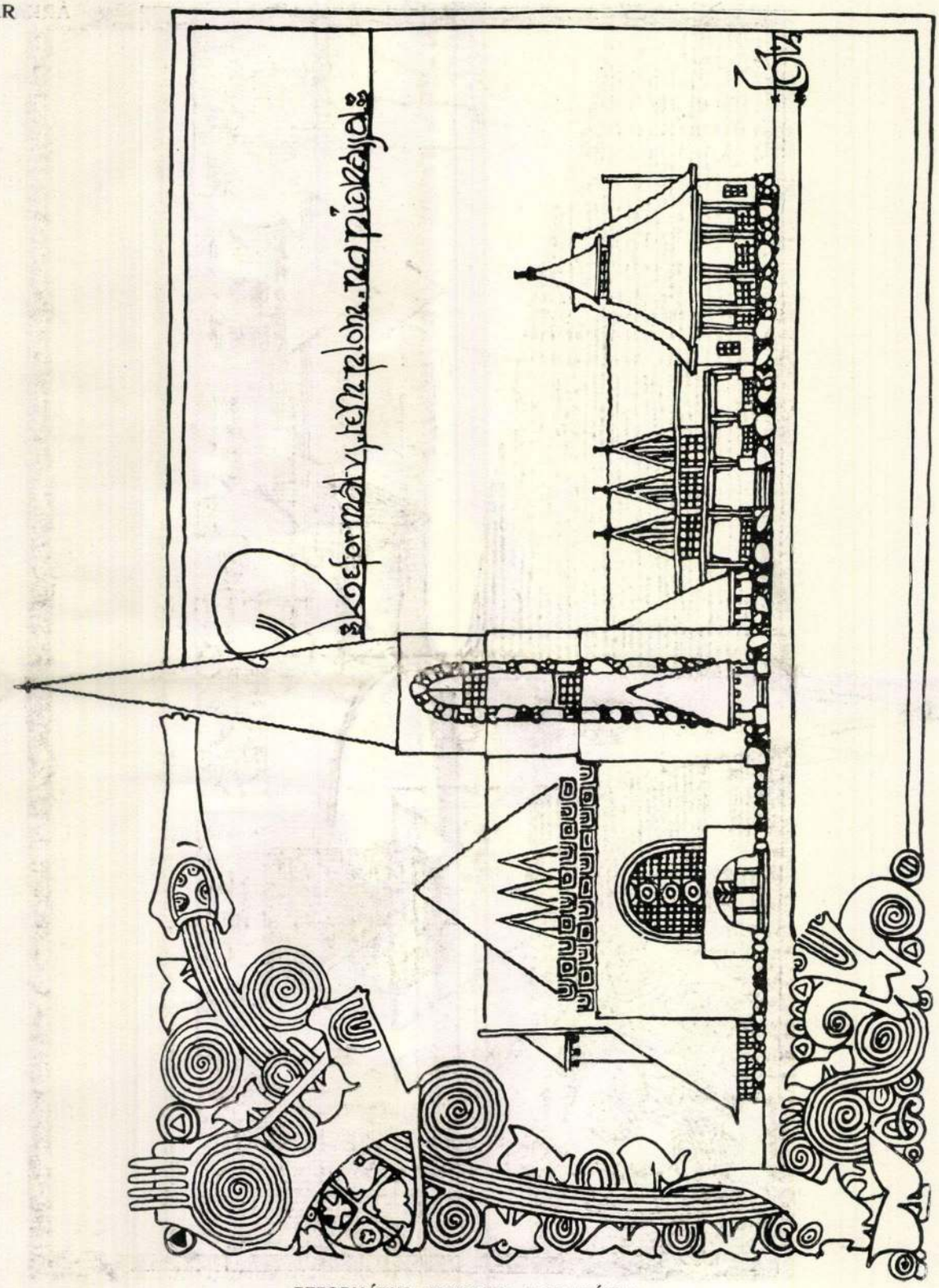

REFORMÁTUS TEMPLOM PAPLAKÁSSAL

ÁRKAY ALADÁR

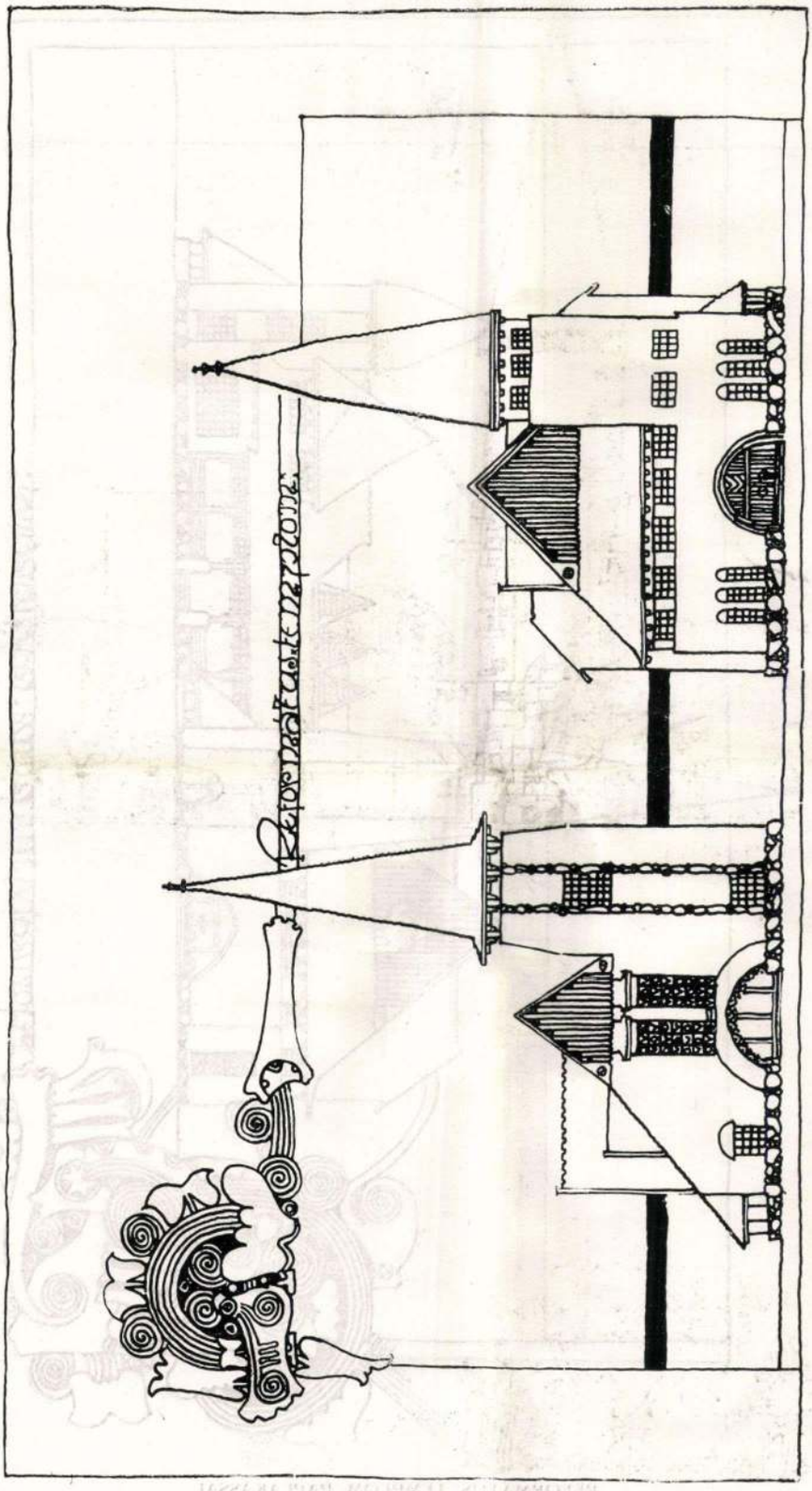

FALUSI REFORMÁTUS TEMPLOM

ÁRKAY ALADÁR

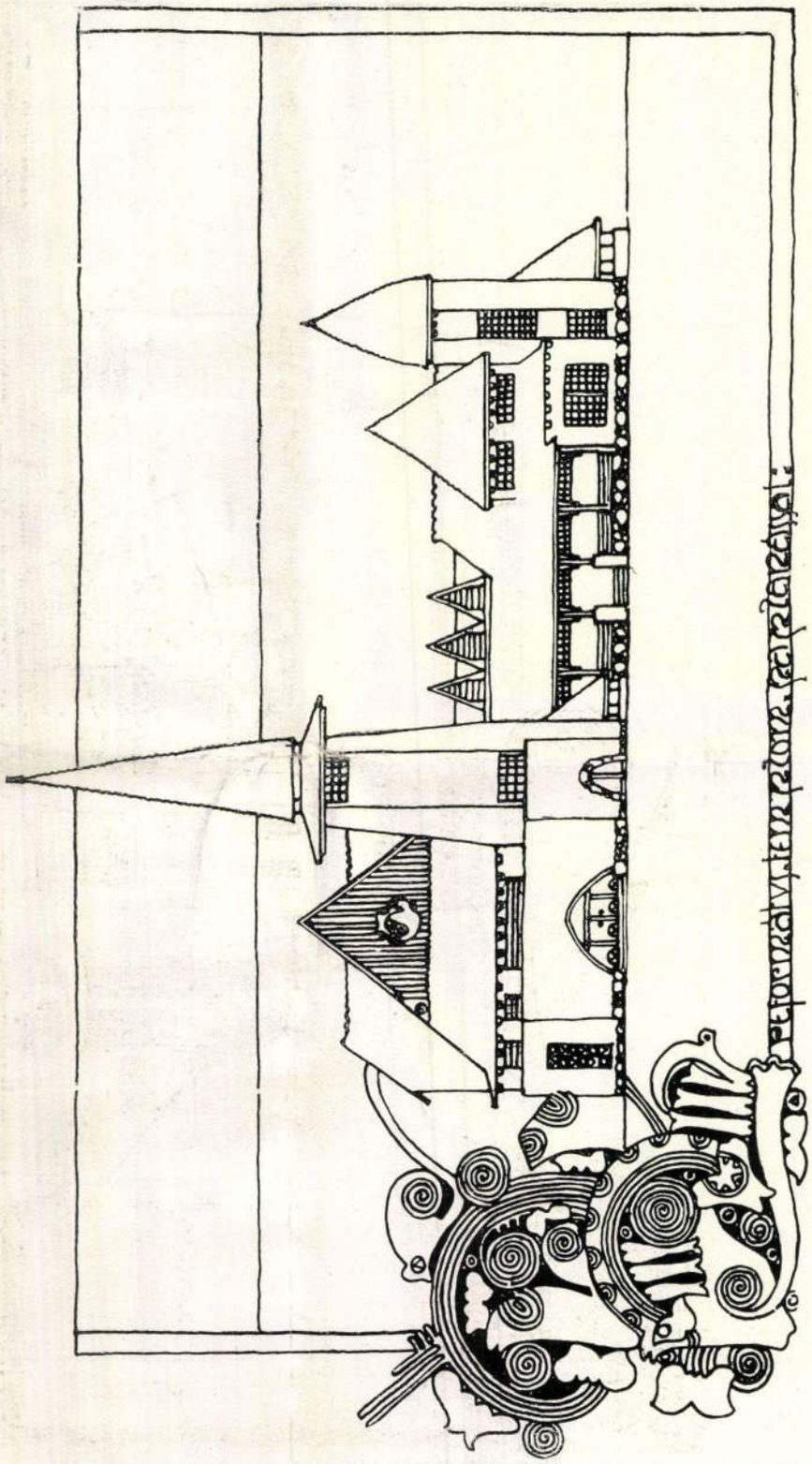

REFORMÁTUS TEMPLOM PAPLAKÁSSAL

ARKAY ALADÁR

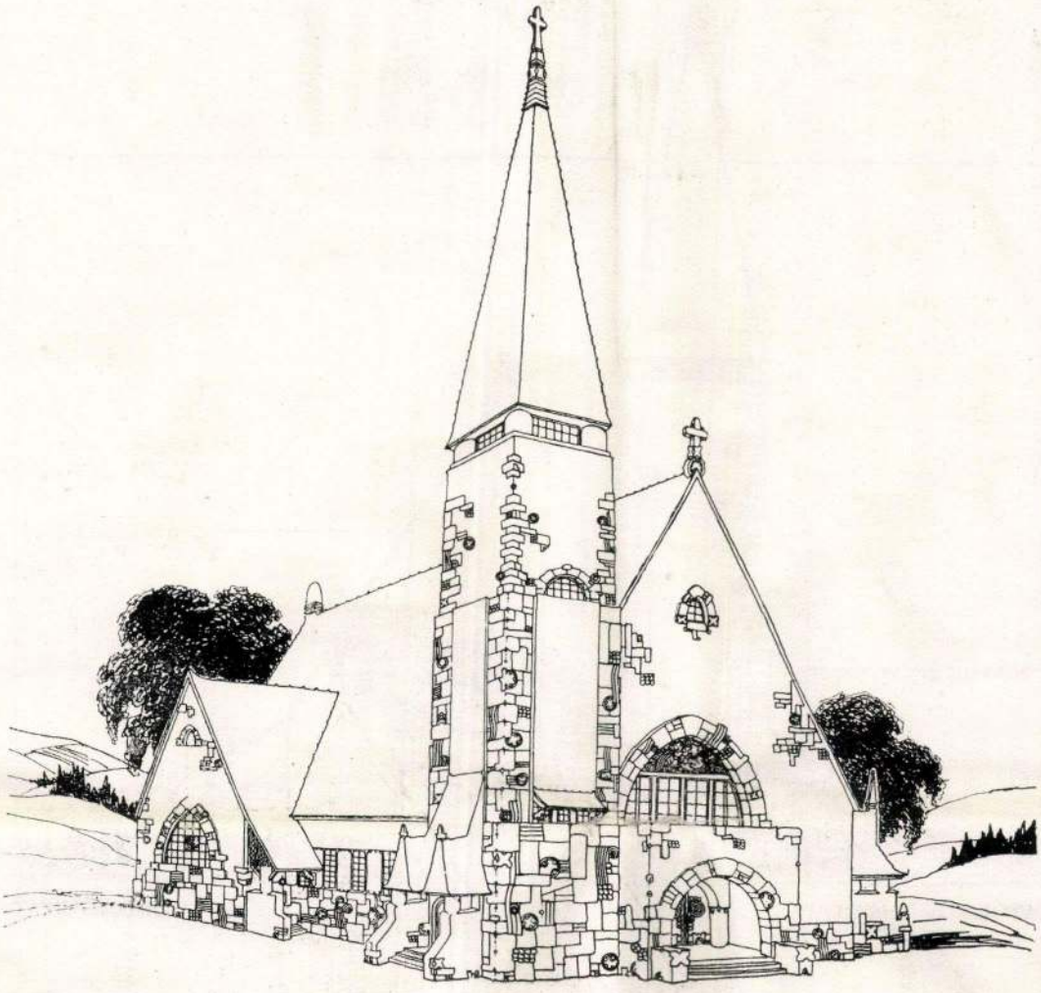

KATÓLIKUS TEMPLOM TÁVLATI KÉP

ÁRKAY ALADÁR

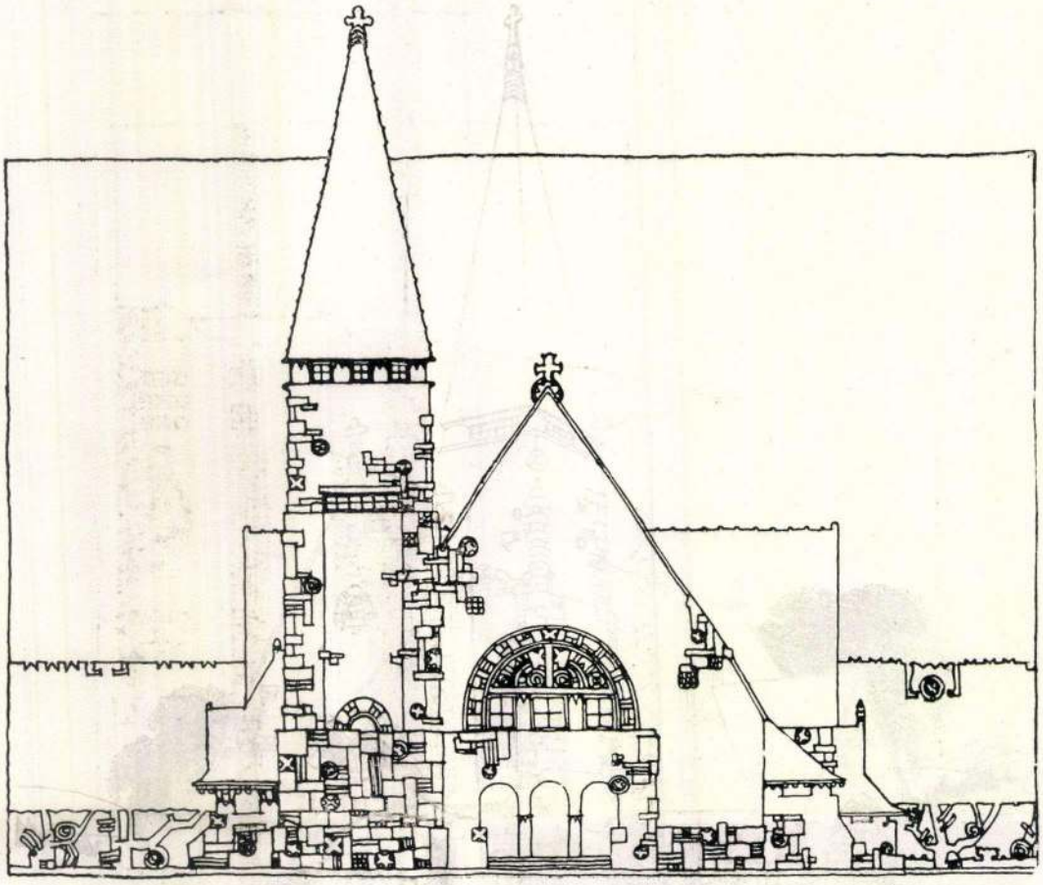

KATÓLIKUS TEMPLOM FŐHOMLOKZAT

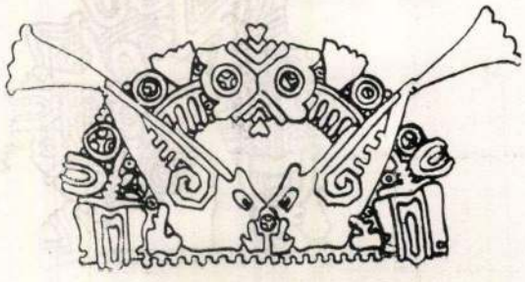

ÁRKAY ALADÁR

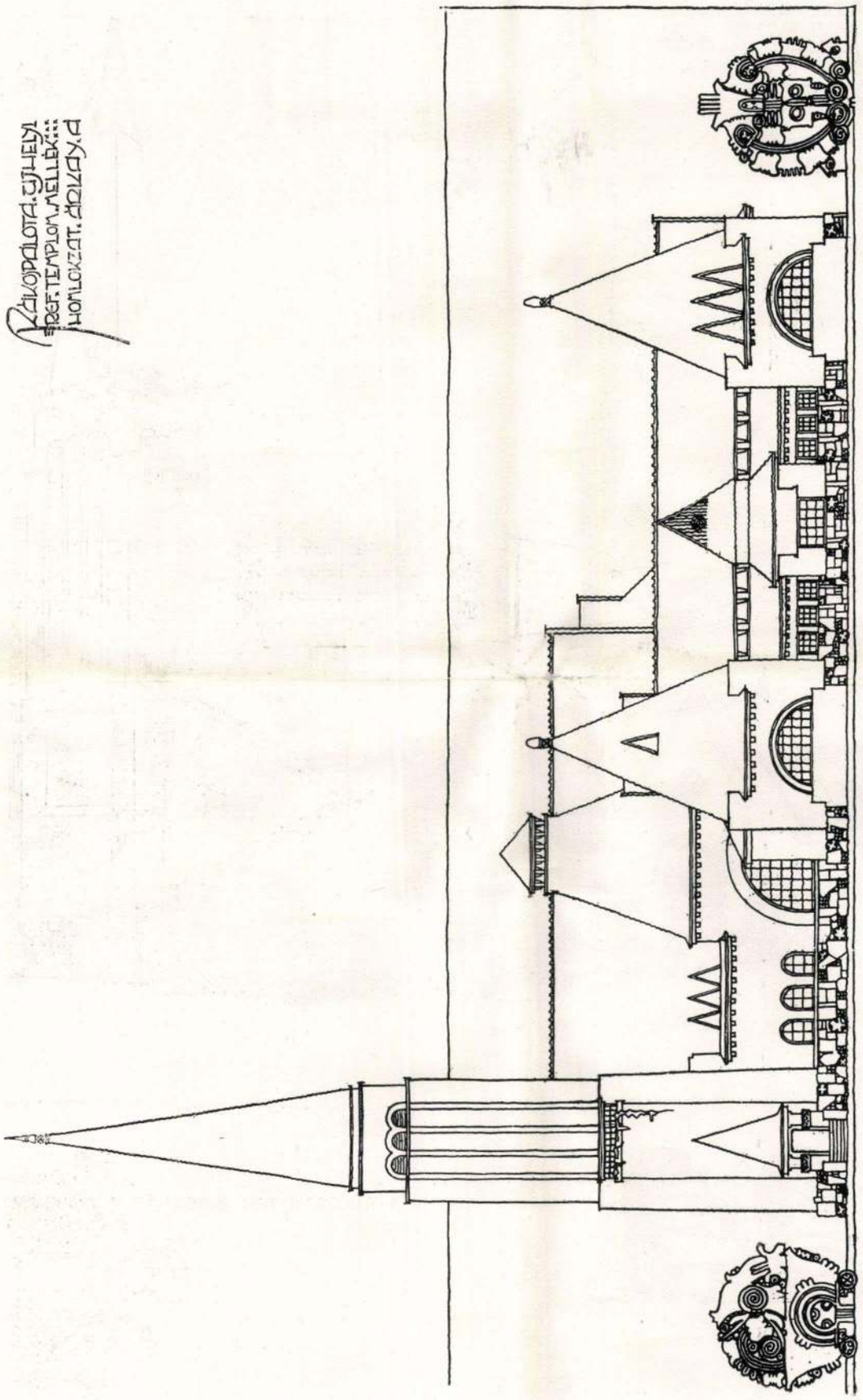

ÁRKAY ALADÁR

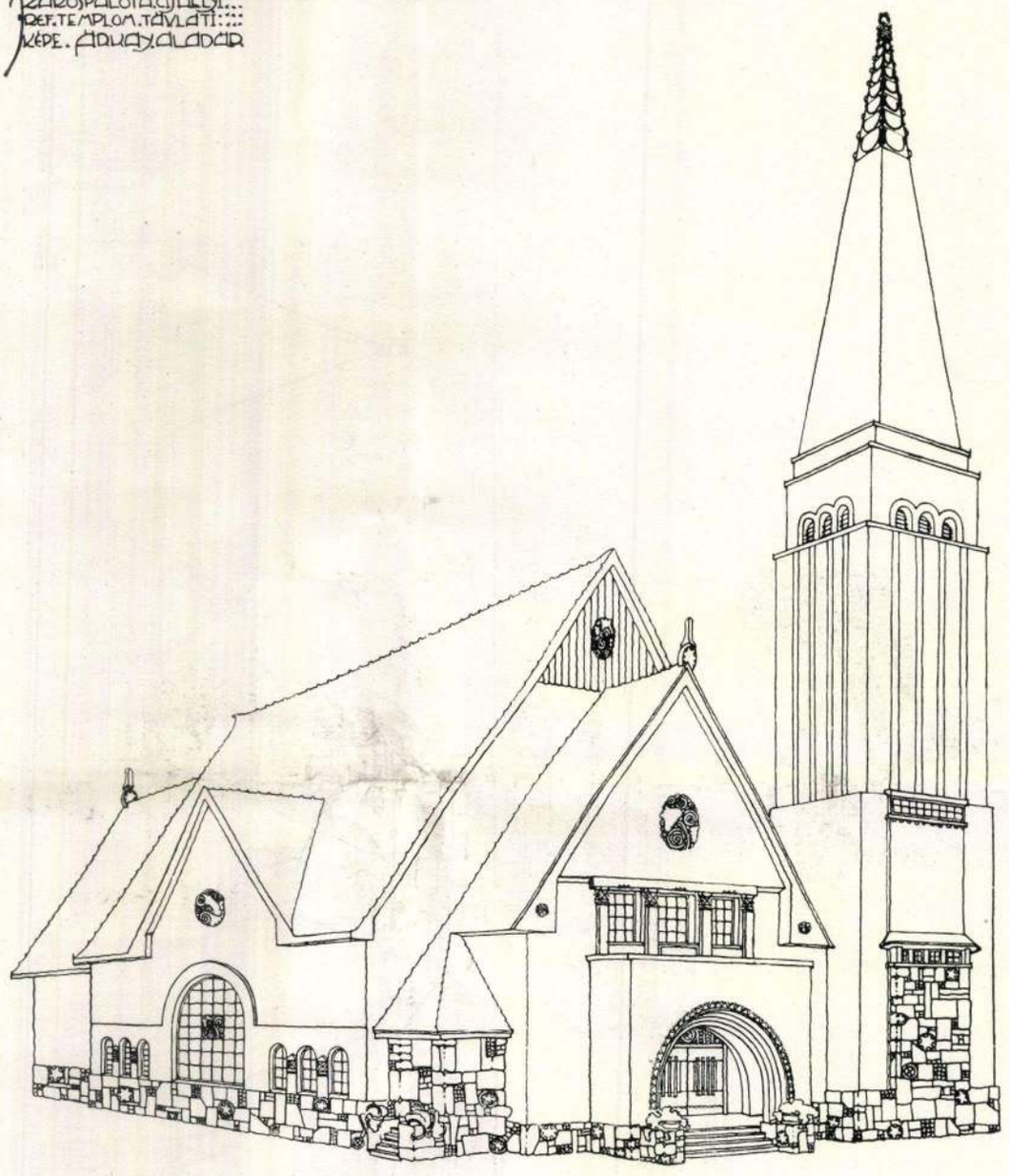

A RÁKOSPALOTAI REFORMÁTUS TEMPLOM

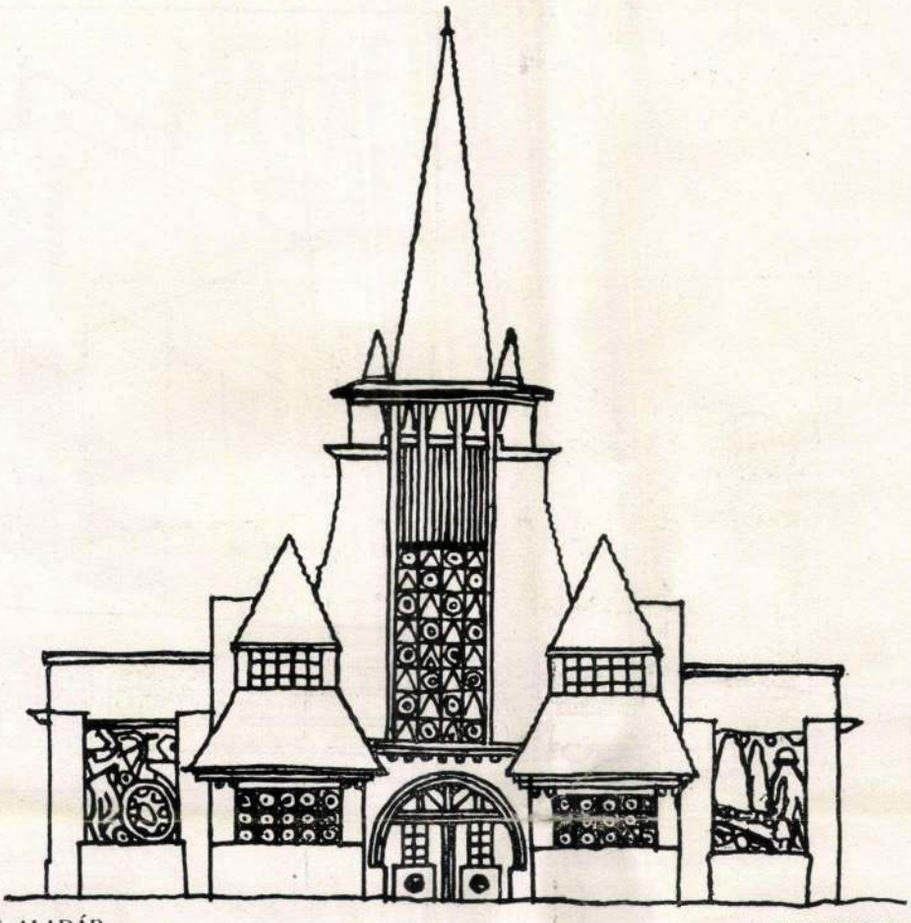

ÁRKAY ALADÁR FALUSI TEMPLOM

Jendrassik Alfréd pályaterve. Pályázó a szanatóriumot 5 épületben helyezi el, úgymint: 1. Ebédlő és konyhaépület. 2. Férfi (és leendő női) pavillon. 3. Igazgatósági épület. 4. Gazdasági épület. 5. Igazgatói lakás, mihez még három különálló fekvőcsarnok csatlakozik. Az első három épület zárt folyosóval van egymással összekapcsolva. A folyosó lépcsős volta a közlekedés szempontjából hátrányos. A szanatóriumnak a 200 ágyról 400-ra való későbbi kibővítését a külön női pavillon melléépítésével, valamint az ebédlő- és konyhaépületre második emeletnek ráépítésével oldja meg. Addig azonban csak félkész munkát mutat a szanatórium, mi a pályázati programm egyik óhajtásával ellenkezik. A szanatórium egyes épületeinek szituálása általában megfelel. Az igazgatói épület a tulajdonképeni szanatóriumépület egy részének kilátását eltakarja. Az igazgatósági épület a szanatórium tulajdonképeni szíve. A helyiségek elhelyezése jó és megfelelő, kivéve a két világítóudvarból világított árnyékszékeké, mely elrendezés szabadonálló épületnél indokolatlan és meg nem felelő. Inspekciós orvos és tiszti étkező helyiségre itt szükség nincsen. A betegpavillonnál a fekvőfolyosóknak nagyrészben a hálószobák előtt való ilynemű elrendezése általában nem felel meg, mivel ez az elrendezés a lakó szobák világítását és a nap besütését kedvezőtlenül befolyásolja. Megállapítható azonban, hogy ezek elhagyásával is megoldható a fekvőfolyosók kérdése. Az árnyékszékek előterei nagyobbak lehetnének és minden egyes árnyékszék külön ablakkal volna világíttandó és szellőztetendő. A főlépcső másodlagos világítása kifogás alá esik. Az alagsorban levő vízgyógyintézet déli szituálása jó, de a helyiségek méretezése

ÁRKAY ALADÁR

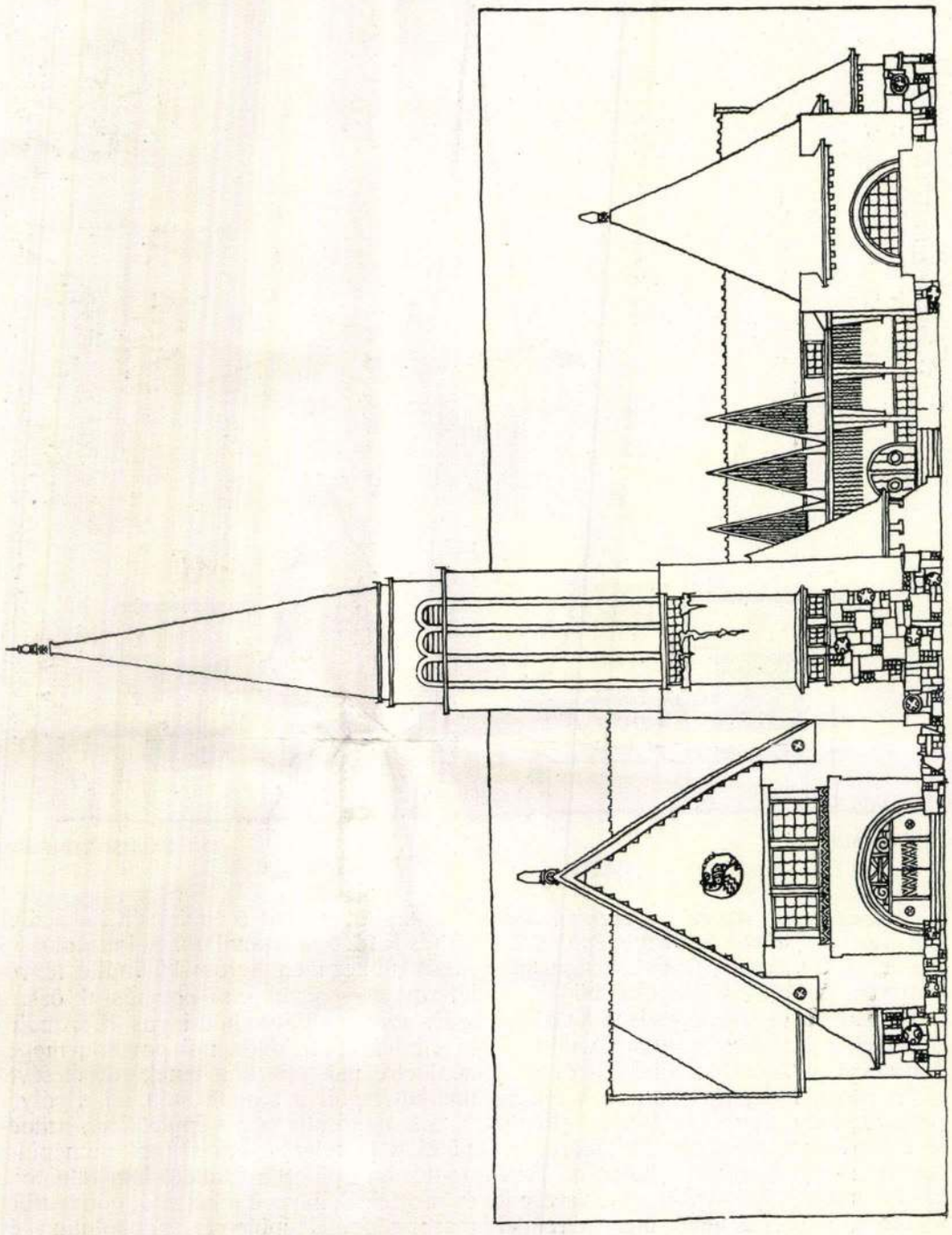

A RÁKOSPALOTAI REFORMÁTUS TEMPLOM

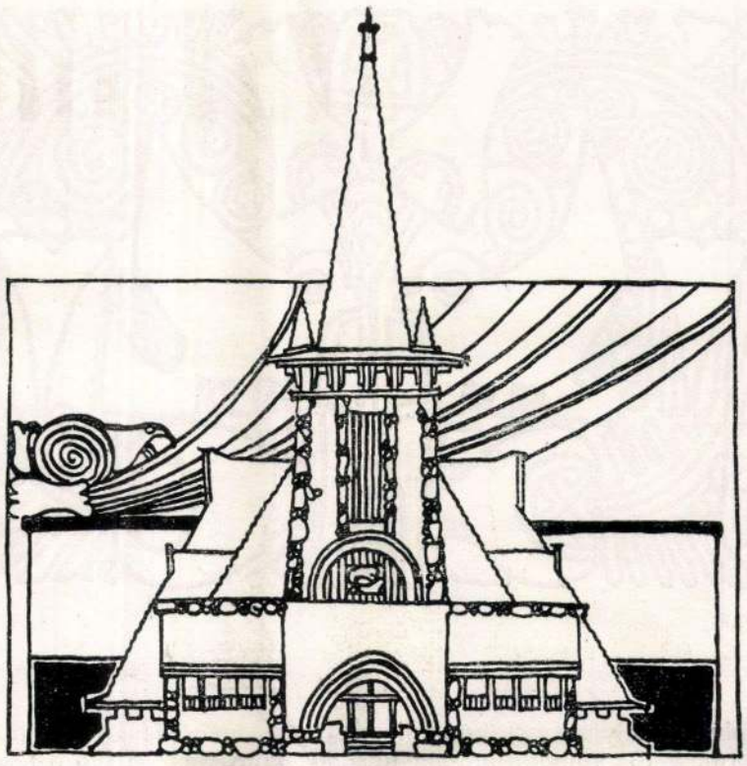

ÁRKAY ALADÁR FALUSI TEMPLOM

kodó szélirány miatt ezen épületek alatt a telek délkeleti sarkában lett volna jobb elhelyezni. Hogy a tervbe vett későbbi hozzáépítés, illetve kiegészítés minden nehézség nélkül eszközölhető-e, ezen tervekből részletes kidolgozás hiányában közelebbről meg nem ítélhető. A férfipavillonnal jó és megfelelő az épületnek közösbetegeknek és külön szobák szerint három részre való elosztása, miáltal a különszobák traktusmélysége és belső magassága a közös betegtermekéinél kisebb lévén, a különszobák igen jó és célszerű, valamint gazdaságos méretezést nyerhettek. Az orvosi és felvevőhelyiségek, valamint a vízgyógyintézet az „U" alakú betegpavillon középső részében levő egyik emeletsor kizárólagos igénybevételével helyeztetnek el. Ez ugyan ügyes, de hibáztatandó, hogy a hidegvízgyógyintézet északnak és a műterem hozzávaló helyiségekkel délfelé néz, holott fordítva lenne helyes. Az épület alaprajzi „U" alakja a homlokzat középső részében elhelyezett betegszobáknak csaknem teljesen szélvédettséget biztosít és az ottlevő terrászon ügyesen diszponálja a fekvőhelyek egy nagy részét. Szép és célszerű eszmeként felemlítendő ezen fekvőterrász alatti hosszú és széles zárt sétafolyosó. Az épület déli oldalának egy csekély részét a délutáni nap nem éri ugyan, megállapíttatott azonban, hogy itt csak kevésbbé fontos helyiségek (nappali szobák) vannak. A klozettek világítása és szellőzése némi javításra szorul. Az étteremmel való összeköttetés kissé körülményes, de jó a konyha elhelyezése egy nívóban az éttermekkel. A fekvőhelyek elosztása és megoldása jó és célszerű. Szélfogók beiktatása a bejáratoknál szükséges lesz. Az egész terv különben igen világos és tetszetős. Főleg szép ennél a megoldásnál az, hogy tervezők a helyiségek csoportosítása és praktikus részletmegoldása által hotel- vagy penziószerű jelleget adtak az épületnek, mi a beteg lelkületére igen kedvező, mert nem érzi magát kórházban. Az ablakok megnagyobbítása a padlóig (erkélyszerűen) és a menyezetig, mint általában, úgy itt is célszerűbb lenne.

A-29-7.

ÁRKAY ALADÁR

jobb lett volna elhelyezni. A nappali társalgók megoldása szép és megfelelő, de az ily természetű szanatóriumban túlságos költséges. A közöstermes betegek és különszobás betegek elválasztásáról a helyiségek más csoportosítása által jobban lehetett volna gondoskodni. A közös (6 ágyas) szobák előtt való üvegezett előterek kedvezőtlenül befolyásolják a hálóhelyiségek világítását. Az árnyékszékek és előtereik méretezése és száma általában véve kicsi. A vízgyógyintézet fontos gyógyítási faktor lévén, északi elhelyezése nem kedvező, ezen azonban könnyen lehetne változtatni. Svédtorna és Zanderhez való helyiségre nincs szükség, a köpetvizsgáló nem oda való. A személyzeti szobák és azok elhelyezése jó és megfelelő. Az alorvosi lakások elhelyezése jó. A Röntgen-helyiségeknek a műtőcsoport mellett kellene lennie. Köpetsterilizáló helyiségekről nem történt gondoskodás, a tisztogatóbalkonok szituálása kissé távoleső, egyéb helyiségek elhelyezése jó és megfelelő. Ugyanezek állanak a többi emeletekre is azzal, hogy a magasabb emeletek folyosóinak világítása már teljesen kifogástalan és a szekrények elhelyezése a képződőhelyiségekben megfelelő és változatos képet ad a folyosóhelyiségeknek. Az I. emeleten levő középső 6 ágyas szobák fölött a II. emeleti főfal alátámasztása szerkezeti nehézségekkel fog járni a nagy fesztávolság miatt. Az ebédlő- és konyhaszárny csatlakozása jó és megfelelő. A műszaki leírás szerint az ebédlőhelyiség a későbbi kibővítésre való előrelátással méreteztetett, de kétoldali hozzáépítéssel is megnagyobbítható ügyesen. Az étkezőtermek előtt kézmosdókról kellene gondoskodni. A konyha és mellékhelyiségeinek elhelyezése jó. Az igazgatólak jó és megfelelően van megoldva, úgyszintén a kapusház is; utóbbiban boncterem elhelyezése nem kívánatos. Sporttérre a szanatóriumnak nincs szüksége. A homlokzati megoldás megfelelő, az egész terv a fentebb említett egyes fogyatékosságai dacára is nagy tanulmányokról, nagy gondról és nagy műszaki tudásról tanuskodik és sok értékes eszmét és megoldást tartalmaz. Különösen kiemelendő, hogy pályázók a „Sarason" szisztémája alapján oldották meg tervüket, érdekes szerkezeti elvek alapján.

Spiegel és ifj. Englerth terve. Ezen tervnél a két betegpavillon és a közbeneső étteremépületcsoport szituálása különösen jó és festői. A kilátás a felső épület bal szárnyának egy részét kivéve mindenütt zavartalan. A nyugati mosódaépületet az ural-

lognak. Sok más előre kinem számítható dolog (pl. egy uj híd, utca, üzem stb.) játszik itt közre, nemutolsósorban a közgazdasági élet állapota, mennyi pénz áll rendelkezésre, mely elhelyezkedett kevés ingatlanban. De az, hogy egy ily hamis elv és beállítás által erőszakos módon *minden telekérték emelkedést a kommun számára* lekössenek, sem nem méltányos, sem nem igazságos, sőt veszélyes egy magántulajdoni jogalapon álló társadalomban. A „Nesze semmi fogd meg jól" elvének csillogtatásával tulajdonképen a kommunista elv lényegét csempészi be ez ügyesen. Finom és észrevétlen megindulás ez a lejtőn, mely hogy hova vezet, világosan láttuk és enbőrünkön tapasztaltuk. Tehát vigyázat! Mázolva!

Halálosan komoly ügy. Megirtuk lapunkban (és leszögezhetjük kizárólag itt vetődik fel egyedül ez ügy) hogy a tervező építészek amugy is agyonredukált tiszteletdíja után olyan illetékeket szednek, melyre ez a jövedelem nem alkalmas. Forgalmi adót tiszteletdíj után szedni abszurdum, mert ugyan kire hárítsa át azt a tervező építész. Most ujjóól még sérelmesebb ügyről kell beszámolnunk. A városháza a tervezők tiszteletdíja után *3.5 %* azaz három és félszázalék nyugtabélyeget követel az 1931. évi 5100. számu miniszteri rendelet értelmében. Bocsánat, hát követeljen, hisz a tiszteletdíjat ő fizeti, de akkor térítse ezt meg a tervezőnek. Vagy pedig tessék a *Mérnök Kamara* díjszabályzatába sürgősen beiktatni egy pontot, hogy minden illetéket, forgalmi adót akár ki van kötve, akár nem, az építtető hatóság tartozik megfizetni a tervezőnek. Végre is ennyit csak várhat a tervezői kar a *Kamarától*.

Az Országos Egyházmüvészeti Tanács, mely a Biboros Hercegprimás elnöklete alatt, a magyar egyházművészeti ügyeket intézi, *Gerevich* Tibor professzor elnöklete alatt megtartotta második összülését március 2-án, melynek előadója dr. *Szőnyi* Ottó, a Központi Egyházművészeti Hivatal elnöke, jegyzője pedig *Szabó* Loránt építőművész volt. Napirend előtt az Elnök meleg és meghatott szavakkal emlékezett meg a magyar egyházművészet nagy halottjáról Árkay Aladár építőművészről, akinek sok szép alkotása közül a Bpt. városmajori templom és a győri uj templom emelkedik ki, mely utóbbi a Greguss-díjat nyerte. A rendkívül és nehéz és sok ügyet felölelő program főbb pontjai voltak: magyar egyházművészeti liturgikus szabálykönyv kiadása a mult emlékeit ismertető résszel, mely egyrészt a papság, másrészt az alkotó művészek igényeit kielégítené. Dr. Szőnyi Ottó, ki 30 éves ezirányu munkásságával a legelső szakember e téren, aki tanári működése és kutatásai alapján szerzett tapasztalatai nyomán feldolgozta a témát, hajlandó annak könyvalakban való kiadására és igéretet tett, hogy ez egy éven belül meg fog történni. Az egybegyült Tanács egyhangu lelkesedéssel fogadta dr. Szőnyi Ottó bejelentését. *Gerevich* professzor elnök rámutatott, hogy ezzel parallel a Rómában élő hazánkfia, dr. *Luttor Ferenc* prelátus is dolgozik hasonló irányu müvön, melyet egy olasz tanárral 3 nyelven óhajtanak kiadni. A Tanács ezt is örvendetesen tudomásul vette, miután ez irányban alig van irodalmunk. Azután áttért a Tanács az aktuális művészeti ügyek tárgyalására. Dr. *Szőnyi* Ottó előterjesztette a Tanács által felülvizsgált és kivitelre szánt templomok építési ügyeit. Elkészült a budapesti Regnum Marianum (dr. Kotsis Iván), a tisztviselőtelepi (dr. Lechner Jenő), a külső Üllői-uti (dr. Fábián Gáspár), a külső Váci-uti (Foerk Ernő), a Szondy-utcai (dr. Fábián Gáspár), nagy templomok folyamatban vannak a Lehel-téri (Möller István), a középferencvárosi (dr. Fábián Gáspár) templomok, valamint néhány vidéki templom építése, köztük a székesfehérvári Prohászka Ottokár emléktemplom (dr. Fábián Gáspár). Felhivja a Tanács az összes tagokat, hogy bármely templomba a Tanács engedélye nélkül semmiféle tárgyat, képet vagy szobrot elhelyezni ne engedjenek és ha ilyen tudomásukra jut, azonnal jelentsék. Elnök a kitünő előadónak köszönetet mondva, a rendkívül tartalmas ülést bezárta.

dult, hogy a vakolat néhány helyen lehulott, nem volt vizálló, bár más helyen kifogástalan volt. A jó és a rossz vakolat vegyvizsgálata azt mutatta, hogy összetételük egyenetlen volt. A hiba oka az volt, hogy a homályban dolgozó munkások rosszul keverték meg a betont, némely helyre tiszta cement, más helyre pedig csak kavics jutott. Ez esetben tehát szintén nem a cement volt a hiba oka.

A hideg idők beáltával az éjjeli fagy is oka lehet, hogy a megkötött beton nem felel meg a várakozásnak. Egy esetben egy betonfödém felső részén szétmorzsolódott a beton, mig az alsó rétegek kifogástalan szilárdsággal rendelkeztek. A reklamálásnál az építész jóhiszemüen kijelentette, hogy fagyás [illegible] zárva. A gyár azonban a reklamáció [illegible] jelentésekből meg-

niszteri osztálytanácsosi címmel felruházott nyugalmazott kereskedelemügyi minisztériumi műszaki tanácsosnak, a Mérnöki Kamara titkárának ebben a minőségében kifejtett közhasznu érdemes tevékenysége elismeréseül a magyar királyi kormányfőtanácsosi címet adományozta. Ez a kitüntetés az egész magyar műszaki világban őszinte örömet keltett. *Thoma* Frigyes a Mérnöki Kamara titkári székében évek óta folytat önzetlen és szivós harcot a magyar mérnöki kar jogos érdekeinek védelmében és a magyar műszaki életnek nem egy eredményes akciója indult meg az ő kezdeményezésére. A kormányzó kitüntetése egy valóban arra érdemes férfiu közhasznu tevékenységét jutalmazta meg a kormányfőtanácsosi címmel.

Kelemen Kornél — kormányfőtanácsos. A Kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére dr. *Kelemen* Kornél országgyülési képviselőnek, a Mérnöki Kamara ügyészének a közélet terén szerzett érdemei elismeréseül a magyar királyi kormányfőtanácsosi címet adományozta.

Uj épitőmesterek. Az Épitőmesteri Képzettség megvizsgálására szervezett bizottság legutóbb a következőknek adott ki épitőmesteri bizonyítványt: *Lukovits* István (V., Tátra u. 14—16). *Cerny* Károly (Szigetvár), *Varga* József (Rákospalota, Máv. telep, Bajor u. 3.), *Diener* Márton okl. m. (I., Horthy Miklós út 65.), *Hussy* Antal (VI., Aradi u. 28.), *Tamássy* Emil (Kispest, Kálmán kir. u. 27.), *Fuchs* Lajos okl. m. (VII., Dohány u. 94.), *Pázsy* József (X., Szigligeti u. 15—a.).

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet április hó 8-án, pénteken délután 5 órakor és 9-én, szombaton délután 6 órakor az Egylet székházában (Budapest, IV., Reáltanoda ucca 13—15.) tartja LXXXIV. évi rendes közgyülését.

A Mabi házakat vásárol. Hét és negyedmillió pengőért öt nagy bérpalotát vett a Mabi, ami az épitészi kart két oldalról lepte meg kínosan. Először is, miért vesznek bérházat, mikor azon a pénzen sokkal különb, sokkal inkább a célnak megfelelő házakat épithettek volna, ahol tervező és épitőbrans, de az egész közgazdaság némi levegőhöz juthatott volna. Sokkal megdöbbentőbb azonban az, hogy a Mabinak annyi felesleges pénze van — mondják 20 millió pengő — hogy nem tudja mit csináljon vele. Honnan van e pénz? A szegény alkalmazottak és nem utolsó sorban a csődbekerült alkalmaztató vállalatok keserves filléreiből? Ha ott ennyi pénzt meg lehet spórolni nehány év alatt, akkor nagy bajoknak kell lenni, hisz egy közintézmény nem szívhatja fel az alája törvényileg rendelt felek vérét oly mértékben, hogy abból bérházak vételére feleslegek, óriási pluszvagyonok származzanak. Nincsen-e ez a kapcsolat egyenes arányban a csődbejutásokkal, az alkalmazottak nyomorával stb., stb. Ezt kivizsgálni, erre feleletet adni okvetlen kell, már csak a munkaadók és alkalmazottak, a fizetők érdekében is!

Kommunistaizü próbálkozás az a terv, mely ugy akarja az épitkezést megindítani, hogy az övezeteket előbbre rukkoltatja és az ezáltal előálló telekértékemelkedést a köz részére (75%-ban) lefoglalja. Micsoda agyafurt csomagolásban kerül itt felszinre *a telekérték adó kommunista gondolata*. Mintha bizony egy telek értékét az övezeti beosztás által nyerné. Ez is hozzájárul, de egyáltalán nem lényege a do-

Árkay Aladár, építész

34-37

Varga Lea: Árkay Aladár egy 60-i villájáról

Magyar

Építőművészet, Bp. 1983

83/3

A-19-9

készültek, így valószínű, hogy a fogadócsarnokok ötlete is az osztrák típustercekből származik.

Balatonfüred, az első balatonparti üdülőhely, mely a század második felében kezd kiépülni, gyűjtőhelye a népszerűvé vált romantikus stílusnak. Nyaralói, fürdőházai, a sétány menti kioszkok, kútházak mind faragott, áttört díszű, faoszlopon álló oromzatos, mellvédes épületek. Tarr Lászlónak „A délibábok országa" című könyvében[24] például egy, a múlt századi Füredet ábrázoló képen[25] több hasonló épületet is felfedezünk, köztük egy olyan nyolcszögletű, magas faoszlopokon álló sátortetős alkalmatosságot, mely a félszázaddal korábbi, angliai kertek romantikus „tent"-jeire, „trellis"-eire, lugasaira emlékeztet.

Hasonló képet nyújtottak a kor felvidéki, erdélyi fürdőhelyeinek — Bártfa, Szliács, Új-Tátrafüred, Herkulesfürdő— „Kurhallé"-i, ivócsarnokai stb.

A hetvenes években a fogaskerekű megindulásával a „svájci" stílusú nyaralók építése új lendületet vett. Az „Internationale Gesellschaft für Bergbahnen" baseli társaság képviselője, Cathry Salesi Ferenc mérnök a „Riggenbach és Zchekke szabadalmi rendszere szerinti fogaskerekű, gőzmozdonyú vaspálya" építésére szerződik Házmán Ferenc polgármesterrel. A Fogaskerekű Vállalat üzleti haszna kevésbé a menetdíjakból, inkább a nagyszabású parcellázásból származott: összevásárolta azokat a telkeket, melyeket saját vasútja által szándékozott értékesebbé tenni. Nagykiterjedésű ingatlanjainak felosztási tervét maga elkészíttette,[26] és bemutatta a Közmunkatanácsnak, s a városi hatóságoknak, amelyek azokat némi módosítással jóváhagyták.

A társaság ingatlantulajdona több mint száz telekre oszlott. Ezek jó része a fogaskerekű régi végállomása (mai Szabadsághegyi megálló) köré csoportosult. A vállalkozó a telkekre nyaralókat építtetett, amelyeket sok évi törlesztésre áruba bocsátott. A kb. egy évtizedes svábhegyi villaépítési kampány eredményének megítélése — szemben az ötvenes-hatvanas évek termésével — nagyon nehéz. Amint erre Váli István Budai villák című cikkében[27] felhívja a figyelmet, a Svábhegyi Fogaskerekű Vaspálya Társaság részére készült nyaralók látványos külsejét spekulatív meggondolások diktálták, s a kor divatjának megfelelő faragott vagy fűrészelt homlokzatdíszekkel nem mindig párosultak korszerű, kényelmes belsők.

Ezeknek a Fogaskerekű Vállalat építtette nyaralóknak csaknem mindegyikén van faragott veranda, s tény, hogy némelyikük homlokzatalakításában, alaprajzában rokonságot mutat azokkal az 1860—70 között épült, fatornácos budai villákkal, melyeket az előzőekben mint kora eklektikusokat jelöltünk meg. E rokonság azonban csak néhány példára korlátozódik, és így sokkal inkább egy felületes igazodásra enged következtetni a megrendelő részéről. Valójában pedig egy új, a hazai romantikus „svájci" lakra már csak halványan emlékeztető, nemzetközibb stílust látunk kirajzolódni az 1880—1890-es évek gyors ütemű villaépítkezésében.

*

A múlt századi „svájci", tornácos-verandás, faragott díszű villák a napjaink építészetéből egyre inkább eltűnő anyagszerűségükkel képviselnek értéket. De érték számunkra az a bámulatos kézművesség is, melyről a verandák, faragott, lombfűrészelt fadíszek szeretetteljes kiképzése tanúskodik. Az az aprómunka, melyet az iparosok kedvvel, és a szívüket is beleadva végeztek, a 20. század elkerülhetetlen léptékváltása következtében szintén eltűnt környezetünkből.

A „svájci" házak iránt általánosan megnyilvánuló nosztalgiának épp az az egyik oka, hogy arányaikban, díszítésükben olyan emberi léptéket testesítenek meg, mely napjaink környezetére nem jellemző. A mai környezet érzéki megfosztottságában elementáris jelentést kap a fa, a fa-díszítés: a természeti anyag, mely emberi kéz nyomát viseli, ugyanolyan ritka és üdítő, mint az érintetlen természet.

A villa, nyaraló, a zöldövezetbeli családi ház a nyilvánosságtól távol épül, s némi öncsalással bár, szabadságot, menekülést hivatott kifejezni. A természettel való összefonódás, a kert elkülönítettséget, elvonulást biztosít a tulajdonosnak a civilizáció közvetlen közelében. Villájában, nyaralójában a polgár lehetőleg szabadon és kontrollálatlanul szeretne élni.

E „svájci" házakat nézve nemcsak az anyag, s a tradicionális kézműipari technika után érzünk nosztalgiát, hanem az egyértelmű életérzés után is, mely egykor e nyaralók stílusát diktálta. A vágyálmok, vágyképzetek ilyen bátor, nyílt felvállalása a ma embere számára vonzóan hiteles világképet tükröz: hiszen a „svájci" nyaralóknál a konkrét stílus-előképhez való igazodásnál sokkal erősebb a „romantikus" jellegre való törekvés, tehát egy másodlagos, csak hangulati szinten értékelhető alkotói szándék.

A kézzelfoghatóvá tett eszmény — a privát szféra eszménye — váltja ki tehát intim környezeteket nélkülöző korunkból a nosztalgiát: nosztalgiát a kor után, mely ugyanolyan meggyőző természetességgel állította elénk ezt az eszményt, ahogy az átvett formákat a hazai feltételeknek megfelelően adaptálta.

Bartholy Eszter

5

6

7

4. Bár sokkal későbbi példa, itt szólok a budai Várpalota déli lépcsőrendszere melletti, „kerti lak"-ként, „Erzsébet királyné magyar háza"-ként említett, a Hauszmann-féle átalakítás idején épült lombfűrészes díszítésű villáról, mely stílusunkba tartozik, romantikus divat késői, anakronisztikus továbbélése, sőt a picturesque eszményé is, annyiban, amennyiben az épülettel a kertrészletnek festői hangsúlyt kívántak adni, talán épp a Marie-Antoinette-féle normann tanya mintájára. A „kerti lak" 1944—45-ben leégett, 1951-ben lebontották. Reprodukált fényképét megtaláljuk: Horler Miklós: Budapesti műemlékei. I. Budapest, 1955. 209. o. 134. kép.
5. *Pilcher, Donald:* The Regency Style. 1800 to 1830. London, 1947.
6. i. m. 88. tábla.
7. *E. H. d'Avigdor:* Das Wohlsein der Menschen in Grosstädten mit besonderer Rücksicht auf Wien Wien, 1974. 198. o.
8. Vasárnapi Újság, XIII. évf., 1866. VIII. 12. 383—384. o.
9. Fővárosi Levéltár, Budai Mérnöki Tervek — FL; BMT 1415, BMT 252.
10. BMT 1073.
11. BMT 1276; BMT 1319.
12. BMT 1383.
13. BMT 611.
14. BMT 1209.
15. BMT 589; BMT 839.
16. BMT 173.
17. BMT 1169; BMT 392.
18. BMT 930.
19. Budapest, 1893.
20. i. m. — p. 505.
21. i. m. — p. 137.
22. i. m. — p. 127.
23. Műemlékvédelem, 1959/3.
24. Budapest, 1976.
25. i. m. — p. 249. 315. kép.
26. A Svábhegyi Fogaskerekű Vasúttársaság tulajdonához tartozó nyaralótelkek felosztási terve. Lovich és Tsa, Budán, é. n. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest-gyűjtemény.
27. Műemlékvédelem, 1977/4, 293. o.

Árkay Aladár egy budapesti villájáról –

néhány újonnan megtalált fotó ürügyén

4

A mai állapotról a fotókat Szathmáry Zoltán készítette.

5

6

A jelen ötéves tervben elhatározott intenzív lakóépület-felújításokkal kapcsolatban az IPARTERV megbízást kapott a Városmajor utca teljes rekonstrukciójának megtervezésére. Így került sor a 41. számú villára is.

Már kintjárásunk első alkalmával szembetűnt, hogy leromlott állapota ellenére milyen igényesen kialakított, finom részletek láthatók a homlokzaton és a belsőkben egyaránt. Ez a gondosság sejtette, hogy valamely nevesebb építészünk munkája lehet ez a ház.

Valóban, az 1907-es keltezésű terveken Árkay Aladár és Kallina Géza[1] műépítészek és Hochhauser Ferenc kőműves mester neve szerepel. A további adatgyűjtés során kiderült, hogy a házat Árkay Aladár tervezte és az Árkay szakirodalomban eddig kevéssé ismert villáról van szó.

Árkay Aladár a századeleji magyar építészet egyik sajátos, kiemelkedő egyénisége elsősorban a fasori református templom, a kis-svábhegyi bírák és ügyészek telepe, a Győr-Gyárváros-i templom és a városmajori kis temploma alapján.

Kós Károllyal, Jánszky Bélával, Zrumeczky Dezsővel és Toroczkai Wigand Edével egy időben, a század első éveiben ő is eltávolodik az eklektika építészetétől és új utakat keresve a szecesszió felé fordul. Ezen útkeresésében egy érdekes állomás a Városmajor u. 41. sz. ház.

A megbízó özv. Török Ferencné, szül.: Nebenführer Sarolta. Ő a 39. és 41. házszám alatti telkek tulajdonosa (1880 és 1928 között nyomonkövethetően).

A telken 1907-ben még csak egy épület állt: a jelenleg 39/B számú, Hild József által tervezett latinkereszt alaprajzú klaszszicista villa (városképileg védett műemlék). 1841—43-ban épült (1868-ban és 1873-ban megtoldották, 1907-ben és 1939-ben belülről átalakították).

1907-ben egyszerre jelentkezett két bővítési igény. Az egyik a 39/A-val jelzett, különálló egytraktusos épület, melyet Módl Lajos építőmester tervei alapján építettek meg (1911-ben „L" alakú szárnnyal bővült — szintén Módl Lajos munkája). A másik, a 41. számmal jelzett bővítés, a klasszicista villa „L" alakú „toldaléka" Árkay Aladár 1907-es tervei alapján (illetve annak némi módosításával) 1912-ben épült.

A telek egyik irányban a Városmajor utcától a Maros utcáig terjedt, másik irányban a 39/A sz. épület tűzfalától a 41. sz. épület tűzfaláig. A kert közepén kis mesterséges tó állt, a Maros utca felé eső részen teniszpályát építettek. Volt még egy kuglipálya is.

A 41. sz. épület a klasszicista villa bővítéseként ahhoz és a 43. sz. házhoz is zártsorúan illeszkedik. Az utcai oldalon a klasszicista villa keresztszárának homlokzati síkjához kapcsolódik, így 11 m-es előkert alakul ki. Az épület tömegformálásában és homlokzati kialakításában is érzékelhető Árkaynak az a szándéka, hogy a szomszédos timpanonos oromzatú villához harmonikusan kapcsolódjék. Az új épületet az utcával párhuzamos gerincű nyeregtető fedi. A klasszicista villa felé eső traktuson merőlegesen átfordítja a fedélszéket és oromzatos homlokzattal zárja le. Ez a forma jó átmenetet ad a nyeregtető és a szomszéd épület timpanonos oromzata között. Az új beépítés viszont megváltoztatta a klasszicista villa

3

1 2

Jegyzetek

1. Árkay Aladár apósának, Kallina Mórnak irodájában kezdte tervező építészi tevékenységét.

tömegének külső térhatását: a keresztszárak toldalék-jellegűvé váltak. A két főtömeg az utca felől a klasszicista villa hossz-szárnya és az Árkay-féle villa utcai szárnya lett. A 43. sz. ház tűzfala zárja az utca felé a térfalat, az Árkay-villa előtt „U" alakú udvart képezve. Végül is így minőségileg más, új együttes alakult ki, a két épület új viszonyba került egymással, egymást kölcsönösen kiemelve. Az elődök értékeinek megbecsülése, azok sajátosságainak — mint tervezési kiinduló adatnak — figyelembe vétele folytán szimbiózis jött létre. Ugyanakkor mindkét épület magas színvonalon képviseli saját korának haladó építészeti törekvéseit. Ez a magatartás a ma építészének is tanulságul szolgál.

Érdekes az a fejlődés is, ami az utcai homlokzat tervezése és megvalósulása között történt.

Az 1907-es rajzokon a homlokzat két traktusban osztott: a kapu és a fölötte levő ablak sávja az egyik, az oromzat alatti zárterkély sávja a másik. A két traktus a megvalósult épületen is megmaradt, viszont több részlet megváltozott, finomodott.

A kapu a terven kicsi és viszonylag jelentéktelen (ajtószerű). Ezzel szemben a megvalósult kapuzat nagyvonalúbb, elegánsabb, közeli rokonságot mutat a Kós Károly—Jánszky Béla által tervezett zebegényi római katolikus templom kapuzatával (épült 1908—1909). A hasonlóság egyrészt a nyílás arányaiban, a nyílás ívének vonalában mutatkozik meg, másrészt abban a megoldásban, hogy a bejárati ajtó nem a béllet belső oldalán helyezkedik el, hanem attól visszahúzva, egy kis fedett előteret alakítva ki. Azonos még az az elv is, hogy a nyílást széles burkolat hangsúlyozza: a zebegényi templomnál kő, a Városmajor u. 41. sz. háznál cementrabitz, amit viszont ritmikus domborműszerű ornamentika díszít.

Az emeleti ablak is változott: a terveken az ablakmező két egyszárnyú ablakból és egy közte megjelenő díszes bélletből állt. A megvalósult ablakmező hármas osztású, a két szélső ablak egyszárnyú, a középső kétszárnyú. Az alsó nyílószárnyakat fix osztás választja el a fölötte levő üvegezett mezőtől, melyek négyzetes farácsozattal osztottak.

A megépült homlokzaton a kis kiülésű (0,35—1,15 m) zárterkély csak a földszinten maradt meg, a fölötte az emeleten ugyanaz a háromosztatú ablak jelenik meg, mint a kapuzat fölötti mezőben. A kerti homlokzaton is ezeket az ablakokat találjuk.

Ez a ház sok elemében azonos a Kis-Svábhegyen 1910—1913 között épült, Árkay Aladár által tervezett bírák és ügyészek lakóházaival.

A főhomlokzat aszimmetrikus kompozíciója, a tiszta, jól funkcionáló alaprajz, a homlokzat részletképzése (a kapuzat, a hármasosztású ablakok és ezek díszítése a kovácsoltvas virágtartó, a kerti homlokzat erkélyrácsai stb.) az eklektikától való teljes elszakadást és a szecessziós formanyelv kialakulását jelzik Árkay gondolkodásában és ezen az épületen is.

Az épület — a klasszicista villához kapcsolódóan — nagypolgári életmód keretéül szolgált.

A földszinten, a szélfogón keresztül a „csarnok"-ba jutunk (a korabeli építészeti szakkifejezés tágas előteret, hallt jelentett). A bejárati ajtóval szemben hár-

8 7

9

10

1. A Városmajor u. 41. sz. villa eredeti állapotában (Árkay Aladár, 1912)
2. Az előtér és feljárat az emeletre
3. Betekintés a fogadótérbe
4. A Városmajor utcai villa ma
5. A kapu mai állapota
6. Az előtér jelenlegi képe az átalakítások után

11

1. La villa du 41 rue Városmajor dans son état originel (Aladár Árkay, 1912)
2. Le vestibule et l'accès aux étages
3. Un coup d'oeil dans la salle d'accueil
4. La villa d'aujourd'hui de la rue Városmajor
5. L'aspect actuel de la porte
6. L'aspect actuel du vestibule après la reconstruction

7, 8. Földszinti fogadóterem-részlet
9. Zeneszoba a klasszicista épületszárnyban
10. A bejárati lépcsőforduló állapota
11. A villában jelenleg kialakított egyik lakás enteriőrje

7, 8. Détail de la salle d'accueil du rez-de-chaussée
Salle de musique dans l'aile évoquant le classicisme du bâtiment
10. L'aspect du tournant de l'escalier d'entrée
11. L'intérieur de l'un des o-l gements formés récemment dans la villa

7

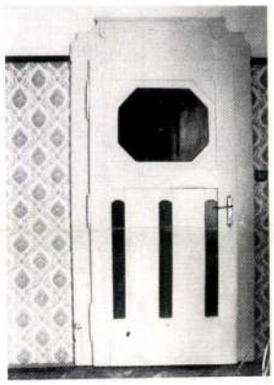

8

9

mas üvegajtóval az „úriszoba" helyezkedett el.

Az emeleten — a folyosóról nyílóan — szobák sora következett. Az utcai szoba, a „vörös" szoba volt a reggelizőhelyiség. A mellette levő kertre nyíló szoba a hajdani hálószoba. A kerti hátsó szoba, a „zöld" szoba volt a vendégszoba.

Az alagsorban helyezkedett el a konyha (most lakás). Az ételt ételliften továbbították a felső szintekre. Itt volt még a mosókonyha is, azonkívül a kazán, mely kör keresztmetszetű, falban vezetett vezetékeken keresztül szállította a meleg levegőt, amivel az egyes helyiségeket fűtötték.

A padláson leválasztottak egy fotólabort sötétkamrával.

Míg a ház alakításában, alaprajzi elrendezésében, tömegformálásában, homlokzatának kialakításában, részletképzésében egységes képet mutat, a belsőkben — nyilván az építtető ízlését követve kényszerű módon — hallatlanul eklektikus kép tárul elénk.

A külsőben megfogalmazott visszafogott formavilág egyedül az emeletre felvezető falépcső és a „csarnok" 3,60 m szélességű nyílásának faburkolatán jelenik meg (mindkettő eredeti állapotában megmaradt).

A lépcső előtti előtér és az ehhez kapcsolódó „csarnok" mennyezete faragott fakonzolokkal alátámasztott fagerendás kialakítású (eredeti állapotában maradt fenn). A bejárat fölötti gerendán ANNO DOM MCMXII felirat. A „csarnok"-ban neoreneszánsz díszítésű márvány kandalló volt (elbontották). A helyiség két végén ólomüveg berakású ablakok voltak (kicserélték).

A bútorok barokk, neoreneszánsz stílusúak voltak, a többi tárgy különböző országokból és korokból származott (kínai padlóváza, olasz reneszánsz faragott házioltár, empire óra stb.).

A bejárattal szemben levő szobát („úriszoba") „mór" szobának is nevezhetnénk. Mennyezete a Spanyolországban honos artesonadóhoz hasonló, faragott, festett fa (eredeti állapotában megmaradt). A falakat bizonyos szisztéma szerint arabeszk motívumú gipszstukkó díszítette (ennek nagy része szintén megmaradt). A ház egyik volt alkalmazottjának, László Teréziának közlése szerint a „mór" szoba berendezését ennek a háznak későbbi tulajdonosai: Gaál Tibor fiumei polgármester és felesége, szül. Török Sarolta gyűjtötték.[2]

A „mór" szobának van a kerti homlokzatra nyílóan egy ajtaja, előtte kis erkéllyel. Ehhez utóbb a kertbe vezető vaslétrát barkácsoltak. Ennek az ajtónak a keretezése szintén „stílusban maradva", móros, arabeszkes stukkóval díszített, idegen a ház egyébként egyszerű homlokzatától.

Az emeleti hálószobában az angol lakószobákra emlékeztető kandalló található (eredeti állapotában megmaradt a beépített szekrényekkel együtt).

A földszinti szélfogóban, a bejárattól jobbra gipsz dombormű van a falon: a Szabin nők elrablása (sérült, de még helyreállítható).

A ház viszonylag épen vészelte át a II. világháborút. A kert közepén bomba robbant, és ettől a kerti szárny emeleti sarka megsérült. A repedések a vakolat nélkül maradt falakon ma is láthatók.

A háború után a ház szabad prédává vált, gazdag berendezését elhordták.

3

4

5

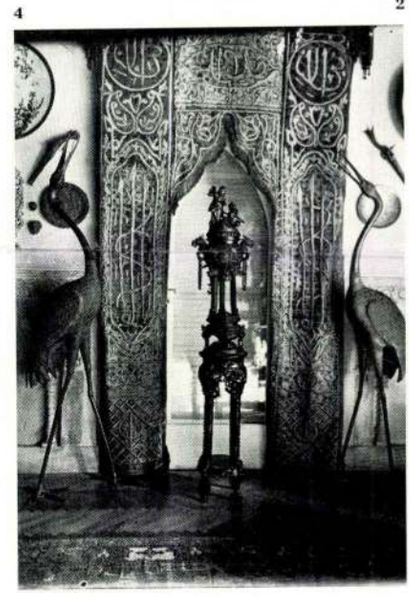

6

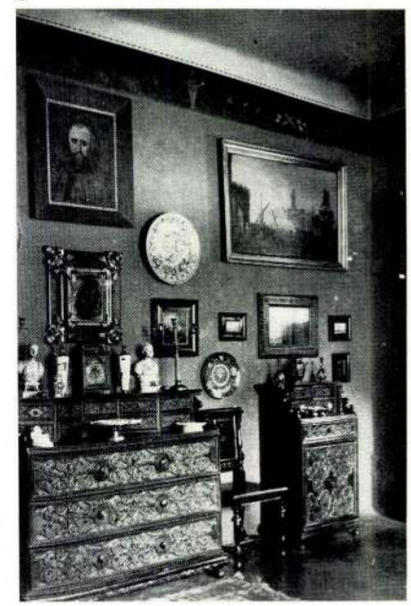

1

2

2. A klasszicista villa tulajdonosa a két világháború között: Török Béláné, szül. Papp Elza.

3. Ez úton mondunk köszönetet Balogh Miklósnak és feleségének, hogy rendelkezésünkre bocsájtották a padláson talált üveglemezes negatívokat a ház eredeti állapotáról.

4. Az eredeti bútorzat egy-egy darabja is fellelhető még: László Terézia őrzi a szélfogóban állt márványasztal alapzatát és egyik oroszlános lábát, a „csarnok" nagy neoreneszánsz asztalát a Filmgyár bútorraktárában látták stb.

Hamarosan állami tulajdonba került. 19-ben, a háború utáni lakásínségben sajnos tipikus, nem egyedi esetként — eredetileg egy család által lakott épü- t négy lakássá szabdalták szét. Az alag- ban (a konyha helyén) egy, a földszin- (a „csarnok" és az „úriszoba" helyén) az emeleten egy lakást választottak le. A klasszicista villával való közvetlen eköttetés megszünt, az ajtót befalaz-

A leválasztás nem vette figyelembe az és a helyiségek morfológiai sajátos- it, a ház eredeti alaprajzi és térbeli vezését tönkretette.

A telket megosztották, az 50-es évek ele- a Maros utcai oldalon négyszintes házak épültek.

Az épület a II. világháború óta felújítva volt, ennek ellenére a homlokzat és első sok részlete megőrizte — részben egészben — az eredeti kialakítást. elyreállításban segítségünkre van még sorozat fotó is a ház eredeti állapotáról rendezéséről.[3]

A ház ebben az állapotában kínosan tál, felújítása most már elkerülhetet-

Mielőtt hozzányúlnánk, szükséges e két dolgot megtenni:

az épületet fel kell venni a műemlék- listára; a Hild-féle klasszicista villa atminősítése is szükséges. Habár a har- madik épület (39/a) nem rangos épí- tész munkája, telepítésével, hangu- latos, zárterkélyes kialakításával jól il- eszkedik a kialakult beépítéshez. A tel- ken levő három épület egy egységet képez, beépítésük együtt is védettséget érdemelne. Az utca túloldalán levő Barabás-villával együtt — szigetként — a hajdani Városmajor utca világát idézi.[4]

Az épületet olyan intézmény vagy sze- mély birtokába kell juttatni, aki helyre tudja állítani és eredeti alaprajzi és beépített) belső kialakításában hasz- nálni is tudja. Négy lakást elő lehet teremteni, de az itt (eddig még szeren- csésen) megőrzött külsőt és belsőt – mely nemzeti múltunk egy lánc- szeme — pusztulása esetén pótolni nem lehet.

Egyezetül — kommentár nélkül — áll- ott egy idézet az épületről egy tervező- et által, 1974-ben készített szakvéle- yből: „...az épület felújítása gazda- lan, ezért nem javasoljuk, szanálását iványozzuk. Fenti megállapításunkat sképi szempontok is alátámasztják."

Varga Lea

12

10

11

1. Szoba belső a kandallóval
2, 6. Szoba belső
3. Zeneszoba belső, részlet
4. Mór stílusú szoba belső

1. L'intérieur d'une chambre avec la cheminée
2, 6. Intérieur de chambre
3. Détail de l'intérieur de la salle de musique
4. Intérieur de chambre de style maure

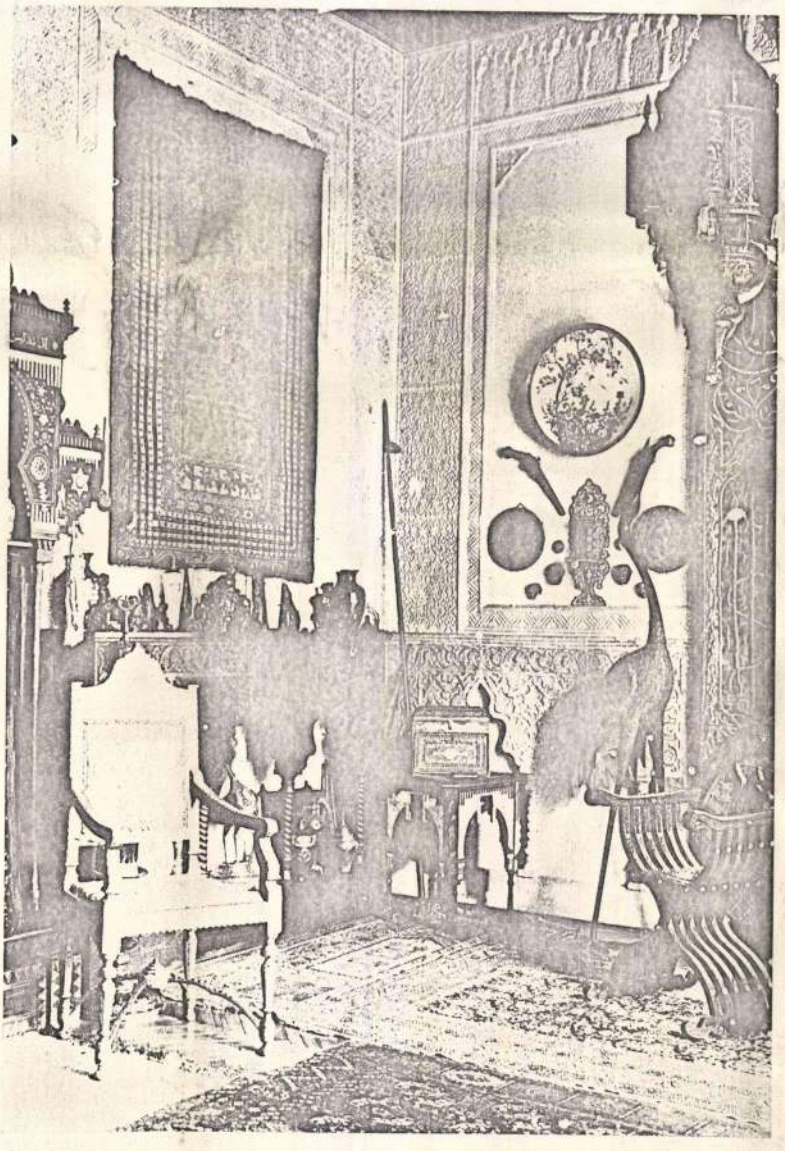

13

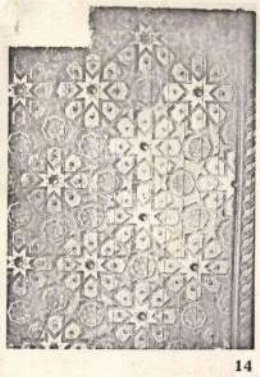

14

5. Szobabelső részlet a klasszicista szárnyban
7, 8, 9. A villa egyes helyiségeinek mai állapota
10, 11, 12. Mór stílusú szobabelsők
13, 14. A mór szoba belső képe és mennyezete ma

5. Détail d'intérieur de chambre dans l'aile évoquant le classicisme
7, 8, 9. L'état actuel de certaines pièces de la villa
10, 11, 12. Intérieurs de chambres de style maure
13, 14. Intérieur et détail de chambres de style maure aujourd'hui

A-29-10

ÁRKAY ALADÁR

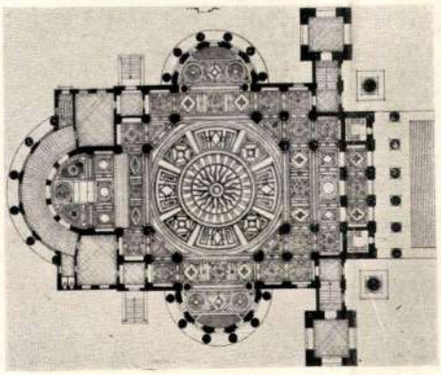

A FERENC JÓZSEF JUBILEUMI TEMPLOM TERVPÁLYÁZATA MEGVETT TERV

DR. LECHNER JENŐ

A NYÍREGYHÁZAI RENDŐRPALOTA

KIVITELEZTE: VÁRALYAY SÁNDOR ÉPÍTÉSZMÉRNÖK, NYÍREGYHÁZA

is kielégítsék úgy a lakosság életszükségleteit, mint a városépítés egészségügyi és szépészeti követelményeit. A tervpályázatra 492 terv érkezett be. A biráló bizottság, melynek tagjai voltak az elnöklő kormánybiztoson kívül *Jendrassik* Alfréd min. tanácsos, *Legman* Imre műszaki tanácsos, *Barna* Dezső Gyöngyös város főmérnöke, *Almási Balogh* Loránd, dr. *Lechner* Jenő és *Spiegel* Frigyes építőművészek, most döntött a pályázatok fölött. 800—800 koronás első díjat nyertek: *Medgyaszay* István építész két tervével, *Scheiber* Miklós két tervével, *Wälder* Gyula, *Pál* Hugó és *Schaefer* Ferenc egy-egy tervvel. 500—500 koronás második díjat nyertek: *Földes* Ede, *Wälder* Gyula, *Thomas* Antal, *Pál* Hugó, *Kocsis* Tivadar és *Káesz* Gyula, *Schaefer* Ferenc, továbbá Faragó Sándor és *Gróf* József. Megvételre ajánlott a bizottság 18 tervet: 1914—18, Máriás Ház, Füzéres Ház, Szines Ház, Ház a Szőlőfürthöz, Otthon, Helyi Szokásoknak, Élet, A_a, A_c. 1918, Xanti, György II, és 1832 jeligékkel. A terveket a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet helyiségeiben közszemlére állították.

Az új hadikölcsön jegyzésére kitűzött határidő július 24-én lejár. Csak néhány nap áll tehát rendelkezésre, hogy ki-ki résztvehessen e hasznos, előnyös és mindenekfelett hazafias akcióban. Tekintve, hogy az aláíró bankhelyiségek tömeges látogatottságnak örvendenek s van rá eset, hogy az a jegyezni akaró csak nagy késedelemmel juthat a pénztárhoz, saját érdekében cselekszik mindenki, aki idejekorán teljesíti kötelességét, ami már azért is előnyös, hogy befizetett pénze mielőbb meghozza busás kamatát. Újolag kérjük ügyfeleinket, hogy nagyobb összegű jegyzéseit lapunknak is tudomására hozzák, hogy azokat ismertetve, a késedelmezőknek jó példát és buzdítást statuáljunk.

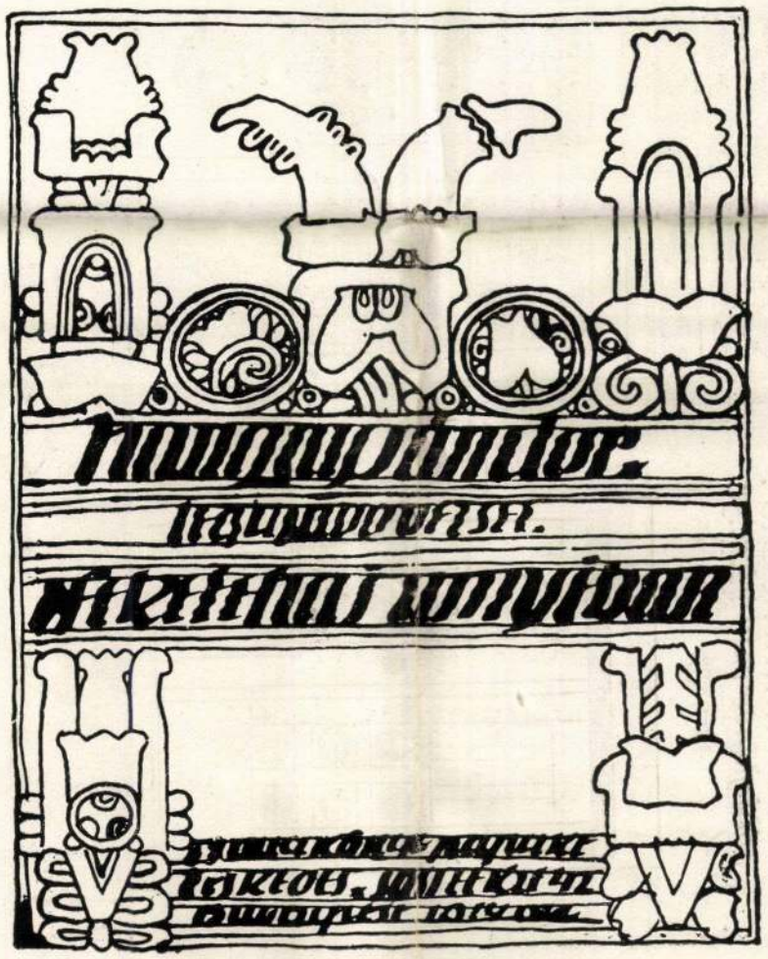

EX LIBRIS ÁRKAY ALADÁR RAJZA

Szterényi József bárói rangja. Ő Felsége a király Szterényi József kereskedelmi miniszternek és tör-

A-29-11

Árkay Aladár

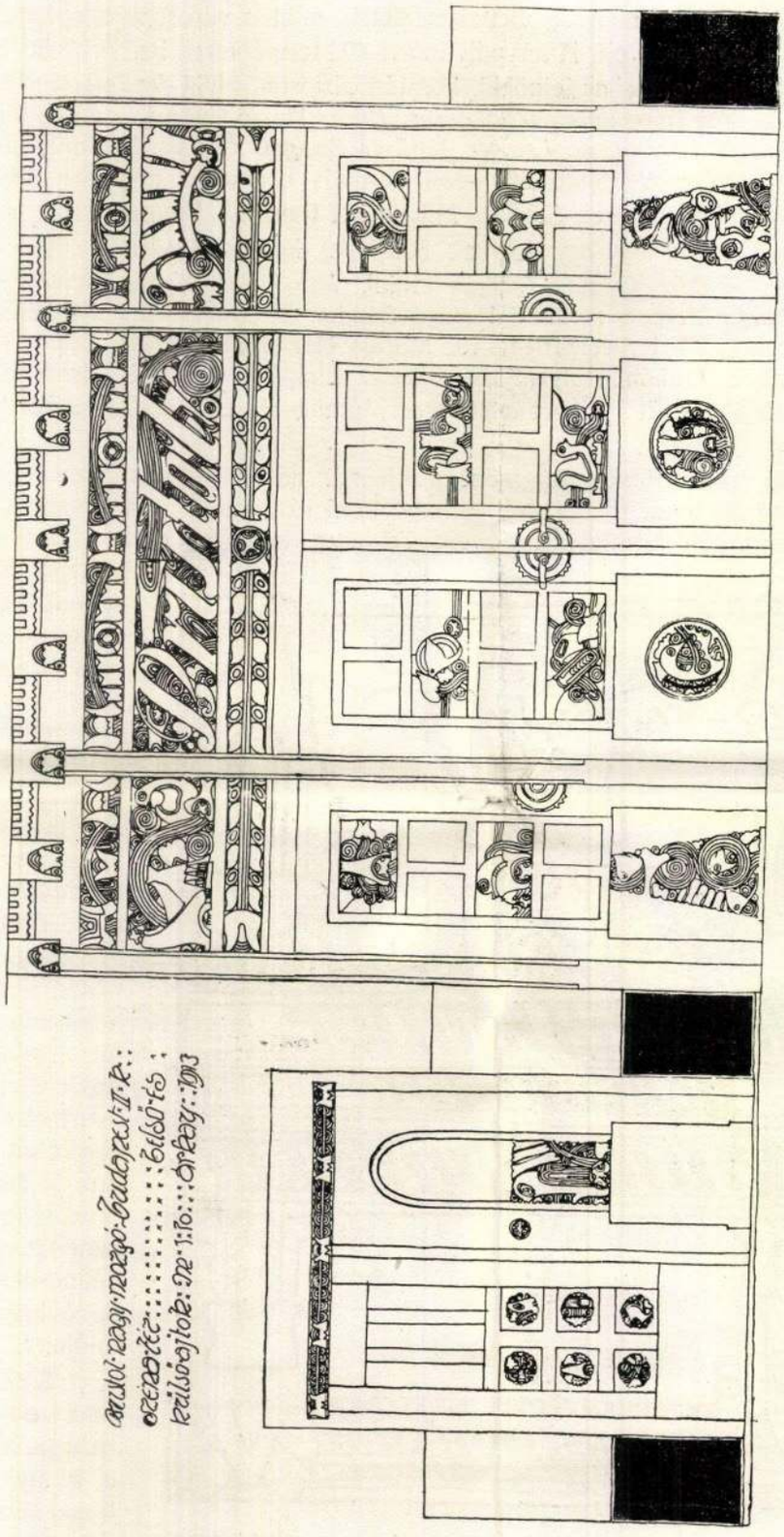

RÉSZLET A SZÉNATÉRI »NAGY MOZGÓ SZINHÁZ« TERVÉBŐL

Arkay Aladár

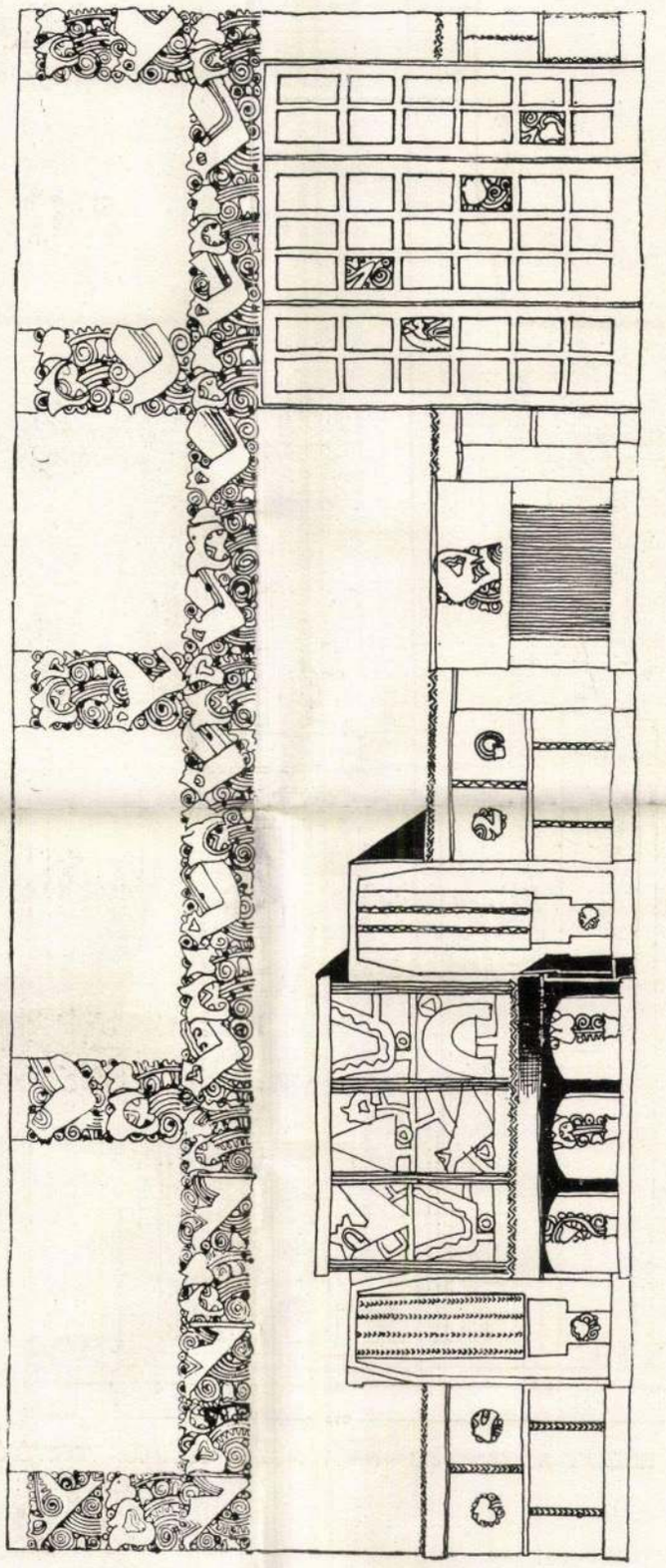

RÉSZLET A SZÉNATÉRI »NAGY MOZGÓ SZÍNHÁZ« TERVÉBŐL

A-29-11

Arkay Aladár

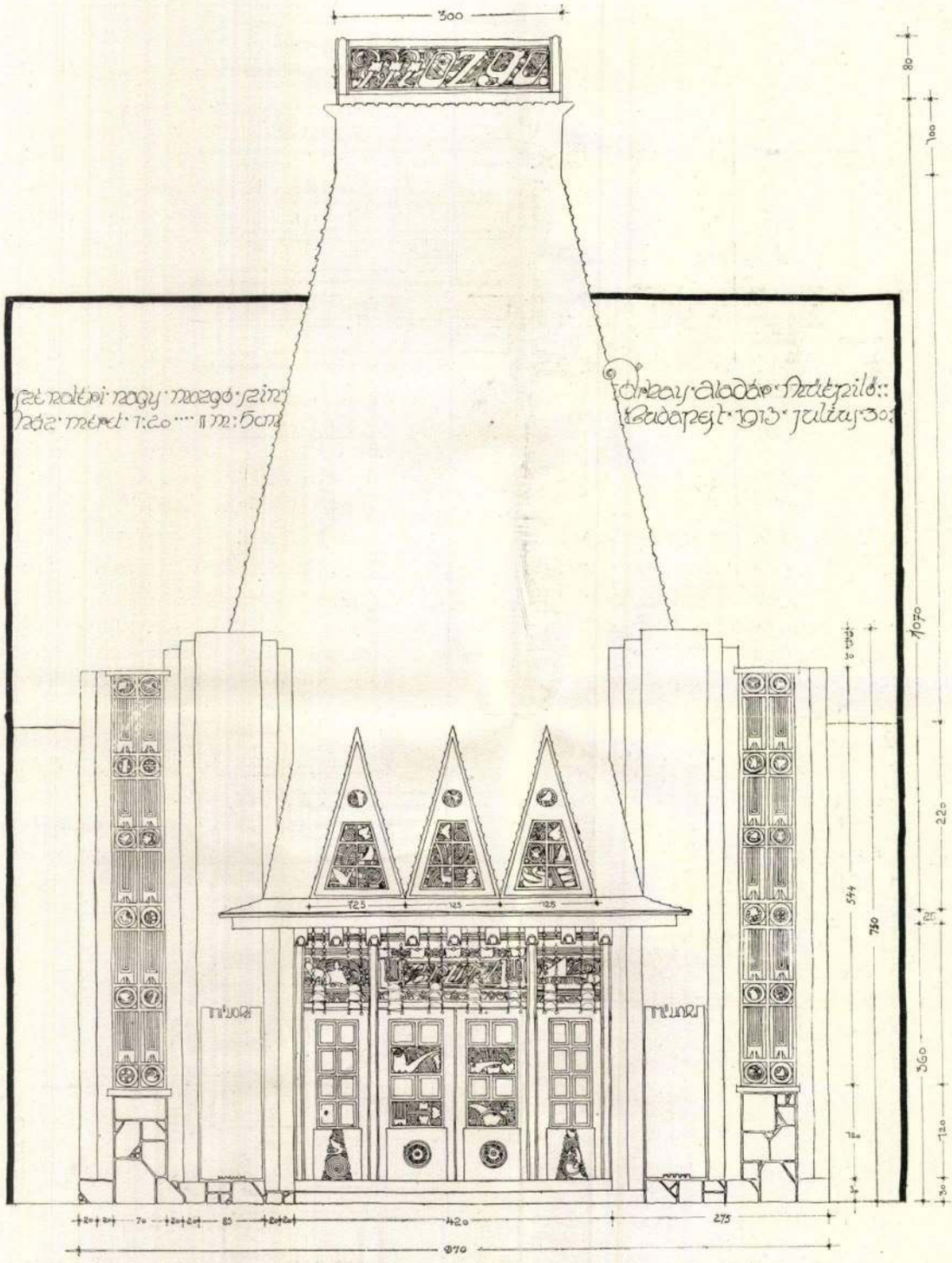

RÉSZLET A SZÉNATÉRI »NAGY MOZGÓ SZINHÁZ« TERVÉBŐL

AZ Ó-BUDAI HAJÓGYÁR
RAUSCHER LAJOS RÉZKARCA

AZ ANDRÁSSY-ÚTI BABOCSAY-VILLA

Andrássy úti sétáinkon önkénytelenül a villákra terelődik figyelmünk. Eleinte szórakozottan nézdelődünk. Az olasz villák oszlopos bejáróikkal, a kilátó tornyocskás román váracskák, a barokk fia-paloták gipsz Atlaszaikkal és cifra loggiáikkal, a sok szabályos ablaksor, melyek mögött kétségtelenül rosszul megvilágított szobák búslakodnak — mind, az unalomig ösmert hazugság valahány! Nem is kötik le figyelmünket. Nem keltenek fel életérzéseket bennünk. Nem vágyunk beléjük.

Pedig az épület hatása csakolyan lélektani törvényeken épül fel, mint a szépművészet más formái. Itt is az optikai képekhez fűződő érzelmek hatása alatt képzeletünkben kifejlődő belső utánzás szerzi a művészi élvezetet. De a mi villasorunk közt belső utánzásra nem hív fel semmi. Nem keltenek érzelmeket, melyek képzeletünket megindítsák.

Mi ennek az oka?

Mert ezek az épületek belső ellentmondásban szenvednek, nem a modern ember mozgás- és testérzeteinek kifejezései, ritmusuk nem egyezik meg korunk érverésével. Pedig a modern művészi épület csak oly művész formaképzeletéből foganhat, akinek képzeletét éppen a modern ember mozgás és testérzetei sugalmazzák; ezekkel harmóniában gyúrja át az anyagot, formálja azt új formákba, az új szükségleteknek megfelelően. E feltétel teljesülése nélkül pedig nincs együttérzés, nincs eggyéválás, hiányzik a műélvezet alapfeltétele. Minden korban az életérzések teremtik a stílust.

Aki aztán a műalkotást megillető érdeklődéssel közeledik az Andrássy-út utolsó villájához, az Árkay Aladár tervezte Babocsay-villához, hirtelen egy sajátos hatás rabja lesz. Azonnal megérzi, hogy itt egy finoman, sőt magyarosan érző, eredeti képekben gondolkozó művész alkotásával került szembe. Halk, de derűs, élénk és kecses ritmusba fogott dallamok szállanak felénk. Megérezzük, hogy itt harmónia keletkezett, mert egy modernül gondolkozó építtető került össze egy, a modern embert megértő építésszel, s e harmóniából szépségek fogantak. Az építtető igen fontos faktor, hogy Ruskinnal szóljak, ez esetben amolyan „emberhez méltón élő ember", akinek nem frázisok kellettek, hanem igazságok s szerencsésen megtalálta azt, aki ez igazságokat a kellő formanyelven fejezze ki.

A BABOCSAY-VILLA
DOLGOZÓSZOBA
ÁRKAY ALADÁR MŰVE

Az igazságok a modern ember mindennapi élményeiből szűrődtek le s az építésznek első sorban jó megfigyelőnek kellett lenni, hogy megértse a mai ember életmódját, meglássa mozgásszükségleteit, tér utáni vágyódását, testérzeteinek kielégítési formáit, s csak ezek ösmerete alapján induljon meg térteremtő képzeletének működése. Egy meghatározott egyén szükségletei korlátot szabtak ugyan képzeletének szárnyalása elé, de az általános, minden modern emberrel közös szükségleteket sem lehetett kizárnia. Elsősorban itt villaépítésről volt szó, de városi villáról, mely tehát állandó lakásul szolgál; nem lévén bérház, sem palota, az utcasorból kiveendő s kerttel övezendő s így jelentőségének hangsúlyozására új eszközöket kellett találnia. Mostanig a villaépítész ezt a feladatot nem is érezte át s egyszerűen kisebb palotának építette a villát, palotának, melyet szomszédjától valamely feltünő, rikító építészeti motivummal szigetelt el, ha teszem, kiugró erkély volt a szomszéd házon, tornyocskával emelte ki a magáét, a villa egyéni jellegére nem sok ügyet vetve. Árkay a helyzetből indult ki. Minthogy a telek az Andrássy-utat bezárja, eleve tisztában volt azzal, hogy a szeglet kiképzésénél festői hatásra fog törekedni, mivel pedig az aréna-úti rész tágas tért alkot, figyelembe kellett vennie a perspektivikus hatást is, első sorban az épület silhouettejének megrajzolásánál. Ezen az alapon fogott a konstrukcióhoz. A

A BABOCSAY-VILLA
EBÉDLŐ
ÁRKAY ALADÁR MŰVE

városi ember életmódjából, indul ki, a kettős életet élő városi ember életmódjából, aki fogad és meghúzódik s ezen az alapon osztotta be a lakosztályokat, minden szabályos, megszokott, szokásos formát mellőzve, a szükséglet szigorú szemmeltartásával. Az aréna-úti kapun és előszobán át a tágas előcsarnokba lépünk, melyből ajtó vezet a dolgozóba s onnét egyenes irányban a dohányzón át az ebédlőbe, a fogadószobába, mely mögött van a konyha, mellette a tálaló, kamra, kocsiszín. Az emeleten egy intimebb dolgozószoba, kis ebédlő, női szalon és öltöző, két hálószoba, leányszoba, vendégszoba. A padlásürben a főnök, titkár és 60 rajzoló részére irodahelyiség. Lenn a pincében az istálló, a gőzfütő kazánhelyiség stb. Kell-e ennél egyszerűbb megoldás? Mily könnyen tájékozódunk egy ilyen házban az első tekintetre!

A világos alaprajz, a szükséglet kielégítése után, a művész munkája csak most kezdődik, akkor, mikor tudatossá teszi a szükségletadta véletleneket s új formák képzésére használja fel őket. Csak egy példát. A tér világításával foglalkozva kiderül, hogy minden helyiség külön ablakelhelyezést kiván. Árkay — amint azt a modern építészet elve követelte — ablakait a lehető legjobb világítás elnyerésére állította fel s ilykép formák keletkeztek, melyeket nem igyekezett az egysorba állításhoz odaigazítani, hanem — ellenkezőleg — az így adódó ablakrendet művészi for-

mába öntötte. Ez volt faszád-megoldásának kiinduló pontja. A másik szempont a konstrukció hangsúlyozása. Az Andrássy-úti főhomlokzat közepét ablakkiugrással foglalja el, a földszinten és emeleten egyaránt. Ezt összeköti egy igen érdekes pilonmegoldással, melyet gazdagon diszít szines majolikával, aminthogy ez az egyetlen felületre helyezett plasztikus disze, minden más csak a felület tagozásául szolgál.

A felület tagozásánál színből indult ki. A modern építésnél a strukturát a vas és vasbeton alkotja és így sík felületek keletkeznek, melyek szinte kihívják a szines diszítést. „A szín legjobban a széles felületeken érvényesül" — mondja Ruskin (Seven Lamps of Architecture) s talán Luca della Robbia pistoiai szines frizeire gondolt, melyek kecses hatása feledhetetlen marad minden nézője emlékében. Árkay is színben képzelte el művét, ami igen illett a villa természetéhez és a különben üresnek ható faszádót könnyeddé teszi az odaadó szeretettel megrajzolt velencei csókolódzó galambokat stilizáló, aranyalapú szines üvegmozaikkal, amint végigfuttatja párkányszerűen a földszinti sarokszoba ablaka mellett, s ritmikusan — magyaros szellemben — keretezi vele az oromfalakat is. Itt már pedzettük a népies elem kérdését s Árkay ennyiben egészen a kor fia, mert formanyelvébe beleolvasztott népies szellemet, főleg dekorativ elrendezésébe és ornamentikájába. A magyar stílus kialakulását nem várhatjuk egyetlen művésztől. De ha a modern szellemben dolgozó magyar művészek őszintén teremtenek s műveikben a genius loci kifejezésre jut, lassanként oly közös sajátságok alakulnak ki, melyek végső eredményeikben elvezetnek a magyar stílhez.

A BABOCSAY-VILLA
SZALON
ÁRKAY ALADÁR MŰVE

Árkay erre a belső kiképzésnél mind tudatosabban törekedett. A modern építész ma már iparművész, aki az egész épület minden részletét egységes szellemben oldja meg. Hogy ezt tehesse, a mesterségekből indult ki. Már Goethe érzékét bántotta a lakószobák úgynevezett „stilusos" berendezése, amikor a gót ebédlő mellett rokoko szalon vagy kinai fogadószoba fogadja a belépőt. Ezt ő eine Art von Maskerade-nak nevezi, amelynek hazugsága idővel elviselhetetlenné teszi a bennelakást. Azt hiszem ez már mindnyájunk érzése, általános a tudat, hogy a lakásnak egyeznie kell lakója szellemével. Ezt az egységet csak az állíthatja elő, aki a tért teremtette, az építész, aki ilyeténkép mesterember is, ha kell, mindenesetre organizátor, aki rendelkezni tud.

S ezen a téren érte el Árkay legszebb sikereit. Így mindjárt az előcsarnokban a zöldre pácolt jávorfából készült lépcső, mely felvezet az emeletre, stilszerű faornamentikájával lep meg, az üvegkép, mely alföldi szélmalmos tájat ábrázol elvonuló gémekkel, üvegmozaikszerűségével. A fa karakterét kitünően adja vissza a dolgozószobának borókafenyőből készült bútorzata, ajtaja és faoszlopa mind érezteti a faragó kését. Az ebédlőben kitünő ötletek fogadnak. Elsősorban az oldalbenyíló, mint finom hangulatteremtő, a szines világítás forrása, s mellette a falikút, vörösrézveretű műmárványból, a bolthajtásos mennyezettel kitünően összehangolt, három tömör oszlopra állítva. A szalon hosszában téli kertté széle-

sedik ki, benne vadkacsás márvány szökőkút. Mily finom hangulatot teremt! A szemet mindenütt érdekes művészi részletek foglalkoztatják, csak a szökőkút előtt őrt álló két gazdagon faragott, csavart kőoszlopot említjük, melyek tulajdonképen két csiszoltüvegű bronzlámpás tartói. A hangulatot a szines ablakon átverődő fény változatossá teszi. De a szines ablak rajza is harmónikus a szökőkút képzetével, mert vízben úszó halakat ábrázol. A belső kiképzés néhány művészi gondolatára akarunk még csak rámutatni. Ilyen a mennyezetek kiképzése. Nem egyformák. A dolgozószobáé arannyal sablonozott mintával van borítva, a dohányzóé fehér stukkó, az ebédlőé boltozott, magyar diszítményekkel, melyek közt medaillonok vannak szétszórva, ezekbe az építész madárképeket festett. A szalonban viszont diszes stukkó a mennyezet, azonkívül a falkifestés is változatos, a dohányzóé faburkolat, melynek mezői vörös szövettel bevontak, az ebédlő fala műmárvánnyal, a szalón pedig aranyos brokát mintás-szövettel borított, melyet fényezett fehér jávorfa keretez. Ebbe fecskediszek vannak beillesztve. Mindez nemcsak változatos, de egyszersmind jellemző is a szoba jellegére. Azonkívül pedig azt az illuziót teremtik, mintha nem egyforma magosak volnának a szobák, ami a hangulat betöltésére fölötte hatásos. A térteremtés egy másik kedves ötlete a dohányzó- és dolgozószoba közti nagy tükörtábla, mely bepillantást enged a két szobába, kinyitva pedig egy nagy teremmé egyesíti a két helyiséget. A fa anyagszerű kezelése, a szín finom alkalmazása mellett igen érdekes még a népies motivumok szerencsés felhasználása, elsősorban a világítótesteknél, főleg a kovácsolt vasdolgoknál, a minő a dolgozószoba előtt álló terász rácsozata, ahol újra a csókolódzó galambmotivummal találkozunk.

Általján az iparművészeti tárgyaknál figyelhetjük meg a mi korunk sajátos érverésének megértését legelőbb, abból fejlődött tovább annak átvitele a modern építészetre, ami eltérés a históriai kialakulásoktól, ahol a fejlődés törvénye ellentétes irányban nyilatkozott meg, az életérzések a konstruktiv alapformákban érvényesültek legelőbb s csak onnét hatották át a többi művészeti ágat, a szobrászat és festészeten át az iparművészet minden ágát. Ennek korunk viszonyaiban meg kell majd találnunk az okát, de kétségtelen, hogy korunkban a megindult stílustörekvés az iparművészetről hatol át a festészet, szobrászaton át az építészetre, hogy a kor új életérzései harmónikus művészi formát ölthessenek. Még pedig — mint azt Lechner Ödönnel élén, az egész ifjú magyar építészgárda művei igazolják — a magyar ember életérzéseinek ritmusában, népies hagyományaink, magyaros formanyelvünk szellemében, harmóniában színsovárgásunkkal. Ez hatásuk titka.

Dr. Lázár Béla

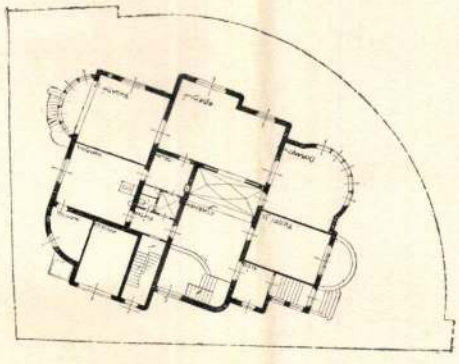

A VILLA ALAPRAJZA

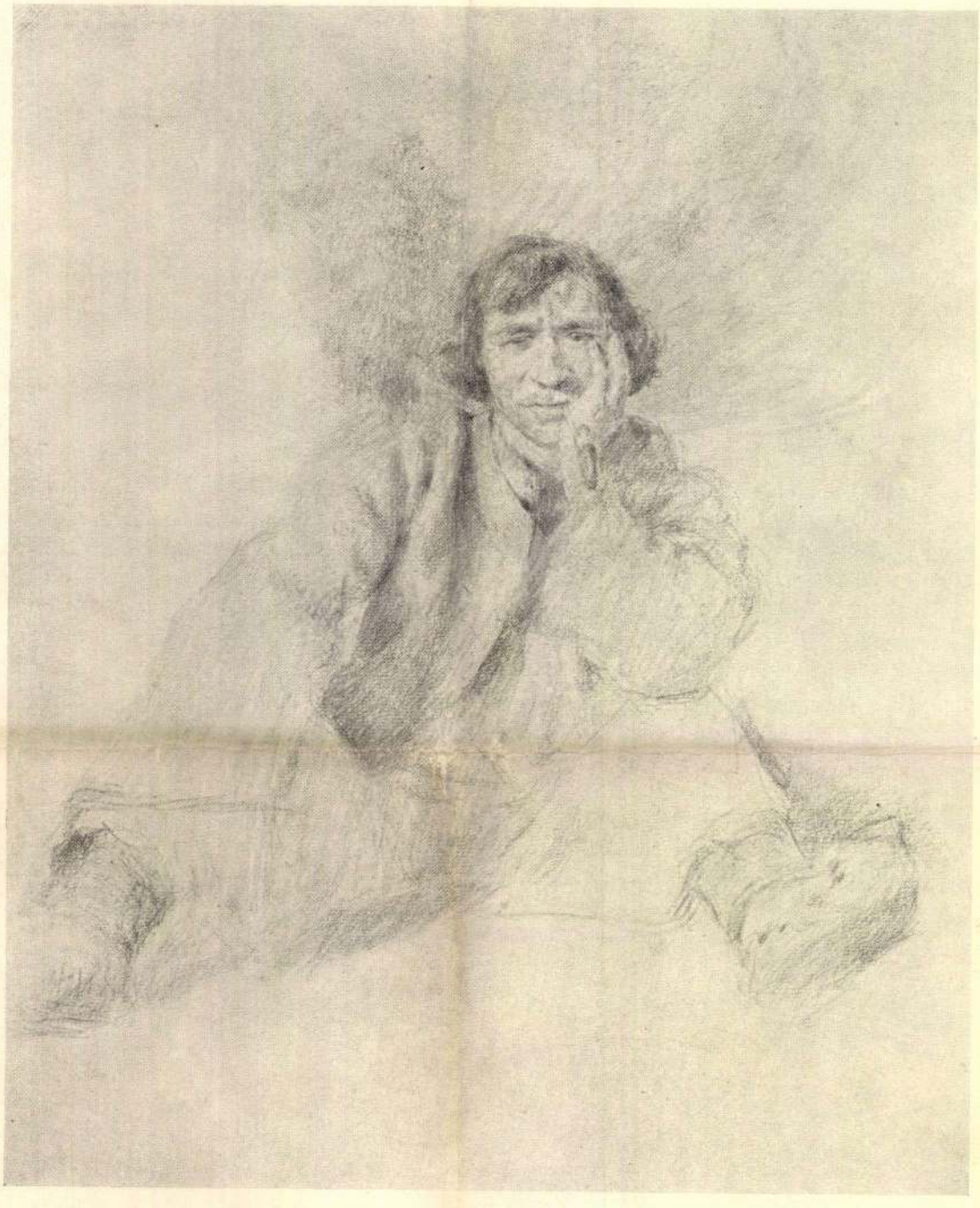

OLÁH PÁSZTOR
GLATZ OSZKÁR RAJZA

A DŰNÁK KÖZT
NAGY VILMOS RAJZA

séget! Százszor és ezerszer nem igaz, hogy nem tud a közért többé lelkesülni. Csak módját ejtsük, hogy hozzá férkőzzünk lelkéhez — szivéhez, csak tudjuk vele megértetni, hogy áldozatkészségét egy nagy nemzeti cél megvalósítására kérjük s gondunk legyen reá, hogy ezzel visszaélések ne történhessenek, valamint, hogy érdeklődését állandóan ébren tartsuk s azok, akik ma kishitűségükben utópiának tartják a magyar közönségbe vetett bizalmunkat, már rövid időn belül tisztelettel hajolnának meg e közönség előtt. Mert — ismétlem — utópiák nincsenek s csak a kishitűség mondhatja emberileg elképzelhető dolgokról, hogy azok lehetetlenek.

Micsoda perspektiva: 14 vidéki képtár! A közönség műízlésének, a műszeretet fejlődésének micsoda csábos reményeit kelti! Milyen erős alapját, eredményekre jogosító feltételét képezné az ifjúság nevelésének, mely a közeli környékből is évenkint többször is zarándokolna el, hogy lássa, élvezze a művészet alkotásait, azokból okuljon s az életbe a művészettől ihletett, megnemesedett lélekkel lépjen ki.

Minden argumentáció helyett azonban tegyük föl a kérdést: van-e szükség vidéki képtárakra? . . . S miért nincsenek? . . . És mikor lesznek? . . .

BALOGH BERTALAN

A BABOCSAY-VILLA BUDAPESTEN
ÁRKAY ALADÁR MŰVE

A-29-12

villamoskocsinak megállóhelye volna a szökőkút körül, ezáltal az átszállás az egyik vonalról a másikra kényelmes és veszélytelen. A gyalogos közlekedés a Baross uccáról a Kecskeméti ucca felé a közlekedési rendőr védelme alatt a szökőkút mellett van tervbevéve. A Ráday uccából a Kecskeméti ucca felé szintén igen nagy gyalogos közlekedés a mai természetes irányt lehetőleg megtartva, a szökőkút másik oldalán van kijelölve.

A rendezés költségei aránylag igen kicsinyek és megvalósítása esetén a Kálvin téren úgy a villamos-, mint a kocsi- és gyalogközlekedés nyugodt, harmonikus lesz és a Csilléry Dezső Beszkárt igazgató ideális tervének kivihetőségéig a legjobb és legolcsóbb átmenetet biztosítja.

●

Városépitési gondolatok kiállitása a Gellért-szállóban

Irta: **Kiss Tibor.**

A *Magyar Mérnök- és Építész Egylet* kebelében *„Hogyan Építsünk"* megnevezés alatt működő propaganda bizottság a Nemzeti Munkahét ideje alatt kiállítást rendezett a Szt. Gellért fürdő télikertjében. Ez a kiállítás egy csokrát azoknak a terveknek mutatta be, melyeket építészeink a főváros szépítésére és tökéletesítésére, pályázatokon, vagy magánszorgalomból, — de mindenképen — ideális érzésektől hajtva készítettek.

Szeretettel készült értékes munkák. Számottevő perspektivákat láttunk egyes tereink és útaink átépítéséről, műemlékek hangulatos keretezéséről. Nagy középületek felépítésének lendületes elgondolásai szerepeltek ott, míg közlekedésünket igyekeztek mások talpraesett ötletekkel megjavítani. Terveket, nagyarányú modelleket láttunk stadionokról, repülőterekről, tehát sok olyan rendeltetésű telepről és épületről, mely egy modern nagyváros új és korszerű szükségleteit van hivatva kielégíteni.

Ez azonban mind a kiállításnak csupán egyik része. Ugy mondhatnánk a fantázia, a szép felé való csapongás oldala, míg volt egy másik is, és ez a város élő lelkiismeretének vallomása. Csupa nyugtalanító és részben keserű ténnyel. Hosszú sora a plasztikusan domborodó városanalitikai térképeknek, melyeken a statisztikai számok üvegén át beleláttunk a közúti forgalom, a szerteágazó ipartelepek, a lakósűrűség és egyáltalán a lakásviszonyok adatainak és tényeinek sötétjébe.

A tétikert lombjai alatt, szerényen a moha közé húzódva néhány családiház modellje volt látható.

●

Örülnünk kell ennek a kiállításnak, amelyet dr. *Bierbauer Virgil* és dr. *Nyiri László* szorgalma és hozzáértése teremtett meg és reméljük, hogy *folytatása* is lesz. Mert hiszen csak akkor van értelme az ötleteket egy revüszerű felvonultatásban bemutatni, (ahogyan itt történt), ha az folytatólagos. A ötletek sohasem befejezettek, mindig fejlődnek és érnek, ujakat szülnek, tisztulnak egészen a megvalósulásig. A megvalósult eszme a megépült munkák fényképe.

●

Dicséretes ötlet volt ennek az anyagnak olyan helyen való kiállítása, mint a Szt. Gellért Szálló pálmakertje. Ez azt mutatja, hogy a rendezőség tisztában vot a *laikus közönség részvételének szükségességére*. Kell, hogy a pestiek megismerjék városuk építészeti problémáit. Igy fogadják azt megértéssel, ha megvalósulnak és így jutnak ahoz, hogy véleményüket elmondják nekünk már előzőleg. Erre nekünk, építészeknek nagy szükségünk van.

Téves ugyanis azt hinni, hogy a közönség gondolatai az alkotó építész számára terméketlenek. Ellenkezőleg, kötetlenségük és idegen szemszögük objektív meglátása nélkülözhetetlen.

●

Sajnálatos, hogy az építészek és a közönség között egy nagy *űr tátong*. Ez az űr az építészek számára azt jelenti, hogy beléjük rögződik egy tévedés, mely szerint a közönség minket nem *akar* megérteni. Ellene szegül törekvéseinknek még akkor is, ha az ő célját akarjuk szolgálni. Sokszor hallani kollegák elkeseredett kifakadását azért, mert nem tudnak közös megálapodásra jutni megbízóikkal. „Elrontják szép gondolatainkat". Meg kell alkudniok csak azért, mert különben elesnek a munkától. — Másoldalról a közönség, az építtetők panaszkodnak az építészekre, mert nem értik meg, hogy mit kívánnak tőlük. Olyan gondolatokkal jönnek, melyek előttük érthetetlenek, legalábbis szokatlanok. Itt különösen a formai részeken vannak éles ellentétek. Az építész rájuk erőszakolja az új stílusoknak számukra idegen alakzatait. Nem értik meg mért jobb és értékesebb ez, mint a kipróbált és társadalmi elismerést kivívott régi.

Ezen a mindkét fél szempontjából áldatlan állapoton csak az segít, ha közeledtek egymáshoz. A közeledést mindig az építészeknek kell elkezdeni. El kell menni a közönséghez. Ennek útjai megvannak: napisajtó, — a szaksajtó erre nem alkalmas —, előadások, kiállítások, szemléltető bemutatások stb.

Sajnos itt nehézségekkel kell megküzdeni. Ugy tűnik például, mintha a napi sajtó idegenkednék attól, hogy a tiszta építészetet, elvonatkoztatva minden anyagi érdektől, szóhoz engedné. Méginkább fájdalmas a rádió részvétlensége. Fennállása óta szinte öt ujjunkon kiszámolható az építészi előadások száma, ugyanakkor amikor teszem fel, Bécsben a nyáron számos egyéb szakmába vágó előadáson felül egész sorozat szerepelt azzal a témával, hogy mit kell az építészetről, az építkezésről és tervezésről a közönségnek tudnia.

Csak akkor remélhetünk eredményt egy olyan müvelettel kapcsolatban, melyhez két fél kell, ha azok egymást megtalálják.

Ezért volt szerencsés ez a kiállítás, ezért gratulálunk a szorgalmas rendezőségnek és ezért várjuk el tőlük, hogy szélesebb alapokon folytassák működésüket.

művészvallomások

Árkay Aladár feljegyzéseiből

Mozaikszerű töredékek ezek, munka és olvasás közben készített jegyzeteiből:

A művészet kezdetben első sorban összefüggésben volt az ember vallásos meggyőződésével, érzéseivel, vágyával, félelmével, örömével és bánatával, tehát az egész élettel.

Később a műalkotások elveszítik mágikus funktiójukat és pusztán esztétikai szemlélődés tárgyát képezik. De a vallásos jellegű alkotások még hosszú ideig megőrizik mágikus erejüket egészen a mai napig.

*

Az ősrégi, szárazfalazású, kúpalakú kupola-kőépítmény nemcsak statikai és esztétikai szempontból remekmű, nemcsak stigma, mely az emberi léleknek természetfeletti veleszületett védelem utáni vágyát mutatja, hanem hajtásai a művészetnek, mely az embernek a szép utáni öntudatlan törekvéséből fakadt.

Ezek az építmények megcáfolják azt a közismert tanítást, hogy minden építészeti forma a tisztán praktikus szükséglet kielégítéséből származott.

*

Véleményem, hogy az ősrégi korok durva, brutális vadász-földmívese finom, művészi munkára nem lehetett alkalmas. Sok kiválasztott művészt a régi idő nem termelhetett, hanem egyes emberek művészi készsége közismert lett és őket hívták meg művészi munka elkészítésére, sőt ha ezt talán ellenszolgáltatásért tették, ez már a professionatusságnak első megnyilatkozása volt.

*

A régiek az emberi test arányait a legszebbnek ítélték. A férfi test arányait a dór oszlopoknál alkalmazták, amely a férfiasság és erő megtestesülése. A joni oszlop a női testet utánozza és így lett a nőies grácia kifejezője.

*

Az esztetikai fenomén magyarázata csak énünkben található és nem rajtunk kívül.

*

Egy művészi alkotás csak az érzés és nem az érzelem útján keletkezhet.

*

A művészet és tudomány különálló egymással ellentétben lévő, egymást kizáró dolog, mert előbbi az érzésből, utóbbi az értelemből fakad. Tudományt nem lehet érzelmi alapon, művészetet pedig nem lehet pusztán agymunkával csinálni. Egy építészeti alkotás megteremtéséhez tudományos jellegű ismeretek szükségesek, de ez nem tudomány.

*

Nem képzelhető el olyan eset, hogy egy istenáldotta tehetségű építész nagy tudományos eredményeket is képes produkálni. Nem, mert egyik tevékenység a másik megölője. Nincs rá példa. A régieket ki kell kapcsolnunk, mert azok szerkezeteiket is érzés és tapasztalat alapján készítették, az ökonomikusan méretező pontos statikai számításokat nem ismerték. Az újabb kiváló építészek egyike sem csinált komoly tudományos felfedezést, viszont a nagy konstruktőrök nem voltak építészek olyannyira, hogy egy egészen elkülönült foglalkozási ágat képviselnek.

*

A szépségről vallott felfogás folyton változik.

*

Nem helyes mondani: ez szép, amaz csúnya, hanem: ez nekem tetszik, amaz nekem nem tetszik.

*

Tárgyat az emberrel vonatkozásba hozni helyes; helytelen tárgyat tárgyra vonatkoztatni az én kikapcsolásával.

*

A szépséget lehet ökonomikus eszközökkel, de lehet gazdagsággal is kifejezni.

*

Egy részletezés és díszítés nélküli nagyobb síkot szemlélve, a változatosság nélküli hosszantartó egyhangú benyomás, bennünket, lassanként egy

Építőmunka 1933. 8-9. sz.
A-29-13

elálmosító lustasági állapotba ringat, tehát a bennünk szunnyadó organikus nyugodtság általa el az érzéseinket és ezért érzünk nyugodtságot.

*

Az esztetikai lepték a mű és az ember közötti viszony, vagyis ha az ént vesszük mensura rerumnak.

*

A színek tulajdonképpen formák, vannak kontúrjai, melyeket elválasztó határaik képeznek, megbírják változtatni az arányokat, de formát is tudnak adni, mint pl. a doge-palotán vagy hasonló más mintás felületű épületeken. Sőt van statikájuk pl. a sötét színek hordani birják a felettük lévő világosokat, míg fordítva a felettük lévő sötétek agyonnyomják az alattuk lévő világos színeket.

*

Különböző a telt és üres síkok viszonyai. A nyílások és falsíkok egymáson való viszonya. Kevés nyílás és sok falsíknál az épület benyomása zárt. Mikor áll be az egyensúly, mikor nyitott a benyomás. A legújabb stílusnál a síkfelületek szükségképpen nagy ablaknyílásokat követelnek, vagy fordítva a nagy ablakok miatt kell, hogy a fentmaradó falsíkok díszítés nélküli sima síkok maradjanak.

Az asszimetria csak akkor bántó, ha a szimetria kedvéért van. Anarchikus állapotok szülik a rendetlen és állogikus asszimetria szeretetét.

*

Az anyagoknak esztetikai értékük mint anyagoknak nincsen.

A technika és anyag csak eszköz, de nem művészi cél.

*

Az érzéki és élvezetvágyban telhetetlen, kegyetlen egoiotikus, istent és gondolkodást nem ismerő pesszimismusnak az a haszna, hogy elentevékenységet szül és anyja lesz egy nemesebb művészetnek.

*

A kritika nem teheti művésszé azt, aki nem az. Azonképpen nemcsak hogy sohasem semmisítheti meg, de még csak könnyen sem sebezheti meg a művészt, aki valóban az.

*

A beidegződés, a művészet legfontosabb lelki ténykedése, abból áll, hogy a lélekenkívüli formákat, saját lelkünk által megérezzük, azoknak érzést kölcsönyzünk. Van-e holtabb dolog, mint pl. egy függőleges vonal és mégis tudjuk, hogy képzeletünk a függőleges vonallal felszáll és felemelkedik a magasba, szimbolikussá lesz, értelmet nyer, kifejezi vágyódásunkat Isten felé.

*

A formát és tartalmat nem szabad szétválasztani, sem a forma sem a tartalom egymagában nem lehet művészi.

●

Szerkezet és anyag

Nagymértékben rugalmas nedvességszigetelő anyagok

Irta: **Széll László** okl. építész, műegyetemi tanársegéd

A nedvességszigetelő anyagok ismerete körül — az építő gyakorlatban való elkerülhetetlen fontosságuk és gyakori alkalmazásuk dacára — szakkörökben is nagyfokú tájékozatlanság mutatkozik. Bár az utóbbi időben nem csak a külföldi, hanem a hazai műszaki irodalom is foglalkozik ezzel a témával, mégis kívánatos a kérdéssel kapcsolatos tudnivalók rövid összefoglalása, hogy végre a nedvességszigetelés ezen fejezete helyesen legyen megvilágítva azon tervező és kivitelező építészek számára is, akik bármi okból nem jutnak hozzá kimerítőbb ismeretek megszerzéséhez.

Ezen tanulmány keretében csak azokkal a nedvességszigetelő anyagokkal kívánok foglalkozni, melyek meglehetős nagy mértékű rugalmas fizikai tulajdonságuknál fogva akár terhelésből származó, akár hőmérséklet változás okozta deformációk dacára — bizonyos határok között — vízzáró szerepüket kielégítő módon szolgálják. Ezen közkeletű anyagok: *a bitumen, a kőszénkátrány* és a *facement*, amelyek hideg vagy meleg állapotban rideg anyagokra mázszerűen felhordva biztosítják az illető anyag vízzáró képességét addig a határig, míg az külső erőművi hatásokra oly nagy felületi és belső szerkezeti elváltozást nem mutat, ami meghaladja a máz rugalmassági kiterjedhetőségét és megfosztja a bevonó szurrogátumot nagyszerű képességétől: a tökéletes nedvességszigetelestől.

Nem mulaszthatom el a fennt felsorolt anyagok hovátartozóságának, kémiai és fizikai tulajdonságaiknak rövid ismertetését, mert ezen téren mutatkozik a legnagyobb tájékozatlanság.

Bitumen. Ez a szó tulajdonképen gyűjtőneve a természetben előforduló mindazon anyagoknak, melyek a szeneknél nagyobb mennyiségben tartalmaznak hidrogént. A földgáz, a petróleum, az aszfalt mind a „bitumen" családhoz tartoznak, sőt maguk a szenek is tartalmaznak állati eredetű bitument. A bitumen általánosságban 82% C-t; 11% H-t; 6% S-t és 1% N-t tartalmaz; 25 C°-nál mérve 1,03—1.04 kg fajsúlyú; olvadási hőfoka 50 C°; a cseppfolyós és szilárd halmazállapot között 90 C° hőmérséklet különbség (melegtávolság) van; víz egyáltalán nem, (kloroform és szénkéreg nagymértékben, alkohol és éter kevésbbé oldják. A bitumen természetes állapotban is előfordul, de mesterséges úton is előállítható.

A természetes állapotú bitumen „*aszfaltkő*" néven ismeretes, előfordul többek között Val de travers-ben; úszó darabok alakjában a Holt ten-

gerben és szinte kimeríthetetlen mennyiségben a Trividad szigetén, valamint a venezuelai Bermudez szurok tavakban; ezenkívül iparilag hasznosítható alakban több helyen található, például Nagymagyarország területén Felsődernán és Tataroson, ahol homokkövet, máshol mészkövet itat át.

A mesterséges bitument petróleumból állítják elő. Jelenleg Magyarországon a szigetelő ipar — gazdasági okokból kifolyólag — a mesterséges bitument használja fel gyártmányainak előállításához. A petróleum száraz desztillációjának 250 C°-on keletkező terméke: a mesterséges bitumen, majdnem teljes mértékben megközelíti a természetes bitumen kiváló tulajdonságait; különösen alkalmas erre a célra mexikói petróleum.

A kőszénkátrány szintén alkalmas vízzáró, de úgy fizikai, mint kémiai tulajdonságában a bitumentől lényegesen eltérő anyag; nemcsak a vele dolgozó munkások, hanem még a szakemberek is összetévesztik a hasonló külső megjelenésű bitumenes szurrogátummal. A sűrű cseppfolyós kőszénkátrány és a szilárd halmazállapotú kőszénszurok a kőszenek 1000—1300 C°-on végzett száraz desztillációjának termékei, mint ilyenek a gázgyárak és kokszoló berendezések melléktermékei. Bizonyos mértékig megvan a vízzáró tulajdonsága, azonban erről az oldaláról kevésbbé értékes mint a bitumen, mert megtávolsága csak 40—45 C°, ami kevés a külső hőmérséklet —25 C°-tól +50 C°-ig terjedő ingadozásnak elasztikus ellensúlyozására; úgyszintén a benne levő olaj részben illó, részben víz által oldható, tehát a vegyület összetétele — az atmoszférikáliák hatása folytán — úgy épületszerkezetekben, mint az útépítésben nem állandó. Alkalmas azonban kenő és csusztató anyagok előállítására; több festék, lakk, orvosság alapanyagát képezi. A barnaszénből desztillált kátrány nem alkalmas vízzáró célokra.

A **facement** egy mesterségesen előállított keverék, amely vízzáró tulajdonságában felülmulja a kőszénkátrányt. A facementet Samuel Hausler 1834-ben találta fel a sileziai Hirschberg-ben; az ő receptje szerint 60% súlyrész vízteleníttett kőszénkátrányt, 15% súlyrész aszfaltot és 25% súlyrész ként kell összekeverni. A bitumennél olcsóbb vízzáró szurrogátum, melyet a mai napig is a fenti anyagok (esetleg még gyanta) többe-kevésbbé hasonló százalékos arányu összekeverésével állítanak elő.

A mult század vége felé jöttek rá, hogy ezek a fennt ismertetett — részben már ősidők óta ismert és a hajóépítésben vízzáró célokal, valamint az ókori építészetben kötőanyagnak alkalmazott — rugalmas szigetelő anyagok egy más rugalmas anyagra (különösen vékony lemez alakú testre, szövetre) felhordva, vagy azt átitatva — éppen elasztikus tulajdonságuknál fogva — fokozott vízzáró készséget mutatnak. Ezen elvek szerint készített szigetelő lemezek gyors karriert futottak be és manapság úgy a vízszintes, mint a függőleges szigetelő réteg készítésének nélkülözhetetlen kellékei lettek.

A nedvességkiküszöbölő lemezeknek sokféle fajtája van, de mindannyinak alapanyagát a valamilyen szigetelő anyaggal átitatandó és valamilyen felületi kezeléssel ellátandó nyerspépemez képezi.

A **nyerspéplemezt** ronyhulladékból vagy gyapjú, pamut, len, kender rostos hulladékából állítják elő oly módon, hogy a kész lemez csak 20% ócska papirost, facelluloze vagy juta rostos hulladékot tartalmazhat; tilos faköszörület, tőzeg, fűrészpor vagy ásványi töltőanyagok hozzákeverése is. Magyarországon — bár az állam támogatásával alakult nyers péplemezgyár van — az utóbbi időben mégis kénytelenek vagyunk szükségleteinket — a konpenzációs külkereskedelem kényszerítő körülményei miatt — külföldről beszerezni. A különböző vastagságú nyerspéplemezek megkülömböztetésére a *számozás* szolgál, *amely számok azt jelentik, hogy hány méter hosszú az 1 m. széles 50 kg. súlyú légszáraz állapotú tekercs.* Gyártanak:

70. sz. — — 0.714 kg/m² legvastagabb
90. sz. — — 0.556 kg/m²
120. sz. — — 0.417 kg/m²
150. sz. — — 0.333 kg/m²
200. sz. — — 0.250 kg/m² legvékonyabb

lemezeket. A nyerspéplemez 1 m. széles, 50 kg. súlyú tekercsekben kerül piacra, 10 m.-es hosszúságokban perforálva.

A fedéllemez és a szigetelőlemez nyerspéplemezből készül, ennek kátrányos vagy bitumenes (kátránymentes) anyaggal való telítésével, esetleg ezenkívül a telítő anyaggal megegyező anyagú felületi bevonással és vaalmilyen minőségű hintéssel. A hintés lehet: *homok, parafa* vagy *csalkadara*, a zsíros tapintású fehér *zsírkőpor* (talkum) és tulajdonképpen azt a célt szolgálja, hogy a ragadós felület a tekercsé csavarásnál össze ne ragadjon; semmi más szerepe nincs. A kavics nem alkalmas hintőanyag, mert merterhelés esetén könnyen átlukaszthatja a lemezt.

Tekintettel arra, hogy a fedél valamint szigetelőlemezeknek igen sok fajtája van és a lemezek vastagsága, de maga telítő és bevonó anyag is az építkezés helyszínén nehezen, sőt pontosan egyá talán nem ellenőrizhető a kérdéses anyag tüzetes *meghatározására, tulajdonságaira, a mintavételre, a vizsgálati módszerekre, a kereskedelmi szokványokra* vonatkozóan a most készülő Magyar Országos Szabványtervezet, valamint az átdolgozás alatt levő Közszállítási Szabályzat megfelelő szakaszai gyártási javaslatot, illetőleg az utóbbinál követelményeket állítanak fel. A szabványtervezet és az új közszállítási szabályzat életbelépésével végleg meg fog szűnni az a lehetetlen módszer, hogy a szigetelőlemez vastagsága miliméter adattal legyen jellemezhető, holott az csak 2 m²-kinti súlyával írható körül és csak így ellenőrizhető. Nemcsak régi, de még újkeletű költségvetési kiírásokban is gyakran szerepel az „*5 vagy 7 mm. vastag szigetelőlemez*" megjelölés, holott a hintés nélküli, átitatott és többszörös felületi bevonással kezelt különleges lemez sem lehet 5—7 mm. vastag; legfeljebb az ügyesen vágott és köröskörül vastagra maszkírozott mintadarab mutathat megközelítő vastagságot, de az is csak a szélein. Éppen azért mintát mindig egy 10 v. 5 m.-es tekercs közepéből vágjunk.

A készülő Magyar Országos Szabványtervezet a különböző lemez fajták elnevezésére, továbbá a telítő valamint a telítő és bevonó anyagok együttes mennyiségére vonatkozóan az alábbiakat tartalmazza.

1.) *Csupasz-lemezek.* (Itatott nyerspéplemez bevonat és hintés nélkül).

a) *Kátrányos csupaszlemez*, készül 90, 120, 150, 200 számozással.

b.) *Bitumenes csupaszlemez*, készül 90, 120, 150, 200 számozással.

A márki azonban elhárította magától ezt a bókot és mélán folytatta:

— A kétkoronás kalap másnap elázott. Erre megvetted nekem tizenhat koronáért a második borzalinót. Ezt is visszavittem és azt mondtam, hogy jó lesz nekem az elázott kalap is, csak vasalják ki. Amíg vasalják, kénytelen vagyok Puybroche Agenor ősi cilinderét hordani. Tehát megtakarítottam neked ujabb tizenhat koronát, összesen harmincnégy koronát.

Elérzékenyedtem. Ilyesmi csak egy igazi franciától, egy igazi arisztokratától, egy igazi francia arisztokrától telik ki.

— Márki — mondtam ünnepélyesen — mindig tudtam, hogy finom ember vagy. Engedd meg, hogy ezt a harmincnégy koronát, amelyet nem akarok megtakarítani, fájdalomdíj gyanánt átnyujtsam neked.

A márki megengedte és eltette a pénzt.

— Ezek szerint csak két koronával tartozom a kalaposnak? — kérdeztem boldogan.

A márki búsan csóválta a fejét:

— Nem. Harmincnyolc koronával tartozol neki.

— Micsoda? Hiszen visszavitted a . . .

— Igen, de volt annyi eszem, hogy a pénzt ne hagyjam a kalaposban. A pénzt visszakértem. Az első kalapból kaptam tizennyolc koronát, a másodikból tizenhatot. Azonkívül tartozol a kétkoronás kalapért két koronával és a vasalásért ugyanannyival, vagyis összesen harmincnyolccal . . .

A márki kétkoronás kalapja tehát hetvenkét koronámba került. Talán mégis olcsóbban szabadultam volna, ha inkább készpénzt adok neki . . .

Conférenceok a közönségről

Miből lesz a közönség?

Elmondja Nagy Endre

Tisztelt hölgyeim és uraim! Amikor önök beülnek a nézőtérre, pénzzel megfizetett helyükre, észreveszik-é önök, hogy mintha valami szellemi gőzfürdőbe kerültek volna; lelkük világi ruhája künn maradt a vestiaireben és önök mind, mind a sűrű, gőzös atmoszférában egyénenkint fölismerhetetlen új egységgé olvadtak össze?

Önök ezt nem veszik észre. Sorra nézdegélik a páholyok szépségeit, kritizálják a toaletteket, zsörtölődnek az előttük ülővel, mert nem látnak a fejétől, mintha a mások feje a legfölöslegesebb intézmény volna a világon, szóval odabenn is folytatják a maguk egyéni életét és nem is sejtik, hogy önök mind egyénenkint nincsenek, csak egy van: a közönség.

Aki odafönn áll, az világosan látja ennek az egynek az arcát. Látja és úgy ismeri, mint ahogy a tanulatlan ökör is fölismeri, hogy melyik a jó fű és melyik a mérges. Az élet ösztöne megtanította erre a botanikára.

Talány ez, megfejteni sohse tudtam!

Önök, tisztelt hölgyeim és uraim, este — tegyük föl — a vacsora mellől fölkerekednek és ásítozva mondják:

— Menjünk valahova, édesem.

Hát jó. Önök még egy búcsúpillantást vetnek a családi tűzhelyre, az alvó gyermekekre, az adóintésre, amely az önök művelt családi asztaláról sem hiányozhatik és fölkerekednek. Az utcán aztán fölvetődik a kérdés:

— Hova menjünk?... Talán menjünk az orfeumba.

Nagy Endre búcsú conférenceja a kabaréban

Az indítvány elfogadtatik és önök elindulnak az orfeum felé. Már majdnem ott vannak és ekkor önagyságának eszébe jut:

— Hopp! Menjünk inkább a kabaréba, mert legalább útközben benézhetünk a Balogékhoz. Meg kell beszélnünk a holnap délutánt.

Önök tehát visszafordulnak és a kabaréba mennek, mert a Balogék éppen útba esnek és meg lehet velük beszélni a holnap délutánt. És a kabaré igazgatója a foyerban elégedetten dörzsöli a kezét, mikor meglátja önöket:

— Gyülnek . . . szépen gyülnek . . . Hiába, az ehavi műsor nagyon tetszik.

Viszont az orfeum-foyerban az orfeum igazgatója, miután hiába várta önöket, elkomorodva mormogja:

— Terringette! . . . Nem jön a publikum. Úgy látszik, ez az Asta Nielsen nem „csinál“ . . .

Tessék sorra kérdezni a közönség minden tagját valamely nézőtéren, hogy miért jött oda. Ki fog derülni, hogy csupa ilyen útbaeső Balogék, ilyen megbeszélendő holnap délutánok hozták össze ezt a közönséget. És mégis, amikor már együtt van ez a közönség, a nagyságából, vagy kicsiségéből egységes, csal-

Az Uj Idők számára fényképezte Müllner

Az új református templom a budapesti városligeti fasorban. Árkay Aladár műve. Felavatták junius 1-én

hatatlan törvényt lehet levonni, hogy: a Balogék mindig arrafelé laknak, amerre jó műsort játszanak.

Önök, tisztelt hölgyeim és uraim, a fölvonásközökben megbeszélik egymással indokaikat, amelyek véletlenül idesodorták önöket.

— Tudod, édesem, a Nemzetibe már nem kaptunk jegyet és én már föl voltam öltözve, hát idejöttünk.

— Tudod, édesem, távoli rokonok jöttek Debrecenből és ide adtak találkát. Hát mit csináljunk? Eljöttünk.

A legváltozatosabb, legkuszább véletlenek vetekedhetnek egymással, azért együttvéve mégis egységes konzekvenciába olvadnak össze, amelyet a szerző, igazgató, színész megváltozhatatlan, nyugalmas itéletként könyvel el:

— Sikerünk van. Őrült nagy sikerünk van.

Ki az a hatalom, aki e véletlenek között rendet tart? Ki az, aki e szilaj csikókat közös szabályba tudja terelni?... Nem tudom.

Gondolják meg csak, tisztelt hölgyeim és uraim, hogy a Vígszínházba befér ezerhatszáz ember és az én kabarémba befér háromszáz ember. Ha a Vígszínházban megbukik a darab, nincs rá, csak fél-ház. Viszont ha a kabaréban nagy sikert arat a műsor, *majdnem* tele van a nézőtér. Tehát a Vígszínházban csak nyolcszáz ember ül, mert megbukott a darab. Viszont a kabaréban már kétszáznyolcvanan ülnek, mert óriási sikert aratott a műsor.

Igen ám. De a Vígszínházban a darab bukását nem az a nyolcszáz ember dokumentálja, aki ott ül, hanem az a másik nyolcszáz ember, aki ezúttal nem ült be oda. És viszont a kabaréban az dokumentálja a sikert, hogy *csak* húsz ember hagyott üres helyet a nézőtéren.

Mi következik ebből? A közönség szabatosan tudja, hogy a Vígszínházból nyolcszáz emberét kell visszatartania a darab megbuktatása céljából és a kabarétól elég húsz embert visszarendelnie, hogy az előadás sikere mellett tüntessen.

Ime egy még csalhatatlanabb példa: Az új színdarabok harmadik előadása válságos nap a színdarab sorsában. A végzetes hétfőnek szokták nevezni a színházi szakértők. Ilyenkor már nagy siker, ha háromnegyedére megtelik a színház.

Tegyük hát föl, hogy a Vígszínházban is előadnak egy darabot és a Magyar Színházban is. Mindkét darab sikert arat, mindkét színház végzetes hétfőjén háromnegyed ház van. A Vígszínházban a háromnegyed ház háromezer korona, a Magyar Színházban kétezer korona — ugyanolyan helyárak mellett. Itt tehát látszólag a Magyar Színházat sérelem érte ezer korona erejéig, mert joggal mondhatja:

— Mi közöm nekem ahhoz, hogy a Vígszínház nagyobb, mint a Magyar Színház, amikor a Vígszínház egy negyedrésze úgyis üresen maradt? És ha a mi darabunk épp oly sikert aratott, mint a Vígszínházé, miért nem jött hozzánk is annyi ember, mint a Vígszínházba, amikor nálunk elfért volna, mert egy negyedrész nálunk is üresen maradt?

Dehát ez csak afféle balga színigazgatói beszéd. Mert az az elmaradt ezer korona igenis gondolkozik és öntudatosan intézkedik a maga útjáról. Az az ezer korona szigorúan ragaszkodik a szabályhoz, hogy a végzetes hétfőn csak háromnegyed ház dukál és — otthon marad.

Vagy akarnak még egy példát? Ez már olyan boszorkányos, hogy megborzongok, ha rágondolok. Ime:

A boszniai annexió idején a kabaré kissé gyengén ment. Akinek sietve be kellett rukkolnia Boszniába, nem igen maradt kedve, hogy a kabaréba járjon. Átlag hétszáz korona volt hétköznaponkint a bevétel. Ha kevesebb volt ez a hétszáz korona, hatszáz volt, ha több, nyolcszáz. Nagyobb hullámzás sohse fordult elő.

Hát egyszer az történt, hogy Brüll Alfréd egyszerre megváltott a jövő hét egy estéjére hatszáz korona ára jegyet. Az M. T. K. tagjait vendégelte meg a jegyekkel. No, — mondok, — legalább lesz végre egy tele ház a kabaréban. Mert ez a hatszáz korona rendkívüli bevétel, ha ehhez hozzájön a rendes hétszáz koronás átlag, az már majdnem egész telt ház. Szóval „zsúfolt" ház, amint a színigazgatók nevezik.

Aztán elkövetkezett az este, a derék tornászfiúk mind bevonúltak és a bevétel volt — hétszáz korona. A Brüll Alfréd hatszáz koronájával együtt.

Hát ez hogy lehet?

Csak úgy, hogy e napon az a titokzatos hatalom, amely a közönséget dirigálja, szétküldte az egész fővárosba láthatatlan hírnökeit, akik mindenkinek kidobolták:

— Tram-tram! Közhírré tétetik, hogy ma nem kell menni a kabaréba, mert ma már megvan a hétszáz koronás átlag Brüll Alfréd folytán.

... Ki tudná, hogyan, ki tudná, miért, de összeül a közönség minden este és én valahányszor azt a kis

Uj Idők 1913. I.

XXXIV. ÉVFOLYAM. BUDAPEST, 1913. MÁJUS 25. 22. SZÁM.

ORSZÁG-VILÁG

KÉPES HETILAP

AZ ORSZÁG-VILÁG SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA: BUDAPEST, V. KERÜLET, HOLD-UTCA 7. SZÁM ALATT VAN. — KIADJA AZ ORSZÁGOS ———— IRODALMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG ————

SZERKESZTIK: Dr. VÁRADI ANTAL / Dr. FALK ZSIGMOND

ELŐFIZETÉSI ÁR: EGÉSZ ÉVRE 16 KOR., FÉL ÉVRE 8 K, NEGYEDÉVRE 4 K, EGYES SZÁM 40 FILLÉR, VASUTI ÁLLOMÁSOKON 50 FILLÉR. DISZPÉLDÁNY EGÉSZ ÉVRE 50 KORONA, EGYES SZÁMA 1 KOR.

ÚJ REFORMÁTUS TEMPLOM.

Akit a városligeti fasoron át visz az útja: ugyan fásult kedélyűnek és hiányos esztetikai érzékűnek kell lennie, ha nem áll meg csodálkozva és gyönyörködve az előtt a hatalmas épülettömb előtt, amely büszkén és fényesen, ragyogóan, de egyúttal komolyan is emelkedik ott, örömére s vigaszára Budapest két legnagyobb kerülete református lakosságának.

A VI—VII. kerületi új református templom, a parókia meg a tanonc-otthon ez a nagy épülettömb, amit tömérdek fáradság és nagy áldozatkészség árán végre valahára sikerült megépíteni, s amit június 1-én avat föl *Baksay Sándor dr.* dunamelléki püspök.

A székesfőváros igazi dísze az új templom, gyönyörűen emelve szépségével és monumentalitásával az egész környéket. A Pestet járó vidékiek világért se mulasszák el a megtekintését.

Budapest székesfőváros lakosságának igen tekintélyes része, szám szerint majdnem kilencvenezer ember vallja magát reformátusnak. E hatalmas embertömeg zöme a hatodik és hetedik kerületben lakik, ahol pedig mostanáig nem volt a református egyháznak méltó temploma. A hivőknek jobbára a távoleső s ünnepiesebb alkalmakkor rendesen túlzsúfolt Kálvin-téri templomba kellett zarándokolniok istentiszteletre.

A református egyházkerület vezető emberei: *Baksay Sándor dr.* dunamelléki püspök, *Darányi Ignác* és *Kovácsy Sándor dr.* főgondnokok már régtől fogva s igen gyakran kifejtették, hogy e legnagyobb népességű egyházrészben igazán már a legégetőbb szükség volna egy tágas és díszes templom megépítésére, de vágyó s figyelmeztető szavaik sokáig egészen hiába hangzottak szerteszét: nem volt pénz, s a gyüjtés sem biztatott eléggé gyors és jó eredménnyel. Most úgy tíz esztendeje már meglehetős határozott célú és széleskörű mozgalmat sikerült indítaniok,

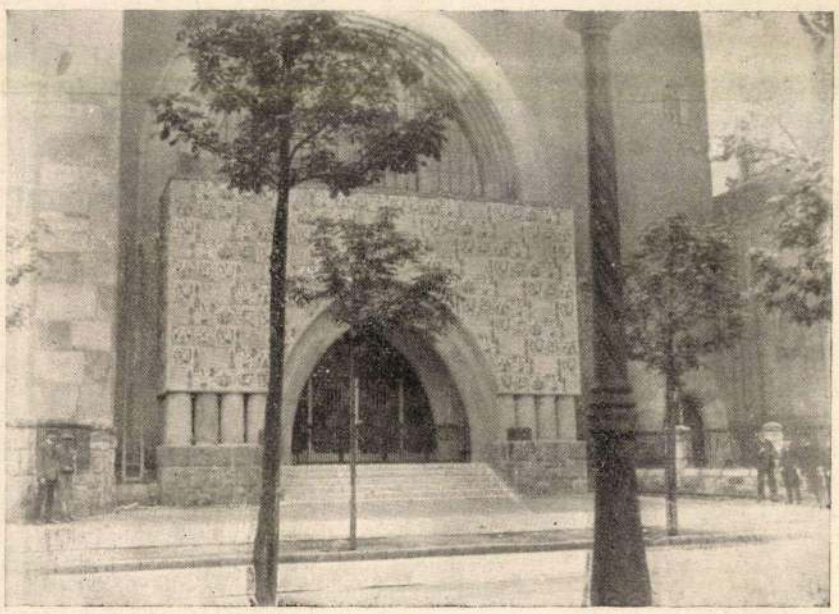

A TEMPLOM FŐBEJÁRÓJA.

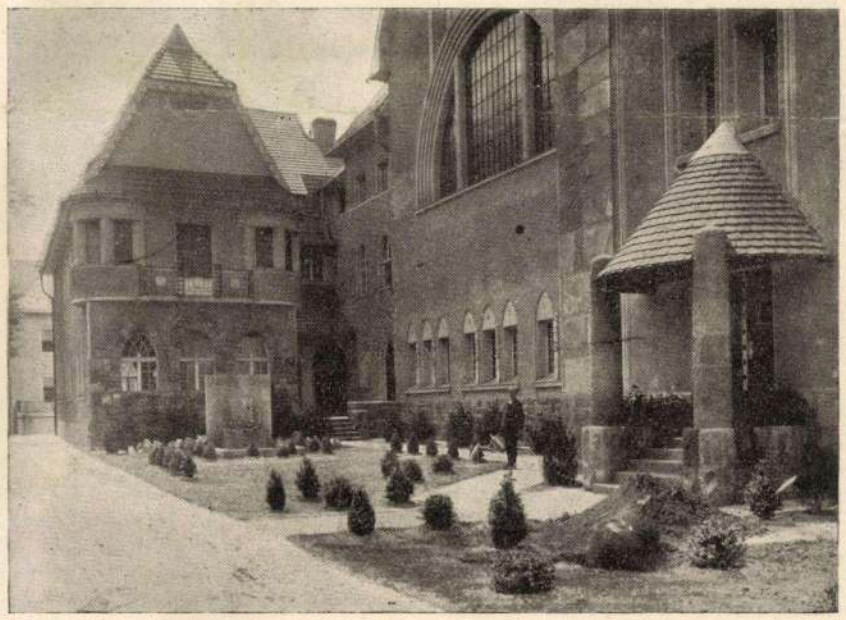

A TEMPLOM OLDALRÓL, A MELLETTE ELHÚZÓDÓ PARKKAL S HÁTRÁBB A PARÓKIÁVAL.

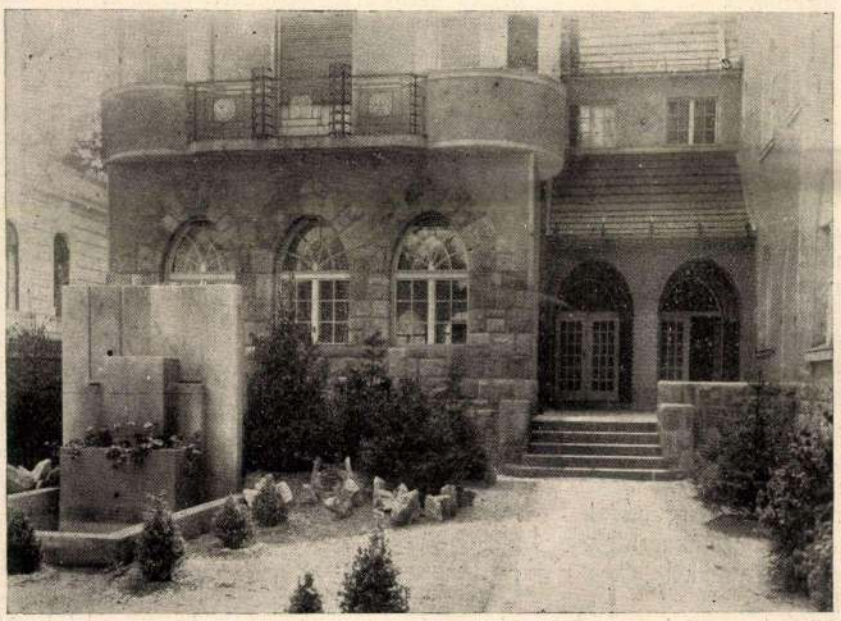

A PARÓKIA BEJÁRÓJA

A SZÓSZÉK S MÖGÖTTE AZ ORGONA.

A BUDAPESTI VI—VII. KERÜLETI ÚJ REFORMÁTUS TEMPLOM.

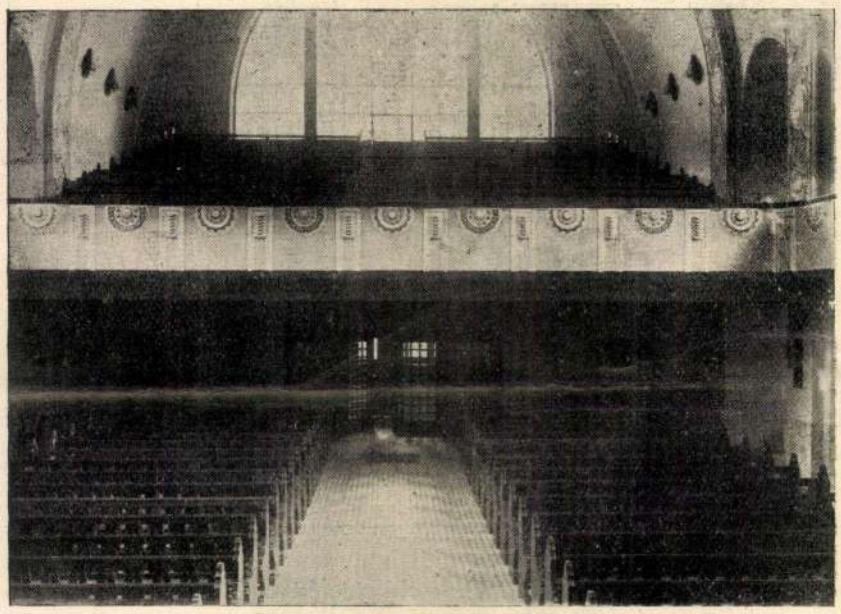

A BEJÁRÓ S A KÖZÉPERKÉLY A SZÓSZÉK FELŐL NÉZVE.

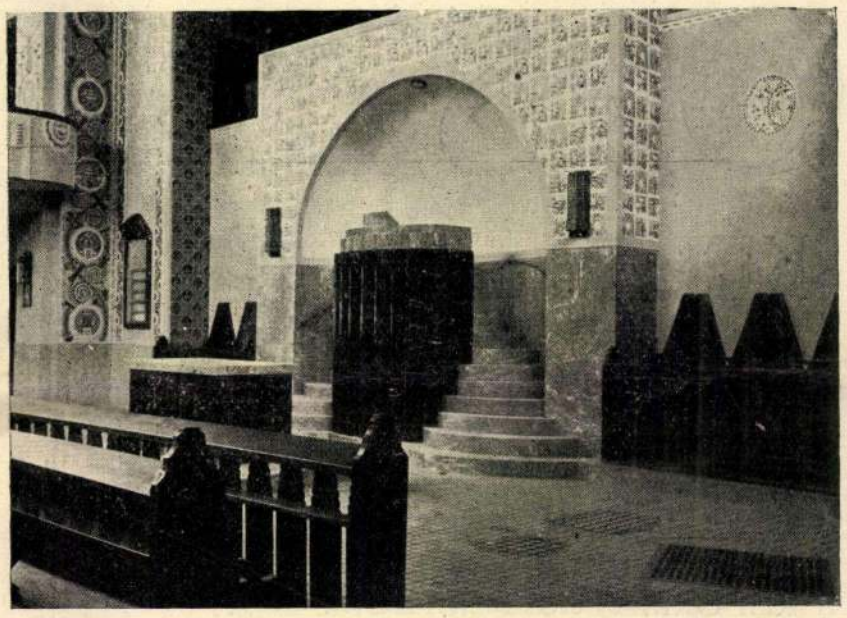

A SZÓSZÉK.

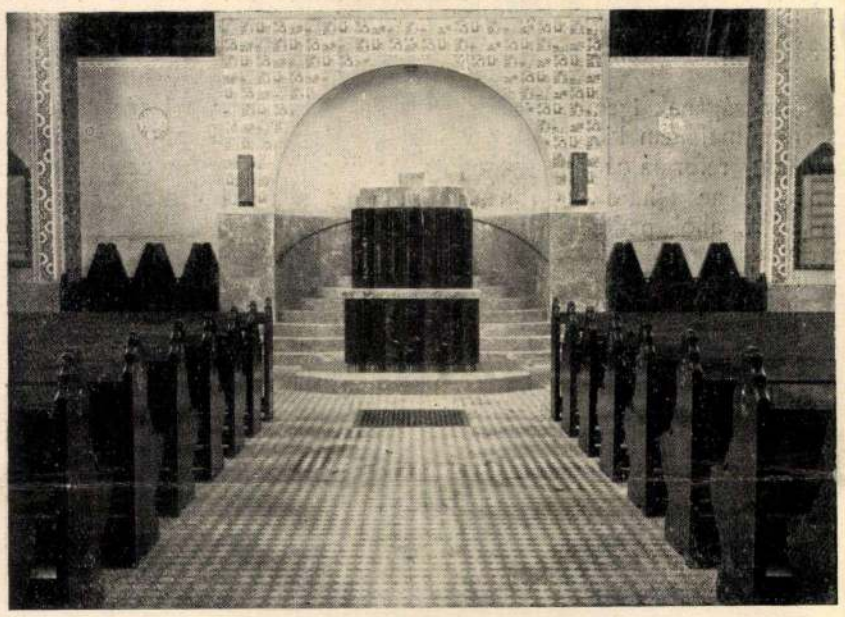

A TEMPLOM KÖZÉPRÉSZE A HÁTTÉRBEN A SZÓSZÉKKEL.

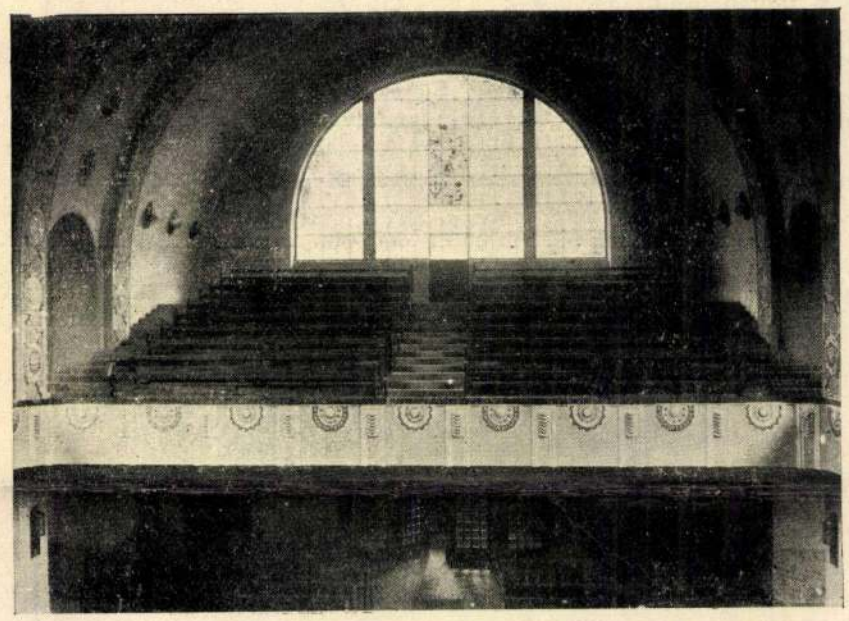

A KÖZÉPSŐ ERKÉLY.

A BUDAPESTI VI—VII. KERÜLETI ÚJ REFORMÁTUS TEMPLOM.

de még mindig csak úgy volt remény az új templom belátható időn belül való fölépülésére, ha valaki igazán nagy, fejedelmi adománnyal segíti hozzá az egyházat.

Mikor *Kovácsy Sándor dr.* miniszteri tanácsost tizenegy év előtt a budapesti református egyház gondnokává választották: programmjában a VI—VII. kerületi templom fölépítése volt az első helyen. Az egyház előkelő tagjait sorra látogatva, nem mulasztotta el sohasem, hogy figyelmöket erre a nagyon fontos föladatra fölhívja, közismert ékesszólásán kívül számadatokkal is bizonyítgatva: hogy mennyire érdeke az egyháznak, hogy azon az óriási területen, amely harminc-negyven esztendőn át bérházak s paloták rengeteg tömegével hintődött tele, tágas és önmagához méltó református templom is emelkedjék a roppantul fölszaporodott hivők épülésére s vigasztalására.

A mindjobban erősödő mozgalomnak meglett az eredménye. *Alistáli Laky Adolf,* a nagy emberbarát 1908 április 25-ikén 300,000 koronát olvasott le *Kovácsy Sándor* főgondnok kezeihez, azzal a határozottan megjelölt céllal, hogy az kizárólag a VI—VII. kerületi templom fölépítésére fordíttassék.

S az uj istenháza megépítése ezzel s a székesfőváros kétszázezer koronás adományával nagyjából már biztosítva is volt. Az egyháztanács telek után nézett, s hosszú, lelkiismeretes utánjárás és mérlegelés után megvett a főváros legszebb helyén: a Városligeti fasorban egy akkora telket, amelyen elfért az ezerkétszáz lélek befogadására számított templomon kívül a parókia, meg a hivatalos helyiségek épülete, valamint a szintén tervbe vett s hatvan inasgyerek ellátására kontemplált tanonc-otthon is.

A tervek elkészítésével, majd meg az építkezés vezetésével Árkay Aladár műépítészt bízták meg, aki föladatának derekasan megfelelt. 1911 augusztus 1-én tették le a munkások az első téglát, s egy és háromnegyed esztendő mulva, most május 1-én elmondhatták, hogy: »Készen vagyunk!«

* * *

A templom építkezési és dekoratív szempontból is igen érdekes. Impozáns, körötte aranyos modern fayence-dísszel ékesített főkapun át lépünk az előcsarnokba, amely komoly hangulatú, mintha csak elő akarná az embert készíteni az istennel való beszélgetésre. Az előcsarnokból egy másik üveges ajtón át a templom belsejébe jutunk, amely egyszeriben meglep bennünket a maga izlésesen mérsékelt pompájával. Szemközt emelkedik a *Lánczy Leó* titkos tanácsos húszezer koronás adományából a pécsi Angsterrel csináltatott hatalmas, harminc-változatú orgona. Alatta a fayence-díszes háttérből sötéten kiemelkedő massziv szószék, előtte a hasonló stílusú urasztallal. Jobbról, balról és az orgonával szemben lejtősen emelkedő széles karzatok vannak, mögöttük üvegfestményekkel ékes félkörös nagy ablakokkal.

Az impozáns ívekben s okosan elosztott síkokban csupa harmónia. A dekoráció pedig mintha elejétől fogva a hideg, de fönséges kontraszthatásra lett volna számítva. A sötéten feketéllő padsorok, szószék, meg ajtók merész ellentéttel válnak ki a világos síkokból, s még erősebb kontraszttal hatnának, ha a jól alkalmazott fali dísz bőséges aranyozása nem tompítaná kissé az ellentétet.

A templom teljesen modern világítással s fűtőkészülékekkel van berendezve. A szépszavú hatalmas harangok méltók a monumentális toronyhoz. A templom mellett pedig díszes kerítésű csinos kert húzódik el, hátra a parókia épületéig, amelynek építési stílusa teljes összhangzásban van a templom tömör és impozáns építésével.

Mint már említettük: a templom telke 265.000 koronába került, ehhez hozzászámítva a templom és parókia építésére s fölszerelésére fordított 456.000, továbbá a tanonc-otthonra fordított 80.000 koronát: összesen 801.000 koronába került a Városligeti fasor monumentális épülettömbje. Alistáli Laky Adolf, a székesfőváros és Lánczy Leó adományából rendelkezésre állott 521.000 korona, a többi a budapesti református egyház által adott és a közadakozásból befolyt összegekből fedeztetett.

A nagy mű kész, s azt hisszük teljesen megokolt az építtetők ama reménykedése, hogy hatása meg fog nyilvánulni a budapesti, különösen pedig a VI. és VII. kerületi reformátusok egész lelki életében.

Mulasztást követnénk el, ha nem iktatnók ide a dunamelléki református egyházkerület ama derék vezetőembereinek is a nevét, akiknek hivataloskodása idejében épült a templom,

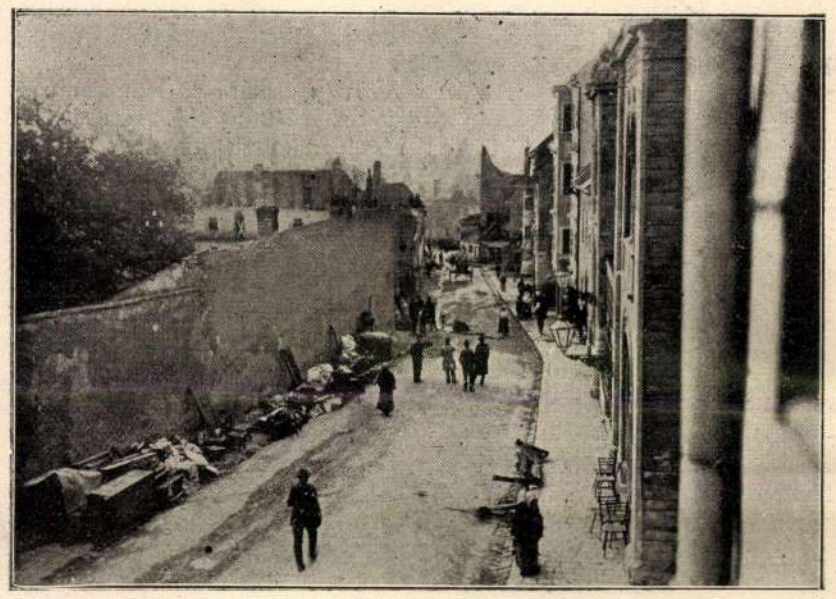

BÚTOROK AZ UTCÁN.

A POZSONYI NAGY TŰZVÉSZ PUSZTÍTÁSAI.

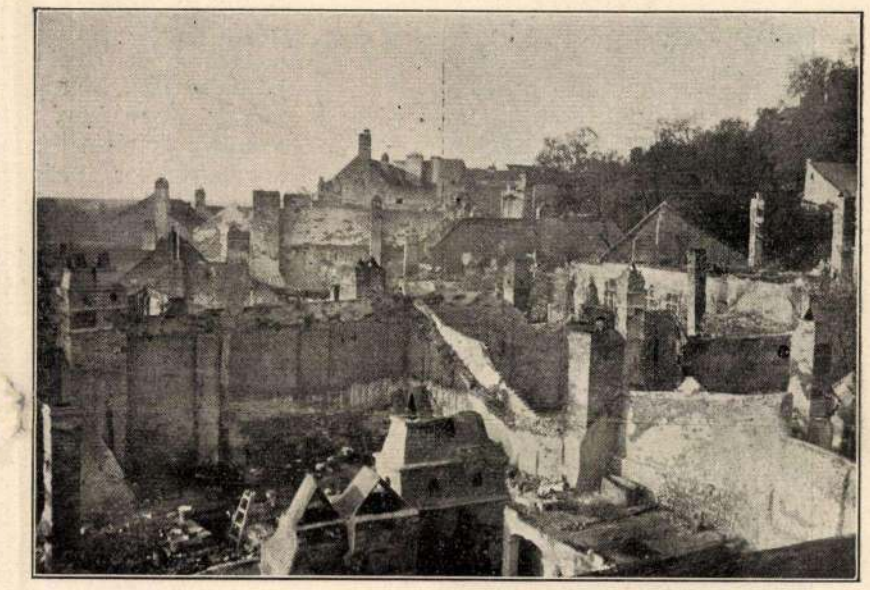

LEÉGETT HÁZCSOPORT A BÁSTYÁK FELÉ.

ságát. Rózsa senkinek sem engedte meg a kézcsókot. Nekem, ha magunkra maradtunk, tüntetően odanyujtotta mindkét kezét és ha elhalmoztam csókokkal, szemei forró szerelmi lángban égtek, orcái vérvörösekké váltak és olyan mélységes meleg pillantással tekintett fel reám, amitől megremegett az egész valóm. Rózsától csókot kapni, az ő ajkát az én ajkamon érezhetni, úgy éreztem: ez lenne legfényesebb bizonyítéka szerelmes szerelmem megértésének az ő részéről.

A kocka pedig rövidesen elhatározásom után, azaz hogy is mondjam, úgyszólván pillanatnyi gyorsasággal úgy fordult, hogy álmomból felriadva, ott álltam Rózsával szemben. Még alig rendezhettem el gondolataimat. Alig eszméltem a való élet száraz mindennapiságára, ott mentem szürke reggeli kedvvel a verőfényes, napsugaras májusi levegőben, amikor a szintén munkája után sietö Rózsa állt előttem és viruló jó hangulatban köszöntött:

— Kezét csókolom! De nagyon elmélyedtünk! Meg sem ismeri a szegény lánykát.

— Rózsám édes, maga az? Hát itt az álom folytatása!

— Én vagyok bizony és mindjárt megmondom ennek a rossz embernek, hogy haragszom, amiért nem keresi a velem való találkozást!

— De Rózsám, aranyom, hisz jobban szeretlek az életemnél. Nem akartam terhedre lenni és vártam a véletlen szerencsét, amely egymással összehoz.

— Igen, maguk férfiak könnyen vigasztalódnak. Akad más lány is bőven. De mi nők, ha egyszer szivünkbe zártunk egy férfit, rá se tekinthetünk egy másikra, akármennyire igyekszik kedvünkben járni.

— Nos lássuk, Rózsám, galambom, milyen is az a maga ragaszkodása énhozzám. Az éjjel gyönyörteljes álmom volt, amelynek egyetlen fájdalmas figyelmeztetése az volt, hogy magát valaki elfordíthatja tőlem, magát esetleg elragadhatják mellőlem. Ekkor megfogadtam magamban, hogy magamhoz fűzöm magácskát, — ha maga is így akarja. Kérek tehát egy csókot titkos megegyezésünk lepecsételéseül.

— Mi legyen ez?! Itt a nyilt utcán így megtámadni egy védtelen leányt! Gavallérnak gondoltam eddig, miért ront le egyszerre mindent, amit eddig oly szépségesen felépített.

— Rózsám, drágám, elmult a vitatkozás ideje. Ennek meg kell lenni lelki nyugalmam visszanyerhetése végett. Bizott eddig bennem, bizhat ezután is. Sohasem fogok visszaélni női gyengeségével. Erre a csókra azonban feltétlenül szükségem van. Még pedig gyorsan. Mindössze öt percnyi időt engedek. Az idő halad, ott kell lennem pontosan a hivatalban!

Rózsa lángvörös lett, majd mélytekintetű szemeit reám emelte és mosolyogva kérdezte:

— És ha megtagadom a csókot?

— Akkor ma utoljára beszéltünk egymással, — válaszoltam.

És szivem mind hevesebben dobogott, mert Rózsa arckifejezéséből már kiolvastam hőn óhajtott kérésem teljesítését.

— És hol kell leadnom a csókot? Talán bizony itt a nyilt utcán?

Nem beszéltem többé semmit. Karomat erősen Rózsa karjába fontam és a legközelebbi kapu alá vittem. Itt előbb én csókoltam meg őt, azután lihegő kebellel ő csókolt meg engem és végül megint én csókoltam meg őt.

STEINHEILNÉ.

Az öt esztendővel ezelőtt férjgyilkossággal vádolt hirhedt asszony most ujra férjhez megy, még pedig a legösmertebb angol főnemesek egyikéhez.

— Eszem a szádat, de édes vagy. Nagyon, de nagyon szeretlek, boldogságom!

Rózsa odanyujtotta a két reszkető kezét és miközben ezeket csókoltam, halotthalvány arccal, de örömmel viharzó hangon mondta:

— Ma van a nevenapja, csak ezért kapta a csókot. Egész éjjel magával álmodtam és isten meghallgatta a kérésemet: találkoztunk. Sok ilyen egészséges és boldog névnapot kivánok.

És evvel kisurrant a kapun, nálam hagyva az én legkedvesebb névnapi emlékemet, amelyért örökké hálás leszek az aranyos Rózsának.

FURKÓS ZSÓTÉR.

A VI—VII. KERÜLETI REFORMÁTUS TEMPLOM ÉPITŐI.

E füzetünkben tizenhat szép képet mutatunk be a Városligeti fasorban épült új református templomról, meg a vele kapcsolatos parókiáról s tanonc-otthonról. E helyt pedig röviden el fogjuk mondani: kik voltak azok a derék magyar művészek és iparosok, akik ezt a nagyszabású és szerte csodált munkát végezték.

Legelső helyen kell említenünk a templom tervezőjét, *Árkay Aladár* műépitészt, akit jó hírnevéről bizonyára ismernek már lapunk olvasói. Számos középületnek volt ő már építője. Ő tervezte s építette a monumentális Budai Vigadót, az Andrássy-út végén ékeskedő Babocsay-villákat, valamint az Országos Bírói és Ügyészi Egyesületnek a székesfővárosunk határában a déli vasút mellett elterülő s ötven kedves villaépületből álló Bíró-telepét. Ő készítette a gellérthegyi emlékmű pályanyertes művét is.

Mikor néhai *Laky Adolf* nemes adománya és a székesfőváros áldozatkészsége, valamint *Kovácsy Sándor dr.* főgondnok áldásos agilitása végre megvalósulás stádiumába jutatta az új református templom megépitését: a tervek beszerzésére több éven át 3 pályázat iratott ki, azonban különböző akadályok miatt a pályatervek egyike sem jutott kivitelre, hanem a tervek előkészítésére *Árkay Aladár* építőművész kapott közvetlen megbizást. Rövid két hónap alatt készültek el az összes tervek

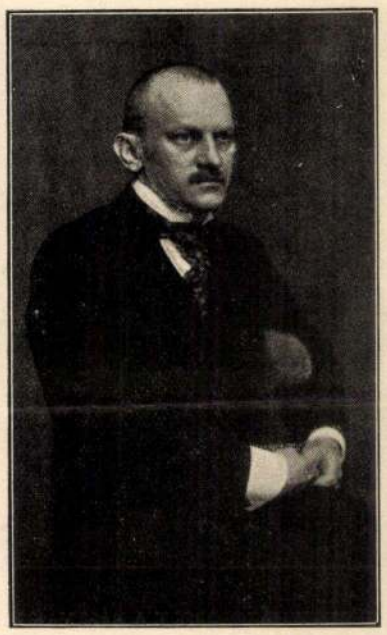

ÁRKAY ALADÁR műépítész,
a budapesti VI—VII. kerületi új református templom építője.

és megalakult az építési bizottság Lánczy Leó v. b. t. t. és Kun Gyula ny. tanácsnok elnöklete és Herczeg Zsigmond építész ellenőrzése mellett, úgy hogy az építkezés 1911. augusztus havában tényleg megkezdetett. Rendkívüli gyorsasággal haladt a munka előre, úgy hogy ugyanaz év december végéig a fedélszék már felállíttatott. Az 1912-ik év a torony felállításával telt el, de már ugyanaz év augusztusában a lelkészlak átadatott rendeltetésének, míg az ugyanezen telken felépített ref. tanonc-otthon november elsején adatott át hivatásának.

A templom a református szellemnek megfelelően derült, világos és szellős. Nem rendes hossz-hajós elrendezésű, hanem centrális, igazi prédikáló templom, melyben a hívek a lelkipásztor köré gyűlve, közelről hallhatják annak szavait. Nagy dicsőség illeti a református egyház felvilágosult vezetőit, hogy a modern élettel való kapcsolatot keresve, túltették magukat a rideg túlhajtott puritánizmuson és megtették az első lépést a református templomok modernizálására és a nagyvárosi környezethez méltó monumentálisan díszes kiképzéséhez. Érdemük annál nagyobb, mivel az építőművésznek, *rkay Aladárnak* alkalmat adtak arra, hogy megalkothatta a legelső magyar stilusú egyházat. Ez nemcsak templom, hanem eredeti magyar műalkotás, melynek megteremtője örökre beírta nevét a magyar építőművészet történetébe.

A templom ezer hivő befogadására szolgál, tágas karzatokkal és 20 méter magas kupolával bír. Ujítást képez, hogy a templom egész főváza és összes boltozatai vasbetonból készültek. A monumentális, 60 méter magas torony egyszerű hatalmas szilhuettjével általános tetszésnek örvend. A főkapuzaton ősmagyar motivumok vannak Zsolnay-féle majolikából. A belső térhatás egészen újszerű és eredeti, a citromsárga falakon díszlő magyar ornamensek, a fekete faragott tölgyfapadok, a bronzdíszítésekkel ellátott és fekete márványból készült úrasztala és szószék komoly és majesztetikus összbenyomást gyakorolnak. A kupoláról lelógó nagy csillár magábavéve is látványos darab, melynek motivumai, úgy mint a többi csilláré is, régi magyar lószerszámokból van összeállítva.

Árkay Aladárban a művész zsenije párosult a kitünő iparos és üzletember körültekintésével. Amit ő épít: az jól van megépítve, — jól és olcsón. Mert az olcsóság specialitása Árkay Aladárnak, mint az a református templom építésénél is beigazolódott. S a mellett mindenkor és mindenütt a legbecsületesebb s legtartósabb munkát végezte.

A többi vállalkozó sorában, mint a legkiválóbbakat, megemlítjük még a következőket:

A városligeti fasorban levő református templom kőműves- és vasbeton-munkáit *Pucher István* budapesti építő-cég vállalta.

Kemény és Tisza magyar vasbeton-építési vállalkozók ⟨VII, Dumjanich-utca 47⟩. A vasbeton-munkákat Pucher István budapesti építő cég megbízásából ez a jeles cégünk készítette. A Kemény és Tisza céget az építészek körében régóta előnyösen ismerik, nemcsak nagy szaktudásuk, hanem pontos munkáik általában nagy megelégedést keltenek. A cégnek ezenkívül számtalan állami, köz- és magánépületeken teljesített munkáiról a szakkörök nagy elismeréssel nyilatkoznak.

Fratricsevics István diszítő festő ⟨Budapest VII, Dembinszki-utca 33⟩. A városligeti fasorban levő református templomot és a tanonc-otthont festő-munkával Fratricsevics István országszerte jó hírnévnek örvendő diszítő és festő látta el. A templom karakterisztikus magyar stilusban van tartva és igen kellemes benyomást gyakorol a hivőkre. A tanonc-otthon modern motivumokkal van diszítve és a bennlakóknak igen kellemes és szimpatikus otthont nyujt. E most befejezett munkáival Fratricsevics István tanujelét adta kiváló szaktudásának és ambiciózus tevékenységének. Munkáit nemcsak a szakembereknek, hanem a nagyközönségnek is legnagyobb megelégedésére teljesítette. Nem mulasztjuk el ez alkalommal olvasóinknak felemlíteni, hogy Fratricsevics István Magyarországon már igen sok művészies munkát végzett, többek között számos róm. katholikus és görög katholikus templom, monumentális állami épület, köz- és magánépület festő- és diszítő-munkáit.

Roth Miksa cs. és kir. udvari üvegfestő ⟨Nefelejts-utca 26⟩. Az üvegfestő-munkát művészies és a templomnak egészen megfelelő szimbólikus motivumokkal Roth Miksa végezte. E most teljesített munkával új bizonyságot adott kiváló szakértelméről. Hazánkban már évtizedek óta nagy elismeréssel adóznak a szakkörök Roth Miksa munkáinak.

Aprily János kőfaragó és kőbánya-tulajdonos kő- és márványárú-gyártelepe ⟨VI, Szondy-utca 77⟩. A református templom részére az összes kőfaragómunkákat jeles cégünk kőfaragó telepe végezte, mely egyike legkeresettebb vállalatainknak. Az általa készített kőfaragó- és márványburkoló-munkákat kiváló izlés és lelkiismeretes gond jellemzik s ennek köszönheti e kiváló cég, hogy állandóan sok megbízásban van része. Nem egy nagy építkezés kőfaragó- és márványburkoló-munkái kerültek ki az ő műhelyeiből. Építészeti szakköreink már régóta előnyösen ismerik e kiváló céget s megbízhatóságánál és kitünő munkájánál fogva közreműködését a nagy monumentális építkezéseknél örömest veszik igénybe, mert Aprily János, a cég tulajdonosának kitünő hírneve a vállalt munka pontos és művészi kiviteléről kezeskedik. Hasábjaink kevésnek bizonyulnának, ha mindazon épületeket felsorolnók, melyeken Aprily János munkát végzett. A sok közül csak egynehányat említünk, és pedig: a New-York-palota, királyi bérház, törvényszéki palota, a margitszigeti kápolna és számtalan állami, magán- és középület.

Miákits Károly csillár- és fémdiszműárú-készítő ⟨Rökk-Szilárd-utca 39⟩. Igen jelentős és fontos részét alkották az új református templom berendezési munkálatainak a lakatosmunkák. Ezek a munkák ezúttal túllépték az ez iparágban megszokott munkateljesítést, mert a református templom, papi lak és tanonc-otthon részére csillárokat is kellett készíteni. Ezt a célt szem előtt tartva, az építés vezetősége Miákits Károly ismert fővárosi műlakatost és fémdiszműárúkészítőnket bízta meg a fontos és nagyszabású munkák teljesítésével, mert Miákits működésében megfelelő garanciát látott arra, hogy e munkák preciz és a célnak megfelelő módon készülnek el. Miákits szaktudásának és kiválóságának valósággal próbaköve volt e szállítás és e jeles mesterünk valóban a magyar ipar díszére váló munkát teljesített. Miákits Károly műlakatos és fémdiszműárúkészítő telepéről kerültek ki a református templom, papi lak és tanonc-otthon műlakatos- és épületlakatosmunkái, ő készítette bronzból a két hatalmas kupoladiszt, a főbejáratot, ötven csillárt, ezek közt a templom közepén függő hatalmas csillárt, amely cirka 3 méter átméretű, továbbá 28 falivilágitót és a falburkolatokat a szentélyben, az úrasztalát és 12 perselyt. Mindezek a gyártmányok karakterisztikus magyar stilusban vannak tartva. Építészeink mindenkor szivesen veszik e jeles mesterünk közreműködését, mert alapos szaktudásával és gondos, preciz munkájával mindig kiválót nyujt. Innen van az, hogy egész légió azoknak a nagyszabású köz- és magánépületeknek száma, hol Miákits műlakatos és fémdiszműárúkészítő munkáival részt vett. Köztük van a Biró-telep, mely 50 villából áll, az internátus és a Birói és Ügyészi Egyesület háza, a Walter-mozgó stb.

Janisch János és fia horganydiszítmények gyára ⟨VII, Jósika-utca 12⟩. Nagy és fontos megbizatásban volt része a Városligeti fasorban levő református templom építésénél a Janisch János és fia épületbádogos, légszesz-, vizvezeték- és csatorna-vállalkozó cégnek. E jelességéről és kiválóságáról régóta ismert gyárvállalatunk teljesítette az összes épületek, úgymint a templom-, paplak- és tanoncotthon-épületek vizvezetéki, légszeszberendezési, csatornázási és bádogos-, valamint a templom hatalmas, vörösrézből készült kupoláinak munkáit. Nemcsak minden tekintetben preciz és megfelelő munkájával, hanem pontos szállításával is rászolgált a cég az építés vezetőségének megelégedésére. Munkagépei a legmodernebbek, munkásai pedig gyakorolt, elsőrangú munkaerők. Nincs mit csodálkozni tehát azon, hogy a cég állandóan részes nagy és jelentékeny munkákban. Számos állami köz- és monumentális magánépületen teljesített már munkákat.

Fischer János fiai kőfaragók ⟨X, Kőbányai-út 43. f.⟩. E kőfaragó-cég sem maradhatott el a református templom építkezésétől. Szinte természetesnek látszik mindenkor, midőn monumentális épületről van szó, hogy e jeles kőfaragó-telepünk is részes a szállításban. A cég készítette márványból a lépcső-feljáratot a szószékhez és az úrasztalhoz a lépcsőket és ennek padozatát, a falburkolatot, két oldalfülkét, magát a szószéket és az úrasztalát.

▫▯▫

NESTLÉ-FÉLE GYERMEKLISZT

Próbadobozokat, valamint orvosi röpiratot a gyermeknevelésről díjtalanúl küld a HENRI NESTLÉ cég WIEN I, BIBERSTRASSE 72. – – – – –

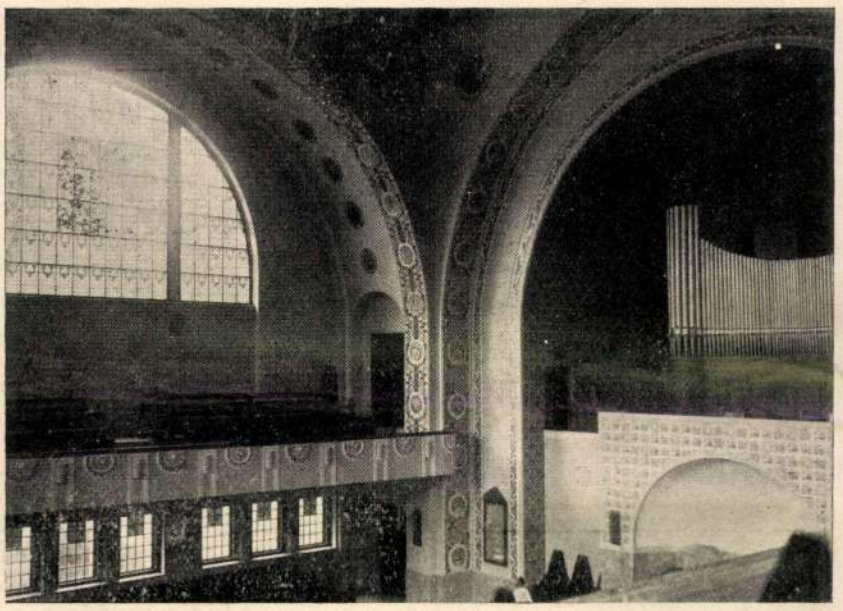

OLDALERKÉLY ÉS AZ ORGONA.

A JOBBOLDALI ERKÉLY.

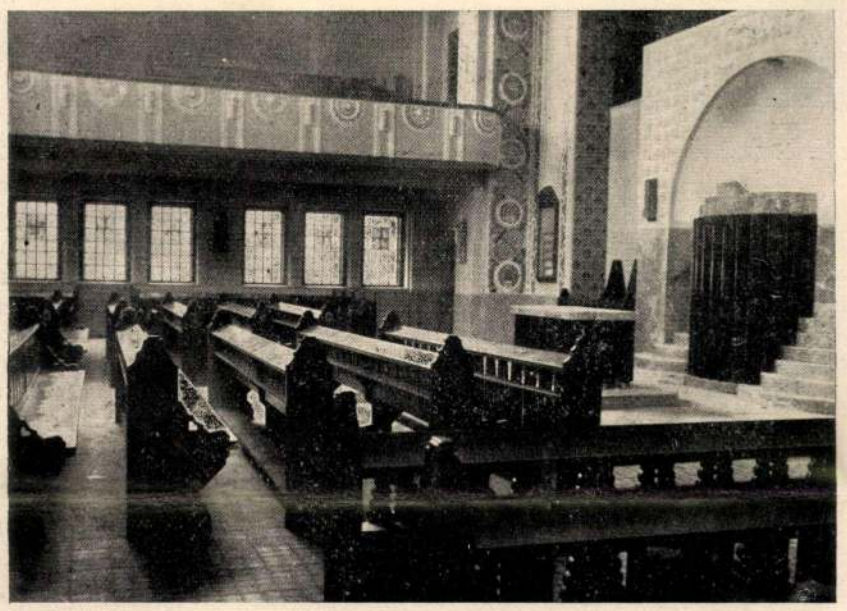

AZ ELSŐ PADSOROK.

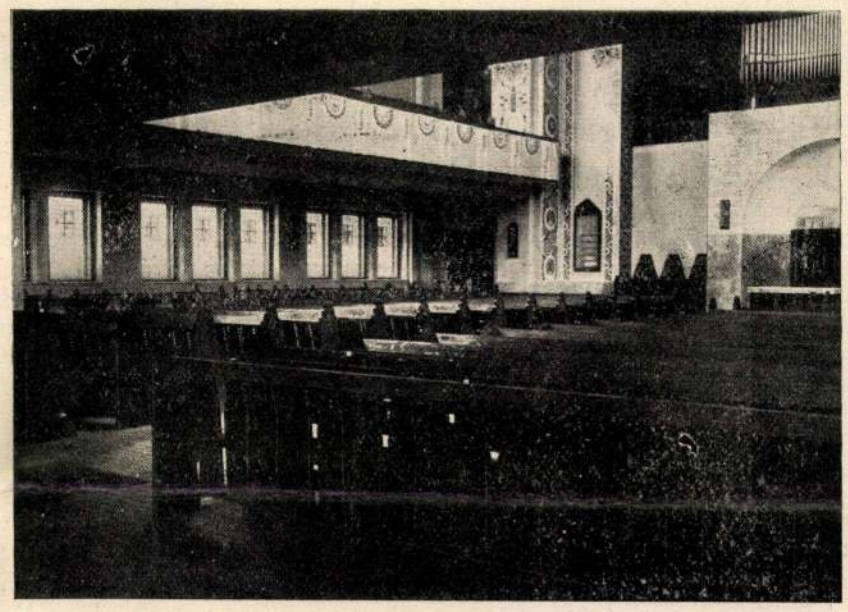

A TEMPLOM BELSEJE A BEJÁRÓ JOBBFELŐLI OLDALÁRÓL NÉZVE.

A BUDAPESTI VI—VII. KERÜLETI ÚJ REFORMÁTUS TEMPLOM.

s akik ennélfogva többé-kevésbé bőven kivették részüket a munkából.

Elsőnek említjük köztük az egyházkerület ősz püspökét, irodalmunk büszkeségét, a legmagyarosabb írót *Baksay Sándor dr.-t*, ki — bár több mint nyolcvan esztendő nyomja széles vállait — mindig melegen érdeklődött a templom ügye iránt. Utána következnek sorban: *Darányi Ignác* v. b. t. t., a mostani kerületi főgondnok, *Petry Elek* és *Kovácsy Sándor dr.* egyháztanácsi elnökök, *Kovács Emil* és *Lánczy Leó* parókiális elnökök. Az ő nemes és önzetlen munkálkodásuk nélkülözhetetlen volt a mű elkészülte körül.

Ez a székes fővárosban — az óbudai régi templomot nem számítva — már az ötödik református templom, amelyből négy új templom az utolsó huszonöt esztendő alatt épült.

* * *

A VI—VII. kerületi új református templom mögött egyemeletes jókora épület emelkedik: a református iparostanoncok otthona. A templommal és parókiával közös épülettömböt alkot ez a ház, s lelkiek dolgában is méltó kiegészítő része azoknak.

Elgondolni is rettenetes, hogy erkölcsiség, testi és lelki épség és egészség dolgában mennyi veszedelemnek van kitéve nálunk a növendék inasgyerek. A nagyváros bűneszennye nagyon tapadós, s ezrével találhatunk az utcákon olyan suhanckorban levő ifjakat, akiknek szívét-vérét megmételyezték már a metropolis testet és lelket ölő szörnyű nyavalyái.

Igazán nagy tisztességére válik tehát a budapesti református egyháznak, amikor elhatározta, hogy a növendék ifjak erkölcsi életének megmentése okáért tanonc-otthont létesít, s abban kellő lelkészi fölügyelettel ellátásban, nevelésben és oktatásban részesíti ama református szülők gyermekeit, akik maguk vidéken lakván, nem kisérhetik elég figyelemmel gyermekük mindennapos életútját.

A református egyház nagy áldozatot hozott, mikor ezt a főnnenjáró szép határozatát valóra váltotta. Maga az építkezés több mint hetvenezer koronát nyelt el, s bizony elég nagy összegbe került a korszerű, modern és tartós berendezés is. Érthető tehát, hogy a kereskedelmi kormány belátva az új intézmény üdvös voltát: nagy elősmeréssel honorálta a derék munkát, s több esztendőre szóló évi 5600 korona segítséget biztosítva az otthonnak, az első tételt már a mult esztendőre is kiutalta.

Az egyemeletes épület hatvanöt inasfiú befogadására szolgál, s már tavaly november havában át is adhatták rendeltetésének. A felügyelő lelkész meg a házmester lakásán kívül a tanoncok használatára szolgáló tágas, egészséges és szellős helyiségeknek egész sora van benne. Igy többek közt négy hálóterem, két nappali terem ‹ebédlő, társalgó›, fürdő- és mosdószobák, betegszoba. Van ezenfelül jókora udvari kerthelyiség is, ahol nyaratszaka pompásan elszórakozhatnak a fiúk.

Az otthon ügyei két kézbe vannak letéve: *Herényi János* presbiterébe s *Izsák Ferenc* fölügyelő lelkész és vallástanáréba.

Herenyi János presbiter meleg szívvel és kitünő szakképzettséggel vette át a gondnoki teendőket, s szorgosságával — amely már az otthon építésénél és berendezésénél is ritka nagy mértékben megnyilvánult — csakhamar kivitte, hogy az otthonban elhelyezett fiúk a valláserkölcsi fölügyeleten kívül most már teljesen kifogástalan és szakszerű gondozásban is részesülnek. Helyes gyakorlati érzése pedig kész kezesség arra nézve, hogy az otthon a legteljesebb mértékben betöltse nemes hivatását.

A fölügyelet és lelki gondozás *Izsák Ferenc* hitoktató lelkészre van bízva, kiben szintén a legjobban rátermett embert találta meg az egyháztanács. Régi bokros tapasztalatait érvényesítve, nagy odaadással gyakorolja a derék lelkész a fiúk fölött a vallás-erkölcsi fölügyeletet.

A fiúk az otthonban a lelki és erkölcsi gondozáson kívül csak az étkezésben és szállásban részesülnek. Reggelente az ízletes és megfelelő reggeli elfogyasztása után kiki a maga műhelyébe megy, lévén köztük különböző iparágbeli tanuló: asztalos, lakatos, szerelő, szobrász, esztergályos stb. Délben haza jöve, három tálból álló ízletes ebéd várja őket. Ebéd utáni pihenőjükről két órakor indulnak vissza a munkába. Vacsorájuk két tál étel.

Szórakozásukról első sorban a máris tekintélyes könyvtár gondoskodik, ezenfelül a vasárnapi istentisztelet, kirándulások stb. mélyítik a fiúk lelki életét.

Egy-egy fiú ellátásáért heti nyolc korona

A-29-15

fizetendő; ebből három korona terheli a szülőket, öt korona a mestereket. A nagyon szegény sorban leledző szülőket a fölügyelő bizottság fölmentheti a rájuk eső három koronák befizetésétől, de ez a fölmentés most még csak nagyon ritkán gyakorolható, mert az egyháznak a pótlásra nincs pénzbeli fedezete. A fölvétel ügyében különben a vezető lelkész ⟨Budapest VII, Városligeti fasor 5—7⟩ szívesen ad bővebb fölvilágosítást.

Ennyiben ösmertettük a budapesti református egyház humánus és nagyjelentőségű intézményét, a tanonc-otthont, amelynek fönmaradása és továbbfejlesztése igen életbe vágó kérdés ily nagy iparűző városban, mint Budapest, és nem tudjuk eléggé ajánlani az emberbarátoknak ennek a kiválóan jótékony intézetnek a támogatását.

PERCZEL DEZSŐ.

Perczel Dezső titkos tanácsos, volt belügyminiszter, képviselőházi elnök hatvanötéves korában elhúnyt Bonyhádon. Egy éve már, hogy visszavonultan élt bonyhádi kastélyában. Súlyos és szenvedésteljes betegség kinozta, amely végre is győzött az aggastyán szívós szervezetén.

Perczel Dezső politikai karrierje báró Bánffy Dezső képviselőházi elnöksége alatt indult meg, amikor a szabadelvűpárt a Ház alelnökévé választotta. Később a Bánffy-kormány belügyminisztere lett. Gróf Tisza István miniszterelnöksége idejében a képviselőház elnöke volt és ebben a minőségében 1904 november 18-ikán a híres zsebkendőszavazással örökítette meg igazán nevét a magyar parlamentárizmus történetében. A szabadelvűpárt bukása után a bonyhádi kerület újra megválasztotta, de a mandátumát megsemmisítették abból az okból, hogy nyugdíjpótlást királyi kegyelemből kapott. Perczel ezután visszavonult a politikától és megint akkor lépett ki

PERCZEL DEZSŐ.

ismeretlenségéből, amikor a munkapárt megalakult. 1910 júniusában újra mandátumhoz jutott. Ekkor megválasztották a munkapárt elnökévé, majd pedig díszelnökévé.

BOHÉMEK.

— Humoreszk. — ⟨1⟩

Alig volt még ideje répási Cukros Botondnak, hogy a bécsi pályaudvaron a Budapestre induló éjjeli személyvonatra felugorhasson.

Junius közepe felé járt az idő, amikor Botond két szemeszter tapasztalataival lett a bécsi jogi fakultáson gazdagabb, ha ugyan nem is a jurisprudentiáját öregbítette. Ellenben az örökségét nagyon »megfiatalította«, amint ezt az új pesti zsargonban mondani szokták.

Maradt még vagy kétszáz forintja.

Botond elhatározta, hogy visszamegy Pestre s a nyarat ott ezzel a pénzzel kihúzza, őszszel pedig irodát vállal. Rokonai nem voltak s ő volt az egykor hires erdélyországi répási Cukros familia utolsó tagja. Csak egy apai nagybácsija élt valahol Apahida körül. Ez volt a gyámja. Nagyon rideg, fösvény agglegény, akihez Botond nem sok vonzalmat érzett.

Mivelhogy Botondot a bécsi burschkollégák két nap, két éjjel búcsuztatták, nagyon kívánatosnak találta, hogy egy külön fülkét kapjon, ahol reggelig, azaz Budapestig a derék Ábrahám kebelében elszendereghessen. Hely lett volna elég az összes fülkékben, de nem annyi, hogy hosszában kinyújtózkodhasson.

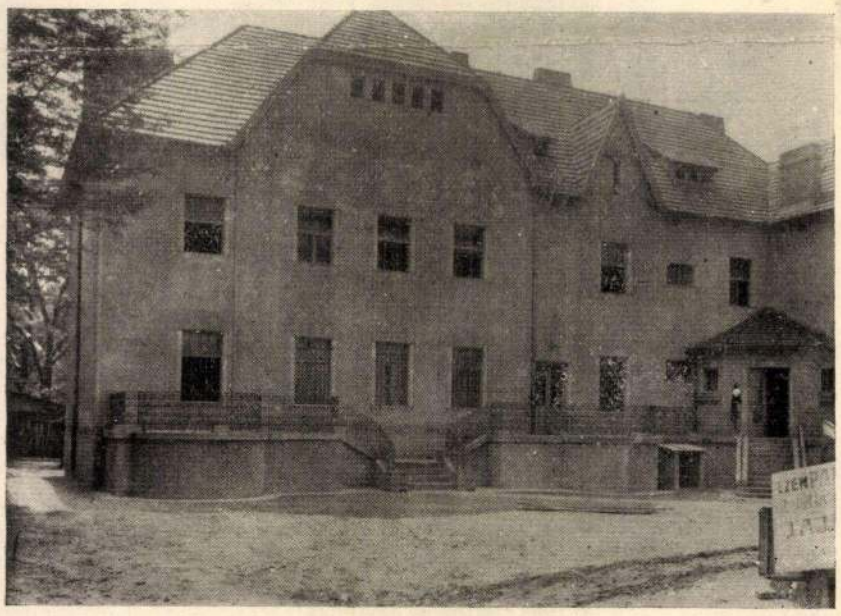

TANONC-OTTHON A VI—VII. KERÜLETI UJ REFORMÁTUS TEMPLOM MÖGÖTT.

A REFORMÁTUS TANONC-OTTHON KÖNYVTÁRA.

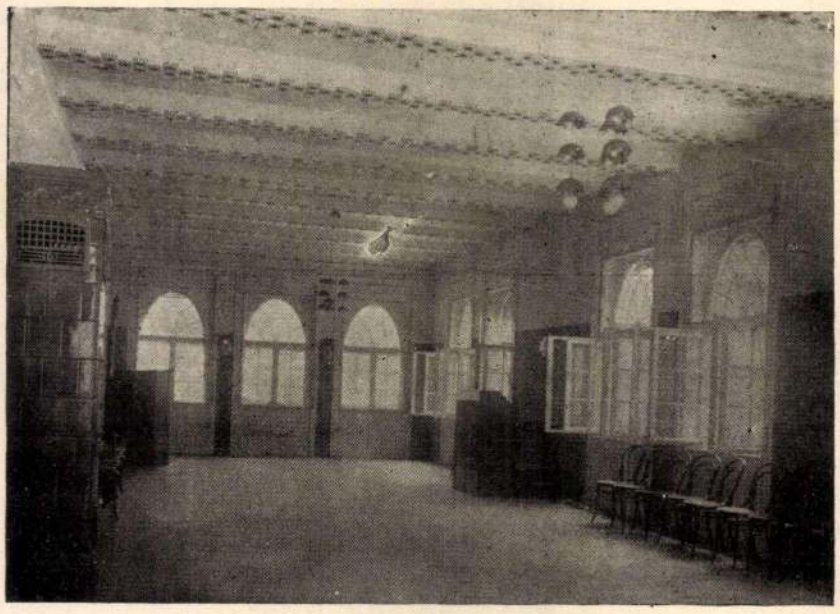

A REFORMÁTUS TANONC-OTTHON NAPPALI TERME.

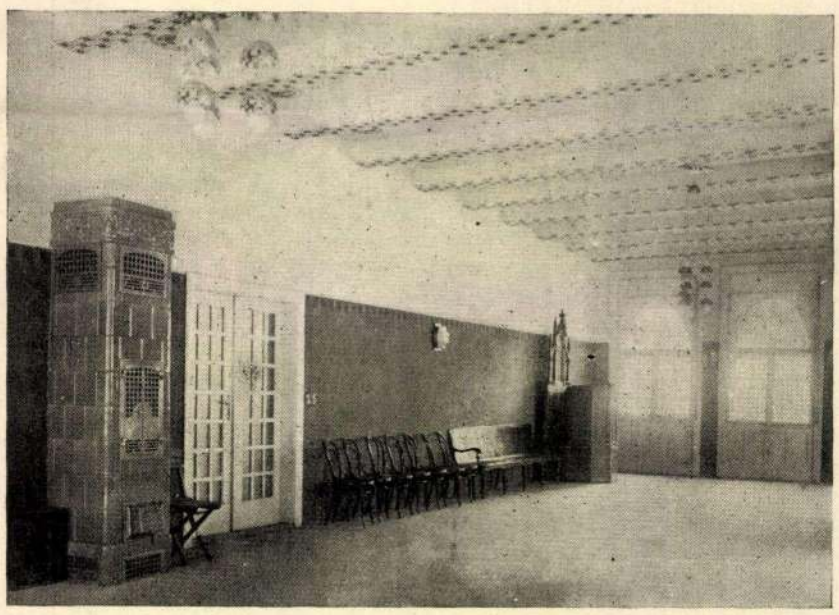

A TANONC-OTTHON EGYIK NAPPALI TERME.

A-29-16

73

Id. Árkaynak teljesen modern alkotása a győr-gyárvárosi templom, az első modern magyar templom, amely azonban tömegében egészen a magyar románkori architekturára emlékeztet. Általában a mai modern épitészet sokszor közelebb áll a középkorhoz, tehát tradicionalista. Belsejében nyugodt hangsulylyal jutnak kifejezésre a modern törekvések abban is, hogy a vasbetont alkalmazza és ezzel hozza létre a formákat. Az aschaffenburgi templom mestere a vasbeton lehetőségeivel egészen virtuóz módon bánik.

Gerevich Tibor

Korunk művészete
habad egyetem
eltadás
1932. v. 33

A modern,u,n Bauhaus stilus mellett a modern magyar épitészetnek más törekvései is vannak.Volt egy áramlat,amely kb.10 évig tartott,s amely a barokot utánozta régészeti ellágyulással és hüséggel.Ez a korszaka a müvészetnek már elmult.Nem is élhetett soká a mai neobarok épitészet,csak amig hivatalos helyen támogatták,egy percig se tovább.És jött egy másik neoklasszicizmus,az első magyar neoklasszicizmus után,amely belekapcsolódik Velencébe és az északitáliai, lombard neoklasszicizmusba,s igy sajátos,eredeti stilust hozott létre, amely különösen a nagy magyar bazilikákban élt tovább,Esztergomban,Vácott, Egerben,Cegléden,stb.

Már az idős Árkay győrgyárvárosi templomában megsejti a ~~xxxxxx~~ a román magyar épitészetet.Ez egy korérzés,amely a külföldi müvészetet is áthatja.A román épitészetbe kapcsolódik bele Gáspár,nem alakitja annyira át,mint Árkay,de sok külföldi müvész is ezt teszi. Ennek a magyar épitészeti iránynak tudós teoretikusa Möller István.Tiszta terméskőből épült templom. Világos és derült térhatás.

Nézzünk körül külföldön, hogy lássuk,hogy a mai müvészet valóban korstilus,nem egy Istentől elrugaszkodott~~x~~ baloldali müvészet,mint ahogy nálunk összekeverik a politikai fogalmakkal az esztetikai fogalmakat.A modern müvészet tradicionális müvészet,de nem szolgalelkü folytatója egy tradiciónak,hanem egy eleven fantáziának varázslatos uj életre keltése.

Arkay Aladár íd

A-29-16

Nemzeti templom a mohácsi vész szinhelyén

Mohács, okt. 18
(A Magyarság tudósitójától)

Mohácson, amely egy-két hete rendezett tanácsu város, ma mindenki fejlődésről beszél, persze *reménybeliekről*. Mohács *városházat, vasutat, hidat, emlékműveket* épit, illetve készül épiteni és csak az bizonytalan még, felnyilnak-e valóban azok a nem könnyen nyiló zsebek, amelyekre olyan büszkén üt rá a város uj vezetősége akkor, amikor a gazdák még a gőzkompra is sajnálják a pénzt és inkább kézzel hajtják át szekereiket a Dunán, a legégőbb munka idején.

Mohács szenzációja azonban, amelyről mindenki beszél és amelyet mindenki komolyan vesz, a *fogadalmi templom*. E templom felépitése, amelynek tervéről, mikor az a pályázat kiirásánál először fölmerült a *Magyarság* már megemlékezett, igazán jelentős eseménye volna kulturális életünknek. A város akarata szerint ugyanis e templomnak, eredeti jellegének megőrzése mellett, ki kell fejeznie a mohácsi vész tragédiáját és emléket kell állitania a világháborunak — olyan feladat, amelyhez hasonló nem nyilt a magyar épitészet számára több mint egy évtized óta és amely emellett általános müvészi szempontból is rendkivül érdekes, mert ujból fölveti a kérdést, mennyire lehet gondolatokat és érzéseket, egy nemzet kollektiv érzéseit, arhitektónikus formákban kifejezni?

A pályázat, amelynek kiirása körül tudvalevőleg egy kis kavarodás történt a Mérnök- és Épitészegyletben, most lejárt és a beérkezett pályamüveket nyilvánosan is kiállitották. Felkerestük *Frey* János dr. mohácsi apátplébánost, a terv kezdeményezőjét és megkértük, hogy nyilatkozzék a pályázat eredményéről.

— A mohácsi egyházközség pályázata, — mondta az apátur — amelyet az 1926-ban, *a mohácsi vész négyszázados évfordulóján épitendő uj plébánia*templomra hirdetett, meglepően szép eredménnyel járt. Többen legkiválóbb épitészeink közül nyujtották be terveiket, néhányan közülük alternativ terveket, az egyik pláne hetet. Ha a pécsi püspök jóváhagyta a pályázat eredményéről beterjesztendő jelentésünket, ami a legközelebbi napokban remélhetőleg meg fog történni, összeül a zsüri és akkor odaitélhetjük az érdemeseknek a három dijat is: az 50, 30 és 20 mázsa buzát.

— A templom felépitése természetesen nagy anyagi áldozatba kerül, amelyet a helybeli lakosság valószinüleg nem is fog tudni egymaga elviselni, hanem kénytelen lesz az egész ország áldozatkészségére appellálni. Eleinte az volt a tervünk, hogy két romladozó régi templomunkat lebontjuk, hogy azok köveit használjuk fel az uj épitkezéshez, a Müemlékek Országos Bizottságának kiküldöttje azonban tiltakozott ez ellen, mert megállapitása szerint a két régi templomot a ritka barokkrészletei mütörténeti becsüvé teszik. Akárhogy is lesz azonban, az alapkőletételnek az évfordulón, *1926-ban meg kell történnie.*

Érdekes különben, hogy a városban mindenki *országos ügynek* tekinti, hogy méltó emlék hirdesse a mohácsi vész helyét ahelyett a *kötalapzaton álló kis oroszlán* helyett, amely most a *Cselepatak* partján áll. És nagyszámban keresik föl érdeklődők a népiskola egyik tantermében rendezett kiállitást, ahol a tervezetek közszemlére vannak kitéve. Ez a kiállitás valóban igen magas szinvonalu, a kényszerü hosszu hallgatásban gyüjtött imponáló tudás és gazdag müvészi invenció szólal meg számos tervben. Különösen figyelemreméltó, hogy a templomot a legtöbb pályázó *magyaros motivumokkal* akarja felépiteni, amelyeknek egész renaissanceа bontakozik itt ki. A legfontosabb azonban, hogy nem egy terv akad, amely az ornamentikán és a más rokonmüvészetekből átkölcsönzött formákon tul a speciálisan magyar *épitőmüvészet* legnemesebb és legrégibb hagyományaiig nyul vissza és *tisztán épitészeti eszközöket* használ fel céljára. Főleg *Rados* Jenő egységesen és monumentálisan elgondolt tervét kell e szempontból kiemelnünk, amely felujitja a régi magyar székesegyházakra olyan egyedülállóan jellemző négy saroktornyocskát és a templomhoz még egy hatalmasan égbeszögellő különemlék tornyot is illeszt. Erről az érdekes és minden hagyományba-gyökerezettsége mellett is egészen modern tervről sok szó esik Mohácson — egy ötlete folytán: a tornyon lévő *magyar korona* ugyanis ráalkalmazott szines villanykörték segitségével *kivilágitható* lenne és az emberek már előre örülnek neki, hogy boszszankodnak majd pár kilométernyire a rácok, ha nemzeti ünnepek éjjelén fényesen látják felragyogni a magasban a magyar integritás szimbólumát.

Az, hogy *a szent korona domináljon az épületen,* már a pályázathirdetők szándékában szerepelt és annak a megoldása egyik legsulyosabb nehézség elé állitotta a tervezőket. Nem éreztük szerencsésnek azt a megoldást, bár tagadhatatlanul a legkézenfekvőbb, hogy a templom köralaku hajóját boltozó kupola legyen kiképezve a szent korona alakjára, mert a finoman kidolgozott ékszer ilyen óriási méretekben nehézkessé válik; és talán az a gondolat is kifogásolható, — egy másik tervezeten — hogy a korona, *az egység jelvénye,* a templomnak *négy-öt kiemelkedő helyén* is szerepljen. Igen szép és ujszerü *Bogdánfy* terve, akinél ugyan szintén a kupola veszi fel a korona alakját, de megfosztva a ciráda aprólékos kidolgozásától, egészen épitészeti jelleget nyer. E tervezet, amely, hogy a korona bizánci stilusával harmóniában legyen a legtöbbször hasonlóan *korai román stilusban* készült, a gondolati tartalom kialakitásában is nagy gondot fordit a tisztán épitészeti kifejezésmodok alkalmazására.

A korona megoldásának nehézségével küzd kiváló, nagymultu templomépitőnknek, *Árkay* Aladárnak a terve, aki a főkupola tetejébe egy ellaposodó, kisebb kupolát illeszt a szent korona külső formáival. E teljesen kerek templomhoz egészen különálló campanilét épit, ami a mi szemünknek kissé szokatlan. Szebb talán a perigueuxi székesegyházból kiinduló másik terve, amely magyaros részleteivel is kiemelkedik a kiállitás anyagából.

Más nehézség volt a *templom és emlékmü* kettős feladatának összekapcsolása, amit a legtöbben külön-külön iparkodtak megoldani, ugy hogy *oszlopokat* emelnek a templom elé, szimbólikus *szobrokkal, történelmi festményekkel,* felirásokkal diszitik az épületet. Ezeknek müvészi érdekessége persze kisebb. Még nagyobb baj, hogy a legtöbb tervező monumentalitásra való törekvésében megfeledkezett a helyi szempontokról és *tulságosan* nagyszabásu terveket készitett, amelyek nem birnák el a mohácsi környezetet, még ha a város jövendő fejlődését számbavesszük is. Dicséretes kivétel e tekintetben *Szentpály* egyszerü, szép terve. De igazságtalanság volna meg nem emlékezni a modernebb felfogásuak közül *Sebestyén* vagy a Párisban élő *Nendtvich* érdekes kompozicióiról, bár kérdés, hogy a katolicizmus szelleme szunnyad-e uj formáik mélyén?

Ybl Miklós tervének nagy stilusérzéke és egységbekomponáltsága ad különleges szépséget, főleg azok közt a müvek közt, amelyeknek nehéz elrejteniök a különböző stilusok kelleténél kissé merészebb keveréséből származó disszonanciákat. Kár, hogy ennek a gazdag és müvészi tervnek megvalósulása elé alighanem elháritathatlan akadályt fog gördíteni felépitésének költséges volta. Mig a *kötségvetések általában a félmillió és harmadfélmillió aranykorona közt* mozognak, a pályázat e legdrágább darabja *hatmillióba* kerülne.

Harminc, negyven, százmilliárd papirkorona! Egyszerre mintha szétfoszlanának előlünk a gyönyörü müvészi tervek és az iskolát látjuk csak, homályos, korhadó lépcsőjével, rozoga berendezésével, a városházát, amelyet nem mernek megmutatni idegeneknek, a kézzel hajtott kompot és látjuk a holdat, amint gunyos vigyorgással bámul a sötétbeborult hatalmas térre, a templom leendő helyére... Bár valóra válthatná álmát az apátur és felcsattannának két év mulva magyar munkáskezekben az alapkőre lezugó első csákányütések!

Bernát Pál

A mi értékeink

Langer Jenő dr.

Macaulay egyik mondását idézzük, mikor a magyar biróság egyik kiváló alakjáról. *Langer* Jenőről, a budapesti büntetőtörvényszék elnökéről irunk. »Anglia hatalma nem a hadihajókon, hanem az angol birákon nyugszik«. Ennek a rövid irásnak szük terjedelme nem engedi meg, hogy ezt a mondatot a mi viszonyainkra alkalmazhassuk. Mi magyarok ismerjük a birói puritánságot, ismerjük a magyar birák igazságszeretetét és most különösen ismerjük őket, mikor a sulyos viszonyok között, támadásoknak kitéve jelszavak és tomboló szenvedélyek között meg tudják tartani itélkezői nagyságukat és elfogulatlanságukat. Langer Jenő azok közé a magyar birák közé tartozik, akik kerülnek minden népszerüséget és félnek minden ünnepeltetéstől. Langer Jenő birósági pályáját Szombathelyen kezdte. Abban az időben még meg volt a birósági aljegyzői állás és innen küzdötte föl magát mostani pozíciójára. 1898-ban került a budapesti büntetőtörvényszékre, ahol mint vizsgálóbiró a legnagyobb és legkritikusabb bünügyekben dolgozott. Kitünő jogászi képességeivel csakhamar feltünt, ugy hogy tanácselnökké nevezték ki. *Balogh* György elnöksége alatt *Kállay* Miklós mostani táblai tanácselnökkel tárgyalta le az akkori évek legnagyobb bünpörét, a *Dési—Lukács*-pört is. A bünpör tárgyalása hatalmas néptömegeket csődített a törvényszék elé és a nép, mikor a biróság kilépett a kapun, hangosan megéljenezte őket.

— Vajjon délután is éljenezni fognak? — kérdezte Langer Jenő, akinek alig volt annyi ideje, hogy megebédeljen az itélethirdetésig. Az itéletet délután 4 órakor hirdették ki és mint ismeretes a nagy pör Désy Zoltán fölmentésével végződött. Mikor *Balogh* Györgyöt a Kuriára nevezték ki, ő lett a budapesti büntetőtörvényszék elnöke. Biráival mindig a legjobb viszonyban volt és az ügyvédek is a legnagyobb tisztelettel és szeretettel vették és veszik körül. A proletárdiktatura alatt a kommunisták őt is fogságra vették, később azonban betegeskedése miatt szabadon bocsátották. A forradalom utáni kommunista tárgyalások nagyrészét ő vezette. Érdekes, hogy ez a szigoru és puritán biró még sohasem hozott halálos itéletet. Az utóbbi idők Budapesten tárgyalt nagy bünpörei is az ő nevéhez füződnek. Igy az *Ulain*-ügyben is az ő éleslátása és nagy jogászi tudása hámozta ki az igazságot. Langer Jenő korát meghazudtoló frissességgel és munkabirással végzi most is nehéz és nagy körültekintést igénylő munkáját. Ő fogja tárgyalni a bombamerényletek bünpörét is igazságot adva és igazságot osztva azoknak, akik abban szükölködnek és büntetve azokat, akik megérdemlik.

„Ruszinszkó ügye a világfórumon"

Munkács, okt. 16
(A Magyarság tudósitójától.)

A *Munkácson* megjelenő *Kárpáti Hiradó* ezen a cimen október 12-iki, vasárnapi számában feltünő helyen a következő tudósitást közli:

A Podkarpadska Rusi Földmivesszövetség (Kurtyák-párt) oly jelentős politikai tettet vitt véghez, amelynek kihatásai kiszámithatatlanok. *Kurtyák* János képviselő szeptember 30-ikán Genfbe utazott egy alaposan megszerkesztett memorandummal. A memorandum teljes meztelenségében tárja fel a Ruszinszkóban (Ruténföld) uralkodó állapotot s kifejti, hogy *a népszövetségnek, mint a ruszinszkói autonómia kezesének kötelessége arról gondoskodni, hogy a békeszerződés reánkvonatkozó pontjai teljes egészükben végrehajtassanak.*

A memorandum teljes határozottsággal rámutat arra, hogy Ruszinszkó népe a választások eredménye daczára sem kommunista, ellenben, *ha a viszonyokat nem változtatják kedvezőbbre, ha a Ruténföld autonómiáját meg nem kapja, a lakosság teljesen kommunista lesz s a Ruténföld Közép-Európa tüzfészkévé válik.*

A memorandumot *Kurtyák* képviselő és *Riskó* szenátor irta alá.

Kurtyák elutazása s utazásának előkészületei a legnagyobb csöndben történtek. Pár vezető autonomista politikuson kivül senkisem tudott a tervről s a külvilág, sőt a párt hivei is csak most vesznek róla tudomást, amikor Kurtyák képviselő megtáviratozta röviden, hogy Genfben a népszövetség főtitkárának átnyujtotta a memorandumot.

A *Ruskij Vistnik*, Kurtyákék lapja, a nagy esemény alkalmából rendkivüli kiadásban jelenik meg egyidőben a *Kárpáti Hiradó*-val, amely igy magyar nyelven elsőnek számolhat be a ruszinszkói politikának erről a szenzációjáról is.

Kurtyák képviselő október 2-ikán érkezett meg Genfbe. Ugyanakkor, *amikor Benes külügyminiszter*, aki a mostani népszövetségi ülésszakban oly jelentős szerepet játszott, *onnét már elutazott Párisba.* A népszövetségi bizottságok munkája ekkor már közvetlenül befejezés előtt állott s *Benes azzal a tudattal utazott el, hogy semmi meglepetés többé nem érheti.* Ha Benesnek csak sejtelme van róla, hogy micsoda akció történik Ruszinszkó autonómiájáért, föltétlenül ottmarad és ellensulyozni igyekszik a memorandum mély hatását. Kurtyák egyébként hosszu tárgyalásokat folytatott több népszövetségi politikussal és *Pablo d'Azcarte* főtitkárral, aki egyszer már járt Ruszinszkóban.

Kurtyáknak Genfben való megjelenése föltétlen kihatással lesz Ruszinszkó sorsára, hiszen *a népszövetségnek nemcsak joga, hanem kötelessége is a prágai kormányt vállalt kötelezettségeinek betartására birni.* Kurtyák utjának már csak annyiból is jelentősége van, hogy *ezideig senki sem akadt, aki a világ figyelmét fölhivta volna erre az Európa közepén nyomorgó s minden jogaitól megfosztott országocskára.* Kurtyák és pártja bevonult a ruszinszkói politikai élet előterébe s bizonyos, hogy nem lesz gerinces ember Ruszinszkóban, aki tisztelettel ne gondolna e bátor tett tervezőire és keresztülvivőjére.

A »MAGYARSÁG« ELŐFIZETÉSI ÁRA
1 HÓNAPRA 40.000
3 HÓNAPRA 120.000
KÉRJEN MUTATVÁNYSZÁMOT!

A magyar jegyzők és a magyar faluk sulyos sérelmei a jegyzői kar országos közgyülésén

— A Magyarság tudósitójától —

A magyar állam közigazgatási szervezetének legfontosabb organuma a jegyző, aki a faluban az állami adminisztráció összes tevékenységét végzi egymagában és emellett sokszor egészen magárahagyatva, legfeljebb a helység papjától és tanitójától támogatva irányitja a falu életét is. A régi magyar jegyző rokonszenves és nagyrabecsült tipusa volt az előkelő falusi urnak, aki közvetetlenül a néppel való meghitt és bizalmas viszonyban, tekintélyének csorbitatlan fönntartásával kormányozta és vezette azt a legkisebb egységet, amelyet jegyzői körzetnek, vagy nagyköznségnek neveznek. Senkinek olyan eleven és mély kapcsolata nem volt a falu közéletével, senki nem tartotta kezét annyira a magyar falu érverésén, senki nem volt annyira ismerője és tudója a falu betegségeinek, problémáinak, érdekeinek, társadalmi kulturális és gazdasági kérdéseinek, mint a jegyző, akinek munkája integráns, kiegészitőrésze volt a tanitó- és a pap müködésének. A háboru és a dupla forradalom ezt az érdemes testületet is kikezdte nem egy helyen egyesek hibái csorbát is ütöttek a jegyzői kar tekintélyén, azonban semmi sem bizonyitja jobban ennek az organizmusnak az egészségét és életrevalóságát, nemzeti szempontból való abszolut megbizhatóságát, mint az a tény, hogy oly hamar összeszedte magát és hogy oly hamar visszanyerte a falu előtt való tekintélyét és hatalmát. Amikor tehát az ő szavuk az ország nyilvánossága előtt fölhangzik, ez a hang a magyar vidék közvéleményének hangja s a kormányzatnak és a társadalomnak föl kell figyelnie azokra a panaszokra és kivánságokra, amelyeket a jegyzők kongresszusa tolmácsol.

Gyarmatpolitika

A magyar jegyzői kar szombaton délelőtt tartotta országos közgyülését a régi képviselőházban. A nagyszámban megjelent és az összes vármegyék jegyzői egyesületeit képviselő hivatalos kiküldötteken kivül igen sokan jelentek meg a gyülésen a közeli és távoli vidékek jegyzőiből is. A nagyszámu kiküldötteken kivül jelen voltak: *Blaha* Sándor dr. belügyi államtitkár, *Weisz* István dr. népjóléti miniszteriumi osztálytanácsos, *Német* Károly dr. nyugalmazott államtitkár, *Meskó* Zoltán volt belügyi államtitkár, *Lukács* Ödön pénzügyminisztériumi tanácsos, *Pokoly* Lajos belügyminisztériumi tanácsos, *Várhidy* Lajos, a városok kongresszusának igazgatója, *Balogh* Gyula, a Faluszövetség igazgatója, *Illés* József, *Ernszt* Sándor, *Szakács* Andor és *Mozer* Ernő nemzetgyülési képviselők és *Walter* Jenő belügyminisztériumi osztálytanácsos.

A közgyülést tiz óra után nyitotta meg *Koncz* János dr. csepeli főjegyző. A megnyitó után *Vámos* Ferenc egyesületi főjegyző mutatta be az elnökségnek az esztendő minden közigazgatási és kari eseményére kiterjeszkedő elnöki jelentését, amely elparentálta az év halottait is, *Morvay* János mezőkövesdi, *Szegedi* Albert rákoskereszturi és *Illés* Gyula dombovári főjegyzőket, akik az egyesületi élet kimagasló jelentőségü alakjai voltak. *Bartha* Ferenc fölszólalása után *Jelenszky* Kálmán mondott beszédet. Megállapitja, hogy mikor a jegyzők most és más ilyen alkalommal egybegyülnek, voltaképpen az ország igazi testét jelentő magyar községek jönnek össze. Ha valamikor szüksége volt, akkor most különösen szüksége van annak, hogy a vidék közigazgatási képviseletének véleményét a kormány meghallgassa. A miniszteri irodákban *most olyan életbevágó rendeletek készülnek, amelyeket a multban csak erős parlamenti viták után mertek kibocsátani.* Az önkormányzati jog veszélyben van, pedig ez egyik biztositéka alkotmányunknak, amelynek pilléreit megingatni nemcsak veszedelmes, hanem hazafiatlan dolog is. Ha ezt megteszik, ezért a felelősséget a jegyzői kar nem hajlandó viselni. A vidéki közigazgatási tisztviselők a belügyi kormánynál nemcsak hogy nem tapasztalják az ő védelmüket, hanem bizonyságuk van arra, hogy éppen a községi közigazgatás került a mostoha gyermek sorsára. Ez az irány a *magyar falvakban valóságos gyarmatpolitikát tart fönn*, ugy, hogy a magyar községek valósággal háztartási csőd elé jutottak. A jegyzők vérig sértetten kénytelenek fölpanaszolni, hogy a belügyminisztériumot az ő jelentőségük, feladatuk és hivatásuk tekintetében olyan szellem veszi körül, mely a falusi közéletnek e tiszteletreméltó szerveit fejlődésükben és évtizedes vágyaik teljesedésének terén évszázadokkal vetik vissza.

Egy sérelmes rendelet

Felolvassa a belügyminiszternek a jegyzői tanfolyamhoz intézett rendeletét, amely a jegyzőt csak *a járáshatóság segédszervének degradálja* és kiképzésének fokát is csak ilyen szinvonalon kivánja tartani. Eszerint a tanfolyamnak semmiesetre *sem célja a magasabb jogi szakképzés*, mert a közigazgatás terjedelme és tartalma *nem követeli a gyakorlatban a jegyző rendszeres jogi szaktudását.* Közigazgatási rendszerünkben az elsőfoku hatósági jogkör követlenül a községek felett lló szervezetekre van ruházva. Ezek intézik a végrehajtást és a jegyzők, mint ezek segédszervei müködnek. A községi jegyző az általános igazgatásban teljesen megfelel hivatásának, ha ezeket a meghagyásokat gyakorlatilag helyesen végre tudja hajtani és a ráruházott feladatokat helyesen el tudja végezni. A közgyülés percekig megtapsolta a szónokot beszéde végén.

Weisz István dr. miniszteri osztálytanácsos kijelenti, hogy a falu népe érett arra, hogy főiskolai képzettségü jegyzője alatt átvegye sorsának intézését. A fejlődés csak reform lehet. Reméli, hogy egyesült erővel az összefüggő kérdéseket meg fogják tudni oldani. *Dobos* Gábor, a jegyzők árvaház-egyesületének elnöke fölszólalásában megemlékezik *Apponyi* Albertről is, akit a közgyülés *lelkesen ünnepelt.* Kéri az illetékeseket, hogy a jegyzői kar munkáját abban a szellemben fejlessze, amint azt *Némethy* Károly dr. belügyi államtitkár megállapitotta. *Bognár* Zoltán sajtóvelezni főjegyző fölszólalására a közgyülés elhatározta, hogy az elhunyt *Morvay* János, *Szegedi* Albert és *Illés* Gyula emlékét alapitványokban örökitik meg.

Három latin szó

A gyülés második tárgya a községi érdekek védelme cimen Vámos Ferenc egyesületi főjegyző előadása volt. A magyar falu — kezdte beszédét a főjegyző — három latin szót kellett, hogy megtanuljon: *maximálás, rekvirálás és szanálás.* A harmadik a legkeservesebb, mert ezt az állam ugy hajtja végre, hogy *a terhek tekintélyes részét a községekre háritja át.* Pedig a magyar állam a faluk összessége és igy a szanálás óriási veszedelmet rejt magában, ha olyképpen történik, hogy ezáltal a községeket csődbe sodorják. A maximumra fokozott állami közterhek mellett el sem képzelhető kiadásokat kellene a községeknek magukra venni, ha mindazokat teljesiteni akarnák, amelyek eddig is vállainkra zudultak. Határozati javaslatot terjeszt elő. Ennek pontjai: a községi tisztikar fizetését vállalja az állam, a közoktatással kapcsolatos ujabb kiadásokat csökkentsék a béke méreteire, az állami munkát végző közegészségügyi alkalmazottak illetményei alól szabaditsák fel a községeket, a községi háztartásban csináljanak gyökeres egyszerüsitést.

A határozati javaslathoz elsőnek *Lukács* Ödön miniszteri tanácsos, a pénzügyminisztérium képviselője szólt. A pénzügyminiszter — ugymond — javaslatot készitett, amelyben a községek önálló háztartásának alapját akarja lerakni. Ez a javaslat azonban a szanálás miatt nem kerülhetett a nemzetgyülés elé. A pénzügyminisztérium nem zárkózik el a jegyzők javaslatainak letárgyalása elől és munkája támogatására a jegyzők segitségét kéri. *Elefánthy* Kálmán, *Bognár* Zoltán, *Takács* Mihály, *Galy* János és *Balogh* László fölszólalásai után a közgyülés a határozati javaslatot elfogadta.

Gyámi Ferenc berettyóujfalusi főjegyző a jegyzői kar anyagi és erkölcsi sérelmeit sorolta föl. Elsőnek a jegyzői fegyelmi eljárás tarthatatlanságát emlitette föl, majd föllhozta, hogy a községi tisztikar, noha kétségtelenül a köztisztviselők kategóriájába tartozik, még ma sincs tényleges fizetési osztályokba sorozva. A jegyzői kar részére a VI. fizetési osztályt kell megnyitni, a többi alkalmazottakat pedig szintén fizetési osztályokba, még pedig a XI—VIII. fizetési osztályokba kellene besorozni. Sürgeti a vasuti kedvezménynek jegyzők, aljegyzők és nyugdijasok családtagjaira való kiterjesztését. Végül javasolja, hogy minden kérést és panaszt memorandumba foglalva nyujtsanak át a belügyminiszternek. Az előadói javaslatot a közgyülés egyhanguan elfogadta.

A Közgyülés megvetését fejezte ki Drozdyval szemben

Kiszely Pál dr mezőkövesdi főjegyző a *Magyar Ugar* cimü lap egyik cikkét mutatta be. A lapot *Drozdy* Győző nemzetgyülési képviselő szerkeszti, a cikk pedig a jegyzői kart alaptalanul és méltatlanul támadja. *A cikk hangja 1918 októberre emlékeztet és egyenlő a lázitással.* Javasolja, hogy a közgyülés *a cikkel és Drozdy Győző nemzetgyülési képviselővel szemben megvetését fejezze ki* és járuljon hozzá a vezetőségnek ama intézkedéséhez, hogy a cikkiró ellen *sajtópört tegyenek folyamatba.* Kovács Sándor pacsaji főjegyző hozzászólása után, aki az előadói javaslatot azzal kivánta kiegészitenl, hogy a jegyzők a Magyar Ugar cimü lap *betiltását kérjék a belügyminisztertől*, a közgyülés a javaslatot egyhanguan elfogadta.

Záborszky Zoltán, *Nagy* István és *Lokei* Béla dr. fölszólalása után a közgyülés véget ért.

A községi jegyzők országos gyülésük után az állami tisztviselők egyesületének helyiségében lakomára gyültek egybe, amelyen többszázan vettek részt. Az első felköszöntőt *Koncz* János dr. egyesületi elnök mondotta, *Szakács* Andor, majd *Maday* Gyula a jegyzők összetartásáról, közigazgatási és kulturális hivatásáról beszéltek. *Jelenszky* Kálmán, *Bitskey* Gyula és *Vámos* Ferenc fölköszöntői után *Murgács* Kálmán dalköltő irredenta dalokat adott elő.

NAPIREND

Október 19, vasárnap

Nap kél: 6 ó. 24 p., nyugszik: 17 ó. 5 p.
Hold kél 21 ó. 37 p., nyugszik: 12 ó. 25 p.
Római kat.: Alk. Péter. Protest.: Lucius.

KÖNYVTÁRAK: Iparmüvészeti Muzeum könyvtára (IX., Üllői-ut 33.) 10—13. **Fővárosi könyvtár** (Gróf Károlyi-u. 8.) 9—13. **Egyetemi könyvtár** (Ferenciek-tere 5.) 9—11. — **MUZEUMOK: Magy. Történelmi Képcsarnok** (V. ker. Akadémia-utca 2.) 10—13. **Nemzeti Muzeum** állat- és ásványtára és két római terme (Muzeum-körut 14.) 9—13. **Nemzeti Muzeum Növénytár** (Akadémia-u. 2.) 9—13. **Szépmüvészeti Muzeum** (Aréna-ut 41.) Régi és modern képtár ½10—½14. **Néprajzi Muzeum** (Városliget, Iparcsarnok) —13. **Fővárosi Muzeum** (Városliget) 9 órától 13 óráig. **Aquincumi ásatások és Muzeum** (Óbuda, Külső Szentendrei-ut). **Földtani Intézet muzeuma** (Stefánia-ut 14.) 10—14. **Iparmüvészeti Muzeum** (IX., Üllői-ut 33—37.) 10—13. **Ráth György-Muzeum** (V., Vilma királynő-ut 12.) 10—13. **Petőfi-ház és ereklyemuzeum** (Bajza-u. 21.) 10—14.

Október 20. hétfő

Nap kél: 6 ó. 25 p., nyugszik: 17 ó. 3 p.
Hold kél: 22 ó. 30 p., nyugszik: 13 ó. 11 p.
Római kat.: Kant. János. Protest.: Iréne.

KÖNYVTÁRAK: Akadémiai könyvtár (Akadémia-u. 3.) 15—19. **Egyetemi könyvtár** (IV. kerület, Ferenciek-tere 5.) 9—19. **Kereskedelmi Muzeum könyvtára** (V. kerület, Akadémia-utca 3.) 9—14. **Fővárosi könyvtár** (Gróf Károlyi-u. 8.) 9—19. **Erzsébet Népakadémia könyvtára** (VIII., Németutca 40., I. emelet) 10—19. **Országos Pedagógiai könyvtár** (Andrássy-ut 69.) 9—19. **Statisztikai hivatal könyvtára** (II. kerület, Keleti Károly-utca 5—7. szám) 9—14. — **MUZEUMOK: Akadémiai Goethe-szoba** (Akadémia-utca 3.) 10—12. **Nemzeti Muzeum Állattár** (VIII. ker., Muzeum-körut 14.) 9—13. **Nemzeti Muzeum Növénytár** (Akadémia-u. 2.) 9—13. **Szépmüvészeti Muzeum** (Aréna-ut 41.) Grafikai gyüjtemény 10—13. **Aquincumi ásatások és Muzeum** (Óbuda Külső Szentendrei-ut.) **Földtani Intézet muzeuma** (Stefánia-ut 14.) 10—14 ó. **Mezőgazdasági Muzeum** (Városliget, Vajdahunyad vára.) 10—13 ó.

ÁRKAY Aladár
A-29-18

Hulljon áldás mindenki házára

Csángó magyar betlehemes

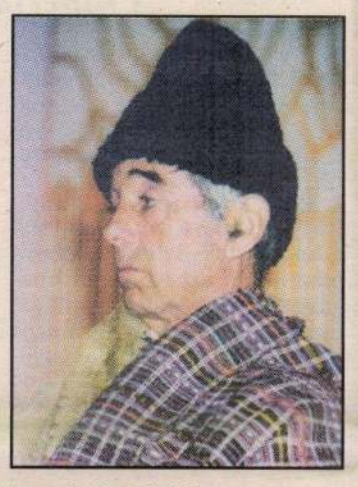

Csendes eső szemerkélt a kora tavaszt idéző decemberi estén és a lámpák fényében kifényesedtek a város aszfaltcsíkjai. A *győri Szentlélek-templom* múltidéző és jövőváró ünnepre tárta ki kapuit, fogadva falai közé minden látogatót, kik hírül véve a lészpedi és pusztinai csángó magyarok érkezését, tanúi kívántak lenni a Kárpátokon túli betlehemes hagyomány megelevenedésének.

Nem tartott soká a várakozás a gyertyafényes templomcsendben. *Jáki S. Teodóz*, a Lakatos Demeter Egyesület elnöke kereszténységében és magyarságában szólította meg az egybegyűlteket, vezetve be hallgatóságát a Krisztus szándéka szerint való misztériumjátékok világába, hogy az idő mélyén csak a beavatottaktól ismert vallási titok szertartásának részesei legyenek, érthető lelki közelségbe hozva a lészpedi betlehemes játékok üzenetét. Azt az üzenetet, mely az 1959-es év karácsonyán csendült fel utoljára a Bákó környéki csángó magyar községekben, s melyet a hatalom akarnoksága és lélektelensége immár több mint harminc éve hallgatásra kárhoztatott. Ám a hagyományaiba, múltjába, Istenébe ezernyi karral kapaszkodó ember gyökerei elszakíthatatlanok. Ha a templomok és iskolák nem visszhangozhattak a magyar szótól, éneklől, szájhagyomány útján éltek tovább és maradtak fenn a guzsalyokban elszigeteltségben is gazdagodva, megannyi változással színesedve a nép féltve őrzött kincsei. Karácsony közeledtén is ez adott erőt. Ez töltötte meg az adventi várakozást minden évben a szolgálni akarás tartalmával, hogy méltóképpen lehessenek a misztériumjáték résztvevői a betlehemi pásztorok, Szent József, Szűz Mária vagy az angyalok megtestesítői, az isteni titok tudói, átadói, megéneklői.

A *pusztinai Nyisztor Ilona* moldvai csángó magyar szentes énekeiben, Mária-köszöntőiben, Miatyánkjában ott remegett a hazájától távol került nép minden keserűsége. A díszesen hajlított ősi hangzású dallamok árvaságról zeneltek. Ott zengett a múlt, jelen, és jövendő időinek, a gondviselésbe vetett hit minden reményének és bizakodásának szentháromsága az oltár előtt népviseletben álló, megejtően szép hangú asszony énekében. Megtöltötte a templomot a Szent Istvánhoz intézett fohász. *„Kérünk mint apostolunkat, és az első királyunkat, Szent István nézz mennyből le, a szép magyar népedre"*: tőle és a magas egekből várva gyógyító vigaszt, felkaroló támogatást. Az ősöktől örökül vett dallamokkal örömhírt hozott a templom falai közé: megszületett az Üdvözítő, világnak megváltója. E történetet mesélték és idézték a lészpedi betlehemesek, felelevenítve a ragyogóan esthajnalcsillagos, háromkirályos éjszakát. Lélekben kitágulnak a fogalmak: haza, ország, anyanyelv, kereszténység, hit, magyarság, mikor a Kárpátokon túlról jövő ízes szavak azért szólnak az otthontól távoli, hazának nevezett földön, hogy Krisztusról példát mutassanak. Énekeltek Isten dicsőségéért az égben, az ember békességéért a földön és küldtek áldást mindenki házára, üzenve: nem veszhet el az, aki felfelé néz és az Egek Urába kapaszkodik.

A karácsonyi üzenet mellé ide kívánkoznak még a lészpedi *Zöld János szavai: Jó érzéssel és tiszta szívvel jöttünk. Úgy, ahogy fogadtak bennünket. Testvéri szeretettel. Bizakodunk a jó Istenben, hogy átsegít bennünket minden nehézségünkön s ha elfogadnak bennünket, jöhetünk még Magyarországra ez év múltával is.*

Úgy legyen. (A pusztinai Nyisztor Ilona és a Lészpedi Hagyományőrző Egyesület tagjainak győri látogatása, valamint Szentlélek-templombeli műsora a Lakatos Demeter Egyesület és a Beszterce Csángó–Magyar Alapítvány meghívására és támogatásával valósulhatott meg.)

KESZEI L. ANDRÁS
Fotó: BERTLEFF ANDRÁS

Kereszt a gyárkémények között

Egy győri templom apoteózisa

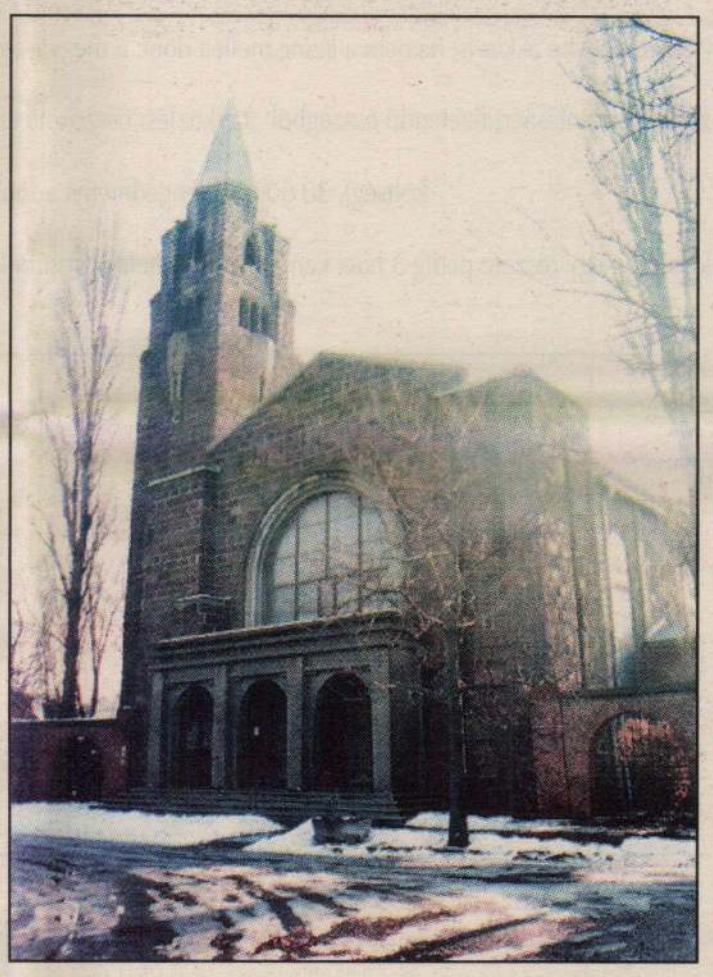

µA gyárvárosokat, gyárnegyedeket különösen az ötvenes években gyakorta illették „vörös" epitheton ornans jelzővel, amelyet Győr-Gyárváros azonban soha nem nyert el. Kevesen emlékeznek már a budai barakkok nyomornegyedében nyolc évtizeddel ezelőtt, a munkások keze nyomán felépült fatemplomra, amelyben magam is voltam istentiszteleten.

Gyárváros magának mondhatott egy lánglelkű papot, *Brantl Lajost* – lelkész, plébános, székesegyházi kanonok –, akinek egyedüli vágya volt, hogy Gyárvárosban Isten háza épüljön. Törekvésében mellette álltak a munkásnegyed hívei. Nem eredménytelenül: 1928. október 28-án – Krisztus Király ünnepén – Fetser Antal megyés püspök Gyárváros központjában, a Mátyás tér egyik telkén lerakta a templom alapkövét. Egy év múltán 1929. október 27-én – ugyancsak Krisztus Király ünnepén – Grősz József győri segédpüspök, a későbbi kalocsai érsek felszentelte a Jézus Szíve-templomot. Az építési és berendezési költségei 260 ezer pengőbe kerültek. Az akkor hihetetlenül nagy összeget *dr. Jordán János* egyházközségi elnök vezetésével a hívek, *Lauer Richard*, az Ipartelepek Rt. vezérigazgatója, Győr városa, *Klebelsberg Kunó* miniszter, *dr. Mladoniczky Ignác* nagyprépost, Ragats János prépost-kanonok adták össze.

A templom terveit fia, Bertalan közreműködésével az akkori idők híres építésze, Árkay Aladár készítette. A szakemberek szerint Árkaynak a nagy felületek kiképzése iránti művészete nyilvánult meg a balatoni vöröskő kváderburkolat egyszerű eszközökkel elért dekoratív hatásában. A templomot burkoló kváderkövek ugyanis nemcsak különböző nagyságúak, hanem a megmunkálásuk is eltérő, így illeszkednek bele Gyárváros környezetébe. *Borbíró Virgil*, a modern építészet egyik kiválósága írta, hogy Győr-Gyárváros temploma *Árkay és fia* munkája nyomán, az egyházi építkezés terén elsőnek szakított az utánzás hazai megszokásaival. Genthon István, a hírneves művészeti kritikus az első világháború utáni Magyarország egyetlen korszerű épületének tekinti. Itt jegyezzük meg, hogy az építési munkálatokat Schiel Vince győri építész végezte.

A templom homlokzatának hatalmas ívelésű ablaka mint valami csodás szivárványív vonzó és hívogató hatást vált ki a térre érkezőkben. A bejárat fölötti erkélyt négy pillér tartja. A templom hosszú főhajóját hat pillér választja el a kissé alacsonyabb két mellékhajótól. Az utóbbiakból 3–3 oldalfülke nyílik. Az oltárnak egyetlen szobra volt – Jézus Szíve – amelyet ruskaicai fehér márványból *Borsa Antal* faragott. Az áldoztatórács *Schima Bandi*, a többi szobor *Földessy Gyula* munkáját dicsérte. A templom színes ablakait *Árkayné Sztehló Lily* készítette. Mindez a múlté...

Árky Zoltán plébános úrral beszélgettünk a gyárvárosi Jézus Szíve-templom múltjáról és jövőjéről. – A nagy munkával felépített templomban áhítattal ostromolta az eget Gyárváros népe. Békét kért, de sajnos a második világháború zúdult reá borzalmaival – mondja. – Borzalma? Tragédiája – válaszolom. Az első győri bombatámadáskor több találat érte. Az égő, lángoló Isten házából élete kockáztatásával mentette ki az oltáriszentséget a későbbi plébános dr. Simon Lajos. A csodálatos szépségű fakazettás mennyezet tüzet fogott és porig égett. Borsa Antal szobrának darabjait sem találták meg. Sztehló Lily ablakai kiégtek. Az ország legszebb modern templomának csak az üszkös falai maradtak meg. Nézem a néhány megmaradt képet a harangszentelés ünnepéről, az eredeti templombelsőről. Meghatódom. A templomszentelésen mint gyárvárosi elemi iskolai kisdiák magam is részt vettem. Ez a nap nemcsak a városnegyed, hanem minden gyárvárosi család ünnepe volt.

A csontig ható zimankóban Árky Zoltánnal megnéztük a mai Jézus Szíve-templomot. A belső oldallámpák fényei, amelyek a bombatámadáskor kialakultak – újból világítanak. A templom új, színes ablakai az eredetiek nyomán elkészültek... A kiégett gyönyörű orgona helyére Hegyeshalomból vásárolt műemlék orgonát építettek. Földessy Gyula újabb öt szobra emeli a templom szépségét. Az elégett padok helyett újak állnak, alattuk a fűtés csövei. A márvány szembenéző oltár jól illeszkedik a templom miliőjébe. Az altemplom is megújult. Legelőször, mert a romtemplom alatt, itt tartották az istentiszteletet.

Kiléptünk a hóval borított térre. Csendben nézelődünk. A plébános így szólalt meg: „Tudja szerkesztő úr, a múlt tönkretette belsejének ragyogó szépségét, de napról napra megújulva templomunk újra hirdeti az Úr békéjét". Azután a toronyra mutat. Kövein meglátszanak a lángok helyei, de a torony komoly méltósággal emelkedik a házak fölé és ékelődik a gyárkémény közé. Elsoványodó sisakja a magasba nyújtja a homlokzat egyetlen keresztjét. Talán igazolja Szent Ágoston jóslatát: *„Stat crux, dum volvitur orbis"*. „Szilárdan áll a kereszt, miközben a világ változik."

I. B.

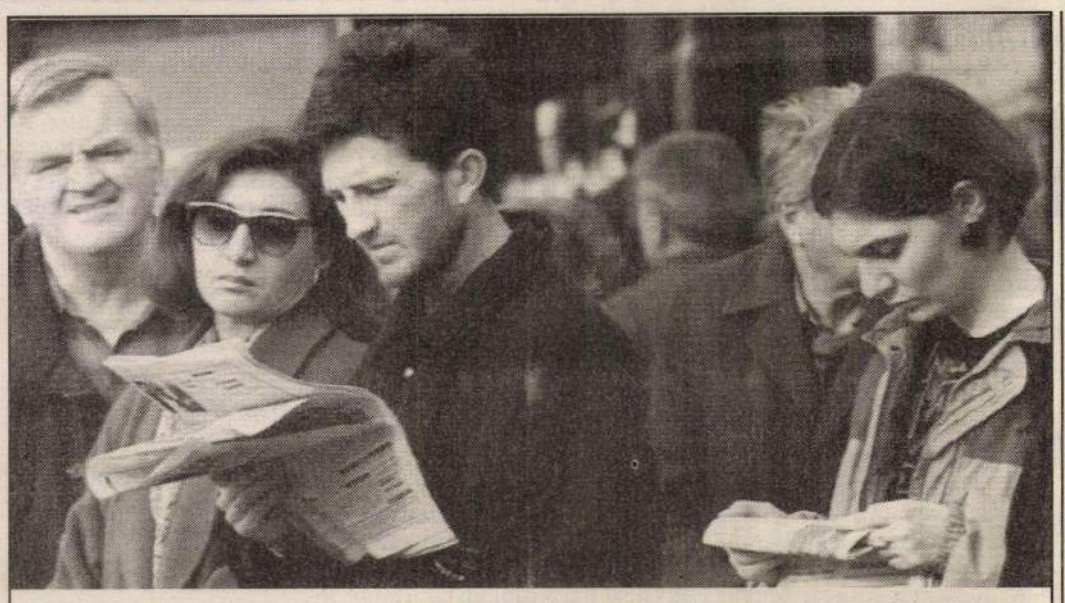

A szerbiai parlamenti választások első eredményeit olvassák a belgrádi utcán. Nem túl nagy lelkesedéssel. A hírek szerint ismét Milosevics szocialista pártja nyert...

Apolitikus ukránok

A falun kívül

A hiperinfláció álcázása rendeletekkel

Ha politikai nézeteikről kérdezik őket, az ukránok gyakran egy mondással felelnek: „A házam a falun kívül van, úgyhogy nem tudok semmiről".

Egy sor új rendelet, amelyet *Leonyid Kravcsuk* elnök adott ki, a végletekig próbára teszi majd ezt az apolitikusságot. Céljuk a hiperinfláció álcázása és az ipar újra erős központi ellenőrzés alá helyezése, de inkább még több kárt fognak okozni az ország rogyadozó gazdaságának.

A novemberben közzétett rendeleteknek három fő céljuk van.

Az első: a bankoknak megtiltják a valutakereskedelmet, és a Kijev központjában lévő valutapiacot bezárták. Ez durva kísérlet a nemzeti valuta, a kupon csökkenő értékének leplezésére, amely jelenleg havi 70–100 százalékos ütemben inflálódik.

A második: a vállalatok arra kényszerülnek, hogy keményvaluta-készletük felét (a rubelét is) rögzített áron, dolláronként 5970 kuponért eladják a kormánynak. Minthogy a feketepiaci árfolyam 25 ezer kupon egy dollárért, ez gyakorlatilag elkobzást jelent. A rendelet ahelyett, hogy segítene a kormánynak a – jelenleg a GDP mintegy 40 százalékát jelentő és pénznyomással finanszírozott – hiány betömködésében, csak gyorsítja a tőkemenekülést.

A harmadik: a régi központi tervutasításos rendszer egyes részeit át kell venni. Az árak részben rögzítettek lesznek (a nagykereskedők csak a költségnövekedések mértékében emelhetik majd áraikat), a „stratégiai cikkek", például az élelmiszer és az üzemanyag gyártóinak pedig termelésük átlagosan 40 százalékát át kell majd adniuk a központi minisztériumoknak. Mint Kravcsuk gazdasági tanácsadói magyarázzák, a kormány „biztosítani akarja a lakosság létszükségleteit – az élelmet és a meleget". A kevésbé könyörületes gondolkodásúak szerint viszont ez több alkalmat ad a minisztériumoknak a korrupcióra.

Az új politika, ha végrehajtják, katasztrofális hatású lesz. Valószínű a termelés további zuhanása (a GDP már most is évi 20 százalékkal zsugorodik), s azt a fizetési mérleg válsága követi. Amióta Oroszország emelte olajárait és keményvalutában kéri a pénzt, Ukrajnának csökkentenie kellett az olajbehozatalt: a lakások jéghidegek, az utcák éjjel kivilágítatlanok, és a legtöbb benzinkútnál nincs mit venni. A vállalatok exportösztönzőinek megszüntetésével az új szabályok csak súlyosbítani fogják a helyzetet.

Vajon az ukránok az utcára vonulnak? A többség szerint nem. Egyrészt az új rendelkezéseket valószínűleg nem lehet majd szigorúan érvényesíteni. Bár a hivatalos valutapiacot elvben bezárták, kijevi lapok idézik annak főnökét, *Oleg Andronovot*: „A bankok vezetői továbbra is akarnak kereskedni – így hát ne aggódjanak, a piac működik". És mint *Thomas DeLamarter* tanácsadó a nyugati reformista Lviv városban rámutat, a gyárigazgatók nagymesterek a szabályok megkerülésében. Egy helyi cukorrépa-feldolgozót említ, aki csak a cukor 3 százalékát adhatja el piaci áron, de termelési volumenét illetően hazudik a kormánynak, a megmaradt cukorból pedig édességet készít, aminek árát még nem szabályozzák.

Amíg a velük rokonszenvező helyi önkormányzatok szemet hunynak, a szabályok ilyen semmibevétele folytatódni fog. Még a valuta összeomlása is kevésbé katasztrofális, mint egy nyugat-európai országban lenne: az ukránok minden más kelet-európaihoz hasonlóan hozzászoktak már a cserekereskedelemhez.

A remény másik oka az, hogy márciusban parlamenti választások esedékesek. A jelenlegi parlament apparatcsikokkal teli szovjet maradvány. Ha a választásra sor kerül (egyszer már elhalasztották), az új parlament bizonyára reformistább lesz elődjénél.

Még Kravcsuk is népszerűbb, mint megérdemli. Bár politikája az értelmiséget dühíti, az egyszerű ukránok, akik nemigen értenek a gazdasághoz, értékelik úgymond az óvatosságot. És a hevesen nacionalista ellenzéki pártoktól eltérően, ő ügyesen egyensúlyoz a riválisi politikai csoportok között: az európa-párti nyugati és az oroszpárti keleti országrész között, Kijev és a függetlenségre törekvő régiók között, az ortodox szláv többség és a muzulmán, katolikus és zsidó kisebbség között. Az ukránok nem élhetnek majd örökké „a falun kívül", de egyelőre talán még igen. (The Economist)

Fordította: *Vas Zoltán*

AZ ÉV AJÁNLATA AZ ÉV VÉGÉN:

MOBILTELEFON MŰKÖDŐ VONALLAL

33 500 Ft* -ért

AZONNAL.

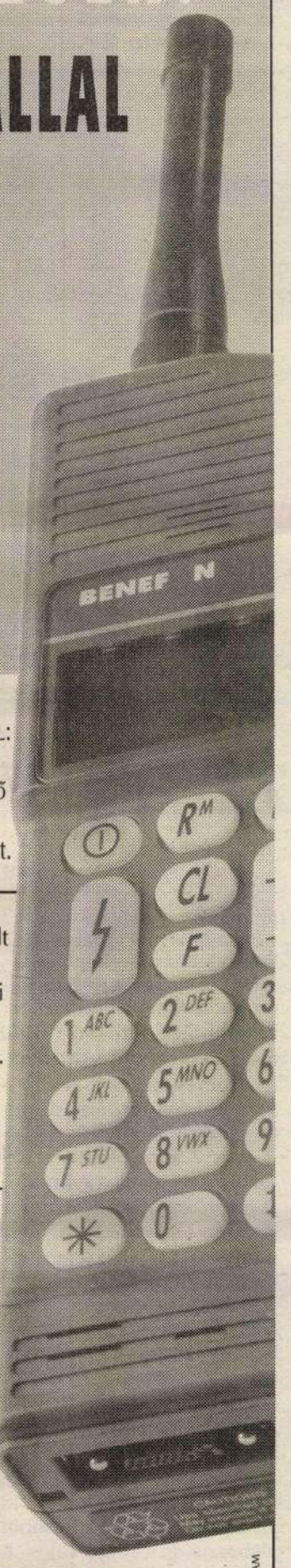

December 6. és 31. között különlegesen kedvező lízinglehetőséget kínál a WESTEL: 33 500 Ft* kezdő összeg befizetésével Ön azonnal mobiltelefonhoz és vele működő vonalhoz juthat.

Jelentős kedvezményt vehet igénybe akkor is, ha nem a lízing mellett dönt: a megvásárolt mobiltelefon rendszerbe kapcsolásáért fizetendő összegből (távközlési összeköttetési költség), 30 000 Ft* engedményt adunk.

A fennmaradó összeg egy részére pedig 3 havi kamatmentes hitelt biztosítunk.

*Az összegek a 10% ÁFA nélkül értendők.

Az akció kizárólag vidéki számlafizetési címmel és telephellyel, illetve lakhellyel rendelkező leendő ügyfeleink részére érvényes.

WESTEL RÁDIÓTELEFON KFT.

MOZGÁSBAN AZ ÜZLET.

Irodáink ezüst- és aranyvasárnap is nyitva tartanak 9-13 óra között.

Balatonvilágos: M7-es enyingi elágazás Rádiótelefon: (06 60) 327100 Békéscsaba: 5600 Gyóni G. u. 21. Tel.: (66) 447-111 Rádiótelefon :(06 60) 384000 Budapest: 1111 Karinthy Frigyes út 21. Tel.: 166-9977 Rádiótelefon: (06 60) 327088 Debrecen: 4026 Kálvin tér 2/A. Tel.: (52) 318-038 Rádiótelefon: (06 60) 327800 Győr: 9022 Pálffy Dénes u. 1. Tel.: (96) 318-896 Rádiótelefon: (06 60) 327400 Miskolc: 3530 Széchenyi u. 70. Tel.: (46) 411-550 Rádiótelefon: (06 60) 351000 Nagykanizsa: 8800 Deák tér 12. Tel.: (93) 310-460 Rádiótelefon: (06 60) 327408 Pécs: 7621 Rákóczi utca 19. Tel.: (72) 445-111 Rádiótelefon: (06 60) 327900 Szeged: 6720 Tisza Lajos krt. 2-4.Tel.: (62) 421-575 Rádiótelefon: (06 60) 327600 Székesfehérvár: 8000 Várkörút 44. Tel.: (22) 328-717 Rádiótelefon: (06 60) 327200 Szolnok: 5000 Baross u. 1. Tel.: (56) 422-232 Rádiótelefon: (06 60) 386001 Szombathely: 9700 Welther Károly u. 14. Tel.: (94) 324-420 Rádiótelefon: (06 60) 377000

DDB NEEDHAM

Hirosimai és nagaszaki atombomba

Eredeti felvételek

A Hirosima és Nagaszaki elleni atombomba-támadások után forgatott dokumentumfilm nyersanyagát fedezték fel egy japán filmvállalat archívumában. Az 1945–46-ban felvett képek az atombomba okozta rombolásokat, az áldozatokat, a mentési akciókat örökítik meg – mondotta a filmvállalat szóvivője.

A mintegy három óra vetítési időt kitevő, 15 tekercs negatívot – egy *„Atombomba-támadás"* feliratú fémdobozban – elrejtették a cég archívumában. A vállalat azt tervezi, hogy videóra átírja az anyagot, amelyet a támadás ötvenedik, 1995-os évfordulóján akarnak országszerte forgalomba hozni.

A filmet 1945 szeptembere és 1946 elején forgatta egy 30 tagú csapat, amely a támadások utáni helyszíni vizsgálatokat folytató orvoscsoporttal utazott a térségbe – mondotta a cég illetékese a Kyodo japán hírügynökségnek.

A bombatámadás utáni év januárjában a szövetséges katonai parancsnokság betiltotta a filmforgatást a japán városban és elrendelte az összes olyan filmszalag elkobzását, amit nem használtak fel az 1946-ban készült amerikai dokumentumfilm készítésére.

Az egyik – most 82 éves – operatőr néhány kollégájával együtt akkoriban lemásolta a felvett film egy részét, mielőtt átadták volna a parancsnokságnak és az előhívott tekercseket elrejtették. (MTI)

AZ EGÉSZ ÚT 1,6 KM, 55 PERC

Hegyvidéki szomszédaink
Dr. Gyenes Vilmos

Fogorvoshoz járni nem éppen gyönyörűség, mígnem az embert az elviselhetetlenségig fokozódó fájdalom mégis elűzi valamely rendelőbe. Aztán retteg, majd megkezelik, és újból retteghet, hogy melyik foga kerül sorra legközelebb.

Ismerek egy szájsebész-fogorvost, akihez első alkalommal ugyanúgy félve megy el az ember, de akinek szinte első szavai, első mozdulatai után megjuhászodik a félsz, a visszatérőt pedig a kialakult bizalom nyomán nem, vagy alig tölti el rettegés. A sztomatológus-társadalom egyik ,,nagy öregje" ő, hegyvidéki szomszédunk: dr. Gyenes Vilmos főorvos úr.

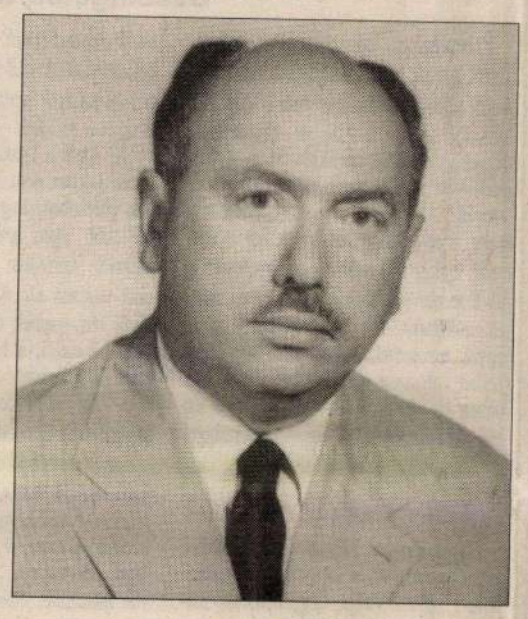

Bizalom

Már a megjelenése is bizalmat kelt. Nem túl magas, mosolygós, barnára sült idős férfi, ha beszél, kissé raccsol. A pácienssel kezet fog, elbeszélget. Kezelés közben elmondja, hogy mit fog csinálni, ez megnyugtató. Mozdulatai gazdaságosak és célratörőek, a keze nem reszket. A lehetséges alternatívákat megbeszéli a beteggel és ha lehet, még nála is jobban harcol a még megmenthető eredeti fog megmentéséért. Egyáltalán nem pénzéhes. A legjobb fogtechnikusokkal dolgoztat, de hozzá nem is járnak hetekig próbára, igazításra; elsőre szinte tökéletes a korona, a híd, a protézis.

– *Ennyi volna a titok?* – kérdezem, miközben szakmájáról, életéről faggatom.

– Számomra elvi kérdés – mondja –, hogy a betegnek fájdalmat okozni nem szabad. Alapvető a kontaktusteremtés és feltétel a bizalom megszerzése és megtartása. Ha egy gyerek vagy felnőtt az első fogorvosi kezelés után fájdalmas, rossz élményeket szerez, elretten, és ez kihat a későbbiekre is. Ezért sem mindegy, hogyan tömik vagy húzzák a fogát. Érzésteleníteni tudni kell: mit, hol, mikor, hogyan? Az is jó, ha megmondom előre, hogy mi fog következni.

Ez a munka nagyon fárasztó, ezért nagyon jó kondícióban kell lenni. Én sokat atletizáltam, még ma is hetente kétszer teniszezek, és évente kétszer-háromszor elmegyek vadászni. Bár a legújabb stílus az, hogy a beteget fektetik, az orvos pedig ül, én ezt már nem tudom megszokni. De az ember csuklójának és ujjainak erősnek kell maradni. Figyelem is magamat, még nem reszket a kezem, de ha reszketni kezdene, azonnal abbahagynám.

Mindehhez tudni kell, hogy Gyenes főorvos úr 77 éves, 1972-ben egy alaszkai vadászatról hazatérvén olyan szívinfarktust kapott, hogy majdnem belehalt, de ezt még további kettő követte. Többször nyitották fel a mellkasát, de eközben úgy megerősödött a szervezete, hogy már semmi baja sincs. Még a fogai is épek. Hiába, furcsa dolgokra képes az emberi szervezet!

Négy szakképesítéssel

– *Főorvos úr, beszéljünk egy kicsit az életéről! Ön harminc éven át vezette és közben a betegek érdekében újjáépítette a János kórház Szájsebészeti és Fogászati Osztályát azáltal, hogy két-háromágyas kórtermeket létesített, ami a '60-as években nem volt divat a közkórházakban. Onnan is ment nyugdíjba 1989-ben. Volt tudományos főmunkatárs, seregnyi medikust és orvoskollégát képzett, de Ön hogyan lett fogorvos?*

– Egy picit pontosítanom kell, mert én nem csak fogorvos vagyok. Amikor elvégeztem az általános orvosi ötéves alapképzést, azt egymás után még megfejeltem négy szakdiplomával. Előbb klinikai műtősebész lettem, aztán megszereztem a sebész szakorvosi képesítést, ezt követték a szájsebészi és fogorvosi szakágak is. Mindennek nagy hasznát tudtam venni életem és munkám során. Ezért is nem értek vele egyet, hogy a mai fogorvosképzés nem az általános orvosi alapképzésre épül, de ebbe ne menjünk bele!

Én apámtól vettem át a hivatás szeretetét és bizonyos fokig még a felszerelésemet is. Nála hajtottam először a percenként 150-et forduló lábhajtós fúrógépet, 5 pengőt kaptam érte. A mai fúrógépem már percenként háromszázezer fordulatot tud. De itt ez az amerikai röntgengép, ez is tőle van, több mint hetvenéves, mégis hibátlanul működik.

Dédapámtól az orvostanhallgató unokámig férfi ágon egész orvosgeneráció leszünk. Az egyetem elvégzése után 1943-ban behívtak és a miskolci Hetes Honvéd Helyőrségi Kórházban szolgáltam mindaddig, amíg meg nem szöktem, hogy ne kelljen nyugatra menni. Egy ideig Galántán húzódtam meg, majd visszajöttem Pestre és megnősültem. Dolgoztam a Sebészeti, majd a Fogászati és Szájsebészeti Klinikán, és amikor 1950-ben ismét behívtak, a Központi Katonai Kórház szájsebészeti osztályát kellett megszerveznem. 1956-ban leszereltem, de még itt maradtam polgári orvosként, mígnem 1960-ban a János kórház Szájsebészeti Osztályának vezetésével bíztak meg. Büszke vagyok arra, hogy vezetésem alatt sem ellenem, sem osztályom ellen semminemű feljelentés nem érkezett a betegek részéről. Ezek szerint elégedettek voltak velünk és munkánkkal. Nyugdíjazásomat követően már csak itthon rendelek, de azért hetente bejárok a János kórházba, már csak a kapcsolattartás miatt is.

– *Tudom, hogy szenvedélyes vadász. Mit jelent Önnek ez a tevékenység?*

– Kikapcsolódást, hobbit, sportot. Nem a lövés az érdekes, hanem a jó levegő, a séta a szabadban, a vad becserkészése, megfigyelése és persze az elejtése is. Tolnanémedi mellett a Kisszékelyi Vadásztársaság tagja vagyok, de külföldi útjaimon lőttem már medvét, jávorszarvast, karibut, mormotát is.

Itthoni dolgokról

– *Szépek ezek a vaddisznó agyarak, de milyenek a mi fogaink?*

Nem éppen jók. Azt mondják: az eszkimók nem ismerték a fogbetegségeket, de ahogy megismerkedtek a „civilizációval", az ő fogaik is rámentek. Úgy látszik, hogy a kultúra termeli a fogbetegségeket a sok édességgel, a kevés rágással és egyebekkel. Én azt tudom javasolni, minél inkább fél valaki a fogorvostól, annál többet menjen el hozzá, hogy kezdeti állapotában lehessen kezelni a bajt. Terhes nőknek havonta, egészséges embereknek félévente el kéne menni fogászati vizsgálatra, és minden étkezés után fogat kéne mosni.

– *A divatos fogkrém- és kefereklámokhoz mit szól?*

– Felhívják a figyelmet a dentálhigiéniára, ez jó. Azt nem mondanám, hogy ez vagy az a paszta feltétlenül megóv a fogbetegségektől, mert azok lehetnek örökletesek is. De amiről nem szól a reklám, a szájzuhanyról, azt valóban mindenkinek tudom ajánlani.

– *Milyennek látja a mi kerületünket?*

– Nagyon szépnek és szeretek is itt lakni. Más ez a világ, mintha vidéken volnék. Itt a teraszon is szoktam aludni, mert kevés zaj szűrődik be és sok a madárhang. De ide köt a János kórház is. Szerencsés ez a kerület, hogy ilyen kitűnő kórház tartozik hozzá. A felszereltsége is jónak mondható és a vezetése is mindent megtesz a fejlesztéséért, az anyagiak függvényében.

– *Milyen a családi háttér?*

– Feleségemmel jövőre ünnepeljük az ötvenéves házassági évfordulónkat. Fiam kitűnő szájsebész, egyetemi docens, a professzor helyettese. Egyik unokám orvostanhallgató, a másik most megy a műszaki egyetemre. Kell ennél több?

Muzsay András

Hegyvidéki séták
Szépjuhászné (Ságvári liget) Zugliget

A Szép juhásznétól, közismertebb nevén a Ságvári ligettől indulunk (Kisvasút állomása, a 22-es autóbusz megállója, a gyors 22-esek itt nem állnak meg!). A Budakeszi útról a piros és sárga sáv jelzések mentén száz métert felsétálunk a második útelágazáshoz, majd a jelzett útról éles szögben balra fordulva délkeleti irányba haladunk. Az irtásos részről csakhamar sűrű erdőbe érünk és utunk enyhén lejt. Balra egy vízmű kerítésénél haladunk és rövidesen útelágazáshoz érünk (6 perc). Az útirányító tábla (Zugliget 55 perc) egyértelműen mutatja, hogy irányunkat továbbra is megtartva kissé felfelé kell haladnunk és újabb 9 perc után egy esőházhoz érünk.

Itt érjük el a zöld körforgalmi turistajelzést, amely élesen megtörve saját irányát, mintegy ráfordul az eddig is járt utunkra. Innen már lefelé sétálunk és három perc múlva elérjük a Jánoshegyi műutat, ahol meglepően impozáns kilátásban van részünk északi és keleti irányokban.

Látjuk a Nagy-Hárshegyet a Kis-Hárshegygyel, tetejük között a Nagy-Kevélyt és a budai Csúcs-hegyet. Tőlük jobbra a Virágos-nyereg, Vihar-hegy, Újlaki-hegy, felette a Hármashatárhegy alkotja a panoráma hátterét. Előterükben a felső- és (alsó) Kecske-hegy, a Látó-hegy (Guggerhegy), a Mátyás-hegy. A legalsó sorban helyezkedik el a Vadaskert–Apáthy szikla–Rózsadomb–Szemlőhegy vonulat. Karnyújtásnyira látjuk a Ferenc-halmot a Kurucles völgyében álló fiúnevelő intézettel.

A műúton átkelve jól gondozott sétaúton haladunk lefelé továbbra is a zöld körforgalomjelzések mentén. Még jó ideig ez a kilátás kísér balról. Az út fokozatosan vízszintesbe megy át, balról részsútosan felérkezik hozzánk a zöld sáv jelzés a Budakeszi útról. (Több helyen látható még a régi piros kereszt jelzés is!) Az egyesült két jelzést követve két perc múlva beérünk az erdőbe és a sűrű lombsátor alatt folytatva az utat, négy percnyi séta után egy vastag fánál jobbra tartunk. Most szinte a „fejünk felett" van a Tündérhegy, de a lombsátor miatt inkább csak sejtjük, mint látjuk. Rövidesen a kettéváló, majd ismét egyesülő úton derékszögben balra kanyarodunk és egy falépcsőt látunk, amely a Libegő felhagyott téli sí-beszállóhelyéhez vezet fel.

Még három perc és kiérünk a kötélpálya alá, a Remete út és a Csiga lépcső torkolatához. Előttünk romos ház.

Innen a Tündérsziklához kapaszkodhatunk fel (6-15 perc) vagy a Béla király út végén lévő 28-as autóbusz végállomásához sétálhatunk át (13 perc), illetve a Remete és Árnyas úton a Budakeszi útra a 22-es autóbuszhoz juthatunk ki (11 perc).

Legegyszerűbb a Csiga út lépcsőin alászállni a 158-as autóbusz zugligeti végállomásához (7 perc).

Az egész út 1,6 km, 55 perc.

Kertész István

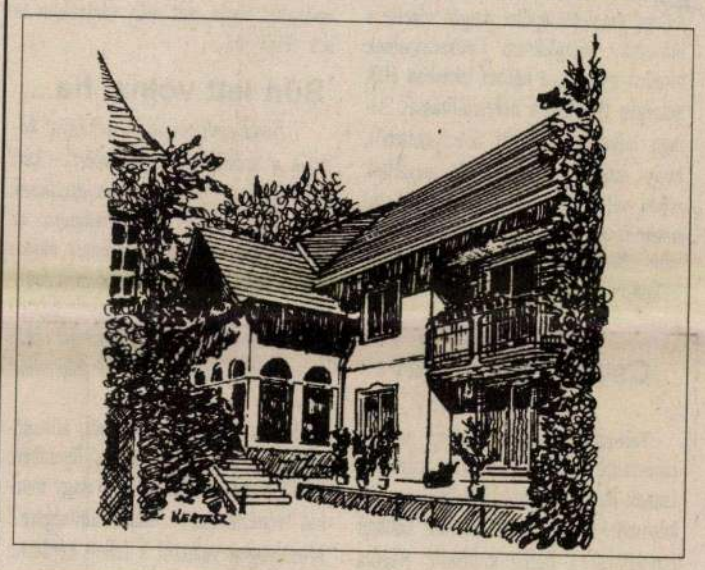

A Széchenyi-hegy elfeledett szállói (3.)
Míg a frontokon harcoltak

Az 1940-ben épült Rege mutatja be leginkább a kor építészetének szigorú geometrikusságát, a szögletes formákat csak a homlokzat homorú íve ellensúlyozza. A szálló 38 erkélyes szobája a kilátás és a déli napfény irányába néz, míg az étterem és a társalgó a hátsó traktusban kapott helyet.

A két évvel később felépült Gyopár szállóban megvalósult mindaz, ami talán hiányzott a Rege merev modernségéből, az új szállóra már sokkal oldottabb, lágyabb formavilág jellemző. Ezt a benyomást erősíti a vakolt falsík és nyers kőburkolat szokatlan váltakozása, illetve a kör alakú és szögletes formák játékos elhelyezése. Érdekesen kapcsolódik a háromemeletes épülethez egy földszintes szárny, amelynek ívelt csúcsában kapott helyet az étterem. Nyáron a nagy, felnyitható ablakai révén összekapcsolható az előtte húzódó terasszal. Az éttermen kívül a földszinten társalgó, a pincében hangulatos bár tette tökéletesebbé a pihenést és a szórakozást.

A társasszállók mellett kisebb panziók is épültek, közülük a legnépszerűbb a Kis-Majestic és a Svájci úti Társaspanzió volt.

Az is előfordult, hogy régebben épült nyaralókat alakítottak át üdülőkké, így volt ez a Rege utcai Dárday villa és az Otthon panzió esetében is.

A Széchenyi-hegyi szállónegyed nemcsak az itt üdülők körében volt népszerű, a híre bejárta az egész fővárost. Egyre több hétvégi kiránduló kötötte össze svábhegyi túráját egy kiadós ebéddel, amelyet valamelyik szálló éttermében fogyasztott el, s gyakran előfordult az is, hogy kiránduló csoportok az itteni söröző kben pihenték ki a gyaloglás fáradalmait. Legkeresettebb a Golf szálló régi vendégfogadóra emlékeztető étterme volt, elsősorban különleges ételei miatt kedvelték. Népszerűségében a Fogaskerekű közelsége is szerepet játszott, s ezt felismerve a Beszkárt olyan kombinált menetjegyek árusítását kezdte meg,

Az Új-Majestic

amelyekkel az utasok kedvezményesen vehették igénybe az étterem szolgáltatásait. Az esti szórakozásra is lehetőség nyílt a szállókban, különösen a Majestic rendezvényei voltak felkapottak a budapestiek körében.

A Széchenyi-hegy legimpozánsabb épületegyüttese a Melinda úton emelkedett. Ezek a szállodák a szó szoros értelmében kiemelkedtek környezetükből, mivel a tervezésnél a városképi szempontok már alárendelődtek az építtetők üzleti érdekeinek. A minél több lakosztály bezsúfolásának igénye valóságos szálloda-monstrumokat eredményezett, amelyek közül a legnagyobb az 55 szobás Új-Majestic szálló volt. (Persze ez csak a 30-40 szobás társasszállókhoz képest tűnt nagynak.) Az 1940-ben épült Új-Majestic (később Széplak) nemcsak méreteiben, hanem felszereltségében is kiemelkedett a többi szálló közül. A Melinda útról egy 4 és fél méter széles hídon lehetett bejutni az épületbe, amelynek főbejárata a harmadik emeleten volt. A helyiségek elrendezése is jellegzetes „társas-szálló típusú": az épület előterében tizenegy, szorosan egymás mellett sorakozó lakosztály kapott helyet, míg az ívesen kanyarodó folyosó másik oldalán két személyzeti szoba volt. A lépcsőn lefelé haladva, az alsó emeleten is hasonló elrendezést találunk: a szobák mellett társalgó, dohányzó, biliárd és kártyaszoba, modern étterem, az I. emeleten terasz és télikert várta a vendégeit. A negyedik, legfelső emeleten még néhány szobát és egy 750 m^2-es tetőteraszt is találunk.

Az Új-Majestic szomszédságában épült fel a Melinda társas Üdülőház. A Melinda úti szállodasor épületei közül ez még „úgy ahogy" megfelelt a városképi szempontoknak. Ugyanez már nem mondható el az utolsóként épült - immár hatemeletes! - Svábhegyi Társasházról, amelynek megnyitására 1942-ben már akkor került sor, amikor érvényben volt a Közmunka Tanács azon határozata, amely megtiltotta építési engedélyek kiadását társasszállókra. „A Széchenyi hegyen elszaporodott társas-szállók némelyike a kilátást nagymértékben zavarja, és bizonyos fokig a látképet is rontják... nem egyeztethetők össze a budai hegyvidék üdülőhelyi jellegével." Ezek a bírálatok már 1941-ben megfogalmazódtak, mert félő volt, hogy az építési hatóságok egyre kevésbé tudják kontrollálni az elburjánzó szállóépítkezéseket. Nemcsak az épületek méreteivel volt probléma, már számuk is közeljárt ahhoz a határhoz, amelyen belül még biztosított a környék nyugalma. Egy-két km-en már több mint egy tucat szálló volt összezsúfolva úgy, hogy az építtetők a gyors üzleti sikerben bízva egyre kevesebb gondot fordítottak a környezet rendbetételére. Ezért a Tanács leiratában azt közölte a székesfőváros polgármesterével, hogy amíg a környék végleges rendezése és az úthálózat kiépítése el nem készül, addig nem ad ki újabb engedélyt szállóépítésre.

A közhangulat megváltozásába később politikai indítékok is vegyültek. Sokakban már az is visszatetszést keltett, hogy amikor több százezren harcolnak a frontokon, addig egyesek holmi üdüléssel ütik el az időt. Természetesen felerősödtek azok a hangok is, amelyek a szállóépítések elüzletiesedése mögött „Buda legszebb részeinek elzsidósodását" vélték felfedezni. Ezért szerintük a „fényes luxusvillák, gombamódra szaporodó szállodák és társasházak árnyékában emberekhez nem méltó odúkban és pincelakásokban élő" magyar kispolgárság számára kellene inkább kislakásokat építeni a Hegyvidéken. Mindezek ellenére az egyre zűrzavarosabb időkben, a hatósági tiltó rendelkezések dacára is épült még néhány kisebb panzió az ostrom évében is.

(Folytatjuk)

Horváth Tamás

A Golf szálló étterme

Az Új Majestic III. emeleti bejárata

Árkay Aladár A-29-19

CSODA A RÁTH GYÖRGY UTCÁBAN

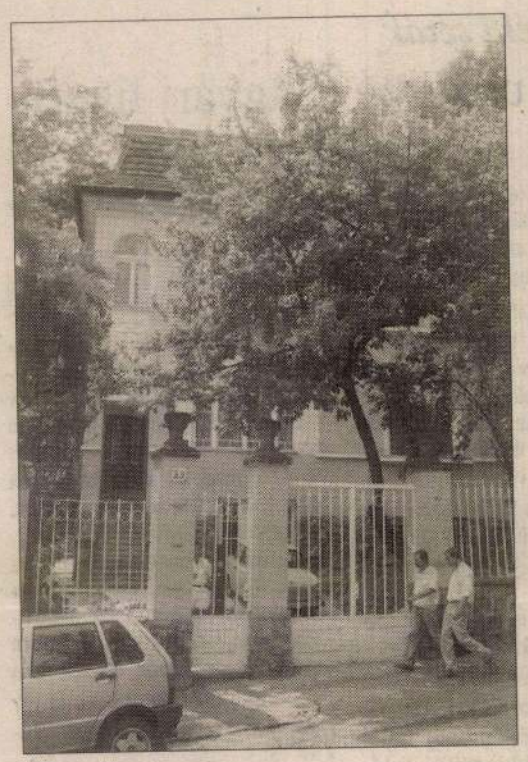

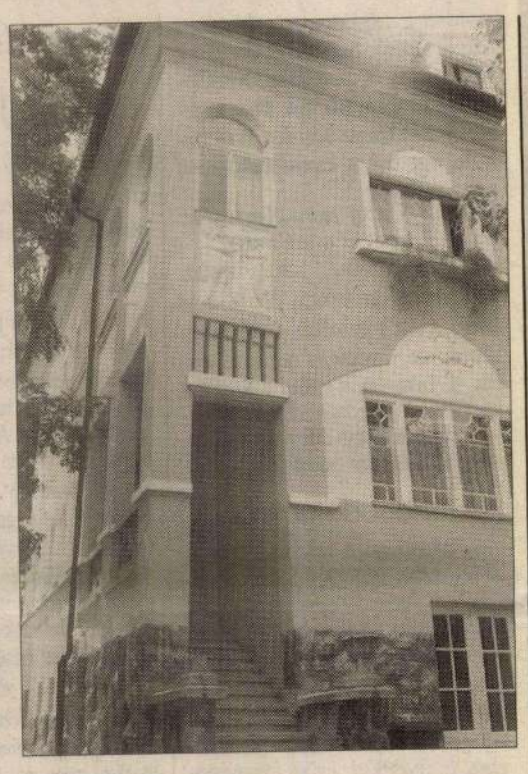

Felújítás, saját zsebből

Gyönyörű épület, de elhanyagolt! Hosszú évtizedeken át ez volt az egybehangzó véleménye a Ráth György utcában lakóknak éppúgy, mint az arra járóknak, amikor elhaladtak a 22-es számú ház előtt, az Onkológiai Intézettel szemben.

A jó levegőjű, csendes környéken bizony nem nyújtott szemet gyönyörködtető látványt a romos ház, amelyet annak idején a neves építész, *Árky Aladár* tervezett. A hivatalosan is *műemlék jellegű* emeletes épület magán viselte a második világháború pusztításainak minden nyomát, a három lakásban élők nemigen törődtek a helyreállítással. Állaga olyannyira kirítt környezetéből, hogy számos alkalommal megálltak előtte véletlenül odavetődő külföldi turisták és fényképeket készítettek, mondván: *„Nem lehet igaz, hogy ennyi évvel a háború után ebben a szépséges városban ilyesmi még létezhet!"*

Csoda, negyedév alatt

Telt-múlt az idő, vasfoga tovább emésztette a házat. A helyzet kilátástalannak tűnt. Mígnem 1992-ben, egy lakáscsere folytán *Kiss István* kéttagú családjával a házba költözött. Régóta vágyott már Buda e kellemes részébe, különösen megragadta a hatalmas kert. Kapva kapott tehát a kínálkozó alkalmon. Csak a beköltözés után vett jobban szemügyre mindent...

– *Hát az aztán kissé elszomorító volt* – emlékezik vissza. – *Látnom kellett, hogy rengeteg tennivaló akad lakáson belül és kívül egyaránt, ha valóban emberi körülmények között kívánok élni itt a családommal.*

A felismerést elhatározás, majd tettek követték. Részletes tervek alapján 1993 áprilisában kezdetét vette a ház teljes helyreállításának, felújításának nagy munkája. Alig negyedév telt el, és el is készült. Csupán néhány kisebb jelentőségű tennivaló húzódott át erre az évre. S hogy mi minden ment végbe az építkezés során, azt még vázlatosan is sok felsorolni.

Bűn lett volna, ha....

– *Hadd említsek azért néhányat közülük a szemléletesség kedvéért* – kéri Kiss István. – *Megtörtént a díszítések és a kerítés teljes rekonstrukciója, az egész vakolat cseréje, az összes mázolási munka, a villanyhálózat és a vezetékek rendbehozatala, a garázsfeljáró használhatóvá tétele, a ház körüli járda lebetonozása és még hosszan folytathatnám.*

Miközben jegyzem szavait, állandóan egy kérdés motoszkál a fejemben: mi késztette arra, hogy ilyen nagy munkát végeztessen a saját költségére?! Mosolyogva válaszol a feltett kérdésre:

– *Szeretem a szépet, és igényes embernek tartom magam. Vonatkozik ez az otthonomra és annak környezetére is. Rossz volt nézni, hogy a lakásban milyen állapotok uralkodtak, s milyen látványt nyújtott a ház és közvetlen környéke. Vétek, bűn lett volna mindezt tovább tétlenül szemlélni. Ez lebegett előttem, amikor belevágtam. Nem vagyok ugyan gazdag ember, de több százezer forintot költöttem rá. Határozottan állítom ma is, hogy helyesen cselekedtem. Varázslatosan változott az otthonom, a környezet, kellemesebben élek, és nem utolsósorban tovább szépült a kerület is!*

Mint említettük, a Ráth György utca 22. számú ház szerepel a kerületi műemlék jellegű épületek névjegyzékében. Kiss Istvánnak éppen a napokban jutott tudomására, hogy a Fővárosi Önkormányzat *pályázati kiírást* tett közzé az ilyen épületek önerőből történő rendbehozatalával kapcsolatban. Igaz, hogy erről jóformán az utolsó pillanatban értesült, de elhatározta, hogy beadja pályázatát, amire a kerületi polgármesteri hivatalban is biztatást kapott.

Díjazásból – az öregeknek

– *Higgye el, nem a pénzért teszem* – mondja szinte bocsánatkérően. – *Alátámasztom ezt azzal, hogy amennyiben díjazásban részesülnék, az összeg túlnyomó részét azonnal felajánlanám a kerületi öregek otthonának! Tudom ugyanis, hogy mostanság az idősek milyen körülmények között élnek...*

Eljövet a Déli pályaudvarig sétálva folyvást az elhangzottakon gondolkodtam. Vajon vannak-e és mennyien kerületünkben, akik hasonlóan cselekedtek vagy kívánnak tenni? Ha történtek ilyen esetek, miért nem kerülnek nyilvánosságra, hiszen nem frázis, hogy *példaértékűek*! Követésre méltó, ha valaki saját elhatározásából, szépérzékétől és jószándékától vezérelve – anyagi lehetőségei szerint – felújítási munkákat végeztet, amellyel a kerületet is gazdagítja. Egyéni hozzájárulással tovább szépülhet a kerület, amely az itt élőknek, régi és új lokálpatriótáknak egyaránt érdeke, dicséretes, elismerést joggal igénylő cselekedete. Így találhat egymásra az egyéni és a közösségi, a *társadalmi* érdek!

(egy)

Testkultúrát, de hogyan?

Beszélgetés dr. Kis Jenővel

Nemrégiben lapunkban több kitüntetésről adtunk hírt. A kerületben tevékenykedő elismert személyiségek között volt *dr. Kis Jenő*, a Magyar Testnevelési Egyetem docense is, aki a Magyar Felsőoktatási Emlékérem kitüntetésben részesült. Az ELTE Bölcsészettudományi karán szerzett diplomát, kerek negyedszázada tanítja a Testnevelési Egyetemen a jövő testnevelő tanárait, jelenleg oktatástechnológiára. (Csak zárójelben: ez is egyik bizonyítéka, mennyire megalapozatlan volt az a régebbi vélemény, hogy ebben a felsőfokú oktatási intézetben „bukfencmesterek" vagy éppenséggel „gladiátorok" képzése folyik...)

Titkos szavazással

A docens a TE közkedvelt tanára. Órái tartalmasak és hangulatosak, közlési stílusa oldott. Vallja, hogy nemcsak magas színvonalon kell előadni, hanem meg is kell tanítani a hallgatókat mindarra, ami majd munkájukban elengedhetetlenül szükséges lesz. Nagyon fontos ugyanis, hogy teljesítményorientált szakemberek kerüljenek ki az egyetemről, ez érvényesüljön iskolai tevékenységükben. S hogy ennek érdekében dr. Kis Jenő folyamatos eredményességgel munkálkodik, azt mutatja többek között, hogy kiváló oktató munkájáért elsőnek kapta meg kollégái titkos szavazása nyomán az egyetem által alapított Kerezsi Endre-díjat is!

– *Az élet kihívásainak maradéktalanul eleget kell tenniük a nálunk képzett testnevelőknek, edzőknek* – mondja beszélgetésünk elején. – *Az értelmi képességek fejlesztése ezért a TE-n semmivel sem alábbvaló, mint más egyetemeken. A testnevelői képzés jelentősen kiszélesedett az egyetemes kultúra összefüggés-rendszerében, hiszen a testnevelők nem egy elszigetelt kultúra specialistái. Valamenyiük képesítésének tehát összességében ugyanolyannak kell lennie, mint a többi pedagógusnak azzal, hogy nekik a testnevelés a szakjuk.*

Az ideál a testkultúra szakember, aki természetesen nem lehet szakbarbár. Annak érdekében, hogy a hallgatókból minél több ilyen szakember váljon, már hallgató korukban folyamatokban kell őket tanítani. Dr. Kis Jenő docens rendkívül lényegesnek tartja, hogy nem elég csak követelni, a hangsúlynak a rávezetésen kell lennie.

– Az oktatástechnológia mennyiben szolgálja az elmondottakat?

– *Lényegében a személyi és tárgyi hatóeszközök használatának és visszacsatolásának tudománya. Mérhetővé teszi az oktatási célokat, a tanulók nyelvére alakítja. Megtanít a „hogyan"-ra, úgyszólván használati utasítást ad, működteti az oktatás tárgyi és anyagi feltételeit.*

Megtanít a „hogyan"-ra

Megtudjuk, hogy dr. Kis Jenő egy szakmai bizottság elnöke is. A testület a testkulturális felsőoktatás képesítési feltételeinek kidolgozásáért felelős, önállóan tevékenykedik. A docens aláhúzza ezt a tényt, nagyra értékeli, hogy ezt a területet önállónak ismerte el a minisztérium a képesítések „mezőnyében".

Teljesült álma-vágya

Az ízig-vérig pedagógus dr. Kis Jenő nagyon örül, hogy elképzeléseit a Testnevelési Egyetemen megvalósíthatja. Már ifjúkorában az volt álma-vágya, hogy ott taníthasson. Vonzotta ehhez a családi kör is, hiszen szülei pedagógusok voltak, emellett édesapja az elsőosztályú Szentlőrinci AC labdarúgó csapatában játszott. Felesége szintén pedagógus „dinasztia" tagja, így hát nem véletlen, hogy Jenő fiúk is testnevelőtanár.

Végezetül visszakanyarodik a lényegre:

– *Alapkérdésnek tartom, hogy testkulturálisan mennyire vagyunk „képesítettek"! Határozott véleményem szerint az életben csak akkor tudunk helytállni – s ez mindannyiunkra vonatkozik –, ha nem is egyetemi szinten, de rendelkezünk a testkultúra cselekvőképes ismeretével.*

(–rt–)

MEGSZŰNT A LOVASFORGALOM

Hivatkozva az érvényben lévő erdőtörvény végrehajtási rendeletére – Vhr. 39. § 1. bek. – az erdei útjaink lovaglásra történő használatát nem engedélyezem a jövőben.

Az útjaink gyalogos turistaforgalom számára készültek, ennek megfelelő műszaki állékonysággal.

A lovasforgalom veszélyezteti a berendezéseink épségét, védett területeken eróziót indít el, továbbá veszélyezteti a gyalogosok biztonságát!

Az erdészeti utak 1994. szeptember 1-jétől lovasforgalom számára nem vehetők igénybe.

Pilisi Parkerdő Rt. Visegrád 1.
Dobó István vezérigazgató

Politika és felújítás

A megújult Nagyvásárcsarnok

Szeptember közepén nyitja meg újra kapuit a felújított Nagyvásárcsarnok.

A száz évvel ezelőtt, Petz Samu műegyetemi tanár tervei alapján 1897-ben felépült csarnok renoválását az életveszélyessé vált tetőszerkezet indokolta. A tetővel már a múlt században is volt baj, a millenium évében nem tudták átadni a hatalmas, ám mégis kecses épületet, mert a tetőszerkezet egy forró júliusi estén leégett. A korabeli tűzoltók áldozatkészségének köszönhető, hogy az egész épület nem vált a lángok martalékává. A tűz oka mindmáig ismeretlen, habár a szóbeszéd szerint a kofák gyújtogatásának volt köszönhető a katasztrófa. Mások úgy vélik, hogy „csak" egy forrasztókályhát döntött fel egy figyelmetlen munkás, és a kihulló parázs keltette életre a vörös kakast. A tűz okának első változata sem teljesen elképzelhetetlen, hiszen a mai közraktárak helyén, a Duna-parton áruló kofák kézzel-lábbal tiltakoztak a modern, ám feltétlenül drágább, fedett piac megépítése ellen. A csarnok valóban korszerű volt, egyik különlegessége az alagút, amelyen keresztül a hajón érkező áru síneken át jutott a raktárakba, ez még a nyugatról érkezőket is ámulatba ejtette.

A közel száz év alatt a Nagycsarnok a fővárosiak kedvelt bevásárlóhelye lett, kedvező árai, a bőséges áruválaszték és különleges hangulata vonzotta még a hegyvidéki vásárlókat is. Az angol miniszterelnökasszony pedig hivatalos programjába iktatta a nagycsarnoki fokhagymavásárlást. Karácsony tájékán több ezren zarándokoltak a legendásan friss méretes halakért az ódon épületbe. A tatarozás három évvel ezelőtti híre és a munkálatok miatti kiköltözködés a kereskedők rosszallását váltotta ki, de az életveszélyt kimondó szakvélemény ellen nem lehetett megalapozott érv a vevők elvesztésétől való félelem. Akkor még csak a tetőszerkezet felújításáról volt szó, menet közben azonban kiderült, hogy a tartóoszlopok is siralmas állapotban vannak, és ha a pilléreket fel kell újítani, akkor már csak egy lépés az építmény teljes renoválása. A Fővárosi Közgyűlés megszavazta a kivitelezés 4 milliárd forintos költségvetését. Az építkezés azonban a városházán belüli politikai csatározások eredményeként többször leállt. A tetőfedést végző kft-t – mint utóbb kiderült, alaptalanul – lopással gyanúsították, magas rangú tisztviselőket a kivitelezők versenyeztetésének elmaradása miatt visszaéléssel vádoltak, politikai ellenlábasok küzdöttek műszaki kérdések álcája mögött, ahogy az a közéletben már-már szokássá vált. Ahogy közeledik a megnyitás időpontja, úgy szállnak be egyre jobban a küzdelembe a kereskedők. Igaz, ők egyáltalán nem politikai okokból, inkább a húsba vágó anyagiakért. Persze, nem könnyű megszánni a súlyos aranylánccal a nyakában pár tízezer forint előnyért hadakozót, akinek szemmel láthatóan van mit a „tejbe" aprítani. Annál könnyebb megérteni az őstermelőt, aki pár szál petrezselymet, sárgarépát, tojást hozott batyuból eladni. Nekik nincsenek szószólóik, többszázezrük standot vásárolni, nem is nagyon vitatják, hogy a négyzetméterenkénti ár 60 vagy 90 ezer forint legyen. Ők és a nem túl jómódú nyugdíjasok lesznek az átalakítás igazi vesztesei. A Kofa Kamara legfőbb érve a Városházával szembeni áralkuban ugyan a vevők érdeke, de semmi kétség afelől, hogy a beköltözés után az árakban megjelenik majd a szép új környezet, a jó infrastruktúra.

Szeptember közepétől birtokba vehetjük újra a Nagycsarnokot, ami szebb és korszerűbb lesz, de régi miliője már a múlté csakúgy, mint a milleniumi idők Duna-partjának kofazsivalytól, cseléd-lánykacajtól, nagyságák alkujától hangos piaca.

Kleer László

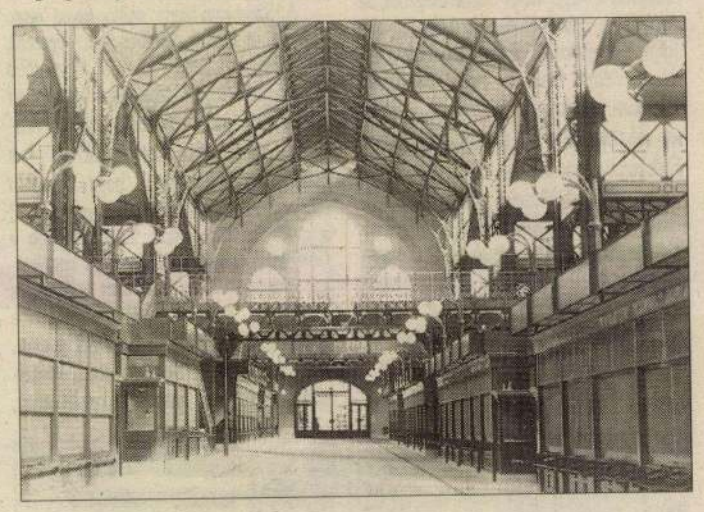

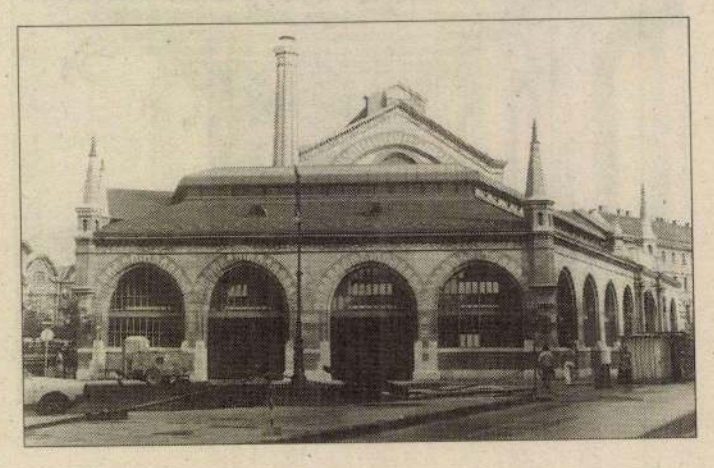

„Családi Buli"

A Csillebérci Szabadidő- és Ifjúsági Központ **1994. szeptember 18-án**, vasárnap egész napos programot szervez Csillebércen „Családi Buli" címmel.

A „Családi Buli" célja, hogy egyrészt szép, egészséges környezetben érdekes programokkal szórakoztassuk az idelátogató szülőket és gyermekeket, másrészt az Országos Haematológiai és Vértranszfúziós Intézet véradó akcióját akarjuk segíteni önkéntes véradók toborozásával.

Intézményünk, amely Szabadidő Központ is, a város szívétől fél órányira, jól megközelíthető helyen található és a Normafától 10 perc kényelmes sétával elérhető. (Cím: 1535 Budapest, XII., Konkoly Thege u. 21.)

A programokban szerepel a családok aktív bevonása a „zöld sportok" művelésébe, valamint az egészséges életvitelhez szükséges információk nyújtása. Várjuk a családok apraját-nagyját életkortól függetlenül, a belépés díjtalan.

A legtöbb családot aktivizáló iskola jutalomban részesül.

Keressük tehetséges tanítványainkat!

Rajzpályázat (II.)

A *Műterem Bt. – Budai Rajziskola* pályázatot hirdet iskolás korú gyermekek és fiatalok részére (4 korcsoportban).

A pályázat témája: Nyár '94 – Itthon

Beküldendő: 2 db, legfeljebb A/3-as méretű (420 x 294 mm), bármilyen színes technikával készült kép.

A téma feldolgozható akár hangulati vagy dokumentatív, akár képregény jelleggel is.

Szívesen látjuk a szokatlan, egyéni megoldásokat.

A képek hátoldalán kérjük feltüntetni a pályázó nevét, életkorát, címét és telefonszámát.

Beküldési határidő: 1994. szeptember 16. (péntek) *Műterem Bt. – Budai Rajziskola* (1126 Budapest, Márvány u. 23.)

A zsűri a Budai Rajziskola tanáraiból áll. A legjobb munkákból nyilvános kiállítást szervezünk, és minden korcsoportban külön díjazunk.

Fődíjak: Ingyenes rajziskolai képzés vagy részvétel a pályázó által választott művészeti kurzuson, a Budai Rajziskolában.

A kiállítás helyszíne: XII. kerületi Önkormányzat Polgármesteri Hivatal 1126 Budapest, Böszörményi út 23–25.

A megnyitó és díjátadás időpontja: 1994. szeptember 23. (péntek) 17 óra.

További információk a *Budai Rajziskolában* kérhetők.

Tel/fax: 155-03-41.

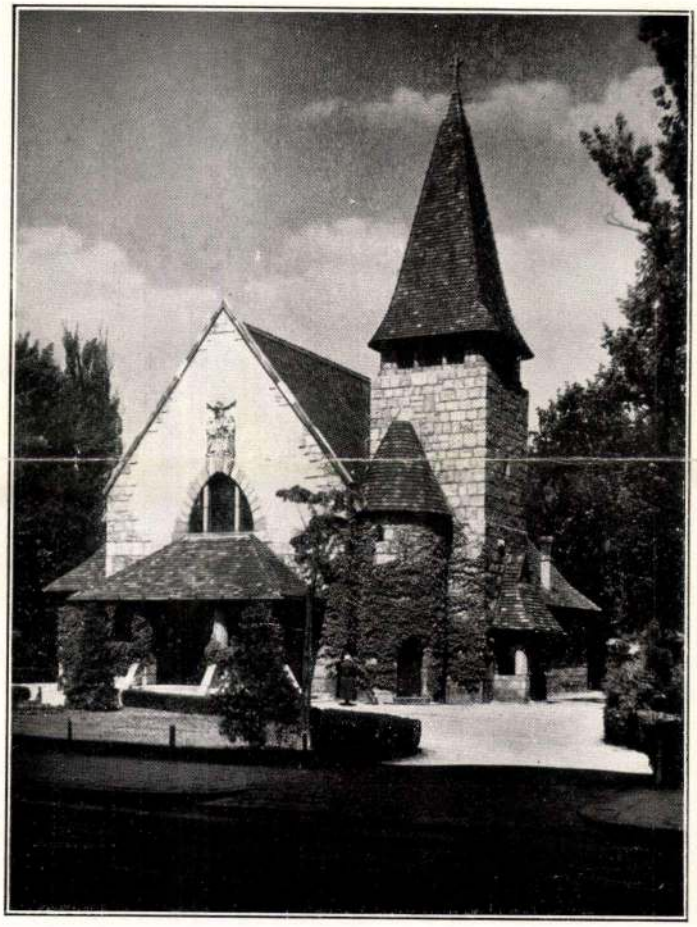

6. Városmajor-utcai r. k. templom. ◆ Röm. kath. Kirche in der Városmajor-Strasse ◆ Chiesa romano-cattolica in Via Városmajor. Église catholique de la rue Városmajor. Roman-Catholic Church in the Városmajor-Street.
(Árkay Aladár)

Liber Kőrépisk
6. 7. Sép -

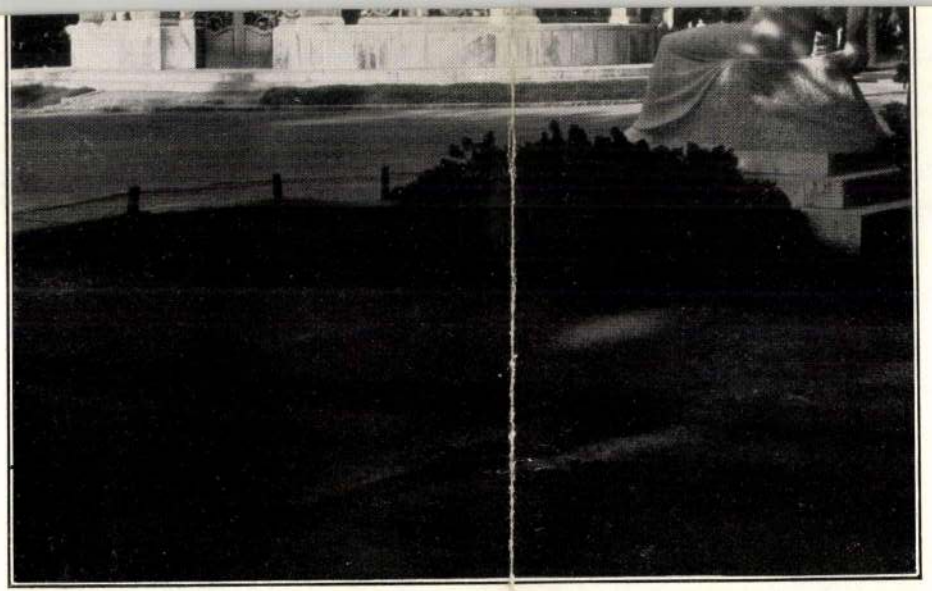

5. Jókai Mór síremléke (Lechner Jenő és Füredy Rikárd műve); jobbra Ady Endre síremléke (Csorba Gézától).
Grabdenkmal Maurus Jókai's (von Lechner u. Füredy); rechts: Grabdenkmal des Dichters Andreas Ady (von Csorba). ◆ Monumento funerario a Maurizio Jókai (fec. Lechner e Füredy); alla destra: Monumento di poetà Andrea Ady (fec. Csorba). ◆ Pierre tombale de Maurice Jókai (oeuvre de Lechner et Füredy); à droite: pierre tombale du poète André Ady (par Csorba). ◆ Mor Jókai Monument (work of Lechner and Füredy); right: Monument of the Poet Andrew Ady (work of Csorba).

SCHÖMER FERENC

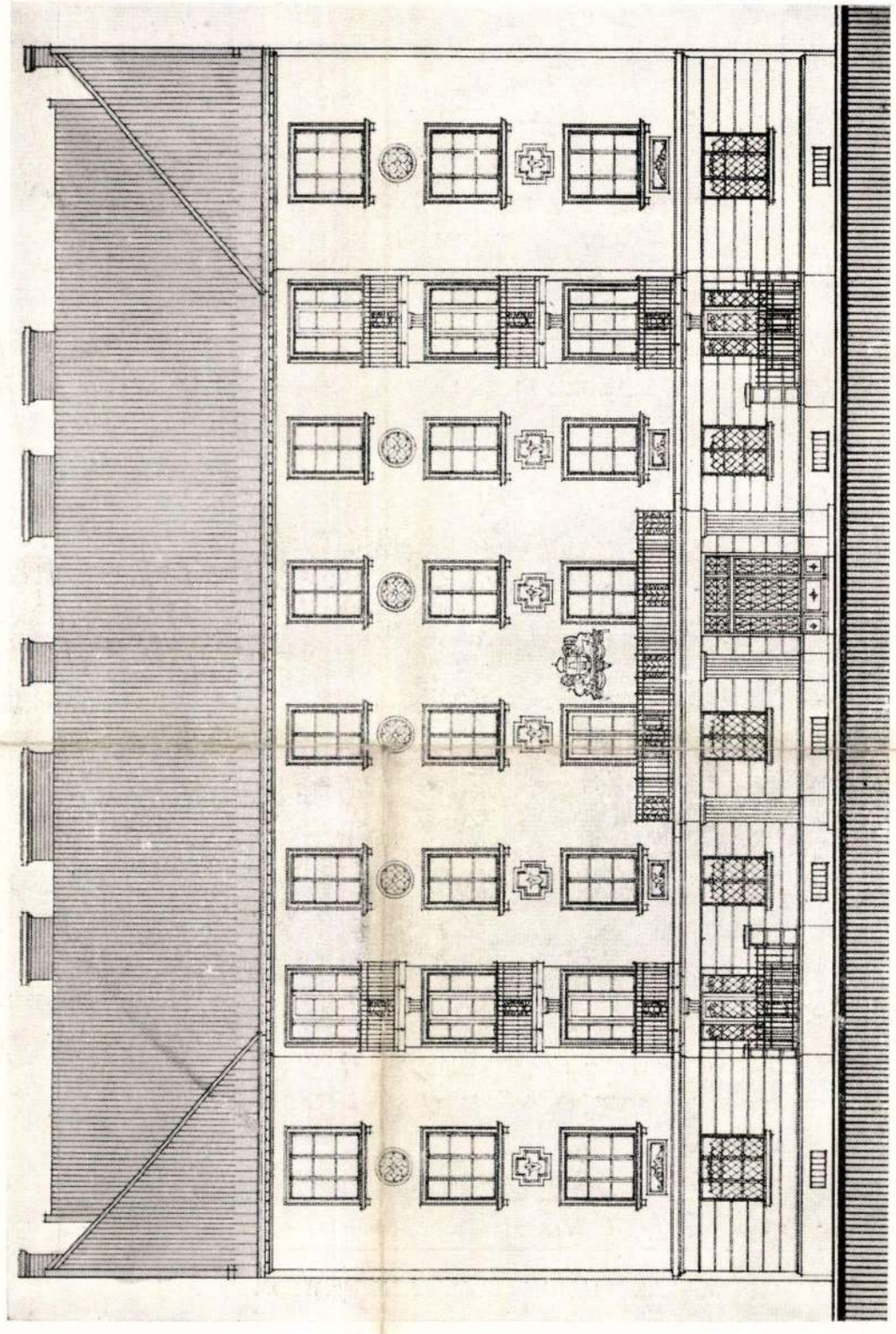

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS KISFALUDY-UTCAI BÉRHÁZA

A-29-21

ÁRKAY ALADÁR

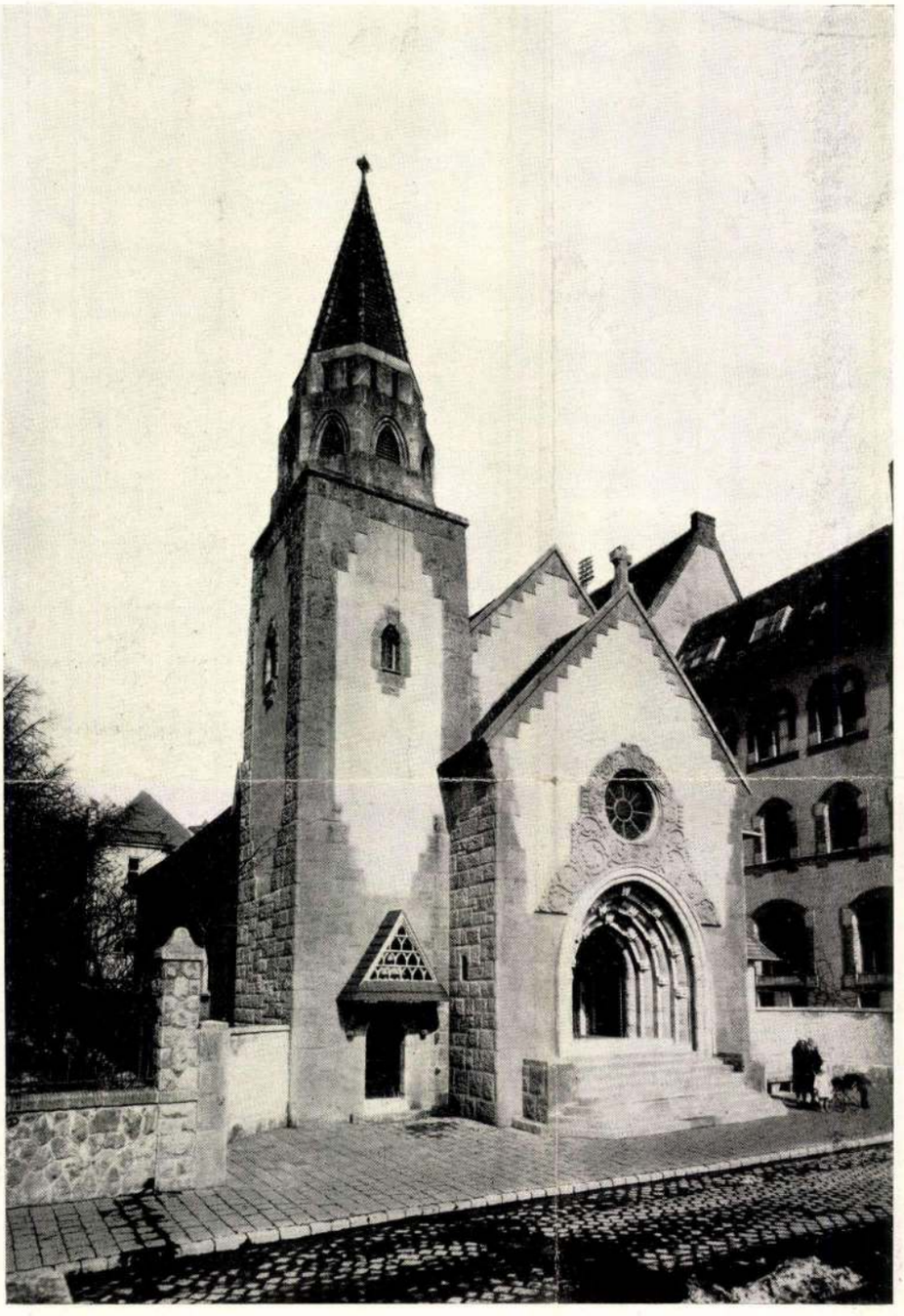

A »RÁKÓCIÁNUM« RÓM. KATH. Ttemplom

ÉPÍTETTE: SZEGŐ ÁRPÁD

Árkay Aladár

A-29-22

MIKLÓS EDE

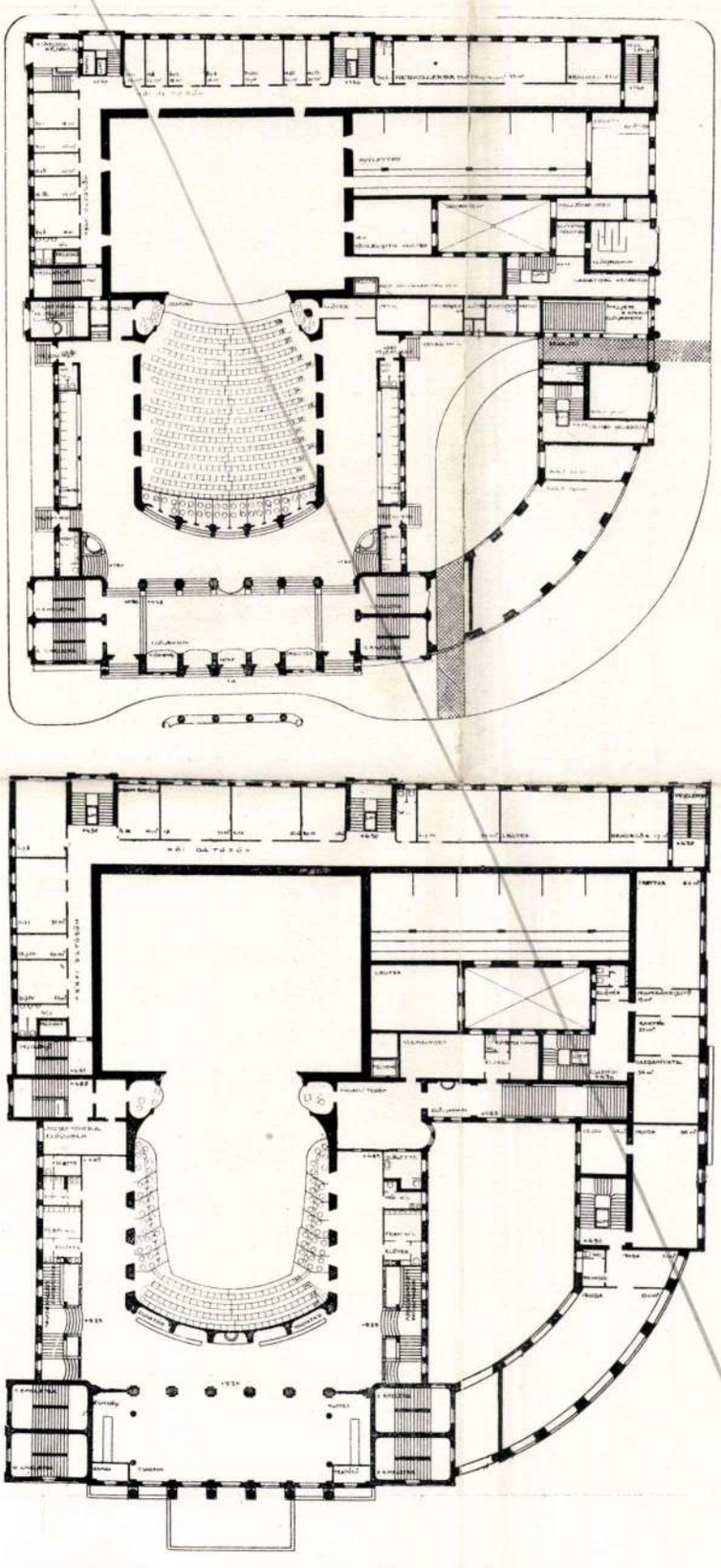

MEGVETT TERV FÖLDSZINT ÉS I. EM. ALAPRAJZ

A budapesti Nemzeti Színház
tervpályázata

ÁRKAY ALADÁR

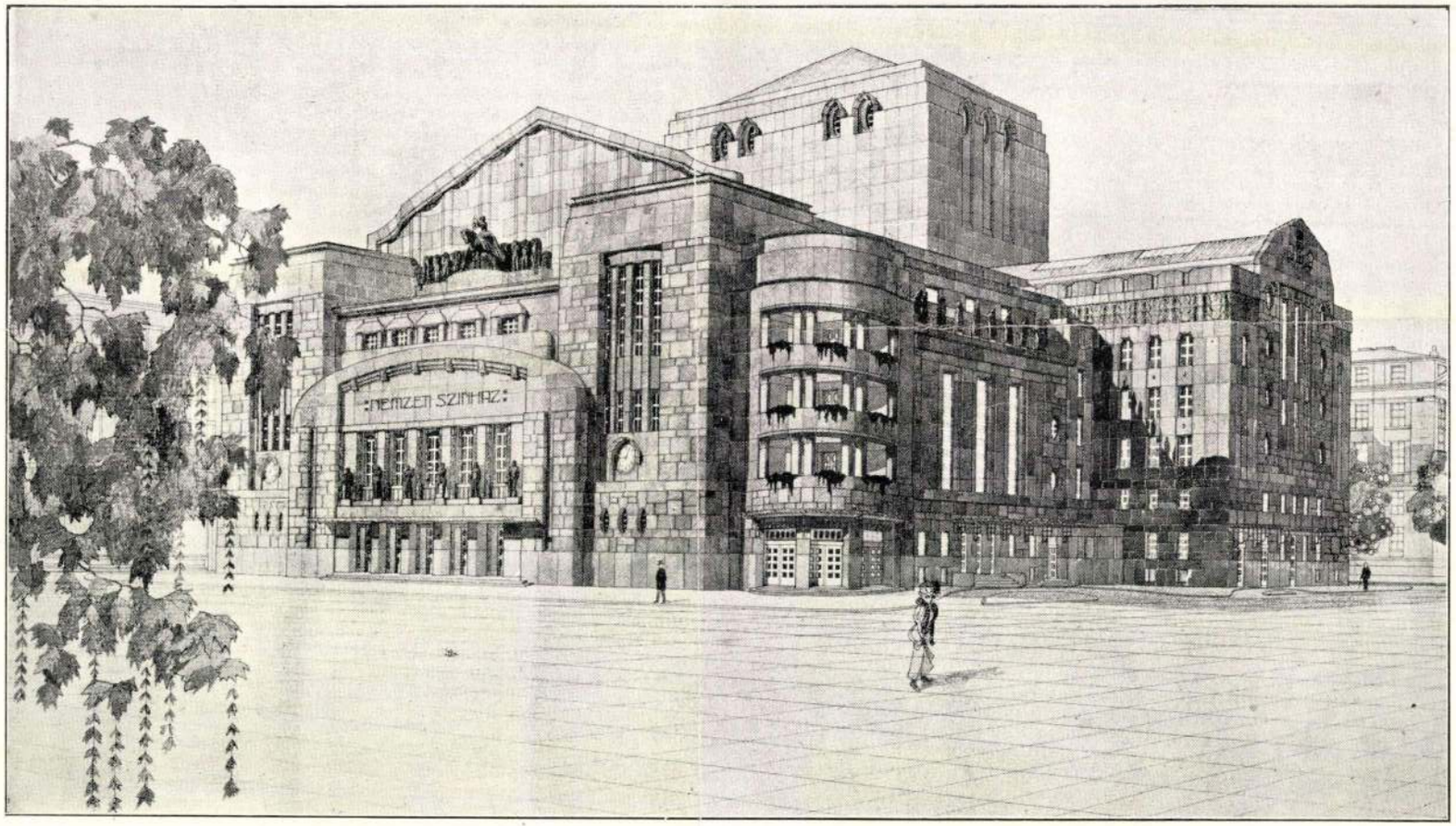

TÁVLATI KÉP

Árkay Aladár terve. Analog megoldás a Wannenmacher-féle tervvel, bár a sarkon kisebb teret létesít, főhomlokzata szintén a Rákóczi-útra nyílik. A forgalmat kifogástalanul bonyolítja le.

Színpadi méretei a programmnak megfelelőek. Díszlettára jó.

Architekturája szép és monumentális.

Díjat nem nyert.

Magyar Építőművészet 1913, 2. füz. 6. oldal

15, 30. l.

ÁRKAY ALADÁR

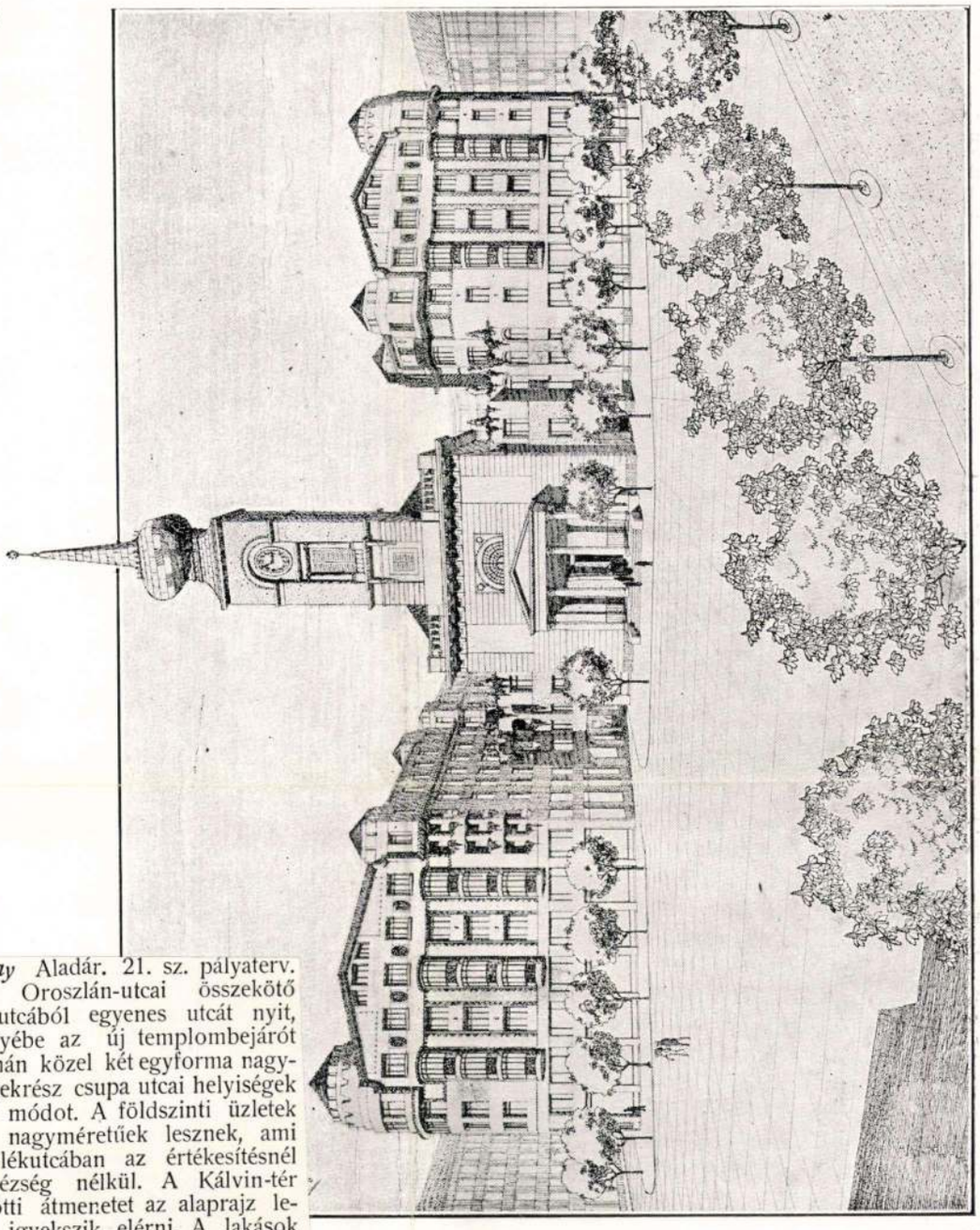

TÁVLATI KÉP

Megvétel. *Árkay* Aladár. 21. sz. pályaterv. A Kálvin-tér, Oroszlán-utcai összekötő utcába a Ráday-utcából egyenes utcát nyit, amelynek tengelyébe az új templombejárót helyezi ilyenformán közel két egyforma nagyságú fővárosi telekrész csupa utcai helyiségek létesítésére nyujt módot. A földszinti üzletek majdnem mind nagyméretűek lesznek, ami főképpen a mellékutcában az értékesítésnél nem lenne nehézség nélkül. A Kálvin-tér Ráday-utca közötti átmenetet az alaprajz legömbölyítésével igyekszik elérni. A lakások elhelyezése folyosó-rendszerben történik, ehhez képest aránylag sok a lépcsőház. A lakó és a mellékhelyiségeknek kapcsolata nem mindenütt szerencsés. Több helyen sötét belső folyosók fordulnak elő. Megoldatlan a hivatalos helyiségek csoportosítása a túlságosan bőven méretezett váróterem körül.

Az architektonikus kiképzés a bérházak erős

tagozottsága mellett is kedvező képet ad, de a tetszetős homlokzatú bérházak a templomra erős nyomást gyakorolnak. A bérházakat és a templomot összekötő épületszárnyak magukban helyes kiképzésük dacára sem képesek ezt ellensúlyozni.

Költségszámítás.

Építési költség együttesen ...	3.088,739.—K.
Bérjövedelem együttesen	610,364.— „
„ „ %-ban	19·8%

WELLISCH ANDOR

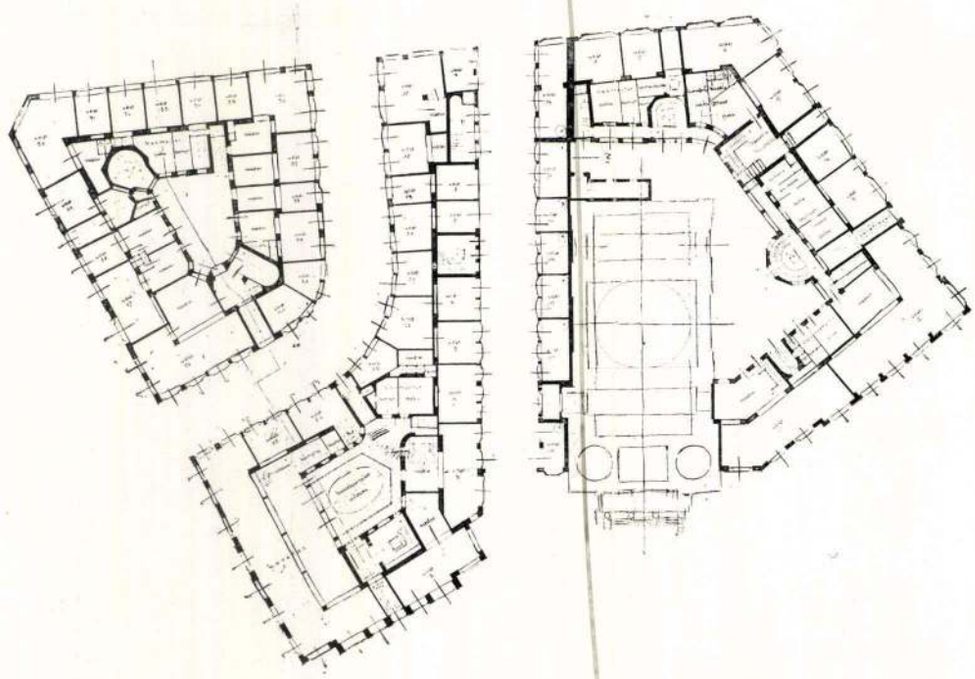

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ

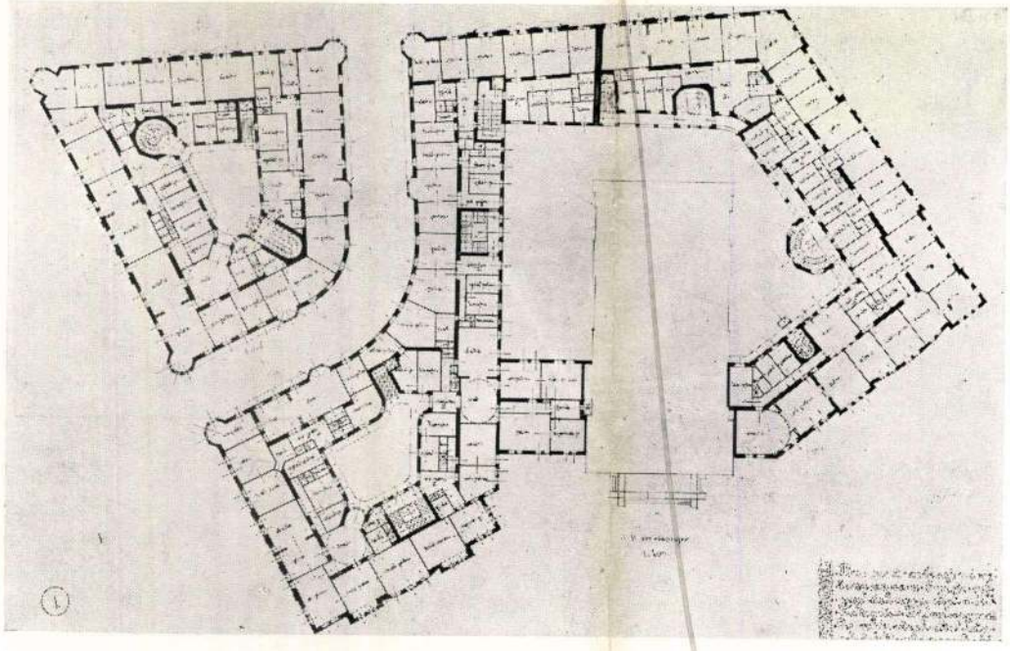

MEGVETT TERV

I. EMELETI ALAPRAJZ

A-29-23

A REZSŐTÉRI FOGADALMI TEMPLOM ÉPÍTKEZÉSÉNÉL:

Pucher István építőmesteri irodája, cégtulajdonos Ossvaldik Gyula (Piarista-utca 2—4., telefon 886—45) végezte a föld-, kőműves-, elhelyező- és vasbetonmunkát.

Dénes és Erős mérnök és építőmester (Harris-köz 2.) végezték Pucher István megbízásából az építkezési összes vasbetonmunkáit.

Bründl János egészségügyi és fűtőberendezési gyára (Péterfy Sándor-utca 34., telefon 315—19) a központi fűtést, vízvezetéket és bádogosmunkát.

Jungfer Gyula cég, udvari műlakatosárú-gyára (Berzsenyi-utca 6., telefon 321—61) a díszmű- és épületlakatosmunkát.

Paulay László elektrotechnikai és műszaki vállalat (Koszorú-utca 14., telefon 401—76) a villanyberendezést.

A KŐBÁNYAI EVANGÉLIKUS TEMPLOMNÁL:

Grátz Dániel építőmester és fia (X., Kőbányai-út 19., telefon K. 75—02) végezték a föld-, kőműves-, elhelyező- és vasbetonmunkát.

Klimay Pál épületbádogos, légszesz- és vízvezetékberendező (X., Hölgy-utca 6., telefon K. 76—04) a bádogosmunkát.

Özv. Klekner Lászlóné asztalosárúgyára és lakatosipari vállalata (X., Bánya-utca 6., telefon K. 74—50) az épületasztalosmunkát és a belső berendezéseket.

Skorka Lajos lakatosárú- és mérleggyára, ezüstkoszorús mester (Martinovics-tér 4/b., telefon K. 74—23) készítette az épület- és díszlakatosmunkát. A cég 1910-ben alakult és a mérleggyártás terén mint elsőrangú cég, jelenleg mint *Skorka és Öz* lakatosárú- és mérleggyár működik.

Fischer és Hartmann régi békebeli szobafestő- és mázolómester cég (Képíró-utca 3., telefon 847—73) végezte a templom összes mázolómunkáit.

Kovács A. Ödön gépészmérnök, központi fűtés, vízvezeték, csatornázási vállalata (Bezerédy-utca 8., telefon 382—93) a központi fűtésberendezést és a vízvezetéki felszerelést.

Bozsolyák Sándor műkőgyára (X., Százados-út 49.) készítette a műkőmunkát és az összes márványmunkákat.

Eternit művek aszbeszt-, cement-, palagyára (Andrássy-út 33., telefon 212—92) a valódi Eternit palafedést.

Parafakőgyár r.-t. (Főherceg Sándor-tér 4., telefon 301—14) a hőszigetelést.

A NAGYTARCSAI EVANGÉLIKUS Ttemplomnál:

Kollár Mihály építőmester és fia Cinkota, végezték a föld-, kőműves-, elhelyező-, vasbeton-, burkoló-, ács- és tetőfedőmunkát.

Bozsolyák Sándor műkőgyára (X., Százados-út 49.) készítette az oltárt és a külső műkőmunkákat.

Parafakőgyár r.-t. (Főherceg Sándor-tér 4., telefon 301—14) a hőszigetelést.

Astra csillárgyár (VI., Lehel-utca 14., telefon 907—98) a nagy csillárt és falikarokat.

Szlezák László harang-, ércöntőde és vasállványgyár (Frangepán-utca 77., telefon 913—53) készítették és szerelték fel a harangokat.

TERLANDAI ÉS TÁRSA ASZTALOSÁRÚ-GYÁRA
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET KIRÁLYNÉ-ÚT 125/b. Telefon: Zugló 64—63

ÁRKAY ALADÁR:
A HALLERTÉRI BOLGÁR TEMPLOM

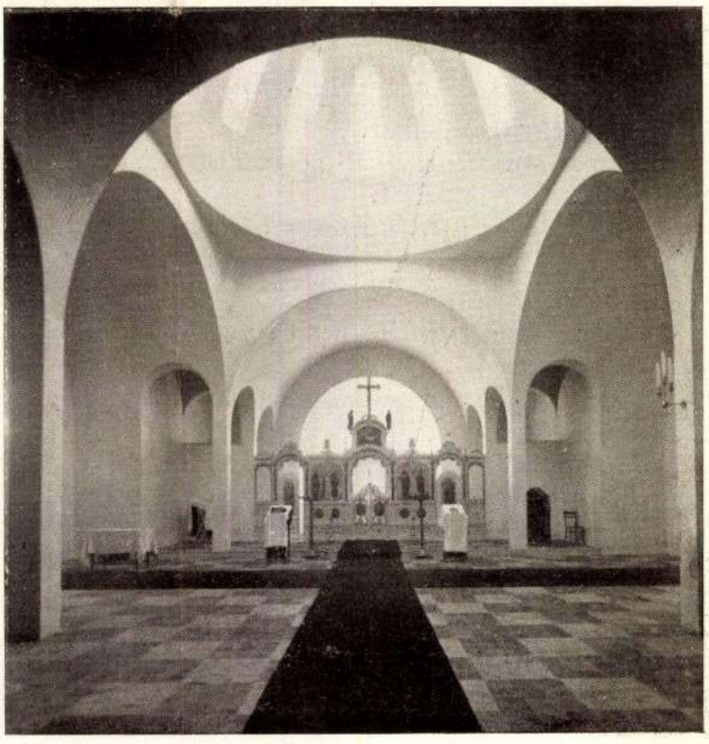

AZ EGÉSZ TEMPLOM
»TARI« KÖVEKBŐL ÉPÜLT

Magyar Építőművészet
1931. 7-9. sz.

volt, az állam testét két fontos transzkontinentális vonal metszi. Székvárosa *Phönix*.

Arizonát 1687-ben a jezsuiták fedezték föl. 1848-ban New Mexikóval együtt az Egyesült Államok territoriuma lett, 1912-ben felvették a többi államok sorába. KÉZ A.

Árják, szanszkrit neve Előázsia, Perzsia és Keletirán mai indogermán népeinek, továbbá azoknak, akik régen mint hódítók jöttek Indiába és miután elfoglalták a Gangesz völgyét, kultúrájuk lassanként irányadó lett a többi népek számára is. Az indiai nép különböző elemeit igyekeztek egyesíteni, a társadalmat szisztematikusan rendezni és osztályozni, mégpedig az ú. n. kasztrendszerben. Az uralkodó osztály árjának nevezte magát, ami valószínűleg nemest, urat jelöl, ezzel szemben a meghódítottak neve dasa volt (ellenség, szolga). Az indiai társadalom élesen elkülönült osztályokra, kasztokra oszlik (kaszt portugál nyelven fajtát jelent), amelyek közül elsők a bráhmánok, akik a vallásos és szellemi élet képviselői, második helyen állanak a kshatriyák, a harcosok és harmadik helyen a vaisya, a földmívelő és kereskedő osztály. A negyedik kaszt tagjai a sudrák, akik megvetett foglalkozást űznek. Az első három osztály közös neve árja, ellentétben a nem árja sudrákkal. A hovatartozást a születés határozta meg, ezért a kaszt régi neve *jati* a. m. születés.

Irodalom. *Lassen:* Indische Altertumskunde (4 Bde, 1858—74); *Zimmer:* Altindisches Leben (1879); *Bartholomae:* Arische Forschungen (Halle, 1883—1887); *Penka:* Die Herkunft d. Arier (1886); *Spiegel:* Die arische Periode und ihre Zustände (Leipzig, 1887); *Fick:* Verg. Wörterbuch d. indoger. Sprachen (Göttingen, 1890); *Fiók K.:* Az árják és ugorok érintkezéséről (Bpest, 1894); *Brunnhofer:* Arische Urzeit (Bern, 1910); *Meyer E.:* Gesch. des Altertums (5. Aufl., 1925). HAÁSZ I.

Árja nyelvek, így nevezik a nyelvtudományban az indogermán nyelvcsalád két ágát egybefoglalva, az ind és az iráni (perzsa) nyelveket. Helytelenül használják néha ma az árja nevet az indogermán népek összefoglaló nevéül a sémi és urál-altáji népekkel szemben. BALASSA J.

Ark., az Északamerikai Egyesült Államok egyik déli államának, *Arkansasnak*, rövidített írásmódja.

Arka, kisk. Abauj-Torna vm. abaujszántói j.-ában, (1920) 281 lak. U. p. és u. t. Boldogkőváralja. Határában jó szamorodni bor terem. P. ORMÓS J.

Árka (ném.: *Sappe*), az ellenséges vár fedett megközelítésére felszíni munkával kiemelt árok. Főképpen a XVII. század végétől a XVIII. század végéig alkalmazták Vauban francia tábornagy vártámadó és védő rendszerében. A támadó a várat párhuzamos árkokkal vette körül (1., 2., 3. párhuzam), amelyekkel fokozatosan megközelítette az erődítéseket. Az 1. és 2. párhuzamot munkások emelték ki egyszerre (futólagos árka, Flüchtige Sappe), míg a vár további megközelítését árkászok végezték (teljes árka, Volle Sappe). Az árkászok munkájuk közben ellenséges arctűz ellen guruló kasokkal (Rollkörbe), oldaltűz ellen pedig árka-kasokkal (Sappenkörbe) védekeztek. PERLAKY M.

Árkád (a latin *arcus*-ból, a. m. ív), oszlopokon vagy pilléreken nyugvó, egyik oldalán nyitott folyosószerű boltozat-sorozat. Már az ókorban is kedvelték, mert dekoratív hatásán kívül szónoklatokra és a szabadban való tartózkodásra alkalmas árnyékos helyeket biztosított. Valamennyi építészeti stíluskorszakból maradtak ránk árkádok, amelyek többnyire tereket fognak körül, vagy uccákat szegélyeznek. *(Tábla 258. old.)* A. BALOGH L.

Árkádia, a görögországi Peloponnezosz középső részének sokszor megénekelt, pásztorkodó, juhász világa. Az ú. n. «nyitott» Árkádiára és «zárt» Árkádiára oszlik. Az előbbin az Alfeiosz és mellékfolyói folynak végig, nyugatnak (Elisz) nyitott. Az utóbbi a nagyobb északi részt foglalja magában, egész területe szakadékokkal szabdalt fensík. A félsziget természetes fellegvárán, a Ménalosz-on (Hagiosz Iliasz) 1980 m magasságra emelkedik. Peremhegysége legnagyobb magasságát északon éri el (Kyllene, most Zyria, 2374 m). Ehhez csatlakozik nyugaton az Aroani hegység (Chelmosz 2355 m) és az Erimanthosz (Olonosz 2224 m). A keleti peremhegységek már csak 1400—1800 m magasságot érnek el, a hágók átlagos magassága 800 m. A vízfolyások gyakran földalatti barlangokban tűnnek el, hogy azután újra napfényre jussanak. Nagyobb tavak északkeleten vannak, Fenosz (ma Fonia) és Stymfalosz. Az utóbbi régebben nyaranta kiszáradt, úgyhogy földmívelésre használhatták. Ma is megtörténik, hogy a halászokat földmívesek váltják fel, ha a vízalatti lefolyások megerősödnek, vagy fordítva, ha eldugulnak. Árkádia görög lakói éoli eredetűek, hét törzsbe csoportosult egyszerű, vendégszerető, zenekedvelő pásztorok.

Árkádia egész *történetét* a törzsek és a városok közötti harc, a partikularizmus és az egységesítés jellemzi. Általában Árkádia lakosságában a költők a régi görög szokások és erő fentartóit látták. Az árkádiaiak Görögország egyik legrégibb néptörzse volt, később itt is kisebb szabadállamok keletkeztek, amelyeket csak a közös kultúra kapcsolt össze. A középkorban szlávok és albánok vándoroltak be. Jelenleg

Árkádia görög nomosz, székvárosa Tripolisz. KÉZ A.

Árkádiában születtem én is . . . a. m. a költők hazájából való vagyok én is. Kedvelt mondás, melyet Kazinczy is használt. Csokonai sírjára akarta iratni ezt a jeligét, amiből az árkádiai pör támadt.

Árkádiai akadémia (*Accademia degli Arcadi*, röviden *Arcadia*), olasz irodalmi társaság. Rómában alakult 1690-ben. Alapitói Crescimbeni Giovanni Mario irodalomtörténetíró (1663—1728) és VGravina incenzo kritikus (1664—1728). Az Arcadia a klasszikus pásztori költészet őszinteségének és egyszerűségének jegyében felvette a harcot a XVII. század modoros, fellengős, formára adó irodalmi ízlése (*secentismo*) ellen. Az Arcadia Metastasio idejében (1698—1782) érte el fénykorát; európaszerte alakultak fiókjai (*colonie*), így Magyarországon is. Az Arcadia ma is létezik s folyóiratot is ad ki (*Giornale arcadico*).

Irodalom. *Zambra Alajos*, Metastasio »poeta cesareo« és a magyarországi iskoladráma a XVIII. sz. második felében, Egyetemes Philologiai Közlöny, (1919). ZAMBRA A.

Árkádiai pör, Kazinczy Ferenc és a debreceni írók között támadt. Kazinczy ezt a már előtte is sokat használt jeligét akarta Csokonai sírjára iratni: Árkádiában éltem én is. Árkádia zenekedvelő, költői lelkületű lakói miatt a költészet szimbóluma az irodalomban s erre akart célozni Kazinczy. A debreceniek durva sértést magyaráztak bele, mert Árkádia állattenyésztéséről is híres volt. VAJTHÓ L.

Arkangyal (a középkori görög *archangeloszból*), a. m. főangyal, maga a Szentírás csak szent Mihályra és az ítélet angyalára alkalmazza, elfogadott egyházi szokás azonban Gábrielt és Ráfaelt is arkangyaloknak nevezni. HUSZÁR E.

Arkangyalfű (növ.), lásd: *Angelica.*

Arkansas (ejtsd: *árke'nzəsz*), rövidítve: *Ark.*, az Északamerikai Egyesült Államok egyik déli állama, területe 138.132 km², a Mississippi jobbpartján, míg az Arkansas folyó átfolyik rajta. Keleti része mocsaras, tavakkal borított alluviális síkság, amelyet a Mississippi és mellékfolyói minden esztendőben elöntenek. Északnyugati részét az Ozark hegység foglalja el, ez erősen hullámos hegyvidék, jelentékeny szén-, vas-, mangán- és cinktelepekkel. Magasabban fekvő részének éghajlata szárazabb és egészségesebb, az alacsonyabb vidékek maláriásak. A nyarak melegek és hosszúak, a tél hideg és rövid. Az évi csapadékmennyiség 1000—1500 mm. Lakossága 1860-ban 435.450, 1920-ban 1,752.202, ebből 1,279.757 a fehér, 472.220 néger. Arkansas túlnyomóan mező- és erdőgazdasági terület. Legfontosabb gazdasági ága a gyapot-, kukoricatermelés és a fafeldolgozás. Állattenyésztése is jelentékeny, 1923-ban Arkansas területén 247.000 lovat, 335.000 ösvért, 516.000 tejelő tehenet, 600.000 egyéb szarvasmarhát, 81.000 juhot és 1,114.000 disznót tartottak. Bányatermékei közül a réznek, szénnek és petróleumnak van a legnagyobb értéke. Több mint 3000 nagyobb ipartelepe van, azok kb. 60.000 embert foglalkoztatnak és évente 420 millió pengő értékű gyártmányt állítanak elő. Legjelentékenyebb fafeldolgozó-, malomipara és a vasúti anyagok gyártása. Az Ozark hegyvidék környékén az ásványvízforrások jelentékeny gyógyfürdőket keltettek életre (Hot Springs, Eureka Springs). Vasútvonalainak hossza 1921-ben 8442 km volt. Legfontosabb belvízi hajóútja a Mississippi és ennek az állam területére jutó mellékfolyói. Székvárosa *Little Rock*. Egyeteme Fayettevilleben székel, több college-e van Arkadelphiában, Batesville-ben, Conway-ben és Little Rockban, az utóbbiban színesek részére. Az állam nevét a hasonló nevű indiánus törzstől kapta. 1803-ban Franciaországtól vétel útján jutott az Egyesült Államok birtokába. 1836-ban alakult állammá és 1861-ben belépett a déli államok szövetségébe. KÉZ A.

Arkansas, északamerikai folyó, a Mississippi harmadik legnagyobb mellékfolyója. A Sziklás hegységben a Sawatch láncban ered. Felsőfolyásán nagyon mélyen bevágódott kanyonvölgyekben (Royal Gorge) tör át a hegységen, jobbról felveszi az Cimarront és Canadiant, balról a Neosho-t, majd a White Riverrel egyesülve, ömlik a Mississippibe. Nagy esésű, időszakonkint igen bővízű és rengeteg hordalékot szállító folyó. Hossza 2410 km. KÉZ A.

Arkanum, lásd. *Arcanum*,

Árkász-csapat, az alsó vezetéshez beosztott műszaki alakulat, mely a gyalogság (lovasság) vagy más fegyvernemek alakulatainak, főként a tüzérségnek van segítségére. Mozgóharcban kisebb folyóáthidalásokat hajt végre rohambürükkel, szükséghidakkal, lövegeket nehéz terepen állásba segít, ellenséges útakadályokat eltávolít, ellenség mozgásának megakadályozására műtárgyakat, harckocsikat robbant. Nagyobb erődítési tárgyakat, megfigyelő helyeket, harckocsiakadályokat épít, erődítési munkálatokat szervez meg és vezet. Alkalmazási egysége modern hadseregekben rendszerint az árkász század. PERLAKY M.

Árkay *Aladár*, építő- és festőművész, szül. 1868 febr. 1-én Temesvárott. Építészi tanul-

mányait a budapesti műegyetemen, majd Párisban végezte, ahol építészi gyakorlatát is megkezdte. Hazatérve a királyi várépítkezésnél működött, innen a bécsi Fellner és Helmer színházépítők irodájába került, ahonnan hazatérve, itt építészi irodát nyitott. A budapesti Képzőművészeti Főiskolán Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványa volt. Építőművészi működését a magyar népies zamatú formakeresés jellemzi, szerkezeti fölépítésekben a legmodernebb irányelveknek hódol. Kiválóbb alkotásai a csáktornyai Zrínyi-szobor (1896), a budai Vigadó (1897), a Fasorban lévő ref. templom és ref. tanoncotthon (1913), a városmajori r. k. templom (1923), a Rákóciánum r. k. templom (1925) stb. Mint festő, számos belés külföldi tárlaton vett részt. Főbb művei: a *Nyugati pályaudvar a Ferdinánd hídról* (Szépművészeti Múzeum); a *Nagykovácsi erdő* (Hontmegyei múzeum). Legújabb művével, a győri r. kat. templommal, a Kisfaludy-Társaság Gregus-díját nyerte el. LECHNER J.

Árkémlés, lásd: *Arbitrázs.*

Arkeziláosz, görög filozófus, az aioliai Pitanéból származott és Kr. e. 315—241-ig élt. Az athéni akadémián tanult és Kratész halála után ennek az iskolának a vezetője lett. Vele kezdődik az akadémia filozofálásának szkeptikus korszaka. Arkeziláosz ugyanis azt tanítja, hogy nincsenek olyan érvek, amelyek alapján valamely állítás bizonyosnak volna elfogadható s legföljebb némely igazságnak a valószínűségéről beszélhetünk. De ennél többre nem is kell vágyakoznunk, mert az élet a gyakorlati cselekvések kedvéért van s erre az elméleti valószínűség is elegendő. NAGY J.

Arkezilasz-csésze, a Kr. e. VI. század első feléből való görög csésze, jelenleg a párisi Cabinet des Médailles-ban. Az úgynevezett lakóniai edények közé tartozik, amelyek Spártában és Kyrenében készültek. Az olaszországi Volciban találták. A csésze belseje fehér alapon fekete alakokkal azt a jelenetet ábrázolja, amint II. Arkezilasz, Kyrene királya, a kyrenei kikötőben egy hajó fedélzetén ülve, a kedvelt szilfion-fűszer lemérésére és hajó berakására felügyel. BARÁT B.

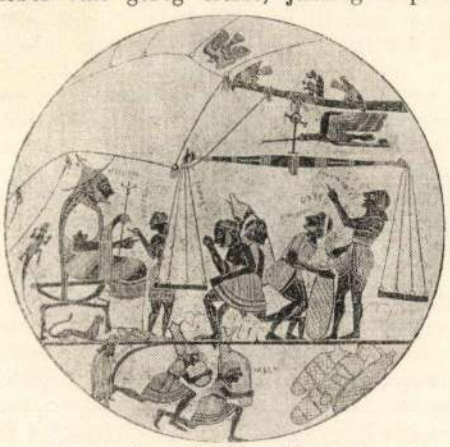

Az Arkezilasz-csésze

Árki, jelenleg *Archia* néven Romániához tartozó község a régi Hunyadvm.-ben.

Árkod, jelenleg *Jarkovac* néven Jugoszláviához tartozó község Torontál vm.-ben. Vasúti állomás, postahivatal, (1921) 2934 lak.

Árkosi Gelei Benedek, orvos, a kolozsvári unitárius kollégium tanára, szül. Árkoson (éve ismeretlen), megh. 1660-ban Kolozsvárt. Az orvostant Padovában tanulta. Orvosi, teológiai, filozófiai munkásságot fejtett ki. Nevezetes, hogy az első tudományos balneológiai leírást hagyta ránk a nagyváradi gyógyforrásokról. Sokan tévesen Árkosi Tegző néven szerepeltetik. Művei: *Philosophiae et medicinae elogium* (Padova, 1639); *Oratio in laudem sacrosanctae theologiae* (u. o. 1640). BÁLINT NAGY I.

Árkossy *Jenő*, ref. lelkész, szül. 1889 febr. 10-én Mezőbándon. Lelkészi képesítést Kolozsvárott szerzett, ugyanott az egyetemen történelmi tanulmányokat végzett. 1916-ban *Magyarország és Erdély Uniója* c. történelmi tanulmányával doktori diplomát szerzett. Több éven keresztül szerkesztette az *Erdélyi Figyelő* c. egyházpolitikai hetilapot és az *Erdélyi Barázda* című gazdasági és néplapot. KOVÁTS B.

Árkos törés, árkos süllyedés, a földtanban olyan törési forma, amikor két párvonalas

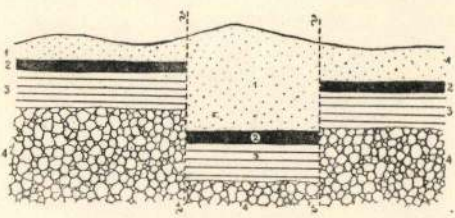

Árkos törés, keresztmetszetben

törésvonal közt levő kéregdarab a két szárnynyal szemben mélyebben fekszik. Természetes, hogy a térszín alaktani viszonyai nem mindig árulják el az árkos süllyedést. GAÁL I.

Arkoszolium, lásd: *Arcosolium.*

Arktikus (görög), az északi égbolton a Medve (Arktosz) csillagkép és környezete; továbbá Földünk északi sarkvidéke. Arktikus tenger az Északi Jeges tenger; arktikus zóna az északi hideg földöv; arktikus expediciók, az északsarki utazások. *Antarktikus* néven viszont a déli sarkra vonatkozókat értjük. MASSÁNY E.

Arktikus fauna, azoknak az állatoknak az összessége, amelyek az északi sarkot körülvevő, ú. n. cirkumpoláris faunaterületen élnek. E terület déli határául a északi fa határt tekinthetjük, tehát beléesnek az európai és ázsiai tundrák, valamint a földgömb túlsó oldalán [illegible] minden tekintetben megfelelő, «barren

részén mélyen az alá hajlik le. Északamerika nyugati részén ismét messze a sarkkörtől északra fut, azonban a Hudson öbölnél, amely valóságos jégverem szerepét játsza, ismét erősen lehajlik délfelé, Labradorban ismét észak felé tart s csak annak a keleti részén tolódik el megint jobban délfelé a hideg Labrador áram hatására. A cirkumpoláris öv tehát egyrészt a kontinensek legészakibb részeit, másrészt pedig az azoktól északra eső szigeteket foglalja magába, köztük az északamerikai északi szigetvilágot, Grönlandot, Izlandot, a Spitzbergákat, a Novaja Zemlját, a Ferenc

A sarki róka 1. nyári és 2. téli ruhában

József-földet stb. Növényzetének szegénysége ellenére is élnek rajta még emlősök s ezek között tekintélyes nagyságúak is. Legnevezetesebb állata a taránd- vagy rénszarvas (Rangifer), amelynek több faja él a terület különböző pontjain; már nem ilyen messze elterjedt a pézsmatulok (Ovibos moschatus), mert csak Északamerika keletibb részén s innen átnyulva Grönland területén él. A ragadozók közül a sarki róka (Vulpes lagopus), a farkas, a rozsomák (Gulo gulo), a hermelin és a közönséges menyét, a rágcsálók közül két lemming-faj (obi és örvös lemming), a pocoknyúl (Ochotona); Szibériában esetleg még egy vadjuh (Ovis borealis) is behatol a tundrák területére.

A madárvilágnak, nem számítva a vízi- és tengerpartlakó madarak mérhetetlen tömegeit, szintén van néhány jellemző képviselője ezen a területen, így előfordul itt a hófajd, két sármányfaj (Plectophorus nivalis és Calcarius lapponicus), havasi fülespacsirta (Otocorys alpestris), a hóbagoly (Strix nictea), az urali fülesbagoly (Strix brachyotus), a holló, a gatyásölyv. Hüllők és kétéltűek nem élnek itt, ellenben az alsóbbrendű állatok világa eléggé gazdag, sőt sok helyütt túlságosan is az. Így a szúnyogok nyáron félelmetes tömegekben jelennek meg. Aránylag nagy az itt is előforduló lepkék száma s jelentékeny a csigáké is.

A szigetek világa eltér a kontinensekétől abban, hogy oda emlősök nem hatolhatnak be, viszont van egy saját nagy ragadozója, t. i. a jegesmedve, de ez is elkerüli a lehetőség szerint a beljebb eső területeket és főként a partok mentén fordul elő.

A szárazföldinél sokkal gazdagabb a sarki tengerek emlősfaunája. Ez a terület a hazája a rozmár, a különféle fóka-, cet- és delfinfajok tömegeinek, vagy legalább is az volt még a nemrégi multban, amíg az ember pusztító munkájával nagyrészt ki nem irtotta őket. A vizi állatvilághoz kell számítanunk a parti tájak legjellemzőbb állatait, a madarakat is, mert hiszen azok a tengerből élnek és csak költés céljából vonulnak ki a partokra, ahol hihetetlenül népes telepekben költenek az éppen erről híres «madárhegyeken.» E madárvilág legnevezetesebb tagjai a következők: fekete lemma (Uria grylle), alkabukó (Alle alle), dunnakacsa (Somateria mollissima), örvös lúd (Anser bernicla), sirályok (Larus glaucus és tridactylus), csérek (Sterna arctica, macrura), sarki viharmadár (Procellaria glacialis), alka (Alca torda).

Magának a tengernek szorosan vett állatvilága, azoké t. i., amelyek a víz színére sohasem emelkednek föl, bámulatosan gazdag s különösen azzá teszi egyes fajok rengeteg tömegekben való megjelenése. Nagyon gazdag helyenként a fenék faunája, de különösen nagy tömegekben jelenhetnek meg egyes apró, a tengerben lebegő állapotban élő szervezetek, az

Gutenberg Lex. T. K.

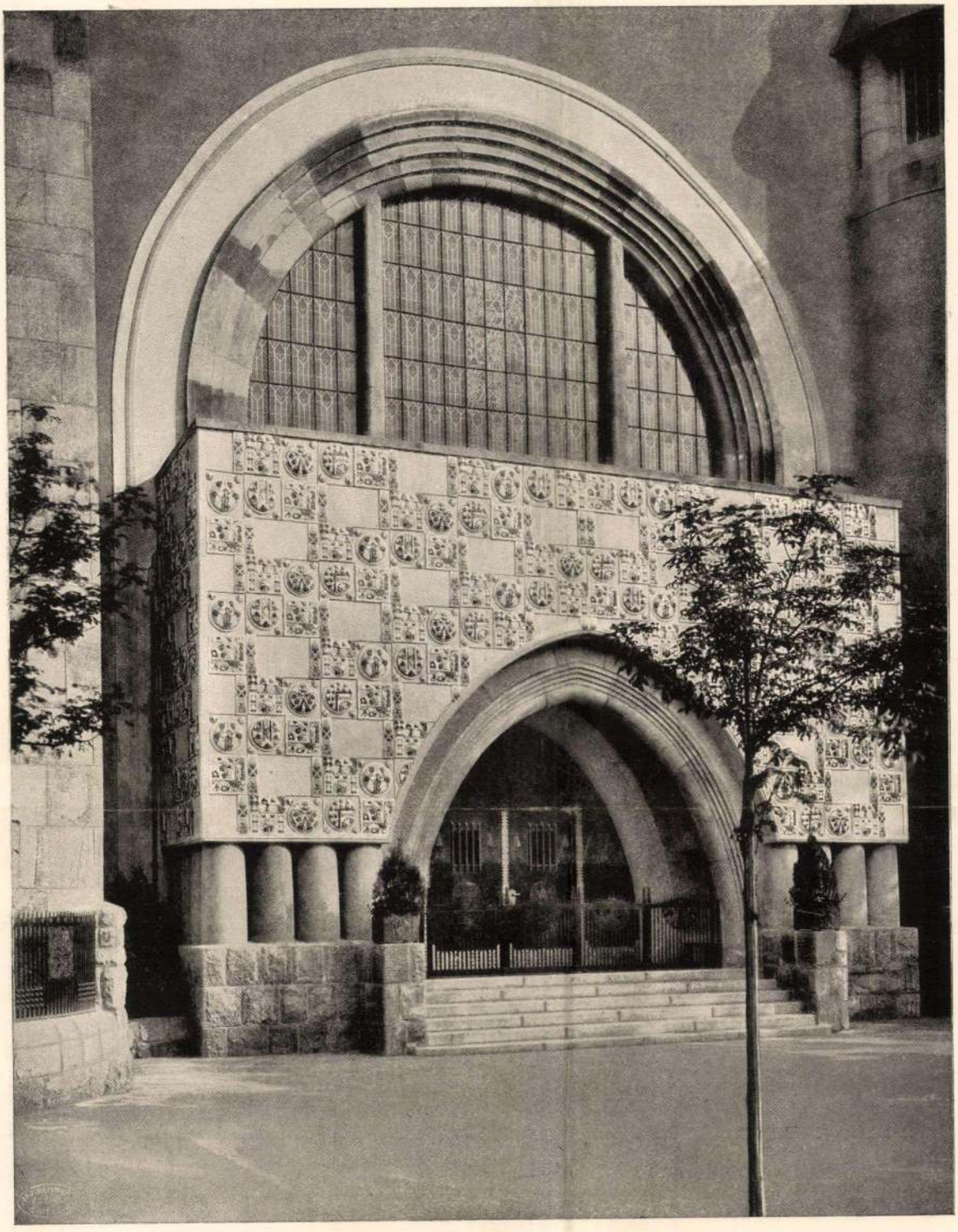

282.

282. Árkay Aladár: A városligeti fasorban lévő ev. ref. templom főbejárata.

282. A. Árkay: Porte principale de la nouvelle église réformée à Budapest.

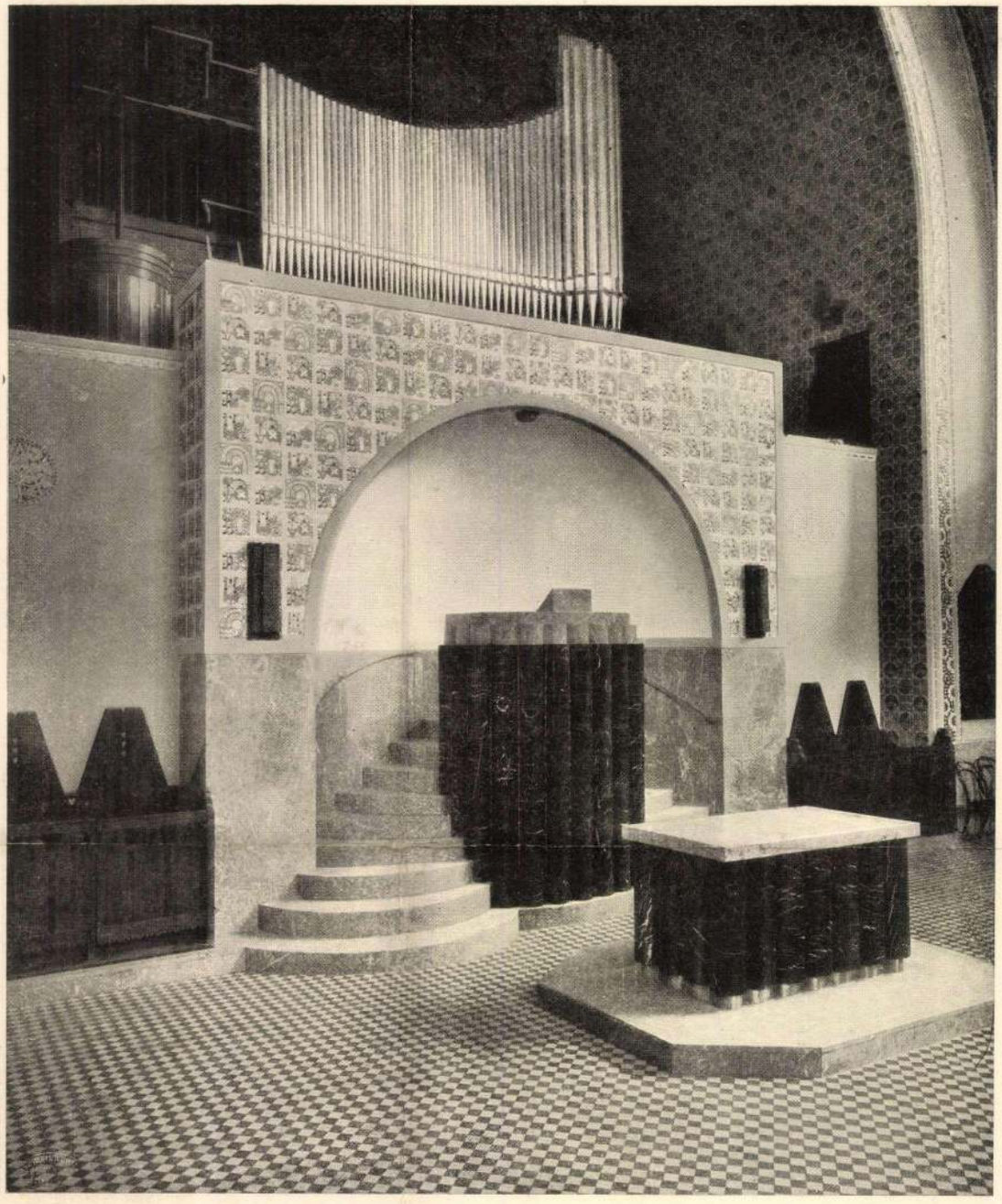

283.

283. Árkay Aladár: A városligeti fasorban levő ev. ref. templomnak úrasztala és szószéke.

283. A. Árkay: L'autel et chaire de la nouvelle église réformée à Budapest.

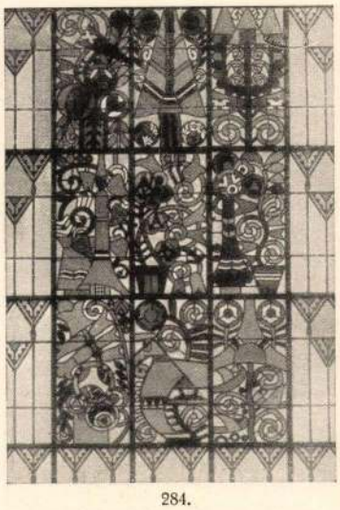

284.

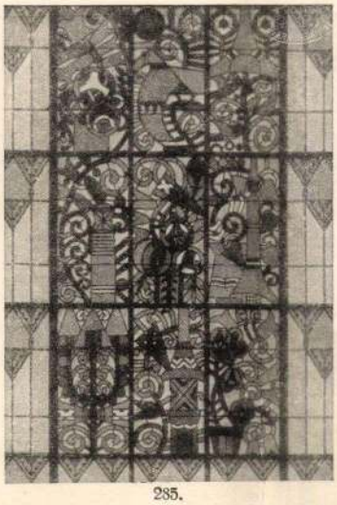

285.

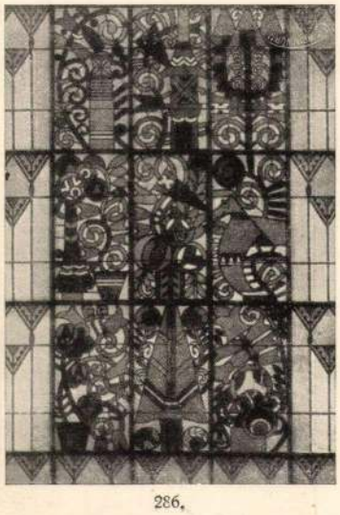

286.

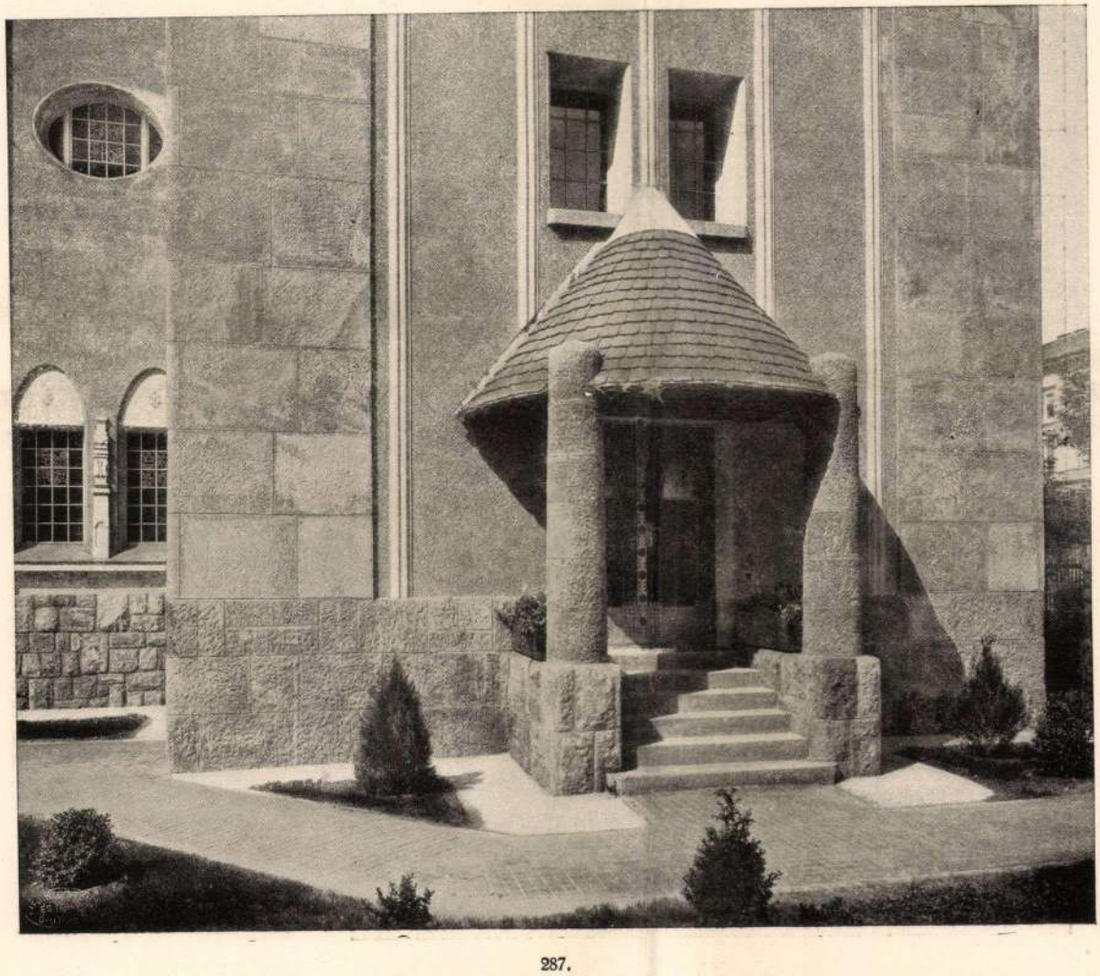

287.

284—287. Árkay Aladár: A városligeti fasorban levő ev. ref. templom üvegablakai és oldalbejárata.

284—287. A. Árkay: Vitraux et porte latérale de la nouvelle église réformée à Budapest.

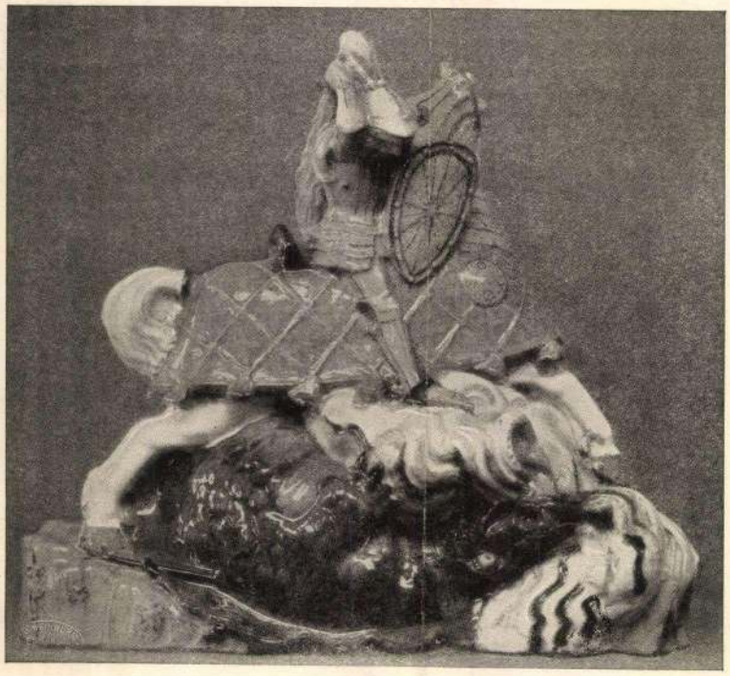

288.

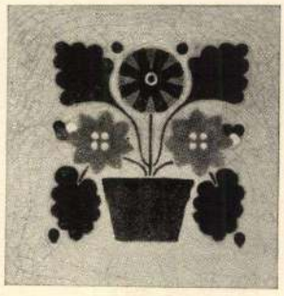

290.

291.

289.

292.

293.

288—289. Schleich Vilmos : Szent György. Óra. Majolika. — 290. Murai Stefánia ; 291. és 292. Nyitrai Dániel ; 293. Fáry János : Majolikacsempék. Készítették a Magyar kir. Iparművészeti Iskola agyagiparműhelyében.

288—289. G. Schleich : St. Georges Pendule en faïence. — 290—293. Carreaux de revêtement émaillés, exécutés par les élèves de l'école roy. des arts décoratifs.

A-29-26

Árkay Aladár A-29-27

HARMINCKETTEN, MINT AZ IGAZI KÉPVISELŐK

Diákparlament a kerületben

Az esélyegyenlőségtől a dohányzásig

Harmincketten, mint az igazi képviselők! Április 26-án a Jókai Klubban Diákparlamentet hívott össze Sebes Gábor polgármester. Az általános iskolák és a középiskolák egyaránt 2-2 fővel képviseltették magukat, akiket az iskolák tanulói választottak:

Szurdi Réka, Borsi Krisztina (Kós Károly iskola); *Csányi Györgyi, Radics Laura* (Tamási Áron iskola); *Nyilas Rita, Fekete Katalin* (Jókai Mór iskola); *Kristóf Éva, Pásztor Patricia* (Németvölgyi u. 46.); *Eörsi Márton, Mándics Botond* (Kiss János u. 31.); *Frank Gábor, Gönczy László* (Csaba u. 16.); *Tombor Péter, Városi Tamás* (Virányos u. 48.); *Hullai Oktávián, Morgós Bence* (Alkotás u. 53); *Nagy Emese, Opavszky Péter* (Arany János iskola); *Kárpáti Dóra, Botos Réka* (Táncsics gimnázium); *Jankovics Balázs, Molnár Gyula* (Diana út 35-37.); *Jobbágy Attila, Kovács Eszter* (Zugligeti út 113.); *Bárdos Kornél, Kárpáti Júlia* (Táncsics gimnázium); *Kiss Csaba, Kolbenheyer Zsuzsa* (Arany János gimnázium); *Molnár Dóra, Rébi Gábor* (Tamási Áron gimnázium); *Buránszky Barbara, Láng Barbara* (Városmajori gimnázium).

Ingyenes oktatás?

A Diákparlament célja volt az önkormányzati munka megismertetése, valamint megismerni a fiatalok véleményét az önkormányzat tevékenységéről, az oktatásról. A tanulók kérdezhettek, elmondhatták véleményüket és igazi szavazógépekkel szavazhattak. A kezdeti megszeppenés után (elsőnek jelentkezni különösen gyerekkorban nehéz) záporoztak a kérdések! Milyen gondjaik vannak hát gyerekeinknek?

Soknak tartják a napi hat tanórát. (A remélhetőleg hamarosan bevezetésre kerülő Nemzeti Alaptanterv csökkenteni kívánja az óraszámokat.) Heti órarenddel szeretnének tanulni, nem kéthetes ciklussal. (Ezt az iskolák önállóan dönthetik el.) Felmerült, hogy lehet-e kötelezni énekkarra a diákokat? Jó lenne, ha megszűnnének a 0-ik órák. Azt is elmondták, jó lenne, ha a tanárok egyeztetnék egymással, mikor kívánnak dolgozatot íratni, mert így nem fordulhatna elő néha egy napon 3-4 dolgozat megíratása.

Igaz-e, hogy az önkormányzat el akarja adni a Szántódi Ifjúsági Tábort? – hangzott egy kérdés. (Szerencsére ez csak rémhír, most éppen a felújítási munkálatok folynak!) Az „öregebbeket" az foglalkoztatja, hogy nincs esélyegyenlőség a tanulás terén. Sok családnak komoly gondot okoz a gyerekek iskoláztatása. (Sajnos tudjuk, hogy az ingyenesnek nevezett oktatás mind nagyobb terheket ró a családokra. A XII. kerületi Önkormányzat ezeket a tanév eleji tanszersegélyekkel, a rendszeres és rendkívüli nevelési segélyekkel, étkezési hozzájárulással igyekszik csökkenteni az arra rászorulóknak!)

Végzős nyolcadikosaink elmondták azt is, hogy dőcög a felvételi rendszer. A középiskolák (más kerületekben) nem összehangoltan bonyolították le a felvételiket, így aztán volt, aki ezért nem nyert felvételt egyik választott középiskolába sem. Az is jó lenne – vetődött fel –, ha nem tekintenének „ferde szemmel" az átirányított tanulókra a 2., 3. helyen megjelölt középiskolák, mert nem azt választották elsőként! (Molnár Bence, az Oktatási és Közművelődési Iroda vezetője egyetértett a gyerekekkel abban, hogy nem szerencsés a mai felvételi rendszer, de hangsúlyozta: úgy segíthetnek magukon, ha jól – képességeiket felmérve – választják meg az első helyen megjelölt iskolát.)

Pályakezdők munka nélkül

Középiskolásaink még előbbre néznek. Nyomasztó gond a pályakezdők munkanélkülisége. Tud-e ebben az önkormányzat segíteni? (Sajnos nem. Ez az állam feladata átképzési rendszerek és munkahelyteremtés ösztönzésével – válaszolta Sebes Gábor polgármester. Hozzátette: nem árt tanulni, mindenből kiválónak lenni!) Felmerült egy kerületi szabadegyetem létrehozása is a nagyobbak részéről. (Az igényeket és lehetőségeket fel fogjuk mérni.)

Gimnazistáink egy része a dohányzás legalizálását szeretné az iskolákban. („Sok mindenben az engedékenység híve vagyok, de ezt nem legalizálnám. A cigaretta ártalmas, büdös és drága." – mondta a gyerekeknek a polgármester. Bár kétségtelen, hogy ez sem megoldás, a tiltás ellenére a tanulók egy része titokban dohányzik. Az oktatási törvény egyébként nem engedi tanulók iskolákban történő dohányzását!)

„Lobbyzás" az iskoláért

Sok hozzászólásból kitűnt, hogy fiataljaink több központi rendezésű kerületi programot szeretnének – sport, színjátszókörök, stb. (Kezdeményezésük már támogatásra is talált, így került megrendezésre június 2-án és 3-án a Városmajori Gimnáziumban az iskolai színjátszókörök találkozója.)

Na és a „kaja". Sokak szerint csak az elsősöknek elég, és 18 „kisképviselő" a minőségével is elégedetlen. Felmerült egy kerületi diákújság létrehozásának gondolata. Amíg ez kialakul, elfogadták a gyerekek, hogy a Polgármesteri Hivatal segítségével juttathatják el egymásnak információs anyagaikat. Meglepő és tiszteletre méltó javaslat volt, hogy tartsunk egy kerületi tisztasági napot, ahol az iskolák környékükön „rendet raknának". Három tartózkodás és 1 nem szavazat mellett 28-an szívesen vállalnák. Igaz, társaik nevében már nem mertek ilyen biztosan nyilatkozni.

A diákképviselők „lobbyztak" is, kiki a maga iskolájáért: Mikor fejlesztik a Tamási Áron Gimnáziumot? Kap-e a Zugliget tornatermet? Le akar szakadni a Németvölgyi út 46. alatti iskola erkélye. (Azóta már megjavították!) Kifesthetik-e a Táncsics Gimnázium tűzfalát a tanulók? Legyen a MOM Művelődési Ház iskola is! Szeméttároló van a BSE és a Városmajori Gimnázium között, helyére focipálya kéne. (A rendezési tervben ez már szerepel.) Mi lesz a Fácánossal? Mi lesz a Csillagvölgyi úton, mert jelenleg a romos házak között rossz a közbiztonság, sok a csőlakó.

Végezetül a gyerekek megszavazták, hogy kéthavonta legyen Diákparlament (31 igen, 1 tartózkodással), s még az idei tanév vége előtt szeretnének újra összejönni (32 igen).

Úgy gondoljuk, hasznos volt ez a találkozó. Gyerekeink értelmes hozzászólásaikkal, jó ötleteikkel, aktivitásukkal segíthetik mindannyiunk munkáját.

Rostáné Zentai Ildikó
Oktatási és Közművelődési Iroda

Városrészek, ahol élünk

Kis-svábhegy

A Kis-svábhegy a XII. kerület egyik legkisebb városrésze, délről az Istenhegyi út, nyugatról a Pethényi út, míg északkeletről a Ráth György utca vonala fogja közre. A közepén elterülő 257 méteres hegy mai alakját több millió évvel ezelőtti tengerelöntések és vulkáni kitörések határozták meg, ezek gyakori ismétlődése miatt ásványi kincsekben igen gazdag területté vált: a hegy fő tömegét alkotó mészkőre márga, kiscelli agyag és lösz települt, elhagyott kőbányáiban különböző kristályok is előfordulnak.

A hegy neve valószínűleg Buda 1686. évi ostromában itt táborozó sváb katonaságnak köszönhető, a szomszédos Svábhegytől megkülönböztetésül lett Kis-Svábhegy. 1945-ben, a németek távozása után sok helyen kereszteltek át olyan helyneveket, amelyek őriztek valamilyen sváb emléket: így lett a Svábhegyből Szabadsághegy, a Kis-Svábhegyből pedig Martinovics-hegy. Az új név Martinovics Ignácnak és hat társának állított emléket, akiket 1795-ben a közeli Vérmezőn végeztek ki (neve is innen ered), sírhelyüket pedig a hegy tövében (a Kútvölgyi út elején) találták meg. Az 1990-es újabb névváltoztatások során kompromisszumos megoldás született: a hegy továbbra is Martinovics nevét őrzi, míg a városrész visszakapta a Kis-Svábhegy nevet.

A vidék évszázadokon át csupán néhány szőlőültetvénnyel tarkított kopár domb volt, a környék beépülése a hegy déli oldalán indult meg a múlt század végén. Különösen a középosztály köreiben vált népszerűvé és felkapott hellyé a Kis-Svábhegy, a városhoz közeli domboldalon sorra épültek a szebbnél-szebb villák. 1910 és 13 között a Ráth György utca mentén épült fel az ügyvédek és bírák villatelepe, melynek házait a neves építész, Árkay Aladár tervezte. Minden egyes épület más arcot mutat, ahogy azt a megrendelők kívánták, egy valami azonban közös ezekben a villákban: mindegyik a századelőn kibontakozó szecessziós építészet egy-egy kivételesen szép darabja.

1926-ban a kis-svábhegyi villák egyikében, a Gál József utca 21-ben Nagy Emilné magániskolája kezdte meg működését. Az ismertebb nevén, Kis-Svábhegyi Iskola és Internátus volt az első waldorf pedagógiára épülő iskola hazánkban. (Az intézetet néhány évi működés után, 1933-ban különböző nehézségek miatt be kellett zárni.)

A második világháború után néhány évtized alatt alaposan megváltozott a környék képe, a 70-es évekre a hegy keleti és déli oldala sűrűn beépült. Hasonló sors várt a hegytetőre is, azonban az utolsó pillanatban sikerült megmenteni a Martinovics-hegy e részének természeti értékeit. 1978-ban egy 8 hektáros parkerdőt létesítettek itt, amelyet védett illetve ritka fafajtákkal és bokrokkal ültettek be. Aki mostanában errefelé jár, talán elhagyatottnak, gondozatlannak találja ezt a környéket: nincs több jelzett turistaút, padok, asztalok, egy jó kilátó is elkelne ilyen remek panorámával megáldott hegyen... Szerencsére a fővárosban bőven találni olyan kirándulóhelyeket, ahol mindezek megtalálhatók, így miért ne maradhatna meg ez a parkerdő olyannak amilyen: egy burjánzó zöld sziget Buda kellős közepén.

H.T.

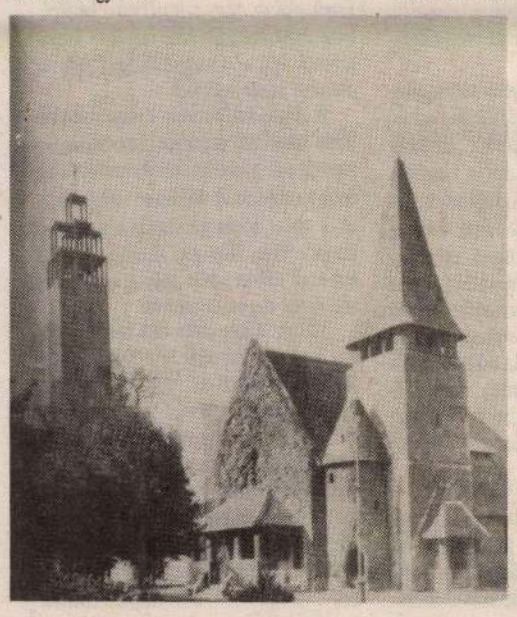

Városmajori templom

Villa a Ráth György utcában

Az MDF kerületi elnökének levele a kerületi választási bizottsághoz

Budapest Főváros 18. sz. választókerületének Választási Bizottsága azt a határozatot hozta, hogy kéri a Hegyvidék szerkesztőségét az alábbi levél és az érintettek reagálásának közzétételére.

„Tisztelt Bizottság! Igen nagy megdöbbenéssel tapasztaltuk, hogy a XII. kerületi Önkormányzat e héten terjesztett HEGYVIDÉK című lapjában, behajtogatva, két párt országgyűlési képviselőjelöltjeit propagáló anyagot is kézbesítettek.

Megítélésünk szerint az Önkormányzat újságában olyan választási anyagot terjeszteni, amelyre vonatkozóan nem volt a lehetőség valamennyi érdekelt párt számára felkínálva, nem csak a lapkiadási elveket sérti, hanem jogtalan előnyhöz juttatja a bennfentes pártokat, adott esetben az SZDSZ vezetésű kerületben a liberálisnak mondott pártokat.

A Magyar Demokrata Fórum nevében a leghatározottabban tiltakozunk az önkormányzati sajtóorgánum ilyen jellegű kisajátítása ellen és felkérjük a tisztelt Választási Bizottságot az ügy kivizsgálására és állásfoglalásának közzétételére.

Budapest, 1994. május 7.

Tisztelettel
dr. Lővey György
az MDF I. és XII. ker. Szervezetének elnöke

*

Az esettel kapcsolatban kijelentjük, hogy a két párt országgyűlési képviselőjelöltjeit népszerűsítő propagandaanyagnak a lapba történő behajtogatásáról nem volt tudomásunk. A Szerkesztőség részére expediált lappéldányok ilyen anyagot nem tartalmaztak. A közös terjesztésről nem volt tudomásunk. *A Hegyvidék Szerkesztősége*

Takács István MDF-es helyi képviselő postaládájában két alkalommal a bedobott HEGYVIDÉK közepébe esett két párt szórólapja. Ezért az 1994. május 5-i testületi ülésen megkérdezte a polgármestert, hogy miért a HEGYVIDÉK-be hajtogatva terjesztik pártok szórólapjait, illetve, hogy miért nem terjesztik így akkor már az összes párt szórólapját is.

Mint az SZDSZ XII. kerületi kampányfőnöke, a polgármester helyett elmagyaráztam, hogy ugyanazzal a vállalkozóval kötöttünk szerződést a szórólapjaink terjesztésére, mint aki a HEGYVIDÉK-et is terjeszti. Semmilyen megállapodás nem volt a közös terjesztésre, a terjesztés feltételeihez sem az Önkormányzatnak, sem személyesen a polgármesternek, sem a Hegyvidéknek nincsen semmi köze.

A vállalkozó elmondása szerint a 40 ezer példányban terjesztett HEGYVIDÉK-be nem is tudná belehajtogatni a szórólapokat, mert ehhez külön embereket kellene felvennie. Ezért általában egymás után szórják az újságot és a többi szóróanyagot. Ezzel együtt nem lehet kizárni, hogy egyes helyeken valóban egyszerre dobták be a kétféle papírt. Eddig emiatt semmilyen panasz nem érkezett és csak Takács István esete ismert. Ebből az egy esetből próbál most az MDF ügyet kreálni.

Budapest, 1994. május 19.

Nádasi Tibor
az SZDSZ XII. ker. csoportjának ügyvivője

KÖZLEMÉNY

A FIDESZ és az SZDSZ XII. kerületi szervezetei 1994. május 17-én megállapodást kötöttek egymással az országgyűlési és az önkormányzati választásokon történő együttműködésről. Az országgyűlési választásokkal kapcsolatban megerősítik a két párt országos megállapodását, azaz a második fordulóba be nem jutott FIDESZ-képviselőjelölt, dr. Kosztolányi Dénes és a FIDESZ helyi csoportja támogatja Szent-Iványi István kampányát.

A két fél már most megállapodott abban, hogy az önkormányzati választásokra a listaállításhoz szükséges 4-4 körzetben nem állítanak egymással szemben jelöltet és a többi 9 körzetben közös jelöltet állítanak.

Az önkormányzati választásokra közös programmal készülnek, amelynek főbb pontjai:

– a pártok programjával egybehangzóan a személyi jövedelemadó arányának növelése az önkormányzati költségvetésen belül,
– az önkormányzati intézmények finanszírozásának normatív alapokra helyezése,
– a lakossági civil szervezetek bevonása a költségvetés tervezésébe,
– a kerületi épületállomány felújításának önkormányzati támogatása,
– a természeti és épített környezet fokozott védelme,
– a civil társadalom szervezeteinek kiemelt támogatása.

A megállapodás célja, hogy a liberális erők befolyásának érvényesítésén túl megakadályozzák, hogy az országgyűlési és a helyi önkormányzati választásokon akár az MDF, akár az MSZP más párttal, vagy pártokkal szövetkezve hatalmi túlsúlyba kerüljön, és ezáltal akár az országban, akár a kerületben döntő törvényhozási vagy kormányzati befolyást gyakoroljon.

A FIDESZ és az SZDSZ XII. kerületi szervezetei

ÜRES HELYISÉGEK BÉRBEADÁSA

A Budapest Főváros XII. kerületi Önkormányzat Polgármesteri Hivatala pályázatot ír ki üres helyiségek bérbeadására, illetve értékesítésére.

A pályázati kiírás 1994. június 13-ától július 1-jéig van kifüggesztve az önkormányzat épületében.

Ezen időponton belül a bérletre történő pályázatot az ügyfélszolgálati irodán lehet benyújtani, míg az értékesítésre meghirdetett üres helyiségek pályázatát az Ingatlanértékesítési Irodán.

Lakás- és Helyiséggazdálkodási Iroda

Tisztelt Vállalkozók!

Értesítjük a kerületi székhellyel rendelkező vállalkozókat, hogy az adózás rendjéről szóló, többször módosított 1990. évi XCI. tv. 11. § (1) bekezdés és a 16. § (2) bekezdés alapján *1994. június 30-ig be kell jelenteniük adószámukat a XII. kerületi Önkormányzat Polgármesteri Hivatal Ipari és Kereskedelmi Irodájának ügyfélszolgálati kirendeltségén (3-as ablak).*

Az adószám bejelentéséhez *hozzák magukkal iparjogosítványukat, magánkereskedői igazolványukat vagy vállalkozói igazolványukat* az adószám feltüntetése céljából.

Somogyi László irodavezető

Tanévi tapasztalatok

A tanulásnak rangja van

Tizenkettedik tanévét zárja a Budapesti Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolája. A Kiss János altábornagy u. 40. alatti oktatási intézmény ma is korszerű épülete kitűnik a környék többnyire régebbi házai közül. Most a tanév végén – más iskolákhoz hasonlóan – készítik az elemző számvetést a végzett nevelő-oktató munkáról, egyben az új feladatok meghatározásáról. Az előbbiekről kértünk előzetes értékelést Bereczky Lászlóné *igazgatónőtől.*

Új törvények, új feladatok

– Minden eddiginél több és sokrétűbb munkát kellett végeznünk az 1993/94-es tanévben – kezdte. – Ezt nem panaszként említem, csak utalni szeretnék arra, hogy ebben az időben született meg az új közalkalmazotti, közoktatási és felsőoktatási törvény. Így egy sor szabályzat elkészítése és számos szervezési feladat hárult ránk. Csak néhány közülük: a pedagógusok besorolása, új kollektív szerződés, szervezeti és működési szabályzat, házirend, közalkalmazotti tanács létrehozása, iskolaszék megalakítása és folytathatnám. Természetesen mindez az elsődleges pedagógiai munka, napi nevelő-oktató tevékenység mellett.

– Az elmondottak nyilván nem kevés feladatot jelentettek a tantestület, az iskola vezetése számára az előkészítés és a megvalósítás folyamatában. A nevelés területén mire törekedtek a most végetért tanévben?

– E tevékenységünk többirányú volt. Igyekeztünk elérni, hogy formálódjon a tanulók értékrendje: erősödjön felelősség- és kötelességtudatuk, öntevékenységük, érvényesüljön náluk a tolerancia, fogadják el a „másságot". Legyen gyakorlat mindennapjaikban a *segítőkészség*. S mindehhez hozzátartozik a közösség szempontjából értékes szokásos meghonosodása. Táncsics-éremmel, nevüknek a dicsőségkönyvben történt megörökítésével ismertük el azoknak a gyerekeknek a munkáját, akik kiemelkedőt tettek az iskoláért, különösen jól tanultak. Segítségünkre volt mindebben a diák önkormányzat, jóllehet működése még javulhat.

– A nevelés-oktatás természetesen nem választható el egymástól, ezért úgy kérdezem, hogy a közvetlen oktatási munkában mi volt újszerű 1993/94-ben?

– Csupán néhányat emelnék ki – válaszolta az igazgatónő. – Például az emelt szintű angol és német nyelvoktatást, amelyet a szülők kérésére vezettünk be. Létrehoztuk a számítástechnikát: az 5. osztálytól már az órarendben szerepel. Mindegyik osztályban megvalósítottuk a vizuális nevelést kis csoportokban, megismerhették és gyakorolhatták tanulóink a szövés-fonást, agyagozást, az égetőkemencék használatát, fejleszthették képességeiket kézműves szakkörökön is. A LEGO játékokkal folyó tantárgyi kísérlet a konstruálást, az alkotó fantázia terebélyesedését hivatott szolgálni. A vázlatosan felsoroltak szép eredményeket hoztak, az általános iskolák Budapesti Biennáléján rengeteg díjat nyertek el tanulóink.

„Önállóak lettünk"

– S az úgynevezett hagyományos tantárgyak?

– A részletezés helyett hadd summázzam a választ egy adattal. 43 végzős nyolcadikosunkból a különböző tanulmányi versenyeken kimagasló teljesítményükkel 22-en értek el olyan helyezést, hogy *felvételi nélkül* lehettek gimnáziumi tanulók! Ez – úgy vélem – önmagáért beszél. Egyébként kollégáim a tehetséges diákokkal – de épp így a lemaradókkal is – rendszeresen külön is foglalkoztak.

– Közbevetőleg: a most zárult tanévben milyen volt a kapcsolatuk a Budapesti Tanítóképző Főiskolával?

– Mivel annak gyakorló iskolája vagyunk, nagyon szoros. Egy miniszteri állásfoglalás alapján főiskolai egységként *önállóak lettünk* a tanév során. Bizonyos szabályzatok közül, amelyeket felsoroltam, ezért kellett egyeseket átalakítanunk, illetve újakat készítenünk. Részt veszünk a Tanítóképző hallgatóinak képzésében olyan formában, hogy a tanítójelöltek tanítási gyakorlata zömében nálunk megy végbe. Szintén vonatkozik ez az ELTE tanárképző szakos hallgatóira meghatározott mértékben. Pedagógusaink közül 29-en szakvezető tanárként is működnek.

– Nyilván nyílt lehetőségük a tanulóiknak részt venniük tanórán kívüli programokon is.

– Igen, eléggé bő választék állt a gyerekek rendelkezésére – mondta Bereczky Lászlóné. – Hozzáteszem: ilyen programok szervezése nem könnyű. Az alapvető ok, hogy sok fiatal jár különórákra, így nehéz az időpontok összehangolása a lányok-fiúk „összeszedésére". Tevékenykednek iskolánkban különböző szakkörök, most is szerveztünk a Monostorapátiban lévő erdészházban a tanév elején és végén „erdei iskolát", ahova az egyes osztályok szaktanárok vezetésével utaznak, és töltik hasznosan az időt. Itt említem meg, hogy az iskola részt vesz a nemzetközi környezetvédelmi programban. Nagy népszerűségnek örvendenek folyamatosan a nyári és téli táborozások.

A szülők és az iskola

– Sok mindenről esett eddig szó, nem történt azonban még említés a szülők és az iskola közötti kontaktusról.

– Feltétlenül rátértem volna – mosolyodott el az igazgatónő –, mert a szülőknek nagyon sokat köszönhetünk. Minden „tiszteletkör" mellőzésével állítom, hogy komoly részük van elért eredményeinkben. Támogatták a nevelő-oktató munkát javaslatokkal, ötletekkel, észrevételekkel, emellett konkrét feladatokat is elvégeztek. Az együttműködésben segítőkészek. Jól érzékelhetően magukénak vallják az iskola össztevékenységét. A kialakult kapcsolatra csupán egy érintőleges példa: színházlátogatásokra, többnapos kirándulásokra a szülők közül is sokan elkísérik gyerekeiket, ezek a programok, események mindig családi jelleget öltenek.

– Végezetül, hogyan értékeli igazgatónő az 1993/94-es tanévet?

– Ne tűnjön szerénytelenségnek, ha úgy fogalmazok, hogy sikeresnek minősíthető tanévet hagytunk magunk mögött. Elmondhatom, hogy nálunk a tanulásnak presztízse, rangja van!

(egy)

AKCIÓ VESZÉLYES HULLADÉKOK GYŰJTÉSÉRE

A háztartásokban sok olyan hulladék keletkezik, amelyek akár a szemétgetőbe, akár a szeméttelepre jutva szennyezik a levegőt és a talajt. Ezek ártalmatlanítása csak a veszélyeshulladék-égetőben vagy a veszélyeshulladék-lerakóban lehetséges. A polgárok mind nagyobb része ismeri fel e hulladékok veszélyét és szívesen leadná ártalmatlanításra.

A Polgármesteri Hivatal *1994. június 18-án, szombaton 8 és 12 óra között* lakossági veszélyes hulladék gyűjtést hirdet. *Az Önkormányzat épülete előtti parkolóban* az alábbi hulladékokat várjuk: savas akkumulátorok, növényvédő- és rovarölő szerek, festék- és lakkmaradékok, szerves oldószerek, bitumen alapú hulladékok, festékes rongyok, ecsetek, szárazelemek, fáradt olaj, olajos rongyok, használt sütőzsírok és olajok.

Ha az akció sikeres lesz, más helyen és más időpontban is megismételjük.

Kóródy Péter környezetvédelmi referens

Diákok jó szereplése

A *Virányosi Általános Iskola tanulói* a *Duna Mars Maraton* futóversenyen a budapesti általános iskolák közül az 5. helyet szerezték meg.

Az iskola tanulói a Fővárosi Számítástechnikai Versenyen különböző kategóriákban (grafika, multimédia, szövegszerkesztő) igen eredményesen szerepeltek. *Különdíjban* részesült *Zentai Ádám* 3. osztályos tanuló, *I. helyezést* ért el *Darvas Kristóf* 6. osztályos diák, *III. helyezést* szerzett *Kugyela László* 7. osztályos tanuló. Döntőbe kerültek: *Juhász Róbert, Perti Gábor, Pelsőczi Vincent, Falus Dániel, Csató Péter* és *Vértes Gergely*.

A budapesti német tagozatos általános iskolák játékos nyelvi vetélkedőjén a Virányosi Általános Iskola 6. osztályos csapata *(Thomann András, Juhász Vera, Zsolt Rita* és *Török András)* *első helyezést ért el.* A 6/d. osztályos csapat második lett, a 7. osztályosok csapata holtversenyben a 3-4., illetve a 4-5. helyen végzett.

Valamennyi győztesnek, helyezettnek és az őket felkészítő tanároknak további sikereket kívánunk!

(K.E.)

Természetbarátok elismerése

A Budapesti Természetbarát Szövetség évi közgyűlésén a Zugligeti Diáksport Egyesület Természetbarát Szakosztályának a „Kiváló Természetbarát Szervezet" kitüntetést adta át. A MOM Sk. Természetbarát Szakosztálya a „Technikai Munkáért", a Turák-család (Zugligeti DSE) „Az ifjúsági természetjárás fejlesztéséért" elismerést vehette át. Székely Tamás, a MOM Sk. Természetbarát Szakosztálya volt vezetője a „Kiváló táborvezető" kitüntetésben részesült.

Lakáseladás és igazságosság

Válasz Takács István helyi képviselőnek (2. rész)

1992 júliusára lépett hatályba az új elidegenítési rendelet és az új tilalmi lista. Legfontosabb újdonságai: emelkedtek minden kategóriában a vételárak. A sűrűn lakott krisztinavárosi részben 30%-ra, majd ahogy haladunk felfelé a zöldövezetben és ahogy egyre nagyobb telek tartozik az ingatlanokhoz, úgy nő a vételár a becsült piaci érték 40–60–70%-ára. A vételár növekedésének két fő oka volt: Az egyik, hogy a piacgazdasági mechanizmusok érvényesülésével 1990-91-ben jelentősen növekedtek az ingatlanárak kerületünkben. A korábbi, egységesen 15%-os érték egyszerűen tarthatatlanná vált. Abban gyakorlatilag mindenki egyetértett, hogy a bérlők az elmúlt évtizedekben a saját beruházásaik, az IKV által elhanyagolt ingatlankezelés és a kialakult piaci helyzet miatt (miszerint a tanácsi lakás piaci értéke az öröklakás értékének fele, a bérlőt gyakorlatilag nem lehetett kirakni a lakásból, a bérletet továbbörökíthette stb.) kb. 50%-os mértékben kvázitulajdont szereztek az általuk bérelt lakáson. Ezt a kvázitulajdont a képviselő-testület azonban nem akarta kiterjeszteni a kertre, a panorámára és a természeti környezetre!

A másik okot egy példán keresztül mutatnám be.

Ha az értékbecslők egy lakást 9.650.000 Ft-ra értékelnek, ennek 60%-a a vételár az Önkormányzat rendelete szerint, azaz 5.791.000 forint. Az önkormányzat által nyújtott engedmény a 3.861.000 Ft a szerzett bérlői jogok és az elmaradt karbantartás elismeréseképpen. Úgy éreztük, hogy akit a jósors Budapestnek ebbe az egyedülállóan szép részébe vetett, annak azért áldoznia kell arra, ha itt tulajdonossá akar válni. Valóban voltak, akik azt firtatták volna szívesen, hogy ki hogyan került ide (pl. az elmúlt rendszer kedvezményezettei, szegény nyugdíjasok kizsákmányolói, az új idők szerencselovagjai és hasonlók – a felszólalók szerint), de ezeket a kísérleteket a nagy többség határozottan leszavazta.

A természeti környezet fenntartása, vagy éppen szándékaink szerinti javítása, rehabilitálása nagyon sokba kerül. Mivel sem az állam, sem a főváros nem siet átvállalni a költségeket, elsősorban azoknak kell erre áldozniuk, akik közvetlenül és mindenki más előtt élvezhetik előnyeit: az itt lakóknak. Ezért sem tarthatjuk alacsonyan az ingatlanárakat. Közismert, hogy a mai napig sokan azonnal továbbadnak lakásukon, ahogy – kedvezménnyel – megvették. Szemben azzal, amit Takács István képviselőtársam írt, egyáltalán nem vagyok a spekuláció ellensége, sőt, természetesnek tartom. Azt azonban a közösséggel szemben elkövetett bűnnek tartanám, ha nem azon lennénk, hogy a közösség is részesedjen a haszonból. A ránk átruházott állami vagyon ugyanis a kerület egész lakosságát illeti meg – azokat is, akik öröklakásban laknak! A lakásprivatizáció nem szolgálhatja csak és kizárólag a volt lakásbérlők érdekeit!

Volt más újdonság is lakásrendeletünkben: az addig alkalmazott szabályok szerint a lakások értékelésénél figyelembe kellett venni az IKV által végzett „teljes" és „részleges" felújítások időpontját is. Tekintettel a felújítások bizonytalan műszaki tartalmára és minőségére, nagyon sok vita származott ebből a szabályból. Az új rendelet már csak és kizárólag az épület vételkori műszaki állapotát tette meg az értékbecslés alapjának, függetlenül az esetleg végzett felújítástól. A képviselő-testület fenntartotta magának a jogot, hogy a rendelet szerinti százaléktól felfelé vagy lefelé 15%-kal eltérjen kiemelkedően jó vagy rossz műszaki állapot esetén.

A testület kétféle tilalmi listát fogadott el: műemlék- és városképvédelmi okokból, valamint kerületfejlesztési okokból vett listára épületeket. A műemlékvédelmi szempontokat ennek az álláspontnak a hívei azzal indokolták, hogy az Önkormányzat jobb gazdája lesz ezeknek az épületeknek, mint amilyenek az újdonsült bentlakó tulajdonosok lennének. Az idő (sajnos?) nem igazolta ezt a véleményt...

A kerületfejlesztési tilalmi listán voltak azok az épületek, amelyek távlatilag valamilyen városrendezési elképzelés útjában állhatnak: pl. a Moszkva tér rendezését akadályozhatja, ha magántulajdonú házakat kell kisajátítani a közlekedés megoldása érdekében! Egyébként az új lakástörvény nagy hibájának tartom, hogy ma már ezzel az indokolással sem lehetséges megtagadni az elidegenítést, mert ez utódainknak nagyon sokba fog még kerülni.

Ugyanezen a listán voltak azok a különösen nagy értékű ingatlanok, amelyek eladását még a megemelt áron is túlságosan kedvezményesnek találtuk. Csak egy példát említenénk, a Városmajor utcai Semsey-kastélyt. Ezt a volt grófi kastélyt teljesen felszabdalták, munkásszállót és nagyrészt gyenge minőségű lakásokat alakítottak ki benne. Parkját tönkretették és gépkocsitároló bodegákkal rakták tele.

A felújítási költségeket 80 millió forintra becsülték a szakértők. Nyilvánvaló, hogy ha a bentlakók vehették volna meg a kastélyt, azonnal továbbadtak volna rajta. Így viszont az önkormányzat helyezte el a lakókat – mindenki jobb körülmények közé került és megvehette új lakását –, és az önkormányzatnak több tízmillió forintja maradt közfeladatai ellátására.

Ezekről az ún. „vállalkozásokról" mindvégig vita folyt az önkormányzaton belül. Többen – például Takács István is – a lakóinkkal szembeni merényletnek érezték, hogy másik lakást ajánlunk fel annak érdekében, hogy az épületet értékesíthessük. Mások viszont azt tartották volna elképesztő igazságtalanságnak, ha egyeseket az önkormányzat juttat tízmilliós haszonhoz.

A tanácsi elképzelésekhez képest újdonság volt, hogy egy lakást sem tartottunk meg lakásgazdálkodási céllal.

A volt Tanács több nagy tömböt tilalmi listán tartott azzal, hogy a lakásra váróknak onnan fog lakást biztosítani. Az önkormányzat nem tette magáévá ezt az elképzelést, mert igazságtalannak tartotta volna, hogy évente nyolc-tíz megürülő lakás kedvéért több ezer családot zárjunk ki a lakások megvételének lehetőségéből.

Külön szabályokat alkottunk azokra, akik a mai napig azokban a lakásokban laknak, ami eredetileg a tulajdonukban volt és tőlük államosították. Rájuk semmilyen korlátozó feltétel nem vonatkozik és a lehető legnagyobb kedvezménnyel vehetik meg lakásaikat. Megint csak az igazságosság jegyében.

Sebes Gábor

Válasz a Félválaszra

Kedves Gábor! Mindenekelőtt szeretném kifejezni örömömet, hogy nem a sértődés hangján válaszoltál a véleményem szerint igen jelentős kérdésben hozzád írt nyílt levelemre.

Szerencsés dolognak tartom, hogy ily módon lehetőség nyílik a különböző vélemények ütköztetésére szélesebb nyilvánosság előtt, még akkor is, ha talán olyan eső utáni köpönyegnek tűnik az egész.

Kénytelen vagyok azonban a *félválasz* néhány mondatára reagálni, azokra magyarázatot adni.

Először a reprezentatív közvéleménykutatással kapcsolatban fejteném ki véleményemet. Nem vonom kétségbe, hogy az általad említett őszi közvéleménykutatás az újságban közölt eredményt hozta. Egy kérdést sokféleképpen fel lehet tenni, attól függően, hogy milyen választ szeretnénk kapni. Jómagam nem kívánok célirányosan véleményt begyűjteni ebben a kérdésben. Számomra teljesen meggyőző a spontán megnyilvánuló és az *érintettek* köréből származó egyértelműen negatív közvélemény. Itt szeretném kihangsúlyozni az érintettek körét. Ha tiszta képet szeretnénk kapni valamely kérdésben, célszerű azokat megkérdezni, akiket az intézkedés közvetlenül érint. Az általad említett közvéleménykutatás általános felmérés volt, tehát ebben a konkrét kérdésben nem valószínű, hogy reális képet tükrözött. A kilátásba helyezett negatív következményekkel, miszerint lehet, hogy egyszer s mindenkorra elvesztik a vásárlási lehetőségüket ha azonnal és gondolkodás nélkül nem élnek vele, a végrehajtással megbízott szervek ijesztgették mind a lakás, mind a nem lakás céljára szolgáló helyiségek bérlőit.

Hozzám számos ilyen jellegű panasz futott be. A panaszosok viszont kérték, hogy nevüket ne hozzam nyilvánosságra, mert tartanak az esetleges retorzióktól. Ezért nem tehettem mást, mint jelezni az ilyen jellegű panaszokat.

Meg tudom viszont nevezni a *saját magam által kitalált sárkányokat,* ahogyan Te nevezed Őket.

Ha figyelmesen átolvasod csupán az 1991. november 21-én tartott testületi ülés jegyzőkönyvét, melynek 4. napirendi pontjaként szerepelt a rendelettervezet általános vitája, magad is ráismersz a többfejű sárkány néhány fejére. A többi fej a rendelettervezet hónapokig tartó vitája során, szűkebb körben, különböző bizottságokban hallatta a hangját. A testületi ülésen ezen *szubjektív* véleményének már csupán a megfelelő szavazógomb megnyomásával kellett hangot adnia. Ezért nem található a jegyzőkönyvben.

Megtiszteltetésnek veszem, hogy Szent Györgyhöz hasonlítasz, ha erősen *pejoratív* értelemben is, én mégis Don Quijotéhoz érzem magamat közelebbállónak.

Arról, hogy ki rágalmaz kit, vagy ki szokott idegen tollakkal ékeskedni, szívesen folytatnék tárgyilagos vitát. Jelen vitának azonban ez csak egy oldalhajtása.

A lakáselidegenítés rövid története kerületünkben kezdetű magyarázatodban igen pontosan rávilágítottál a korábbi elidegenítési folyamat anomáliáira. Nem elég azonban a hibákra csupán rávilágítani. Meg kell próbálni kiküszöbölni is azokat. Az általad felsorolt negatívumok, hiányosságok mind a mai napig fennállnak. Továbbra is probléma van az értékbecslésekkel. Továbbra is hiányosak és semmitmondóak a műszaki felmérések adatai. Továbbra is vannak korrupciós gyanúsítgatások. Egyszóval csupán a vételár drasztikus növekedése jelentett változást az általad is elítélt korábbi gyakorlattal szemben. Egyelőre ennyit fűznék a félbemaradt válaszodhoz.

Takács István
helyi képviselő

Az Általános Igazgatási Iroda rovata

A társasházakról (3.)

A társasházközösség szervezete

Ha a társasházban legfeljebb 6 társasház-öröklakás van, akkor az ilyen társasházra a Polgári Törvénykönyvnek a közös tulajdonra vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni. Ebben az esetben nem kötelező szervezetet létrehozni, de nincs akadálya annak sem, hogy a tagok valamelyik tulajdonostársat (akár többet is) kijelöljenek bizonyos közös ügyek intézésére. Az ő jogállásuk azonban *nem azonos* a közös képviselőével.

Ha viszont a társasházban hatnál több lakás van, a társasházközösség legfőbb ügyintéző szerve a közgyűlés. Ezen kívül az alapító okirat rendelkezéséről függően a társasházközösség intézőbizottságot választhat, illetőleg közös képviselőt jelölhet ki, és választhat számvizsgáló bizottságot is.

A közgyűlés

A *közgyűlés* a tulajdonostársak összességéből áll, a társasházközösség legfontosabb szerve.

A társasházakról szóló jogszabály előírja, melyek azok a legfontosabb kérdések, amelyekben a közgyűlésnek kell döntenie. Az alapító okiratban lehet még más ügyeket is a közgyűlés hatáskörébe utalni. Ezek szerint a közgyűlésnek kell határoznia a közös tulajdonban álló épületrészek felújításáról; az alapító okiratban meghatározott körben a társasházzal kapcsolatos karbantartásról és az egyéb kötelezettségek vállalásáról; a közös tulajdonban álló épületek birtoklásáról, használatáról és biztosításáról, valamint az esetleges közös bevételek felhasználásáról. Határoz a közös képviselő, illetőleg az intézőbizottság elnöke és tagjai megválasztásáról, díjazásáról, visszahívásáról és lemondásának elfogadásáról; a számvizsgáló bizottság tagjainak megválasztásáról, díjazásáról, visszahívásáról és lemondásának elfogadásáról. Hatáskörébe tartozik a közös képviselő, illetőleg az intézőbizottság által előterjesztett költségvetés és elszámolás elfogadása, továbbá azok az egyéb kérdések, amelyeket az alapító okirat a közgyűlés hatáskörébe utal.

A közgyűlést a szükségeshez képest, de *évente legalább egyszer* össze kell hívni. A közgyűlés összehívása a közös képviselő, illetőleg az intézőbizottság feladata, de fontos okból bármely tulajdonostárs kérésére is kötelező összehívni.

A közgyűlés akkor határozatképes, ha a tulajdonostársak – tulajdonosi hányaduk arányában számított – 2/3-a jelen van. Ha a közgyűlés határozatképtelen, a megismételt közgyűlés – a jelen lévő tulajdonostársak arányaira tekintet nélkül – határozatképes.

A közgyűlés a határozatait szavazattöbbséggel hozza, a szavazati jog a tulajdonostársakat tulajdoni hányaduk arányában illeti meg.

A kisebbség joga

Ha a közgyűlés határozata jogszabályt vagy az alapító okirat rendelkezését sérti, illetőleg a kisebbség jogos érdekeinek lényeges sérelmével jár, bármelyik tulajdonostárs a bírósághoz fordulhat és kérheti a határozat érvénytelenségének megállapítását. Erre a határozat meghozatalától számított 60 napon belül van lehetőség. A bírósági eljárás nem akadályozza a közgyűlési határozat végrehajtását, de a bíróság indokolt esetben felfüggesztheti a végrehajtást.

Az intézőbizottság. A társasházközösség alapító okirata elrendelheti, hogy a társasházközösség ügyeinek intézésére közös képviselő helyett *intézőbizottságot* válasszon. Az intézőbizottság végzi a társasházzal kapcsolatos ügyvitelt és dönt olyan kérdésekben, amelyek nem tartoznak a közgyűlés hatáskörébe. Az intézőbizottság elnökének feladata a társasházközösség képviselete is.

A közös képviselő. Ha az alapító okirat intézőbizottság alakítását nem írja elő, akkor az intézőbizottság fentebb írt hatáskörét a közös képviselő gyakorolja.

A közös képviselő, illetőleg az intézőbizottság a közgyűlésnek köteles elszámolni.

A számvizsgáló bizottság. Számvizsgáló bizottság választása csak akkor kötelező, ha ezt az alapító okirat előírja. A társasház olyan kollektív ellenőrző szerve, amely a közös képviselő, illetőleg az intézőbizottság ügyintézését bármikor ellenőrizheti. Ha úgy találja, hogy az ügyek intézése a társasházközösség érdekeit sérti, összehívhatja a közgyűlést és javaslatot tehet a szükséges intézkedések megtételére.

A társasházközösség képviselete. A hat lakásnál nem több öröklakást tartalmazó társasházközösséget a közös tulajdonra vonatkozó szabályok értelmében bármelyik tag képviselheti, akinek a többitől meghatalmazása van.

A hat lakásosnál nagyobb társasházközösséget a közös képviselő, illetőleg az intézőbizottság elnöke képviseli harmadik személlyel szemben, valamint a bíróságok és más hatóságok előtt. A képviseletre jogosult személy a tulajdonostársak nevében jár el, amikor a társasház ügyeit intézi, így a tulajdonostársak nevében, részére szerez jogokat és vállal kötelezettségeket. Ha a társasház közgyűlése nincs megelégedve a tisztségviselők munkájával, akkor a közös képviselőt, az intézőbizottság elnökét és tagjait, továbbá a számvizsgáló bizottság tagjait bármikor visszahívhatja.

A társasháztulajdon megszűnése

A társasháztulajdont *csak a tulajdonosok* szüntethetik meg. A társasháztulajdon megszüntetéséhez – csakúgy, mint az alapításhoz – *valamennyi* tulajdonostárs hozzájárulása szükséges és ugyancsak szükséges az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzés is.

A megszüntetés esetében azonban – ellentétben a társasház létrehozásával – nincs lehetőség arra, hogy a tulajdonostársak megegyezését a bíróság ítélettel pótolja. Ennek oka az, hogy a jogalkotó a lakóépületek fenntartásának szempontjából kedvezőbbnek ítéli a társasháztulajdont, mint az osztatlan közös tulajdont.

A fentiekkel bezárult a társasháztulajdonra vonatkozó szabályok ismertetése. Bizonyára sok gyakorlati kérdés merült fel az önök társasházának működése során, például: ki lehet közös képviselő, külön kell-e szedni a fűtési költséget, visszafizethető-e a befizetett többlet közös költség, hány forint a bírósági eljárás illetéke stb.

Tervezzük egy olyan cikk megjelentetését, amelyben már csak a gyakorlati problémákkal foglalkozunk, rövid kérdés, rövid válasz formájában. Ehhez kérjük az önök közreműködését! Kérdéseiket a *Hegyvidék* Szerkesztőségéhez juttassák el, és irodánk igyekszik röviden válaszolni. Nem egyéni problémákat kívánunk megoldani, hanem általános, sokakat érintő gyakorlati kérdésekben szeretnénk segíteni. Várjuk leveleiket!

dr. Eigner Beáta
irodavezető

Árkay Aladár A-29-28

A segítségét kérjük a közelmúlt történelmének dokumentálásához.

JUTALOMÉRT!

Német filmgyártó történelmileg érdekes, mind ez ideig azonban nyilvánosságra nem került

képanyagot (filmet, fotót) keres,

magától is.

A levelének (ha lehetséges német, angol vagy francia nyelven) nagyon örülnénk.

CHRONOS GmbH
80798. MÜNCHEN
Schellingerstr. 105/B
Tel.: 49/89/529556

A COMPACK DOUWE EGBERTS Rt.
felvételre keres

TÉMAVEZETŐ PROGRAMOZÓT

Követelményeink:

- felsőfokú szakirányú végzettség
- minimum 5 éves programozói gyakorlat
- angol nyelvtudás

A felvételnél AS 400-as gyakorlat előnyt jelent.
A jelentkezéseket 1994. június 17-ig kérjük az alábbi címre beküldeni.

◆

COMPACK DOUWE EGBERTS Rt.
Fúder Sándorné főosztályvezető
1078 Budapest, István u. 23-25.

A nagy múlttal rendelkező világcég,
a COMPACK DOUWE EGBERTS Rt.
felvételre keres

RENDSZERSZERVEZŐT

Követelményeink:

- felsőfokú szakirányú végzettség
- legalább 5 éves szakmai gyakorlat
- angol nyelvtudás

A felvételnél a BPCS gyakorlat előnyt jelent.
A jelentkezéseket 1994. június 17-ig kérjük az alábbi címre beküldeni.

◆

COMPACK DOUWE EGBERTS Rt.
Fúder Sándorné főosztályvezető
1078 Budapest, István u. 23-25.

Az Apenta Ásványvíz és Üdítőital Kft.

Budapest XI., Őrmezei u. 33. sz. alatti üzemébe azonnali belépéssel felvesz 3 fő fiatal

targoncavezető-raktárost

Érdeklődni: Manajlovics János logisztikavezetőnél, a 209-1179-es telefonszámon.

Budapesten és Budapest vonzáskörzetében dolgozó

építőipari részvénytársaság felvételre keres

felsőfokú végzettségű, kivitelezői gyakorlatot szerzett, 30-35 év körüli munkatársakat

építésvezetői munkakörbe

Jelentkezni lehet a 283-0474-es telefonszámon.

ALFÁBA MINDIG ÉRDEMES LEMENNI

Alfa

	RÉGI ÁR	
COLGATE JUNIOR zselés fogkrém 50 ml	~~110.-~~	87.-
SILAN textilöblítő 1 l	~~147.-~~	138.-
TOMI SZTÁR öblítő 1 l	~~104.-~~	96.-
ÚJ FA deo spray 150 ml	~~197.-~~	184.-
ELSEVE sampon 250 ml	~~267.-~~	219.-
ELSEVE hajbalzsam 200 ml	~~267.-~~	219.-

ÓRIÁSI VÁLASZTÉK, KEDVEZŐ ÁRAK AZ ALFA DISZKONT ÁRUHÁZAKBAN

VASEDÉNY

BOSCH NYEREMÉNYJÁTÉK

BOSCH háztartási készülékek vásárlása esetén
a kitűnő, tartós termékek kínálta örömök mellé,
10.000 Ft-onként egy sorsjegy is jár Önnek!

Minden hónap első hetében sorsolást tartunk, ahol **50.000 Ft értékű** BOSCH boltban beváltható **VASEDÉNY vásárlási utalvány** talál gazdára.
A **decemberi + 1 húzáson**
az összes beérkezett, nyeretlen szelvény részt vesz.

VÁSÁROLJON, JÁTSSZON ÉS NYERJEN A BOSCH MÁRKABOLTBAN!
(Budapest VII., Rákóczi út 8/b.)

BOSCH-A BÁMULATOS!
BOSCH

ATLANTIC

Az első Amerikai-Magyar Biztosító Rt.

Fő részvényese az American International Group (AIG) a világ vezető nemzetközi biztosítótársasága. A világ több mint 130 országában - köztük Magyarországon is nyújt ügyfeleinek különféle biztosítási és pénzügyi szolgáltatásokat.

Ismerkedjen meg Ön is szolgáltatásainkkal!
● Élet-, nyugdíj- és balesetbiztosítások egyéni és csoportos formában is. ● Ifjúsági megtakarítási biztosítás. ● Modulrendszerű csoportos baleset- és kórházi biztosítások.

AHICO

1083 Budapest, Szigetvári u. 7.
Tel.: (36-1) 267 - 1075 ● fax: (36-1) 134 - 2727

TÁLTOS REKLÁM

BRITANNICA HUNGARICA

Az Encyclopaedia Britannica és a Magyar Világ Kiadó szerződése alapján régi álom válik valósággá: megjelenik az enciklopédiák fejedelmének magyar változata

A 18 KÖTETES SOROZAT KÖZEL SZÁZEZER SZÓCIKKE ÉS A HÚSZEZER ILLUSZTRÁCIÓ A VILÁG LEGÁTFOGÓBB, LEGKORSZERŰBB TUDÁSANYAGÁT TARTALMAZZA.
Az első kötet 1994. novemberében jelenik meg - 1995-ben három, ezt követően évente négy kötet lát napvilágot.

A Britannica Hungarica nem hiányozhat polcáról,

MERT a Világenciklopédia az élet szinte valamennyi kérdésére válaszol; mindemellett az angolszász esszé ragyogó stílusa élvezetes olvasmánnyá varázsolja a könyveket.

MERT a Britannica Hungaricát a kiadó mindennapi használatra és több generációnak szánja. Ehhez igazodik külleme: a nagy (215 x 275 mm) formátumú kötetek csaknem 800 oldalasak, a belgiumi Brepols nyomdában készülnek NÉGYSZÍNNYOMÁSSAL, KIVÁLÓ MINŐSÉGŰ PAPÍRON, ARANY ÉLMETSZÉSSEL, VALÓDI BŐRKÖTÉSSEL.

MERT kellemes meglepetés a Britannica Hungarica ára is. A honi könyvkiadás történetében egyedülálló sorozat bevezetésekor a kiadó - a ***Kereskedelmi Bank*** támogatásának köszönhetően - RENDKÍVÜLI ELŐNYÖKET kínál.

A könyv bolti ára 4.300 Ft, de a megrendelő mindössze 3.400 Ft-ot fizet. És ez távolról sem minden! *Az előzetesen jelentkezők számára a Magyar Világ Kiadó ugyanezen az áron garantálja a következő három kötetet,s a továbbiakban is jelentős kedvezményeket nyújt.*

Kérésére postafordultával csekket küldünk, s 1.800 Ft. befizetésével a bevezető akció részesévé válhat. Késlekedni azért sem érdemes, mert az első háromezer megrendelő között - közjegyző jelenlétében - sorsolást tartunk: MINDEN TIZEDIK JELENTKEZŐ VISSZAKAPJA A BEFIZETETT ÖSSZEGET, s ingyen jut e kötethez.

A tudás ajándéka:

BRITANNICA HUNGARICA

A világenciklopédia

MEGRENDELŐLAP

Szeretném megrendelni a
BRITANNICA HUNGARICA
köteteit
a kedvezményes bevezető akció keretében.
Kérem, küldjenek csekket.

Név:.....
Lakcím:.....
.....
.....

Népszabadság/Britannica
1960 Budapest

Kényelmes, gyors.

Rendelje meg újságunkat telefonon!

168-88-44

NÉPSZABADSÁG
Magyarország legkedveltebb napilapja.

A Népszabadság egy hónapos előfizetési díja 430 Ft, ha újságárusnál vásárolja, 603 Ft-ot fizet.
Előfizetve tehát havonta 7 példányt ingyen kap.

Kétszáz éves fővárosi park

Az Orczy-kert metamorfózisa

Emlékeznek még az Asztalos János Ifjúsági Parkra? Az elhanyagolt és elhagyatott ösvényekre, a félig-meddig elposványosodott tóra, meg az úttörőházra? Nos kérem ez mind a múlté. A park Orczy-kert néven újjászületett, vagy legalábbis most járja végig az átalakulás nem éppen rögtelen útját. De mondhatjuk úgy is: visszatért múltjához.

Az Orczy-kertet Orczy Lőrinc kisebbik fia, László három majorság helyén létesítette 1794-ben. Az Üllői út, Orczy út, Diószeghy Sámuel utca és Korányi Sándor utca által határolt területen Petri Bernhard a korabeli Pest legnagyobb és legszebb angolparkját építette meg. A kert fénykora a múlt század első három évtizedére esik, majd 1830–1836 között itt épült fel a Ludovika Akadémia. A városi lakosság elől 1891-ben zárták el az újonnan épült Népligetre hivatkozva és csak a második világháború után nyitották meg ismét. 1991-ig főként „szocialista tömegsport" rendezvényeknek, valamint egy úttörőháznak adott helyet. Ekkor vonta össze a VIII. kerületi önkormányzat Orczy-kert néven, hogy itt komplex kulturális, sport- és rekreációs centrumot alakítson ki.

A cél megvalósítására új igazgatót kerestek. Váczi András személyében találták meg, aki az Almássy téri Szabadidőközpontból „érkezett" a parkba. A tervekről, elképzelésekről, valamint az eddigi tapasztalatokról tájékoztatta lapunk olvasóit.

– A kert igen elhanyagolt állapotban volt. A növényzetet sem gondozta senki, az épületek inkább raktárnak látszottak. A falakon szalonnát sütögető úttörők, a sétányokon kétes alakok. A kerítés omlófélben és sehol egy felirat vagy tábla, hogy mi az Orcy-kertben lennénk. Igaz nem is keresték túl sokan. A nyári időszakban napközis táborrá alakult a kert, illetve a Tópart Bt. rendezett itt koncerteket.

A park azonban nem csak a kerületé, hanem az egész városé, hiszen Budapest nem bővelkedik 11 hektáros parkokban, tóval a közepükön. Így nem is lehetett különösebb vita abban a kérdésben, hogy meg kell menteni. Az ötlet egyszerű, a megvalósítás már korántsem.

Először rendet kellett teremteni kint és bent egyaránt. Megváltam néhány munkatárstól és szerződést kötöttünk egy őrző-védő társasággal. Most éjjel-nappal őrzik a kertet, amely már jótékony hatást gyakorol a közbiztonságra. Végre le merik engedni a mamák a gyerekeket.

Távolabbi célunk egy egészségpark kialakítása, ahol a pesti polgár szellemében és fizikumában is felfrissülhet. Ebbe a szorosan vett sporttevékenység mellett az egészségügyi felvilágosítás, a játékos vetélkedők, az egészséges életmódra való rászoktatás és a mentálhigiéniés programok egyaránt beletartoznak. Néhány példa: számos küzdősport edzései zajlanak a kertben, egésznapos programot állítottunk össze a kihívás napjára, van itt ovis és nyugdíjas torna, befogadtuk a kerékpárosokat is. Az ELTE és a Testnevelési Egyetem rekreációs szakával együttműködve egy nyugat-európai színvonalú erdei tornapályát is szeretnénk építeni, hogy rászoktassuk az embereket a mozgásra és ezzel együtt a parkra is.

A test mellett a lélek egészségére is figyelünk. A rekreációs csoportok még nem indultak be, ehhez kell a legtöbb idő. A lélek ápolásának egyik módja lehet az „Élő ige" gyülekezetének tevékenysége. Ők már a parkban voltak, amikor én átvettem a munkát, és eltávolításukra később sem láttam okot. Ez a természetszerető, rendkívül toleráns kis csoport ugyanis egy formája lehet lelkünk építésében. Természetesen szeretnénk ezt tovább tágítani. Almássy téri igazgatóságom alatt jó kapcsolatban voltam a tündérhegyi pszichológusokkal és terapeutákkal, szeretném ismét felvenni ezt a fonalat.

Számos kulturális tevékenységünk közül nagyobb programsorozatainkat emelném ki. A Szüreti vigasságok népi rigmusai, a Latin farsang tüzes ritmusa, a Dologtiltó Katalintól Disznóölő Szent Andrásig disznótorosa sok érdeklődőt vonzottak. Még nagyobb sikert remélünk a Szentiványéjtől június végén. Olyan tevékenységeket szeretnénk meghonosítani a parkban, amelyeknek természetes közegük a zöld.

A szárnyaló terveknek leginkább a szűkösen áramló pénz szab határt. Ez a gond persze nem egyedi, minden művelődési ház illetve közcélú intézmény szenved tőle. A VIII. kerületi önkormányzat lehetőségei szerint segíti a munkánkat, de ez korántsem elég. Újabb pénzforrások után kellett néznünk. Felvetődött a szponzorkérdés, de azt igen rosszul viselném, ha a kert egyik végében eszkimó jégkrém lógna, a másikon meg Libressebetét. Nem szeretnénk játékautomatákat sem a parkban. Valahogy nem illik az egészségpark jelleghez. Mi egy új szponzorálási formával kísérletezünk. Egy bizonyos létesítmény építésére társulunk a másik érdekelttel. Ilyen például a KRESZ-pálya, amit gyakorlatilag az FKBT épített meg, mint egyetlen működő KRESZ-parkot a fővárosban. Június végén kétnapos nemzetközi versenyt is rendezünk itt. Másik példa: a Bringó Kft. bringóbázist állított fel, cserébe mi a szép környezetet kínáljuk a rendkívül érdekes sportág kedvelőinek. Szeretnénk ezt a gyakorlatot folytatni.

A központi pénzekről azért annyit még megjegyeznék, hogy egy pályázati, tevékenységdifferenciált rendszer érdekeltebbé tehetné a közművelődési intézményeket a sok embert vonzó, ugyanakkor értékes programok szervezésében.

S végül a nyárról. Mozgalmas lesz a szezon. A park nyári életének alapját a művészeti és sporttáborok jelentik majd. Június 13-tól augusztus 19-ig várjuk a gyerekeket 22 különféle porgrammal, az indiánosdítól a rajzfilmkészítésig sok mindenbe bepillanthatnak az ide látogató aprók és nagyok.

Lesz még családterápiás világkongresszus is, ami egyben a park nemzetközi kapcsolatainak építését és a tapasztalatszerzést is szolgálja majd.

Szalai Anna

A visszatért múlt

Turányi-kiállítás a Kiscelliben

Július közepéig hosszabbították meg a Kiscelli Múzeumban Turányi Gábor életmű-kiállítását. A neves építész több tervét, illetve megvalósult épületeinek dokumentációját mutatják be a kastélybeli tárlaton, így többek között legutóbbi győztes elképzelését, a magyar expopavilon tervezetét is. A képen az óbuda-újlaki plébánia látható.

Évadnyitó a parkszínpadon

Már megkezdődött a nyári évad a Budai Parkszínpadon. Május végétől szeptember végéig 68 előadást tartanak a szabadtéri színpadon. A különböző műfajú előadásokról Gál István, a színpad vezetője tájékoztatta a sajtó képviselőit szerdán a megújult parkszínpad nézőterén.

– Zsúfolt programmal készültünk az 1994-es nyárra – mondta Gál István. Pap Rita gyermekműsora köszönti június 12-én délután a vakációzó gyerekeket, akiket a nyáron több produkcióval: a Pa-Dö-Dő, valamint Kováts Kriszta és Borbély László zenés gyermekműsorával az Óperencián innen és túl címmel, illetve a szünetbúcsúztató Szüni-Dö-Dő programmal kívánnak szórakoztatni. Immár második, illetve harmadik alkalommal visszatérő együttes többek között a Sziámi, a Benkó Dixieland, az Old Boys, a Manhattan, a Republic és a Budapest Ragtime Band. Szerepel a programban cigánykarnevál, nótaest, a Magyar Rádió Népi Zenekarának gálaműsora, színészzenekar, színházi előadások, nótaestek, fellép Korda György és Balázs Klári, Vikidál Gyula és Varga Miklós, Maros Gábor és barátai, Szandi és Viki.

Pesti margó

Hosszú autóúton az ember hajlamos a hülyeségre.

Valahol az osztrák hegyek között azt mondom éppen a barátnőmnek: azért érdekes, hogy az állatok közül éppen az ember és a patkány az a kettő, aki/amely képes volt annyiféle mutánst kitermelni magából, hogy sok millió év után is itt él a földön. Ezért mondja aztán az ember a másikra, hogy patkány. Néha még fenyeget is Patkánnyal. A szimmetria kedvéért pedig tegyük fel, a patkány azt mondja a másiknak: ez egy ember. S néha bizony Emberrel fenyeget, ha éppen képernyőre kerül.

Néha nagy, néha kicsiny ez az állatkereskedés. Szaporodnak a néma halak. A rágcsálók, hörcsögök mindenféle változatai, megcsúfolva a madarakat, kalickában vagy minek hívják azt az üveges valamit. Aztán itt vannak a papagájok, kisebbek, nagyobbak. Színesek és szürkén egyszínűek.

Meg a teknőcök. Ékszerek és egyebek.

És a körúton megjelent az első felirat: Húsevő növények kaphatók!

Meglehet tévedtem az evolúciót illetően. Vesszen Darwin! Vesszen az ember és a patkány! Hajrá! Még megérhetjük, hogy vegetáriánus növények keresnek szelíd pesti otthont a flaszteron.

❑

Miért megy fel az ember a Gellért-hegyre?

Talán a panoráma miatt. Talán leskelődni, mert azt nagyon szeret. Azokon a hosszú micsodákon, amikbe pénzt kell bedobni, s máris közel a távol.

Hosszú utakon először volt társaságomban egy látcső.

Orosz, vagyis még: szovjet katonai látcső lehet, hatalmas mint egy csillagászati remekmű, csak kissé nehézkes. Mindegy, ha már adták kölcsönbe, vinni kell, nincs mese. Az ember mégsem hazudhat otthon, hogy milyen jó hogy volt.

Nomármost, nem tudom észrevették-e, a távcsőnél békeidőben céltalanabb jószág nemigen létezik. Mert: az igaz, hogy közel hozza a részleteket, de turistaúton ki a fene kíváncsi a részletekre. Ott a nézelődő az egészet akarja látni. A panorámát. A hegyeket. A folyókat. Meg a tengert. Az eget. Az embereket egészét. Ha meg valami részletre kíváncsi, akkor közelebb megy. Mert éppen erre rengeteg ideje van.

De ha már itt van a látcső, nézzünk bele!

Egy kacsa úszott el előttem egy tavon. Tisztán kivehettem barna tollazatát, sárgás csőrét, s mivel tiszta volt a víz, lábainak szabályos evező mozdulatait is.

Alig három méterre volt tőlem.

Mostanában ritkán járok a Gellért-hegyen.

Friss Róbert

Megvalósult és papíron maradt tervek

A Kiscelli Múzeum hűvös, homályos raktárában, a kovácsoltvas épületdíszek és a keretezett, barnuló fotók alatt zömök szekrények sorakoznak: az építészeti archívum – családiasan csak tervtár – tárlói. Ez azonban nem minden. Közöttük, mellettük, rajtuk is állnak összegöngyölített tervrajzok ládaszám. *Branczik Márta* művészettörténész futtában mutatja: az ott a Mátyás-templom, mellette a budai Vár, de itt van az Országház is.

– Harmincöt, talán negyvenezer terv lehet itt, a számát sem tudjuk pontosan. A feldolgozással úgy az anyag felénél járhatunk – mondja Branczik Márta, aztán magyarázólag bevezet a tervtár történetének rejtelmeibe. A Fővárosi Múzeum ugyanis szinte létrehozásának pillanatától gyűjtötte a terveket is, jórészt a dokumentálás vágyától hajtva: úgy vélték, a rajzokból megértheti majd az utókor, hogyan is fejlődött Budapest. Így került a gyűjteménybe több száz klasszicista épület terve, de itt kötött ki számos értékes *Hild-*, *Pollack-*, *Feszl-* és *Ybl*-anyag is.

A gyűjtőmunka jellege csak a hatvanas években változott meg. Az akkori vezetés ugyanis azt szerette volna, ha a Kiscelli Múzeum tervtára válik a létrehozandó Építészeti Múzeum alapjává. A szent cél érdekében rengeteg hagyatékot vásároltak meg és százával gyűjtötték össze a terveket: így került ide például *Györgyi Dénes*, *Árkay Aladár* és *Bertalan* szinte teljes életműve.

– Ez az egyik kedvencem – teregeti ki Branczik Márta az Árkay-féle kis-sváb-hegyi „bírák és ügyészek telepe" egyik illusztris épülete, a Petz-villa rajzait. A különböző terveket nézve derül csak ki, hányféleképpen lehetett volna megépíteni a házat: az egyik tornyon kis kupola van ott, ahol a másikon erkély, esetleg fordítva. A muzeológus melléjük teszi az elkészült század eleji épület fényképét, lehet összehasonlítgatni: ha igaz, mindezt a látogatók is láthatják majd az idén ősszel megnyíló kiállításon.

A tervtárba járó kutatók általában céltudatosan keresnek. Munkájukat a nagy erőkkel készülő nyilvántartás segíti: a muzeológus vezetésével dolgozó csoport szisztematikusan halad fiókról fiókra, s a regiszterben rögzíti a fellelt tervek alkotóit, feliratait, főbb ismertetőjeleit. Még öt-tíz év – véli Branczik Márta – és világszínvonalú, számítógépes nyilvántartásuk lesz. Feltéve, ha továbbra is jut a támogatásból: az utóbbi évek munkáját ugyanis javarészt a Budapest Bank, a Fővárosi Önkormányzat Tudományos Alapja és az Országos Játékalap pályázatán elnyert összegekből fedezték.

A fiókok tartalmát mutató regiszterben itt is, ott is üres sorokra bukkanhatunk. Ezeknek a tartalma csupa meglepetést ígér: építészeknek, művészettörténészeknek kész aranybánya. Az anyag pedig, ha úgy vesszük, percről percre termelődik fővárosszerte az építészek tervezőasztala mellett.

N. K. J.

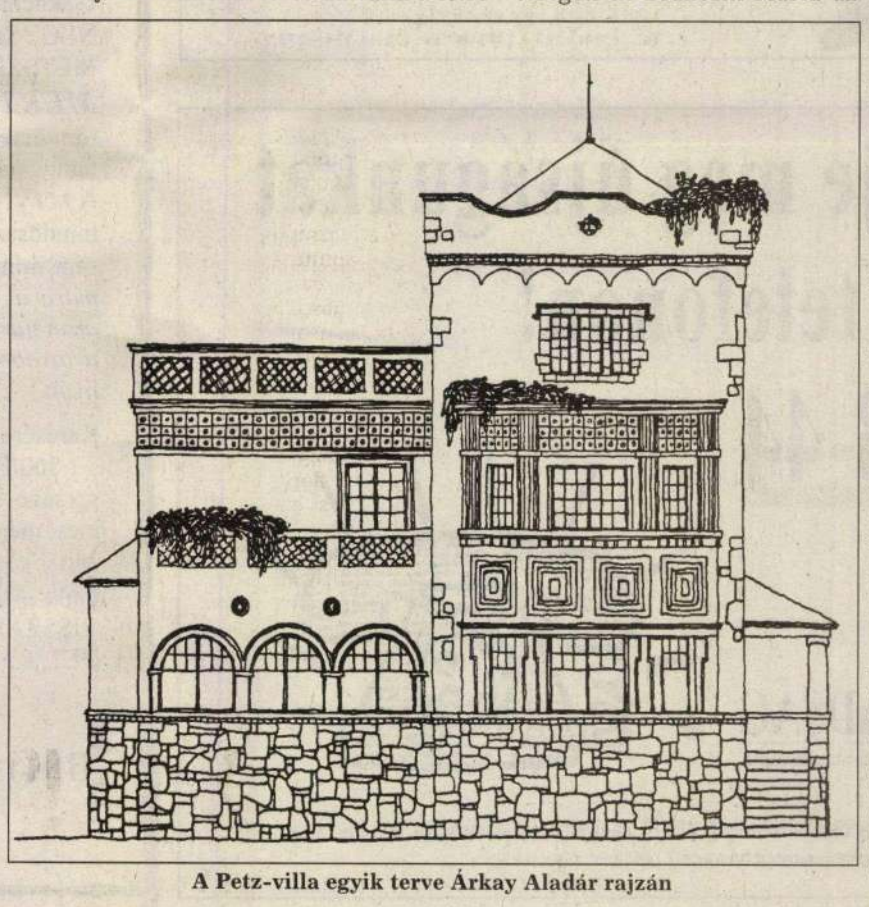

A Petz-villa egyik terve Árkay Aladár rajzán

Városmajor temploma

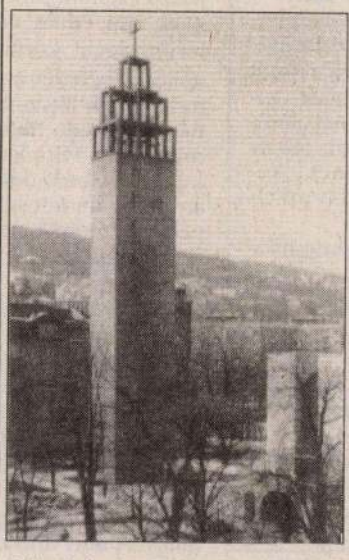

A budai panoráma egyik jellegzetes iránypontja a városmajori templom a maga 55 méter magas tornyával. Ez a *Jézus Szíve Egyházközség* plébániatemplomának oly jellegzetes harangtornya, amely építése idején új stílust jelentett templomépítészetünkben, de egyszersmind sok vitát is kiváltott újszerűségével, ugyanis itt alkalmaztak első alkalommal teljes vasbeton szerkezetet a fővárosi templomépítések során. A terveket *Folly Róbert* statikus készítette, aki többek közt a *veszprémi* viaduktot, a csodálatos Szent István völgyhidat is alkotta.

A városmajori templom építésztervezője *Árkay Aladár* építész, iparművész volt, de halála miatt fia, *Árkay Bertalan* fejezte be a templomépítést 1933-ban.

A Jézus Szíve-plébániatemplom belső elrendezése a korai kereszténység puritán világát idézi a maga nemes arányú, modern dísztelenségével, amelynek belső terveit az akkori legjobb művésznemzedék, a *Római Akadémia* ösztöndíjasai készítették, s egyedülálló modern *műemléktemplomunk*, immáron fél évszázada a második világégés pusztító nyomait, máig is fájó sebeket kénytelen viselni.

A két éve létrehívott *Árkay Alapítvány* eredményeként, a hívek nagylelkű adományainak köszönhetően, idén áprilistól elkezdődhettek a templom *belső* felújításának igen költséges munkálatai.

Az építkezés azonban most már a végéhez közeledik, mint *Lambert Zoltán* esperes plébánostól megtudtuk. Ehhez viszont további anyagi támogatásokra van szükség, hiszen a belső munkálatok összköltsége mintegy 30 millió, s ebből eddig a fele összeggel rendelkeznek. Ezzel bocsátott utunkra Lambert plébános atya, s egyben kérve Istent, hogy *jutalmazza* bőkezűen a jóságos *támogatókat*, mi meg búcsúzáskor megcsodáljuk még a szentély színes üvegablakait – *Árkayné Sztehló Lili* remekeit. És a templommennyezet kazettáit kitöltő freskósorozat – Teremtés hét napja – képeit, *Aba Novák Vilmos* alkotását. S eközben együtt bizakodunk mindazokkal, akik úgy ítélik, hogy *novembertől* a megújult Jézus Szíve-plébániatemplom az Aba Novák művészetét tisztelők s pártolók valóságos zarándokhelyévé válhat. Mivelhogy páratlan a szentély két oldalfalára helyezett, s alumíniumpanelokra festett *pannók:* az állam- s egyházalapító *Szent István királyunk* képei.

A nagylelkű adományokat a *Városmajori Árkay Aladár Alapítvány* javára, az OTP Bank XII. ker. fiókjánál vezetett *218-98127* jelzőszámú, *530-014331-4* bankszámlára lehet küldeni.

Bozó Emil

hatna szól valaki, hogy abbanagyhatnak végre, mert ez tiszteletlenség. De nem szólt senki. A férfiaknak tűnő embertársaim; mások aligha lehettek; szótlanul tűrték a pimaszkodást. Mégis elrendeződött. Az öregúr ülve maradt, a helycserét, szíves ajánlatomra, mellőztük.

Ha a szüleink tiszteletre tanítanak, a tisztelettudás a legkülönbözőbb magatartásformákban rendezi az együttélést. Otthon, az étkezésnél, mi csak akkor ülhettünk le, ha apánk elfoglalta a helyét az asztalfőn. Az asztalbontásnál is ez volt a rend. A hölgyeket vagy az idősebb férfiakat – eltekintve az életkorától – a bejáratnál előrebocsátani, úgyszintén megtanultuk. Így az öregúr a trolibuszon a szüleimnek „köszönheti", hogy a baljóslatú helycsere elmaradt.

Ugye, ez már csak a múlt, nyugodtan átléphetjük. A tisztelet ósdi szabályaival remény sincs a haladásra. Az új generációk a korszellemtől kapnak eligazítást, hogy mi érdemes a tiszteletre. De a szellemdús kor manővereit képtelen vagyok méltányolni. Így aki tisztelettudó, a körön kívül találhatja magát. Akinek ott a helye, annak a helytállás kötelező. Mindig tekintettel a tiszteletre.

Kautzky Norbert

galtatott. A
elébevághat, ráte
egésznek látszott k
ját világa volt. Véc
most lám, egy szem
tudja, miért és mitől,
lett az élete. Szóval
nyokból nem is létezc
rá, esküsznek össze e
lenszer semmi ellen. A
más, ami eddig vag
fontossággal körülve
nélkülözhetetlennek,
tosságúnak látszott,
nek bizonyult. Egész
mit tennie! Hirtelen
saját ügyeiben, dolg
amit csinált, lett kibi
nak sem mondható.
sem hárítja el, idézh
Vagy még inkább: .é
lán? Az már csak ráa
vasztó borzongás, h
dolnia, így kellett leg
nem egyenesen eleve
va. Ily általános védt
elő istenítéletként. La
den bizonnyal a mi k
kel, mégis teljes gya
lett. Így vagy nem íg
megy. A tény annyi,

Uy Magazinszó
Kaw Orbet 28

KOS (III. 21.–IV. 20.) Október utolsó napjai munkahelyi konfliktusokkal fenyegetik. Emiatt könnyen elvesztheti türelmét, így előfordulhat, hogy rokonaival vagy házastársával (közös pénzekkel) nézeteltérései támadnak. Jelzi a Merkúr–Neptun kvadrát (31-én). Baleseti rizikója is magas a hét első felében. Péntektől kedvező fordulat. A Vénusz konjuktálja Plútót: remek alkalmak adódhatnak érdekei nyílt érvényesítésére. Ezért 3–4-én ne habozzon cselekedni. Közös pénzügyletekben 5-én a passzivitás ajánlott! Szerencseszámai: 3, 4, 12, 28, 32, 46.

BIKA (IV. 21.–V. 20.) Üzleti, munkahelyi vetélytársaival eleinte nehezen boldogul, ám büszke lehet arra, amit elért, mert saját magának köszönheti. A Skorpióban mozgó Vénusz 31-én szextálja az Uránuszt: új pénzforrások és követelések feltárásával érhet el sikereket, és amikor uralkodó bolygója 3-án csatlakozik a Jupiterhez, a közös vállalkozásokban hoz szerencsét. Házasságkötésre, eljegyzésre szerencsés periódus – november 22-ig. De vasárnap hajlamossá válhat, hogy párjával, kedvesével kihívóan viselkedjen. Szerencseszámai: 11, 13, 22, 26, 42, 45.

IKREK (V. 21.–VI. 21.) Most a felhalmozás a jelszó, mindenki arról beszél, hogyan őrizze meg azt, amije van, és nem nagyon akaródzik belevágni merész, új pénzügyi kalandokba. Ebben a jegy szülöttei ügyesen lavíroznak, és ezért irigyei is lesznek, intrikáktól főleg 30–31–1-jén kell tartaniok, akik borsot törhetnek majd orra alá. A folytatástól nem kell tartani. Különösen jó napja lesz 4-én: a Merkúr (uralkodója) beköltözik a munka és egészség zónájába. Szívügyei, magánéleti kapcsolatai többnyire jótékony kozmikus hátszélben – egész novemberben. Szerencseszámai: 2, 25, 28, 34, 37, 38.

RÁK (VI. 22.–VII. 22.) Munkájával nehezebben birkózik meg, mint korábban feltételezte, talán egy utazást, üdülést is el kell halasztania 30–31-én. Egy problematikus gyermekkel, vagy kátyúba jutott románccal kell talán bajlódni 1–2-án. Aztán jó passzba kerülhet: a Nap–Mars páros végig, a Merkúr szombattól az 5. házában halad. Remek alkalmak adódhatnak, hogy továbbfejlessze kreatív tehetségét, amelyet nem régen fedezett fel. Bármi is legyen ez a képessége, ne hagyja parlagon heverni, kamatoztatni kell. S erre nem kell sokáig várni, hiszen a bolygóközi vibrációk már péntektől igen pozitívak! Szerencseszámai: 1, 15, 31, 32, 43, 44.

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.) Október végén nem érdemes hivatalos ügyekkel bajlódni, szerződéseket kötni, ilyen dolgokban – ha halaszthatók – a halasztás nagyon is hasznos volna. Novemberben még mindig a pénz a

ÁRKAY Aladár A-29-29

ÁRKAY Aladár A-29-30

Fedezzük fel!

2 A Városmajori Egyházközség kezdeményezésére a kistemplom mellett 1932. október 1-én került felállításra *Árkay Aladár* emlékkútja. Az 5 méter magas kőoszlop felirata: *(Árkay Aladár / 1868. február 1. / 1932. február 2. / építőművész / emlékének.* A kis vízmedence mögött álló emlékkutat a névadó fia (Árkay Bertalan) terve alapján készült.

Árkay Aladár építész, iparművész, festő. Kezdetben Kallina Mórral eklektikus stílusban dolgozott (Budai Vigadó, Szt. Gellért emlékmű), önálló munkáit a magyaros stílustörekvések és a modern térformálás jellemezte (Fasori református templom, Rákóciánum, városmajori kistemplom). Utolsó munkái (pl. mohácsi városháza, győri színház) a legmodernebb elvek alapján készültek.

Árkay Bertalan (1901-1971) a műegyetem elvégzése után külföldön képezte magát tovább. 1932-től ő irányította az új városmajori templom tervezését. Az ő tervei alapján készült a mohácsi Fogadalmi templom, Rómában a Nemzetközi Egyházművészeti Kiállítás magyar csarnoka és a milánói Triennálé magyar pavilonja. 1948-ban restaurálta a Szépművészeti Múzeumot, valamint a váci székesegyház altemplomát. Tervei alapján több iskola, kórház, lakóház és lakótelep épült. Hazai és külföldi kiállításokon számos kitüntetést nyert.

Hegyvidék 1992/10

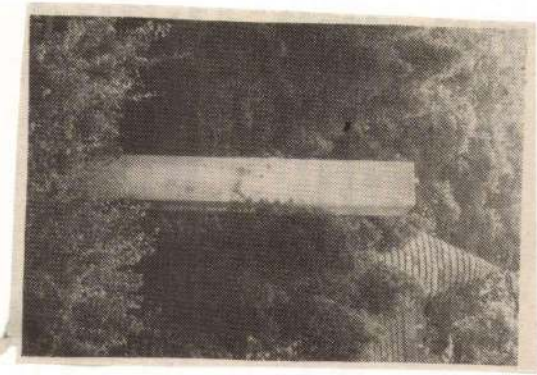

hohem Eisengehalt (50—70% Fe_2O_3), de- beste Sorten man in der Nähe von Siena et. Sienaerde wirkt im Unterschied zu an- n gelben Ocker-F. in Ölbindemitteln lasie- . Marsgelb ist künstlicher gelber Ok- der seit dem 19. Jh. aus Eisensalzen, Alaun Alkalien (z. B. Kalk, Pottasche) hergestellt .

Von leuchtenderer und intensiverer Farbe Ocker ist Auripigment, ein gelbes, rlich vorkommendes Arsensulfid (Arsen- de As_2S_3), das in der Antike bereits als *pigmentum* bekannt war. Künstlich her- lltes gelbes Arsensulfid, das infolge von nikverunreinigungen sehr giftig ist, kam im h. als *Operment*, *Königsgelb* und *Rausch-* in den Handel.

nes der frühesten Beispiele für die Verwendung Auripigment sind Malereien aus der 18. Dyna- n Tell el Amarna (Ägypten). Auch in China te man es als Pigment bereits lange v. u. Z. Verwendung in römischer Zeit ist durch Pli- XXXIII, 79; XXXV, 30, 49) und Vitruv (VII, legt. Ebenso wird es in ma. Rezeptsammlungen RDK VI 1476 f.) und späteren Schriften zur chnik erwähnt. Nachgewiesen wurde Auripig- u. a. in Malereien auf Lehmwänden in Zen- sien aus dem 11.—13. Jh., in persischen Minia- , tibetanischen Rollbildern, europäischen Skulp- fassungen und Staffeleibildern des 12.—13. Jh. päterer Zeit wurde es verhältnismäßig selten endet. Erst im 19. Jh. gewann künstlich herge- es Arsensulfid wieder vorübergehend an Be- eit. Heute wird es in Mal-F. kaum mehr ver-

oder *giallolino* ita als auch mit dem *ma* ländischer und fran S. 7 ff.]. Heute ver gelbes Bleioxyd (Pl bisher bekannte Re gelben Pigments aus im sog. Bologneser M entstandenen Rezept

Blei-Zinn-Gelb erh eines Gemisches von dioxyd (SnO_2) auf 65 rer Temperatur wärm nenfarbige Sorten ent gend verwendeten Blei zung Pb_2SnO_4 wurde nischen Gemälden ve Blei-Zinn-Gelb festges Zinnoxyd gelb gefä Man vermutet, daß d tes mit der Glasfabrik

Blei-Zinn-Gelb ist beständiges Pigment auch mit wäßrigen wurde. Auch auf e 15. und 16. Jh. (Sec verändert angetroffe

d. Massikot das zum Beispiel en längere Zeit auf ca glätte, die durch zenem Blei an der

teriums nach Paris, übernahm 1884 die Redaktion der *Gazette de Hongrie*, die er drei Jahre redigierte. A. hat sich durch die Übersetzung ungar. Werke ins Französische verdient gemacht. Er ist Direktor der New-York-Versicherungsgesellschaft in Paris, wo er auch als Korrespondent und Feuilletonist ungar. Tageblätter tätig ist. Selbständige Werke: *Eloges de Lukács, Mignet et Thiers* (1886), *Description financière et commerciale des forêts du royaume de Hongrie* (1886), *Párisi levelek és tanulmányok* (Pariser Briefe und Studien, 1908).

Aranyossy, Akusius, Maler und Graphiker, geb. 1872, gest. 1898. Sein Portrait des Bischofs Bubics erregte seiner Zeit bedeutendes Aufsehen.

Arató, Friedrich, Pädagoge, geb. 28. Juli 1859 in Keszthely, war. nach Absolvierung der philosoph. Studien, von 1883 bis 1898 in Szeged als Professor tätig, wurde dann zum Direktor der staatl. höheren Mädchenschule in Mezőtúr ernannt und 1905 in gleicher Eigenschaft nach Pozsony transferiert. A. publizierte Kulturstudien und Aufsätze über Schulwesen und über das Freimaurertum. Selbständige Werke: *A binär algebrai alakok invariánsai* (Die Invarianten der binären algebraischen Formen, 1887), *Nőnevelés és idealizmus* (Frauenerziehung und Idealismus, 1895), *A leánygimnázium* (Das Mädchengymnasium, 1891), *Az Árpád-páholy története* (Geschichte der Arpadloge, 1895), *Túri emlékeim* (Erinnerungen aus meinem Leben in Mezőtúr, 1907), *A szabadkőművesség* (Das Freimaurertum, 1902, preisgekrönt).

Arday, Géza, Militärschriftsteller, geb. 1873 in Komárom, absolvierte die Kassaer Militärrealschule und trat 1894 bei der Honvédschaft (ungar. Landwehr) in Dienst, wurde 1900 zum Oberleutnant und Militärschulprofessor ernannt und wirkte als solcher ein Jahr an der Fehértemplomer Militär-Oberrealschule und sechs Jahre an der Pécser Kadettenschule. Von 1907/1911 leistete A. Truppendienst und wurde als Honvédhauptmann 1911 wieder der Soproner Honvéd-Oberrealschule als Professor zugeteilt. 1907 wurde er in Anerkennung seiner ersprießlichen Wirksamkeit mit einem Belobungsdekrete des Honvédministeriums ausgezeichnet. Sein Werk: *A lőpor és robbanó anyagok technologiája és történet fejlődése* (Die Technologie und die histor. Entwicklung des Schiesspulvers und der Explosivstoffe, 1907) ist das erste Werk in Ungarn, das die Erzeugung des Schiesspulvers und der Sprengstoffe auf wissenschaftl. Basis behandelt.

Arday, Ignatz, Finanzschriftsteller, geb. 1834 in Igló, war mehrere Jahrzehnte als Finanzbeamter und Inspektor tätig und machte sich um die Ausbildung des ungar. Finanzwachkorps durch eine ganze Serie von ihm verfasster ungar. Lehrbücher sehr verdient. Aus Anlass seines Rücktrittes in den Ruhestand erhielt er den Franz-Josefs-Orden und das Finanzwachkorps kreierte in dankbarer Erinnerung eine seinen Namen führende Wohltätigkeitsstiftung in der Höhe von 20000 Kronen. Selbständige Werke: *A fogyasztási adók* (Die Verzehrungssteuern, 1874, seither in 3 Aufl. erschienen), *Az állami egyedáruságok és jövedékek* (Die staatl. Monopole und Gefälle, 1876, 3 Aufl.), *A sör-, szesz- és cukorgyártás* (Die Bier-, Spiritus- und Zuckerfab-

rikation, 1879, das erste technolog. Fachwerk in ungar. Sprache), *A pénzügyőrség szervezete és szolgálata iránti szabályok* (Organisations- und Dienstreglement der Finanzwache, 1887, 3 Aufl.), *A szeszadó* (Die Spiritussteuer, 1889, 2 Aufl.), *A jövedéki kihágások büntető eljárása* (Das Strafverfahren bei Gefällsübertretungen, 1890, bahnbrechend), *A szesz- és eczetgyártás műszaki eljárása* (Das technische Verfahren der Spiritus- und Essigfabrikation, 1891), *A magyar jövedéki büntetőjog* (Das ungar. Gefälls-Strafrecht, 1896, im Vereine mit dem Universitätsprofessor Dr. Exner). A. ist seit nahezu vier Jahrzehnten Redakteur des verbreiteten Taschenbuches *Pénzügyi Évkönyv* (Finanzielles Jahrbuch).

Ardényi, Desider, Journalist, geb. 1853, gest. 1892, hat zahlreiche humorist. Gedichte und histor. Skizzen veröffentlicht und in Pozsony eine Zeitschrift redigiert.

Arenstein, Josef, Mathematiker, geb. 12. Jan. 1816 in Pest, gest. 23. Feb. 1892, war von 1846 Professor an der Pester Josefs-Gewerbeschule und wurde in den 50-er Jahren an eine Wiener Oberrealschule berufen, an der er bis zu seiner 1865 erfolgten Pensionierung wirkte. Grössere Werke: *Beobachtungen über die Eisverhältnisse der Donau* (1850), *Maschinenlehre für Oberrealschulen* (1854).

Argenti, Demetrius, Homöopath, geb. 1809 in Vácz, gest. 27. Okt. 1893, wurde 1836 in Pest zum Arzte promoviert. A. hat sich um die Verbreitung der Werke Hahnemanns und der Homöopathie verdient gemacht. Aus seiner Feder erschienen: *Különféle betegségek hasonszenvi gyógyítása* (Homöopath. Heilung verschiedener Krankheiten, 1874), *Hasonszenvi gyógymód* (Homöopath. Heilverfahren, 1877, auch in deutscher Sprache erschienen), *Hasonszenvi utitárs* (Homöopath. Wegweiser).

Árkay, Aladar, Maler und Architekt, geb. 1868 in Temesvár, legte seine Kunststudien in Budapest und Paris zurück. Mit seinen Gemälden trat er 1894 zum ersten Male vor die Öffentlichkeit und gewann alsbald die Gunst der Kritik und des Publikums. Der Staat zeichnete den Künstler wiederholt durch Ankauf seiner Werke für die Museen aus. Á. errang 1889 mit seinem *Springbrunnenentwurfe*, 1896 mit dem Entwurfe der *Budaer Redoute*, — mit deren Baue er auch betraut wurde — 1900 mit dem *Sankt-Gerhardus-Entwurfe* u. m. a. erste Preise. Von Á. stammen der Entwurf der *Zrinyistatue* in Csáktornya (1902), die beiden *Babocsay-Villen* auf der Andrássystrasse, die *Gartenstadt des Vereines der Richter und 8 Anwälte* auf dem kleinen Schwabenberge (1911), das *Vereinshaus und Internat* dieses Vereines, die neue *ref. Kirche* in der Fasor samt *Gymnasium* (1913). Sowohl als Maler, wie auch als Architekt gehört Á. zu der Elite der modernen ungar. Künstlerschaft.

Árkay, Lidi, Malerin, geb. 1896 in Budapest, absolvierte daselbst die Ebner'sche staatl. Frauenmalakademie. Nennenswerte Werke: *Selbstportrait* (1912), *Männerportrait* (1913) etc. Á. beschickt alle Budapester Kunstausstellungen.

Árkay, Stephan, Maler, geb. 1874 in Budapest, absolvierte seine Kunststudien in Budapest, München und Paris und beschickt seit 1901 die Kunstausstellungen der ungar. Hauptstadt.

Krick I.

Árkay Aladár, épitész, festő

1071 A-29-32

1982. II.22. Petőfi 10.15 S.Gyné

Néhány szó zene közben

- Ugy látszik, szép hazánkban is annyira elharapódzott a nosztalgia divatja, hogy az Emlékezzünk régiekről hangzású, egykor költői ihletésü és ennek megfelelően szerénynek szánt felszólitás ma nem ismer határt. Az amatőr és félhivatásos multkutatók olyan eseményeket és személyeket hoznak felszinre, hogy az ember csak kapkodja a fejét. Hát ez is volt? Meg ilyen is volt? Szerencsére azonban ez a divat csak igy a XX. sz. vége felé tört ki az emberiségen. S a multnak az ő mérhetetlen mély kutja még győzi hirességekkel. Akár igaziak, akár nem, eseményekkel, akár nevezetesek, akár nem. S mert nem számit ma már az sem, hogy az emlékezésre alkalmat adó évfordulók olyan pontosan kerekszámuak legyenek, ez bátorságot ad ezuttal nekem is, hogy elésoroljak néhány dolgot, amiről ezidén februárban nem emlékeztünk meg. Bizonyára okkal. Időben visszafelé haladva, elsőnek Árkai Aladár nevére bukkantam, aki kerek 50 esztendővel ezelőtt hunyt el. Alig hiszem, hogy emlékeznének rá sokan. Epitész volt, gazdag polgároknak villákat, biróknak és ügyészeknek lakótelepet, az első budapesti lakótelepet tervezte. Ez az utóbbi tény is elegendő lenne, hogy ne idegesitsük vele egymást. De aztán ott van hires szobra Gellért püspökről, amely nem hivatalosan megnyitotta az azóta is folytonosan tartó nyilvános vitát középületeinkről, közszobrainkról. Fő alkotása azonban a budai Vigadó épülete, amely ma az Állami Népi Együttesnek ad otthont a Jorvin téren. S a rá való emlékezés még nagyobb hullámokat verne. Arra kapta ugyanis Árkai a megbizást, hogy teremtsen vele otthont a Budai Dalárdának, az akkor hajléktalan Zeneakadémiának és Népkönyvtárnak. De legyen alkalmas az intézmény sportolásra és végül táncmulatságok rendezésére is. A megrendelők lelkére kötötték Árkainak, hogy ne annyira a klasszicista stilussal, inkább azzal törődjön, hogy minél több hasznot hajtson. Az épitész udvariasan válaszolt: hiszem, hogy a tánctermek kiterjedése, melynél nagyobb Fővárosunkban csak pesti Vigadó terem, meg a királyi palota uj tróntermé lesz, a terem sürü használatát fogják maguk után vonni. De különösen az Eskü téri hid, a leendő Erzsébet hid megépitése, ezen a villamosvasutnak való átvezetése és a Lánc-hidnál végződő vasuti vonallal történő összekötése folytán az egész II. kerületnek bekövetkező fellendülése az előirányzottnál is nagyobb jövedelmet fognak eredményezni. Eddig az idézet. Mondom, ma az épület az Állami Népi Együttes otthona. Annak is szük. De ami az egyéb, a tánc és jövedelmezőség közti összefüggéseket illeti, ha jól emlékszem, idén februárban is minden jobb bál is valamelyik elegáns szállónkban került megrendezésre.

- Aztán itt van a másik évforduló. 170 éve nyitották meg a pesti német szinházat. Története egybefonódott az állandó magyar nemzeti szinház iránti törekvésekkel, ráadásul ugy, hogy ez a német szinház szoktatta rá a Pest-budaiakat a fix helyen levő, tehát nem vándorló, kőszinházra. Ugye érthető, ha ezt manapság nem érdemes bántani? Van olyan évforduló is,

amit talán csak még nem fedeztek fel. Annak a jogszabálynak a kiadását t.i., amit akkoriban uj ipartörvénynek neveztek és a szabad vállalkozást tette lehetővé. A törvény fölé az 1872. február 27. dátumot nyomták. Ugyanide tartozhat az a 355 éves esemény is, amely szerint egy Mengl Gáspár nevü selmecbányai bányász a szilaknai felső biber táróban a világon először végzett puskaporos repesztésü kisérletet. Ha majd ugy igazán felfedezzük ezt az évfordulót is, könnyen bebizonyithatjuk a világnak, hogy a pusztitó eszközök békés célu felhasználása is eredendően magyar találmány. És végül egy évforduló, amelyről igazán könnyen belátható, hogy miért nem verik nagydobra. Ugy adom tovább, ahogy találtam, egyéb pontositó mellékadatok hiján. Eszerint 1897. február 28-án fizettek először Magyarországon labdarugás megtekintéséért belépő dijat. Lehet, hogy itt rontottunk el sokmindent?

Wolf Tibor jegyzetét hallották.

LIV. évfolyam. 3—4. (2977—978.) szám. Budapest, 1933. január 12.

VÁLLALKOZÓK LAPJA

Tiz millió pengő családi és társasház épitkezésekre

A *Vállalkozók Lapja* multheti számában hirt adtunk arról, hogy az OTI meghirdette családi és társasház építési kölcsönakcióját és már gyüjti is a kölcsönigényléseket. Miután előző közleményünk óta is az ország minden részében egyre nagyobb az érdeklődés ez uj építési hitelforrás után, érdeklődtünk *az OTI-nál a bejelentett hitelakció közelebbi részletei iránt, ahol az alábbi tájékoztatást kaptuk:*

Az OTI igazgatósága az intézet öregségi, rokkantsági stb. tartaléktőkéiből, kifejezetten

az épitőipari tevékenység megindítása céljából egyelőre 10 millió pengőt építési kölcsönök alakjában akar gyümölcsözően kihelyezni.

Hogy ebből a 10 millióból mennyit fordit *társasházak* és mennyit *családi ház* épitkezés támogatására, azt a befutott igénylések alapján fogja megállapitani. Az OTI felügyeleti hatósága, a belügyminiszter elvben már hozzájárult e kölcsönakcióhoz, csupán a folyósitás részletkérdései nincsenek még tisztázva, de a belügyminiszter már intézkedett, hogy

minden egyes, az OTI igazgatósága által megszavazandó kölcsön a belügyminiszterhez lesz felterjesztendő,

aki véglegesen határoz a kölcsön folyósításáról.

Az OTI javaslata szerint ugy bonyolitják le a kölcsönakciót, hogy a belügyminisztériumban egy bizottságot szerveznek, a kereskedelemügyi minisztériumban müködő *Lakásépitő Állandó Bizottság* mintájára és az OTI igazgatósága által előkészitett kölcsönügyek hétről-hétre ezen bizottság elé kerülnek végleges döntés céljából. Ami a kölcsön feltételeit illeti, a *még végleg nem fixirozott*

5—6%-os kamat és 25 éves törlesztési idő mellett társasházakra a telekérték plusz épitési költség 60%-át, családi házakra a telekérték plusz épitési költség 50%-át fogják folyósitanai.

A megfelelő saját tőkét nemcsak kimutatni, hanem deponálni is kell az OTI által meghatározandó pénztárba.

Természetesen az OTI összes vidéki kirendeltségei is bekapcsoltatnak a lebonyolitásba. Az épitkezés előrehaladásának a folyósitás érdekében leendő ellenőrzéséről az OTI ugyancsak kirendeltségei utján fog gondoskodni. A tehermentes telek értékének igazolása épen ugy, mint a LÁB-nál, *helyhatósági bizonyitvánnyal* fog történni. A kölcsön folyósitási arányát illetően nem a szobánkénti 1500 vagy 2500 P saját tőke lesz befizetendő, hanem *minden egyes kölcsönigényt aszerint birálnak el, hogy a telekérték és épitési költség egybevetésével családi házakra 50%, társasházakra 60% kölcsönt folyósitanak elsőhelyi bekebelezés mellett*, épen ugy, amint az árvaszékek szokták folyósitani kölcsöneiket.

A tőketörlesztés és a kamat negyedévenként előre lesz fizetendő.

Ennél nagyobb arányu kölcsön kivételes esetben csak *külön biztositék* mellett folyósitható.

Épitőiparosok *saját épitkezéseikre is igényelhetnek kölcsönt. Megkezdett épitkezések befejezésére* is lehet kölcsönt igényelni.

Átalakitásokra egyelőre kölcsönt igényelni nem lehet.

Hogy tehermentes épületekhez épitendő *toldalékokra* kölcsön igényelhető-e, az még nem tisztázott kérdés, ezért az ilyen igények is előterjesztendők.

Az igénylés csak az OTI által kibocsátott szövegü kérdőivvel történik, amely kérdőivből példányokat az érdekelt épitővállalkozók is sokszorosithatnak épittetőik részére. Az igénylés *bélyegmentes*, a kérdőivhez *semmiféle okmányt, tervet vagy költségvetést csatolni nem kell*, csak a kérdések pontos megválasztásával küldendő be az igénylés.

A saját tőkét tehermentes ingatlan nem helyettesitheti,

külön ingatlanfedezet csak arra szolgálhat, hogy indokolt esetben az igénylő 50% kölcsön helyett nagyobb kölcsönt kaphasson. *Az igények elbirálása a beérkezések sorrendjében történik* s az OTI igazgatósága az igények elbirálása alkalmából fogja bekérni a szükséges okmányokat.

A kölcsön elszámolása az épitkezés befejezésekor történik és az épitkezés ideje alatti kamatokat, valamint a folyósitási költségeket a megszavazott kölcsönösszegből levonják, a deponált saját tőkének az elszámolásáig esedékes kamatait pedig a kölcsönvevő javára irják.

*

Egyidejüleg a *Lakásépitési Állandó Bizottság* (LÁB) is lépéseket tett a pénzügyminiszternél, hogy tavaszra a hitelakciót folytathassa és e célra a bankoktól az O. L. H. Sz. utján legalább havi 2—300.000 pengőt kapjon az idei épitési évadra. Az *Országos Lakásépitési Hitelszövetkezetet* alapitó bankok a vállalt 30 millió pengős keretből még közel 10 millió pengőt nem folyósitottak és a bankzárlat idején a pénzügyminiszter fel is mentette őket a folyósitás kötelezettsége alól a pénzpiaci viszonyok javulásáig. Tavaly a LÁB emiatt a MABI tartaléktőkéiből folytatta a hitelakciót. A MABI tudvalevően öregségi tartalékalapjából 2.1 millió pengőt helyezett ki a LÁB utján, ami igen kitünő befektetés, mert a törvényben előirt 4%-os kamatozás helyett évi 8% kamatot hoz. A tavalyi MABI-pénzből még 90.000 pengő áll a LÁB rendelkezésére és a jövő héten ülnek össze a MABI kiküldött igazgatósági tagjai a LÁB-ban e 90 ezer pengő kihelyezése tárgyában, de *a MABI készpénz nyilatkozott tavaszra ujabb 1—1.5 millió pengőnek a LÁB utján leendő kihelyezésére.*

Ami az OTI épitési hitelakciójának lebonyolitását illeti, a belügyminiszter kérdést intézett a kereskedelemügyi miniszterhez, hogy a LÁB vállalhatná-e az OTI tartaléktőkéjének kihelyezését és erre igenlő választ is kapott. Mindenesetre legcélszerübb volna ujabb hasonló szervnek a belügyminisztériumban leendő alakitása helyett *az OTI tőkék kihelyezésével is a 9 éves tapasztalatokkal rendelkező LÁB-ot megbizni*, amely esetben az OTI igazgatósága épugy képviseltetné magát a LÁB-ban, mint tette a MABI. Természetesen az OTI a LÁB utján a bervbevett kamat- és törlesztési feltételek mellett helyezhetné ki tőkéit. Most csak az a kérdés, hogy a pénzügyminiszter nem mond-e vétót az OTI hitelakciójának, amely a 8% kamatozás mellett 10% árfolyamveszteséggel folyósitott O. L. H. Sz. kötvénykölcsönnel párhuzamosan futna.

KORÁNYI és FRÖHLICH

vasszerkezet, fémportál, napellenző és redőnygyár

TELEFON: 32—3—76. **BUDAPEST, VIII., KISFALUDY-UCCA 5.** TELEFON: 45—9—86.

GYÁRTMÁNYAINK anyagban és minőségben utolérhetetlenek!

A Fővárosi Közmunkatanács részben módositotta az épitésügyi szabályrendeletet

Budapest épitészei hosszu évek óta állandó éles harcot folytatnak az épitésügyi szabályzat elmaradottsága ellen és állandóan sürgetik annak radikális reformját. Közel két év előtt a Közmunkák Tanácsa nagyszabásu megbeszélést folytatott a reform módozatairól, azóta azonban nem hallottunk semmi konkrétumot arról, hogy hogy a Közmunka Tanács mit készül tenni ebben az ügyben. A reformért való harc azonban mindinkább élessé vált és érzésünk szerint a kulminációs pont felé közeledett.

Hogy ez érzésünk nem csalt, az most bebizonyosodott, amikor a *Közmunkák Tanácsa az 1932. év végén két nagyjelentőségü határozatot adott ki*, amelyek az épitésztársadalom állandó követeléseiből néhányat kielégiteni alkalmasak. Addig is, amig a határozatokat behatóbban megvitathatjuk, azokat a következőkben röviden ismertetjük:

I. 4490/932. 4. sz. határozat.

1. Az épitési szabályrendelet eddigi 130 §. helyére uj intézkedéseket léptet életbe. És pedig:

a III. övezetben továbbra is a telek 66%-nak hagyandó beépitetlenül, az uccákról 5 m-re szabad csak épiteni, — de *a szomszédtól való távolság*, amely együtt az épület magasságának egynegyede volt, legalább 3 m és legfeljebb 3.50 m, az esetben, ha a háznak szomszéd felőli oldala 10 m-nél hosszabb, a következő módon szabályoztatik: „Az épületet az oldalszomszéd felőli telekhatártól legalább olyan távolságra kell elhelvezni, amilyent a $\frac{T}{30}$ képlettel való kiszámitás ad, amely képletben T jelenti az emelendő épületnek az oldalszomszéd felé néző oldala homlokzati területének négyzetméterben kifejezett számát, az osztó 30 szám, az osztási eredmény pedig folyómétert jelent, a szomszéd telk felőli telekhatártól mért távolságnak azonban nem kell többnek lennie az odanéző épület magasságánál, ha 10 m-nél hosszabb méretü épületnek egy része homlokzatával legalább 5 m-rel visszalép a telek belseje felé ez a visszalépő rész nem számitandó hozzá a homlokzati területhez."

Mig tehát eddig a szomszédok közötti távolság a 14 m-es legnagyobb magasságnál 2.00 × 3.5 m lehetett, ezentul ugyanilyen magasság mellett 10 m-es hossznál már 2.00 × 4.66, 20 m hossznál 2.00 × 6.66 m és a maximális 14 méter 30 m hossznál érctik el. Ez a kitünő és igen bölcs rendelkezés *véget vet annak a helyzetnek, hogy a III. övezetben a házak közötti távolság igen kicsi, azaz a magasság fele lehetett és legalább is a szobák fele a szomszéd ház mellékhelyiségeibe nézett, és napfénybeesés szempontjából a zártsoru beépitésnél is rosszabb viszonyok keletkeztek.*

Minthogy a III. övezetben — pld. a Pasaréti ut környékén — igen gyakoriak a roppantul keskeny telkek, ez intézkedés e beépitetlen telkek tulajdonosait elég sulyosan fogja érinteni, nevezetesen a 20—25 m széles, de nagyon hosszu telkeken. Ezek jövőbeli beépitési lehetősége egyenesen kétségessé vált, mert 14 m magasság mellett a 20 m hosszu házhoz kétoldalt 6.66 m hagyandó beépitetlenül, ami azt jelenti, hogy beépitésre mindössze 6.64 m szélesség marad, illetve a 25 m széles telkeken 15.15 m. Ez azt jelenti, hogy *27—30 m-nél kisebb szélességü telkek észszerü beépitése lehetetlenné válik*, illetve csak kis magasságig történhetik. Bizonyos, hogy ez néhány telektulajdonost igen sulyosan fog érinteni, de bizonyos az is, hogy az épitési módot meg fogja javitani.

(Ezenkivül a 8314/932. sz. határozat szerint emeletenként 4 lakás létesithető).

A IV. övezetben mindössze annyi változás van, hogy a szomszédtól való távolság a jövőben *a magasság egynegyede helyett annak egyharmada lesz.*

A 17. § kiegészittetik azzal, hogy *ikerházak a jövőben csak egyszerre és egységes terv szerint épithetők fel.* Örömmel kell köszönteni ezt az intézkedést, mert hiszen épen az ikerházak helytelen alkalmazása csufitotta el városunk nagyrészeit. Végül a határozat ezt az intézkedést kiterjeszti a 134. §-ra is.

II. 9314/932. sz. határozat.

Jóval terjedelmesebb és nagyobb jelentőségü ez a II. határozat, amely az 1093/921. sz. határozatot, az u. n. *épitési könnyitéseket hivatott pótolni 1932 december 31-én.* E határozat 33 pontjában találjuk azokat az intézkedéseket, amelyeket az épitészi kar évek óta sürgetett. Az intézkedések pontok szerint a következők:

1. Közművekkel nem rendelkező, 300 négyzetöles telkeken csak családi házakat és legfeljebb 2 drb kétszobás konyhás terjedelmü házat lehet épiteni.

Ez az intézkedés legalább *részben véget vet a vad épitkezéseknek*, amelyek a még szabályzatlan területeket olyan helyzetbe hozzák, hogy azok egészségesebb beépitése sohasem lesz már lehetséges. Épitészek részéről *az intézkedést inkább enyhének tartják, mert hiszen — felfogásuk szerint — ma éppen a határozatban körülirt legkisebb épitkezések okoznak jóvátehetetlen károkat*

2. A tulajdonjogi korlátozások előzetes telekkönyvi biztositását követeli meg.

3. A 17. §-t kiegészitő intézkedések végre *intézményesen lehetővé teszik a sorházak létesitését.* Olyan nagyjelentőségü határozat ez, hogy a pontot teljes szövegében közöljük:

„Zártsoru épités alá eső területen utvonalaktól körülhatárolt tömbre, egységes beépitési terv alapján megengedhető a *sorház beépitési mód*, olyképen, hogy a tömb csak egyirányban épithető be, még pedig az uccák felőli épitési vonalaktól mért és az egész tömbre nézve egységesen megállapitott mélységig. A házsoroknak mind uccafelőli, mind udvari homlokzatvonala épületszárnyakat kizáró egységes vonalat alkosson, a tömb keresztirányu oldalai a házsorok közötti udvarterületnek megfelelő szélesség szabadon hagyandó. Az ilyen beépitésmódra célbavett telektömb kialakitásánál figyelemmel kell lenni az *épületsorok kedvező égtáji fekvésére.*

A tömböt alkotó egyes telkek alakitására, méret és terület minimumaira az általános szabályok érvényesek. Ha azonban a sorház legfeljebb egy emeletes és az azt alkotó valamennyi épület egy magassággal takaratlan határ- és tüzfalakat nem hagyó egységes homlokzati és tömegmegoldásokkal épült: az egyes telkek legkisebb homlokzati és szélességi mérete 8 m-ig is leszállitható. Ha pedig a tömb sorházai az előző pontban jelzett módon egységes terv és program alapján egyidőben egészben épülnek be, az egyes telkek legkisebb homlokzati és szélességi mérete 6 m-re is engedélyezhető. Ez esetben azonban az egyes telkek telekkönyvi megalakitására az engedély csak valamennyi épület teljes elkészülte után adható meg.

A telkek beépitetlenül maradó részei egységes udvart alkotnak és a hatóság elrendelheti, hogy az ilyen udvar kertszerüen képezendő ki és tartandó fenn. Az egyes telkek közt keritéseket csak áttört és az egész udvarra egységes kivitelben szabad készitení.

A sorház épitési módot és annak a jövőbeni fenntartását a tömb telkein is telekkönyvi bejegyzéssel is biztositani kell."

4. Ez a pont a sorházak létesitését *a szabadon álló épitési mód alá eső területeken is megengedi a IV. övezet kivételével.* Ha egységes terv alapján kéretik az engedély. Ezeket a szabadon álló sorházakat *csoportházaknak* nevezi a határozat, hosszuk a III. övezetben 30 m lehet, más övezetben 60 m. Az egy csoportot alkotó telkek beépitése nem haladhatja meg a telkek 25%-át és az egyes telkeknek legalább 300 m² területtel kell birnia. Ha az egyes házak csak egy lakást tartalmaznak, ugy azok homlokzati szélessége 6 m-ig csökkenthető. A telekkönyvi megosztás ez esetben is csak felépités után történhet meg.

Igy tehát a 3. és 4. pont végre törvényesen is lehetővé teszi a sorházak épitését. Örömmel kell megállapitanunk, hogy a Közmunkák Tanácsa azokat a javaslatokat, amelyeket e sorok irója Münnich Aladárral együtt kidolgozott, lényegükben magukévá tette és a saját határozata kiindulópontjának tekintette

5. Az épitési engedély a jövőben csak akkor kézbesitendő ki előbb a szomszédoknak, ha azok érdekeit sérti. Ez az intézkedés az épitkezés korábbi megindítását teszi lehetővé.

6. A jövőben a Közmunka Tanács meg fogja határozni azokat az *eseteket, amelyekben a szabályzattól való eltérést engedélyező* I. foku határozat felterjesztése mellőzhető. Ez a rövid és célszerü intézkedés az épitésznek rengetek *eljárást* és *kijárást fog megtakaritani* és a Közmunkák Tanácsát rengeteg felesleges munkától mentesiti.

7. Az eddigi előzetes épitési engedélyt „igazolvány" kiadásával helyettesiti, amelynek birtokában az előmunkálatok megkezdhetők.

10. A harmadik övezetben az eddigi gyakorlattal szemben emeletenkint 4 lakás létesithető.

11. A belső magasságokat az I. és II. övezetekben 3.20-ról 2.80 m-re, a többi övezetekben 2.60 m-re szállitja le. Azonban ezek segitségével sem szabad a 171. §-ban előirt épületmagasságokon belül több emeletsort létesiteni. — Ezen intézkedés az uccák szélességi és magassági arányát megjavitani alkalmas. Azonban más szempontoknál fogva nem teljesen célszerü.

12. Nem teljesen érthető, hogy miért szabad mühelyeket, amelyek állandó tartózkodásokra szolgálnak és ahol megerőltető testi munka folyik, 2.20 m ürmagassággal létesiteni.

13. Fenntartja az épitésügyi szabályzat 171. §-ának azon intézkedését, hogy ha az emeletmagasság nagyobb, akkor az épület összmagassága 1.50 m-rel növelhető. Nem világos, hogy ezen intézkedés milyen célt szolgál, *miért szabad az ucca szélességi és magassági arányát rontani azért, hogy a szobák magasabbak legyenek a gyakorlatilag beváltnál?*

14. A 176. §-t oly módon módositja, hogy az uccai menetben a szoba mélysége 4.50 m lehet, családi és munkásháznál pedig 4.00 m is elégséges.

Még fontosabb az, hogy egyszobás lakás esetén a szoba 15 m² legyen, de további szobák 8 m²-rel is épithetők. Ez az igen nagyjelentőségü intézkedés *lehetővé teszi a hálókamrák bevezetését.* A cselédszoba nélküli lakásokban a konyha legalább 10 m², de cselédszoba esetén 8 m² is lehet. Még ennél is fontosabb az, hogy egy- és kétszobás lakásoknál ebből is engedmény tehető az esetben, ha teljesen berendezett tőzőfülke létesittetik. Hosszas harcaink nagy eredménye ez a határozat.

A cselédszoba alapterületét 6, illetve 8 m²-ben állapitja meg.

17. Megengedi, hogy éléskamra, fürdőszoba és árnyékszék szellőztető kürtővel létesittessék.

19. Földszintes és egyemeletes családi házaknál egy téglavastag téglafallal is szabad épitkezni, ha a fal hőszigetelő értéke bebizonyittatik. A korszerü tudományos álláspont tudomá-

Az Ifj. WALLA JÓZSEF cementárugyár r.t.

Budapest, X., Asztalos Sándor-ucca 12. Tel: 31-0-93, 36-6-15

jelenleg még olcsóbban áll tisztelt vevői rendelkezésére mert

MEGSZÜNT A KARTELL!

mielőtt tehat **márványmozaiklap, cementlap, padlóburkoló, fayence falburkoló** és **mükő munkált** kiadná, saját érdekében forduljon ajánlatért cégünkhöz ahol a minden izlést kielégitő nagy választék raktárunkon állandóan megtekinthető.

Kutgyürük, betoncsövek, minden méretben nagy mennyiséghen vannak állándóan raktáron.

Elsőrangu minőség, olcsó árak, pontos kiszolgálás!

Épitőmesteri szakvizsgára és elővizsgára előkészitenek nagy gyakorlatu épitőmesterek. VII., Szent Domonkos u. 19 I. 9. Jelentkezés: d. u, 3-tól 7-ig.

A-29-33

sulvételét jelenti ez intézkedés.

20. Családi házak, ha zártsorban — tehát sorházrendszerben vagy ikerház alakjában épülnek, féltégla vastagságu határfalakkal készülhetnek. Ez azt jelenti, hogy ezen épitési módnál 2 × 0.38 m falvastagság helyett 2 × 0.13 m falvastagság is elégséges, ugyhogy e falakban 60%-os megtakaritás érhető el.

21. A 224. §-nak a szilárdsági követelményekre vonatkozó intézkedése kiegészittetik azzal, hogy a falvastagság, hőszigetelő értékét esetről-esetre a szabályzattól eltérő módon is meg lehet állapitani.

22. Földszintes családi háznál egyszerü gerendamennyezet is megengedhető.

23. Földszintes és egyemeletes családi háznal. ha a tetőür nem használtatik ki, a födém és a tetőszerkezet összeépithető.

27—29. Földszintes és egyemeletes családi házakban a lépcső alsó tüzmentes boritással puhafából is készithető, a karszélesség legalább 1.10 m legyen, a lépcsőfokok magasságának es szelességének aránya a magasság másfélszerese lehet.

30. Az ablakok nyilásfelülete a megvilágitandó helyiség alapterületének egytizede lehet.

31. Az 528. §-nak a használati engedély kiadására vonatkozó korlátozása felfüggesztetik, tehát ez engedély november 15-től április 15-ig terjedő időben is elnyerhető.

33. A tervek birálatának alapjául szolgáló adatok tekintetében az eddigi könnyitések fenntartatnak és a Magyar Mérnök- és Épitészegylet 1931. évi vasbeton szabályzata léptetik életbe.

*

Azt hiszem, e rövid ismertetésből. is kitünik, hogy a Közmunkák Tanácsa uj határozattaival olyan intézkedéseket léptetett életbe, amelyek a fővárosi épitkezéseket korszerüvé tenni hivatottak. Bár vannak az egyes pontokban olyan intézkedések, amelyekhez szó fér, amelyek beható megvitatás tárgyává volnának teendők, bár az épitésügyi szabályzat számos olyan pontjára lehetne reámutatni, amely még alapos reformra szorul — *mégis nagy elismeréssel kell lennünk a Közmunkák Tanácsa iránt, amely meglepetésszerüen kiadta ezt a határozatot*

Az épitésztársadalom sok éven át folytatott harca tehát — legalább részben — olyan eredményekhez vezetett, amelyek örömére szolgálhatnak. A szabályzatnak előadott megváltoztatása *az általunk állandóan hangoztatott elvek messzemenő elismerését jelenti. Ebből azonban az következik, hogy, ha az épitésztársadalom indokolt és jól alátámasztott kivánságaiért harcba lép és ezt a harcot tudományos felkészültséggel folytatja, a kivánságok teljesitése elől a hatóságok el nem zárkózhatnak. Vannak közöttünk sokan, akik az ilyen harcokat meddő időpazarlásnak szeretik minősiteni, értéktelen fecsegésnek és irka-firkálásnak nevezik azt. A most elért eredmények azonban azt bizonyitják, hogy ezen oldalnak semmiképen sincs igaza, és azt a munkát, amelyet a mérnöktársadalom társadalmi kötelezettségénél fogva közérdekből végzett, nem szabad abbahagynia, hanem ellenkezőleg a sikerből meritett bátorsággal kell folytatnia mindaddig, amig álláspontja 100 százalékig fog érvényesülni — és ezentul a még jobb műszaki eredmények értelmében azokat is el tudja ismertetni és át tudja vinni az élet valóságába*

Dr. ing. Bierbauer Virgil.

Szabadalom-bitorlási per a Goldmann és Antal cég ellen

A Goldmann és Antal vállalkozói cég ellen nemrégiben érdekes szabadalombitorlási pert inditott a Magyar Többtermelést Előmozditó Rt., arra hivatkozva, hogy a Goldmann és Antal cég a részvénytársaság tulajdonát képező és a szabadalmi birósagnál igazolt találmányát, amely a „Vasszáru lakóházak tetőzetéhez" cimét viseli, engedély nélkül előállitja, forgalomba hozza és tiltott módon használja. A Magyar Többtermelést Előmozditó Rt. kérte a birőságot, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket a szabadalmat jogtalanul használó Goldmann és Antal cég ellen.

A biróság meg is inditotta az eljárást és szakértők alkalmazásával birói szemlét is tartott. A szemlén a járásbiróság két birája és Szilárd Frigyes főmérnök, törvényszéki hites szakértő vett részt. A biróság elrendelte, hogy a Goldmann és Antal cég telepén vegyék zárlat alá mindazokat az eszközöket és készülékeket, amelyek a bitorlás végrehajtásához szolgálhatnak és ennek foganatositására zárgondnokot rendelt ki.

A M. É. Sz. mesterdijai. A Magyar Épitőművészek Szövetsége az idén másodizben adja ki az egy évvel ezelőtt alapitott mesterdijat oly két évnél nem idősebb, ténylegesen felépült épitőművészeti alkotásnak, egyéni vagy társasmunkának, köz- vagy magánépületnek, mely épitőművészi szempontból becses és kiemelkedő értéket képvisel. Az elmult évben ezt a mesterdijat néhai Árkay Aladárnak adta ki a M. E. Sz. a bolgár templomért. A dijat kivételesen a szövetségen kivül álló épitőművészek is elnyerhetik. A M. É. Sz. felkéri a magyar épitészeket, hogy a dijra érdemes műveket — akár saját, akár pedig más művét — a titkárnál jelentsék be legkésőbb ez év február hó végéig (cim: Wannenmacher Fábián, Budapest, II., Bimbó u. 15.)

Országos Háborus Műszaki Emlékmű Bizottság közgyülése. Az Országos Háborus Műszaki Emlékmű Bizottság január hó 19-én (csütörtökön) délután 6 órakor a Magyar Mérnök és Épitész Egylet (IV., Reáltanoda u. 13—15), az I. emeleti nagyteremben közgyülést tart. A közgyülésre a magyar műszaki társadalom minden egyes tagját bajtársi szeretettel hivja meg elnökség.

Elő kell fizetnie a Vállalkozók Lapjára, ha nem akar a nagy versenyben lemaradni!

HIREK

A budai ingatlantulajdonosok és az épitőipari érdekeltségek az épitkezések széleskörü megindításáért

A *Budai Ingatlantulajdonosok Egyesülete* az épitőipari érdekeltségek bevonásával népes értekezletet tartott dr. *Bárdos* György elnöklete alatt. Az értekezleten részt vettek az I. és II. kerületi iparoskörök, az Épitőmesterek Ipartestülete, a Kőmüvesmesterek Ipartestülete és Egyesülete, a Magánmérnökök Országos Szövetsége, a Villamosszerelők Ipartestülete, a Magyarországi Épitőanyagkereskedők Szövetsége, a Gazdaságvédelmi Társaság, ezenkivül a mérnöki és épitészi kar tagjai nagy számban és sokan a budai ingatlantulajdonósok közül.

Dr. *Bárdos* György elnök részletesen foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy

lehet-e tulépitkezésről addig szó, amig a fővárosban a mai lakásviszonyok vannak.

Hivatkozott a statisztikai adatokra, melyek szerint egy szobában 3-ad és 4-ed magával közel *360 ezer ember* lakik. Elrettentően sok a nyolcadmagával lakók száma: 80 ezer és 15 ezer ember lakik tizedmagával. Ebből a számból 9000 olyan ember van, aki *ember befogadására nem alkalmas pincelakásban lakik.* Közel 450 ezer ember szük udvari lakásban huzódik meg és majdnem *5000 a száma azoknak a lakásoknak, amelyeknek ablaka nem is udvarra, hanem világító udvarra, zárt folyosóra vagy lépcsőházra néz.* Rámutatott arra, hogy mig a környék lakosságának száma 1920-ban 288.329 volt, addig ez a szám 1930-ban 415.854 lett. *Ez a rengeteg ember a fővárosból azért vonult a perifériákra, mert a fővárosban nem talált megfelelő lakást.* Ezzel szemben az üres lakások száma alig 5000, ami a 270 ezer lakásnak elenyésző százaléka. Megállapitott tény, hogy 5 százaléknak kellene üresen állani ahoz, hogy egészséges fluktuáció megindulhasson.

Az ujonnan épült házak kamatterhén minden esetre enyhiteni kell,

de itt az érdekeltek száma aránylag nem nagy. Megállapitotta, hogy

az épitkezésekben nem szabad stagnációnak bekövetkeznie, mert ez a munkanélküliek számát növeli, ami a társadalom szempontjából veszedelmet jelent.

Inditványozta, hogy törvényjavaslat-tervezetét az értekezlet tegye a magáévá és gondoskodjék arról, hogy az a hivatalos körök elé kerüljön. Ebben szükségesnek tartja, hogy

kötelezően kimondassék, hogy egyesületek, testületek, ha vagyonukat ingatlanba akarják fektetni, ugy kész épületeket ne vehessenek, hanem épitkezzenek. Nyilvános számadásra kötelezett vállalatok ugyanazon összeget legyenek kötelesek épitkezésre forditani, mint amely összeget tantiém cimén kifizetnek. Erős adó- és illetékkedvezményeket kell adni azon telekvevőknek, akik telkükön záros határidő alatt épitkeznek. Meg kell könnyiteni azon telektulajdonos parcellázását, aki fenmaradó telkére épit. Az egy éven belül épitkező az uj házából eredő jövedelem után bizonyos ideig adót nem fizet. Adóamnesztiában kell részesiteni azokat a tőkéket, amelyeket eddig elrejtettek vagy jogosulatlanul külföldre vittek.

Minden eszközzel elősegitendő, hogy *a polgárság saját családi házát felépithesse és ezzel a nemzeti vagyont emelje, egyben az ipar és kereskedelem egyre gyengülő vérkeringésébe friss és éltető erőt vigyen.* Az előterjesztéshez *Stulcz* Ferenc, *Grenyó* Bertalan, a Kőmüvesmesteri érdekeltségek, *Abos* Brunó az Épitőmesteri Ipartestület, *Breiner* Márton az Épitőanyagkereskedők Szövetsége, *Stein* Rudolf a Magánmérnökök Országos Szövetsége, dr. *Pénzes* Mihály a II. kerületi, *Tóth* István az I. kerületi iparoskörök és a Villanyszerelő Ipartestület, dr. *Lugmayer* József a Gazdaságvédelmi Társaság, *Pásztélyi* Vilmos, dr. *Berényi* Sándor, *Bozó* Gyula és *Mészáros* Mihály az ingatlantulajdonosok részéről szólaltak fel és dr. *Bárdos* javaslatát magukévá tették. Az értekezlet elhatározta, hogy a törvényjavaslat-tervezetet a legsürgősebben a kormányhoz juttatja, hogy az abban foglaltak gyors megvalósitásával, már a tavaszi munkálatok szélesebbkörü lendülete biztositható legyen.

KELEMEN TIVADAR okl. gépészmérnök. VI., Lehel-ucca 8.
***Portál* és *áruházberendező*, *épületasztalos-munkák* fa-, és vasszerkezeti gyár, famegmunkáló.** Telefon: 91-2-93.

Miniszteri elismerés. A kereskedelmi miniszter *Majhen* Ferenc budapesti műbutorasztalos mestert azért, mert külföldön fáradhatatlan szorgalmával szerzett szakismereteivel a magyar kézmüvesipar tisztes hagyományait hiven megőrizve, értékes és közhasznu munkásságot fejtett ki, miniszteri elismerő levéllel tüntette ki. Ebből az alkalomból a Muraközi Szövetség közgyülésen Majhen Ferencet ünneplésben részesitett. Az ünnepeltnek a miniszteri elismerő levelet a Muraközi Szövetségnek elnöke, *Molnár* Dezső altábornagy nyujtotta át.

Illyefalvi Lajos — kormányfőtanácsos. A kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére *dr. Illyefalvi* Lajosnak, a székesfővárosi statisztikai hivatal igazgatójának a magyar statisztika és a statisztikai tudomány továbbfejlesztése terén szerzett érdemei elismeréseül a magyar királyi kormányfőtanácsosi cimet adományozta.

Nyugalomba vonult Morvay Jenő. A kormányzó a kereskedelemügyi miniszter előterjesztésére *dr. Morvay* Jenő helyettes államtitkári cimmel és jelleggel felruházott miniszteri tanácsosnak nyugalomba vonulása alkalmából hosszu éveken át kiváló buzgalommal és példás lelkiismeretességgel teljesitett munkássága elismeréseül az államtitkári cimet adományozta.

Szily Kálmán — államtitkár. A kormányzó a kultuszminiszter előterjesztésére dr. *Szily* Kálmán államtitkári cimmel felruházott müegyetemi ny. r. tanárt államtitkárrá nevezte ki.

Elhunyt műszaki főtanácsos. Hoffmann Sándor nyug. kir. müszaki főtanácsos, a nyiregyházai államépitészeti hivatal volt főnöke, 63 éves korában Budapesten elhunyt.

A Berettyó Vizszabályozó és Ármentesitő Társulat most ünnepelte főmérnökének, *Mihalik* Ferencnek negyedszázados jubileumát. A jubilánst dr. *Thury* László elnök és *Korbély* József üdvözölték.

Szentendrén uj weekend-telep alakul. Szentendre városa nagyobb mennyiségü ingyentelket bocsátott a Mefhosz rendelkezésére, hogy a csodás szépségü Bucsina völgyében, a Sztara voda forrás mellett a Dunaparton nyaraló és weekendező telepeket létesithessen.

Demonstráció a közüzemek ellen

A budapesti kereskedelmi és ipari érdekképviseletek *vasárnap, január 15-én délelőtt fél 11 órakor a pesti Vigadó nagytermében* tüntető nagygyülésen követelik a magángazdaságnak méltánytalanul versenyt támasztó hatósági üzemek megszüntetését. Az állami és törvényhatósági üzemek felülvizsgálata csigalassusággal folyik, miközben a közüzemek terjeszkednek, ez ellen tüntet Budapest adófizető iparos és kereskedő polgársága. A nagygyülés elnökéül és vezérszónokául dr. *Éber* Antalt, a kamara elnökét kérték fel de felszólalnak még számosan, az egyes szakmák részéről is.

Helydijkedvezmény a Nemzetközi Vásár kiállitóinak. A Budapesti Nemzetközi Vásárra a jelentkezések az utóbbi napokban erőteljesen megindultak. A kereskedelemügyi miniszter felhivására a magyar gyáripar a szokottnál is nagyobb mértékben fog az idei vásáron résztvenni. A Vásár vezetősége a január 15-éig jelentkező kiállitóknak 10% helydijkedvezményt juttat. A január 15-ike után jelentkező cégek már a szabályzat szerinti teljes helydijat kötelesek megfizetni.

Ujpest-Rákospalotai iparoszsebnaptár 1933. évre most jelent meg Alscher Ödön és Holl Béla szerkesztésében. Igen ügyesen összeállitott kis könyv. A naptári részen kivül az ujpesti és rákospalotai iparosszervezetek jegyzékét, OTI illetéktáblázatot, postai- és egyéb illetékeket tartalmaz, a legjelentősebb része pedig az ujpesti és rákospalotai iparosok cimjegyzéke.

A pestszenterzsébeti közmunkák lebonyolitására szánt MABI kölcsönt a város, mint Terényi Mór főszámvevő kijelentette, január hó közepén fel fogja venni, miután a pénzügyminiszter a tranzakciót jóváhagyta. A tavaszra előirányzott közmunkák végrehajtása tehát biztositva van.

Gazdasági vasutat épittet a petőházi cukorgyár szükségmunka gyanánt. A keskenyvágányu gazdasági vasutat a sopronkövesdi bérgazdaságból kiindulva Peresztekig épitik meg. A gazdasági vasut hossza 4 kilométer lesz.

A Mira keserüvíz egy órán belül görcsmentesen hajt!

Ivókurákra Mira glaubersós gyógyvizet használjon!

FŐVÁROS

Mi ujság a városházán?

Lapunk legutóbbi számában felvetettük azt a gondolatot, hogy a fővárosnak fölös és nem megfelelő hozadékkal biró ingatlanait az észszerüség törvényei szerint is el kell adnia és az ezekből befolyó összegeket a főváros területén levő ingatlanok tatarozására, modernizálására kell felhasználni. E gondolat a szakma széles rétegeiben élénk visszhangra talált és ma már ott tartunk, hogy komoly és számottevő pénzügyi körökben is foglalkoznak e gondolat megvalósitásával. Rámutattunk arra, hogy az ilyképen eladásra kerülő ingatlanokból legalább öt millió pengő készpénz volna biztositható, amely megfelelő garanciák mellett a háztulajdonosoknak olcsó kamatozás mellett, kizárólag tatarozás céljaira volna kölcsönként folyósitandó. Az elgondolás szerint a háztulajdonosok is 50%-os tőkével járulnának hozzá a tatarozás költségeihez. Misem természetesebb, hogy a tatarozási adókedvezmény további fentartása ugyancsak alapfeltételként jelentkezik, mert ilyen körülmények között a pénzpiac sulyos helyzete dacára biztos remélhető, hogy az akció sikerrel fog járni. Ha a számitásaink nagyjában helyesek, ugy évenként mintegy 2—3 millió pengő állandó és évenkint körforgásszerüen megismétlődő tőke jutna az épitkezési munkálatok céljaira, amely — Budapest felépitményeinek mai állapotát számitva — mintegy 2—3000 épületen végzendő tatarozással volna egyenlő. Ez a főváros statisztikai kimutatásai szerint mintegy 10%-át jelenti a főváros felépitményeinek. Ha most ezt a kis statisztikát tovább vizsgáljuk és boncoljuk, ugy hamar rajövünk arra, hogy ez a munkaalkalom ugyancsak közel két-háromezer iparosnak jelentene — hacsak kis mértékben is — munkaalkalmat, amelyhez azután az egyéb munkaalkalmakat számitva, a létminimumot jelentené számukra.

A legutolsó statisztikai kimutatások szerint az épitőiparosságnak mintegy 65%-a áll minden foglalkoztatás nélkül, mig fenti esetben az épitőiparosságnak mintegy 33%-át lehetne kenyérkeresethez juttatni. Nagy jelentősége volna az elgondolás keresztülvitelének a munkanélküliség kérdésénél is, mert e munkálatok meginditása legalább 5—6000 munkanélküli épitőmunkás alkalmazását vonná maga után, ugyhogy az eltartottakkal együtt mintegy 20.000 embernek jelentene kenyeret. Eltekintve azonban a rendkivül nagyjelentőségü szociális szempontoktól a főváros adózási politikájánál is jelentős hozadékot eredményezne, mert az eddig üresen állott nagylakások modernizálása következtében azok ujra bérlőket kapnak, miáltal fokozódik a házbérjövedelem és ami ezzel egyenlő, fokozódik ugy az állam, mint a főváros adóbevétele is.

Minden kritikán felül áll ennek a tételnek logikus törvényszerüsége, amelyhez fokozott mértékben járul hozzá az is, hogyha ez az elgondolás a téli hónapokban a megvalósitás stádiumába hozható, az eddig kilátástalan tavaszi szezon — az egyéb, szokásos épitőmunkákkal együtt — tényleges és lényeges megmozdulást eredményezhet a fővárosi épitőiparban.

(h)

A városfejlesztési bizottság fürdőkórház épitését sürgeti. A városfejlesztési bizottság most tartotta meg ülését Harrer Ferenc dr. elnöklete alatt, amelyen dr. Dalmady Zoltán egyetemi tanár egy *fürdőkórház felállitását* sürgette. E nagyjelentőségü kérdés az egész bizottságnál nagy tetszésre talált és sürgős intézkedést kért a pogármestertől ez ügyben.

A Talbot centrále üzemzavara következtében ujra felvetődött a fővárosnál a Talbot centráléval kötendő szerződés kérdése. Mi sem természetesebb, minthogy a lezajlott események különös óvatosságra késztetik a fővárost ez ügyben és amig e problémát müszaki vonatkozásaiban is teljesen nem tisztázzák, addig érdemben állást foglalni — sem mellette, sem ellene — nem lehet, de nem is szabad.

Uj szakmai cégek és cégjegyzések. Budapesten: Balogh és Társa asztalosok, X., Makk u. 2/b. — Jaulusz E. épület- és tüzifakereskedő, V., Nádor u. 13. — Tömpe és Társa épitési vállalkozók, VIII., Szatmár u. 9. — Lőrinczi Mihály okl. mérnök, épitési vállalkozó, V., Pannonia u. 46. — Holczmann Vilmos asztalos, I., Horthy Miklós ut 116. — Asbestpala Értékesitő, V., Vilmos császár ut 32. — Haasz és Holländer fakereskedők, VIII., Práter u. 72. — „Herkules" Gáz-, Viz- és Központifütési Szerelők Szöv. IX., Liliom ucca 33. szám. — Vidéken: Családi ház épitő szöv. Csillaghegy. — Borsod—Hevesi Kőbányák Rt. Miskolc. — Vető Ödön gép- és müszaki kereskedő, Kalocsa. — Dunántuli Géparuház, Rózsa Lászlóné, Kaposvár. — Balla Jenő épitési vállalkozó, Debrecen, Péterfia ucca 22.

Szakmai fizetésképtelenségek. Kényszeregyességek: **Váci keretgyár** Löwinger Mórné és tsa váci cég kérelmére a pestvidéki kir. tszék az eljárást megindította. Vagyonfelügyelő: dr. Wlischa Károly ügyvéd, követelések bejelentése jan. 15-ig az OHE-hez. — **Burger** Aladár hajdusámsoni fakereskedő kérelmére a debreceni kir. tszék az eljárást megindította. Vagyonfelügyelő Lakatos Sándor közs. jegyző, követelések bejelentése január 19-ig az OHE debreceni kamarakerületi szervéhez. — Csődmegszüntetés: A **Lift Magyar Felvonó Készülékek Gyára**, Kovács és Társa cég és tulajdonosa Fröhlich József Richárd ellen nyitott csődöt a budapesti kir. törvényszék megszüntette.

A müemlékek összeirása. Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter felszólitotta a városok és községek vezetőit, hogy a területükön lévő fontosabb müemlékeket irják össze és az iskolák tanitótestületei részére tegyék hozzáférhetővé. A kivánt összeirást ujév után kezdik meg.

A debreceni nagyerdei nagyszálló épitését tavasszal megkezdik. Egyben a hőforrás vizét a szállóig vezetik fütés és fürdés céljaira.

Kereskedő menház épitésére inditottak akciót a debreceni kereskedők. A menház megépitését társadalmi uton különböző hozzájárulásokkal szeretnék biztositani.

Előfizetését küldje be még ma!

Árkay Aladár
(Temesvár, 1868 – Budapest 1932)

A budapesti műegyetemen szerezte építészi oklevelét, emellett festészeti tanulmányokat is folytatott. Az osztrák Fellner és Helmer színházépítő cégnél és Hauszmann Alajosnál dolgozott. Majd apósával, Kallina Mórral közösen építették – eklektikus stílusban – Bp-en a Dísz téri volt Honvédelmi Minisztériumot, a Corvin téren a Budai Vigadót (ma Népművelési Intézet) és a Szt. Gellért emlékművet. Önállósulása után már a magyarországi szecessziót követte: Babochay villa és irodaház (1905.), hét családi ház a XIII. ker.-ben a bírák és ügyészek telepén (1910–13.) Gorkij fasori ref. templom (1913.). Építőstílusa az összefogottabb tömegformálás felé fejlődik: Bp. rk. kápolna a Városmajorban (1923.), Győr, gyárvárosi rk. templom (1928.). Utolsó munkáját a Városmajor utca rk. templomot a modern építészet eredményeit figyelembe véve tervezi, de ezt fia, Árkay Bertalan fejezi be 1933-ban.

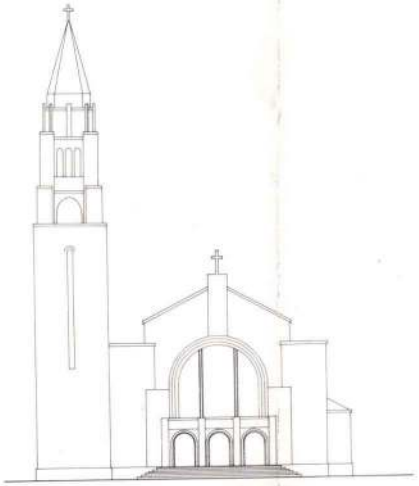

Árkay Aladár: Győr, gyárvárosi templom 1928.

Árkay e késői művében addigi tapasztalatai és a modern törekvések hatásai ötvöződnek. A homlokzat kompozíciója egyes elemeiben (kiugró kapuzat, nagy félköríves üvegablak, egy masszív torony) a fasori templomra emlékeztet.
Itt azonban dísztelen mértani formákból építkezik.

Magyar építészet a két vh. között

A-29-35

építészeti kultúránk iránt érdeklődők széles tábora először találkozik a közelmúlt ma már muzeális értéket jelentő tervrajzaival és fényképfelvételeivel.

A bemutatásra kerülő anyag összeállításakor továbbá a bemutatás elvi rendszerének meghatározásánál nem törekedtünk arra, hogy különböző – a szaktudomány által is éles konturokkal megvont – építész csoportosulások és stiláris elkülönülések adják meg a kiállítás vezérfonalát. Meghatározóak elsősorban a múzeum gyűjteményében levő, kézzelfogható, valódi korabeli dokumentumok voltak. Ebből eredően szerepelségű középületek, egyházi épületek, bérházak, társas- és magánvillák, nyaralók, szállodák, kórházak, üzletek, kiállítási épületek, iskolák, kulturális intézmények, mozik, városrendezési elképzelések, és belső enteriőrök, olyan építészeknél, ahol az indokolt volt. A kivitelezett épületek tervrajzai mellett egyenrangú szerepet kaptak a tervpályázatok, hisz az építőművészet fantáziagazdagsága az ilyen munkáknál bontakozott ki igazán.

Ötvenhét építész, közel 100 tervének tükrében bemutatni, különösen az építőművészet oldaláról nézve igen mozgalmas korszak építészetét, talán hogy az 1920-as évek végétől kezdve építészeink tudatosan törekedtek az európai modern építészet vívmányait megismerni, annak magyarországi meggyökereztetéséért igen komoly küzdelmet vívtak, és európai mércével mérhető eredmények születtek. A kiállítás anyaga ezért az 1930-as évekre jellemző, stiláris szempontból nézve statikus állapotot rögzít, melynek voltak igen magas színvonalat képviselő építészeti produktumai, ugyanakkor az általános követelmény szabta építészmérnöki alkotásai is, melyek együttesen mutatják meg a kor technikai – esztétikai igényeit.

Pusztai László

A-29-34

A Műcsarnok őszi tárlata.

Fővárosunk legnagyobb műkiállítási palotája, a Műcsarnok is megnyitja termeit, hogy nagy erkölcsi sulyával figyelmeztesse közönségünket a műpártolásra.

De lehet-e manapság a művészet-pártolásról szó? Mikor a mindennapi kenyér gondjától roskad majdnem minden család.

Művészet? Van ennek még létjogosultsága ezen a világon? Miért nem mennek a festők krumplit kapálni, ha még élni akarnak . . . Azaz, hogy ehhez a munkához is van-e joguk, mikor annyi napszámos lézeng éhes nyomorral?

Felvirrad-e még a dicső nap hajnala, mikor a képzőművészek is fölemelhetik földig lógatott fejüket? Felvirrad-e?

Mert éppen most, az utolsó órában, megszólal egy égi hang. A magyar nemzet büszke vezére, *Horthy* kormányzó, fejedelmi gesztussal odaáll a magyar művészek mellé, akiknek nemes buzgalmát elismeri a magyar kulturáért folytatott küzdelmükben s akiktól elvárja, hogy *„a mult nagy hagyományainak tiszteletében egyesülve vállvetett erővel, hittel és bizalommal* vegyenek részt a nemzeti élet és kultura korszerü tovább fejlesztésének munkájában."

Égi hang! . . . De lesz-e még ereje hozzá a nyomoruságtól letört művészségnek?

És megszólal *Hóman*, az uj kultuszminiszter válasza, melyben kijelenti, hogy *fokozott gondoskodással* kiván foglalkozni *a művészek szociális és gazdasági helyzetének javításával.*

Semmi kétség! Ez uj virradást jelent a művészet sötét egén. Kijelentése pedig a legkomolyabb igéret, melyre mi is elmondhatjuk: „Művész küzdj, és bizva bízzál."

*

A Műcsarnok őszi tárlata ezuttal is több részből áll.

Először álljunk meg két javakorában elhunyt művészünk emlékkiállítása előtt.

Az egyik *Árkay Aladár*, a kitünő épitész hagyatéka, melyben épitészeti munkássága mellett feltünik festőtehetsége is, melyet nehány szép tájkép és önarcképe hirdet. Mint épitész tudvalevőleg magyaros terveivel és művészi templomterveivel aratta sikereit. Ilyenek a győri, a városmajori, a Vilma királyné-uti és a mohácsi fogadalmi templom. Nagy sikere volt a városrendezési pályázatokon is.

Sulyos veszteség *Udvary Géza* elhunyta. Benne az ujabb nemzedék elsőrangu történelmi festője veszett el, aki kompozicióiba izzó magyarságot is belevitt. Ilyen a „Mátyás király bevonulása", a „Kurucok" és két nagy freskója, melyek az Országházának falait díszitik: a „Hunyadi János győzelme Nándorfehérvárnál" és „Kossuth Lajos apotheozisa". Korábbi éveiben az olasz romantika és a Biedermeier-kor lelkesitette. „Dante" cimü nagy vászna egyik legszebb műve; ragyogóan szines a „Velenczei ebéd", azután a „Bölényvadászat", az „Áldozati bika". Gyönyörü kollekciót láttunk női aktképeiből és mesteri képmásaiból.

Két élő mester: a 80 éves *Kacziány Ödön* és a jóval ifjabb *Czencz János* kollekciója közül ez utóbbi csak legutóbbi két évi munkásságát öleli fel, főleg falusi vázlatokat, szines népies viseletet és finom női aktokat. *Kacziány* gyüjteménye viszont retrospektiv és legjava alkotásait ismerteti. Ezek közt a főszerep a mester vizióinak és misztikus hangulatainak jut, ilyen a „Nagypénteki vizió", — a „Golgotha", — a „Pieta", — a „Gellérthegy éjjel", — az „Elhagyott várkastély", — a „Castella mare", — a „Kastély árnyéka". Itt sorakoznak a tüzvilágitások, holdas effektusok és kedélyes magyar genre képek, köztük a „Pityókosan hazafelé", — a „Pipára gyujtó".

Két nagyobb csoportban sorakozik a *„Magyar arcképfestők társasága"* és a *„Magyar akvarell- és pasztellfestők egyesülete"* kiállitása. Az arcképfestők a Műcsarnok második nagy termét töltik meg, változatos és válogatott fejekkel. Köztük a java arcképfestők. Feltünik *Nádler Róbert* igen friss női arcképe, *Moldován Bélától* Wigand Ede karakterfeje, *Glatz Oszkár* és *Szüle Péter* néhány jó paraszt tanulmányfeje, az elismert mesterek közül *Karlovszky Bertalan, Márk Lajos, Kunwald Cézár, Knopp Imre, Willmann Róbert, Benkhardt Ágoston, Sárkány Gyula, Herman Lipót, Zádor István, Áldor János László, Kunffy Lajos, Burghardt Rezső, Kemény Nándor, Hosszu Márton, Kövesdy Géza, Udvary Pál.*

Az akvarell- és pasztell-festők müvei öt termet töltenek meg, igen sok szereplővel. Itt kisebb sorozatokban látjuk *Edvi-Illés Aladár, Szlányi Lajos, Hende Vince, Diósy Antal, Gy. Takách Béla, Halápy Ede* finom akvarell tájrészleteit, *Baranski E. László* jól benépesitett budai részleteit („Széntéri piac" — „Parasztszekér Budán" — „Halászbástya"), *Nádler Róbert* tengerparti képeit, *Maróthi Major Jenő* és *Halasi Horváth István* melegtónusu, hangulatos pasztell-tájait, *Fehérné Boemm Rilla* és szép tehetségü leánya, *Fehér Lolli* csendéleit képeit (ez utóbbitól édesapjának jó képmását); feltünnek még: *Jaschik Álmos* meseillusztrációi (ezuttal japán hatással), *Lókayné Egyed Erna* erotikus-, *Benedek Kata* fantasztikus lapjai, *Rökk Károly* kihagyásos mesteri téli képei, *Dietrich Adolf* szines tengerképe, *Neogrády Antal, Koszkol Jenő, Velten Armand, Wagner Géza, Gimes Lajos, Mendlik Lajos, Juhászné Ráth Olga, Edvi-Illés-Panni, Páris Erzsi* tájképeikkel, *Komáromi Kacz Endréné* és *Zsigmondyné Jármay Edit* finomizlésü virágképeikkel, *Biczó András, Csóka István, Horváth József, Révész Pál* magyaros témáikkal.

Az őszi tárlathoz tartozik még *Balló Ede* klasszikus másolatainak nagy kollekciója, mely négy termet foglal el. Szinte köztudomásu, hogy Balló mester életének javarészét külföldi utazásokkal füszerezte, ahol a világ hires mesterműveit mesteri művészettel másolta le. Igy keletkezett az a nagyértékü, száznégy darabból álló kollekció, melyet több éven át, több részletben már a Szépművészeti Muzeum külön kiállitásain ismertetett, amikor részle-

Árkay Aladár

P. H. 1932. okt. 29.

Valuta- és pénzügyek.

A Magyar Nemzeti Bank helyzetét a III. negyedben a leszámitolások emelkedése jellemzi. A bankjegyforgalom némileg csökkent. A külföldi adósságfizetésekre szabadon felhasználható külföldi pénzkészlet 1 millió alá esett. A befolyt kiviteli deviza 6.9 millió pengővel volt kevesebb, mint a II. negyedben, az exportdeviza-bejelentések csökkentek. A kötelező bejelentés alapján befolyt külföldi deviza 2.2 millió volt.

A transzferrendelet értelmében a Nemzeti Banknál a külföldi hitelezők alapjába szeptember 30-ig 76.11 millió pengő folyt be, az alapnak járó hátralék pedig 26.37 millió volt. A 350 millió devizabejelentésből 58 százalék jelentetett be mezőgazdasági, 42 százalék pedig ipari kivitellel kapcsolatban. Behozatali devizák iránti igénylések összege 402 millió pengő. A kiutalásokból 70 százalék jutott az iparnak, 26 százalék a kereskedelemnek és 4 százalék a mezőgazdaságnak.

Sok ipareikk tulmagas ára növeli a nehézségeket.

A gazdasági helyzetre térve át, rámutat a jelentés arra, hogy az osztrák piac elzárkózásának kihatásai csak most kezdenek mutatkozni. *Az összes jelek a gazdasági aktivitás folytatólagos hanyatlására mutatnak:* a vasutak forgalmi bevételei, a posta forgalma, a belföldi termelés és fogyasztás adatai egyaránt. A mezőgazdasági árindex januártól augusztusig 12, májustól augusztusig 7 százalékkal esett. A nagykereskedelmi index augusztusban erős hanyatlást mutatott. *Sok ipari cikk tulmagas ára emeli a nehézségeket.* A magyar gazda vásárlóképessége januártól augusztusig 12 százalékkal csökkent.

A budapesti nagyobb pénzintézetek folyószámla- és takarékbetétállománya augusztus 31-én 8 százalékkal volt kisebb, mint egy év előtt és 22 százalékkal kisebb, mint 1930 augusztusában.

A külkereskedelem, valamint az államvasutak és a posta forgalma általában csökkenést mutat, ugyancsak a tömegcikkek fogyasztása, az ipari termelés és fogyasztás is.

A klíringegyezmények eddigi eredményei Magyarország szempontjából elégtelenek. Az egyezményeket csak azon az alapon lehet védeni, hogy nélkülük Magyarország kereskedelme az illető országokkal teljesen megszünnék.

Két nagy vasuti katasztrófa

Moszkva mellett többszáz, Sanghai közelében kilencven halott és sebesült.

Köln, okt. 28. A Kölner Tageblatt pénteki esti kiadásában egy moszkvai gyár kölni születésü fővegyészének levelét közli. A levélben a fővegyész borzalmas vasuti katasztrófáról ad hirt, amely a mult vasárnap történt Moszkva mellett. A levél szerint a *szerencsétlenség halálos áldozatainak száma mintegy száz, a sebesülteké pedig csaknem háromszáz volt.* A levélhez a *Kölner Tageblatt* azt a megjegyzést fűzi hozzá, hogy a szerencsétlenséget a *GPU* eltitkolta. A fővegyész, akitől a levél származik,„ családjával együtt a Fekete-tenger vidékén volt és a szerencsétlenül járt vonaton tért vissza Moszkvába. Mint a levél elmondja, a vonat este hét óra tájban, késsel a moszkvai pályaudvarra való befutás előtt, teljes sebességgel összeütközött egy mozdonnyal. Az összeütközés következtében *a vonat első hat kocsija*

Központ-ban (Budapest, XIV. Dózsa Gyö

Megrendelés esetén az összeg MNB 14

ciós Központ számlaszámára utalandó.

tán juttatjuk el T. Cimhez.

Sajtó alatt:

Évkönyvünk 1959-es kötete.

A forráskiadvány-sorozatból "

mely a terület épitészeti állagának a tö

tesen beszámoltunk róluk. Most az egész kollekciót a Műcsarnokban állítja ki, hogy az ő szavai szerint „éppen a mai kornak a festészetben tapasztalható nyugtalanságával, uj irányok utáni kapkodásával" szemben, alkalmat nyujtson a multba való visszatekintésre, ami megnyugtatólag kell hogy hasson az elfogulatlan szemlélőre.

Itt felvonulnak előttünk a spanyol, az olasz, németalföldi, német és holland nagymesterek, több évszázad szereplőivel, — és tényleg, a hatás megnyugtató. Ez az a művészet, ahol mindent meg lehet érteni. Sőt élvezni is lehet.

Balló, aki minden vagyonát már életében jótékony művészi ösztöndijakra hagyta, hogy a művészifjuságon ezzel is segitsen, — fokozott hálánkra érdemes.

Ő nemcsak művész, de típusa a nemes műbarátnak, aki anyagi téren, de egyuttal lelkiekben is, az igaz művészetért áldozza életét.

Kézdi-Kovács László.

Tyler népszövetségi megbizott jelentése Magyarország gazdasági és pénzügyi helyzetéről.

A költségvetést revideálni kell és drasztikus intézkedéseket kell tenni az egyensuly helyreállitása és az infláció elkerülése érdekében. — Reméli, hogy a jövő költségvetésig a hiányzó zárszámadásokat előterjesztik. — Az állami vasgyárakat meg kellene szüntetni, a vasutakat pedig független szaktekintély

Árkay Aladár A-29-34

A Műcsarnok őszi tárlata.

Fővárosunk legnagyobb műkiállítási palotája, a Műcsarnok is megnyitja termeit, hogy nagy erkölcsi sulyával figyelmeztesse közönségünket a műpártolásra.

De lehet-e manapság a művészet-pártolásról szó? Mikor a mindennapi kenyér gondjától roskad majdnem minden család.

Művészet? Van ennek még létjogosultsága ezen a világon? Miért nem mennek a festők krumplit kapálni, ha még élni akarnak . . . Azaz, hogy ehhez a munkához is van-e joguk, mikor annyi napszámos lézeng éhes nyomorral?

Felvirrad-e még a dicső nap hajnala, mikor a képzőművészek is fölemelhetik földig lógatott fejüket? Felvirrad-e?

Mert éppen most, az utolsó órában, megszólal egy égi hang. A magyar nemzet büszke vezére, *Horthy* kormányzó, fejedelmi gesztussal odaáll a magyar művészek mellé, akiknek nemes buzgalmát elismeri a magyar kulturáért folytatott küzdelmükben s akiktől elvárja, hogy „*a mult nagy hagyományainak tiszteletében egyesülve vállvetett erővel, hittel és bizalommal* vegyenek részt a nemzeti élet és kultura korszerű tovább fejlesztésének munkájában."

Égi hang! . . . De lesz-e még ereje hozzá a nyomoruságtól letört művészségnek?

És megszólal *Hóman*, az uj kultuszminiszter válasza, melyben kijelenti, hogy *fokozott gondoskodással* kiván foglalkozni *a művészek szociális és gazdasági helyzetének javításával.*

Semmi kétség! Ez uj virradást jelent a művészet sötét egén. Kijelentése pedig a legkomolyabb igéret, melyre mi is elmondhatjuk: „Művész küzdj, és bizva Lizzál."

*

A Műcsarnok őszi tárlata ezuttal is több részből áll.

Először álljunk meg két javakorában elhunyt művészünk emlékkiállítása előtt.

Az egyik *Árkay Aladár*, a kitünő épitész hagyatéka, melyben épitészeti munkássága mellett feltünik festőtehetsége is, melyet néhány szép tájkép és önarcképe hirdet. Mint épitész tudvalevőleg magyaros terveivel és művészi templomterveivel aratta sikereit. Ilyenek a győri, a városmajori, a Vilma királyné-uti és a mohácsi fogadalmi templom. Nagy sikere volt a városrendezési pályázatokon is.

Sulyos veszteség *Udvary Géza* elhunyta. Benne az ujabb nemzedék elsőrangu történelmi festője veszett el, aki kompozicióiba izzó magyarságot is belevitt. Ilyen a „Mátyás király bevonulása", a „Kurucok" és két nagy freskója, melyek az Országháza falait diszitik: a „Hunyadi János győzelme Nándorfehérvárnál" és „Kossuth Lajos apotheozisa". Korábbi éveiben az olasz romantika és a Biedermeier-kor lelkesitette. „Dante" cimü nagy vászna egyik legszebb műve; ragyogóan szines a „Velenczei ebéd", azután a „Bölényvadászat", az „Áldozati bika" Gyönyörü kollekciót láttunk női aktképeiből és mesteri képmásaiból.

Két élő mester: a 80 éves *Kacziány Ödön* és a jóval ifjabb *Czene: János* kollekciója közül ez utóbbi csak legutóbbi két évi munkásságát öleli fel, főleg falusi vázlatokat, szines népies viseletet és finom női aktokat. *Kacziány* gyüjteménye viszont retrospektiv és legjava alkotásait ismerteti. Ezek közt a főszerep a mester vizióinak és misztikus hangulatainak jut, ilyen a „Nagypénteki vizió", — a „Golgotha", — a „Pieta", — a „Gellérthegy éjjel", — az „Elhagyott várkastély", — a „Castella mare", — a „Kastély árnyéka". Itt sorakoznak a tüzvilágitások, holdas effektusok és kedélyes magyar genre képek, köztük a „Pityókosan hazafelé", — a „Pipára gyujtó".

Két nagyobb csoportban sorakozik a „*Magyar arcképfestők társasága*" és a „*Magyar akvarell- és pasztellfestők egyesülete*" kiállitása. Az arcképfestők a Műcsarnok második nagy termét töltik meg, változatos és válogatott fejekkel. Köztük a java arcképfestők. Feltünik *Nádler Róbert* igen friss női arcképe, *Moldován Bélától* Wigand Ede karakterfeje, *Glatz Oszkár* és *Szüle Péter* néhány jó paraszt tanulmányfeje, az elismert mesterek közül *Karlovszky Bertalan, Márk Lajos, Kunwald Cézár, Knopp Imre, Willmann Róbert, Benkhardt Ágoston, Sárkány Gyula, Herman Lipót, Zádor István, Áldor János László, Kunffy Lajos, Burghardt Rezső, Kemény Nándor, Hosszu Márton, Kövesdy Géza, Udvary Pál.*

Az akvarell- és pasztell-festők művei öt termet töltenek meg, igen sok szereplővel. Itt kisebb sorozatokban látjuk *Edvi-Illés Aladár, Sztanyi Lajos, Hende Vince, Diósszy Antal, Gy. Takách Béla, Halápy Ede* finom akvarell tájrészleteit, *Baranski E. László* jól benépesitett budai részleteit („Szénatéri piac" — „Parasztszekér Budán" — „Halászbástya"), *Nádler Róbert* tengerparti képeit, *Maróthi Major Jenő* és *Halasi Horváth István* melegtónusu, hangulatos pasztell-tájait, *Fehérné Boemm Rilla* és szép tehetségü leánya, *Fehér Lolli* csendélet képeit (ez utóbbitól édesapjának jó képmását); feltünnek még: *Jaschik Álmos* meseillusztrációi (ezuttal japán hatással), *Lókayné Egyed Erna* erotikus-, *Benedek Kata* fantasztikus lapjai, *Rökk Károly* kihagyásos mesteri téli képei, *Dietrich Adolf* szines tengerképe, *Neogrády Antal, Koszkol Jenő, Velten Armand, Wagner Géza, Gimes Lajos, Mendlik Lajos, Juhászné Ráth Olga, Edvi-Illés Panni, Páris Erzsi* tájképeikkel, *Komáromi Kacz Endréné* és *Zsigmondyné Járnay Edit* finomizlésü virágképeikkel, *Biczó András, Csóka István, Horváth József, Révész Pál* magyaros témáikkal.

Az őszi tárlathoz tartozik még *Balló Ede* klaszszikus másolatainak nagy kollekciója, mely négy termet foglal el. Szinte köztudomásu, hogy Balló mester életének javarészét külföldi utazásokkal füszerezte, ahol a világ hires mesterműveit mesteri művészettel másolta le. Igy keletkezett az a nagyértékü, száznégy darabból álló kollekció, melyet több éven át, több részletben már a Szépművészeti Muzeum külön kiállitásain ismertetett, amikor részletesen beszámoltunk róluk. Most az egész kollekciót a Műcsarnokban állitja ki, hogy az ő szavai szerint „éppen a mai kornak a festészetben tapasztalható nyugtalanságával, uj irányok utáni kapkodásával" szemben, alkalmat nyujtson a multba való visszatekintésre, ami megnyugtatólag kell hogy hasson az elfogulatlan szemlélőre.

Itt felvonulnak előttünk a spanyol, az olasz, németalföldi, német és holland nagymesterek, több évszázad szereplőivel, — és tényleg, a hatás megnyugtató. Ez az a művészet, ahol mindent meg lehet érteni. Sőt élvezni is lehet.

Balló, aki minden vagyonát már életében jótékony művészi ösztöndijakra hagyta, hogy a művészifjuságon ezzel is segitsen, — fokozott hálánkra érdemes.

Ő nemcsak művész, de tipusa a nemes műbarátnak, aki anyagi téren, de egyuttal lelkiekben is, az igaz művészetért áldozza életét.

Kézdi-Kovács László.

Árkay Aladár

A-29-36

40. 1932. X. 30.

A MŰCSARNOK ŐSZI TÁRLATA

A Műcsarnok tárlatának hősei ezúttal: Tizian, Rembrandt és Velasquez, akik *Balló* Ede remekbe készült, élethű és mégis oly nagyvonalúan kezelt másolataival egyszerűen agyonütik a Műcsarnok »modern« gárdáját, virágcsendéleteinek minden festőietlen tarkaságával, női arcképeinek minden mondain kecsbájával együtt. Amíg az új magyar művészet hivatott vezére másutt nyitja meg rég várt gyűjteményes kiállítását, addig a Képzőművészeti Társulat egyetlen komoly valeurt nem tud felmutatni tárlatán: ehelyett azzal a gesztussal, amivel egy elszegényedett őrgróf mutogatja vendégei előtt őseinek tollassisakú arcképeit, retrospektív anyaggal igyekszik a jelen sivár értékei közé érdekességet oltani. Köszönet érte, hogy bemutatta *Kacziány* Ödönnek, a magyar művészet soha eléggé nem méltatott nesztorának gazdag kollekcióját.

A nyolcvanéves ünnepelt, aki először honosította meg nálunk a tárgyilagos naturalizmus helyett a szuggesztív kifejezés új hangjait, ezzel talán közelebb fog jutni az őt megillető történeti helyhez. *Árkay* Aladár, a legnagyobb magyar templomépítő emlékének egy másik termet szentel a Társulat, egy harmadikat *Udvardy* Gézának. A többi anyagból *Udvary* Pál, *Szüle* Péter, *Wellmann* Róbert egy-két festményét, továbbá *Istókovits, Csóka, Halasi-Horváth, Maróthi-Major, Hamza, Gallé* pasztelljeit és akvarelljeit említhetjük meg. (G.)

nekem.

— Maga tehát *féléven belül négy nőnek ígért házasságot.*

— *Mindig felbontottam előbb az eljegyzést, egyiket a másik után,* — *mondja Bérczi széles gesztussal* — *nem tehetek arról, hogy ilyen peches ember vagyok...*

Egy menyasszony keserve

Árkay Aladár

A-29-37

— **Iparmüvészeti előadások.** Az *Országos Magyar Iparmüvészeti Társulat* október 10—13. napokon, naponta délután hat órakor az *Iparmüvészeti Muzeumban* (Üllői-ut 33—37.) vetitettképes népszerü előadásokat rendez. Szombaton, október 10-én *Árkay* Aladár elnöki megnyitót mond. *Nádai* Pál dr. vetitettképes előadást tart „A lakás"-ról és *Bodonyi* Jenő „A butorépités problémájá"-ról. Október 11-én, vasárnap délután hat órakor *Darvas* Ferenc kormányfőtanácsos elnöki beszéde nyitja meg az előadást. *Szabó* Zoltán dr. egyetemi tanár előadást tart „A szobai növények és az iparmüvészet"-ről. *Füredi* Jenő tanár a „Müvészetről a virágoskertben" szól. Október 12-én *Seenger* Béla elnöki megnyitója után előadásokat tartanak: *Bortnyik* Sándor festőmüvész a „Modern reklámgrafiká"-ról, *Rosner* Károly, a Magyar Grafika szerkesztője pedig „A magyar könyvmüvészet husz esztendeje"-ről. Az előadás záránapján, október 13-án, kedden előadásokat tartanak: *Jaschik* Álmos az „Álarc" cimmel és *Szécsi-Hacker* József „A modern kirakat"-ról. Az előadássorozatot *Árkay* Aladár elnöki záróbeszéde fejezi be.

Iparmüvészeti előadások.

N. U. 931. X. 11.

Iparművészeti előadások.
N. U. 931. X. 11.

ségéből az égboltra irt gyönyörü toronysilhouette énekel hangtalan hőskölteményt egy becsületes magyar művészről. Olyan művészről, aki lelke minden melegével alkot, aki tehetségének kiapadhatatlan szerencseszarujából két kézzel szórja embertársainak a zavartalanul tiszta örömöket. (1913 junius 1.) SZ. J.

A SZÉKESFŐVÁROSI IPARRAJZISKOLA KIÁLLITÁSA. Csendben nyiltak ki a kiállitás kapui, mint ahogyan csendben működik az iparrajziskola évtizedek óta. Eredményeikkel nap-nap után találkozunk, ha nem is a vasárnapi eredmények ragyogó piros köntösében, de az életet képező, munkás hétköznapok komoly egyszerüségében. Mert az iparrajziskola nemcsak művészi, hanem és főképpen szociális intézmény. Mióta megszünt a céhrendszer, minden iparos maga iveli pályájának vonalát; önerejéből tágithatja a meglevő határokat; uj utakon haladhat, vagy a meglevőket mélyitheti. Az előrekerülésnek ez a lehetősége fiatal törekvésre ad erőt; tanulni nem kényszer már, hanem önérdek.

Az iparrajziskola folyton terjeszkedő uj és uj tanfolyamain ezerszámra készülnek a fiatal iparosok mesterségük fortélyainak megismerésére. Kezdők, akik betekintést akarnak nyerni jövendő pályájukra; amatőrök, akik környezetüket, az otthonukat akarják gazdagabbá tenni magacsinált munkáikkal; fejlettebb fokon álló iparosok, akik a mesterségi tudásukat magukkal hozzák: asztalosok, műlakatosok, üvegfestők, keramikusok, mozaikusok, textilmunkások, faldekorálók, szobrászok, könyvkötők, diszmüiparosok vagy szabók és minden iparág, melynek a technikai vagy művészi rajz elengedhetetlen kelléke, a székesfővárosi iparrajziskolában egy cél érdekében találkozik: közelebb jutni az iparhoz, megismerkedni az anyaggal, forgatni, gyurni, minden gazdagságát napfényre hozni, végül szuverénül uralkodni felette, mig olyan jó barát lesz, hogy egyformán alárendeli magát a komoly célnak, vagy a játékos kedvnek. Nem a mesterséget tanulják itten: mesterségüknek csupán rajzi részét és ezzel kapcsolatosan az anyagok lényegét, alkalmazásuknak egészséges, célszerü és művészi lehetőségeit; elmult idők tradicionális eredményein keresztül modern formákig eljutva.

A tanárok, szakoktatók: egy egész gárda fiatal, ambiciózus és részben ismert nevü művészember, akik ismerősek a külföld törekvéseivel és az életképes ideákat igyekeznek termőföldbe átültetni. A kiállitás, bár nem egészen harmónikus — fiatal emberek és a munkában már kifáradtak, céltudatos tanmenetek és rapszódikus próbálkozások állnak egymás mellett —, ennek dacára érdekes és értékes. Ami a jelenre nézve egy kicsit zavaró, az biztos igéret a jövőre nézve: minden modern törekvésnek, uj pedagógiai elvnek, érdekes külföldi és egyéni próbálkozások-

inkább valósággá válik és egyenes következménye a természet azon örök tanának, hogy minden ami szép, egyszersmind célszerü is. A modern embernek az ilyen esztétika után való sóvárgása folyton nagyobb és nagyobb köröket von ebbe a gondolatszférába és az ujabb nemzedék bámulatraméltó erőt fejt ki ennek az ideálnak a megvalósitásában. Igy került ebbe a forgatagba a budapesti református egyház vezetősége is és igy támadt Budapesten, néhány lelkes ember önfeláldozó munkája révén, egy a hivőknek és hitetleneknek egyaránt sok gyönyörüséget adó templom.

Budapestnek ezt az első, valóban modern templomát Árkay Aladár épitette. Árkay Aladár az uj épitésznemzedékünknek egyik legkomolyabb talentuma. Elmélyedő és kutató elme, aki heroikus küzdelmet folytat művészi ideáljának az eléréséért. Önmagával szemben kiméletet nem ismerve, pihenés és megállás nélkül keresi folyton architektonikus gondolatainak minél megfelelőbb, minél tökéletesebb kifejezési eszközeit. Az anyagok kombinálásában s egymás mellé való helyezésében kutatásai és elgondolásai sokszor meglepő eredményekkel járnak. Nem hagy semmit sem kihasználatlanul, ami elég nemes és megfelelő arra, hogy épületeinek hatását fokozza. A festői hatásokat szerencsés kézzel hozza összefüggésbe épületeinek az intimitásával. Munkái mindig a festői szemmel néző, de szigoru épitészeti fegyelemre törekvő művész eredményeiről adnak nekünk számot.

Ezek a tiszteletreméltó szempontok érvényesültek legujabb alkotásánál, a városligeti fasorban épitett református templomnál is. A templomban ezer hivő tudja az isten felkent szolgájának prédikációját hallgatni. Lánczy Leó, Kun Gyula és Herczeg Zsigmond igyekeztek megteremteni azokat a feltételeket, amelyekre ennek a minden izében érdekes munkának az elvégzéséhez szükség volt. A husz méter magas kupola, a boltozatok és a kényelmes elrendezésü karzatok ölelő egységbe olvasztják a templom belsejét. Épitéstechnikai szempontból érdekes megemliteni, hogy a templom főváza és az összes boltozatok vasbetonból készültek. A kellemes szinü sárga falak, a falakat diszitő magyar ornamensek, az ünnepélyes hatásu, faragott és feketeszinü tölgyfapadok, az urnak szentelt bronzdiszitésü, fekete márványasztal és szószék, a kupoláról lelógó csillár, amelynek motivumait régi magyar lószerszámok szolgáltatták, a templomhoz épitett hangulatos paplak, mindmegannyi bizonyitékai annak a mindenre kiterjedő szeretetnek, amelylyel Árkay ezt a művét készitette.

*

A hold ezüstös fénye vonja be a fasor háztetőit. A tetők ezüstös feketé-

terven nem mindenben sikerültek, művészi szempontjaik, a pesti oldalról különösen élvezhető silhouette-hatásokra való törekvéseik gondolatban annyira szépek és egészségesek, hogy vétek volna a megoldást más uton keresni. Inkább hirdessenek még néhány pályázatot, de ne csináljanak kis, jelentéktelen dolgot akkor, amidőn egy valóban fenséges feladatot oldhatnának meg művészeink, mindannyiunk örömére és a magyar művészet dicsőségére.

A pályázat dijait a zsüri a következőképen osztotta szét: Telcs Ede szobrászművész és Györgyi Géza épitőművész kapták a tizenötezer koronás első dijat. Hikisch Rezső épitőművésznek és Szentgyörgyi István szobrászművésznek adták a tizezer koronás második dijat. Maróti Géza szobrásztanárnak jutott a hatezer koronás harmadik dij. A pályabiróság továbbá még a következő művészek terveinek a megvételét javasolta: 1. Zala György szobrászművész, Bálint és Jámbor épitészek. 2. Margó Ede és Pongrácz D. Szigfrid szobrászművészek. 3. Tóth István szobrászművész és Foerk Ernő épitőművész. 4. Róna József szobrászművész. 5. Kolozsvári Szeszák Ferenc és Pásztor János szobrászművészek. 6. Füredi Richárd szobrászművész és Lechner Jenő épitőművész. 7. Kőrösfői Kriesch Aladár festőművész, Györgyi Dénes épitőművész és Sidló Ferenc szobrászművész. 8. Menyhért Miklós épitőművész és Moiret Ödön szobrászművész. 9. Bory Jenő szobrász, okleveles épitész. 10. Graef Lajos és Reményi József szobrászművészek. 11. Vas Viktor szobrászművész, Gémes Gindert Péter szobrászművész és Rerrich Béla épitőművész. 12. Verő László szobrászművész. 13. Gyalus László épitőművész, Kallós Ede szobrászművész és Ujházy Ignác festőművész.

(1913 május 25.) SZ. J.

AZ UJ REFORMÁTUS TEMPLOM. (A fasorban levő uj református templom fényképével.) A Luther tanai ellen küzdő pápák nagyon jól tudták, hogy a katolikus egyház részére milyen verhetetlen sereget szerveznek maguknak, amidőn udvaraik számára igyekeztek megnyerni a quatrocento és cinquecento legkiválóbb művészeit. Luther puritanizmusával a legnagyobb és legfényesebb pompát helyezték szembe s számitásaik beváltak. Hiszen a művészet eszközeit soha, semmiféle vallás sem tudta nélkülözni és a lutheránus emberek művészettől való menekülése sem volt tökéletes. Nem is tudták a művészetet templomaikból és imádkozó helyeikről teljesen számüzni. A kiközösités csak néhány művészi ágra vonatkozhatott, főképen szobrokra és festményekre. Ennél tovább sohasem tudtak jutni.

A modern embernek az az energikus vágya, hogy a célszerüségi szempontok mellett az esztétikai szempontok is érvényre juthassanak, mind-

Szabolya János: A Kéve könyve. 1913. IV. k.

A-29-39

nyira, hogy pl. 25 ház közül pár év mulva 21 üresen állt. A hiba az volt, hogy a telkek még tagosítva sem voltak, utak miatt a gazda a telket szekérrel meg sem tudta közelíteni s a terület, melyet művelni kellett volna, irtatlan volt, melynek irtásával éppen a legnehezebb kezdeti időben kellett bajlódnia. Olyan területre is telepítettek, ahol a kiöntés még a beltelkeket is ellepte. Szorosan vett építészi szempontból nem kevésbbé sulyos kifogások támaszthatók, szemben a XVIII. századbeli helyes eljárással, amikor a császári telepítési biztos és kamarai építész az egész falut, mint egészet előre megtervezte, a Darányi-féle telepeken az egyes épületek, a telepek berendezése, s a telepes község — mint községépítési egység — egyáltalában nem volt átgondolva, nem beszélve arról, hogy az állam által létesített középületek (templomok, községházák stb.) sem voltak alkalmasak példaadásra, vagy a falu jellegének kívánatos továbbfejlesztésére. Ezzel szemben a modern német telepítés példát mutatott arra, hogy hogyan kell az akciót a tudományos aparátussal végzett talajfelvétel (Bodenkartierung), az általános és részletes telepítési terv elkészítése s a munkának egységes irányításával — esetleg a kölcsönös munkaszolgáltatás elvének alkalmazásával — gazdaságosan és szépen lefolytatni. A német építészet nemcsak a városi lakások problémáját, hanem a faluét is mintaszerüen megoldotta, természetesen ezek az utóbbiak forma szempontjából egyáltalában nem emlékeztetnek semmi olyasvalamire, amit napjainkban „sachlich"-nak fogadnak el a divatos illusztrált szaklapok. Vizont aki megfigyeli ezt az uj falusi építészetet, azonnal észreveszi, hogy lényeges eltéréseket mutat a megszokott régi építkezéssel szemben, s alkalmazkodik a modern gazdaember kulturális és gazdasági követelményeihez. A németek az utolsó 10 évben 30.000 telephelyet létesítettek mintegy 250.000 hektár területen s cca. 100.000 embernek nyujtottak ezáltal uj otthont és életlehetőséget.

Egy elkövetkezendő magyar telepítésnek elsősorban azt kell tisztáznia, hogy melyek azok a területek, ahol telepíteni közérdekből *szükséges*, továbbá melyek azok a pénzügyi keretek, amelyek között telepíteni *lehetséges*. Ez utóbbi megállapításához egy telep létesítésének költségeit kell ismernünk. Ha 20 holdas gazda-telepet veszünk alapul, s számolunk annak élő és holt felszerelésével, épületeivel, továbbá az elinduláshoz szükséges javakkal és készpénzzel, a következő költségek adódnak: föld 10.000 P., élő felszerelés 691.—, holt felszerelés 445.— P. Ház, istálló, bútor 2950.— P., az elinduláshoz szükséges termények és készpénz 808.— P, azaz összesen kereken 15.000. — P. Egy telepes községet 600 család alkotna, átlag 5 tagból álló családok száma szerint ez 3.000 lélekből álló községeket jelentene. Egy telepes község területszükséglete középületeket, napszámosokat és iparosokat is számításba véve 13.000 hold, melyből 10 darab 100 holdas és 590 darab 20 holdas gazda kapna birtokot. Egy-egy község középületeinek költsége 130.000 pengőre rug. Ha 10 telepes község felállításával számolunk, ez 6.000 telepes család számára jelent uj otthont, nem számítva az elhelyezkedést találó 400 napszámos és 200 iparos családot, valamint az előljáróság személyzetét. *Tíz telepes község* létesítésének költségei a következőképen alakulnának:

6.000 telephely berendezése	30.000.000
130.000 hold föld	75.000.000
10 község középületei	1.300.000
	106.000.000

Minthogy a föld szerepe legnagyobb (75%) költséggel, ennek beszerzése pedig készpénz kiadás nélkül is megoldható s mivel a telephelyek berendezése is sokféle alkalmas módon lényegesen olcsóbban eszközölhető, mint a fenti (igen gondos és biztonságos) számítás szerint kiadódik, a telepítést egy tárca keretein belül sikerrel és szakszerüen le lehetne bonyolitani, miért is a telepítés intézésére közvetlenül a miniszterelnök alá rendelt kormánybiztosság felállítása szükséges.

KRÓNIKA

LAPUNKAT 1933. január 1-től, jobb idők beálltáig szüneteltetjük.

Műmellékletet csatolunk lapunk jelen számához a badacsonytormaji r. k. templom belső részletének felvételét.

A főváros képviselete a Közmunkatanácsnál. A polgármester a Fővárosi Közmunkák Tanácsánál Csármann Ferenc tanácsnok nyugdíjazása folytán megüresedett egy tanácskozási joggal felruházott tagsági helyre *Kempelen* Ágoston műszaki főtanácsost, a polgármesteri III. ügyosztály jelenlegi vezetőjét küldte ki.

Végh Gyula főtanácsost nyugdijazták. *Végh* Gyula műszaki főtanácsost, aki 37 éve állott a székesfőváros szolgálatában, a polgármester nyugdíjazta. Végh Gyula munkássága ismeretes szakkörökben, egyik legkiválóbb alkotása az Állatkert megépítése volt. Egyideig a középítési ügyosztály vezetője is volt.

Iskolaavatások Székesfehérvárott. *Hóman* Bálint kultuszminiszter nov. 10-én avatta fel a székesfehérvári uj leánygimnáziumot, melyet dr. *Fábián* Gáspár tervezett és a polgári fiuiskolát, melyet néhai *Orth* Ambrus tervezett és *Tcheuke* Herman fejezett be.

Árkay Aladár hagyatéki kiállitás a Mücsarnokban, egy izig-vérig művészember portréját mutatja be. Nem kell itt ismertetni nagytehetségü megboldogult kollegánk műveit, hiszen láttuk és ismerjük azokat. De kellene, hogy lássa ezt az ifjuságunk, a fiatal építész gárda, hogy nivót lásson, tanuljon és nagy tettekre lelkesüljön. Ez pedig csakis ugy lehetséges, ha ezt a kiállitást, egy *építészeti muzeum* keretében állandósítjuk. Ugy tudjuk, hogy a magyar művészet kiváló hivatalos intézője *Kertész* K. Róbert kultusz-államtitkárnak van elgondolása az építészeti muzeum megvalósítására és ahogy az ő energiáját és lelkesedését ismerjük, bizhatunk benne, hogy az meg is fog valósulni. Persze jó volna minél előbb, hogy a sok drága anyag el ne kallódjék.

Petrovácz Gyula templomépitő tevékenységének ujabb szép eredménye a Gyónon épült templom, melyet nov. 13-án szenteltek fel.

Épitőmesteri képesitést a következők kaptak:

1. Bodnár Endre szül. Budapest, 1903. febr. 2-án. Lakik: V. Vilmos császár-ut 74. III. 4. (116—932.).

2. Kovács Károly szül. Fejér m. Székesfehérvár, 1903. dec. 15. Lakik: Székesfehérvár, Olaj-ucca 2—a. sz. (104—932.).

szafojtott belső indulatoknak. A méltóságteljes külső nyugalom és a lefojtott belső tűz nagy ellentétében rejlik ennek a csodaszép szobornak az a varázsa, amely a szemlélőt hosszú ideig fogva tartja. Vasari szerint: „ebből a gyönyörű fejből az Ur ajándékozta olyan erős istenifény árad, hogy arra szeretnők őt megkérni, takarja le az arcát".

Mózes, ugyancsak szimbólum. Szimbóluma a nagy eszű, művészetszerető, szenvedélyektől fűtött, hirtelen haragú és harcias pápának, aki maga volt az akarat és aki az Egyház hatalmát és tekintélyét nemcsak emelte, hanem amikor szükség volt rá, karddal is megvédte.

*

Michelangelónak ez a két alkotása, formai tökélyével és mélyértelmű szellemi tartalmával fölötte áll minden antik és középkori szobornak. Modern művek, melyekben a klasszikus művészetek nyugalma, méltósága és magával ragadó szépsége mellett, már a mai nyugati kultura lelkisége és szellemi hitvallása szólal meg. Kortársai az „isteni" melléknévvel tisztelték meg. Méltán. Ezt igazolja az is, hogy e minden tekintetben kifejező szép jelzőt, az utókor is magáévá tette, elismerte és használja.

Magyar Vilmos.

A ferde és lapos tető előnyei és hátrányai

A világháboru előtt, midőn az építészeti ipar egyöntetűen a cserépfedést alkalmazta, csak szórványosan lehetett látni lapos tetőket. Midőn azonban a háboru okozta gazdasági viszonyok megkövetelték, hogy minél olcsóbban lehessen az egyes épületalkatrészeket megépíteni, a sokféle téglapótló anyag mellett a lapos tető is nagyobb mértékben terjedt el. Miként a tömör téglának az azt pótló anyagok, ugy a lapostető is vetélytársa lett a ferdetetőnek. Az építészek véleménye is két részre oszlott, egyik tábor a ferdetetőt tartja megfelelőnek, másik pedig a lapostetőt helyezi előnybe.

Az egyik külföldi szaklapban dr. Schultze-Naumburg és Hanauer igen érdekes és tárgyilagos vitával kapcsolatban emeli ki a kétféle tető előnyeit. Schultze-Naumburg a ferdetetőt tartja a mérsékelt égöv épületeinél a megfelelő tetőnek, Hanauer pedig a lapostető mellett foglal állást.

A ferdetető igen hosszu multra tekinthet vissza, mivel a legrégibb mesterséges lakóhelyek csak tetőből, még pedig ferdetetőből állottak. A ferdetető tehát megelőzte magát az oldalfalakat. Célszerüsége és rendeltetése az, hogy a nedvességet, a csapadékokat levezesse. E feladatát a legnagyobb mértékben be is tudja tölteni. A tetőn összegyülő víz télen fokozatosan káros, mivel megfagy, felenged, s a keletkezett térfogatváltozás repedezetté teszi és megrongálja a tetőszerkezetet. E szempontból szintén a ferdetetőt kell előnyösnek tartanunk, mely meggátolja, hogy a tetőn a víz megmaradjon és összegyüljön.

A lapostető többféle előnnyel rendelkezik. Elsősorban tekintetbe veendő, hogy a tető alakja nem okoz lapostető alkalmazásánál semmiféle nehézséget, ferdetetőnél ellenben minél egyenletesebb alaku a tető, annál komplikáltabb és költségesebb tetőszerkezetet kell készítenünk. E körülmény természetesen gazdasági előnyöket jelent. Másik előnye a lapostetőnek az, hogy rajta kertet, játszóteret és terraszt lehet csinálni; ezzel szemben a ferdetetővel készített háznál a beépített telek teljesen elveszett. A lapostető teljes egészében kihasználható, míg a ferdetetőnél a tető hajlása következtében annak nagyrésze teljesen használhatatlan. A ferdetető tüzvészelyes, míg a lapostető tüzbiztos. Megfelelő konstrukciók esetén a lapostető olcsóbb, mint a ferdetető. A jövőben pedig a lapostető használatát predesztinálni fogja az a körülmény, hogy a lapostető az aeroplánok kikötőjéül fog szolgálni.

Miként látjuk, a lapostető oly előnyökkel rendelkezik, melyekkel a ferdetetőt felruházni nem lehet. Ha tehát a lapostetők konstrukciójánál s simításánál a víz levezetésének és a fagyás veszedelmei kiküszöbölésének módjait a modern építészeti ipar el fogja sajátítani, a lapostető komoly vetélytársa marad a ferdetetőnek. A kétféle tető előnyei és hátrányai mellett azonban a jövőben is mindig dominálni fog az egyéni ízlés és a megszokottság, mely bizonyára hozzá fog ahhoz járulni, hogy a ferdetető nem fog teljesen eltünni és helyét nem fogja teljesen átengedni a lapostetőnek.

Dr. Kn.

A telepités mint mérnöki feladat

Padányi Gulyás Jenő előadása a Magyar Mérnök és Építészegyletben, 1932. XI. 21-én.

A telepítést hazánkban népesedéspolitikai, földbirtokpolitikai, geopolitikai okokon kívül egyes speciális okok is szükségessé teszik, ilyenek a földteherrendezés, a tanyarendszer, melyek szintén telepítési kérdéssel kapcsolatosak. Ezelőtt néhány esztendővel még nemzetietlenséggel és demagógiával vádolták azt, aki telepítésről beszélt, majd a helyzet teljesen megváltozott, hiszen a jelenlegi kormány munkatervében a telepítés egyik legfontosabb feladatnak van megjelölve. Az eddigi magyarországi telepítések azt tanusítják, hogy nagyszabásu telepítési akciót csak is szigoru tervszerüséggel lehet végrehajtani. Mária Terézia, aki 3.000.000 forint költséggel 50.000 családot telepített be a XVIII. században és II. József is, aki folytatta a telepítést, modernnek nevezhető tervszerüséggel és humanitással intézték akcióikat, melyek szakszerüség és eredményesség szempontjából kifogástalanok, sőt sok vonatkozásban még ma is példaszerüek, csak nemzetpolitikai szempontból voltak nemcsak elveszettek, de egyenesen károsak a magyar népességre, hiszen a magyar etnikum terhére idegen népek érvényesülését mozdították elő. A Darányi Ignácz-féle telepités már aránylag egészen szük keretek között folyt csak. Az 1894. V. T. c. alapján mindössze 3.000.000 forintnyi alappal dolgozott az akkori földmüvelésügyi miniszter s 1906. év végéig 16 állami telepet létesített, 41.654 kat. hold területen, 1390 beköltözött telephellyel. A Darányi alatt folytatott telepités jogilag volt csak átgondolva, nemzetpolitikai szempontból sem emelhetünk kifogást a kifejlődött gyakorlat ellen, műszaki és gazdasági szempontból azonban jogos kritika tárgyává tehetjük. Ennek a telepítésnek a folyamán ugyanis előfordulhatott az, hogy a nem elég alapos gazdasági és műszaki előkészítés miatt egyes telepek hamarosan elnéptelenedtek, olyany-

A-29-40

Árkay Aladár

1867 - 1932

Mohácsi városháza
Városmajori templom
Városmajori kápolna
Fasori ref. templom
Győri gyárvárosi templom

Lechner Jenő dr
jegyzete

A-29-40

Árkay Aladár

tot tudott teremteni elsősorban templom és kápolna-műveiben s valóban elmondhatjuk hogy ezen a téren az ő nemzedékében nem volt versenytársa. Az egyházművészetet senki sem képviselte kevesebb formalizmussal és több bensőséggel, mint ő. Mint ember, egyike volt a legszeretetreméltóbbaknak, fínom, nobilis gondolkodásmódját nem fogják elfelejteni azok, akik vele az életben csak egyszer is találkoztak.

Árkay Aladár Temesvárott született 1868 február 1-én. A középiskolában *Balló* Ede volt az, aki tehetségét felismerte s a természet után való rajzolásra biztatta. A reáliskola elvégzése után nehéz választás előtt állott: építész is szeretett volna lenni, festő is. 1886-ban tehát beiratkozott a budapesti Műegyetemre, egy évvel utóbb pedig az akkori Mintarajziskolába is, ahol *Greguss, Székely* és *Lotz* voltak tanárai. Rövid ideig magániskolában is festegetett, 1892-ben pedig ugyanezt cselekedte Párisban, de egy évvel utóbb már Bécsben találjuk, ahol nem festői, hanem építészeti tanulmányokkal foglalkozott, az akkor jóhírű *Fellner* és *Helmer* színházépítők irodájában. Azután Budapesten telepedett le, ahol másfélévig a budai várpalota építésénél munkálkodott *Hauszmann* Alajos oldalán.

Budapesti tevékenysége azonban már korábban kezdődött, mert mint fiatal építész 1889-ben pályázott egy városi szökőkút-tervvel s meg is nyerte az első díjat. 1895—96-ban közreműködött a honvédfőparancsnoksági palota építésénél és ugyancsak első díjat nyert a budai vigadó tervpályázatán, amelynek egy *Kallina* Mórral közösen készített, még műtörténeti stílusban szerzett terve kivitelre is került 1897—98-ban. Közben mint festő is bemutatkozott: 1894-ben egy férfiarcképével szerepelt a Műcsarnokban, később is kiállított ott utcaképeket, hangulatos balatoni motívumokat (többnyire akvarellek). Egy ily műve a Szépművészeti Múzeumba került. Épített művei közül 1905-ben készült a már említett Babocsay-villa, 1912—13-ban a Vilma királynő-úti ref. templom, 1926-ban a budai Rákóczi-emléktemplom, 1930-ban a győri templom, közben néhány lakóház a Bírák és Ügyészek svábhegyi telepén stb.

Ez év januárja végén hirtelenül súlyos influenza döntötte ágyba és február 2-án sírba vitte építőművészetünk egyik legeredetibb, legjelesebb mesterét.

HUBER, WOLF (1490 KÖRÜL—1553): FÜZES TÁJ MALOMMAL. 1514
Tollrajz. Az Esterházy-gyüjteményből. Orsz. M. Szépművészeti Múzeum

ÁRKAY ALADÁR. Súlyos veszteség érte művészetünket *Árkay* Aladár építész és festő halálával. Delelőjén állott művészeti fejlődésének s egyik főművét, a győr-gyárvárosi r. k. templomot csak nemrégiben, 1930 decemberében koszorúzta a Kisfaludy Társaság a Greguss-díjjal. A nemesen elgondolt, tiszta építészeti eszközökkel alakított mű osztatlan elismerésben részesült és mesterét kiváló eredetiségű, komoly, meg nem alkuvó művésznek mutatta. Árkay az ő legfontosabb épített műveit nem alakította a műtörténeti stílusok valamelyikének formanyelvén, hanem egyenest anyagából és céljából indult ki s ha egyik-másik munkáján románo tagozatokat vélnénk látni, úgy ez valóban csak puszta látszat és inkább arra mutat, hogy az erősen hangsúlyozott falsíkot és tömegelosztást époly puritán kőművesi módon fogta fel, mint a román stílus korszakának sok, époly puritán mestere. Az építészeti célzatok, amelyek a győri templomban ritka erővel valósultak meg, már jóval korábban vezetőmotívumai voltak a budapesti, Vilma királynő-úti ref. templom megtervezésénél, épígy gondolkodott a budai, Keleti Károly-utcai Rákóczi-emléktemplom és a városmajori kápolna alakításánál is. Az a másfél évtized, amely alatt ezek a szentélyek keletkeztek, a szakadatlan fejlődés idejét jelenti. Azonban nemcsak templomokat épített: egy rendkívül festői alkotása, a Babocsay-villa volt tanuság arra, hogy nemcsak a monumentális feladatok megoldásához értett kivételes tehetsége, hanem az olyan építészeti miniatűrökhöz is, mint a jelzett villa, amely sokáig hímes ékszere volt az Andrássy-út Városligetbe torkolló részének, de amelyet építőművészetünk kárára utóbb a felismerhetetlenségig átalakítottak. Igazi művészi gonddal tervezett mindent s mert egyes feladatoknál még a lakás bútorait is tervezte zamatos magyar ízléssel: iparművészetünk is lelkes munkást vesztett halálával. Mindezekben a tervekben és alkotásokban a tehetségen és művészeti kultúrán felül különösen meg kell becsülnünk azt az erényét, hogy alkotásai valóban magyarosak, nem utánzatai a népművészetnek, amely szívéhez nőtt, hanem elgondolásuk végső szálai ugyanabba az ős-televénybe nyúlnak, amelyből amaz kisarjadt. Őt is az az eszmény lelkesítette, amely Lechner Ödönt, de őt sem utánozta, hanem igyekezett a maga külön útjain époly zamatosan eredeti lenni, mint az a nagy mester. Költői képzeletének frissesége szinte különleges, csak neki sajátos hangula-

m- és
itjuk,
nem

A-29-41

Magyar Művészet
1932. 44. l.
45. l.

ALTDORFER, ALBRECHT (
Toll, tus. A Praun—
Orsz. M. Szép

II.

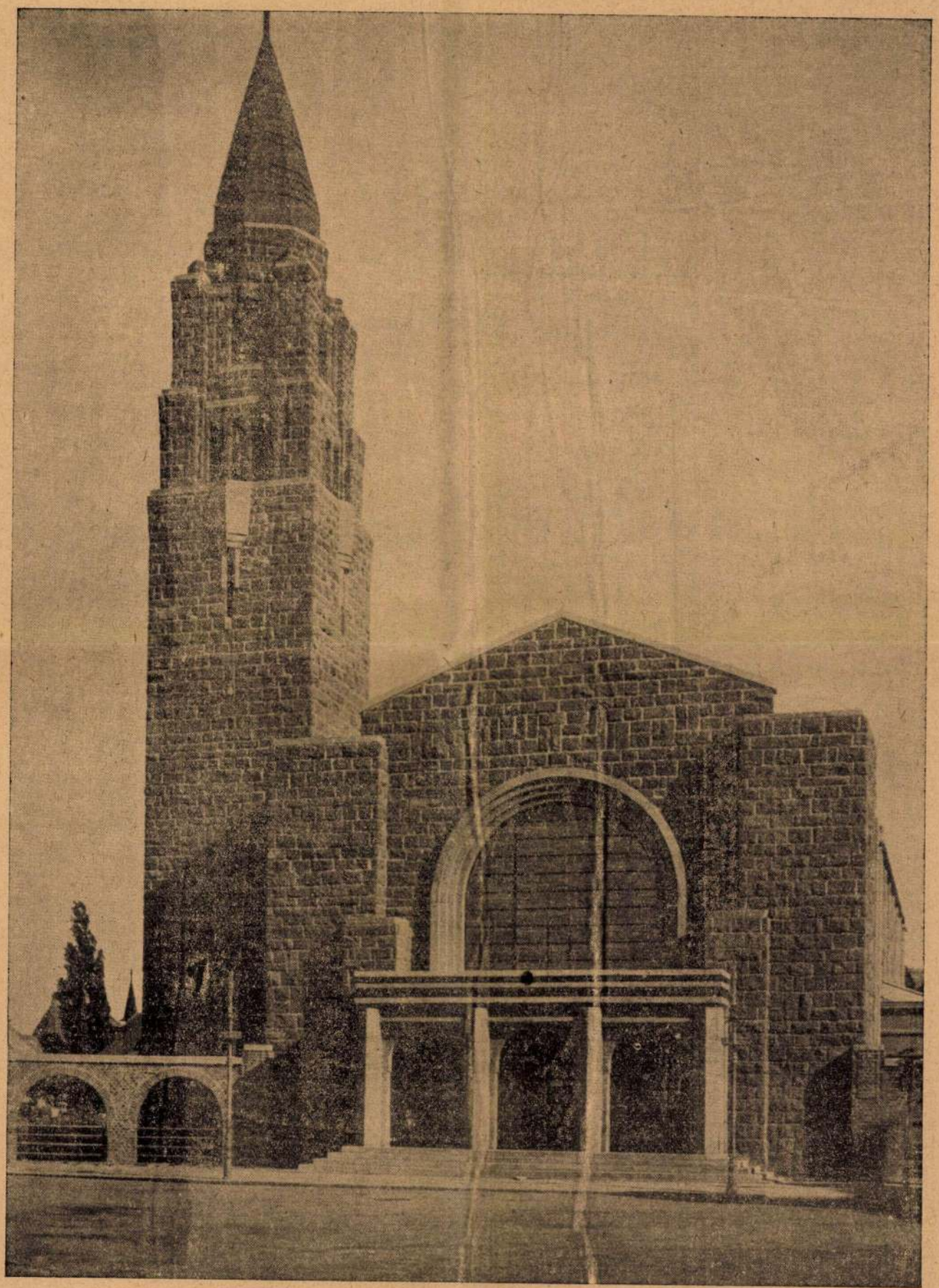

ÁRKAY ALADÁR: A GYŐR-GYÁRVÁROSI TEMPLOM HOMLOKZATA.
Aladár Árkay: Fassade der Kirche Győr-Fabrikstadt. — Aladár Árkay: Facciata della chiesa del quartiere industriale di Győr.

Szépművészet
1943. 8. 7.

III

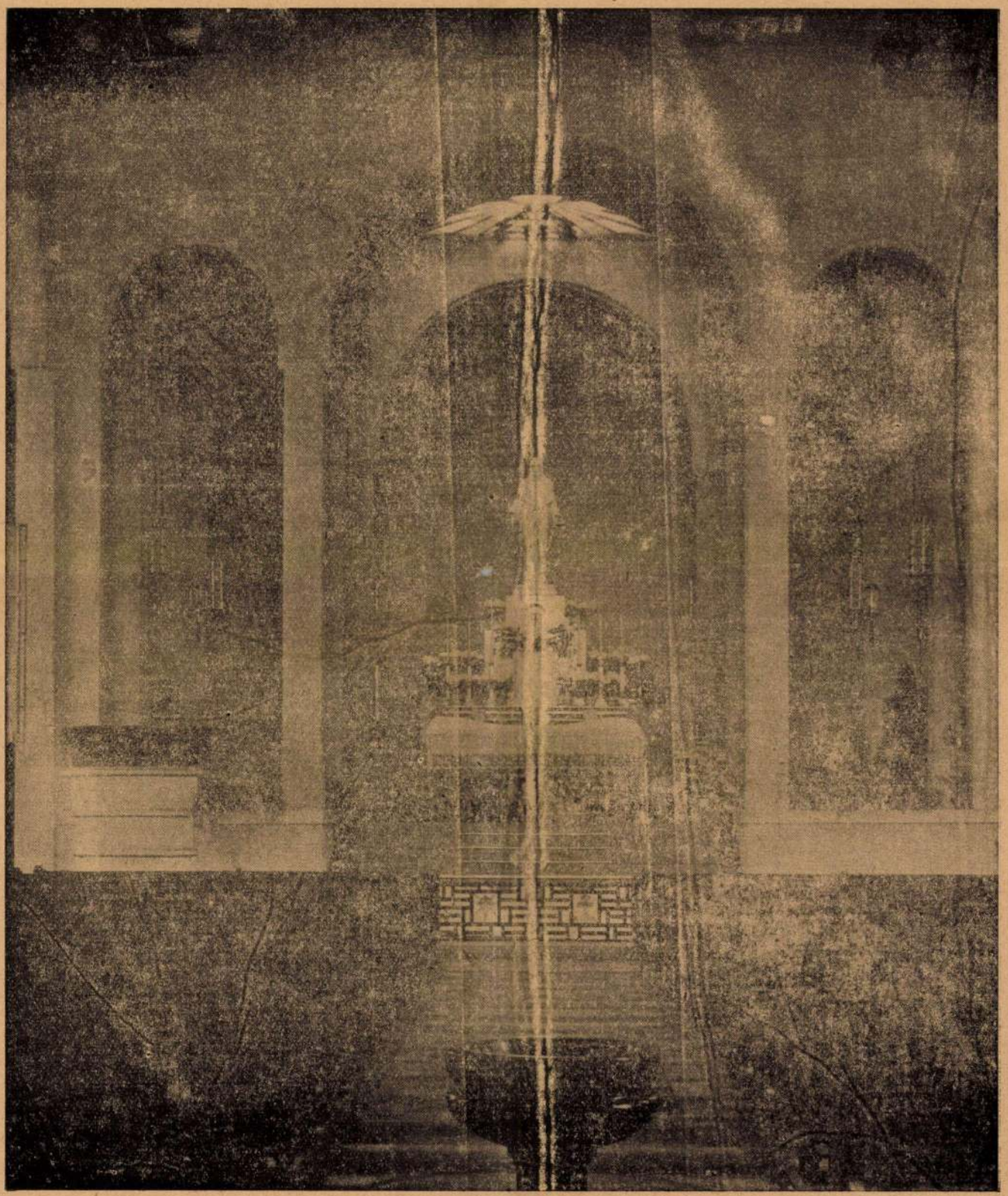

ÁRKAY ALADÁR: A GYŐR-GYÁRVÁROSI TEMPLOM BELSŐ NÉZETE.

Aladár Árkay: Die Innen-Ansicht der Kirche Győr-Fabrikstadt. — Aladár Árkay: Interno della chiesa del quartiere industriale di Győr.

Áfkay Aladár

A-29-42

Szépművészet

1943

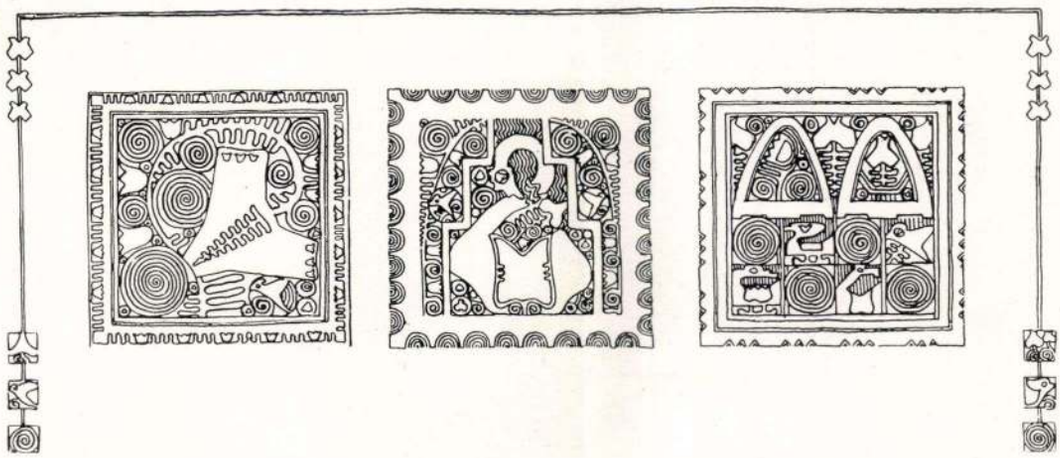

Árkay Aladár.

Bírák és ügyészek telepe.

A Délivasút pályaháza szomszédságában, a Kis-Svábhegy déli lejtőjén, ott, ahol egy esztendővel ezelőtt még járhatatlan dülőutak választották el a Kékgolyó-utcát a város lakott részétől, néhány hónap alatt festői csoportosítású, színes változatosságával meglepő hatást keltő kis város keletkezett, makadámos utcákkal, vízvezetékkel, csatornázással, villamos és gázvilágítással. Augusztus óta be is népesedett ez a mese módjára keletkezett gyönyörű kis kottage-telep, amelyen egyelőre 40 épület hirdeti a fővárosi lakáskérdés egyik megoldásának kitűnően sikerült és mindenképpen utánzásra méltó módját. Az Orsz. Bírói és Ügyészi Egyesület által alkotott családi-háztelepről van szó.

Az 1910. évben kezdeményezték azt az egyesület elnöke és főtitkára: Grecsák és dr. Márkus Dezső kúriai bírák. Az egyesület törekvéseit példás előzékenységgel támogatta a Pesti Hazai Takarékpénztár és a Magyar Jelzáloghitelbank. E két pénzintézet legfőbb vezetői — méltányolva az egyesület önzetlen, de nagy horderejű szociális törekvéseit — a lehető legkedvezőbb feltételek engedélyezésével mozdították elő a pompás telep létrejöttét, anélkül, hogy a társulás vagy szövetkezés, kezesség vagy egyetemlegesség bármilyen alakja vált volna szükségessé az egyes telektulajdonosok részéről, hanem csupán első helyű kölcsönökkel sikerült az egyes épületeknek külön-külön való finanszírozása. A székesfőváros polgármestere és műszaki osztálya is dicséretes előzékenységgel támogatták az egyesület úttörő munkáját, a közmunkatanács pedig a parcellázás megkönnyítésével is segített megoldani azt a nehéz feladatot, hogy intelligens családok jutottak igen kedvező feltételekkel kies fekvésű, egészséges vidéken, de mégis a főváros belső területén saját otthonhoz, annak minden anyagi előnyével, egészségi, esztétikai és erkölcsi áldásaival. A 10.000 négyszögöles terület két részből, az alsó- és felső-telepből áll. Kettőjük között egy megszerezhetetlen idegen telek terül el.

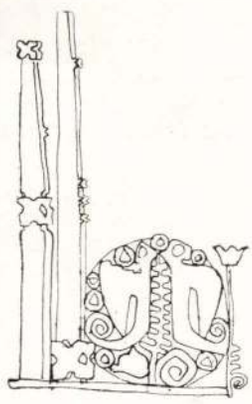

Az alsó-telep a Kékgolyó-utcánál

ÁRKAY ALADÁR

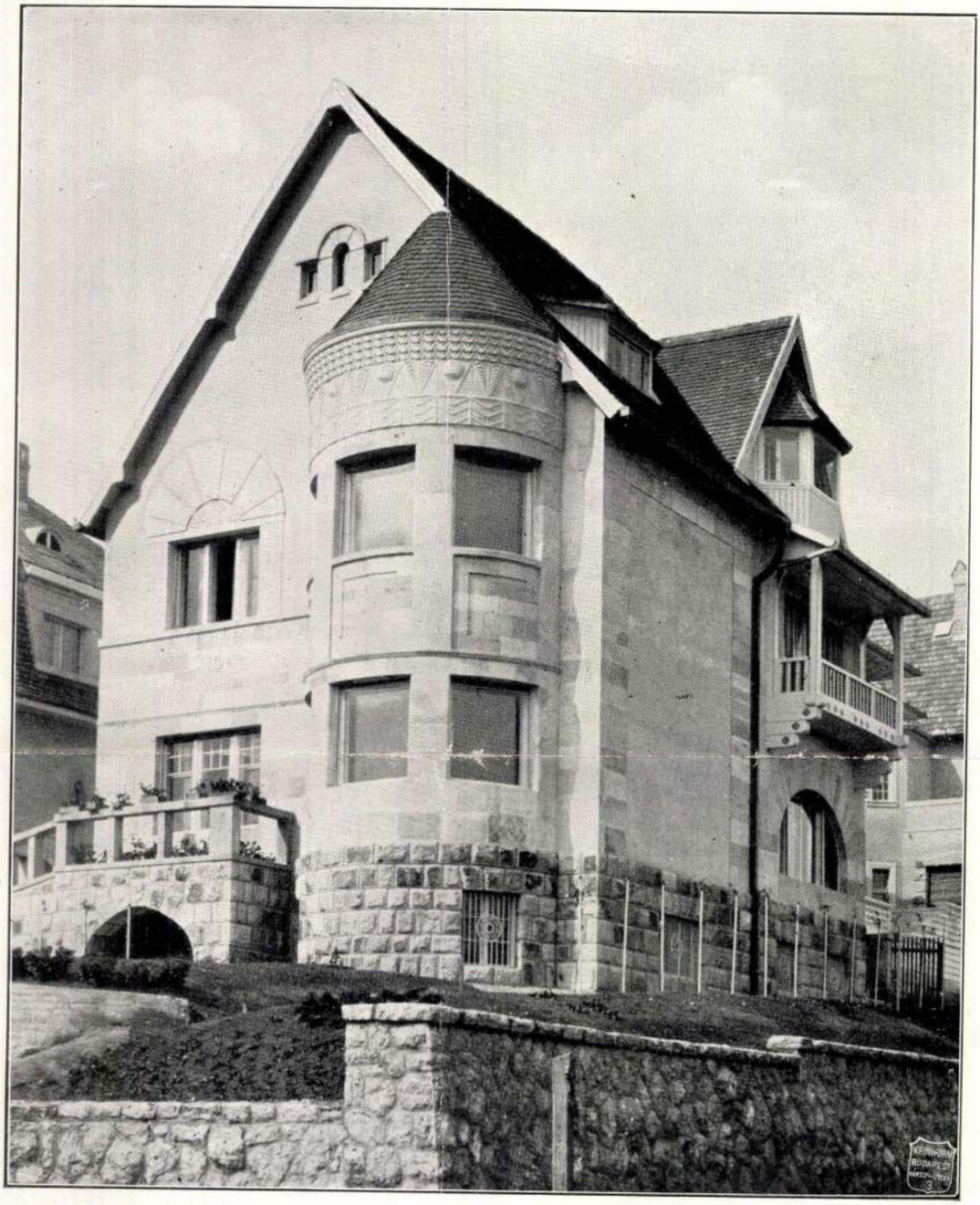

BIRÁK ÉS ÜGYÉSZEK TELEPE

DR. RÁTH-VÉGH ISTVÁN HÁZA

ÁRKAY ALADÁR

BÍRÁK ÉS ÜGYÉSZEK TELEPE

DR. BERGER DEZSŐ HÁZA

ÁRKAY ALADÁR

BÍRÁK ÉS ÜGYÉSZEK TELEPE

DR. JAKABFALVAY ZOLTÁN HÁZA

ÁRKAY ALADÁR

BÍRÁK ÉS ÜGYÉSZEK TELEPE

DR. GÉCZY IMRE HÁZA

ÁRKAY ALADÁR

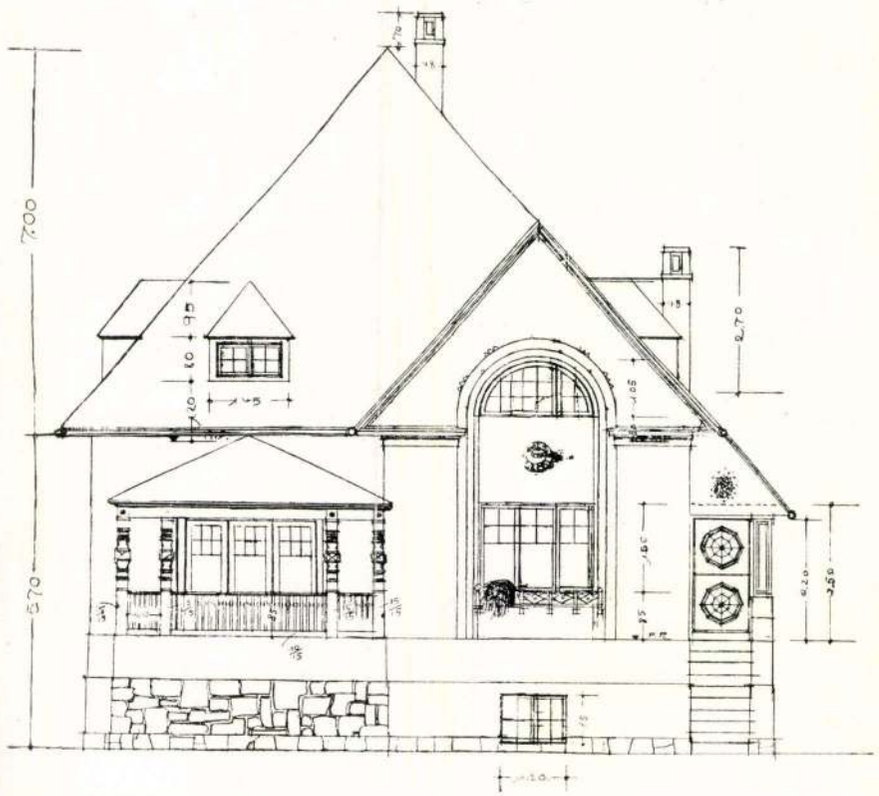

BÍRÁK ÉS ÜGYÉSZEK TELEPE

DR. SZALÓKI HÁZA

ÁRKAY ALADÁR

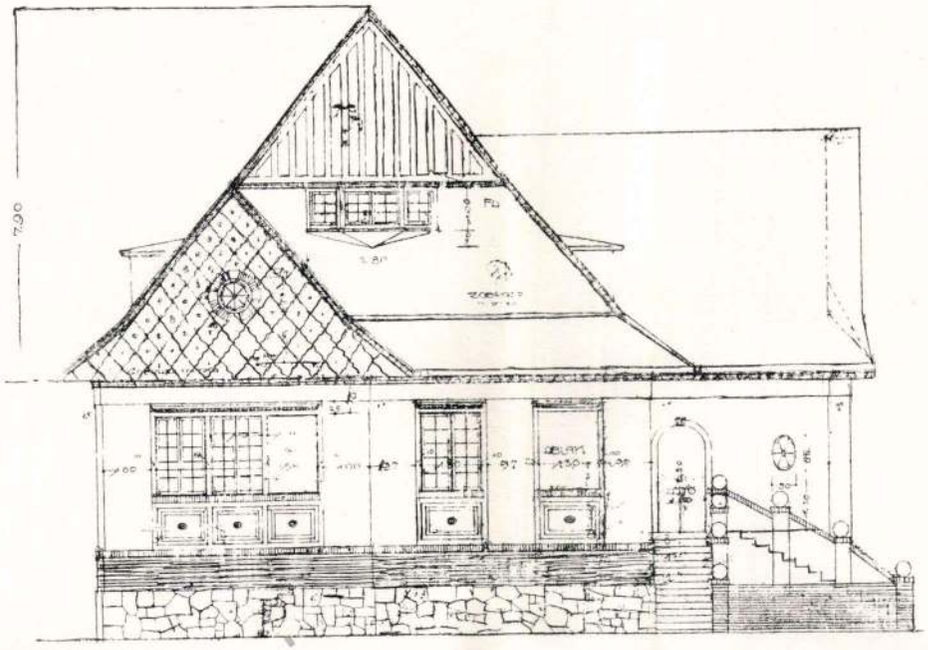

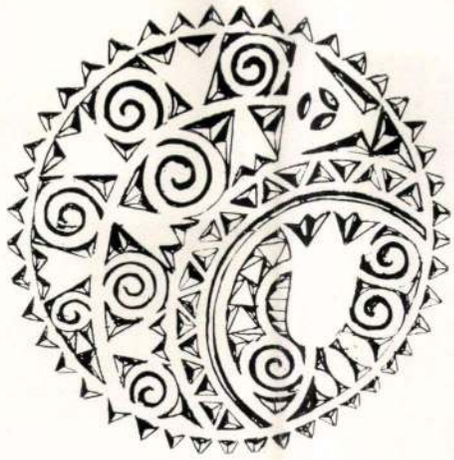

BÍRÁK ÉS ÜGYÉSZEK TELEPE

DR. NAGY GÉZA HÁZA

ÁRKAY ALADÁR

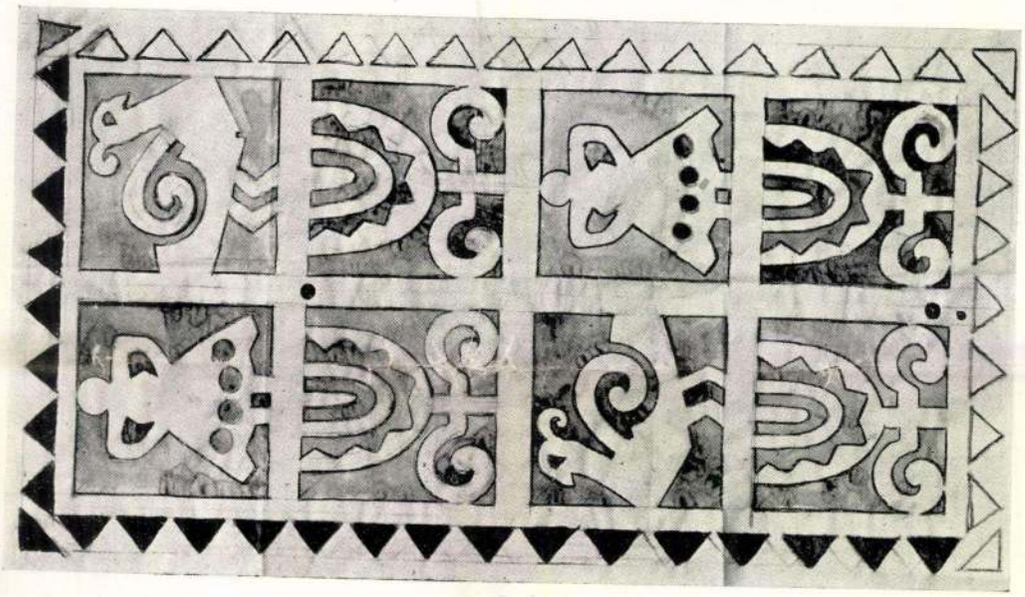

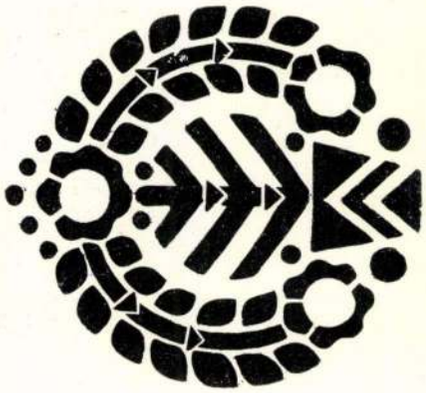

BÍRÁK ÉS ÜGYÉSZEK TELEPE

RÉSZLETEK

ÁRKAY ALADÁR

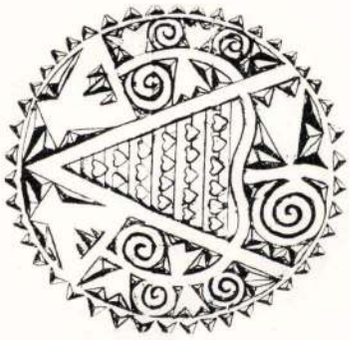

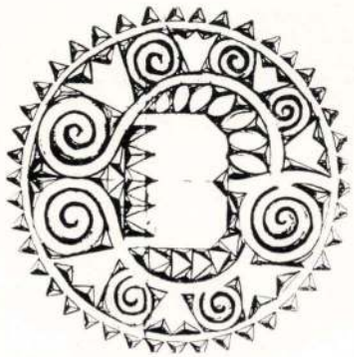

BÍRÁK ÉS ÜGYÉSZEK TELEPE

RÉSZLETEK

ÁRKAY ALADÁR

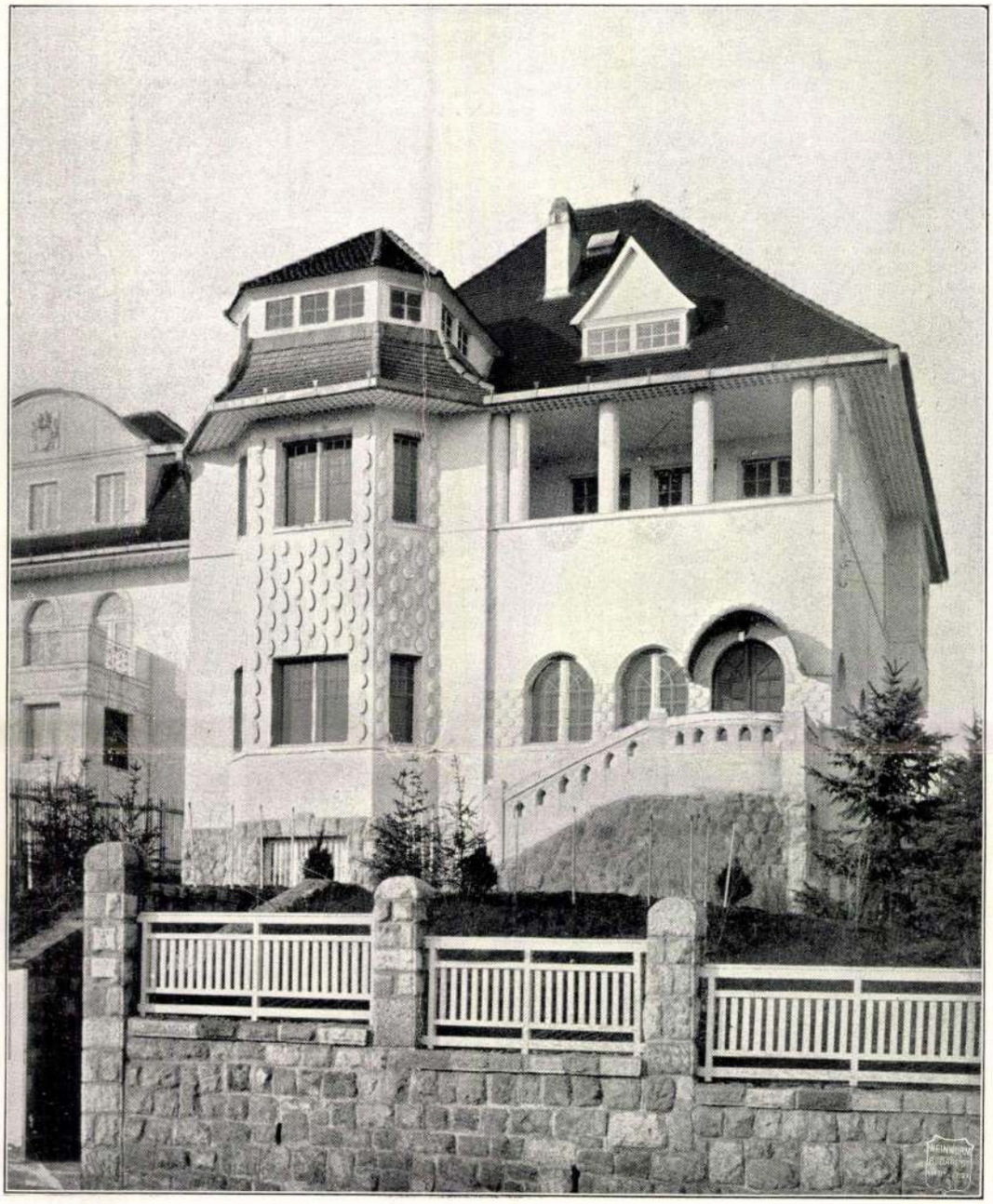

BÍRÁK ÉS ÜGYÉSZEK TELEPE

STIENE JÁNOS HÁZA

ÁRKAY ALADÁR

BIRÁK ÉS ÜGYÉSZEK HÁZA

DR. DOBOVICS VIKTOR HÁZA

ÁRKAY ALADÁR

BIRÁK ÉS ÜGYÉSZEK TELEPE

DR. MAKAI DEZSŐ HÁZA

ÁRKAY ALADÁR

BIRÁK ÉS ÜGYÉSZEK TELEPE

DR. TÓTH GÁSPÁRNÉ HÁZA

A fényképeket Bíró Pál készítette

ÁRKAY ALADÁR

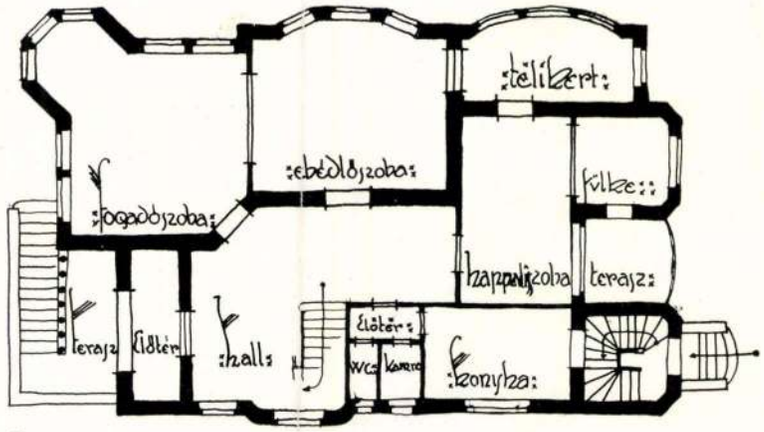

:földszint:alaprajza:

·FOLDSZINT·

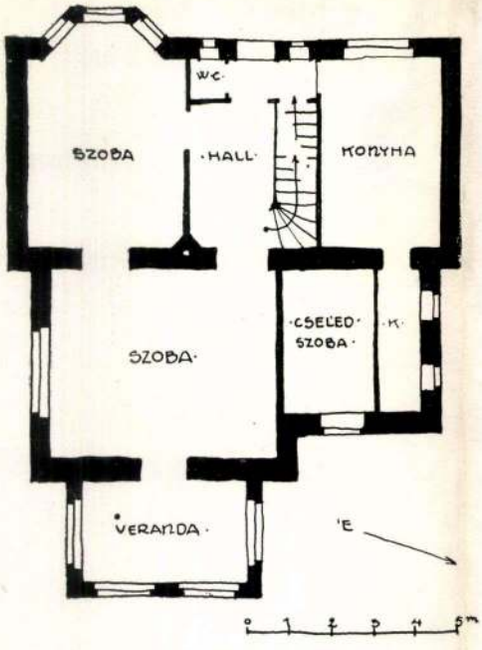

FOLDSZINT·

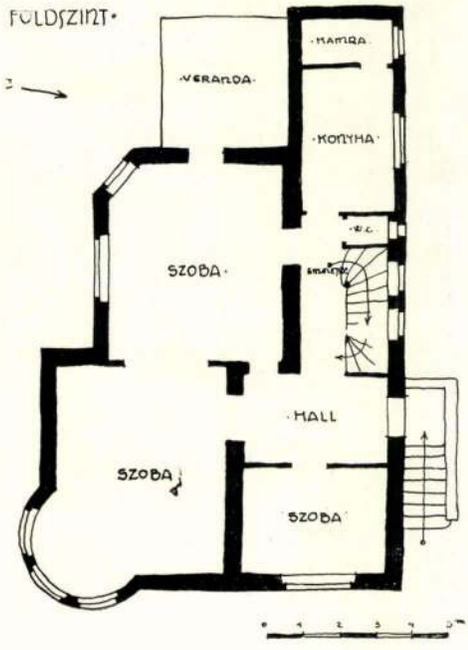

A-29-43

BIRÁK ÉS ÜGYÉSZEK TELEPE

ALAPRAJZOK

kezdődikés 15 darab, jobbára 300 négyszög-ölestelekből áll. A felsőtelepen 31, nagyobbrészt 150 öles parcella van.

Árkay Aladár műépítész tervei és vezetése mellett így harminchét, túlnyomó részben emeletes villa (Makay közigazgatási bíró, Túry és Márkus közigazgatási bírák, Lauffer, Szekeres táblabírók, Zelenka, Berger, Ráth-Végh, Petz, Mándi, Tóth, Makay törvényszéki és járásbírák, Aranitzky kir. ügyész stb.), azonfelül 15 lakásból és 3 bolthelyiségből álló egyesületi bérház, amelyben bírák és ügyészek a normálisnál harminc százalékkal olcsóbban laknak, végül a vidéki bírák és ügyészek Budapesten tanuló 80 fia részére mintaszerűen felszerelt internátus. Az internátus minden helye már is megtelt és a tanév elején megkezdte áldásos működését. A belőle eredő jövedelem ingyenes és félingyenes helyek ellátására van szánva. Az intézet társalgó, étkező, játszó, könyvtár és olvasóhelyiségekkel, zene- és tornateremmel, kerti játszó és sportteleppel, napfürdő, zuhany, meleg és betegek részére való fürdőkkel bír, azonkívül magában foglalja az egyesület irodáit és tanácstermét.

Az építkezés 1911 augusztusban vette kezdetét, a villák első csoportja már 1912 májusában lett lakható, e többi ugyanaz év augusztusában és csak néhány pótlólag jelentkezett maradt novemberre.

Az internátus és bérház 1912 tavaszán kezdetett meg és előbbi már ugyanaz év augusztusában, a bérház pedig novemberben adatott át. Mint ezekből kitűnik, a rengeteg munkamennyiség abnormálisan rövid idő alatt lett végrehajtva.

Az egyesület részéről az adminisztrativ munka Ráth-Végh István titkárnak jutott. Az egyes villák az elsőrangú kivitel és szolíd, minden komforttal való ellátás ellenére felette olcsón készültek el.

Az összes épületek köbmétere mindenestől 23 korona 50 fillérbe került. Az egész telep építése körülbelül 2 millióra rúgott. A villák stílusa a sablonos típusrendszertől eltérően annyira változatos, hogy két egyforma nem akad köztük, külsejük pedig különféle vakolattechnikával, színes kivitellel, sgraffitóval, majolikával és egyéb művészi elemekkel, sőt itt-ott freskóval is díszes.

A telep utcáinak elnevezése a kegyelet leróvása a magyar bírói kar egyes kitűnőségei iránt; az utcai jelzőtáblákon Csemegi Károly, Karap Ferenc, Tóth Lőrinc, Ráth György, Székács Ferenc nevei olvashatók. A Bírói és Ügyészi Egyesület budapesti osztálya, mely a gyönyörű alkotást megtekintette, elragadtatva szemlélte a kollégiálitás és szociális érzés sugalta tervnek nagysikerű megvalósulását.

Dr. Márkus Dezső.

A-29-43

A nagybecskereki szinház tervpályázatán 20 pályamű közül az I. díjat (megbízás) *Földes* Ede és *Scheiber* Miklós, a II. (2500 k.) *Reich* József, a III. (1500 k.) *Lechner* Lóránd, a IV. (1000 k.) díjat *Spiegel* Frigyes és ifj. *Englerth* Károly nyerte; megvették *Wannenmacher* Fábián és *Miklós* Ede tervét. — A temesvári bankpalota terveire 101 mű érkezett. — *A besztercebányai* erdőigazgatósági épület tervpályázatán a díjazott terveken kívül a kincstár megvásárolta *Bobula* János, *Miakits* és *Szabó, Reisz* Zoltán, valamint *Hajós* és *Villányi* tervét; megdicsértak a W., Urpin alján as VI. Béla jeligés terveket.

Tervpályázati határidők.

Ápr. 1. Miskolc város: Kossuth-szobor tervei (36000—40000 K).

ápr. 7. Nagyrada község elülj. (Zala megye): körjegyzői lakás tervei díj: 150 K.

ápr. 14. Orsz. Iparműv. Társ.: műkedvelő iparművészek számára tetszésszerinti műnek tervei; a díjak alku szerint.

ápr. 15. M. Építőművészek Szövetsége: Budapest új városházának elhelyezése és a nagy körútig terjedő városrész szabályozása. Díjak: 2000, 1200, 800 és 500 K.

ápr. 21. Orsz. Iparműv. Társ.: a hágai békepalotába egy monumentalis váza tervei; díjak: 2.×500 és 3×300 k.

ápr. 30. Aradi róm. kath. templomépítő-bizottság: templomtervezés; építőköltség: 350.000 K; díjak: I. megbizatás; II. 3000 K. III. 1500 K.

ápr. 30. Igazságügyminisztérium: törvénykező palota tervezése Nagykanizsán. Díjak: 2000, 1300 és 700 k. Építő költség: 500,000 k.

máj. 1. Péterréve község előlj.: városház tervei; díjak: 800, 400 és 300 K.

máj. 1. Arad város: rendőri palota tervei. (250.000 K). Díjak: 2×2000 K.

máj. 8. Budai izr. hitközség: templom és községháza építése. Díjak: 3000, 2000 és 1000 K.

máj. 10. Erzsébet-emlék bizottsága: az emlék tervei; díjak: 15.000, 10.000 és 6000 K.

jún. 1. Triesti Ált. Bizt. Társ. bérpalota tervei (3,500.000 K); díjak: 10.000, 8000, 5000, 4500 és 3000 K.

júl. 1. Bolgár közm. min.: Szófiában építendő kulturpalota tervei (20,000.000 fr.); díjak: 4000, 2500 és 1000 fr. (Nemzetközi pályázat).

júl. 1. Bolgár kormány: királyi palota és igazságügyi palota Szófiában; díjak: az elsőre 10.000, 7000, 4500 és 1250 fr., a másodikra 6000, 4000, 2500 és 1250 fr. (Nemzetközi tervpályázat.)

HIRDETMÉNY.

Hivatkozással az 1912. évi 100718. számú rendeletemmel közzétett tervpályázati hirdetményre, felhivom mindazokat a pályázókat, akik **a besztercebányai m. kir. erdőigazgatósági székház** terveire pályáztak és sem pályadíjban nem részesültek, sem pedig művök meg nem vétetett, hogy az idézett hirdetményben foglaltakhoz képest pályatervüket a felbontatlan jeligés levéllel együtt f. hó 17-től számított 4 (négy) héten belül a vezetésem alatt álló minisztérium I. B. 4. ügyosztályában (V., Zoltán-utca 16., IV. em. 18. ajtó) mindenkor a hivatalos órák alatt átvenni szíveskedjenek. Az ezen határidőn túl át nem vett tervek megsemmisittetnek.

Budapest, 1913. évi március hó 12-én.

M. kir. földmívelésügyi miniszter.

Szabadalmakat, védjegyeket és minta oltalmat megszerez = Budapest, VII., Erzsébet-körut 17. sz. =
Szabadalmakat Értékesitő Vállalat
Telefon 24—20. Telefon 24—20.
Pásztor (bej. cég) Felvilágositás díjtalan.

293255. Hegyi Ferenc (I., Szent János-tér 4.) ugyanotti házra vonatkozó tervei

c) **jóváhagyásra ajánltattak:**

4022. Goldberger Sámuel a VI., Andrássy-ut 39. sz. a

3306. Ofenbeck Mihály a VII., Mexikói-ut 2522. hrsz. a.

2666. Rudwig Sebő az I., Béla király-ut 8350. hrsz. a.

1309. Budapesti jégművek (IX, Csepel-rakpart 9580. hrsz. a.

4931. Buza Endre a VIII., Horanszky-utca 5452. hrsz a.

4551 Bikics Antal az I. Csörsz utca 12909. hrsz. a.

3242 Poll S. és Fia a VI., Jász-utca 1541. hrsz. a.

293263. Hlavay György a IX., Erkel-utca 9311. hrsz. a.

2665. Ifj. Győrffy Károly az I. Virányos dülő 8775. hrsz. a.

261255. Kovács Gyula a IX., Üllői-ut 1 sz.

1323. Herczfeld N. a VIII., Fhg. Sándor-utca 9. sz. a. házra vonatkozó tervek.

d) **gépekre és felvonókra:**

2635. Popper Zsigmond (az V., Visegrádi-utca 14.

4932. Schanczer Ignácné (VI., Andrássy-ut 101.)

832. Lapp Henrik (X, Kőbányai-ut 45.)

797. Dőren Henrik (VI., Rózsa-utca 46.)

1545. Bpesti pénzszekrény gyár (IX, Rákos-utca 4.)

e) **elutasittattak:**

298326. Várnai Armin az I. Fehérsas-utca 754. hrsz a.

4918. Schiffer Jónás a VII., Murányi-utca 2683 hrsz. a. házra vonatkozó tervei.

Szakbavágó szabadalmi feljegyzések.

Bejelentés találmányok szabadalmazására.

Az alább nevezettek a kitett cimek s kelt alatt szabadalmat jelentettek be. A bejelentés tárgya egyelőre a jogtalan használat ellen védelemben részesül (34. §) A bejelentés ellen a közzététel napjától számitandó két havi határidőn belül felszólalások adhatók be. (35. §

1196. alapsz. Auto-Hydraulic Limited cég Londonban. — Önműködő vizemelőberendezés.

—

4226. alapsz. Barth Siegfried mérnök Düsseldorf-Obercasselben. — Elégetési erőgép. (Képv.: Neufeld.)

—

4236. alapsz. Barth Siegfried magánmérnök Düsseldorf-Obercasselben — Átkormányzóberendezés égési erőmótorok számára. (Képv.: Neufeld)

—

4119. alapsz. Felső-büki Büky Aurél gépészmérnök és Hubert Emil magánhivatalnok Budapesten. — Áttörő-, zuzó-, reszelő- és vagdalógép. (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérczi.)

—

4204 alapsz. Barth Siegfried mérnök Düsseldorf/m. Obercasselben. — Eljárás és berendezés belső elégetésü erőgépek táplálására. (Képv.: Neufeld.)

—

4211. alapsz. Nagybecskereki Gépmühely Vas- és Fémöntöde, Bürger és Grünwald cég Nagybecskereken. — Szeleppel egyesitett hengertolattyu. (Képv.: Schön)

—

4217. alapsz. Barth Siegfried mérnök Düsseldorf/m. Obercasselben. — Átkormányozó szerkezet belső elégetésü erőgépekhez. (Képv.: Neufeld.)

—

4221. alapsz. Barth Siegfried magánmérnök Düsseldorf/m Obercasselben. — Szelepvezérmü égési mótorok számára. (Képv.: Neufeld.)

—

2140. alapsz. Flottmann Henrik mérnök Bochumban. — Ujitás kőzetfurógépeken. (Képv.: Kalmár.)

—

2142. alapsz. Földes Ármin épitész Ujpesten. Fémbetétes betontartó. (Képv.: Kelemen.)

—

2138. alapsz. Flottmann Henrik mérnök Bochumban. — Tömitőberendezés vizöblitéses kőzetfuró gépekhez. (Képv.: Kalmár.)

—

2333. alapsz. Gál Gyula ruhafestő Monoron. Acetilénfejlesztő készülék. (Képv.: dr. Szilasi.)

—

2642. alapsz. Société Française d'Incandescence par le Gaz (System Auer) cég Párisban. Eljárás és készülék elektromos izzólámpák számára való szálak előállitására. (Képv.: Schön.)

—

2621. alapsz. Deutsche Gasglühlicht Aktiengesellschaft (Auergesellschaft) cég Berlinben. Berendezés gázizzófénylámpák, különösen invertlámpák meggyujtására. Pótszabadalom a 2562. sz. szabadalomhoz. (Képv.: Bernauer.)

—

2622. alapsz. Gábor Jenő mérnök Ujpesten. Berendezés a sinvándorlás megakadályozására. (Képv.: Bernauer.)

—

3613 alapsz. Kemmann János mészáros Düsseldorfban. — Kétszeres ajtóbiztositás. (Képv.: Weisz Sándor.)

—

3623 alapsz. Kató István uradalmi épitész Tótmegyeren és Winter Péter kőmivesmester Budapesten. — Ujitás végükkel a földbe sülyesztett faoszlopokon. (Képv.: Kelemen.)

—

3624. alapsz. Kató István uradalmi épitész Tótmegyeren és Winter Péter kőmivesmester Budapesten. — Ablak gazdasági épületek számára. (Képv.: Kelemen)

—

3289. alapsz. Medgyaszay István műépitész Budapesten. — Foglalatnélküli izzólámpa és megfelelő fölfüggesztő szerkezet. (Képv.: Harsányi.)

—

3156. alapsz. Mews Frigyes Vilmos mérnök Moszkvában. — Biztonsági zár, melynél a zárórésznek a nyitás alkalmával egymásután át kell haladnia a rekesztőknek az elmozdulási irányba beállitható hasitékain. (Képv.: Takács.)

—

3269. alapsz. Franz Marcotty gyári cég Berlin Schönebergben. — Berendezés füstmentes égés elérésére kazántüzeléseknél. (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérczi.)

—

887. alapsz. Novák Dávid kereskedő Székelyudvarhelyen. — Cement tetőcserépgép. (Képv.: Kalmár.)

—

2126. alapsz. Rauscher Béla és Mendlik Aladár mérnökök a cs. kir. szab. déli vaspályatársaság javitóműhelyében Székesfehérváron. — olajfogó és porvédőberendezés csapágyak részére.

—

4263. alapsz. Magyar Siemens-Schuckert-Művek Villamossági Részvénytársaság cég Budapesten. — Berendezés több állomásról táplált vezetékhálózatok feszültségének szabályozására.

2078. alapsz. Rajna Ármin cementtechnikus Budapesten. — Hézagmentes padlóburkolat. (Képv: Janssen.)

—

1458. alapsz. United States Trading Co. cég Anversben. — Gázzal fütött gőzfütéstest. (Képv.: Meller.)

—

4160. alapsz. Aktiengesellschaft für Selas-Beleuchtung cég Berlinben. — Eljárás izzóharisnyák előállitására. (Képv.: Kelemen.)

—

4258. alapsz. Siemens és Halske Részvénytársaság cég Berlinben, Bécsben és Budapesten. Kapcsolási elrendezés telegrafikus jeleknek közös teleppel biró kettős vezetéken való átvitelére. (Képv.: Kalmár.)

Szabadalmak gyakorlatba vételére vonatkozó ajánlatok.

Gebrüder Hardy bécsi cég 1905. október 28-ról kelt 35488. számu

„Berendezes légritkitásos fekeknel a fékhullám átcsapási sebességének tokozására üzemi fékezésnél“

és 1905. október 31-ről kelt 35489. számu

„Légritkitásos fékberendezés a fővezeték és a fékhengerek közé bekapcsolt vezérlőszelepekkel“

cimű magyar szabadalmak tulajdonosa, szabadalmai gyakorlatbavétele céljából belföldi gyárosokkal összeköttetést keres, esetleg szabadalmait eladja vagy gyártási engedélyeket ad.

Bővebb felvilágositással szolgál **Kalmár J.** mérnök, hites szabadalmi ügyvivő Budapest, VII., Rákóczi-ut 44.

MOLNÁR ÖDÖN
MÉRNÖKI IRODÁJA
· BUDAPEST ·
VIII. JÓZSEF-KÖRUT 2.
(RÁKÓCZI-ÚT SAROK)
PATENT SZABADALMAK PATENT
KIDOLGOZÁSA ÉS ÉRTÉKESITÉSE
VÉDJEGYEK
MINTÁK
IPARI UJDONSÁGOK.

Pályázatok tervkészitésre.

A breznóbányai vigadó épület tervpályázatán az első dijat Führer Miklós és Wannenmacher Fábián, a második dijat Papp és Szabolcs, a harmadik dijat pedig Harminczy Mihály műépitészek nyerték el. A pályázatban tizenheten vettek részt. A vigadó épitését a tavaszszal megkezdik.

Pályázatok állásokra.

Gépészi állás. A m. kir. mezőgazdasági muzeumnál egy 1400 kor. évi fizetéssel és 300 kor lakpénzzel vagyis 1700 kor. összilletménynyel rendsze esitett gépészi állás betöltése iránt pályázat hirdettetik. Felhivatnak pályázni óhajtók, hogy életkorukat, egészségi állapotukat, hadkötelezettségi viszonyukat, végül a gépészeti szakteendőkben való elméleti, valamint gyakorlati jártasságukat igazoló bizonyitványokkal felszerelt s a földmivelésügyi minister ur ő nagy-

KOVÁCS ZSIGMOND
FESTŐ, FÉNYEZŐ és MÁZOLÓ.
Elvállal minden e szakmába vágó munkákat, különösen fa- és vasbutorok fényezését és festését, valamint fürdőkádak zománcozását. stb. Kórházi és intézeti berendezéseket modern kivitelben és a legjutányosabb árak mellett eszközöl.
BUDAPEST
VII. KERÜLET, DOHÁNY-UTCA 15. SZ

Szabadalmakat, védjegyeket és minta oltalmat megszerez = Budapest, VII., Erzsébet-körut 17. sz. =
Szabadalmakat Értékesitő Vállalat
Telefon 24—20. Telefon 24—20.
Pásztor (bej. cég) Felvilágositás díjtalan.

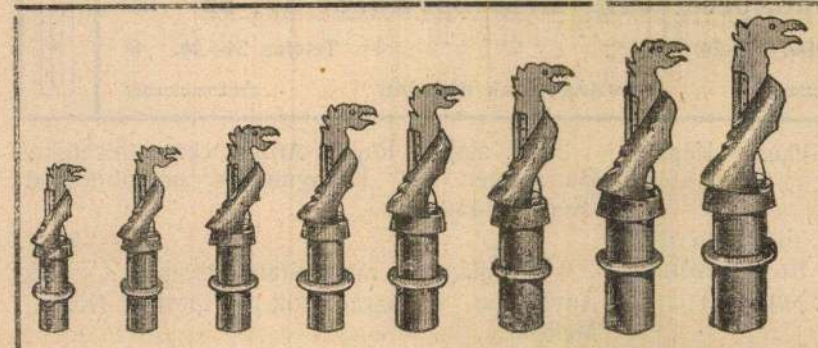

MUNKÁCSY GYULA LAKATOS IPAR-ÜZLETE

IRODA ÉS MINTARAKTÁR:

BUDAPEST, VI., KIRÁLY-UTCA 102.

12 ÉVI JÓTÁLLÁS.

A jelenkor legjobb, legolcsóbb és legerősebb szerkezetü kémény- és szellőztető toldója.

A Munkácsy-féle **Sárkány** kémény- és szellőztetési toldók a kitüzött célnak legjobban megfelelnek s a műszaki elrendezése a többi kéménytoldók felett áll.

Erős vaslemezből készült. Erős szerkezete, csinos kivitele és szabályos működése által a legnagyobb keresetnek örvend.

A Munkácsy féle **Sárkány** kémény- és szellőztetési toldók eddig a **legolcsóbbak** és a **legjobbak.**

Szivóképességük felülmulhatlan; a szél és napsugár káros befolyását a kéménycsatornák huzatára kedvezővé teszi s igy szivóképességénél s nagy olcsóságánal fogva a rossz huzatú kéményeknél nélkülözhetetlen.

Telefon: 12—80.

méltóságához cimzett pályázati kérvényeiket f e b r u á r 13 áig ezen muzeum igazgatóságához nyujtsák be.

Vasutépitészet.

Előmunkálati engedélyek. A kereskedelemügyi m. kir. minister U j v i d é k szab. kir. város területén a „Részvénytársaság villamos és közlekedési vállalatok számára" budapesti cég által tervezett közuti vasut-vonalakra nézve kiadott előmunkálati engedély érvényét a Temerini-utcában tervezett vonalnak a Retek-utcától a temerini vámig terjedő részére is kiterjesztette.

A budapesti közuti vaspalya uj vonala. A budapesti közuti vaspálya társaság kőbányai vonala az államvasutak budapest—ceglédi vonalát csak egy vágánynyal keresztezi; a társaság ezen helyen a második vágány kiépitését tervezi. A vonatkozó közigazgatási bejárást a kereskedelemügyi minister rendeletére január 29-én Budapest székesfőváros központi város házában H a l á s z y László min. oszt. tan. vezetése alatt tartják meg.

A budapesti Erzsébet-malom iparvágánya. Az Erzsébet gőzmalmot a dunabalparti körvasuttal iparvágány köti össze, a melyet a társaság kibővitett és átalakittat A tervezett létesitmények közigazgatási bejárását f e b r u á r 4 én tartják meg

Iparvágány fektetés. A „Vas- és zománcozógyárak Bartelmus és társa" r. t. a zólyombrezó—breznóbánya—tiszolci h. é. vonalból kiágazólag gyártelepére vezető iparvágány épitését tervezi. Az iparvágány közigazgatási bejárását február 11 én tartják meg.

Iparvasut épites. A G r e i n e r Jakab fatermelő cég Liszkatolcsva állomás mellett rakodó vágányt és ezen vágány mellől a Tolcsva-patak völgyében gőzüzemü iparvasutat szándékozik épittetni a szomszédos erdőségek kitermelésére. A kereskedelemügyi minister a közigazgatási bejárás megtartását rendelte el dr O l g y a y Kálmán min. titkár vezetése mellett. Az eljárás február 13-án d. e. 9 órakor kezdődik Tolcsva községházán.

Uj iparvasut Hunyadmegyében. P e s t h y Mihály gyógyszerész, dévai lakos, az államvasutak Bolibarlang állomásánál kiépitett két szabványos nyomtávu kitérő mellől kiindulólag Banica, valamint Petrozsény községek határán keresztül, a tulajdonát képező erdőterületig 0·60 m. nyomboségü, lóvonatu erdei iparvasutat épittet. Célja erdei nyers és ipartermékeknek a Bolibarlang állomásig való leszállitása A Bolipatak völgyében haladó fővonal hossza 7470 méter, a belőle kiágazó két szárnyvonal a két szomszédos völgyben halad, hossza 1000, illetve 120 méter. A vonalon levő legnagyobb emelkedés 60‰, a legkisebb sugár 30 méter. Ugy a rendes nyomtávu, valamint az erdei iparvasut teljesen elkészült és műtanrendőri bejárásukat a vasuti és hajózási főfelügyelőség képviselőjének vezetése alatt február 3-án Bolibarlang állomáson fogják megtartani.

Rakodó vagany epitese Marzsina állomás mellett. A petroszai erdővállalat S c h w a r z testvérek cég kérelmére a kereskedelemügyi minister elrendelte a Marzsina állomás mellett épitendő lerakodó vágányzatra vonatkozólag a közigazgatási bejárást. Az eljárást a m. kir. hajózási főfelügyelőség képviselőjének vezetése mellett f e b r u á r 4-én tartják meg Marzsina állomás felvételi épületében.

Vizépitészet és szabályozás.

Partvédőmű épités. Vágbeszterce község vásárterének biztositására kiépitendő Vágpartvédezethez szükséges 900 köbm. terméskő szállitására a vágbesztercei járás főszolgabirói hivatalában d e c e m b e r 2-án árlejtést tartottak. Ajánlatot tettek: G r á b e r Simon (Vágbeszterce) 6 kor., L ő w y Nándor (Puhó) 7 kor., R e n n e r Ferenc (Vágujhely) 8·20 kor.-val köbm. ként.

G r á b e r Simonnak 5400 kor. végösszeggel benyujtott ajánlatát jóváhagyás végett felterjesztették a vármegye alispánjához.

Partvédőmü helyreállitás. Ujvidék város alatti partvédőmüvön a folyó évben végrehajtandó javitási munkákat G u t t m a n n és F r a n k ujvidéki társvállalkozók nyerték el az alábbi árak mellett.: 519 köbm.-földmunkát 60 fill. egységáron 311·40 f., 4337 köbm. I. és II. oszt. kőhányást 7·50 k egységáron 32527 k, 50 f., 1862 köbm kőtörmelék szállitását 6·50 k. egységáron 12103 kor. összesen 44941 kor. 90 fillérért

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

Az állami gépgyár kibővitése. A m. kir. államvasuti gépgyárak igazgatósága meg akarja venni a fővárosnak a Kőbánya-ut és az összekötő vasut mentén fekvő 4988 négyszögöl területü telkét és pedig azért, hogy egyrészt a készáru elhelyezésére szolgáló raktárt épitsen, másrészt pedig azért, hogy az üzemet kibővitse. Miután a két teleknek meg van a szabályozási terve és a magán telket utca szegi át, amelyet a közlekedés érdekében meg kell hagyni, a mérnöki hivatal ugy javasolja megoldani a kérdést, hogy az egyik saroktelket és a sarok felett levő telket adják át erre a célra; ilyen módon a két telek között tervezett utcát is át lehet engedni. Az árat illetőleg a mérnöki hivatal a saroktelekért négyszögölenként 80 és a felette levő telekért, amely tisztán az összekötő vasut mentén fekszik, négyszögölenként 65 koronát kér, kiköti még azonban azt is, hogy miután ezen telkek 1911-ig bérbe vannak adva, a gépgyár a bérlőket kártalanitani köteles legyen.

A Stefánia gyermekkórház telkén emelendő tud. egyetemi gyermekgyógyászati ambulatorium épületének épitésénél teljesitendő épitőipari munkákra árlejtés van kitüzve. Az ajánlatok a vallás- és közoktatásügyi ministerium segédhivatali főigazgatójához f e b r u á r 8-án déli 12 óráig nyujtandók be. Az épület K o r b és G i e r g l müépitészek tervei szerint épül.

Az óbudai uj temető. A belügyminister a székesfőváros közgyülésének azt a határozatát, amelylyel a harmadik kerületi óbudai temetőnek 432.000 koronában megállapitott utrendezési költségeiből a szükséges munkálatok foganatositása céljából 210.000 koronát engedélyezett, jóváhagyta

A városház tatarozása. A központi városháznak Városház-utcai épületrészét helyre kell állitani, ezenkivül a csapgerendákat a szükséghez képest kicserélni. Erre a célra a főváros költségvetésében a mult évben és az idén is 30—30 000 korona volt felvéve. A tanács most azt a javaslatot terjeszti a közgyüléshez, hogy irjon fel a belügyministerhez ennek a budgetben rendkivüli kiadásként szereplő 60,000 koronának felhasználhatása iránt.

A Császárfürdő kibővitése. A Marczibányi alap, amely a Császárfürdő tulajdona előterjesztést tett a fővároshoz, amelyben kéri, hogy a főváros ejtse el a Császárfürdő felett tervezett utat és törölje ezt a szabályozási tervből, hogy a fürdőt ebben az irányban bővithessék. A mérnöki hivatal pártolja ezt a kérvényt, amelyet a középitési bizottság legközelebb fog tárgyalni.

Aszfaltozás. A tanács elhatározta a IX. ker. Liliom-, Tüzoltó- és Angyal utcák aszfaltozását és utasitotta az illetékes ügyosztályt az árlejtés meghirdetésére.

Csatornázás. A tanács árlejtést hirdetett a főváros dunajobb- és balparti belterületén az 1909—1911. években teljesitendő csatornajavitási, kisebb csatornaépitési és vizépitési munkáknak biztositására. Az ajánlatokat a tan II. ügyosztályban f e b r u á r 9-én d. e. 11 óráig kell beadni.

A kispesti munkáshazak épitése. A Kispesten épitendő munkáslakóházak terveinek elkészitésével a minister elnök F l e i s c h l Róbert, Árkay és K a l l i n a, B i e r b a u e r és T i c h t l, L e c h n e r Lóránt, P a l ó c z i Antal, S c h o d i t s c h Lajos és E b e r l i n g Béla és W ä l d e r Gyula épitészeket bizta meg. Összesen 22 háztypus készül, melyek 18000 koronával dijaztatnak. Az épitkezést V i r á g h Andor müszaki tanácsos vezetése alatt szervezett iroda fogja vezetni, a telep beosztását és a városterv et G y ő r y kataszteri főmérnök készíti. Az épitkezést a tavaszszal megkezdik.

A Munkácsy-utcai főgimnázium belső berendezését K o v á c s Zsigmond kapta meg 60000 kor. vállalati árban.

Az ideg és szemészeti klinika müszaki berendezésénél a vizvezetéki csatornázási és egyéb berendezési munkákat K n u t h Károly 180.000 kor., a villamos felvonók munkáit W e r t h e i m F. és tsa cég 13000 k, a villamos világitás, jelző, óra, villámháritó és telefonberendezési munkákat pedig a D e c k e r t és H o m o l k a cég 26000 k.-ért kapta meg.

A vidéken.

Raktár épités Fegyverneken. A Fegyverneki takarékpénztár r. t. (Jász-Nagykun-Szolnok m.) f e b r u á r 10-ik napjára árlejtést hirdetett mezőgazdasági termények és kereskedelmi áruk

Hatóságilag engedélyezett villamos világitási és erőátviteli vállalat.

Tyttmann Ferenc

elektrotechnikus és müszerész Budapesten. Iroda: Irányi-u. 18. sz.

Elvállal villamos-világitást, erőátviteli-, házi-, szállodai- és szobasürgöny berendezést. Telefon és villámháritó felszerelést. Ivlámpák, motorok és ventilátorok jókarbantartása és azok szakszerü javitása. Malmok és gyárak saját telepü villamvilágitási berendezéseit tüzbiztonsági rendszer szerint jutányosan felszerelem.

Festő, Mázoló és Fényező **Somló Bernát Budapest, VII., Rózsa-utca 33.**

Iroda: VII., Rózsa-utca 34. I. em. **Telefon 157—54.**

Elvállalja e szakmába vágó munkákat modern stylusban és olcsón.

P 1.20 helyett
50 fill.

ÉPÍTÉSZET ÉS IPARMŰVÉSZET.

CSALÁDI HÁZ A BIRÓI ÉS ÜGYÉSZI TELEPEN.
(BIRÓ PÁL FÉNYKÉPFELVÉTELE)

ÁRKAY ALADÁR MŰVE.

XI. évfolyam 1912. november 12 21. szám.

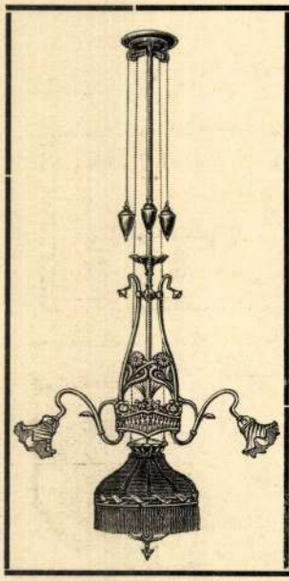

Magyar fém- és lámpaáru-gyár részvény-: társaság :

: BUDAPEST :
X., Gergely-utca.

Sándor Béla
festő és mázoló
Budapest, VII., Wesselényi-utca 54.

BOSNYÁK
ÉS
VÁRNAI
IPARMŰVÉSZETI
:: MŰTEREM ::
ÜVEGFESTÉSZET

BUDAPEST, VI.,
LENDVAI-UTCA 3.
TELEFON 173-46.
67

Központi fűtések! 753.
Vizvezetéki és csatornázási berendezések. Szellőző berendezések. Portalanitó berendezések.
ROHONCI HUGÓ
magánmérnök, VI., Fóthi-ut 19. Tel. 1267.

SOLLUX
PRIZMAGYÁR
BUDAPEST VII. ILKA-U. 6
TELEFON GYÁRI IRODA 153-01
KÖZP. IRODA 1-45
SPECIALIS PRIZMAS ÉS
TŰZBIZTOS ÜVEGEZÉSEK
ÜVECTETŐK FELÜLVILÁGITÓK
MARQUISEOK-VEZÉRKÉPV.
ACZÉL-MARCZELL OKL.
MÉRNÖK.PORTALÉPITŐ
V. ZOLTÁN-U.11.
TELEFON 146-39

CLICHÉK
ipari s KereskedelmI árjegyzékek, hirdetések és tudományos művekhez: házon-kivüli fényképfelvételek. Különlegesség: 3 és 4-szinü autotypiák; chromotypia közvetlen Kőre; gigantografia utczai plakátok részére a legnagyobb méretekben.
BUDAPEST, BEZERÉDI-U. 19.

REDÖNY ESSLINGENI JALOUSIA NAPELLENZŐ ÉS VÁSZONREDÖNY-GYÁR
RÓNA ERNŐ BUDAPEST TELEFON 23-85
ZABELLA UTCA 47-49 TELEFON 23-85

Tábori Elek
könyves[illegible] zeneművek
antiquárium
BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRUT 8.

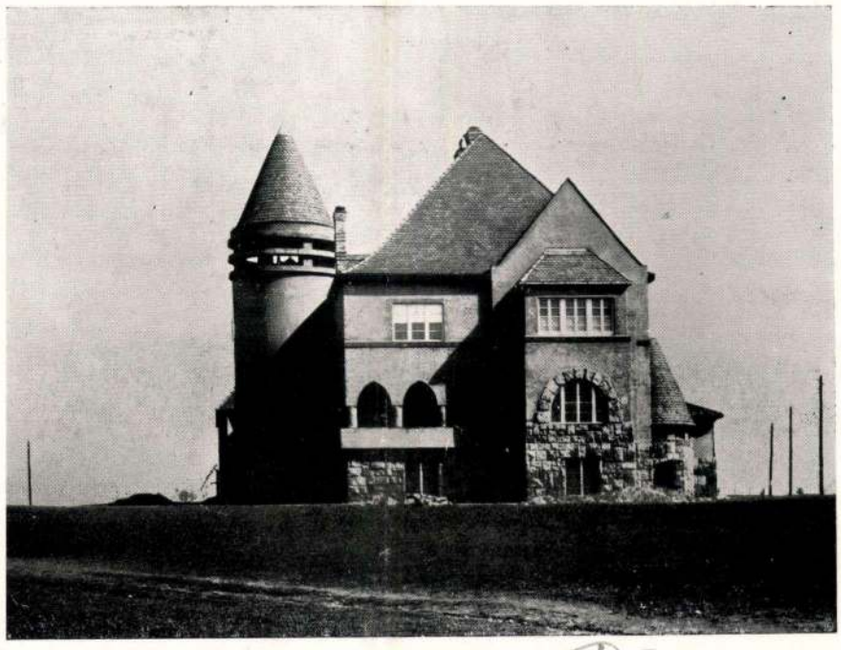

Árkay Aladár: Református kultúrház

EGY PESTKÖRNYÉKI KULTÚRHÁZ

Árkay Aladár munkássága a *magyaros* építés területén ma már mindenki előtt ismeretes. A budapest-fasori református templom, a városmajori római-katholikus kápolna vagy a Rákócziánum temploma egy-egy érdekes állomása Árkay Aladár művészetének. A modoros és erőszakolt magyaroskodók munkái mellett ezek az épületek komoly eredményei nemzeti irányú építészetünknek. *Lechner* Ödön, *Thoroczkai Wiegand* Ede, *Medgyaszay* István, *Koós* Károly és a magyar építőstílusnak többi reprezentánsa mellett Árkay Aladár is eredeti irányzatot képvisel, aki eredeti invencióival meggazdagította ennek az építőirányzatnak formavilágát. A magyar építőművészet örömmel fogadhatja minden újabb alkotását, mert munkáit nem apró részletkérdések, felaggatott motívumok magyaroskodása határozza meg, hanem az ősileg kapott értékek ösztönös megtermése, amely nem tűri az idegen lélek megkötését, a mesterembert jellemző számító modorosságot, hanem keresetlen őszinte (éppen ezért sokszor csak vázlatos) megnyilatkozás jellemzi eredeti építőművészeti látását.

Mai számunkban ismertetett kultúrháza is érdekes példája művészi őszinteségének és keresetlen, invenciózus eredetiségének. Az épületnek van egy bizonyos „zamata", amit könnyedén kezelt téralakítása, asszimetrikus, mesterkéletlen alaprajza és érdekes architektúrája ad meg.

Amikor a magyar építőstílus egy-egy új kísérletével állunk szemben, rendkívül fontosnak tartjuk éppen ezt az őszinte invenciót. A mindenáron magyaroskodó építéssel a nemzeti építőszellem sohasem születik meg. Éppen ezért az épület magyarosságának sohasem az a kritériuma, hogy mennyi ősturáni vagy szűrmotívum van rajta, hanem a magyar lélek mélyregyökerezett eredeti látásából fakadó magyar formaérzés frissessége, amely felszabadította magát azon egy-két rögeszme alól, amelyet kishorizontú emberek a magyaros építés sajátosságainak neveznek. És mi annyira hiszünk a magyar psziché eredetiségében, megkötöttségéből felszabadított termő erejében, hogy az ú. n. internacionális modern építészetet is be tudja oltani a magyar föld megtermékenyítő talajába. Sőt állítjuk, hogy a magyar lélek csak akkor bontja majd ki igazán ezerrétű gazdagságát, ha szűk horizontját kiszélesíti és helytelenül dogmatizált művészi látásából fellép a korszerű gondolkozás magaslatára.

Mi úgy látjuk, hogy Árkay Aladár művészeti horizontja nem szűk és mindig beleömlik lelkébe a felfrissülő évek egyre gazdagodó világa. Nem félti épületeinek magyarosságát egészen modern elemektől sem és valóban nagy találékonysággal olvasztja be ezeket az elemeket sajátos architektúrájába. A díszterem főbejárati kapuja, a csillárok, a főhomlokzati terrasz vagy a torony lezárása azt mutatják, hogy Árkay Aladár kor-

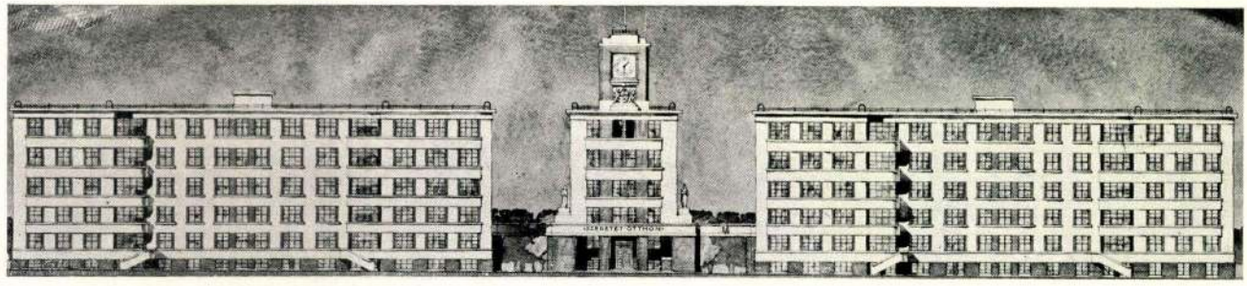

Dr. Mueller Félix terve: Főhomlokzat és helyszínrajz (középen baloldalt)

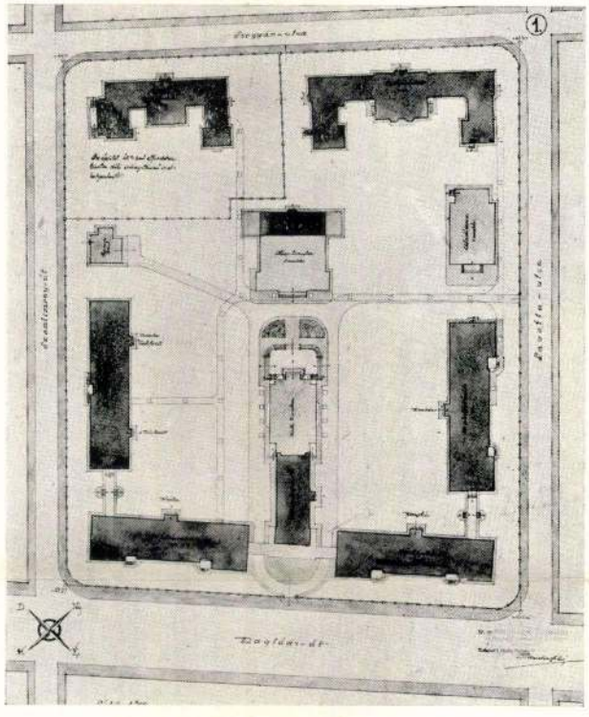

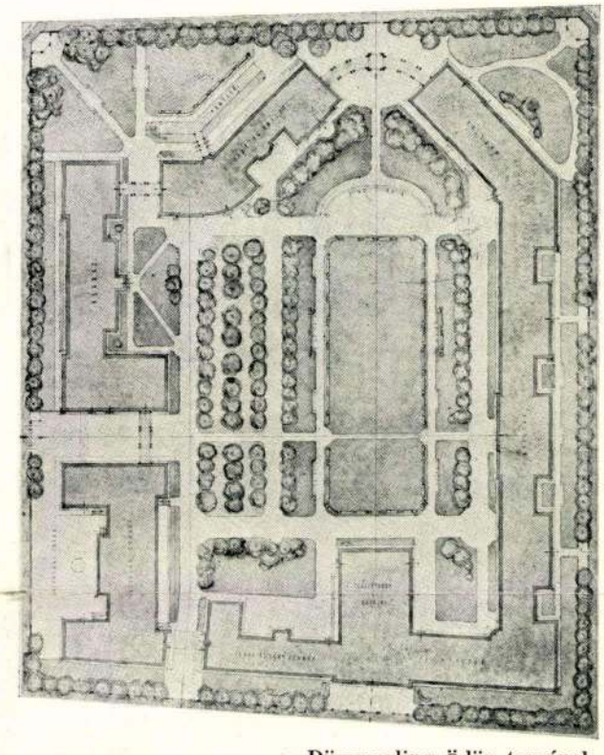

Dümmerling Ödön tervének helyszínrajza

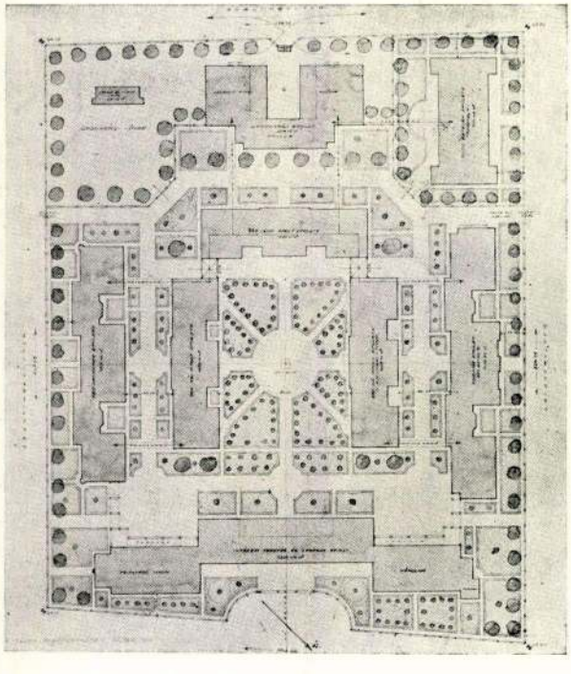

A dr. Neuschloss-Gyenes-féle terv helyszínrajza

Ezek a keretetotthon tervei és mis a Eötvös Arkaihoz

Komor János. A Maglódi uti szeretetotthon pályatervei. Tér és Forma 1929. II. évf. - 5 sz

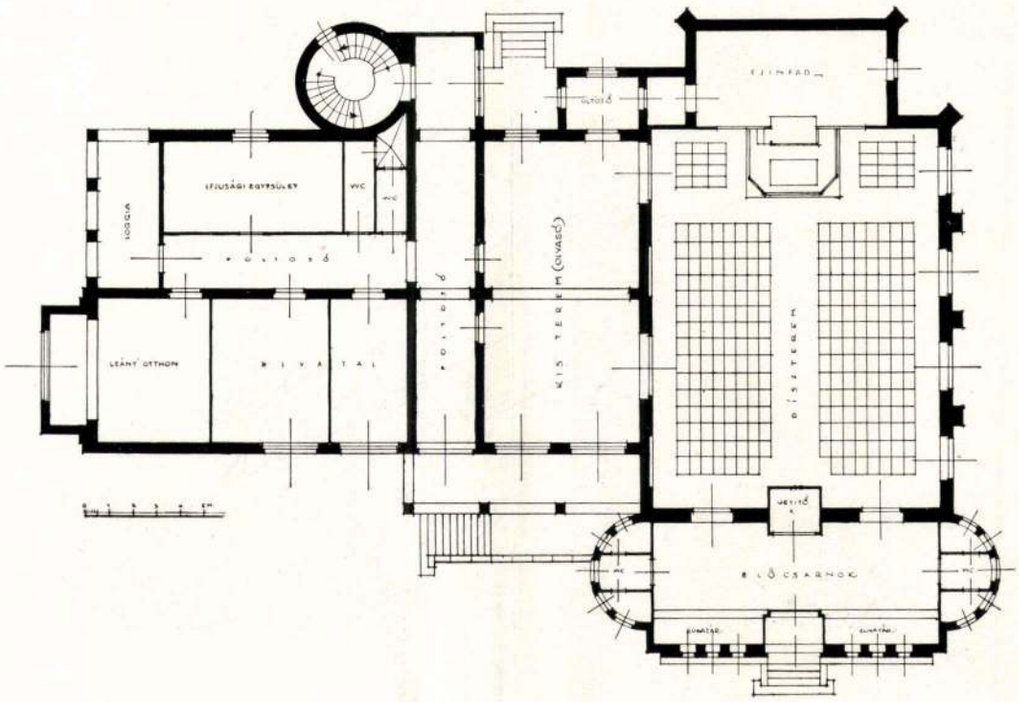

Földszinti alaprajz

Oldalhomlokzat

Hátsó homlokzat

szerű építész, aki ahelyett, hogy megvetné az új építészet meggazdagodását, felfrissülését eredetiségének kizárólagossága jogán, inkább meggazdagítja az új elemekkel a saját architektúráját. (Ezt a megállapításunkat különösen igazolni fogja az épülő Győr—gyárvárosi vasbeton-temploma, amely egyik legérdekesebb kísérlete a korszerű magyar építésnek.)

Ez a szélesvonalú, elfogulatlan formaalakítás nyitja majd meg az utat az egyetemes magyar építőművészet felé. Egy fajnak építő szellemét nem lehet egyes egyének jól vagy rosszul felfogott építészeti irányzatába beskatulyázni és bűnt követ el e szent üggyel szemben az, aki a saját, nagyon is egyénies és körülhatárolt felfogását proklamálja az egyetlen helyes megoldásnak. Itt nem lehet valami kieszelt, keleties elemekkel ősivé fölkent, de alapjában vérszegény és lapos erőlködéssel történelmi lépéseket tenni. Szabó Dezső rádöbbentette ezt a népet fajiságában szunnyadó, eddig rossz helyen keresett őserejű nagyságára és lehetetlen meg nem látnunk azt, hogy a magyar faj építőművészete is csak a tiszta magyar rög televényéből nőhet ki, nem üvegház alatt, hanem a bronzarcú paraszt napon izzó világában. Ennek a világnak van annyi csirája a jövendő termésre, hogy innen várhassuk a kollektív magyar szellem feléledését az építészetben. Például *Jánszky* és *Szivessy* református templomai Pesterzsébeten és Pestszentlőrincen* úgy érzezzük, idegenek ettől a világtól. Hiányzik róluk a nemzeti ihletettség őszintesége és mélysége. Ezen az inkább törökös úton helytelen irányba terelődnék a nemzeties építőszellem, mert nem a magyar faji psziche halálosan komoly és gyökerében sajátos világát leheli. Inkább könnyű játék, egy rögtönzött kísérlet, amelynek nincsenek mélyen dolgozó ősi hajtóerői.

Árkay Aladár kultúrháza is csak azt igazolja számunkra, hogy egy olyan magyar építőművészeté a jövő, amely amellett, hogy mélyen leássa magát a magyar faj gazdag világába, kitárt lélekkel asszimilálja magába a modern építészet komoly eredményeit.

* * *

Az épületnek kettős rendeltetése van. Részben református istentiszteleti és egyéb egyházi célokat, részben pedig általános kulturális és népnevelő célokat szolgál. A nagyterem megoldása olyan, hogy a színpad függönyének leeresztése után a terem zavartalanul alkalmas legyen istentisztelet megtartására, de ugyanez a terem alkalmas színielőadások vagy hangversenyek és mozielőadások megtartására is. A nagyterem két nagy ajtóval összeköthető a szomszédos kisteremmel, amely tanácskozó- és olvasótermül

* Lásd: „Magyar Építőművészet" 1929. évi márciusi számát.

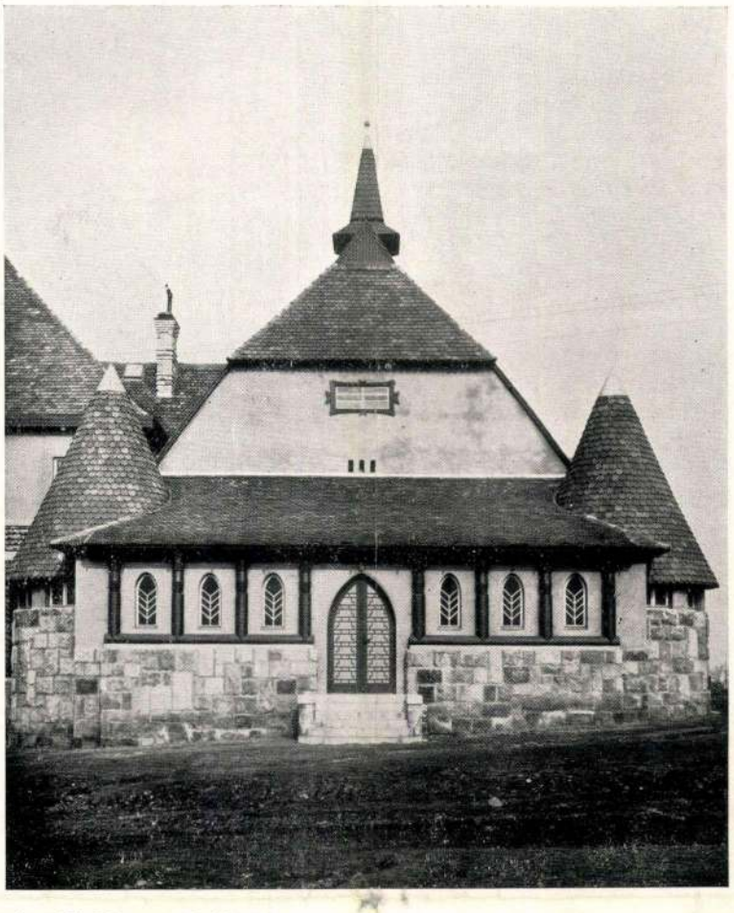

Az előadóterem bejárata

Az előadóterem

szolgál. A kisterem ajtói a főfolyosóra nyílnak, melynek meghosszabbítása fogja összekötni a kultúrházat egy később építendő templommal. A főfolyosónak külön uccai bejárata van, ide nyílik a mellékfolyosó és a lépcsőház. Az alagsorban van cserkészotthon, házmester-lakás, szénkamrák és központi légfűtés a nagyterem számára. A megmagasított lépcsőházban van két harang, amelyek a templom felépüléséig itt nyerték ideiglenes elhelyezésüket. Az emeleten van a lelkész és segédlelkész lakása.

Az épület *homlokzata* világosbarna kőporos simítással készült. A lábazat pilisborosjenői ciklopkő. Különösen szép a tetőfedés, mely élénkvörös hódfarkú cseréppel készült és az anilinzöld párkányokkal, a sárga fallal festői hatása van.

A nagyterem *belső kiképzése* az épület egyik legszebb része. A teremnek festett famennyezete van, kétoldalt erős párkányokkal és a középen lécekkel dekorált síkokkal. A mennyezet

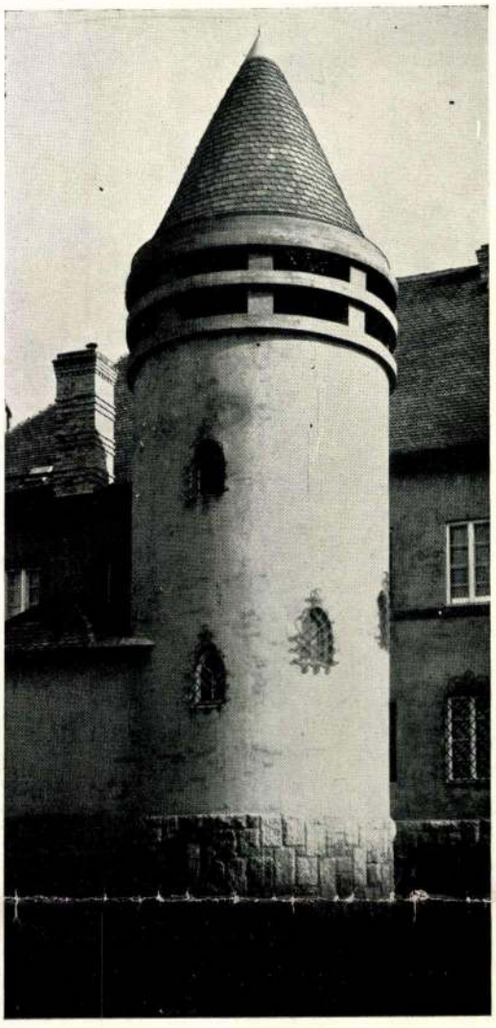

Lépcsőház és harangtorony

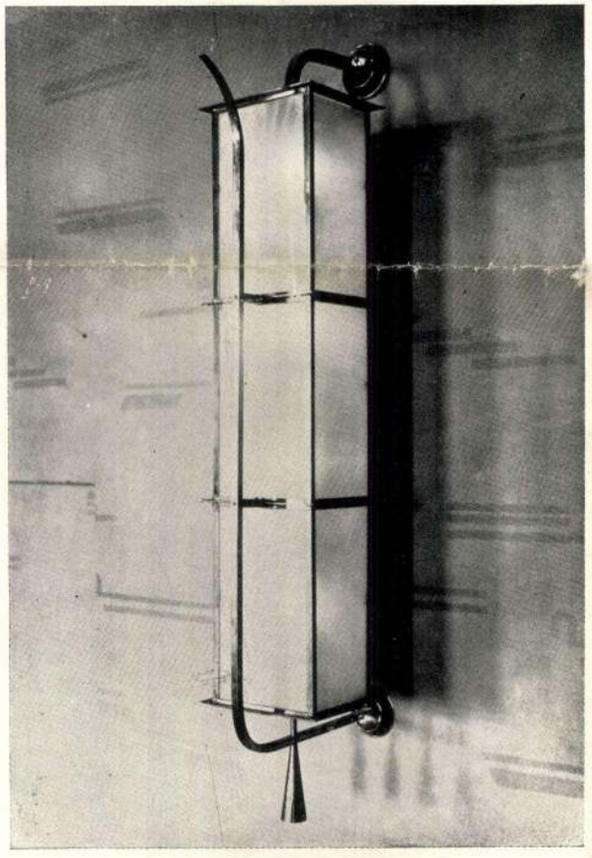

Világító-test

alapszíne krómsárga, a dekorációk részben vörösek és barnák, melyek összesen hat mellékszínnel vannak kiegészítve. A mozgalmas, színdús mennyezet alatt megnyugtató kontrasztot ad a dohánybarna fal, melynek dekorációja szétszórt, szabadonúszó, az alapszínnél kevéssel sötétebb vonalazás. Az ajtók ugyanazokkal a színekkel készültek, mint a mennyezet. Nagyon érdekesek a terem világítótestei. A homályos üvegburákba burkolt körték egyenletes nyugodt fényt árasztanak, amellett, hogy a világítótestek formai megoldása is művészi és a terem hangulatába illő.

Zeitler Rudolf

A-29-46

Árkay Aladár

A HEMOB (Hősök Emlékét Megörökítő Orsz. Bizottság) dr. *Lukács* György v. b. t. t. nemzetgyűlési képviselő, elnök és *Árkay* Aladár ügyvezető alelnök vezetésével serényen munkálkodik a háborúban elesett hőseink emlékműveinek méltó megörökítése érdekében. Eddig 75 emlékmű megrendelését közvetítette a bizottság és e réven mintegy harminckétmillió koronát juttatott magyar művészeknek és iparosoknak. Koronánk értékének folytonos csökkenése miatt a költségek, illetve a kifizetések körül gyakran nehézségek merültek fel, ezért újabban búzavalutában állapítják meg az emlékművekért járó összegeket. A bizottság rendelkezésére álló, megfelelően elbírált művészi tervek és modellek közül az illető községek szabadon választhatják a nekik tetszőket. Rendszerint négyszögű alapon álló katonát ábrázoló emlékműveket rendelnek meg, ami nem kívánatos sablonszerűségre vezet, ami ellen a bizottság — sokszor bizony hiába — küzd; de mindenképpen biztosítja legalább azt, hogy ugyanazt a tervet vagy mintát csak egyetlenegy példányban valósítsák meg. Sok baja van a bizottságnak egyes községekkel, melyek helybeli kontárok vagy sírkőkereskedők által készített emlékműveket akarnak felállítani. A bizottság természetesen ragaszkodik a művészi szempontok érvényesüléséhez, ami gyakran csak hosszú tárgyalások után sikerül. Eddig 17 szobrásznak, 6 építésznek és 5 iparművésznek juttatott a bizottság megrendeléseket, de szívesen fogadná, ha a művészek szélesb körei érdeklődnének az egyre kínálkozó szép feladatok iránt. Ezért ezúton is felhívja őket, hogy hadiemlékművekre alkalmas tervrajzaikat, plasztikus mintáikat vagy ezekről készített fényképeket a bizottságnak (IV., Sütő-u. 2. I. 4.) küldjék be elbírálás végett. A jó terveket az ilyeneket kérő községeknek megküldik. Az elfogadott terv készítője nyomban megkapja a végleges megrendelést az előleggel együtt.

A-29-47

Magyar Iparművészet 1923. 53. l.

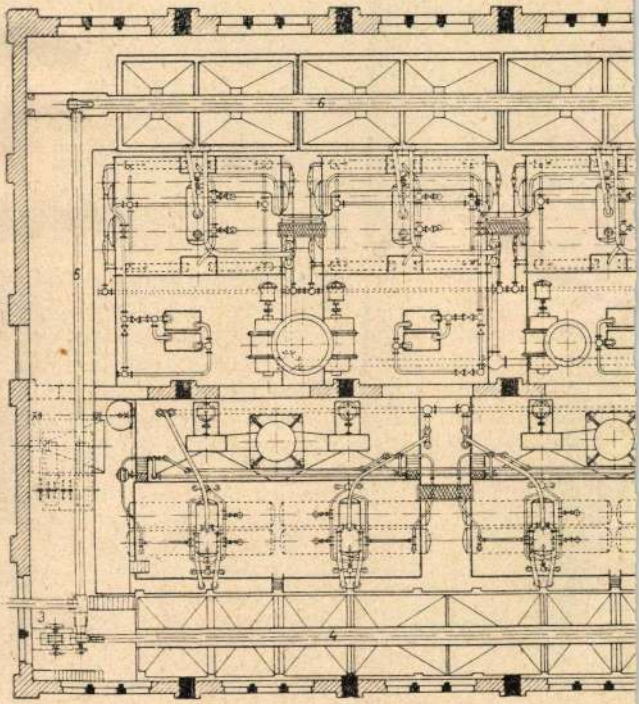
6
5
3
4

Árkay Aladár
Művészet 1970. 357. l.
mint cédulára

A Magyar Építőművészek Szövetsége júniusban tartotta meg évi közgyűlését Palóczy Antal tanár elnöklésével. A pályázatok elintézése után a választásokra került a sor. Első mesterré Lechner Ödönt választották meg. Pénztáros lett Szabolcs Ferenc, gazda Málnai Béla. Az irodalmi és vitabizottság ügyvezető mestere Spiegel Frigyes, előadója Scheiber Miklós lett. Az építő-közügyek bizottságának ügyvezető mestere Vágó József, előadója Janszky Béla; a kiállítási bizottság ügyvezető mestere Messinger Alajos, előadója Wannenmacher Fábián; a tanulmányutak bizottságának ügyvezető mestere Lajta Béla, előadója Ágoston Emil lett. A fegyelmi tanácsba Árkay Aladárt és Pollák Manót választották meg. A tervpályázati birálók kandidálóbizottságának rendes tagja Fleischl Róbert, Vágó László, Jónás Dávid, Rainer Károly és Jámbor Lajos, póttagjai Orbán Jenő és Sárkány István lettek.

A-29-48

5. lapos nyomás.

A magasnyomás főképviselője a fametszet, a legrégibb grafikai sokszorosító eljárás. Előállítása mechanikai úton történik úgy, hogy a művész a falapból kivési szokat a részeket, amelyek helyén a nyomatnak fehérnek kell maradnia. Az érintetlenül hagyott, kiemelkedő felületeket henger segítségével egyenletes festékréteggel vonják be s prések segítségével nyomják a papírra. Ez a fametszés régibb formája, amikor a duc hosszában vágott, leginkább körte-, vagy bükkfából állott. Ezzel szemben a modern fametszők szívesebben dolgoznak a keresztben vágott, keményebb puszpángfára, s csak a vonalak helyét vésik ki. Igy a vonalak, a régi fametszetektől eltérően, nem feketék, hanem fehéren emelkednek ki a fekete foltokból.

Feltalálása, illetve első alkalmazása a történelem homályos korszakaiba nyúlik vissza. Európában csak a XV. században kezdik használni, de a kínaiak már jóval korábban ismerték, mind a fametszést, mind pedig a mozgatható betűkkel való nyomtatást; a könyvnyomtatás ugyanis szintén magasnyomás. Európában először a németeknél találkozunk fametszetekkel, de hamarosan általánosan elterjed. Feltalálói nem ők, és nem egy ember; évszázadokon keresztül formálódott. Bizonyos azonban, hogy először Németországban tűnik fel, [illegible] szolgálatában. A korai fametszetek

Árkay Aladár

A-29-49

jaira megrendelhet valamit. A sport- és egyéb versenyek elszaporodása idején nem érdektelen ez a törekvés, mely a sablonos versenydíjak (kupák, serlegek) helyébe az iparművészet széles terét akarja hozzáférhetővé tenni. Egyelőre csak tervekről van szó, melyekben az iparművészet minden ága résztvehet a maga termékeivel, hogy így jóformán először áttekinthető lehet az a terület, mely rendelkezésre áll akkor, ha versenydíjat kíván valamely hatóság adományozni és amelyet eddig következetesen mind mellőztek. A pályázat még egy újítással szolgál, hogy tudniillik nem ír ki díjakat, melyek a terveket rangsorba soroznák, hanem több tervnek megvásárlását helyezi kilátásba, egyenként 300 pengőért.

A művészeti és közművelődési bizottság az ügyosztálynak a fentebbi alapelvek szerint tett előterjesztését változatlanul elfogadta; a részleteknél kisebb vita volt a körül, hogy a terveknél az egyes versenynemek szerint külön díjakat kellene kitűzni, hogy azután a versenydíj terve gondolati összefüggésben lehessen a versenynemmel, amelyre adományozták. Dinich Vidor tett erre vonatkozólag indítványt, azonban Kertész K. Róbert, Petrovácz Gyula, Szakál Géza és Kiss Menyhért hozzászólásai után, melyek arra mutattak rá, hogy ez a művészek kezének megkötését és a díjak sablonosítását jelentené, ami ellen irányul éppen a javaslat, a bizottság ettől a javaslattól eltekintett. Kertész K. Róbert éppen arra mutatott rá, hogy a művészi értéket kell kizárólag tekinteni és hogy akár festészeti vagy kisplasztikai tárgyak is képezhetik a díj tárgyát, ami éppen ennek a területnek örvendetes kiterjesztését jelentené. Petrovácz Gyula viszont többek figyelmébe, hogy gát kell összeállítani, mikor is az apróbb tárgyak mellett az iparművészetünk jelenlegi állását illusztráló komolyabb alkotások hiányoznak. A székesfőváros érezve ezt a hiányt, a maga részéről be kíván lépni a nagyobb rendelők sorába, és pedig mindjárt a külföldi kiállításokra tekintettel, amire a jövő évben megfelelő alkalom is kínálkozik, minthogy a magyar állam részt vesz a lipcsei iparművészeti kiállításon. A székesfőváros ennek a kiállításnak előkészítésébe kíván egyelőre bekapcsolódni és a kiállítás rendezőségének óhajaihoz igazodva az iparművészetben néhány r e n d e l é s t tenni, melyek ott művészetünket méltóan reprezentálnák. A bizottság az előterjesztés okfejtését magáévá téve, elhatározva ezeknek a tárgyaknak megrendelését, erre a célra 4000 pengő engedélyezését javasolta és a tárgyak kijelölését és terveinek elbírálását egy háromtagú szakbizottságra bízta, melyben Kertész K. Róbert h. államtitkár, Végh Gyula, az Iparművészeti Múzeum főigazgatója és Ágotai Lajos, a székesfővárosi iparrajziskola főigazgatója foglalnak helyet. A bizottság rövid időn belül megkezdi működését és így remélhető, hogy a magyar iparművészet a székesfőváros rendeléséből néhány érdekes darabbal fog gazdagodni.

Az idei költségösszeg felhasználására vonatkozó programmnak letárgyalása után az ügyosztály még egy előterjesztést tett, és pedig két i p a r m ű v é s z e t i ö s z t ö n d í j létesítésére, melyből az egyiket az Iparművészeti Iskola, a másikat a Székesfővárosi Iparrajziskola részére írnák ki. A kiírás részletes tervei csupán az iskolák igazgatóságának meghallgatása után állapíthatók meg, úgyhogy ezek a szintén hiányok betöltésére törekvő ösztöndíjak csupán az 1928. év közepén kerülhetnek kiírásra.

Az iparművészetet illető pontok letárgyalásán kívül a művészeti és közművelődési bizottság más, az iparművészetet érdeklő tárgyakkal is foglalkozott. Így elhatározta, hogy a római Museo del Impero Romano részére, mely a nagy római birodalom Román kívül eső emlékeit gyüjti össze, az Aquincumi Múzeum értékesebb darabjainak gipszmintáját megküldi, hogy így egy külön budapesti szoba legyen ott Rómában berendezhető, melynek idegenforgalmi fontosságára, azt hiszszük, nem kell rámutatnunk.

Elhatározta ugyanesak a bizottság k é t, a z i d e g e n f o r g a l m i p r o p a g a n d á t é r d e k l ő p á l y á z a t kiírását. Az egyik művészi városképek vásárlását tűzi ki célul, hogy ezeket azután külföldi képzőművészeti kiállítások keretébe beillesztve, a főváros szépségeit hirdethessék az idegen szemlélőknek. A másik pedig

kimondottan iparművészeti feladatra, egy plakát terveire vonatkozik, mely Budapestet volna hivatva a külföldön hirdetni. A plakát feltételeinek kiírásánál a tendencia azon volt, hogy a plakát elsősorban a székesfőváros különleges szépségeit hirdesse, melyek fekvésében, de világvárosi jellegében is rejlenek. Igy határozottan látképes ábrázolást kívánnak, ami, tekintetbe véve, hogy ez Budapest első külföldi plakátja, ha a művészek kezét megköti is, mindenesetre megokolt, annál is inkább, hiszen itt a fő vonzóerő éppen Budapest képe kell hogy legyen. A pályázat kiírásánál a székesfőváros a díjak nagyságával is hangsúlyozni kívánta, hogy erre a plakátra igen nagy súlyt helyez. Az első díjra 1600 pengő, második díjra 1000 pengő, harmadik díjra 600 pengő áll rendelkezésre, ezenkívül pedig 300—300 pengő kilene megvásárolt mű részére, úgyhogy a díjazás a szokásossal szemben határozott magasnak mondható és így remélni lehet, hogy a plakáttervezők egész tábora versenyezni fog a nagy erkölcsi sikert is jelentő díjért. A pályázati hirdetmény január hó végén jelent meg és arról a tanácsi IX. ügyosztály és az O. M. Iparművészeti Társulat ad felvilágositást.

A köztereken álló emlékek szaporitására is gondolt az ügyosztály, mikor javaslatot tett, hogy a Szabadság-tér déli oldalán, a régi Széchenyi-sétatéren egy emlékművet állitsanak fel, mely azt örökiti meg, hogy ezt a teret, a régi Pest első sétaterét, gróf Széchenyi István teremtette meg és az első fát 1846-ban az ő felesége ültette el ott nagy ünnepélyesség között. Az emlékmű, bensőséges jellegének megfelelően, kisebb, intimebb hatású lesz és annak megtervezésére a bizottság, mely a javaslatot egyhangúlag elfogadta, Teles Ede szobrászművészt kérte fel.

Látnivaló, hogy a művészeti és közművelődési bizottság több irányban is igyekszik a magyar művészetet támogatni és munkához juttatni. Egyelőre a rendelkezésre álló anyagi eszközök szűk volta miatt a keretek is szűkek, ámde remélhető, hogy a viszonyok javultával ezek is kitágulhatnak, és a művészet és közöttük a sokra hivatott magyar iparművészet méltó érvényesülési terét megtalálja. Ezért elismerés és hála illeti meg a bizottság érdemes tagjait, élükön dr. Buzáth János alpolgármester-elnök mellett dr. Liber Endre tanácsnokot és az agilis, lelkes előadót, dr. Pacher Béla fogalmazót. A. Gy.

A RÁKÓCZIÁNUM ÜVEGFESTMÉNYEI

A kommünt követő időknek egyik érdekes tünete az egyházi vagy vallásos élet megerősödése volt. Budapesten is új egyházközségek, új plébániák, templomok keletkeztek, épültek. Ez a föllendülés váltotta valóra a Rákócziánum templomát tervezők óhaját is. Mondhatnók, hogy mindez egy bizonyos értelemben az egyházi művészet újjáéledését is jelentette. Jelentette elsősorban a Rákócziánum temploma építkezésénél, ahol kiváló művészek munkája szerenesésen olvad össze finom harmóniába. A templom építésze, Árkay Aladár, az egyházi építészetnek jeles mestere már számos alkotással tette nevét ismeretessé. Eddigi munkái mellett is feltűnik a Rákócziánum temploma érdekes eredeti magyaros megoldásával. Igen sikerültnek mondható a templom belső térhatása. Érdekes gondolat volt a szentélynek erősen felemelt nívója, valamint az oda koncentrált erősebb megvilágitás, miáltal az istentisztelet helye, a templom főrésze kiemelődik s maga a szertartás a templom minden részéből jól látható. Az Árkay Aladár adta architektonikus keretben az építtetők igen díséretre méltó intenciójának megfelelően egyházművészetünk legkiválóbb művelőinek alkotásait találjuk.

Magyar Iparművészet
1928. 24. l.

Árkay Aladár

A-29-50

MAGYAROS, ELŐKELŐ LAKÁSBERENDEZÉST mutatunk be e füzetünkben. Tervezője Árkay Aladár építész, aki a tervei nyomán készült Andrássy-úti, 127. sz. a. lévő villa-tulajdonosa megbízásából, művészi ízléssel oldotta meg a villa lépcsőcsarnokát, úri dolgozó-szobáját, ebédlőjét és fogadó-szobáját.

Magyar Iparművészet

1907. 49. l.

76.

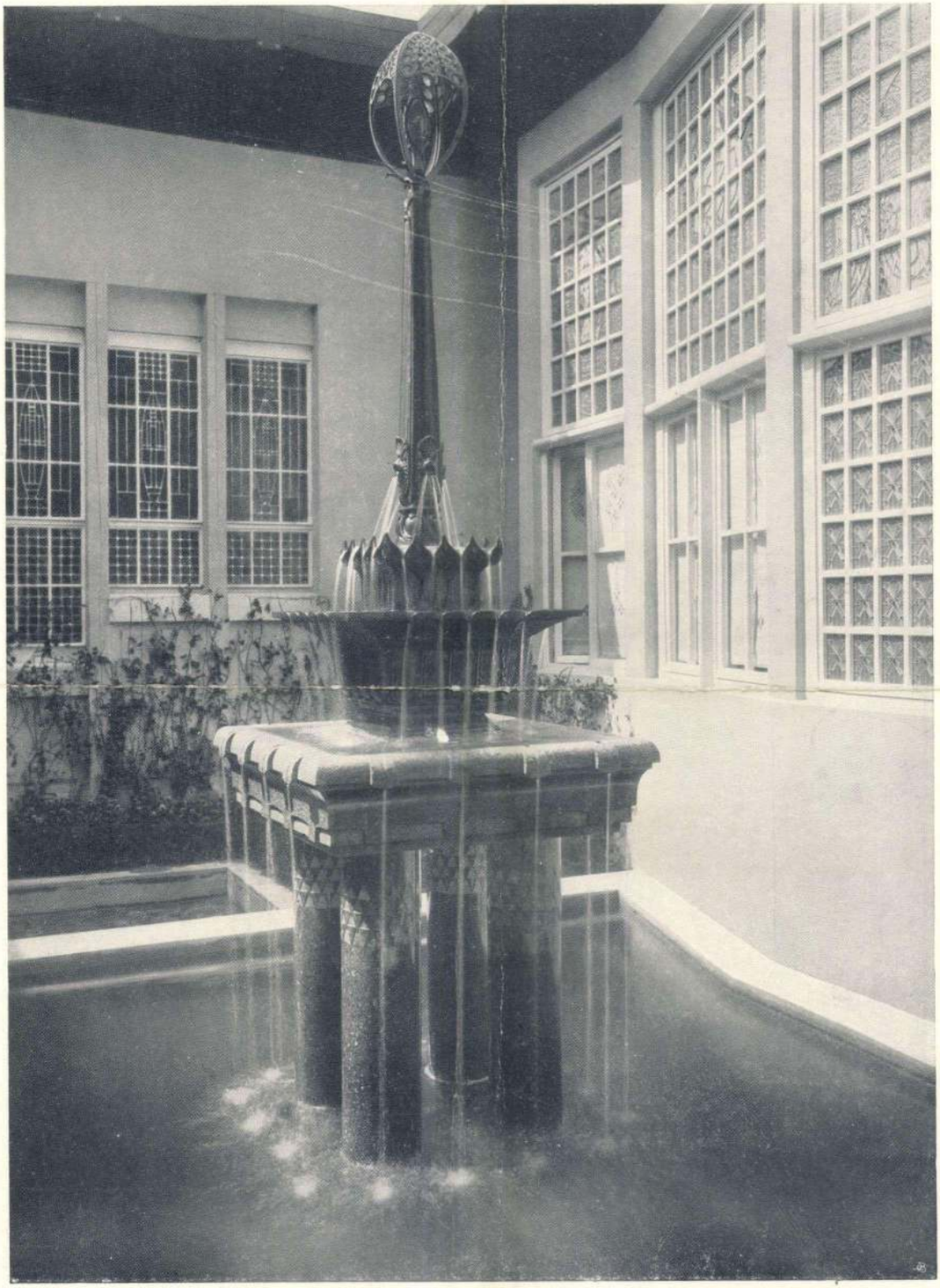

76. B. MÖHRING. DÍSZKÚT. FONTAINE DE B. MÖHRING.

DE L'OUVRAGE „DAS DEUTSCHE KUNSTGEWERBE 1906.“

77.

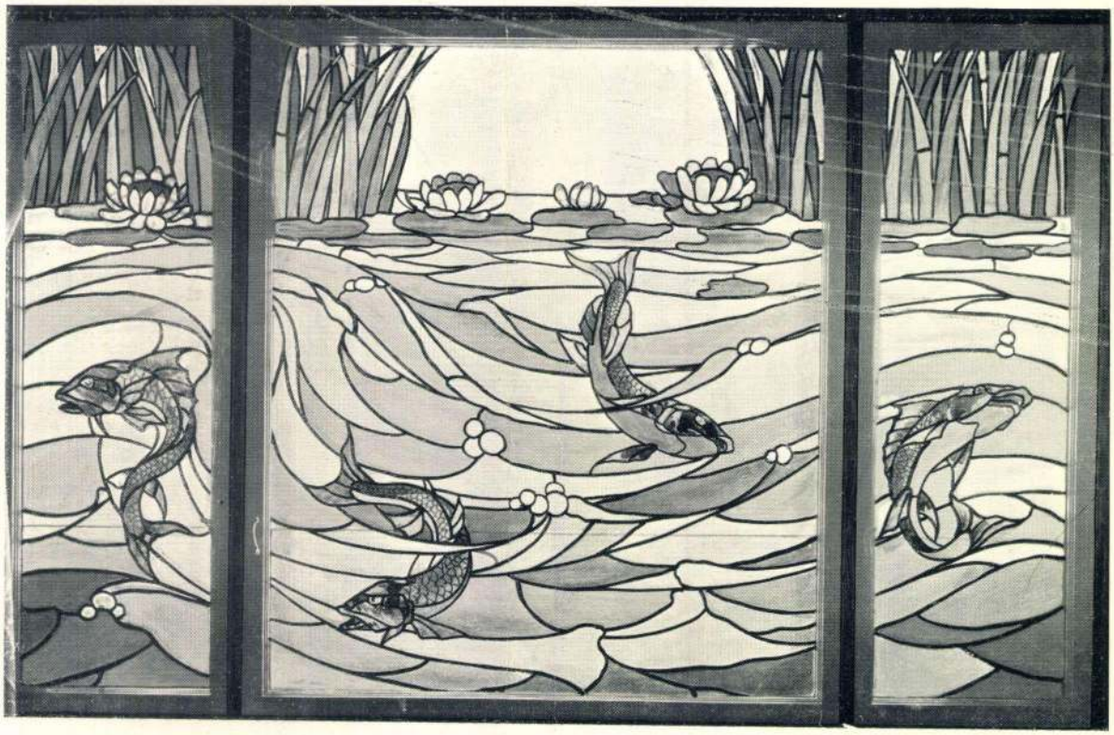

77. SZALONABLAK.
VITRAGE DE SALON.

TERVEZTE ÁRKAY ALADÁR.
KÉSZÍTETTE RÓTH MIKSA.

78.

78. ÚRI DOLGOZÓSZOBA.
CABINET DE TRAVAIL.

TERVEZTE ÁRKAY ALADÁR.

Magyar Iparművészet A-29-51
1907.

79.

79. LÉPCSŐCSARNOK.
HALL.

TERVEZTE ÁRKAY ALADÁR.

80.

80. EBÉDLŐ RÉSZLETE.
BEÉPITETT ERKÉLLYEL.
DETAIL D'UNE
SALLE À MANGER.

TERVEZTE ÁRKAY ALADÁR.

81.

81. ÜVEGMOZAIKOS AJTÓ.
PORTE VITRÉE.

TERVEZTE ÁRKAY ALADÁR.

82.

82. EBÉDLŐ.
SALLE À MANGER.

TERVEZTE ÁRKAY ALADÁR.

83.

84.

83., 84. SZIRMAY TÓNY.

85.

85. REMÉNYI J.

86.

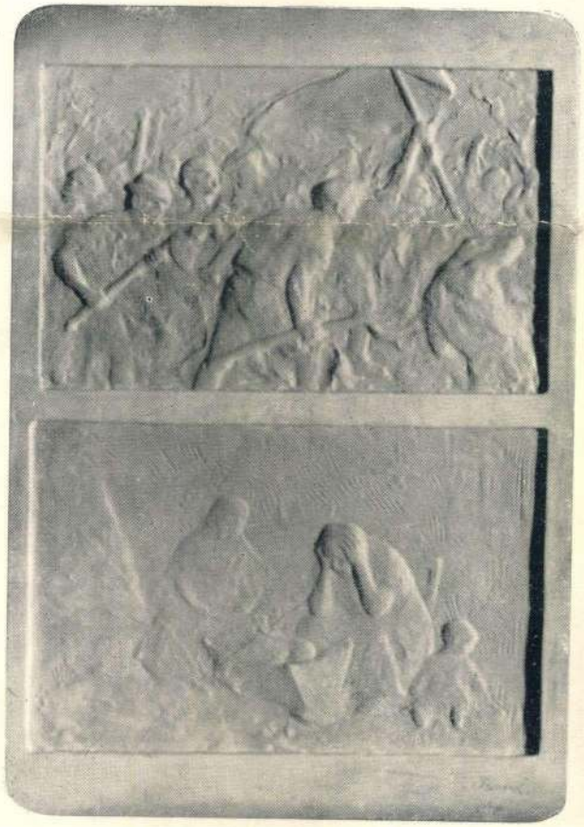

86. „PANEM" JELIGÉS MŰ.

87.

87. REMÉNYI JÓZSEF.

88.

88. ANYASÁG.
MATERNITÉ.
TELCS E.

CONCOURS POUR LA PLAQUETTE DE LA SOCIÉTÉ DE AMATEURS DE MEDAILLES.

4-29-51

13·3%-át a szemlecikkek és 2·2%-át a szakirodalmi közlemények foglalták le. A Havifüzetek terjedelmének növelését, bár anyagi fedezetünk lett volna rá, részben az anyaghiány, részben az a körülmény korlátozta, hogy egy-egy füzet céljaira egyöntetű anyag (pl. tisztán mérnöki, vagy vegyészeti anyag) nem állott kielégítő mértékben mindig rendelkezésünkre, holott tagtársaink egy korábban kifejezett kívánságához képest súlyt vetettünk arra, hogy Havifüzeteink szakmák szerinti speciális jellegét egy-egy füzeten belül lehetőleg megóvjuk.

Közlönyünknek hármas tagozódása egyébként a szerkesztésre háramló igen szétágazó érdekek gondozása szempontjából felettébb szerencsésnek bizonyult s ha az egyes rovatok szellemi táplálása néha akadozott is s a szerkesztés egysége sem volt mindig megóvható, van reményünk mégis arra, hogy az egyleti élet s szakosztályaink tevékenységének máris észlelhető fokozatos kibontakozásával mindeme nehézségeket lassankint leküzdhetjük s mihamarabb megszerezhetjük azokat a tapasztalatokat és eszközöket is, amelyeket a szerkesztés egységének megóvása érdekében alkalmaznunk kell. Közgazdasági szakosztályunk megalakulásával számítunk *Technika és Közgazdaság* című mellékletünk megizmosodására, s bízunk abban, hogy ez egyúttal karunk kifelé való érvényesülésének is hatásos szócsövévé fog válni. Az 1925. évvel ismételten megnyilvánuló kívánságra, mint újdonságot bevezettük a szakcikkek rövidre fogott francia szövegű tartalmának közlését.

Egyesületünknek a t. Közgyűlés elé terjesztett s a választmány által már elfogadott költségelőirányzata alkalmat ad arra, hogy Közlönyünk jövő évi programmjáról is néhány szóban megemlékezzünk.

Mindenekelőtt megállapíthatjuk, hogy Közlönyünk előállítási költségeinek kb. felét, ma már saját bevételeiből tudjuk fedezni. A gazdasági helyzet javulásával előreláthatóan ez az arányszám még emelkedni fog. Közlönyünknek az előirányzatból kiolvasható dotálása módot nyujt arra, hogy hetifüzeteink kettős számainak terjedelmét az eddigi 8 lapról 12 lapra emeljük és hogy 4, egyenkint 32 lapos havifüzetet s havonkint egy-egy 4 lapos közgazdasági mellékletet adhassunk ki.

Előirányzatunk szerint a Közlöny 1926. évi terjedelme a mult évi 434 lappal és a tavalyelőtti 236 lappal szemben kereken 500 lapra fog emelkedni. Lapunknak ez a nagyobb terjedelme, de különösen az a felbuzdulás, amit a Közlöny szellemi ellátása körül az év eleje óta tapasztalunk, arra a reményre jogosít fel, hogy sikerülni fog Közlönyünk sajnálatosan tapasztalt egyoldalúságán is változtatni s belső tartalmát a szakok közötti váltógazdaság minél harmónikusabb érvényrejuttatásával változatosabbá tenni. Mint igen örvendetes tényről számolhatunk be arról is, hogy pl. vegyészmérnökeink — miután több éven keresztül alig adtak életjelt Közlönyünk hasábjain magukról — most egy együttesen 40 lapos, tisztán vegyészeti tárgyú heti és havifüzettel lepik meg Egyesületünk nyilvánosságát, amely nemcsak terjedelménél, de nivójánál fogva is figyelmet keltő. Örömmel jelenthetjük azt is, hogy egy kb. ugyanilyen terjedelmű gépészeti és elektrotechnikai tárgyú havifüzetünknek anyaga már ugyancsak biztosítottnak vehető. Ez a nem várt felbuzdulás bizonyára jó hatással lesz mérnök és építész kartársainkra is, úgyhogy Havifüzeteink további anyagának összegyüjtése az idén aligha fog nehézségbe ütközni.

Örömmel állapíthatjuk meg azt is, hogy szemlecikkíróink száma és írói készsége is biztatóan gyarapszik. Tekintve azt, hogy költségelőirányzatunk keretében a szerzői tiszteletdíjak szerény emeléséről is tudunk gondoskodni, e munkakedve további fokozódására számítunk.

Közlönyünk meggyarapodott terjedelmére való tekintettel, de az előbbiekben röviden érintett felbuzdulás ébrentartása és minél jobb gyümölcsöztetése érdekében is, a szerkesztőségnek egyébként igen primitíven kiépített apparátusa s munkatársaink közötti érintkezést új rovat nyitásával kívánjuk szorosabbá és egységesebbé tenni. A *Szerkesztőségi Közlemények* címen tervbevett új rovat számára egyelőre lapunk hirdetési részében kérünk helyet. E rovaton a szerkesztőség tagozódásáról, a rovatvezetőkről, az írói tiszteletdíjak nagyságáról, a Havifüzetek programmjáról, a kéziratok és klisérajzok alakiságairól, illetve méretarányairól, időszerű cikkek beküldési határidejéről stb., stb. igyekezünk munkatársainkat állandóan tájékoztatni. E rovaton egyúttal kísérletet fogunk tenni annak a volt nagyérdemű elnökünk, *Hermann Miksa* által fölvetett eszmének gyakorlati kipróbálására is, miként lehetne az új, illetőleg vitás magyar technikai műszók helyes megválasztására, illetőleg kiformálására irányító befolyást gyakorolnunk s miként lehetne technikus nyelvünkből az utóbbi években sajnálatraméltó módon lábrakapott bántó magyartalanságokat a leggyorsabban kiküszöbölnünk. Szomorúan állapíthatjuk meg, hogy a magyaros, egészséges nyelvérzék kartársaink körében hanyatlóban van. A napilapok fertőző hatása s a technikusaink körében nagymértékben kísértő germanizáló hajlandóság legjobb műszavainkat is kezdi kiforgatni magyarságából s be tudott lopózni — igaz ugyan, hogy csak hirdetési rovatunkon — Közlönyünk hasábjaira is. Közlönyünk immáron 60 éves multja és tradiciói kötelesek arra, hogy ez ellen az elfajulási tünet ellen a küzdelmet a legerélyesebben fölvegyük.

(Ipari szabványosítás.) A Magyar Ipari Szabványosító Bizottság az elmult esztendő elején 14 szabványtervezetet közölt a nyilvánossággal. A rajzbizottság a műszaki rajzokon előforduló csavar- és fogaskerékjelképek szabványosítására dolgozott ki 2 tervezetet, a csavarbizottság pedig a hatszögfejű csavarok és hatszögletes csavaranyák szabványosítására dolgozott ki 12 szabványtervezetet. E tervezetekkel együtt eddig 40 szabványtervezet látott napvilágot, úgyhogy a nyilvános kritika és észrevételek feldolgozása után az első 40 magyar ipari szabvány kiadása volt várható az elmult esztendőben. Mint hogy azonban a kereskedelemügyi minisztérium a Szabványosító Bizottság munkáját ellátó mérnököt régebbi szolgálati helyére visszarendelte, a Bizottság munkája egyelőre elakadt. Mindazáltal megvan a remény arra, hogy a kereskedelemügyi minisztérium és a magyar ipar áldozatkészsége megtalálja a megoldást a munka továbbfolytathatására, ami annál is inkább kívánatos volna, nehogy az egyes szakbizottságokban eddig működött kartársaink önzetlen és fáradságos munkája révén az ipari szabványosításnak juttatott erkölcsi tőke veszendőbe menjen, nem is szólva arról a veszélyről, ami a külföldi szabványosításnak sokkal előrehaladottabb munkája révén a hazai ipar versenyképességét fenyegeti.

A Magyar Ipari Szabványosító Bizottságnak a külföldi bizottságokkal való kapcsolata legújabban Oroszország bizottságával bővült, úgyhogy ezidőszerint 17 külföldi állam szabványosító bizottságával áll összeköttetésben.

(Díjszabásunk) a korona immár állandó értékével megfelelően ez évben nem változott. Tudjuk, hogy a mai viszonyok között a díjszabás nem tartalmaz minden esetre kielégítő rendelkezéseket és a mérnöki megbízások egyik-másikára táblázataink alapján megállapítható összeg nincsen arányban ama szellemi munkával, melynek ellenértékét képezné, de a kamarai díjszabás gyors megvalósulása reményében az egyleti díjszabás gyökeres módosítását szükségesnek már nem tartottuk.

Mivel azonban egyik szaklapunk legutóbbi számában vezető helyen foglalkozik díjszabásunkkal és kifogásolja, hogy ez a megbízókra kötelező erővel nem bír, e helyről kell megállapítanom, hogy Egyletünk, mint tudományos és társadalmi egyesület, kötelező erejű díjszabás kiadására jogosult nem volt és tisztán a kartársai összetartása és saját szellemi munkájuk megbecsülése lehet az a szankció, ami a díjszabást kötelező erejűvé teszi azáltal, hogy senki a táblázatban foglalt díjazáson alul mérnöki munkát nem vállal.

(Az Egylet anyagi helyzete.) Az elmult évben az Egylet anyagi helyzete annyira javult, hogy a jövedelmek teljesen fedezték a kiadásokat, sőt némi megtakarítást is értünk el, melyet a folyó évben a Közlöny terjedelmének fokozására fogunk fordítani.

A jó eredmény eléréséhez nagyban hozzájárultak azok az adományok, melyekkel az Egylet barátai és jóakarói bennünket támogattak, nevezetesen Knuth Károly 1,000.000 K, Szabó G. 720.000 K, Györky László 200.000 K, a Ganz villamossági Rt. 10,000.000 K, a Weisz Manfréd Rt. 2,000.000 K, a Budapest Székesfővárosi Közlekedési Rt. 5,000.000 koronát juttattak pénztárunkba. Az átengedett szakértői díjak összege pedig 875.000 K volt.

(Állásközvetítés.) A nagy munkahiánynak és ezzel kapcsolatban az alkalmazott mérnökök szomorú helyzetének hű tükre állásközvetítő rovatunk, melyben 17 munkaadóval szemben 111 munkakereső hirdetett, bár tagtársaink és kartársaink érdekében a munkaadói hirdetést is ingyenessé tettük.

A betöltendő állások szakma szerint a következőképen oszlottak meg: kerestek 1 építészt, 7 okl. mérnököt, 6 okl. gépészmérnököt, 1 bányamérnököt, 1 vízmestert és 1 műszaki segédmunkaerőt.

A munkát keresők közül 5 volt építész, 26 mérnök, 26 gépészmérnök, 2 kohómérnök, 2 vegyészmérnök, 6 földmérő, 4 műegyetemi hallgató, 1 építőmester, 23 építőmesterjelölt, 14 műszaki rajzoló, 1 géptechnikus és 1 műkertész.

Az Egylet munkálkodásának részletei az 1925. évi március hó 29-től 1926. évi március hó 28-ig (rendes közgyűléstől rendes közgyűlésig).

Az ülések száma:

A nagyválasztmány 7, az út-, vasút- és hídépítési szakosztály 6, a vízépítési szakosztály 5, a gépészeti-, elektrotechnikai és gyáripari szakosztály 18, a geodéziai szakosztály 13, a bányászati és kohászati szakosztály 1, a mű- és középítési szakosztályok 30, a vegyészmérnöki szakosztály 3, a közgazdasági szakosztály 1 ülést tartott. Ezeken kívül volt 5 egyetemes és 6 együttes ülés, a munkástovábbképző bizottság 1 ülést tartott és 7 a szakosztályok kiküldötteivel kibővített elnöki értekezlet foglalkozott az építőipari törvényjavaslattal, úgy, hogy üléseink száma a tavalyi 62-vel szemben jelen közgyűléssel együtt 104 volt.

Rendeztünk ezenkívül három társas kirándulást és egy 10 napos tanulmányi kirándulást a bajor vízerőtelepek megtekintésére.

A jól sikerült kirándulás a résztvevők mindenikének szép emléke marad, amit elsősorban Haidegger Ernő tagtársunknak, a kirándulás vezetőjének köszönhetünk.

Előadás, illetőleg felolvasás volt a tavalyi 33-mal szemben 64, ezek:

Gépészeti, elektrotechnikai és gyáripari szakosztályban:

Dr. Tomits Iván (1925 április 4): Rádióadás és vétel nehézségei és jövő fejlődése.

Kelemen Móric (1925 április 18): Az ipari költségszámítás időszerű kérdéseiről.

Erdőss Gyula (1925 március 24): A rádióüzem magyar berendezések ismertetésével.

Vladár Endre (1925 április 25): Talajművelő gépek vizsgálatához való újabb műszerek bemutatása.

Láng Károly (1925 május 2): A gőzturbinák legújabb fejlődése.

Kisfaludy P. István (1925 május 9): Igen vékony (milliomod-mm-nyi) fémrétegek előállítási módja, gyakorlati alkalmazása és néhány érdekes fizikai tulajdonsága.

Gáti Béla (1925 október 31): A komplex logarléc.

Zsiros Károly (1925 november 21): A rostély levegő előmelegítéséről.

Pavláth Jenő (1925 november 28 és december 12): A modern gépjármű fejlődésének története napjainkig.

Ifj. Madarász Antal (1926 január 9): A hidrodinamika alapvető tévedése, vagy hogyan szabják meg a folyadék tulajdonságai a mozgás geometriáját.

K. Lehoczky Gyula (1926 január 16): Az automobil-cséplőgép és a vele elért eredmények.

Jakoby László (1926 február 20): A fémöntődei homokról.

Dr. *Pattantyús A. Géza* (1926 március 13): A hajdúszoboszlói gázos, gyógyvizes kút technikai kihasználásának módjairól.

Vankó Rezső (1926 március 20): Forgóáramú indukciós elektromotorokkal meghajtott aknaszállító gépek.

Út-, vasút- és hídépítési szakosztályban:

Dr. *Janicsek József* (1925 április 16): Az elméleti rézsű és alkalmazása a mélyépítésben (alagút).

Dr. *Janicsek József* (1926 január 21): Újabb összefüggések a törési igénybevételek között. Az anyagvizsgálat és szilárdságtan új tételei a rideg anyagok körében.

Forster Gyula (1926 február 18): A modern közutak építése.

Tantó Pál (1926 március 4): A felrobbantott bőcsi Hernád-híd helyreállítása.

Geodéziai szakosztályban:

Ruff Ferenc (1925 április 29): Az országos szintezési főhálózat továbbfejlesztése és a Dunán való második átszintezés.

Trajber István (1925 november 24): Újítások Németország felmérési rendszerében és térképészetében.

Gáti Béla (1926 január 27): Csonka-Magyarország geofizikai felmérése.

Antalffy Andor (1926 január 27): A méter mértékrendszer és az állami földmérés.

Hankó Géza (1926 február 17): A sztereoszkópikus látás.

Trajber István (1926 február 17): A telekkönyvi térképeink hiányai és a telekkönyvi nyilvántartás.

Rédey István (1926 február 24): A fotogrammetria, különös tekintettel a légi fotogrammetriára. I.: A földi fotogrammetria.

Rédey István (1926 március 3): Légi felvételek készítése; a Hugershof-Heyde-féle autográf.

Rédey István (1926 március 10): III. előadás: Bauenfeld-Zeiss-féle planigraf és egyéb kidolgozó készülékek.

Ihrig Dénes (1926 március 24): Észak-Amerikai Egyesült-Államok geodéziai munkálatai.

Vízépítési szakosztályban:

Tellyesniczky János (1925 december 2): A határ által kettémetszett vízitársulatok műszaki helyzete.

Dr. Prof. *Moor* (Wiesbaden) (1926 január 12): A szennyvizek tisztítása.

Zúber Ferenc (1926 január 19): A trianoni békeszerződés hatása az árvízjelzésre.

Várady Géza (1926 február 10): Az alsószabolcsi Tiszai Ármentesítő és Belvízszabályozó Társulat belvízrendezési terve, kapcsolatban a Hortobágy-bővítési munkálatokkal.

Filep Lajos (1926 március 23): Beszámoló az északi államokban tett tanulmányutamról.

Mű- és középítési szakosztályban:

Rerich Béla (1925. március 30): A kert építészetéről.

Vámos Ferenc (1925 április 20): Fészl Frigyes művészetéről.

Alpár Ignác (1925 április 27): A baalbeki műemlékek.

D. Bierbauer Virgil (1925 május 11): A magyar klasszicisztikus építészet európai viszonylatban.

Dr. Juba Adolf—Szepessy Sándor (1925 május 18): A középosztály mint építtető: *a)* egészségügyi, *b)* építészeti szempontból.

Torda György (1925 május 25): Nagyszabású francia építkezések.

Dr. *Melly József* (1925 június 15): Lakáskérdés és közegészségügy. Az 1924—25. évi Wellisch-pályázat eredményeinek ismertetése.

Hoffer Imre (1925 október 5): A párizsi építőipari kongresszusról.

Uj Károly (1925 október 19): Az építésügyi szabályzattal kapcsolatosan kiadott építési könnyítések ügyében kiküldött bizottság jelentése.

Árkay Aladár (1925 október 26): Bécs építkezése a háború után.

Alpár Ignác (1925 november 9): Építkezéseim a bankok építéséig.

Sándy Gyula (1925 november 23): A budai várpalota.

Alpár Ignác (1925. december 7): Bankok építése.

S. Hoffer Imre (1925 december 14): Elpusztult és újjáépült francia városok.

Árkay Aladár (1926 február 1): A modern stílus kialakulása.

Dr. *Bierbauer Virgil* (1926 február 15): Pollák Mihály palotái.

Maróti Géza (1926 február 22): Salamon király bibliai, jeruzsálemi templomának ideális rekonstrukciós terveiről.

Szoboszlay Kornél (1926 március 22): Beton és vasbeton a bányászati mélyépítésben.

Árkay Aladár

A MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE TAGJAINAK KOLLEKCIÓJA.

628-tól 779-ig.

VIDOR EMIL MŰÉPÍTÉSZ.

682 Fasori lakóház. Fénykép. Magánt.

JANSZKY BÉLA ÉS SZIVESSY TIBOR.

683 P. Márkus Emilia lakóháza. Fénykép. Magánt.

HAASZ ÉS MÁLNAI.

684 Kerti feljáró architektura. Fénykép. Magánt.

ÁRKAY ALADÁR.

685 Az Orsz. Birói és Ügyészi Egyesület internátusának főbejárata. Fénykép. Eladó.

686 Családi ház a Birói és Ügyészi Egyesület telepén. Színezett fénykép. Eladó.

ÁGOSTON EMIL.

687 Loránt Izsó háza. Fénykép. Magánt.

HIKISCH REZSŐ.

688 Síremlék. Fénykép. Magánt.

VIDOR EMIL MŰÉPITÉSZ.

689 Hall. Fénykép. Magánt.

HAASZ ÉS MÁLNAI.

690 Architektura. Fénykép. Magánt.

JANSZKY BÉLA ÉS SZIVESSY TIBOR.

691 P. Márkus Emilia lakóháza, hall. Fénykép. Magánt.

ÁRKAY ALADÁR.

692 Villa a Birói és Ügyészi Egyesület kissvábhegyi telepén. Vízf. Eladó.

693 Családi ház a Birói telepen. Fénykép. Eladó.

A-29-53

KMT 1913. tav. Enáll

BÉLI-VÖRÖS ERNŐ.

672 Rózsák tükör előtt. Olajf. Eladó.

BENCZÚR BÉLA.

673 A Balaton zivatar előtt. Olajf. Eladó.

CZENCZ JÁNOS.

674 M. S. úrnő arcképe. Olajf. Magánt.

K. SPÁNYI BÉLA.

675 Téli est. Olajf. Eladó.

KOVÁCS GYULA.

676 Önarckép. Olajf. Eladó.

K. SPÁNYI BÉLA.

677 Téli reggel. Olajf. Eladó.

KALLÓS ÁRPÁD.

678 A festőnő. Olajf. Eladó.

SILIGAI FERENC.

679 Téli hangulat. Olajf. Eladó.

XVII. TEREM.

RÓZSAVÖLGYI GYULA.

*680 Színháztanulmány. Rajz. Magánt.

GRÁF KÁROLY.

681 Berethalmi gót templom. Vízf. Eladó.

A-29-54

Az Egyházművészeti Tanács ülése

Az Országos Magyar Egyházművészeti Tanács március 2-án, szerdán az Országos Katolikus Szöveteség nagytermében ülést tartott, amelyen a gyengélkedő Shvoy Lajos püspök helyett a tanács ügyvezető alelnöke, Gerevich Tibor egyetemi tanár elnökölt. Gerevich elnöki megnyitójában kegyeletes szavakkal emlékezett meg a Tanács nemrég elhunyt tagjáról, Árkay Aladárról, aki az ujabb magyar egyházi épitészetnek büszkesége volt, egész sor magyaros izlésü modern templomot épitett s a templomépitészetben érvényesiteni tudta az ujabb irányokat a liturgia követelményeinek teljes tiszteletbentartásával. Hire az ország határán tul is terjedt. Előkelő, finom művészetét a külföldön is megbecsülték. Az elnöklő Gerevich Tibor javaslatára a tanácsülés egyhanguan kimondta, hogy az elhunyt tanácstagjának emlékét jegyzőkönyvében megörökiti és az özvegyhez részvétiratot intéz. Az ülés további folyamán Szőnyi Ottó dr. pápai kamarás, az Egyházmüvészeti Tanács előadója beszámolót tartott az Egyházmüvészeti Hivatal multévi működéséről, valamint az ezen idő alatt készült fontosabb templomépitkezésekről és ismertette a készülő templomterveket. A bizottság az elnök inditványára meleg elismeréssel mondott köszönetet az előadónak és fejezte ki elismerését az Egyházmüvészeti Hivatal működésével szemben. Ugyancsak Szőnyi Ottó ismertette az egyházi müemlékek leltározásának tervezetét.

Árkay Aladár

NV. 1932. III. 6.

ÁRKAY ALADÁR †. Február hó 2-án váratlanul elhúnyt a magyar építőművészet nagyérdemű művelője, Árkay Aladár. Temesváron született 1868-ban s tanulmányait a budapesti és párizsi műegyetemen végezte. Annakidején a történelmi stílusoknak volt követője s ebben a szellemben építette Kallina Mórral együtt a Budai Vigadó épületét, később Lechner Ödön hatása alatt a modern magyaros stílustörekvéseknek lett egyik hareos hangoztatója. Eme korából való az Andrássy-úti Babocsay-villa (mai formája már átépítés eredménye). Később az erdélyi népies stílusformákra lett figyelmes s ezek zamatos eredetisége értékes megnyilatkozásokra képesítette. Első maradandó alkotása e zsánerben a Vilma királynő-úti ref. templom és paplak, amelynek dekoratív megjelenése, robusztus volta mellett, a részletek összhangja Árkayt egyszerre a magyar templomépítés mesterei közé emelte. Követte ezt a városmajori kath. kis kápolna, a budai Rákóczianum színpompás temploma, a Győr-gyárvárosi kath. templom, a kőbányai lengyel és görög kápolnák, a mohácsi fogadalmi templom és városház stb. Mint városrendező az Erzsébet-sugárút s a budai fürdőváros építkezésének megtervezésében alkotott kiválót. Mint festő is jeleskedett, a magyar iparművészet ügye pedig mindvégig foglalkoztatta s mint Társulatunk választmányi tagja érdemes munkásságot fejtett ki e téren is. 1930-ban a Magyar Tudományos Akadémia a Greguss-díjjal tüntette ki. Sírja a farkasréti temetőben domborul. Művei s megértőinek kegyelete őrzik emlékét!

A szerkesztésért és a kiadásért felelős: Szablya-Frischauf Fer

A-29-53
Magyar Iparművészet
1932, 44. l.

vezetősége az említett ügyekkel máris rendkívül intenzíven foglalkozott és több intézkedést tett, amelyek alkalmasak arra, hogy a Társulat érdekei kellő védelemben részesüljenek. A vezetőség szívesörömest foglalkozik minden javaslattal, amely alkalmas e nehéz kérdések elintézésére. Richter Aladár kijelenti, hogy a legközelebbi jövőben konkrét javaslatokat fog benyujtani.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT elnöksége és igazgatósága küldöttségileg tisztelgett dr. Karafiáth Jenő kultusz- és dr. Kenéz Béla kereskedelemügyi minisztereknél, hogy egyrészt a magyar iparművészet rendkívüli nehéz helyzetét, másrészt a Társulat folyó évi programmját ismertesse.

A küldöttség tagjai: Seenger Béla és Szablya Frischauf Ferenc alelnökök, dr. Czakó Elemér h. államtitkár, Lakatos Artúr, dr. Pacher Béla, Schóber József, Végh Gyula múzeumi főigazgató, igazgatósági tagok és Hoffer Imre ügyvezető voltak. A küldöttség vezetője, Szablya Frischauf

sen felül minden erejét a reábízott feladatoknak szentelhesse.

A választmány egyhangúlag választotta meg a fegyelmi bizottság rendes tagjaivá: Helbing Ferenc, Lakatos Artúr, Schober József, Teles Ede és Végh Gyula; póttagokká: Ohmann Béla és Urbányi

Építész Ur!
Laposteţőhöz, foltozáshoz
IZO-PÉP
bitumenes szigetelő pépet,
Vizszigeteléshez, tetőmázoláshoz
IZO-MÁZ
hidegen kenhető bitumenes szigetelő mázat
HASZNÁLJON!

Háboruság a „Béke"-udvar környékén

— Differenciák a FANSZ épitkezések leszámolásánál —

A mai nehéz gazdasági viszonyoknak egyik érdekes kórtünetét adjuk az alábbiakban.

Ismeretes az a nagy lendület, amelyet a mult év tavaszán a Fővárosi Alkalmazottak Nemzeti Szövetsége égisze alatt megindult bérházépitési tevékenység váltott ki a főváros épitőiparosságánál. *De az az öröm, amely az uj munkaalkalmakkal jelentkezett, az iparosok zöménél, akik a vállalkozásban résztvettek, most ürömmé változott . . .*

Különös események szinhelye volt a Budapesti Lakatosmesterek Ipartestülete tanácsterme, ahol folyó hó 1-én este 7 órakor a „Gellért", „Lenke", „Béke" társasházak épitkezéseinél közreműködő iparosok és vállalkozók közös értekezleten panasz tárgyává tették végszámlájuk elszámolását. Az értekezleten mintegy 30 érdekelt jelent meg, ahol nagy elkeseredéssel panaszolták a tervező építésznek, *martonosi Baráth* Lajos épitésznek végszámlaelszámolását megemlitették és sérelmezték, hogy a *leginkább indokolatlanabb módon levonásokat akarnak eszközölni jogos követelésükből* és noha a munka folyamata alatt semmiféle különösebb sérelem az egyes munkaneméknél nem volt, most a végén értékcsökkenés cimén 10—25%-ig terjedő levonásokat eszközölnek. Szóvátették azt, hogy olyan szállitási feltételeket irattak velük alá, amelyek a fizetésekre nézve a legnagyobb bizonytalanságot tartalmazták. A legkomolyabb cégek egyöntetüen azt adták elő, hogy hosszu gyakorlatuk alatt az még nem történt meg velük, hogy szerződésileg megállapitott és elfogadott egységárakat az épittető önkényesen megváltoztatott volna. A mai viszonyok mellett — mondották — amikor a pénzpiaci nehézségek miatt minden anyagot csak készpénzzel vásárolhatnak, a munkabéreket is készpénzzel kell fizetniök, sőt mult év juliusától kezdődőleg az anyagárakban is áremelkedés állott elő, méltánytalannak tartják, hogy most, amikor a munka befejezte után végre a fizetés idejét is megérték, akkor ahelyett, hogy köszönettel vennék azt a loyális magatartásukat, amely abban nyilvánul meg, hogy anyagáremelkedés cimén semmiféle felülfizetést nem kérnek, *értékcsökkenés cimén* akarnak velük szemben árreduckciókat elérni. Keservesen panaszolták, hogy a kiirástól és eredeti tervéktől eltérő munkálatokat kellett végezniök, amiért általában uj egységárak megállapitása volna méltányos, mégis egyikük se kért ezen a cimen többet s rekompenzáció az, hogy még levonásokat akarnak érvényesiteni.

A panasznak se vége, se hossza, a sérelmek részletes felsorolására nem is terjeszkedhettek ki, csak nagyjában ismertette mindegyik azokat a sérelmeket, amelyek — véleményük szerint — az eredeti megállapodás és szerződés mellőzését jelentik. Az értekezleten határozatot hoztak, amely abban csucsosodott ki, hogy felkérték dr. *Takách* István fővárosi bizottsági tagot, hogy érdekükben és sérelmeik reparálása céljából eljárjon.

A magunk részéről mindenesetre feltünőnek tartjuk azt, hogy *a vállalkozók ilyen tekintélyes része egyformán és egyöntetüen panaszolja ugyanazokat a sérelmeket*, hogy mindegyik ugy nyilatkozik, hogy bizonyos önkényeskedést lát a tervező épitész kalkulációs munkájában, amely bizony még a mai viszonyok mellett sem nagyon érthető, mert hiszen a tervező épitésznek az a kötelessége, hogy az épittetőnek, de a vállalkozóknak és iparosoknak érdekeit is harmonikusan összeegyeztetve, *az épitkezés minél tökéletesebb lebonyolitását biztositsa.* Az ilyen sérelmezett eljárás pedig semmiképpen sem szolgálhatja a harmonikus együttműködést, különösen ott, ahol egy erkölcsi testület az épittető fél, az épitkezésben résztvevő iparosok pedig régi évtizedes cégek, kinek jó neve és becsületes munkája a szakmai körökben is általában ismert.

Reméljük, hogy ebben az ügyben az érdekeltek adataik szerint — jogos sérelmeire a reparáció a legrövidebb időn belül meg fog történni, mert nem szeretnők, hogyha a mai válságos időkben olyan ügyek irritálnák a szakmai közönség nyugalmát, melyek nem szolgálhatják sem egy erkölcsi testületnek, sem a sok gonddal küzdő vállalkozói karnak az érdekeit.

TEKNŐ, STANDER,
MOSÓKONYHA BERENDEZÉSEK
LEGOLCSÓBBAN.
BERTING GY. utódai asztalos és kádár üzem.
Budapest, VII. Cserhát-u. 4. Thököly-ut és Garay-tér között.

PESTI RAKTÁR:
VIII., BENICZKY-UTCA 6.
TELEFON J. 302—83.
ÁLTALÁNOS ANYAGRAKTÁR
RIPPER KÁROLY
Darabos-mész, cement, gipsz, stb. legolcsóbb bevásárlási forrása.
BUDAI RAKTÁR:
KELENFÖLDI TEHER P. U.
HAMZSABÉGI-UT 18—20.
TELEFON LÁ. 17—93.

ÉPITÉSI ENGEDÉLYEK

BUDAPEST

A városrendezési és magánépitési szakbizottság folyó hó 1-én tartott ülésében a következő épitési engedélyek kiadását javasolta a polgármesternek:

A) **Nagyobb épitkezések:**

Dévai Vilmos és Wein Jakab, I., Menkina János u. 8, II., Névtelen u. 13 550/18. hrsz., négyemeletes bérház, terv. Feith Mihály, V., Katona J. u. 14. — Vitéz Szaplonczay Lászlóné, VIII., Rákóczi ut 25, I., Királyhágó- és Németvölgyi ut sarkán 8264/2. hrsz., négyemeletes bérház, terv. Sorg Antal, X., Gergely u. 8. — Biró Elemér, VII., Damjanich u. 40, VI., Kartács u. 17. III. emeletes bérház, terv. Győri Sándor, IV., Károly körut 14. — Schwarcz Piroska és Kaufmann Klára, VI., Országbiró u. 35, VII., Névtelen u. 31.688/7. hrsz., II. emeletes bérház, terv. Halmos S. és Kiss T., VIII., Vas ucca 15/b.

B) **Emeletes családi és lakóházak:**

Dr. Paulovics István, I., Tarcalli ut 4, I., Muskotály u. 31, terv. Mayer Ferenc, I., Otthon u. 18. — Jagudits József, VI., Izabella u. 73, VI., Laky Adolf u. 29.813/36. hrsz., terv. Gubicza József, Rákoscsaba. — Berger István, IV., Mária Valéria u. 1, VI., Szent László ut 27.082/6. hrsz., terv. Bakos Kálmán, Ujpest. — Ifj. Schally József, Bornemissza ut 3252/17. hrsz., I., Bornemissza u. 19, terv. Hlavay Kálmán, VII., Ilosvay u. 45. — Grünberger Lajos és Singer Teréz, VI., Király u. 31, VI., Kassai ut 14, terv. Klein Jenő, VIII., Tisza Kálmán tér 26. — Dr. Szabó Györgyné, V., Falk Miksa ucca 4, I., Tóth Lőrinc u. 8294/2. hrsz., terv. Varsa Lajos, V., Tátra u. 15/a. — Major Nándor, IX., Bakáts u. 6, II., Biai ut 8, terv. Lukovits István, V., Tátra u. 14—16.

Redőnyök
Napellenzők
Kályhák
Légfütések
Paschka és Társa
redőny- és kályhagyár
BUDAPEST, **V., MÁRIA VALÉRIA-U. 10.**
TELEFON: INT. 82-0-41.

C) **Földszintes családi- és lakóházak:**

Kovács József, VII., Fürész u. 14, X., Mogyoródi u. 40.190. hrsz., terv. Jenei György, VII., Fürész u. 16. — Uher József, IX., Márton ucca 37, X., Bihari u. 38.319/15. hrsz., terv. Sajzó Alfréd, IX., Fülöi ut 63. — Hack Gyula, I., Királyhágó u. 26, I., Budaeörsi ut 1957/1. hrsz., terv. Medzger József, I., Hóvirág ut 10.528. hrsz. — Golubkovics Gyula, II., Fő u. 59, X., Gvadányi u. 40.384/90 hrsz., terv. Schmaus József, II., Fő u. 53. — Német Kálmán, III., Kiskorona u. 68, III., Homokos dülő 19 322/28. hrsz., terv. Blaha Arnold, Óbudai gázgyár. — Halbgebauer Ferencné, X., Gyömrői ut 128, X., Óhegy u. 30, terv. Halbich Miklós. Pestszentlőrinc. — Csonka és Czellahó, X., Liget u. 31, X., Petrőczy u 20/a, terv. Bagi Gyula, VIII., Orczy ut 38. — Czinner Ernőné, VII., Hajtsár ut 44/a, VII., Bosnyák u. 19, terv. Rácz Ferenc, V., Személynök u. 7. — Pál Istvánné, VIII., Nap u. 13, I., Csorbai u. 24, terv. Modestó Rezső, Ujpest. — Willer György, I., Csap u. 1, I., Bendeguz u. 3477/71. hrsz., terv. Garazsi Mihály, Kelenvölgy. — Maurer Antalné, III., Kórház u. 25, III., Hunor ucca 18.765/1. hrsz., terv. Hollay János, III., Szőlőkert u. 32. — Mihels Fülöp, VI., Rózsa u. 59, X., Alsórákosi réteken 39.583/8. hrsz., terv. Skolnik Károly A., I., Alkotás u. 7/a. — Id. Huszár Zoltán, VI., Podmaniczky u. 71, X., Alsórákosi réteken 39.475/17. hrsz., terv. Kovács János, X., Paskál u. 20. — Sárkány János, IX., Márton u. 13, X., Alsórákosi rétek 39.590/24. hrsz., terv. Gulrich László, I., Táltos u. 7—9. — Mintra Péter, Rákoscsaba. Kazinczy u. 7, X., Alsórákosi rétek 39.480/10. hrsz., terv. Stern Sándor és társa, Rákoscsaba. — Glücksthal Gyuláné, VI., Révay u. 16, VI., Révay u. 16. emeletráépités és belső átalakitás, terv. Mészáros Andor, V., Kálmán u. 15.

D) **Központi fütőberendezések:**

Radvány Jenő, I., Szent Imre herceg ut 45. — Pollák Jakab, I., Rezeda u. 3, kiv. Riemer Miksa, II., Batthyány u. 18. — Pesti Izr. Hitközség, VII., Dohány u. 2—6. — Ott Béla, II., Nyul u. 11, kiv. Magyar Fütési és Szellőztetési Berendezési Vállalat. — Rudas Gyula, II., Ermelléki u. 12.061. hrsz. 14. sorsz., kiv. Adamy Arnold, IX., Márton u. 35/a. — Timár Zsigmond, II., Nyul u. 13/a.

E) **Boltkapuzat felállitások:**

Velencei Mechitarista Rend, IX., Ráday ucca 11, kiv. Pap Nándor, IX., Erkel u. 16. — Duschnitz Vilmos, VIII., Lujza u. 40, kiv. Jánossy Albert, VIII., Magdolna u. 23. — König József, VIII., József körut 23, kiv. Füredi, VII., István ut 49.

F) **Elektromotor- és gépfelállitások:**

Budapesti Közp. Általános Tejcsarnok rt., IX., Drégely u. 2—8. Tordai László, VI., Üteg ucca 31.— Dite irószergyár rt., V., gr. Tisza István ucca 10.

G) **Személyfelvonó felállitása:**

Dorotheum Ingatlan rt., VII., Erzsébet körut 10, kiv. Haverland Antal, VIII., Nap u. 22.

PESTERZSÉBET

Mihalik János András, Latinovics u., 1 szoba, konyha, 1 kamra, 1 előszoba, 1 raktár, épiti: Czeglédy Géza. — Nagy Elek, Csáky u. 3, 1 szoba, 1 konyha, 1 kamra, 1 előszoba, 1 fürdőszoba, 1 mosókonyha, épiti: Czeglédy Géza. — Lefkovics András, Vörösmarty u., 4 szoba, 2 konyha, 3 kamra, 1 üzlet, 2 raktár, 1 pince, 1 mosókonyha, 1 mühely, épiti: Kaiser József és Imre. — Simon Pálné, Dessewfy u., 1 szoba, 1 konyha, 1 kamra, 1 pince, épiti: Pintér József. — Almádi János, Albert u. 14, 1 szoba, 1 konyha, 1 kamra, épiti: Cziglina Géza. — Unió textilmüvek, Gyár u. 6., 1 félszer, épiti: Koch András. — Csáki Péter, Rózsa u. 8, 1 raktár, épiti: Tessik F. — Walcer Andor, Kertész u. 20, 4 szoba, 3 konyha, 3 kamra, 3 előszoba, 1 fürdőszoba, épiti: Gábor György. — Eff Sándor, Csoma u. 58, bontás, bontja: Szücs József. — Bodizs Sándor, Dobó u. és Bajza u. sarok, 1 szoba, 1 konyha, 1 kamra, épiti: Lauer Jakab. — Tóth György, Honvéd u. 7, 2 szoba, 2 konyha, 2 kamra, épiti: Szabó Sándor. — Németh Béla, Dráva u. 10, 1 szoba, 1 konyha, 1 kamra, épiti: Zombori M. — Kohlmann Mátyás, Átlós u. 43, 1 szoba, 1 konyha, 1 kamra, 1 előszoba, épiti: Tóth Ferenc. — Peternell és Kulhanek, Attila u., 2 mühely, épiti: Tönköly G,

MISKOLC

Blaustein Sándor, Kömüves u. 7, lakóház, váll. Kirián Károly. — László Béla, Temetőalja u. 11, lakóház, váll. Olenyik Lajos. — Dr. Vajna Sándor, Bandsalgó szőlő, lakóház, váll. Dobos Mihály. — Rottman Andor, Fábián ucca 21, pékmühely, váll. Szondy Gábor. — Bernáth István, Lévay József u. 3, átalakitás, váll. Máday Győző. — Brandmann Henrik, gr. Apponyi Albert u. 8, földsz. lakóház, váll. Bohus Béla. — Filla Béla, Gyula u. 9, földsz. told. és mosókonyha, váll. Kósa Pál. — Feuerstein Hermann, Gyöngyvirág ucca 44, fáskamra, váll. Porcsin Imre. — Radványi Ignác, Rákóczi u. 1, told. emeletes, váll. Ungár Mór mérnök. —

ROTOR
MECH. ÉS ELEKTROTECHN. ÜZEM
Cégtulajdonos: RÓTH GYULA,
a Wertheim felvonógyár v. főmérnöke.
Budapest, VIII., Főherceg Sándor-u. 13.
Telefon: 30-0-16.
Tervez, gyárt, javit, karbantart
lifteket, felvonókat,
emelő- és szállitóberendezéseket, villamosgépeket és kapcsoló-berendezéseket

Balányi Dezső, Vay ut 40, szin, váll. Dulovits István. — Csendom Ferenc, Nagyavas Felsősor 496/a, szoba, konyha, kamra. — Ágoston László, Kálvin u. 9, átalakitás, váll. Faranyi és Kiss. — Szlavkovszky Béla, dr, Szentpáli István ucca 15, mühely, váll. Katona Lajos és fia. — Róth Miksa, Vay u. 39, lakóház, váll. Kiss László. — Szabó József, Lehel u., lakóház, váll. Felföldy János. — Ifj. Horváth Ferenc, Gerő u. 41, üzl. kirakat, váll. Bohus Béla. — Klein Adolf, Lichtenstein József u. 24, átalakitás, váll. Porcsin Imre. — Hajdu Mihály, Kőporos ucca 6, lakóház, váll. Magyar András. — Gaganetz István, Kinizsi u. 28, lakóház, váll. Zubán András. — Tóth János, Semmelveiss Miklós. — Szikra Gyula, Meggyesalja u. 50/a, lakóház, váll. Katona Lajos és Fia. — Spitz Jakab, Arany János u. 33, konyha és kamra, váll. Dombay Sándor. — Zsiros Lajos, Kálmán u. 12, lakóház, váll. Mikulák János. — Kecskeméti István, Kinizsi u. 21, lakóház, váll. Fülöp István. — Hámorszky Péter, Lévay I. u. 46, lakóház, váll. Felföldi János. — Balogh Julia, Dobó u. 17, lakóház, váll. Deres István. — Veress Károly, Csabai k. 63, lakóház, váll. Olenyik Lajos. — Dr. Vajda Géza, Felsőszentgyörgy, lakóház. — Czékus Barna, Csabai kapu 63, lakóház, váll. Ipacs János.

Necsak névleg akarjon lapunk előfizetője lenni, hanem valóban küldje is be előfizetési diját!

Felhivás előfizetőinkhez!

Február hó elsején uj előfizetést nyitottunk lapunkra. Sosem élt nehezebb órákat a magyar vállalkozás, mint most, amikor megfeszitett inakkal küzd a világgazdasági krizis számumával és **lapunk, olvasónak egyaránt szüksége van az egységre, az összetartásra, az egymástsegitésre.** A közös célt csak közös munkával lehet elérni. A régi jó barát és harcos bajtárs hűségével állott 53 esztendőn keresztül olvasóinak és előfizetőinek széles tábora mellett a Vállalkozók Lapja. Most, a nehéz harcok idején a lap fordul kéréssel előfizetőihez és olvasóihoz, arra kérve, méltányolják öt évtizedes munkánkat, **küldjék be lapunkhoz mellékelt postabefizetési lap felhasználásával pontosan előfizetési dijaikat,** ne nehezitsék meg az előfizetési dij késedelmes beküldésével az amugyis tulterhelt adminisztrációnkat, ne vonják el energiánkat a vállalkozói kar érdekében vállalt munkától.

ELŐFIZETÉSI DIJAK:
(A szakmellékletekkel együtt):
Negyed évre — 10 Pengő.
Fél évre — — 18 „
Egész évre — 32 „

Pályázat ipari munkásjutalmakra. A budapesti Kereskedelmi és Iparkamara körzetében dolgozó olyan ipari munkások között, akik legalább 25 éve szolgálnak megszakitás nélkül egy munkaadónál, 50. életévüket betöltötték és eddig még miniszteri elismerésben vagy jutalomban nem részesültek, a kereskedelemügyi miniszter harminc darab 100 pengős jutalmat oszt ki. A kitüntettek elismerő oklevelet is kapnak. A pályázat határideje 1932 február 15-ike. A részletes pályázati feltételek, amelyeknek pontos betartásához a miniszter feltétlenül ragaszkodik, megkaphatók a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara portásánál (Budapest, V., Szemere ucca 6. és Alkotmány ucca 8.)

Algyőnél megkezdték a csatorna-munkálatokat. Algyőnél már hozzá is kezdtek a csatornamunkálatokhoz. Itt épitették föl a főzsilipet s erre ezer köbméter földet kell ráhordani. Utána nagyobb munkásiétszammal az összekötő töltés megerősitéséhez fognak. Tavaszra a fehértói halgazdaság kiépitését is folytatják.

A magyar műépitészi és vállalkozói kar nevében fájdalommal és megrendüléssel tudatja a Vállalkozók Lapja, hogy a kar egyik büszkesége és kiválósága,

Árkay Aladár
műépitész

65-ik életévében, munkabirásának teljében február hó 2-án hirtelen elhunyt.

A megboldogult, munkás életében elismerést és dicsőséget szerzett ugy hazájában, mint külföldön a magyar épitőművészi karnak, amelynek lelkes, odaadó harcosa volt utolsó napjáig.

A megboldogultat **február 4-én délután fél 4 órakor kisérjük utolsó utjára a farkasréti temető halottasházából a székesfőváros által adományozott diszsirhelyre.**

Emlékét, munkás életének tanitásait, mindenkor kegyelettel fogjuk megőrizni.

FONTOS!
Nélkülözhetetlen épitészek, épitőmesterek, háztulajdonosok és épittetők részére!
AZ IDEIGLENES HÁZADÓMENTESSÉG
Uj épületek toldaiékok, emeletráépitések és átalakitások (modernizálások) adómentességeire vonatkozó
TÖRVÉNYEK ÉS RENDELETEK
A Magyar Épitőmesterek Egyesületének megbizásából összeállitotta és gyakorlati megjegyzésekkel ellátta
PINTÉR OSZKÁR
okl. mérnök, épitőmester.
Ára 2.50 (vidékre 20 fillérrel több) Kapható a „VÁLLALKOZÓK LAPJA" könyvosztályában, Budapest, VI., Podmaniczky-u. 27.

PARKETTÁT
és HAJÓPADLÓT
minden mennyiségben legolcsóbban szállit,
parkettpadló és hajópadló készitését vállalja:
PARKETTÁZÓ ÉS FAKERESKEDELMI R.-T.
gőzfürész és parkettgyár
Budapest, V., Pozsonyi-ut 37.
Telefon: Aut. 906—87. és Aut. 926—93.

OZALID, fény- és aluminium-másolatok
Költségvetések, műszaki tervek, térképek rajzolását és sokszorositását több szinben is vállalja
Manglitz Ferenc
Budapest, VIII. József-u. 12.
Telefon: József 431—47.

A-29-56
Árkay Aladár

KERESKEDELMI ÉS ÁRUÜZLETI HIREK

A magyar fapiac

forgalma csak lassan indul meg. *A behozatal korlátozására vonatkozó kormányrendelet által okozott bizonytalanság szünőfélben van,* mert az illetékes kormánykörök kijelentése szerint minden jogos igénylés kedvező elintézésre számithat. Most csak az a kérdés, hogy a kereskedelemügyi minisztérium mit fog jogos igénylésnek tekinteni. Feltétlenül jogos az igény, ha valamely kereskedőnek raktárkészlete kiegészitésére van szüksége a kért árura, jogos a fát feldolgozó ipar igénylése, ha az üzem folytatásához szükséges anyagokra vonatkozik. *Fenyőfában* tudvalevőleg szükségletünket nagyon csekély kivétellel, import utján kell fedeznünk. Nem luxuscikkekről, hanem az épitkezés és butoripar egyik legfontosabb anyagáról van szó, melynek feldolgozása munkások ezreit juttatja kenyérhez. A kormány ezzel tisztában van és ugy értesülünk, hogy fenyőfában, ha az belföldi termelésü áruban be nem szerezhető, az igényelt mennyiségek behozatala elé nem fognak akadályokat gördíteni. A fabehozatal iránti kérvényeket a *Magyar Fatermelők, Fakereskedők és Faiparosok Országos Egyesülete* utján (Budapest, V., Mérleg u. 2.) kell benyujtani, mely azokat véleményezi és rövid uton a kereskedelemügyi minisztériumhoz juttatja. Sok zavart okoznak a rendelet kihirdetése napján feladott küldemények, melyeket a határállomások a behozatali engedély elnyeréséig visszatartanak. Az Országos Egyesület közbenjöttével az ily behozatali kérelmeket soronkivül intézik el. Bár a behozatal ujabb költségekkel terheli a fakereskedelmet, az árakban nincs számottevő változás.

Keményfában az üzleti tevékenység rendkivül szük keretek között folyik. Lombfanemüekben jelentős belföldi termelésünk is van és igy a behozatalt csak különösen indokolt esetekben fogják megengedni.

Tüzifában rendkivüli események az árak jelentékeny csökkenését okozták. A szlovenszkói tüzifakontingens tulnyomó része még nincs leszállitva és hogy a termelők árujukat február végéig, amikor a szállitási határidő lejár, értékesithessék, az árakat 343—345 pengőről 315—320 pengőre szállitották le budapesti paritásban. Közben létrejött a megegyezés a román és a magyar szindikátus között is, mely az olcsó szlovenszkói tüzifa versenyére való tekintettel szintén kénytelen volt árait mérsékelni. Miután most az importfa a drágább vasuti fuvar és a 30 pengős vám ellenére olcsóbb volna, mint a belföldi áru, a hazai termelők is kénytelenek lesznek áraikat mérsékelni. A tüzifában uralkodó heves verseny hatását már a fogyasztás is érzi, mert az apritottfa ára még jobban csökkent, mint a hasábfáé. A gőzfavágótelepek a kiskereskedőknek már 4.20—4.30 pengőért szállitanak jóminőségü apritottfát, mig silányabb áru ára 3.90—4 pengő 100 kg-ként.

Ajtóvédő minden formában
GYÁRTJA: VAJDA BÉLA, V., Váci-ut 18. Tel.: Aut. 192-07.

Külkereskedelem

A **Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarához** (V., Alkotmány u. 8.) a legutóbbi napokban külföldről az alábbi üzleti érdeklődések érkeztek.

Árukereslet: Kassel, Németország: egészségügyi és orvosi gumiáru, gumi fürdőcikkek (1144). — Prága: Bergmannscsövek (1145). — Kassa: torontáli és magyar perzsaszőnyeg (1340). Plovdiv: rézgálic (1346). — Cleveland: kolbásztöltő, fakanál, tésztavágó, pástétomszeletelő (1350). — Sztambul: nyersbőr boxbőrgyártásához (1523). — **Képviselőnek ajánlkoznak:** Páris: mindenféle textiláru (1215). — Tetuan, Marokko: gyertya, szappan (1216). — Kairo: enyv (1272). — Beyrouth: textiláruk, berendezési tárgyak stb. (1343).

Megbizható **házfelügyelő** nagyobb bérházba **kaucióval állást keres.**
Cim a kiadóba.

ÁRVERÉSEK

Budapest. (Gépek) Csángó u. 6/b. sz. a. február 9-én fél 6 órakor.

Budapest. (Gépek) Próféta u. 5. szám alatt február 8-án fél 1 órakor.

Pesthidegkut. (Autóbusz, teherkocsi) gr. Klebelsberg K. u-ban február 6-án 9 órakor.

Jászapáti. (Teherautó) február 6-án 10 órakor.

Nyiregyháza. (Autó) Luther palota B. épület február 6-án fél 10 órakor.

Öcsény. (Gőzmalom) március 17-én fél 3 órakor.

TÉGLA-AGYAGIPAR

Szerkeszti: **LANGER LAJOS** szakmérnök.

Kisérletek szalagpréseken

A szalagprések a téglaiparban erősen el vannak terjedve, bár alkalmazásuk gyakori hibákkal jár, igy egyenetlen strukturát, repedéseket okoznak. Azonos szalagprések is máskép viselkednek akkor, ha a nyersanyag nem azonos. A szalagprések ismerete tehát még nélkülözi a kellő alapokat. Ezért kell figyelemre méltatnunk, hogy *az amerikai szabványiroda, a Bureau of Standard nagyarányu kisérletsorozatot végzett a szalagprések tanulmányozása céljából.* E kisérletek célja az volt, hogy felderitsék, hogy a szalagprés konstrukciója, a szájnyilás, préscsatorna és csigák méretei, az agyagszalag előrehaladása, minősége és a prés erőszükséglete milyen összefüggésben állanak egymással. A kisérletek menetét és figyelemreméltó eredményeit *Grunwell* irta le.

A kisérletek kiterjedtek elsősorban a különböző agyagok keverési és formálhatási viszonyaira abból a célból, hogy egy, *a kisérletre legalkalmasabb agyagfajtát találhassanak.* Megállapitották továbbá a feldolgozhatóság szempontjából legkedvezőbb keverőviz mennyiségét. Megfigyelték a nedvesség változását és annak összefüggését a többszöri kipréselésnél. Mérésekkel megállapitották a prés erőszükségletét, és az agyagszalag minőségét, a következő tényezők megfigyelése segélyével: a csigák relativ hatásfoka, a csiga és a szájnyilás távolságának változása, a szájnyilás mélységének változása és a kenés befolyása.

A csiga egy-, két- és hárommenetü volt. A szájnyilás 15, 20 és 25 cm mély és 1° és 4° konicitással birt. Az erőszükségletet elektromosan szolgáltatták, miáltal azt pontosan lehetett megmérni. Alkalmas mérőszerek adták meg a nyomás, a sebesség, a szalag térfogatának és a kinyomott agyag sulyának mértékszámait. A kisérletek folyamán 7-féle nyilást figyeltek meg. A présfej hosszusága 10, 15, 20 és 25 cm volt.

Speciális berendezéssel megkisérelték az agyagot légritkitás mellett kipréselni, e kisérletek azonban nem vezettek sikerre, a nyert szalag nem volt buborékmentes. Ezzel szemben azonban meg lehetett állapitani, hogy levegőfelesleg, mit a présfejbe nyomtak be, a szalag felületén nagy buborékokat okozott.

A nyersagyag nedvességét és a keverékvizzel dagasztott agyag nedvességét meghatározták, hogy *a viz szerepe* tisztázódjék. Minden préskisérlet előtt közvetlenül szintén nedvességmeghatározást végeztek.

A kisérlet kivitele céljából *az agyagot az előzetesen megállapitott legkedvezőbb mennyiségü keverővizzel feltárták s kézzel a prés adagolótölcsérébe helyezték.* A prést üzembe vették, néhány percig megvárták mig rendes szalagot nyertek, majd leolvasták a mérőműszereken az adatokat. Ugyancz adatokat a kisérlet befejezésekor is leolvasva, a nyert különbségekből vonták le a következtetéseket. Egyuttal megfigyelték és feljegyezték a szalag esetleges hibáit is. A nyert adatok táblázatok és grafikonok alakjában adtak felvilágositásokat.

A kisérletek megerősitették azt az ismert tényt, hogy *az agyag alapos feltárása igen fontos,* mivel annak hiányossága többféle szalaghiba oka lehet. A keverőviz hatása különböző, aszerint, hogy milyenek a különféle agyagok tulajdonságai. A keverőviz mennyiségének emelése a szalag haladási sebességét növeli, de növeli a viszkozitást, az agyag belső surlódását is. Ennek pedig az a következménye, hogy a *szalag közepének és széleinek sebessége között különbségek lépnek fel, mi strukturhibákra, sárkányfogakhoz vezet.*

Az agyag préselése azonos hatásu egy alapos dagasztással. *Ha tehát az agyagot alaposan dagasztottuk, gyurtuk, akkor az könnyebben formálható a présen.* A dagasztás azonban csak bizonyos határig jár előnnyel, *agyondagasztott agyagot nehezebb ugyanis formálni.*

Egy háromcsigával biró, 28 cm hosszu présfejü, kétlyuku üregestéglaszájnyilásu présen megvizsgálták a nedvesség és a többszörös préselés hatását a préselési nyomásra. E préselési nyomás azon szükséges nyomás, melynek hatására a szalag a présszájon a kellő sebességgel kinyomható. Az eredmények azt mutatták, hogy egy plasztikus agyagnál négyszeri préselésnél 2,7%-kal csökkent a viztartalom, a préselési nyomás pedig 11,3%-kal emelkedett. *Egy tüzálló agyagnál 2,3%-kal esett a nedvesség négyszeri átpréselés alatt, a préselési nyomás pedig 51,3%-kal emelkedett.* E számok bizonyitják, hogy a feldolgozandó agyag természete szerint *a kellő erőszükségletet a nedvesség változása mily nagy mértékben befolyásolhatja.* Egy kemény téglaagyag igen rossz eredményeket szolgáltatott. Nem is lehetett négyszer átpréselni, mivel préselési nyomása már a második préselés alkalmával 184%-kal emelkedett, bár viztartalma csak 8,6%-kal esett. Ez agyag 14% vizzel még egyáltalán nem volt préselhető, mig 18% vizzel már oly puha lett, hogy a szalag nem tartotta meg alakját. Legalkalmasabb volt egy középplasztikus téglaagyag, melynek préselési nyomása a négy kipréselés alatt majdnem azonos maradt, ha viztartalma csak 5%-on belül változott. Miután ez agyag azonos tulajdonságokat mutatott a különböző feltárásoknál, a további összes kisérleteket vele végezték el. A feltárás 25,35% vizzel történt, s egy nedves kollerjáraton 2,5 percig dagasztották. Ily körülmények közt feltárva 12 préselést is el lehetett vele végezni. A végzett 24 kisérlet arra az eredményre vezetett, hogy *a préselési nyomás emelkedése csak a viztartalom csökkenésére vezethető vissza.* Már 2% nedvességcsökkenés 68%-kal emelte a préseléshez szükséges nyomást. (Folytatjuk.)

Cserép- és téglagyártásban „Ruetz" rendsz. aut. tüzelő szerkezet kezelésében teljesen iártas hosszu gyakorlattal jó bizonyitványokkal **égető téglamester állást keres.**
Ajánlatokat „Ruetz" jeligére a kiadó továbbit.
3912 1—3

Gyárkémény Kazánfalazás Komence épitése
Tégla-, mész-, cement-, anyag-, gipsz- és kerámiai ipartelepek tervezése és létesitése.
Custodis Alphons
Budapest, V., Nádor-ucca 19. sz.
TELEFON: AUT. 120—07.

Téglagyári gépész állást keres
ki nagy gyakorlattal és szakértelemmel végzi a falczos cserepek, géptéglák gyártását, valamint szajnyilasok készitését.
Megkereséseket „Hüség" jeligére kérem 3922

LANGER LAJOS
GÉPÉSZMÉRNÖK
Téglagyári üzemeket ellenőrző mérnöki irodája.
Budapest, I., Zugligeti ut 35. Telefon: 64-1-54.
Képviselve: Warszava, Krakow, Kosice, Cluj, Beograd.

Póthirdetmény

Az Országos Falusi Kislakásépitési Szövetkezet ajánlati versenytárgyalást hirdetett Erdélyből (Romániából) származó

7400 m³ fürészelt fa,
2400 „ faragott fa és
90.000 fm. fenyőrud szállitására.

Ez a hirdetmény annyiban nyer módositást, hogy nemcsak Erdélyből (Romániából) származhat a szállitandó faanyag, hanem **ajánlat tehető belföldön termelt és Ausztriából származó faanyagra is.**

Egyebekben a Vállalkozók Lapja 1932. január 21-i számában megjelent versenytárgyalási hirdetményünkben foglaltak az irányadók.

Országos Falusi Kislakásépitési Szövetkezet.

Svábhegyre a budai hegyekbe és környékre
teherautókkal az összes épitő anyagokat legolcsóbban a
Budai Épitőanyag Raktár (Dévai) szállitja
Telepek: II., Olasz-fasor 3-5 és 37-39.
Telefon: 53-9-80.

ÉRDEKELTSÉGEK— EGYESÜLETEK

Lakásépületek korszerü fütése és hütése

Az épitőmesterek székházában tartott január hó 21-én *Lázár* Lajos gépészmérnök előadást a lakásépületek korszerü fütéséről és hütéséről. Az előadó rövid összefoglalásban *ismertette a különböző fütési rendszereket és módokat,* ugymint kályha, központi gőz, melegviz, levegő stb. és kiterjeszkedett azok gazdasági kérdéseire, majd részletesebben ismertette saját tapasztalatai alapján azokat az elemeket (kazánházi elrendezés, kémény, fütőtest elhelyezés), amelyekre a tervező épitésznek már a vázlattervek elkészitésénél is ügyelni kell.

A helyiségek hütéséről szólva kiemelte a hütőgépes berendezések rendkivül költséges és épen ezért nem rentabilis módját, továbbiakban ismertette azokat az egyszerübb módokat, amelyekkel a helyiségek hőmérsékletét a nyári kánikulában is türhetővé lehet tenni.

Fritz Jenő postaigazgató szólt hozzá az előadáshoz és rámutatott egyrészt a magyar barnaszeneknek kályhákban való elégetésének problémájára, másrészt arra, hogy a kályhák méretezése fütőfelület alapján és nem köbméter alapon történjék.

Az Óbudai Dunahid részletterveinek elkészitése. A Budapesti Mérnöki Kamara választmánya 1932 január 8-án tartott ülésén elhatározta, hogy kérni fogja a kereskedelemügyi minisztertől, hogy a normális pénzügyi viszonyok helyreállitával megépitendő óbudai dunahid részletterveinek haladéktalan elkészitését rendelje el és akként intézkedjék, hogy a tervezés vezetését és részletmunkálatait is külső szakértők végezzék, különös figyelemmel arra, hogy e részletmunkálatoknál általában munkanélküli magánmérnökök, illetőleg állástkereső mérnökök alkalmaztassanak és jussanak keresethez.

Felhivás az épittető közönséghez. Az elmult épitési évad folyamán ujból tapasztaltuk, hogy az épittető nagyközönség nem igen törődik azzal, hogy az épitkezésre vállalkozók törvényes képesitéssel birnak-e, hanem csak azt tartják fontosnak, hogy olcsó ajanlatot kapjanak. Annak ellenére, hogy az épittető egész vagyonát befekteti az épitkezésbe, sőt arra még kölcsönt is vesz fel, gyakran nem képesitett irreális ajánlattevőnek ad megbizást, ami pedig igen hamarosan megbosszulja magát. Az ilyen vállalkozók természetesen nem tudnak eleget tenni szerződésileg vállalt kötelezettségüknek, mert ajánlatuk sokszor az önköltségi árakat sem fedezi, ellenben előlegeket szednek fel az épittetőtől és a megkezdett épitkezést sokszor félbehagyva, a munkát elhagyják és az épittetőnek helyrehozhatatlan károkat okoznak, ugyhogy végeredményben az épitkezés többe kerül, mintha a legdrágább, de megbizható vállalkozó ajánlata alapján készitették volna el. Hogy az ilyen meglepetésektől és károsodástól az épittető közönséget megóvjuk, már most felhivjuk a nagyközönség figyelmét, hogy a megbizás kiadása előtt a vállalkozó iparos jogositványa iránt ipartestületünknél (IV., Irányi u. 17. sz. alatt, délelőtt 8—2 óra között) érdeklődjék és megbizást csak az esetben adjon, ha a vállalkozó megbizhatósága tekintetében teljes tájékozódást szerzett. — *Budapesti Épitőmesterek Ipartestülete.*

Megalakult a keresztényszocialista épitőipari munkások blokkja. A keresztényszocialista épitőmunkások, segédmunkások, festőmunkások és famunkások szövetsége az épitőipari munkások blokkjának megalakitását határozta el. A négy szövetség közös akcióit kezdeményez munkaalkalmak teremtésére, az iparban dolgozók keresztényszocialista alapon való szervezésére. A blokk helyisége VIII., József ucca 61. szám alatt van. A blokk elhatározta, hogy különálló, a négy szakmának érdekeltségét magábafoglaló szaklapot ad ki.

A szakmai előhaladás, a technika fejlődésének előharcosa a félszázados multu Vállalkozók Lapja!

GANZ-JENDRASSIK MOTOROK
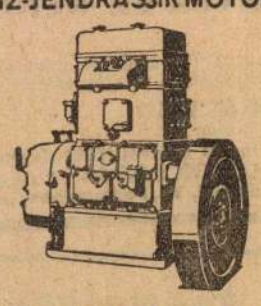
HAZAI GÉPKERESKEDELMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
GANZ ÉS TÁRSA R.T. VEZÉRKÉPVISELETE BUDAPEST, V. VILMOS CSÁSZÁR UT 76.

TÉGLAGYÁRI GÉPEK
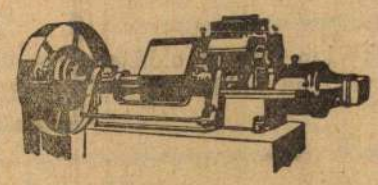
HAZAI GÉPKERESKEDELMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
GANZ ÉS TÁRSA R.T. VEZÉRKÉPVISELETE BUDAPEST, V. VILMOS CSÁSZÁR UT 76.

KŐTÖRŐGÉPEK

HAZAI GÉPKERESKEDELMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
GANZ ÉS TÁRSA R.T. VEZÉRKÉPVISELETE BUDAPEST, V. VILMOS CSÁSZÁR UT 76.

MOTOROS SZIVATTYÚK
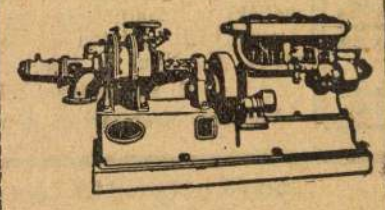
HAZAI GÉPKERESKEDELMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
GANZ ÉS TÁRSA R.T. VEZÉRKÉPVISELETE BUDAPEST, V. VILMOS CSÁSZÁR UT 76.

SZIVÓGÁZMOTOROK
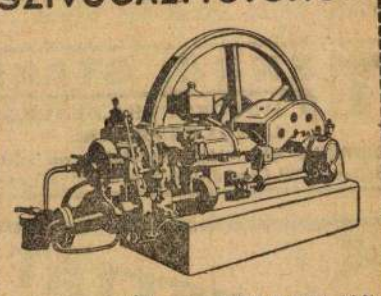
HAZAI GÉPKERESKEDELMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
GANZ ÉS TÁRSA R.T. VEZÉRKÉPVISELETE BUDAPEST, V. VILMOS CSÁSZÁR UT 76.

A-29-27

keny sikereket aratott s több díjat nyert. Építészeti művei közül a kiválóbbak közé tartozik Budapesten az Andrássy-út végén 1905-ben épült Babocsay-villa és az 1912—13-ban épült fasori református templom, lelkészlak és tanonczotthon, melyek a magyar stílus számára határozott nyereséget jelentenek. Említésre méltók az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület budapesti kissvábhegyi telepének általa tervezett családi házai (1912), a bírói egyesület internátusa és egyesületi háza, a kispesti állami munkástelep egy részének terve stb.

Mint festő 1894 óta szerepel. Ez évben állított ki ugyanis először egy férfi arczképtanulmányt a Képzőművészeti Társulat téli kiállításán. 1895-ben ugyanott Parisienne cz. pastellje, 1901-ben Nyugati pályaudvar a Ferdinánd-hídról, borús este (olajf.), Menekülés Egyptomba (olajf.), A Toldy Ferencz-utcza (nyári korai reggel; olajf.) Önarczkép (pastell), Családi ház, (vízfestmény) és A gyújtogató (olajf.) cz. képei voltak láthatók. 1902-ben Holdas éj a Balatonon, 1904-ben pedig Budai részlet őszi esőben cz. olajfestményeit állította ki. Festményei közül a Nyugati pályaudvar a Szépművészeti Múzeum (megvette az állam 1901-ben), a Nagykovácsi erdő (1901) pedig a Hontmegyei Múzeum tulajdona.

A Képzőművészeti Társulat kiállításain kívül többször szerepelt a Nemzeti Szalonban s nehány vidéki kiállításon is. A külföldi tárlatok közül 1900-ban a párisi világkiállításon, 1908-ban pedig a bécsi nemzetközi építészeti kiállításon vett részt.

1 az O.M. Szépművészeti Múzeum terpeszárán Pecz Samu és Schickedanz Albert mellett a III. díjat tiszteletre méltó magyarnak 1900. a lendai szemközti emlékkápolna tervéért pályázaton pályaművei I. díjat nyertek. Mindkettőn művei egyetemi tanulmányainak hatása s az Ezüst-féle tervek gyakorlati keresztülvitelének eredményeként az eklektizmus [illegible] fogantak. A történeti stílusok használatban is mindkettő azonban nem olyan [illegible] mi, s az építészeti formák átfejlesztésére új utat kerestek. Rokonszenvezett Lechner Ödön törekvéseivel, az ő formakincsét a magyarság jellemében gyökerező [illegible] alapján megalkotni. Lechner hatása [illegible] az akkori Andrássy úti villanegyed végén Pecz és Babocsay-villát (1906), a Bárczy palotát, a bírák és ügyészek kispesti telepén több villa- és ugyancsak az internátus épületét is. Ekkor a Lechner-követői konzervatív irányt [illegible] követő formában tovább fejlődés

Kelet formában tovább fejlődés

Kezei alatt ez a stilus elvesztette
varázsát, első áldozatai közé
tartozott az ördöges stiluskiserletként femtar-
pásra ördömes, művészi jelszegekben
bőbelkedő Babochay Villa, mely ~~[illegible]~~
mét évtizedal utobb Kozma lajostól
Kapta ~~[illegible]~~ mai alakját. A. Lech-
ner, korszaka, mindössze nehány cere ter-
jedt. ~~Hamar rájött, hogy az egy stilus~~
~~megteremtésénél a [illegible] nép-tól~~
~~[illegible] kell kimdulnia, s be-~~
~~hatóan templumszorta az erdélye nepi~~
~~[illegible]. Do azt is érette,~~
Figyelme a nyugateurópai korszerű ejukszi
törekvesek felé fordult, a bécsi Olbrich és
Otto Wagner valamint a Münchéni Muthe-
sius ~~[illegible]~~ revolacio kent hatottak rá, s az ezek műveitől ~~be-~~
szivt eredményeket ~~[illegible]~~ ugyekezett ~~az~~ a
~~[illegible]~~ a hazai nepi művészetből ~~[illegible]~~ merített
tanulságokkal egyesíteni. Ennek a törek-
vesnek az eredménye a budapesti fasori
ref. ~~evangelikus~~ templom, melyet 1911 ter-
vezett, s mely 1913. készült el. A templom
centrális elrendezésű, főváza, kupolája
és boltozata vasbeton, az első e nemben
az országban. ~~Az épitmény nagyvonalú-~~
ság ~~s a diszitőelemekben~~ ~~[illegible]~~ tákarékosság
al~~[illegible]~~ása jellemzi. A templom ma-
gyar jellege ~~[illegible]~~ nemcsak a diszitésben (kapu elotti
vasrais, a kapunyilas kiugrásának
Zsolnay-csempéi) ~~[illegible]~~ mutatkozik ~~[illegible]~~ hanem
az egész alkotás lelkiségében.
csillárok, [illegible] ablakok
ornamentális festés a templom
belsejében stb.

MOZI

Kedd, szeptember 23.

PARKMOZI: ½5, 6, ½8 és 9 órakor

PEGGY gyémántbabája

Vidám történet nagy gyermekek részére is 6 felvonásban.

A 2 utolsó előadás zenekarkiséretiel, kedvező időben a kerthelyiségben lesz megtartva.

APOLLO: SZÜNET.

Cukorinség Pécsett

A hét végén két vaggon cukor érkezik Olcsóbb lesz a cukor

Pécs, szept. 22. — Az a hir, hogy a hét végére két vaggon cukor érkezik Pécsre, azért okoz nagy örömet mindenfelé, mert **két hét óta a legteljesebb cukorhiány van a városban.** A pécsi kereskedők két héttel ezelőtt biztatást kaptak a Hitelbanktól, hogy a város részére kiutalt két vaggon cukrot rövidesen megkapják. A cukor azonban nem érkezett meg és a fűszerkereskedők a legkellemetlenebb helyzetbe kerültek vevőikkel szemben. Ahol volt még valamelyes készlet, ott csak negyedkilónkint kaphatott a közönség cukrot, sok helyen azonban cukor helyett csak igértetéssel szolgálhatták ki a vevőket. Megtörtént az a furcsa eset is, hogy **egyik másik élelmesebb kereskedő nagyobb készlettel rendelkező vevőjétől kért kölcsön cukrot,** hogy más vevőjét ne engedje el üres kézzel.

A cukor hiány azután mára olyan nagy mértéket öltött, hogy a fűszerkereskedők ma délben küldöttségileg akarták közbenjáráson kérni a kormánynál Nentvich Andor polgármestert. Mielőtt azonban utnak indultak volna a városháza felé, megérkezett az értesités Budapestről, a mely szerint a Hitelbank kiutalt két vaggon cukrot. **A küldemény körülbelül péntekre érkezik Pécsre,** tehát a hét végére már lesz elegendő cukor.

A cukor hiány idején a nagykereskedők azért nem mertek külföldi cukrot beszerezni, mert az a hir járta, hogy leszállitják a belföldi cukor árát. Most arról értesülünk, hogy ez a hir igaznak is bizonyult. A hét végén Pécsre érkező két vagon cukor már **jóval olcsóbb lesz a mostaninál.** A pontos árat később állapitják meg.

A Kansz pécsi vasutas csoportjának gyülése

Pécs, szept. 22. — A Kansz államvasuti csoportjának nagygyülése az üzletvezetőségi palota tanácstermében vasárnap délelőtt zajlott le. A terem befogadó képessége szüknek bizonyult s igy számosan a folyósóról hallgatták végig az elhangzott beszédeket. Ott voltak e nagygyülésen *Littke* Jenő kormányfőtanácsos, üzletvezető, az általános osztály képviseletében *Fekete* Zoltán dr. felügyelő, a forgalmi osztályból *Droszt* Ede felügyelő osztályfőnök a külszolgálat részéről *Szél* Zsigmond felügyelő, állomásfőnök és még számosan a vezető állásban levők közül. Mint vendég megjelentek a gyülésen *Javornitzky* Jenő dr. igazságügy miniszteri főtanácsos a Kansz országos főtitkára.

A gyülést *Lieskovszky* Kálmán a pécsi csoport elnöki beszéde nyitotta meg, aki az üdvözlő szavak elhangzása után a többek között az államvasuti alkalmazottak gazdasági helyzetéről szólva azt beteg ügynek nevezte tekintettel mindazokra a sérelmekre amelynek ezt az igazán kiváló és közhasznu munkásságot kifejtő érdemes gárdát a szanálással kapcsolatos kormány intézkedésekkel érték. Ezekre a sérelmekre — mondotta — egyedül a pénzügyi kormányzat hathatós injekciója adhat gyógyirt, amely elé az összvasutasság bizó reménységgel tekint.

Utánna *Heeger* Árpád budapesti központi főtitkár emelkedett szólásra, aki tartalmas előadásban ismertette a vasutasság mult és jelenbeni gazdasági helyzetét és leszögezte beszédében Tasnády Szüts Jenő miniszteri tanácsos államvasuti elnökhelyettes a Kansz budapesti csoport elnökének abbeli nyilatkozatát, amelyet a pénzügyminiszter előtt legutóbb tett a felelősséget, illetőleg. E nyilatkozat — mint mondotta — minden vasutast megnyugtathat a jövőre nézve.

Utánna felszólalt *Veres* Sándor budapesti főfelügyelő aki nivós előadásban a nyugdijasok helyzetét ismertette, rámutatván mindazokra a sérelmekre, amelyek a nyugdijas vasutasokat érték. Eme sérelmek egyik okozójának — mint mnodotta — a tényleges szolgálatban állókat tekinti, akik mindenben irigy szemmel nézik, hogy a nyugdijasok minden ellenszolgáltatás nélkül élvezik a tisztességes megélhetéshez is alig elégséges nyugellátásukat, de nem gondolják meg ugymond azt, hogy egyszer csak ők is nyugdijasok lesznek.

Felszólaltak még *Vörös* főkalauz, *Rajnig* Béla a pécsi csoport ügyvezető elnöke, majd a budapesti kiküldöttek részéről *Ferenczy* Sándor, *Békési* Rezső kik mindegyike meggyőző fegyvereire támaszkodva emeltek szót az érdekelt kategóriák érdekében.

A **pécsi választmány részéről** *Szél* Zsigmond állomás főnök alelnök, majd *Droszt* Ede osztályfőnök szólaltak fel. Előbbi azokat az okokat ismertette előadásában, amelyek mindegyike alkalmas arra, hogy a vasutasság körében a Kansz központi vasutas csoportja ellen ugyszólván közszájon forognak, utóbbi pedig az együtt érzésre az összetartásra és a kartársi szeretet ápolására hivta fel a hallgatóság figyelmét. Beszéltek még a tárgyhoz számosan.

Végül *Javornitzky* Jenő dr. szólalt fel ki a vasutasság helyzetének jobbra fordultát az 1925. január havától számitva várja — tekintettel arra, hogy a szanálási törvénynyel kapcsolatban az államvasutak ujonan megállapitott átszervezési szabályai ez időpontban lépnek érvénybe.

Ezek után az elnöklő *Lieskovszky* záró szavai következtek melynek végeztével a nagygyülés rendben véget ért.

Folyó hó 24-én, szerdán este fél 9 órakor, a Pécsi Nemzeti Szinházban

Dohnányi Ernő dr. egyetlen hangversenye

Csupán néhány jegy kapható a „Koncert" hangverseny-rendező és művészeti vállalatnál (dr. Vámos drogéria, Városház-épület).

Szüreti mulatságok

rendezőségének ajánlunk a legolcsóbb napi áron

confettit és szerpentint

Dunántúl könyvkereskedése

Pécs, Széchenyi-tér 9. szám.

HIREK

— **Az államrendőrség köréből.** A belügyminiszter Papp Lajos dr. rendőrkapitányt Pécsről Mohácsra helyezte át. Papp Lajos dr. nemrégiben került az államrendőrség pécsi kapitányságához, ahol a bünügyi osztályban dolgozott.

— **A pécsi birói és ügyészi egyesület képviselői a debreceni országos közgyülésen.** Az Országos Birói és Ügyészi Egyesület pécsi osztálya vasárnap szeptember 21-én tartotta meg ülését. A napirenden a m. kir. Curia és kir. itélőtáblák jubileumi ünepélyének legujabb értesülés szerint október 11-ére történt kitüzése miatt Debrecenbe október 19-ik napjára kitüzött országos közgyülésre előterjesztendő inditványok megvitatása szerepelt. Az osztálygyülést Peitler Imre tanácselnök az osztály elnöke vezette, kiküldött képviselőként Félix Antal dr. kir. itélő táblai elnök, Imrefi Imre kir. itélőtáblai biró, Lösch Antal pécsváradi kir. járásbirósági elnök és Peitler Imre az osztály elnöke választattak meg. Elhatározta az ülés, hogy inditványt terjeszt elő: 1. hogy a kormány állisa fel a kir. itélőtáblák mellé az 1890:XXV. t. c. által rendszeresitett számvevőséget, hogy megszünjön a vidéki igazságügyi alkalmazottak illetményeinek és egyéb járandóságainak késedelmes, helytelen és a vidéki alkalmazottakra anyagilag káros számfejtése és utalványozása; 2. hogy a kormány szüntesse meg teljesen a közszolgálati alkalmazottak betegsegélyezését és az ezen a cimen történő százalékos levonást, mert a beetgsegélyezés mérve sehogy sem áll arányban az ezen a cimen történő levonás értékével; 3. hogy a közgyülés, mint a kar egyetemének a kifejezője foglaljon el erélyes álláspontot a kar ellen a fizetést rendező törvényből kifolyóan napról-napra megujuló igaztalan támadásokkal szemben.

— **Optálók figyelmébe.** A város illetőségi ügyosztálya III. emeleti 85. ajtó szám felhivja alább nevezetteket, hogy f. hó 25-én d. e. 9 órakor jelenkezenek, magukkal hozva opciós igazolványukat: Ujvári András Cabuna, Tausz Antal molnár Kiskőszeg.

— **A nem szorosan vett városi alkalmazottak** kedvezményes ruhaszövet kiosztásának harmadik része is megkezdődik. A II. osztályu férfi és női ruhaszöveteket szeptember 23-tól kezdődőleg kezdik osztani. A város hatósága felhivja az igényjogosultakat, hogy utalványaikkal jelentkezzenek a Jókai téren a Sipőcz patikával szemben levő Lukács Sándor és fia cégnél.

— **Baross Gábor** önképzőköre f. hó 28-án tartotta alakuló ülését. Ifj. elnök Fáy Adolf IV. évf. tan., titkár Probst Ferenc IV. évf. tan., jegyző Kurucz Ferenc IV. évf. tan., pénztáros Hirth István IV. évf. tan., ellenőr Schmidt István IV. évf. t., könyvtárosok Hirt István, Klausz József IV. és Sperl László III. évf. tan., a rostáló bizotság tagjai: Káptalan István, Kurucz Ferenc és Ritscher István IV., valamint Kussinszky Endre, Sperl László és Welczenbach József III. év. tan., segédtitkár Rézbányai László III., segédjegyző Welczenbach József III. évfolyam tanulók lettek.

— **Ruggyanta** eredeti belga paramatha és fregoli esőköpenyek nagy választékban **Páll Ödönnél** Széchenyi tér 18. (7533)

— **Huszonkilenc Celsius fok meleg Pécsett.** A meteorologiai intézet ma jelentésében hirül adja, hogy 29 Celsius fok meleg volt ma Pécsett és Budapesten.

Nagy kalapvásár

Jókai-tér 7. számu kalapteremben

Női és gyermek modellek gyári áron kaphatók. — Vasalások, alakitások legszebben, legolcsóbban készülnek.

— **A közalkalmazottak, kisiparosok és bányamunkások** választmánya szept. 25-én, csütörtökön délután 6 órakor a belvárosi elemi iskolában választmányi ülést tart, melyre a választmány tagjait ez uton hivja meg az elnökség.

— **Nagymérvü olcsóbbodásról** fog meggyőződni, ha férfi, fiu és gyermekruha, posztó vagy bélésáru szükségletét **Páll Ödönnél** Széchenyi-tér 18. fedezi. (7533)

— **A mohácsi fogadalmi templom** tervpályázatán a következő épitő művészek vettek részt: Bogdánfy és Gerlóczy, Sebestyén Endre, Edelényi Dezső, Kollet József, Szende Andor, Aikay Aladár, Lechner Lóránd, Hegedüs D. és Fodor J., Rados Jenő, Rottmann Elemér, Nendtvich Andor, Stiller J. és Tóth J., Fanta István, Hauner Ottokár, Ambrus Z. és Tóth J., Kilczer Béla, Szentpály Károly, Tóásó Pál, Szabó J. Géza és Ybl Miklós.

Csókos Sevilla

„MAE MURRAY“ Amerika legkedvesebb filmdivájával kezdi az APOLLO a saisont!
Felülmul mindent!

— **Forgalmi adókönyvek,** illetményjegyzékek, valamint mindennemü üzleti könyvek nagy választékban kaphatók a Dunántúl könyvkereskedésében, Pécs, Széchenyi-tér 9. sz. és a Dunántúl nyomdában, Perczel-utca 42.

— **Hat fővárosi színház premierjének összes szereplőit,** a magyar artistaiskola összes növendékeinek csoportképét, valamint a színházak s [illegible] minden eseményét közli lebilincselő riportok keretében Vanek rajzaival a **Képes Mozivilág** heti száma, mely mindenütt 7000 K. Negyedévre 120,0000 K, Kiadóhivatal Dohány-utca 37.

— **Elveszett** vasárnap, f. hó 21-én reggel háromnegyed 6 órakor a Zöldfa-utca, Papnövelde-köz, a Megyeházától egész a sétatérig egy szürke kis fiu kabát. A becsületes megtaláló adja le a Zöldfa-u. 26. szám alatt.

— **Halálozás.** Gulyás István máv. nyugdijas ma délelőtt 11 órakor meghalt Pécsett. Temetése szeptember 24-én délután 4 órakor lesz a központi temető ravatalozó termeből. Az engesztelő szent mise lelkiüdvéért szeptember 24-én reggel 9 órakor lesz a belvárosi templomban. A derék vasutas halála széles körben keltett őszinte, mély részvétet.

— **Öngyilkosság a régi temetőben.** Ma reggel a budai külvárosi régi temetőben egy sirkeresztre akasztott ember holttestére akadtak. A mentők kiszállitották a központi temető halottas házába. Személyazonosságát eddig nem sikerült megállapitani. Az öngyilkos 50—60 év körüli, fehér nadrágot, fekete nyakkendőt és szürke kabátot viselt. Előző este még az egyik Zsolnay Vilmos utcai vendéglőbe volt, ahol az ivóban elbeszélgetett. A beszélgetésből azt hiszik, hogy az illető cipész volt. Az államrendőrség felhivást tesz közzé, hogy akinek a hozzátartozója hiányzik, jelentkezzék az államrendőrségen.

— **Jótékonyság.** A katolikus sajtóra N. N. ötezer koronát adományozott. A barcsi szegényház ápoltjai részére Fischer József vágóhidi igazgató és Krausz József 40 kg. marhahust adományoztak, amelyért a szegények nevében hálás köszönetet mond az igazgatóság.

— **Ingóságok árverése.** Árpád János és neje bünügyében lefoglalt ingóságok, ugymint: magasabb igényeket kielégitő lakásberendezés, szőnyegek, szobrok és ruhanemüek szeptember 24-én, délután 2 órakor, nyilvános árverésen a biróság által elárvereztetnek.

— **Elveszett** egy barna bőrtárca K. T. monogrammal ellátva. A megtaláló tartsa meg a benne levő négy millió koronát, de a tárcát és a reá nézve értéktelen iratokat küldje Vas Erzsébet Kossuth Lajos utca 1. szám alá.

— **Lópokrócot** a Béka-boltban vegyen, mert ezáltal nagyon sokat megtakarit.

— **Elfogták a Hamerli vaskereskedés betörőit.** Megirtuk, hogy az Irgalmasok utcájában levő Hamerli-féle vaskereskedés raktárában betörők jártak, akik 30 darab zsebkést és több más tárgyat vittek magukkal. A vidékre átterelődött nyomozás megállapitotta, hogy a betörést a pécsi fogházból nemrégiben megszökött Kiss György követte el egyik társával. A betörés után Kiss Györgyék Szentlőrincre rándultak ki egyik ismerősükhöz, akinél azután annak távolléte alatt betörést követtek el. A lopott holmit azonban nem vihették magukkal, mert rajtuk ütöttek. Ugyanott megtalálák a Hamerli vaskereskedésből elvitt holmikat is.

— **A köztisztviselőknél** a zsir 37,500 korona.

— **Kosz.üm szövetek, selymek** a Béka-boltban a legszebb kivitelben, legelőnyösebben kaphatók.

— Zsebkendők mélyen leszállitott árban Kertésznél, Ferenciek-utca 7. szám.

— **Kész női ruhák és felöltők kedvezményes beszerzése Löwy Testvéreknél, Ferenciek-u. 1.** A vételár egy része azonnal, a hátralék megegyezés szerint fizethető. Olcsó szabott árak, áremelés nélkül. (6992)

Házasulandók figyelmébe! **14 kar. arany jegygyürük** órák, ékszerek nagy választékban **Hell S. Jó** ékszerésznél Pécs, Király-utca 20. sz.

Női kalapok.

Üzletáthelyezés miatt a raktáron levő bécsi modell kalapjaimat még beszerzési áron alul is elárusitom. Alakitásokat (modellok) a legujabb bécsi és párisi formákra a legjutányosabb árban készitek.

Kiváló tisztelettel **TENGLER B. Pécs, Széchenyi-tér 14. szám.**

Sport

Pécs—Eszék 2:1 (1:1)

Pécs, szept. 22. — Cca. 4500 néző előtt folyt le a mérkőzés, melyet megérdemelten nyert Pécs csapata. A mérkőzés előtt Dombováry szöv. kapitány üdvözölte horvátul a vendég csapatot, melyre Livadic az eszékiek vezetője válaszolt magyar nyelven. Majd kicserélték ajándékaikat, hogy ezzel is dokumentálják a sportbékét és egymás iránti nagyrabecsülésüket. Ezután Dombováry szöv. kapitány mutatta be a horvát játékosokat a mérkőzésen megjelent Dimitrije Grubcsevics SHS. konzulnak.

A mérkőzésre, melyet Krebsz biró vezetett, a következőképen állottak fel a csapatok: Eszék: Panchevich (Grandjanski), Rosmann II. (Grandjanski), Pintér (Slavia), Rosics (Slavia), Petelin (Slavia), Hipp (Amateure), Minorow (Gradjanski), Habdia (Slavia), Matesevics (Grandjanski), Rosmann I. (Gradjanski), Jelasich (Slavia).

Pécs: Hoffmann (PSC), Kasl (PSC), Krebsz (PSC), Szikszay (PVSK), Ludwig (PAC), Gombor (PSC), Ehrenfeld (PSC), Pajor (PSC), Keresztes (DVAC), Rucskay (DVAC), Legyel (PSC).

Az első félidő egyenlő erejü ellenfelek küzdelmét mutatta. Az első 15 percben némi pécsi, attól végig némi eszéki fölénnyel. A második félidőben az eszékiek áldozatul estek az erős iramnak, melyet a nehéz talajon forsziroztak s Pécs olyan fölénybe került, hogy kis szerencsével gólokkal nyerhették volna a mérkőzést.

Az első gólt, látadásával kitörő Pajor lövi nehéz helyzetből védhetetlenül az eszéki kapu sarkába. A kiegyenlitő gólt Gombor hibájából Habdija juttatia Hoffmann hálójába az első félidő végén, mig a győztes gólt Rucskay, Pajor, Keresztes háromszög játékából utóbbi rugja védhetetlenül a felsőléc alá.

A vendég csapat technikailag közel egyenrangu volt a pécsi csapattal. Kitünő futó valamennyi. Legjobb játékosa Jelasich balszélső, kit érthetetlenül kevéssé foglalkoztattak, dacára, hogy Szikszay állandóan szabadon hagyta. Elsőrangu erő még a center Habdia, Petelin centerhalf bár Ludwig ellen ritkán boldogult, továbbá Rosics jobbhalf és Rosmann jobbhátvéd. A kapus bár kapott gólját nem védhette, nem a legjobb benyomást keltette.

Apécsi csapat játéka ezuttal a legkényesebb müélvezőt is kielégitette. A második félidő első félóráiában pedig olyan játékot produkált, mint még soha. A mezőny kimagaslóan legjobb embere Ludwig volt. Szerelése preciz, passzai s az a lelkesedés, mellyel elejétől végig játszott, egy angol profiruk is becsületére válna. Ugy a védelem, de különösen a támadásban kitünő volt. A győzelem elsősorban az ő érdeme. A szövetségi kapitány kötelessége felhivni rá a centerhalfokat nélkülöző központi válogató bizottság figyelmét. Másodsorban Pajorról kell megemlékeznünk kinek különösen gólja volt mesteri, lövőképessége határozottan fejlődött. Ma több hozzá hasonló csatárral nem rendelkezünk. A védelemben ezuttal Kasl volt a jobb, észszerü játéka és intelligenciája a fair eszékiekkel szemben különösen érvényesült. Krebsz ugyancsak kitünő volt, bár egy elkövetett „luftjá“-hoz, melyet ugyan azonnal jóvátett, nem vagyunk hozzászokva. Az ujonc Keresztes bemutatója sikerült, az első félidőben ugyan lámpaláza miatt megbénitotta az egész baloldalt, a második félidőben azonban mindent jóvátett és az a jól irányitó center volt, akit vártunk. Góljával pedig biztositotta további helyét a csapatban. Dombováry szöv. kapitány jól választott. Lengyel és Rucskay csak a második félidőben nyujtott elsőrangut, az elsőben nem lettek foglalkoztatva. Szikszay nagy jövőjü játékos jól szerel, munkabirása kitünő. Hibája, hogy sokat kalandozik, szélsőjét pedig teljesen Kaszlra bizta. Ha a helyezkedési rutint megszerzi, biztositja helyét a csapatban. Ehrenfeld jó technikáju játékos, ki oly benyomást keltett, mintha nem folytatna rendszeres tréninget. Jobbal erre a pontra jelenleg nem rendelkezünk. Gombor az első tiz percben jó volt, de kinjulván lábbaja, a félidő végéig csak statisztált. A helyére beállt Vető hasznos játékos, bár ilyen mérkőzéshez még nem rendelkezik a megfelelő rutinnal. Hoffmann a kevés munkáját jól végezte, bár a gólt védhette volna.

Dombováry szöv. kapitány kitünő munkát végzett, néhány szövetségi tréninggel oly csapattat fog rendelkezni, melyen alig kell valamit is változtatni. Krebsz kitünően biráskodott s egy téves lesállástól eltekintve mindkét fél megelégedésére vezette a mérkőzést.

(:) **Magyarország—Németország 4:1 (2:0).** Fényes győzelmet aratott a magyar csapat a technikai tudásban erősen mögöttünk maradó német csapat felett. A szerencsétlenül összeállitott német csapat pillanatokig sem tudott egyenrangu ellenfél lenni. Az első gólt Szentmiklóssy guritja a németek kapujába, mig a másodikkal Lánz haza játszva saját kapuját terheli meg. A második félidőben rugja Takács a harmadik gólt, melyre Harder a kitünő hamburgi játékos válaszol eggyel, majd ugyancsak Takács szerzi meg a negyediket. is. A magyar csapat csak a védelemben elégitett ki. A csatársor nem állott feladata magaslatán, bár Orth jó volt, a lövőképességet azonban mintha ő is nélkülözné. A rugott gólokról gyatra voltuk miatt jobb nem is beszélni. Biró: Retschury (Bécs) volt.

(:) **Budapest II. oszt.—Stájerország 3:0 (0:0).** Biró: Fábris (Jugoszlávia.)

(:) **Pécs b. válogatott—Mohács válogatott 3:2 (2:0).** — **Nagykanizsai Zrinyi SE—Kaposvári Turul SE 3:1 (0:0).** — **BSE—Turul SE 2:1 (1:0).** — **Szekszárdi Törekvés—Bajai MTE 2:1 (1:1).** — **Főreál—Főgimnázium válogatott 1:1.**

(:) **Czentgrái József** a BTC 5000 m-es kerületi futóbajnoka, a vasárnap Budapesten megtartott „Vidék legjobbja“ versenyen 5000 méteren 17 perc 30.6 mp. alatt ötödik lett.

(:) **Országos staféta bajnokságok: Ifjusági számok: 4×100 m.** 1. MAC 45.1 mp. 2. MTK. 3. Move BSE. **4×400 m.** 1. FTC 3 p 36.7 mp. 2. Move BSE. 3. MTK. **4×1000 m.** 1. MTK 11 p. 24.6 mp. 2. FTC. **3000 m. 5-ös csapat:** 1. MTK. 2. FTC.

Szenior számok: 4×100 m. 1. KAOE (Magyar, Vida, Kurunczy, Gerő Ferenc) 43.1 mp. Orsz. rekord beállitva. 2. MAC 10 m-el nyerve.

4×400 m.: 1. KAOE (Gerő Mór, Steinmetz, Gerő Feernc, Kurunczy) 3 p. 25.8 mp. orsz. rekord. 2. MAC 25 m-el nyerve.

4×1500 m.: 1. MAC (Kulcsár, Belloni, Sárvári, Bajczy) 17 p. 13 mp. orsz. rekord. 2. MTK 40 m-el nyerve.

5000 m-es 5-ös csapatverseny: 1. MAC. 2. ESC. 3. MTK. **Egyénileg:** 1. Kulcsár 16 p. 9.5 mp.

(:) **Egyéb eredmények:** Svédország-Norvégia 6:2 (2:0) FTC—Temesvári AC 1:0 (2:0). Szegedi AC—Beogradski FC 4:0 (1:0). Berlin—Basel 1:0 (10). Bécs: WAC—Amateure 2:0 0:0). Hakoach—WSC 3:1 (0:0) Magyar válogatott B—Keletmagyarország 4:3 (2:1). Nyugatmagyarország—Középmagyarország 7:1 (4:1).

A-19-59

térről. Mi sem természetesebb, mint az, hogy amikor ilyen légkörben folyt a bérharc, annak eszközei is elmérgesedtek és a hatóságok erélyes közbelépéseit provokálták. Ez a harcmodor egyebek között azzal a hátránnyal is járt, hogy az izgalmak, tömegmozgató incidensek közepette a mozgalom tulajdonképen való célja elhomályosult és a nagyközönségben nem egyszer antipátiákat ébresztett, esetleg igazságos és jogosult akciók iránt is.

Az ilyen mozgalmakkal szemben ez a mostani bérharc, mely pedig a hazai ipar egyik legfontosabb ágát és a munkások nagy tömegét érintette, valósággal méltóságteljes módon folyt le. Talán elég rámutatni arra, hogy épen ennek a sztrájknak és kizárásnak a tartama alat játszódtak le a fővárosban olyan események, amiket a munkások, ha ez szándékukban lett volna, zavarkeltésre, vagy legalább is nyugtalanító utcai propagandára használhattak volna fel. Itt volt Szent István napja, a maga felvonulásaival, tömegjeleneteivel és népünnepélyeivel, melyeken az emberek százezerei vettek részt és amelyeken tüntetni, zavart kelteni, bizonyára nem lett volna nehéz, sőt mindenesetre könnyebb lett volna, mint a hatóságnak, ebben az emberáradatban, rendet csinálni. Nem járt semmiféle incidenssel Lovászy Márton temetése, mely szintén erre az időre esett és [illegible] nak az igen nyos eredményre törő eljárásnak volt azután az eredménye az a kétségtelenül lojalis és megértő magatartás, melyet a tárgyalások folyamán a munkásvezérek is mindvégig tanusitottak, amikor mi sem állott tőlük távolabb, minthogy a bérharcot politikai célokra használják föl, vagy, hogy a munkások között felesleges izgalmakat keltsenek. Amire törekedtek, az tisztán és kizárólag a drágasság által indokolt gazdasági követelések teljesülése volt és az objektivitásnak ebben a légkörében csakhamar megmutatkozot a megegyezés lehetősége. Miután a tárgyaló miniszter gondos mérlegelés alá vette nemcsak a munkások helyzetét, hanem a gyárak teherbíró képességét is, a megegyezés szinte pontosan órára jött létre, ahogy azt már előre látták.

Ipari fejlődésünk és az ipar békéje szempontjából ez az egyeztetési tárgyalás valóban jelentős esemény, mert arra mutat, hogy van kilátás az ilyen természetü ügyeknek sima és békés elintézésére akkor, ha egyrészt a szembenálló felekben meg van a kölcsönös megértésre való hajlandóság és annak a belátása, hogy az ipar békéje mindkettőjüknek közös érdeke; másrészt, ha van egy pártatlan közvetitő fórum, mely helyes tapintattal, magas objektivitással, továbbá ép oly megértéssel a gazdasági érdekek, mint a humanizmus követelményei iránt, végzi a feladatát. Ez igazolja a népjóléti miniszter

A kincstár átvette a mohácsi postapalotát

A kiküldöttek a kisebb postahivatalok között a legmodernebbnek mondották a mohácsi postát

Mohács, nov. 11. — Szerdán vette át a királyi kincstár, illetve a m. kir. postavezérigazgatóság képviseletében Wangler Gyula müszaki tanácsos a vállalkozótól az ujonnan épült mohácsi póstapalotát és adta át Ferenczy Gyula postafőfelügyelőnek, a mohácsi pósta és táviró hivatal vezetőjének. Igy az épület most már forma szerint is a postáé.

Ez az első épület, amelyet a posta, illetve a kincstár épitett Mohácson, mert mióta átvette itt saját kezelésbe, mindenkor bérelt házban voltak a hivatalok. Mert bizony itt is csak postamesterség volt, illetve ügynökség egészen 1855-ig, amig a delizsánc járta, akár a legkisebb faluban s éppen azért alig is tudunk valamit a mohácsi posta multjáról. Pedig, hogy fontos állomás volt mindenkor az látható abból, hogy a török hódoltság alól való felszabadulás után 1693-ban, már egy perpatvarban ott szerepel Tóth János mohácsi postamester, mint tanu. Érdekes, hogy utána csak még egy postamester nevét tudjuk: József császár idejéből. Ezt Muczina Józsefnek hivták s szintén egy peres aktán találtam meg a nevét, ami ugy látszik jellemző Mohácsra, mert amint a jelek mutatják, ha egykor valaki megakarja irni történelmét, ilyekből szerezheti össze hozzá az legi Filip-féle házat, a II. Lajos-utca 30. szám alatt. A hivatal akkori főnökei Dirr Frigyes és Bene Károly voltak, mert ekkor még külön kezelték a távirót és külön a postát s csak 1887-ben egyesitette a két hivatalt Baross Gábor miniszter, minek következtében Dirr Frigyes Pécsre került s Bene maradt a hivatal élén.

Persze ez a hivatalos helyiség nem volt igen alkalmas a posta céljaira. Egyrészt messze volt a város középpontjáról, másrészt szük és nedves is volt.

Ezért 1902-ben a kincstár szerződést kötött Toldy József molnármesterrel, aki kötelezte magát, hogyha a kincstár 7 évre a helyiségeket igénybeveszi, a hivataloknak megfelelő házat épit.

Igy költözött 1903. május 1.-én a posta a Király-utca 19. szám alatt levő házba, ahol egészen ezév november 1-éig volt. A szerződésben Toldy József 2400 korona bért költött ki s a lakásrendelet hatályáig ezt is fizették, azután a bér emelkedett mig most az utolsó évben 24 millió koronát fizetett a helyiségekért.

Ez az épület eddig négy főnököt látott: Bene Károlyt, Solymár Lászlót (a pécsi [illegible]

XVII. évfolyam, 257. szám. Ára 15 fillér Pécs, 1927. november 12 Szombat.

DUNANTÚL
18 Nagys.
Dr. Szőnyi Ottó úrna
Szépművészeti Múzeu
Állatkerti-út 1. Budap

El(
sz
Egy h(
Egyes
oldalas 24 fillér.
Kéziratokat nem adunk vissza.

DUNÁNTÚL

Szerkesztőség:
Lyceum-utca 4. sz.
Szerkesztőség telefonja
650. szám.
Kiadóhivatal:
Lyceum-utca 4. sz.
Kiadóhivatal telefonja:
222. szám.
Hirdetés dijszabás szerint.

Huszár Károly nagy beszédet mondott ma az országgyűlésen az egykéről

Budapest, november 11. — A Ház mai ülésén napirend előtt Huszár Károly az egyke problémáját fejtegette. A társadalom minden osztályának egyetértése és jóakarata szükséges a kérdés elintézéséhez.

Szükséges, hogy a munkabérek és tisztviselői fizetések ebből a szempontból bíráltassanak el.

A családi élet válságához hozzájárult a Trianon után következő rossz gazdasági helyzet. Hiba volt, hogy a magyar törvényhozás megkönnyitette a válást. Az egyke nem a szegények büne, hanem a vagyonosoké. A nyomortanyákon születnek gyermekek, de nagyrészük elpusztul. Az egykével fertőzött vidékeken radikáli- bátor szociálpolitika megteremtésére. (Taps és éljenzés).

Bethlen István gróf miniszterelnök köszönetet mond Huszár Károlynak. Én is azt hiszem, hogy a nemzeti élet szempontjából nincs nagyobb jelentőségü kérdés, mint az egészséges nép szaporodás ügye, hiszen ezen alapszik a nép ereje. Kétszeres kötelességünk foglalkozni ezzel a kérdéssel, hiszen erősen szaporodó kis népekkel vagyunk körülvéve és ha megakarjuk állni helyünket, nemcsak fölényes kulturánkra kell hivatkoznunk, hanem gyarapodó népszámra is. A városi egyke azoknál a társadalmi osztályoknál keletkezik, amelyek gazdaságilag gyengék. A falusi pedig számos évtizedes multra nyulik vis- [illegible] hogy a család több kéznek

a nők köréből felburjánzott luxus.

Teljes erővel rá kell erre mutatni, hogy nem méltó ez a nemzethez a mai sulyos időkben.

A harmadik erkölcsi ok az élvezetvágy,

amely menekülni akar a gyermekáldástól, mert fél attól a gondtól és kötelességtől, amelyet a család jelent. Az egyke leküzdése szempontjából feltétlenül szükség van bizonyos propagandára és reméli, hogy a társadalom megteszi ezen a téren kötelességét. A kormány törvényjavaslatot készit, amelynek utján átmenetileg segitségére siet a lakosságnak azokban a községekben a gazdasági kultura hátramaradt [illegible]

Egy ipari egyeztetés tanulságai

Irta: **Dréhr Imre dr.** népjóléti és munkaügyi államtitkár

A budapesti vasipar legutóbbi munkásmozgalma véget ért. Ebben a mozgalomban összesen mintegy huszezer munkás volt közvetlenül érdekelve olymódon, hogy hétezer munkás sztrájkba lépett, mire további 13 ezer munkást a gyárak kizártak. A munkások, a drágasságra hivatkozva, eredetileg 20 százalékos bérjavitást követeltek összes kategóriákra kiterjedően. A megegyezés azon az alapon jött létre, hogy a gyárak a heti bérlisták öt százalékával javitották a legroszabbul kereső kategóriák bérét, aminek végső eredményeként ezek 8—10 százalékos béremeléshez jutottak.

A [illegible]

Árkay Aladár
4-29-59

...oknak ... lyeken semmiféle tömegmegnyilatkozás nem kisérte Sacco és Vanzetti kivégzését. Mind ez események közepette a munkások és a munkaadók egyeztetése oly nyugodtan és incidensmentesen folyt, mint bármely fegyelmezett testületben egy szakkérdés tárgyalása és a munkások gyülésein, bizalmi gyüléseken soha még csak egy uniformisos rendőr sem volt jelen.

Abból a szempontból, hogy ez a bérharc ily békés lefolyásu és megnyugtatóan eredményes volt, szerencsésnek kell mondanunk, azt a módot, ahogyan Vass József népjóléti miniszter a békéltetést és egyeztetést, a munkások és a vállalatok közt intonálta. Nyomban a tárgyalások elején késégtelen adatokból megállapitotta, hogy a bérharc közvetlen oka a drágaság, mely a munkások helyzetét is megnehezitette és hogy eszerint a munkások akciójába ezuttal semmiféle politikai elem nem vegyül. Valószinü, hogy ennek az objektiv és méltá-

tervet ... ságok felállitá... is, mennyire kivánatos, ha ... a kérdések ebben a miniszteriumban csoportosulnak. A kereskedelmi mininszterium ugyanis ahová részben tartoznának, már hivatalból is kell, hogy elsősorban a vállalkozói érdekekre legyen tekintettel, a belügyminiszterium pedig, ugyancsak rendeltetésénél fogva, a munkásmozgalmaknak elsősorban rendészeti vonatkozásait domboritja ki, holott magnyugvást csak azzal lehet kelteni, ha e tárgyalások irányitását az objektiv nemzeti és szociális érdek magasabb szempontjai hatják át.

... ...zekben az időkben hol v... a posta épülete, arról irásos adat egyáltalán nincs.

Az első épület, melyről a szájhagyomány alapján meg lehetett állapitani, hogy a posta ott volt elhelyezve a Kossuth Lajos-utca 79. számu házban, mely Gócs József postamester tulajdona volt. Innen 1855-ben a Kossuth Lajos-utca 42. számu házba költözött át a hivatal, mert a postamesteri állást Kugyeray Márton szerezte meg s igy a saját házába tette át. Itt volt 1855-ig, mikor a kincstár saját kezelésbe vette s a hivatal céljaira kibérelte a jelen-

fő... mult évben ment nyugalomba e... Ferenczy Gyula postafőfelügyelőt, aki az új épületbe való átköltözést is végezte.

Az új épület, terveit épugy, mint a városházét Árkay Aladár müépitész készitette. A posta kincstár a költségvetésben két és félmilliárd koronát irányzott elő erre a célra, azonban a pótmunkákkal együtt ez az összeg már jelenleg is elérte a három milliárdot.

Az épület épitését 1926. október 6.-án kezdték meg. Ekkor adták át a munkákat Kajdi és Schmira pécsi cégnek, amely a földmunkát októbef 12.-én inditotta meg kubikusokkal. Október 21.-én a földmunkát befejezték és 22.-én megkezték az alapok betonból való megöntését s az alápincézett részek szigetelését. A kőmivesek november 10.-én kezdték meg a munkát s a falak felhuzásával január 12.-én végeztek. Az ácsok február 7.-én rakták fel a faszerkezetet, de a ku-

Bródy Sándor **LYON LEA**

IVAN MOSJOUKIN-al és MARY PHILBIN-el a főszerepben

a Parkmozi legközelebbi szenzációja.

HARRY LIEDTKE
és LILA DAMITA
LEGSZEBB FILMJE

BUDAPESTTEL
EGYIDÖBEN
AZ APOLLOBAN.

[illegible] népességének statisztikai adatait ismerteti.

Huszár Károly: Az egész országban 2,082.000 családból 347 ezer meddő, 314.000 egykés és 252,000 két gyermekes. A pécsi törvényszék területén, az egyke legfertőzöttebb vidéken a legutolsó évben 26 szülésznőt jelentettek fel és ebből az következik, hogy sokkal energikusabban kellene eljárni a hatóságoknak.

Rendkívül szomoru a helyzet, az Ormánységban,

ahol egyenesen szégyennek tartják a gyereket. Az egyke, amely évről-évre terjed átcsapott már a Duna-Tisza közére is. Szükségesnek mutatkozik, hogy az egykés és meddő családokat hátrányba helyezzék azokkal szemben, akik becsületesen teljesitik nemzeti kötelességüket, speciális örökösödési törvényeket kell életbe léptetni. Ezután a városban élő munkásság helyzetével foglalkozik. Nincs más megoldás, mint a nemzeti erkölcsnek hatalmas megreformálása, ezzel kapcsolatban az anyagi alátámasztás. Rá kell eszmélni, — mondja beszéde végén — a vagyonosoknak és a tehetőseknek arra, hogy

nem szabad provokáló luxusban élni,

hanem vissza kell térnünk a becsületes erkölcsi életstilusra. Az ország politikai, gazdasági szanálása nem fog eredménnyel járni, ha nem tudjuk szanálni a magyar társadalmat erkölcsileg és gazdaságilag. Csak igy tudunk majd Trianonnal szemben is fellépni. Sürgős intézkedést kér az egyke megátlására és egészséges Ház[illegible] amelyekben a legnagyobb szaban maradnak a községek a születési hányad alatt.

Baranyavármegyében 324 község közül 94, Tolnavármegyében 122 község közül 22.

A törvényhatósági városok lakosságának 76%-a, a rendezett tanácsu városok lakosságának 48%-a, a községek lakosságának pedig 9%-a szenved e betegségben. Egyidőben a helyes földbirtok politika hiányával szokták ezt magyarázni. Ez azonban nem áll, mert például

Baranyavármegyében, különösen annak siklósi járásában, ahol a nyavalya a legjobban van elterjedve, felosztható földbirtok vagyon kevés van,

tehát a földéhség nem nagy, mégis

a kormány minél előbb a Ház elé hozza a hitbizományok reformjáról szóló javaslatot.

Feloszthatjuk azonban Magyarország minden nagyobb és középbirtokát, de az egyke még sem fog megszünni, mert annak elsősorban morális okai vannak. Huszár nem tért ki felekezeti szempontokra, mint protestáns ember, kötelességének tartja a kérdésnek ezt a részét is érinteni. Ravasz püspök a protestáns papságának kötelességévé tette, hogy a harcot felvegye ezzel a nyavalyával szemben. Ahol egyke tapasztalható, a lakosság csökkenő életenergiájával állunk szemben, amely nem mer megküzdeni az élet nehézségeivel és a gyerekszám apasztásával próbál védekezni ellene.

Az egyke másik erkolcsi oka [illegible] népszapo[illegible] munkás[illegible] nyabb ellenőrzás alá kell venni. A kormány átfogó

törvényjavaslatot terjeszt a Ház elé, amelyben az egykével mint népbetegséggel külön rendszabályok alapján foglalkoznak. Komolyan kell foglalkozni a tisztviselők családi pótlékának rendezésével.

A legközelebbi alkalommal, ha erre lehetőség mutatkozik, minimális fizetésemelés helyett a családi pótlékot kell emelni. Helyes volna, ha a gazdasági élet minden tényezője ebből a szempontból revizió alá venné a bérrendszert.

Elnök megszakitja a vitát. Váry Albert bizottsági előadó beterjeszti a bizottság jelentését a büntető igazságszolgáltatás egyes rendelkezéseinek szabályozásáról szóló törvényjavaslatról.

A Ház legközelebbi ülése kedden.

A misztertanács hozzájárult a tisztviselők fizetésemeléséhez

Budapest, november 11. — **Ma délután minisztertanács volt, amely hozzájárult a tisztviselők fizetésemeléséhez. Az erről szóló rendelet a hivatalos lap vasárnapi számában jelenik meg.**

—

A földmivelésügyi miniszter kinevezte az új pécsi szőlészeti és borászati főfelügyelőt

Budapest, november 11. — Márton Dénes szőlészeti és borászti felügyelőt a földmüvelésügyi miniszter Budafokról Baranya és Tolna megye területére Pécs székhellyel szőlészeti és borászati főfelügyelővé nevezte ki az elhunyt Szuly Antal utódjává.

[illegible] ezt a [illegible] járt az elején [illegible] majd munkáskizárás [illegible] jelentkezett, azután tudomást vett róla, amikor békés megegyezésel véget ért. A sztrájk, illetve a kizárás tartama alatt a közönségnek nem igen volt módjában, hogy azzal tartósan foglalkozzék, egyszerüen azért, mert ez a munkásmozgalom nem szolgált eseményekkel, anyaggal a közérdeklődés számára. Ha a sztrájkot és munkáskizárást elfogadjuk a bérharc szabályos, vagy legalább is megszokott formáinak, akkor elmondhatjuk, hogy ennél szabályszerübben, békésebben lefolyt mozgalmat alig ismer nálunk a hasonló mozgalmak történelme. Nem hisszük, hogy kinálkozó, őszinte megállapitásokkal bármelyik oldalon is a jövőre téves következtetések levonására adnánk alkalmat, ezért nyugodtan felhivhatjuk a figyelmet arra a lényeges különbségre, amely ezt a bérharcot a multbeli hasonló mozgalmaktól oly örvendetes módon megkülömbözteti.

Talán nem is kell emlékeztetnünk arra, hogy voltak már nálunk sztrájkok és munkáskizárások, melyek hasonlithatatlanul kisebb számu munkást érintettek és amelyek mégis a legnagyobb izgalmakat keltve folytak le, gyakran anélkül, hogy a kényszerü megegyezés bármely oldalon is megelégedést keltett volna. A felek kezdettől fogva olyan indulatokkal eltelten állottak egymással szemközt, melyek eleve kizárták a kölcsönös lojalitáson és megértésen alapuló megegyezés lehetőségét és végül, mint győztesek es legyőzöttek, nem pedig, mint megállapodásra jutott tárgyal, felek vonultak el a harc-

Árkay hladaí

A-29-60

A pesti református templom. Írta ifj. Gonda Béla
Pesti Hirlap, aug 31.

1913

Árkay Aladár

A-29-61

1904. 863. f.

VASÁRNAPI UJSÁG.

Az *Iparművészeti Társulat* most is gazdag kiállítást rendezett műipari tárgyakból az Iparművészeti Múzeumban. A karácsonyi kiállítást deczember 3-ikán *Berzeviczy* Albert közoktatási miniszter nyitotta meg előkelő, nagy közönség jelenlétében. *Hieronymi* kereskedelmi minisztert, ki ekkor Pozsonyban volt, *Péterffy* Lajos osztálytanácsos és *Vigh* Albert iparoktatási főigazgató képviselték. A kiállítás rendkívüli változatosságban ölel föl mindent, a mi lakásunknak dísze lehet. Festések, szobrok, plasztikai dolgok, bútorok, szövetek, szőnyegek, edények, vázák, csecsebecsék, mindennapi használati tárgyak sokféleségében lehet gyönyörködni és válogatni. A minisztert *Árkay* Aladár, a kiállítás rendezője kalauzolta s minden csoportnál a tervező művészek és kiállítók szolgáltak felvilágosítással a miniszternek, ki igen elismerőleg nyilatkozott a látottakról.

M e g h

A koronázó főtemplom déli

szobor ujabb kis mintáját november

tom be Martinelli Jenő szobrászmüvé

müvésztelep 11.:/.

Méltóságodat

Kérem Nagyságodat , hogy

tetni legyen szives.-

Budapest, 1939. november h

Nagy ünnepséggel avatták fel vasárnap az új mohácsi városházát

Mohács, febr. 11. — Vasárnap nagy ünnepe volt Mohácsnak. Ezen a napon avatta fel székházát nagy ünnepség keretében. Az egész város lobogódíszben állott és a városháza is erre az alkalomra zászlódíszbe öltözött, a bejárót és a lépcsőházat pedig délszaki növények díszítették.

Az ünnepségek már szombaton megkezdődött, amikor is délelőtt az izraelita imaházban volt istentisztelet. Vasárnap pedig a belvárosi plébániatemplomban volt ünepélyes istentisztelet, melyet *Frey* János dr. apátplébános betegségére való tekintettel *Schultz* Gábor segédlelkész celebrált. Ugyanekkor a református templomban *Mányoky* Sándor református lelkész, a görögkeleti templomban pedig *Dakits* Mihály dr. esperes-lelkész tartott.

A tulajdonképpeni székházavatás ünnepélyes közgyűlés keretében történt, amelyre Pécsről megérkezett *Fischer* Béla alispán, *Bognár* Gyula vármegyei főjegyző, *Brenner* Kálmán számvevőségi főtanácsos a vármegye képviseletében. Pécs várost *Tichy* Ferenc dr. árvaszéki elnök, polgármesterhelyettes, Szekszárdot *Bus* Lajos dr. polgármester h. főjegyző képviselte, míg Baja, Kaposvár és Szombathely városok polgármesterei üdvözlő táviratot küldöttek. A nagy közgyülési termet, a folyosókat és a kis üléstermet zsúfolásig megtöltötték a városban székelő egyesületek, szervezetek és hivatalok képviselői úgyhogy a városi képviselőtestület tagjai már alig férték be a hatalmas terembe. Ott láttuk *Mirbach* Antal báró főrendet, *Arkay* Aladár müépitészt, a városház tervezőjét, a járás részéről Horváth Miklós dr. szolgabirót, Ujj Tibor váműralezredest, Liedezmann Hugó rendőrtanácsost, továbbá *Brand* Ede polg. isk. igazgatót, *Szekula* István főtanácsost, az egyes egyesületek képviseletében *Schmidt* Lajost, *Márton* Jánost, *Erőss* Józsefnét, *dr. Kaufmann* Józsefnét, *Rosenthal* Ernönét, *Rihmer* Jankát, *Marosy* Gyulát, *Csupits* Lukácsot, *Pavkovits* Jánost, *Bognár* Antalt, *Mencinger* Józsefet, *Horváth* József állomásfönököt, *Thür* Józsefet a DGT és *Granus* J. állomásfönök a Mftr. képviseletében. A felekezetek részéről: P. Szencsár Péter házfönök, *Mányoky* Sándor ref. lelkész, *Flesch* Ármin dr. förabbi és *Dakits* Mihály dr. gör. kel. lelkész voltak jelen.

Tizenkettő előtt pontosan tíz perccel elfoglalták a magas vendégek helyeiket, mive bevonult a városi tanács és elfoglalta helyét az emelvényen.

A szomszédos teremben elhelyezett levente zenekar Hiszekegye nyitotta meg az ünnepséget. Utána *Margitay* Lajos dr. polgármester mondott emelkedett hangú, magas szárnyalású beszéget.

Majd pedig felolvasta Baja, Szombathely, Kaposvár városokból beérkezett üdvözlő táviratokat.

Utána *Lipokatics* János főjegyző felolvasta a városház történetét, melyből kiderült az, hogy Mohács városának ez immár az ötödik hajléka, amelynek helyét meg lehet állapitani a történelmi idők folyamán. Az első a jelenlegi belvárosi plébánia volt 1742-től 1774-ig. 1780-tól 1810-ig a jelenlegi belvárosi római katolikus elemi népiskolában székelt a közigazgatás, majd a jelenlegi városi bérház helyén levő városi épületbe költözött, ahonnan 1841-ben a legutolsó helyére költözött. Az új városházában 1927. március havában helyezkedett el, azonban az épület csupán 1928. augusztus havában készült el. Az épület 304.261 pengőbe került.

Prakatur Tamás dr. betegségére való tekintettel lemondott arról, hogy ünnepi beszédet mondjon.

A keresztény községi párt nevében *Rüll* János dr. mondott beszédet. A mai ünepet összehasonlítja egy másik ünneppel 90 évvel ezelőtt, amikor 1841-ben Mohács szabadalmas város lett.

— A tanácsterem — mondja — olyan mintha a tervező épitész a közigazgatás templomának szánta volna. Vajha soha se szennyezné be azt az indulatok, szenvedélyek és pártoskodás szennyes hulláma. Vajha mindig egyek lehetnénk a város szeretetében, a mult hibáinak orvoslásában, a város fejlődése és felvirágoztatására.

Ha igy lesz hiszi, hogy beteljesedik Széchenyinek jóslata mohácsi vonatkozásban: *Mohács nem volt. hanem lesz. Nem lesz többé a nemzet temetője, hanem országunk egyik virágzó városa.*

Utána a városi párt nevében *Beck* Alajos dr. szólott:

— Mohács sorsa — mondotta — szoros összefüggésben volt mindig a nemzet sorsával. Azt a csapást, amelyet a nemzetre a trianoni békeszerződés mért egy város sincs, mely jobban érezné ezt, mint Mohács. A mohácsi járás idegravitáló hat községét elszakitották, letéptek Délbaranyát, mely jelentette Mohács jólétét és gazdagságát. Ha tehát városunk fejlődését akarjuk és azt, hogy ebből az épületből egy nagy város körvonalait épithessük ki, úgy arra kell törekednünk, hogy az ország nagy, erős és virágzó legyen, hogy Trianon átka elszálljon a nemzetről.

Hatalmas éljenzés fogadta a nagyszabású és hatásos beszédet, amely után *Margitay* Lajos dr. polgármester bezárta az diszközgyülést.

A levente zenekar előadta a Himnuszt és ezzel a közgyülés véget ért.

Délben 100 terítékes ebéd volt a város tulajdonát képező Korona-szállóban, ahol *Fischer* Béla alispán Horthy Miklós kormányzóra, *Schmidt* Lajos az alispánra és a városok megjelent képviselőire, *Tichy* Ferenc dr. a városok képviselete megbizásából Mohács város fejlődésére és *Margitay* Lajos dr. polgármesterre, *Lipokatics* János a városház terveinek készitőjére *Arkay* Aladárra és a vállalkozókra, *Dakits* Mihály dr. szerb lelkész pedig arra ürítette poharát, hogy Magyarország egysége a Kárpátoktól az Adriáig ismét helyreálljon.

Délután a vendégek megtekintették a mohácsi busójárást, melyben a farkasordító hidegben is mintegy 100 felöltözött maszka vett részt, köztük mintegy 30 eredeti régi busó öltözékben.

Negyven megfagyott őzet találtak a Mecseken

A budapesti gyorsvonat ma három órát késett — Az elmult éjjel 28 fok volt a hideg Pécsett

Pécs, febr. 11. — A meteorologiai intézet által már napokkal ezelőtt jelzett fagyhullám szombaton éjjel hozzánk is megérkezett. Olyan kemény hideg szakadt a városra, aminő évtizedek óta nem volt. Délelőtt és délután —22 C°-ra süllyedt a hőmérő higanya, míg éjjelre minusz 28 volt a hideg. A mai nap folyamán is abnormális volt az időjárás. A valóságos szibériai hidegben az utcák képe is megváltozott, mert csak az mozdult ki a szobából, akinek halaszthatatlan dolga volt. Az elemi iskolákban már szombaton a tanulók 20—25%-a nem jelent meg az előadáson. A tél folyamán már gyakorta fordultak elő panaszok főkép a Majorossy Imre-utca és az Ágoston-téri iskolákból, hogy roszul fütik az iskolákat. Itt az osztályokban csupa rosszul táplált szegény és igy gyengén öltözött gyermek van, a tanterem pedig nagyon sokszor mindössze 12—13 fok hömérsékletü. A sok gyermek miatt gyakorta kell szellöztetni. Igy nagyon könnyen érthető, hogy a gyermekek megbetegednek. Ezért *az iskolákat bőségesen el kell látni fütő anyaggal*, különösen az lyen rettentő hidegben.

Az abnormális hideg nagy károkat okoz a vadállományban is. Amire még alig volt példa, negyven megfagyott özet találtak a Mecseken. Valamennyinek a lába véres volt, ami arra mutat, hogy a fagyott hóréteg alól a legnagyobb erőmegfeszitéssel se tudtak élelmet szerezni és igy az éhségtől elgyengülve megfagytak a dermesztő hidegben. Ugy értesülünk, hogy most a Mecseken, hogy az őzek élelmet találjanak.

Somogy és Tolnamegyékben ez irányban már korábban hatósági intézkedés is történt.

Komoly bajokat okoz a hideg a vizellátás terén is. A vízvezetéki főcső több helyen megrepedt és ezeken a helyeken a vízcsöveket lezárják. Az Anna-utcai és a Perczel-utcai vízvezetéki csőtöréseket szombat estére végre kijavitották. Ujabban azonban a Bercsényi-utcai főcső törése miatt kellett ezen a környéken a vízvezetékeket lezárni. Ez az intézkedés bár elkerülhetetlen, súlyosan sujtja az ott lakókat, mert a belvárosban mindenütt vízórarendszer van és a lezárt környék közvetlen szomszédságában levő házak tulajdonosai ridegben elzárkóznak azelől, hogy vizet adjanak a saját hibájukon kivül vízhez nem jutó lakóknak. Az ilyen anomáliák megszüntetése céljából a vízmü üzemnek a legsürgősebben kell a bajokat kijavitani, mert ez a közönség érdeke és jogos kivánsága.

Az is sok bajt okoz, hogy a vízcsapok a legtöbb helyen befagynak és igy sok helyen valóságos vízmizéria van. A Felsőmalom-utca lakói például ma közkút felállitását kérték a várostól, mert az egész utcában mindenütt befagyott a vízcsap, sok helyen még a konyhában is.

A vonatok forgalmában is zavarokat okoz a fagyos időjárás. Ma délután a budapesti gyorsvonat három órai késéssel érkezett Pécsre. A személyvonat délben 20 percet, este azonban két teljes órát késett.

Hirek néhány sorban

XI. Pius pápa magánkihallgatáson fogadta a svéd királyt. — **A kormányzó** Mária Krisztina spanyol anyakirályné halála alkalmából XIII. Alfonzhoz részvéttáviratot intézett, amelyre ma érkezett meg a válasz. — **József kir. herceg** és neje ma délután teát adtak budavári palotájukban. — **Mikes** János gróf püspök szombaton szentelte fel a dominikánus rend szombathelyi templomának öt új harangját. — **Owen Young** amerikai delegátus lesz a jóvátételi konferencia elnöke. — **Mayer** földmüvelési miniszter autója Nagytéténynél elakadt, ezért a székesfehérvári első téli gazdasági iskolát Széchenyi Viktor gróf főispán avatta fel. — **Debrecen** városa az elemi iskolákat 2, a középiskolákat 1 hétre lezáratta a spanyol- és kanyarójárvány miatt. — **300.000 influenzás** beteg van Budapesten, ahol január 1. óta 28 halottja volt a spanyol járványnak. — **A nagybeteg** Foch tábornagynak a pápa áldását küldte. — **Elhunytak:** Székely Lajos ny. állampénztári főellenör Debrecenben, Nozdroviczky László főszolgabiró Kisvárdán, Baruch Artur a nyiregyházi kereskedők egyesületének elnöke, Battár Dániel a soproni evangélikus liceum ny. tanára, Szalai Nagy Gyula ny. alezredes, az OTT előadója Bpesten, Jeny József ny. elemi iskolai igazgató Bpesten, Kricsfalussy Györgyné Zombory Zsófia Tiszaújhelyen, Bleyer Vilmos dr. ügyvéd Bpesten, Mahler Samu a Déli vasút ny. igazgatóhelyettese Bpesten. — **A magyar nemzeti vagyont** 30 milliárd pengöre becsülik, amiből 17 milliárd az ingatlan, a többi ingó vagyon értéke. — **Dinamitmerényletet** követtek el Cortez Gil mexikói elnök vonata ellen, a mozdony és 2 kocsi kisiklott, de az elnök és környezete sértetlen maradt. — **Árokba zuhant** Szatmár közelében Gewürz Henrik sárközi szódagyáros és neje autója, az asszony meghalt, férje és a sofőr súlyosan sérültek. — **Véresre verte** egy 200 fönyi tömeg Romasel hunyadmegyei község 4 előljáróját, mert újból nagy összeget vetettek ki a községre az utak karbantartására. — **A barcelonai** és sevillai kiállitások megnyitását a 3 hónapos spanyol udvari gyász miatt május 5-re halasztották. — **Alkoholmérgezésben** meghalt Polách Károly budapesti borbélymester 6 éves kislánya, aki megivott egy kis üveg rumot. — **Elgázolta** a vonat a ferencvárosi pályaudvaron a szolgálatba menő Krausz Ignác 50 éves mozdonyvezetőt. — **Négyszeres gyilkosságot** követett el Oppauban egy Miersch nevü 17 éves suhanc, letartóztatták. — **A szegedi rádiókiállitáson** ideiglenes leadó állomást létesitettek, amelynek állandósitását kérik a kormánytól. — **Megfagyott** Köbányán a 75 éves Julián Jánosné egy fáskamrában és holttestét szétmarcangolták a kutyák és macskák. — **40 éves papi** jubileumát ünnepelte vasárnap Hunkár Géza belső ferencvárosi prépostplébános. — **Kiskos** István szombathelyi polgármester a közgyülés kérelmére visszavonta lemondását. — **Időjóslat: a fagy némi enyhülése és legfeljebb délen kevés havazás várható.**

A magyar elektrotechnika 100 esztendeje

Pécs, febr. 11. — A pécsi polgári kaszinó nagytermében, *Szieberth* Imre az állami vasgyárak igazgatósági felügyelője, *Szieberth* Nándor pécsi ügyvéd fia a budapesti Uránia szintén ismert előadója *Jedlik* Ányos dinamójától a dunántúli országos villamosításig címmel rendkívül érdekes előadást tartott a villamosság történetének magyar vonatkozásairól. Az előadó elsősorban Jedlik Ányossal, Magyarországnak kevéssé ismert lángelméjü fizikusával foglalkozott. Ismertette a szerény bencésrendi szerzetestanár életét, aki mint a győri bencés gimnázium fizikai tanára minden érdeklődésével az elektromágnesség ismeretének akkor meginduló fejlődése felé fordult. Kísérletei óriási eredményeket hoztak, amennyiben már 1828-ban megállapította az elektromos forgómozgások elméletét és ezzel a dinamo feltalálója lett. Készülékeket szerkesztett az akkori primitív eszközök segítségével, melyekkel elméletét igazolta. Jóval a német Siemens Werner előtt, akit a dinamo feltalálójának tartanak, elkészítette az első dinamogépet. Csak szerénysége és a magyar tudósok akkori elszigeteltsége megfosztotta attól, hogy prioritását a világ elé vigye. Ezeket a készülékeket összegyüjtve be fogják mutatni az ez évi budapesti Nemzetközi Vásár Jedlik Ányos emlékcsoportjában, melyet a dinamo elv centenáriuma alkalmából májusban rendeznek.

Azután következett a magyar elektrotechnika fejlődésének ismertetése. Beszámolt a külföldi eredményekkel lépést tartó magyar sikerekről, melyek sok tekintetben túlszárnyalták a világ összes nemzeteit. *Mechwart* András megalapítja a Ganz-gyár villamos osztályát. Elsőnek az országban gyakorlati élet szolgálatában a pesti Brenner kávéház villamos lámpái égtek. *Podmaniczky* Frigyes báró intendáns megrendeli a régi Nemzeti Színház villamos világítási berendezését. Temesvár város megépíti a világ első villamos művét és berendezi a város villamos világítását. Csak néhány hónappal jön utána másodiknak Milánó. Most gyors ütemben fejlődik a magyar elektrotechnika. Jönnek Bláthy, Déri, Zipernovszky világhírű transzformátor találmányokkal, épülnek a külföldön hazánkban gyártott berendezésekkel és gépekkel magyar emberek tervei szerint a legkülönbözőbb villamos centrálék.

Jön *Kandó* Kálmán és megépíti a Comó-tó partján a világ első nagyfeszültségü villamos üzemü nagy vasútját és jön a siker szakadatlan láncolata, melynek egyik koronája, hogy immár három év óta Páris és Orleans közt magyar gyárak építette villamos lokomotív viszi a világ leggyorsabb elektromos express-vonatát. Még az amerikai gyárak is leszorultak ebben a nemzetközi versengésben.

Ismertette a dunántúli országos villamosítás, a hőerő gazdálkodás szükségességét és az ezzel kapcsolatos bánhidai centrálé építését. Képekben bemutatta a centrále elhelyezését, tervrajzát és az építkezés összes fázisait és jelenlegi állását. Beszélt a Budapest—Hegyeshalom közti vasúti vonal elektrifikálásáról és a Kandó-féle fázisváltós villamos nagyvasúti mozdonyról, mellyel most folynak nagy sikerrel a próbák és amelylyel ismét megelőzzük a világ nemzeteit.

Az előadó főbb vonásaiban foglalkozott a pécsi vonatkozású dolgokkal is. Elmondotta, hogy arra a pécsi lapokban közzé tett felhívására, hogy mikor égett először villamos lámpa Pécsett, számos érdekes választ kapott, melyekből megállapítható, hogy *Koharits* N. János és *Kindl* Ferenc voltak az elsők, akik már 1885—86-ban villamos világítást rendeztek be üzemükben. Sorra ismertette azután az elektrotechnika fejlődésének pécsi eredményeit egész napjainkig és képekben mutatta be a pécsújhegyi elektromos centrálet.

Az előadáson, mely mindvégig lekötötte a nagyszámban egybegyült hallgatóságot, a városnak számos előkelőségeit láttuk. Azonkívül pécsi kereskedelmi és ipari életnek igen sok számottevő tényezője jelent meg.

Simon Erzsébet, egy keszthelyi orvos 19 éves leánya, akit Párisban 17 nemzet szépségkirálynői között „Miss Európá"-vá választottak. A szépség európai bajnoka a közeljövőben Amerikába megy, ahol az öt világrész szépségversenyén is részt vesz.

HIREK

Február 12. — Kedd — Hushagyókedd, Szervitár

D. e. 10 óra: Baranyavármegye közigazgatási bizottságának ülése a vármegyei székház közgyülési termében.

Este 7 óra: Az iparoslányok kongregációjának müsoros teaestje a legényegyletben.

— **A megyéspüspök megvendégelte a népkonyha szegényeit.** Virág Ferenc megyéspüspök azon alkalomból, hogy XI. Pius pápa megkoronáztatásának 7. évfordulóját ünnepelte és az általa hirdetett jubiláris év kezdetét vette, a népkonyhai szegényeket megvendégelte. Erre a célra a nőegyletnek 100 pengőt bocsátott rendelkezésére. Nagy örömöt váltott ki a szegényeknél, hogy a jóságos főpásztor reájuk gondolt. A népkonyhát vezető özv. Kopp Tivadarné és özv. Vaszary Gyuláné a szokásos ima után, a nap jelentőségét magyarázták a szegényeknek. Az adományért a népkonyha vezetősége is hálás köszönetet mond.

— **Szily Tamás a ravatalon.** Az az őszinte, mély részvét, amelyet Szily Tamás nyug. főispán, országgyülési képviselő halála okozott, impozáns méretekben nyivánul meg nemcsak Pécsett, hanem az egész vármegyében. A részvéttáviratok és a levelek özöne érkezik nap nap után a gödreszentmártoni Szily kastélyba, amelynek egyik termében, díszes ravatalon pihen a vármegye nagy halottja. A temetés iránt megtörténtek az előkészületek. E szerint a temetés holnap, kedden délután 1 órakor lesz Gödreszentmártonban és a holttestet az ottani családi sírkertben helyezik örök nyugalomra. Az engesztelő szentmise lelkiüdvéért a temetés napján, délelőtt 10 órakor lesz az ottani templomban. A vármegye nagy halottjának temetésére nemcsak Pécsről, hanem a vármegye minden részéből igen sokan fognak megjelenni. Nagyszigethi Szily Tamás halálát neje szül. Majthényi Ilona, testvérei Pongrác, László és Ádám, azonkívül a Döry, Jeszenszky, Csernovics, Telbisz, Duchon, Véssey, Bosnyák és a Somssich családok gyászolják. A mélységes gyászban osztozik az egész Baranyavármegye is, amely egyik legnagyobb fiát veszítette el benne.

— **A pécsbudai külvárosi katolikus** kör február 15-én, pénteken este fél 9 órakor tartja választmányi ülését, amelyen a vasárnap megtartandó rendes évi közgyülést készítik elő és a közgyüléshez esetleg beérkező indítványokat tárgyalják.

— **A pécsi hősök síremlékére** Forbát Arnold 10 pengőt adományozott a Dunántúl útján.

— **Elmarad a városi közigazgatási bizottság ülése.** Pécs város közigazgatási bizottságának február 12-én, kedden délután 5 órára kitüzött ülése elmarad a főispán és a polgármester akadályoztatása miatt. Fischer Ferenc dr. főispán és Nendtvich Andor dr. polgármester, mint a bizottság néhány tagja is részt vesznek Szily Tamás gazdasági főtanácsos, ny. főispán, országgyülési képviselő gödreszentmártoni temetésén. A városi közigazgatási bizottságának elmaradt ülését február 19-én, kedden délután 5 órakor tartják meg a városi székház I. emeleti tanácstermében.

— **A „Pécs-Baranya 1918-1928."** rendelőit ismételten felkérjük, hogy az előjegyzett köteteket elvinni szíveskedjenek, miután a kiadóhivatal tájékozódni szeretne a fennmaradt kötetek számát illetően azok érdekében, akik újabban jelentették be igényüket a „Pécs—Branya 1918-1928-ra". Kérjük az előjegyzett kötetek elvitelét azért is, hogy a kiadóhivatalunk mennél rövidebb idő alatt tehermentesítessék attól a hatalmas munkatöbblettől, amelyet a sok ezer kötet expediálása jelent számára. Az újabb jelentkezők, ha helybeliek, ötven fillér befizetése, valamint a február havi előfizetési nyugta ellenében a kiadóhivatali órák alatt bármikor átvehetik a kötetet. Vidéki előfizetőinknek 70 fillér beküldése után postán küldjük meg a könyvet.

— **Halálozás.** A kérlelhetetlen halál egy fiatal pécsi egyetemi hallgatónőt döntött korai sírjába. Rácz Hilda, az Erzsébet egyetem V. éves orvostanhallgatója 26 éves korában meghalt Pécsett. Temetése ma dél után fél 5 órakor volt nagy részvét mellett a központi temető ravatalozó termében. Az elhunyt a Gyönkön lakó Rácz Gyula nyug. pénzügyi főtanácsosnak a leánya.

Fonyó Ignác dr. ny. körorvos tb. járásorvos, hosszas szenvedés után február 10-én meghalt Vajszlón. A köztiszteletben állott körorvos elnöke volt a Vajszlói Kereskedelmi Bank részvénytársaságnak. Halála széles körökben keltett részvétet.

Mély gyász sujtotta ismét Mohácson a Csallóközy családot. Alig pár hete, hogy egyik kis leánykájuk elhunyt s a tegnapi napon a kérlelhetetlen halál most az anyát ragadta el. Csallóközy Rezsőné szül. Ehrenberger Edit szombaton este 40 éves korában elhunyt s legnagyobb kétségbeesésben hagyta vissza két leányát és férjét Csallóközy Rezső forgalmi adó ellenőrt szolgálaton kivüli százados. Csallóközy elökelő katona családból, Zomborból származott és anyai ágon magas rokonai vannak a megszállott területen. Temetése hétfőn délután volt Mohácson. A város minden rendü és rangú lakósa mély részvéttel kisérte utolsó útjára.

Zimmer Sándorné szül. Purt Johanna vasárnap 86 éves korában Sopronban elhunyt. Az elhunytban Zimmer Ferenc kormányfőtanácsos, a Magyar Távirati Iroda felelős szerkesztője édesanyját veszítette el.

— **A pécsbányatelepi cserkészek müsoros előadása.** P. Buzna Viktor jézustársasági atya Igazi hős c. darabját játszották vasárnap a cserkészek Pécsbányatelepen. Alig egy féléve vette át vitéz Sümegi Antal állami tanító a Turul cserkészcsapat vezetését és máris módot talált rá, hogy a nagyszerü képző és nevelő munka mellett még egy felejthetetlen estét is szerezzen a telep közönségének. P. Buzna nehéz drámáját a fiúk igazi müvészi tehetséggel interpretálták. Az óriási hallgatóság figyelmét mindvégig le tudták kötni, sőt annyira magukkal ragadták, hogy a feszült érdeklődést gyakran elfojtott zokogás, vagy harsogó nevetés váltotta fel. A szereplők közül kiváltak: Berghauer János, Beranek János, Szilczl Ágoston, Szilczl Ignác, Bézl Károly, Meicher Sándor, Drska Győző, Wágner György és Gregor Antal. A színdarab után a nagyszámú közönség vigan ropta a táncot reggelig a cserkészzenekar hangjai mellett.

Budai Kü.városi Katolikus Körben
Milassin tánciskolajának
befejező
záróösztánca
f. hó 12-én kedden
este fél 8—12-ig.

— **Baleset.** Zöld János tanoncot, aki Pécsett Weisz-telep 27. szám alatt lakik, ma reggel munka közben baleset érte. Amint egy farudon dolgozott, véletlenül rávágott az ujjára és súlyos sérülést szenvedett. A balesetért senkit sem terhel felelősség.

— **A pécsi népkonyha céljaira** Wachter Edéné tiz pengőt adományozott a Dunántúl útján.

— **Négyezernyolcszáz pengős betörés egy tatabányai ékszerüzletbe.** A tatabányai rendőrségtől ma reggel távirati jelentés érkezett a pécsi rendőrkapitányságra, hogy ott nagyszabású betörés történt. Még eddig ismeretlen tettesek kibontották Vörös István órás és ékszerész üzletének falát, és az üzletből 4800 pengő értékü ékszert elvittek. Az ügyben most Pécsett is megindult a nyomozás.

XVII. évfolyam, 225. szám. Ára 15 fillér Pécs, 1927. október 5 Szerda.

Előfizetési ár házhoz szállít
Egy hóra
Egyes szá
olda
Kéziratokat nem adunk vissza.

DUNANTÚI
18 Nagys.
Dr. Szőnyi Ottó
Szépművészeti
Állatkerti-út 1.

DUNÁNTÚL

Szerkesztőség:
Lyceum-utca 4. sz.
Szerkesztőség telefonja
650. szám.
Kiadóhivatal:
Lyceum-utca 4. sz.
Kiadóhivatal telefonja:
222. szám,
Hirdetés díjszabás szerint.

A Paléologue-ügy

pár nap óta hullámzásba hozta a magyar közvéleményt s a sajtó széles mederben kezeli a kérdés előzményeit, keresi összefüggéseit a nagypolitikával, de iránytalanul maga sem tudja, hogy ennek a tervezetnek, akár volt ilyen irásban lefektetve, akár pedig csak szóbeli értesülésként forgott a köztudatban, mi lehet a kihatása a mai békerevíziós nemzeti törekvésekre. Hogy volt ilyen terv, hogy volt egy gondolat, mely Magyarországnak jogos igényeit mérlegelve mérsékeltebb s a békeszerződések lerögzitése körüli időkben területi megcsonkitásunkra irányuló szándékoknak ellentmondó tervekkel segitségünkre kivánt sietni, ma már kétségtelennek látszik s a nyilatkozatok tömege erősiti meg bennünk azt a feltevést is, miszerint Franciaországban előkelő politikusoknak formát öltött ez a magyarokkal való tárgyalások eredményességébe vetett elgondolása.

Nem az tehát a kideritendő, hogy mikor, hogyan cserélődtek ki a lelkekben ezek az egyezkedések, amelyekről hivatalos köreink is hallomást szereztek, nem az a fontos, hogy pragmatice kikutassa a politikai történetirásnak egyik szerve, a sajtó, azt, vajjon terhel-e bárkit is mulasztás az adott pillanatoknak felismerése tekintetében, itt egyetlen egy szempont lehet csak fontos és ez a Paléologue ügynek eszmei közössége a mai Rothermere akcióval. Az a fontos, hogy francia részről, még pedig külpolitikai érzékkel biró és sulylyal rendelkező államférfiunak gondolatvilágában élhetett és élt Magyarország iránt egy olyan belátás, amelynek ereje ugyan nem érvényesült, de felvetődése bizonyitja, hogy Franciaországban sem tartották és tartják elképzelhetetlennek a magyar-nép lakta történeti területeinknek visszaszolgáltatását. Ellenértékkel, vagy ellenérték nélkül, politikából, vagy gazdasági terjeszkedésből óhajtották-e ezt megvalósitani ránk most nem tartozik, a kisérlet a multé, de nagyszerü tanulságát szolgáltatja Európa számára annak, hagy nem jelenthet a világbékére veszedelmet, mert nem jelentett a bennünket környező kis államok legfőbb pártfogójának, Franciaországnak szemében sem, ha Magyarország visszakapná egy ideiglenes ujabb határmegállapitás által azokat a részeit, amelyeknek lakossága egy tömegben élő, szintiszta magyar.

Ne keressen itt a közvélemény titkokat és diplomáciai pikantériát, a magyar sajtó ne loholjon idegen megszólalásoknak szenzációt dagasztó kommentárjai után, elégedjünk meg a probléma magvának, a Paléologue ügynek azzal az érdemével, mely a francia külpolitikai koncepciónak akkor, ha csak átmenetileg is, de egyik kisérleteként a magyar kérdés rendezését felvethette. Sem francia, sem magyar hivatalos részről nem várhatunk többet, mint a mennyit a szükséges diszkréció s ennél is fontosabb magas érdekek megengednek. Leljük fel mi magunk a helyes magyarázatát e szerencsés véletlennek, mely a revizói jogosultságát még erőteljesebben a politikai világérdeklődés homlokterébe lendíti, leljük fel helyes magyarázatát abban, amiben tényleg van, hogy voltak és kellenek, hogy legyenek még ma is Franciaországban épugy, mint Angliában s a többi hatalmak jelentékeny államférfiai között olyanok, akik politikai koncepciójuk, avagy lelkiismeretük által vezéreltetve, a magyar ügyet igazságos megoldás felé segiteni törekszenek.

Forradalom tört ki Mexikóban

Newyork, okt. 4. — Mexikóban nagy események készülnek. Megbizható hireket csak szórványosan lehet kapni, mert

a lázadók vasárnapról hétfőre virradó éjjel az összes táviró- és telefonvezetékeket elvágták.

Az egyik jelentés szerint, amely szikratáviratban jött, Obregon bizonyosra veszi, hogy a lázadást hamarosan sikerül leverni. Magánhirek vannak róla a mexikó-amerikai határról, hogy

Callez elnök Mexikó—City fölött hadiállapotot proklamált.

Egyes lázadó katonai századok Pueblához pártoltak át. Ezeket repülőgépen üldözik, már bombázták is.

Callez elnök négyezer főnyi haderőt küldött a zendülők ellen. A csata talán azóta már meg is kezdődött. A lázadók elsáncolták magukat,

jó hadállásokban vannak és egyre kapnak segitséget más mexikói tartományokból.

Egy veracruzi jelentés közli, hogy

Veracruz és Mexikó között a vasuti forgalom megszakadt,

mert a lázadók a sineket feltépték és a töltéseket felrobbantották. Állitólag más helyeken is kitört a lázadás. Veracruz helyőrsége mozgósitva van és a város katonai parancsnoka felétlenül megbizható sereg élén elindult a lázadók leverésére.

Gomez és Serrano tábornokok ellen Callez elnök elfogató parancsot bocsátott ki,

Ők és hiveik haditörvényszék elé állitandók, ha elevenen kézrekerülnek. A két tábornok tehát, ha csak nem fog az ütközetben győzni, megszünt komoly ellenjelölt lenni a legközelebbi elnökválasztáson.

Kedden reggel Mexico-Cityből a következő szikratávirat érkezett: A lázadásnak három fő fészke van, még pedig 800 zendülő magából Mexico-Cityből, akik Texcoca körül állottak fel és akiknek leverését a kormánycsapatok parancsnoka keddre jelezte. Ezeknek a lázadóknak vezére Mexiko-City volt katonai parancsnoka.

A második lázadás vezetője Gomez tábornok, akinek parancsnoksága alatt két lázadó ezred áll Veracruz körül. A kormánycsapatok parancsnoka jelentette, hogy 48 óra leforgása alatt ezt zendülést el fogja fojtani. Serrano tábornok lázadói, akiknek száma ismeretlen, Coahila állam Torneon nevü városa körül sáncolták el magukat. Hir szerint ezek a zendülők már le vannak fegyverezve.

Gomez és Serrano tábornokok ellen kibocsátották az elfogató parancsokat, az ő elnökjelöltségük tehát nem jön számitásba. Obregon, aki minden feltétel nélkül rendelkezésére bocsátotta magát a kormánynak, hétfőn éjszaka megbeszélte a haditerveket a lázadók ellen Callez elnökkel és arra is készségét nyilvánitotta, hogy abbahagy az elnökválasztásra minden kortes-kedést és átveszi a lázadók ellen küldött haderő főparancsnokságát.

Október első napjaiban érkezik a negyven tagu angol tanulmányi bizottság Magyarországra

Budapest, okt. 4. — Október első napjaiban 40 tagu angol tanulmányi bizottság érkezik Magyarországra. A bizottság célja egyrészt

megismerni a kisebbségek helyzetét, másrészt pedig, hogy a trianoni békerevizióra irányuló akcióval kapcsolatban adatokat szerezzen.

A bizottság, amelynek tagjai jórészt képviselők, politikai tényezőkkel nem keresnek kapcsolatot, mert teljesen függetlenül akarják tanulmányozni a kérdéseket.

Hirek néhány sorban

Vass József dr. népjóléti miniszter szerdán délután autón Székesfehérvárra megy, ahol a katolikus irók és hirlapirók Pázmány egyesülete közgyülésen megtartja elnöki székfoglaló beszédjét. — **Pesthy** Pál igazságügyminiszter ma visszatért birtokáról a fővárosba és elfoglalta a hivatalát. — **Apponyi** Albert gróf ma meglátogatta a városházán Sipőcz Jenő polgármestert és igy köszönte meg a főváros közönségének a tervezett ünnepélyes fogadtatást. — **Ciráky** János grófot hétfőn este a bpesti ferenciek templomában halálos agyszélhüdés érte. — **Wells,** az ismert angol iró ellen százezer fontos plágiumpert inditott Peeks kanadai irónő. — **75 olasz diák** érkezett ma Budapestre. — **100 éves** a szombathelyi egyházmegye. — **Elhunytak:** Vattay Attila hajózási tiszt, Vattay Albert ny. törvényszéki biró, mohácsi ügyvéd fia Komáromban, Burány Rózsika Esztergomban, Volt Lajosné Unger Katalin volt vendéglős és földbirtokosné Palinban, Tóth Ferenc tekintélyes sátoraljaujhelyi kovácsmester, Kovács Ágoston dr. orvos Kadarkuton, Tóth Ferenc técsői református lelkész, egyházmegyei tanácsbiró, Labuda Ferenc dr. tiszteletbeli szentszéki tanácsos Egerben, Hegyi Lajos a bpesti közuti vasut ny. főfelügyelője Bpesten, György Lajos tüzérezredes Debrecenben, özv. Vaschitz Sebestyénné Lampel Berta Orosházán. — **Mammut** csontvázra bukkantak egy egerbocsi gazda udvarán ásás közben. — **Leszurta** borozgatás közben Jónás Sándor toponári vadőr társát Váci Lajos vadőrt. — **Megkezdődött** a tisza-ughi vasuti hid épitése. — **Elfogták** az egyik hevesmegyei községben Deák Ferenc kovácsmestert, aki hamis 20 filléreseket gyártott. — **5 ezer pengő** értékü platinakarkötőt talált egy 90 esztendős bpesti koldusasszony az utcán és az ékszert felvitte a rendőrségre. — **Átvágott** nyakkal találták a vasuti vágányok mellett a község határában ifj. Lincsák János gégényi földmüvest. A nyomozás megindult annak kideritésére, hogyan került a holttest a vasuti vágányokra. — **Betörtek** Felsősegesd község hivatalos helyiségébe és a pénzszekrényből 3 ezer pengőt loptak el. — **Felavatták** a csurgói ipartestület ujonnan épült székházát. Az ünnepségen Ehn Kálmán képviselő, Dolcsa László az Iposz igazgatója és Szávai Gyula a bpesti iparkamara főtitkára mondottak beszédet. — **20 milliárdot** lopott össze Németország legveszedelmesebb uri betörője Fritz Wald, akit a berlini esküdtbiróság 12 évi fegyházra itélt. — **Időjóslás:** Változékony, tulnyomóan száraz és főleg éjjel hűvös idő.

Rothermere lord akciójának eredményei már érnek

Nincs semmi ok a csüggedésre

Pécs, okt. 4. — Ne csüggedjünk! Nem szabad régi hibánkba visszaesnünk. A Rothermere akció nem járhat két hét alatt sikerrel. Hosszú az út, amig az eredményei beérnek. Emlékezzünk csak vissza. A trianoni béke Pécsett Magyarországhoz csatolta s mégis 3 év kellett ahoz, hogy a szerbek kivonuljanak. Természetesen a rablott zsákmányhoz ragaszkodik mindegyik. Viszont a tényleges helyzettel számolnak. Lássuk az eddigi mértékadó külföldi véleményeket.

Chamberlain a Népszövetség előtt Genfben kijelentette, hogy Anglia nem biztosithatja a békekötések által megszabott uj európai határokat.

Lord Cecil az angol államférfi és a Journal des Debats egy napon állapitották meg, hogy Magyarország kibékitése nélkül nincsen Európában nyugalom.

Hower d' Egville az összes britt parlamentek főtitkára Budapestre jön és itt a magyarok nemzetközi sulyát kiemelő fontos nyilatkozatot tesz.

Lloyd George levélben beismeri, jóllehet a trianoni béke társszerzője volt, hogy a trianoni békén lehet, sőt kell is változtatni.

E nyilatkozatok közül kétségkivül legértékesebb Chamberlainé. Ez mutatja azt, amit Rothermere már nyiltan is hangoztatott, hogy közte és az angol külügyek hivatalos intéző körei között csak tempóbeli különbség van. Ő a pusztába kiáltó lelkiismeret szava, aki meginditotta a nehéz követ, mely ki tudja, hol áll meg?

A kishitüség főleg Chamberlainnek a magyar-román birtok perben követett magatartása miatt kapott tápot, holott nem téveszthetjük szem elől, hogy Chamberlain angol és nem magyar külügyminiszter. Anglia külpolitikájának tengelye pedig most a bolsevizmus letörése s ebben az akciójában Romániára is számitani kell.

Ami a sajtókampány hatását illeti, az reánk nézve Csehországban igen megnyugtató. Az amugy sem megbizható cseh hadseregben a szökések óriási módon megnövekedtek. A fegyelem még jobban meglazult. A hadgyakorlatok egymást érik s azok célja a városok gyors és tökéletes kiürítése. (Munkács, Kassa, stb.) S ami a fő, bármennyire igyekeznek elfojtani a hireket, azok mégis futótüzként terjednek el elszakitott véreink között. Az eddigi közöny megszünt. Uj remény, uj célok és lehetőségek lobognak fel szemeik előtt. Persze ez még mind nem kézzel fogható eredmény, de alkalmas arra, sőt kötelességünké teszi, hogy felkészülődésünket tovább is folytassuk. Visszatérés nincs, gyáva beletörődés végzetes. Magyarok — előre. —z.

Elkészült Mohács uj városháza

E héten teszik fel a város cimerét a homlokzatra — A szobák kifestése a tavaszra marad — Készen áll a posta épülete is

Mohács, okt. 4. — E héten nagy eseménye lesz Mohács városának, bár ez a nagy esemény minden különösebb ünnepség nélkül megy végbe. E héten teszi fel ugyanis az uj városháza homlokzatára a város cimerét, amely minden valószinüség szerint két és egynegyedszázados multra tekinthet vissza, minden nyom ugyanis arra mutat, hogy a török kiverése után kezdte a város hatósága használni s mint Pécs 1700 körül a kamara engedélyével a székesegyház négytornyu épületét, ugy Mohács is pecsétet, cimert keresvén II. Lajos király alakját iktatta be pajzsába. Az idők folyamán azután a város érdemes birái és jegyzői az ifjú és szerencsétlen végü királyból nagy bajuszu, kardos, lobogós alakot formáltak, sőt a legutolsó községi szabályrendelet törökőt.

Az uj városházán ezen a héten elhelyezett cimer, tehát mintegy szimbolikus záróköve lesz az épületnek, amelynek jobb szárnyát a posta foglalja el, — ahol azonban a munka java már szintén befejeződött.

A városházát a Speyer-féle kölcsönből épitette a város közönsége. Ezt a kölcsönt, mint tudvalevő, már 1925-ben folyósitották november havában. Tehát két évi idő kellett ahhoz, hogy belőle az épület elkészüljön.

A városház épitését ugyanis, épugy, mint mindent Mohácson, óriási harcok előzték meg. A képviselőtestület egy része a régi városház helyén óhajtotta az épületet felemelni, a külváros a püspöki kastélyt erre a célra átalakitani, a belváros egy tekintélyes része pedig a Korona-szállót.

Amig tehát minden elintéződött, május lett, ugyhogy az épület alapjait május 17.-én tüzték ki és kezdték meg a földmunkát a Széchenyi-térnek erre a célra kijelölt részén. Az alapok betonból való megöntése junius 2.-án indult meg, mig a falak emelésére a keleti oldalon junius 6.-án került a sor. A kőmivesek junius 10.-én kapnak be az északi, Király-utca felé eső rész felépitésébe s 15.-én folytatják a nyugati fronton. A keleti oldalon julius 7.-én érik el a földszinti falegyent ugyhogy julius 8.-án kezdik meg Ast Ede cégjének emberei a vasbeton saluk lefektetését.

Közben beállt az eső s a Duna hatalmas áradása következtében a mélyebbre ásott souterén helyiségekben felfakadt a viz, ugyhogy a munka megakadt.

Igy történhetett meg, hogy a keleti oldalon már az ácsok dolgoztak, mikor szeptember 6.-án a közgyülési teremnél elérik az emeleti falegyent.

A falak vakolását szeptember 14.-én kezdik meg különleges semper nova vakolattal s a főbejáratnál csak ez év május végén fejeződik be. A vakolással egyidőben szeptember 15.-én a pécsi Matievics cég megkezdi a tetőfedést, amelyet október 15.-én be is fejez. A tornyok bádoggal való befedése október 8.-ától november 15.-éig tartott.

Január 21.-én a keleti szárny már készen áll, ugyhogy a vállalkozó átadja s március 8.-án beköltöznek a hivatalok. A Király-utcai szárnyra március 22.-én kerül a számvevőség s ugyanekkor a polgármesteri hivatal a közigazgatási ügyosztály és a segédhivatal is elfoglalja helyét annak ellenére, hogy a polgármesteri szoba csak április 25.-én készül el, a közgyülési terem mennyezete pedig augusztus 12.-én.

Magán az épületen számos vállalkozó dolgozott. A munka legnagyobb részét a fővállalkozó: a pécsi jóhirnevü Dunántúl épitővállalat Kajdi és Schmira végezte. Az ácsmunkát, a pallózást és a közgyülési terem diszmennyezetét Huth János mohácsi ácsmester kapta. A mükő és szobrászmunkákat a Dunántúli mükő és cementgyár R. T. pécsi cég szállitotta. A cimer is e cég műve. A lakatos munkán Predács Antal, Gauser József és Schneider Sebestyén mohácsi lakatosmesterek osztozkodtak. Az üvegezést Cziegler József mohácsi üveges nyerte el. A gőzfütést Rubint János mohácsi, a vizvezetéket Horváth Ákos bajai vállalkozó szerelte. Az asztalos munkákat Károlyi József, Tóth János, Ritz Antal mohácsi asztalosmesterek szállitották, a kőfaragó munkákat pedig Puppi János mohácsi kőfaragó mester készitette. A négy torony fedésével Weiser Győző pécsi lakatos mestert bizta meg a fővállalkozó.

A felsoroltak áldozatos munkájának köszönhető tehát a szép épület, amelynél stilusosabb palotája jelenleg Mohácsnak még nincsen.

A terveket Arkay Aladár müépitész (Budapest) készitette. Ugyanaz, aki a fogadalmi templom pályázatán az első dijat nyerte. Ennek stilusához igazodik az uj városháza is, amely keleties motivumokkal, speciális magyar stilusát tükrözi a neves épitésznek. Külső tagozása és elgondolása igen artisztikus. Különösen pompás a középső erkély kecses oszlopaival és pompás kőcsipkével kitöltött három felfelé szélesbedő oszlop által hordozott három ivével.

Az előirányzat 3 milliárd 375 millió korona volt. Bár a számadások lezárva nincsennek, az előirányzatot a pótmunkák nem lépik túl 100—150 millióval. Igy aránylag elég minimális összegért gyarapodott Mohács városa egy szép épülettel.

A jelenlegi városháza megállapithatólag a negyedik épület, amelyben Mohács közigazgatási hajlékot nyert. Hogy a török hódoltság után hol lehetett az első községháza, eddig megállapitani nem sikerült. Az első nyom, amely arra mutat, hogy volt városháza a város belsejében, egy 1774-ből felvett jegyzőkönyv a hatvanasok üléséről, — ez a hatvanasok ülése a mai képviselőtestület őse. Ezen az ülésen a jegyző előterjeszti Makai György plébános azon instanciáját, hogy a belső városban levő városházát, amelyet már az elmult évben plébániának destináltak, reperálják ki, ugyhogy teteje tiszta cserép, pincéje pedig egészen bolthajtás alá vétetnék.

Mint ebből kitünik, tehát az első városháza a jelenlegi plébánia helyén volt, mert Makai György után bizonyos megszakitásokkal ugyan, de mindig abban az épületben lakott a belvárosi plébános.

Mikor ezt a városházat átengedték a plébánia céljaira, a város hivatalai a Fő-utca és a Torna-utca sarkán (jelenleg Király-utca és Vörösmarti-utca sarok), a mai városi bérház Schmidt Károly gyógyszertár helyén fekvő földszintes épületben voltak. Még ma is sokan emlékeznek arra az épületre, amelyet az onnan való kiköltözés után a városi tüzoltóság foglalt el és ó-városházának nevezték.

A rozzant épületből 1840—1845 között kerültek a hivatalok az öreg városházába, a Szentháromságtérre, ahol egészen 1927. év március végéig voltak a hivatalok. Ezt az épületet Stajevits János adatai szerint 1841-ben vásárolta a város közönsége Pausits görögkeleti kereskedőtől 10 ezer forintért. Tehát több mint 80 esztendeig szolgálta a várost. Sokat toldották, foldották, de már a háboru előtt is szük volt, ugyhogy egy uj községháza terveit el is készitették Pilch Andor pécsi épitésszel; az épitkezésből azonban nem lett semmi, mert a képviselőtestület, illetve az abban akkor hangadó szerepet játszó Stajevits János országgyülési képviselő a pécsi egyházmegyei takarékpénztárral, ahol a kölcsönt fel akarták venni, megegyezni nem tudott a kamatlábban.

Mint mesélik és a közgyülési jegyzőkönyvekből is kitünik egynegyed százalékon bukott meg a csinos, emeletes tornyos székház megépitése. Stajevits csak 5 százalékot volt hajlandó fizetni, a bank pedig 5 és egynegyed százalékot kért.

Vitéz Horváth Kázmér dr.

Greta Garbo és John Gilbert a legszebb emberpár AZ ASSZONY ÉS AZ ÖRDÖG CIMÜ IRODALMI FILMBEN.

Jól és olcsón CSAK A „MÁTYÁS KIRÁLY" étteremben élkezhet Klimó-u. és Ferenciek-u. sarok.

PARKMOZI

B.-pesttel egyidöben! Monumentalis filmmestermü!

Szombat-vasárnap, november 12-13

CONRAD VEIDT és JOHN BARRYMORE hatalmas alkotása

AZ UNITED ARTISTS COUP. VILÁGATTRAKCIÓJA:

MÁGLYA ÉS ÉLET

KÖZÉPKORI FILMREGÉNY A FRANCIA UDVAR REJTELMEIBŐL FŐSZEREPBEN: CONRAD VEIDT és JOHN BARRYMORE.

Színhely: Páris. Idő: Az Ur 1457. esztendeje.

B.-pesttel egyidöben! Monumentalis filmmestermü!

Előadások: szombaton: . . fél 5, 6, fél 8 és 9 órakor. vasárnap: 3, ½ 5, 6, ½ 8 és 9 órakor.

A vasárnap 3 órait kivéve valamennyi előadás teljes zenekarkisérettel Stefanidesz Sándor vezénylete alatt.

Telefonelőjegyzés: fél 9 től fél 11-ig.

Az előjegyzett jegyek csakis déli 12 óráig tarthatók fenn.

APOLLO

Szombat-vasárnap, november hó 12-13.

Kertész Mihály világsikert aratott amerikai filmje:

MODERN INKVIZICIÓ

Izgalmas bünügyi dráma nyolc felvonásban.

Főszerepben:

Dolores Costello

Előadások:

szombaton: fél 5, 6, fél 8 és 9 órakor

vasárnap: 3, fél 5, 6, fél 8 és 9 órakor.

A két utolsó előadás teljes zenekarkisérettel!

pola deszkaburkolata április 8.-án készült csak el, ugyhogy a bádogosok 22.-én kezdték el a munkát és május 7.-én fejezték be. Erre az egész vonalon a kőmivesek megkezték a vakolást, amivel junius 13.-án végeztek. A mükő lábazat, augusztus 1-én, a fütöberendezés augusztus 3.-án készült el, október 14.-én, már az összes helyiség ki volt festve, ugyhogy, 17.-én a telefonszerelők megkezdhették a huzalok átszerelését, október 27.-én a postahivatal vezetője beköltözött lakásába, 29.-én a hivatalok hurcolkodtak és november 2.-án a telefon és a távirda megkezdte a szolgálatot az új épületben.

Az épületen dolgoztak: „Dunántúl" épitő vállalat Schmira és Kajdi, (Pécs); Sorg Antal épitőipari r. t., (Budapest; asztalos és lakatosmunkákat, Kardos Ferenc mükő és burkoló, (Kaposvár); Schlitzer A. mohácsi cég a kapuk, ablakok festését, Schmidt L., (mohácsi); a szobák mázolását, Ehmann József pedig az üveges munkát végezte. A berendezés Tóth János mohácsi asztalos mestert dicséri.

Az épités vezetését Visy Zoltán mérnök, Denderle Antal épitőmester intézte, mig az ellenőrzést a postaigazgatóság részéről Klucsik Vilmos mérnök végezte.

A vállalkozók kétségtelen alapos munkát végeztek,

ugyhogy a Budapestről az átvételre érkezett szakemberek teljes megelégedésüket fejezték ki s azt mondották, hogy az országban ebben a zsánerben a mohácsi postahivatal a legmodernebbül épült intézménye a kincstárnak.

Ha a Széchenyi-térre nézö bejáraton belépünk az előcsarnokba, a felvételi termet érjük elsőnek, amely

legmodernebb; beépitett bankszerü asztalokkal van ellátva.

A bejárattól balra van a csomagfelvétel és kiadás. A felvételi helyiség baloldalán van a főpénztár hatalmas pénszekrénnyel és különleges kezelőasztalokkal, amelyeknél teljesen ki van zárva, hogy kivülről valaki a pénzhez hozzájuthasson. Itt a földszinten van a főnöki iroda s mellette egy kisebb helyiség. Azontúl a levélhordok szobája. Az egész épületnek központi fütése van.

Az emeleten, a Széchenyi-térre nézö szárnyon fekszik a postafőnök lakása, mely három szobából, egy előszobából és a szükséges mellékhelyiségekből áll. A főnök szobáin innen foglal helyet a távirda és a telefon a hozzá szükséges telepkamrával és rendezőhelyiséggel. Itt van még négy vendégszoba is a mozgópostások és az átutazó alkalmazottak részére. Az irattár, a főnök mosokonyhája azonban már a féltető alá épitett II. emeletre került.

vitéz **Horváth Kázmér dr.**

Legdivatosabb nyakkendők KOVÁCS és NAGY uri-divat házában Király-utca 11. sz.

A francia-jugoszláv barátsági szerződés

Páris, nov. 11. — (Wolff.) A Petit Parisien szerint a francia-jugoszláv barátsági és döntöbirósági szerződés 10 évre szól. A szerződésről az Exho de Paris a következőket irja: Alapjában véve a francia-román egyezménnyel lehet összehasonlitani az uj szerződést. Nem teremt az aláirók között olyan szoros kapcsolatot, mint a Locarnóban aláirt francia-lengyel és francia-cseh szerződések, amelyek diplomáciailag söt katonailag garantálják az azon a napon a német határ ügyében történt megállapodásokat. A szerződés megelégszik azzal, hogy megállapitja a szerződő felek együttmüködését anélkül, hogy pontosan megmondaná, miféle jellege lehet ennek az együttmüködésnek. Hasonló a francia-román szerződéshez, ez a szerződés is Magyarország esetleges revánsszándékát tartja szem előtt, mig a francia-lengyel és francia-cseh egyezmények az esetleges német revánsra gondolnak.

HARISNYÁK

női, férfi és gyermek legolcsóbban és legjobban

Kétyi Dezső-nél PARISI ÁRUHÁZ

Pécsett 37 ezer pengővel többet füstölnek el havonta, mint az egész Baranyában

Pécs, nov. 11. — A pénzügyigazgatóság hónapról-hónapra hüségesen beszámol arról, mennyi dohány fogy el Pécsett és Baranyában. Ez a jelentés élénk érdeklödést vált ki a közigazgatási bizottság ülésein, mert még a legmegrögzöttebb nikotinmentes bizottsági tagot is érdekli, mennyi pénz megy a levegőbe a kincstár hasznára. Van valahol egy statisztika, amely arról szól, hogy az ország területén Pécsett és Baranyában fogy el a legtöbb bor. Ha statisztika van arról is, menynyi dohányt füstölnek el az egyes városok, úgy Pécs bizonyára az elsök között van. A kedden tartott városi közigazgatási bizottsági ülésen élénk feltünést keltett az a bejelentés, hogy októberben 214.225 pengö 81 fillér értékü dohánynemüt füstöltek el Pécsett. Ezzel szemben az egész vármegyében csak 177.273 P 95 f. értékü dohány fogyott el októberben. Eszerint Pécs dohány fogyasztása egy hónap alatt 37,000 pengövel nagyobb, mint az egész vármegyéé.

Baranyának legalább hatszor annyi lakósa van, mint Pécsnek. A statisztika szerint megállapitható, hogy a városiak aránytalanul többet dohányoznak, mint a jó falusiak. Pécsett, természetesen a nők is nagyon hozzájárulnak a dohányáruk forgalmának emelkedéséhez. Amilyen mértékben terjed a hubi és más frizura, mélyül a dekoltázs, rövidül a szoknya, oly mértékben, kap lábra a nők között a dohányzás. Falusi leányt, vagy asszonyt nem igen láthatni dohányozni. Elég, ha a városban füstölnek a nők nem is annyira a szük családi körben, mint nyilvános helyen, ami viszont arra mutat, hogy a nők nem is annyira élvezetül, mint inkább divatból dohányoznak. Igy kerül a nagy kulturáju Pécs városa az első helyre a borivás és bizonyára nem utolsó helyre a füstölés terén.

Egy budapesti bankár tragédiája

Budapest, nov. 11. — **Sziklay** Géza budapesti bankár két napra eltávozott Budapestről. Minthogy a kitüzött időre nem tért vissza, tisztviselői bejelentették eltünését a rendőrségen. Eltünésének hirére a bank hitelezői megrohanták a bankot, követelték betétjeik kifizetését. A bankár közben megérkezett, minthogy azonban a pénzpiac bizalmatlan volt vele szemben, tőkéjét nem tudta mobilizálni. Ebbe az állapotba beleőrült. Beszállitották az Uj Szent János kórházba.

—

Próbaéneklés közben meghalt egy kolozsvári operaénekesnő

Budapest, nov. 11. — **Ledmann** kolozsvári operaénekesnő ma délben a Réti-féle szinházügynökség Erzsébet-köruti irodájában próbát énekelt. Alig jutott el a harmadik taktusig, amikor hirtelen felsikoltott és eszméletlenül terült el a földön. A mentők a Rókuskórházba szállitották, ahol csakhamar kiszenvedett. A boncolás fogja megállapitani, hogy halálát szivszélhüdés, vagy mérgezés okozta-e.

Visnya Ernő Londonban felhivta Rothermere lord figyelmét a „hajózható“ Karasicára

London, nov. 10. — Csütörtök déli 1 órakor adta át a magyar küldöttség **Rothermere** lordnak a kötetekbe gyüjtött aláirásokat. A küldöttséget, amelyben csonka Baranyából egyedül **Visnya** Ernő felsőházi tag vett részt, **Nagy** Emil volt igazságügyminiszter és **Vermes** Béla vezették.

Szerda este a Daily Mail szerkesztősége látta vendégül a magyar küldöttséget és bemutatta nekik a hatalmas ujságüzemet.

Csütörtök délelőtt a lord fiának **Harmsworth** képviselőnek palotájában villásreggeli volt. Itt **Vermes** Béla meleghangu beszédben nyujtotta át a lordnak az aláirásokat. A villásreggeli után a lord az angol királyt és a magyar kormányzót köszöntötte fel, majd **Nagy** Emil gyönyörü beszédben üdvözölte a lordot, aki a legbátrabb pilóta, mert a hamisságok és igazságtalanságok óceánján is át tudott repülni, az igazság és emberiesség elvét vive magával.

Rothermere lord válaszolt a meleg üdvözlésre.

Az aláirások az ő szive és a magyar szivek között örök kötelékek lesznek. Ügyük igazságos és győzni fog. Harcomat Magyarország érdekében az egész világon tovább folytatom.

Magyarország boldogulására emelte poharát.

A lord ezután tesztelenül beszélgetett el a magyarokkal. A beszélgetés alkalmát felhasználta **Visnya** Ernő felsőházi tag, hogy rámutasson a békeszerződés hibáira és lehetetlenségeire a megcsonkitott Baranyamegyével kapcsolatban. Elmondotta és bemutatta, hogy

a „hajózhatónak mondott Karasica folyó“,

miként néz ki a valóságban, s hogy a Karasicát, amelyen még egy csónak sem fér el, miként állitották be hajózható folyónak a földrajzi tények és igazságok meghamisitásával.

Blumenstein állitólag meg akarja téríteni a magyar államnak okozott kárt

Páris, nov. 11. — (Havas.) A rendőrség folytatja a vizsgálatot a hamisan lebélyegzett magyar értékpapirok ügyében. Legutóbb két ujabb házkutatást foganatositott és több vizsgáló bizottságot küldött ki vidéki városokba, amelyekről azt hiszik, hogy a csalások központjai voltak.

A sajtó élénken foglalkozik a kötvényhamisitás ügyével. Az Echo de Páris értesülése szerint Blumensteinék berlini sikertelen kisérleteik után választották Franciaországot müveleteik helyéül. Még

most is nagymennyiségü hamis cimletnek kell Berlinben lennie.

Blumenstein első böröndje, amelyben annak idején a hamis cimletek első csomagját Párisba hozta, lefoglalták, de aztán magas közbenjárásra kiadták. A lap megemliti, hogy Szabó magyar rendőrtisztviselő volt az, aki magát bankárnak és ügyfélnek tetetve elsőnek jött rá Torbini üzelmeire.

A Blumenstein afférrel kapcsolatban a Neue Freie Presse a következőket irja: A tőzsdén tegnap arról beszéltek, hogy Blumenstein meghatalmazottja már azt az ajánlatot tette, hogy

az okozott kárt, bármekkora is az, jóvátesz.

Blumesteint személyesen a tőzsdén soha nem látták, de azért mint legnagyobb stilü spekuláns, nem volt teljesen ismeretlen. Azt állitják, hogy

legalább 3 millió dollár értékü vagyona van,

ugy, hogy a kár jóvátétele, legalább is amennyire mostan ismeretes minden nehézség nélkül lehetséges volna. Blumenstein bécsi bankletétjeinek zár alá vételével kapcsolatban olyan számokat jelentettek, amelyek nyilvánvalóan túlzottak. Egyes lapok 3 millió svájci frankról beszéltek. Blumenstein jogtanácsosa, ugy tudja, hogy ügyfele az osztrák államot nem kárositotta meg.

Bródy Sándor LYON LEA
IVAN MOSJOUKIN-al és MARY PHILBIN-el a főszerepben
a Parkmozi legközelebbi szenzációja

Legfinomabb KALAPOK KOVÁCS és NAGY uri-divat házában Király-utca 11. sz.

Másfélévi börtönt kapott Fáni a garabonciás cigányasszony

Természetfeletti erőkkel békitette össze a haragos házastársakat

Pécs, nov. 11. — Kolompár Fáni döbrőközi cigányasszony, ma délelőtt csalás büntette miatt állott vádlottként a pécsi törvényszék Vass egyes birája előtt. Előljáróképen el kell mondanunk, hogy Kolompár Fáni nem holmi közönséges cigányasszony, neki természetfeletti erők állanak a rendelkezésére. A legmulatságosabb pedig az, hogy akadtak emberek, akik ezt a kivételes hatalmat a cigányasszony állitására el is hitték. Ilyen előzetes bekonferálás után rátérünk a mulatságos és tanulságos históriára, amelynek főszerepét természetesen Kolompár Fáni játszotta.

Ez év juliusában Magyaregregyen Sáfrány János, gazdálkodó és felesége között háboruság támadt. Egy napon, a házastársak ujból összekülönböztek. A hangos perpatvarra békeangyalként megjelent a Sáfrány portán Kolompár Fáni. Amikor Sáfrányné egyedül maradt, Fáni nagylelküen megigérte, hogy helyreállitja a békességet a házastársak között. De mindjárt azt is közölte, hogy az összebékitésre 90 napra van szüksége. Ezután Kolompár Fáni megkezdte a nagy munkát. Az asztalra egy üres poharat tett és benne egy kanalat helyezett el. Majd néhány hókusz-pokuszt csinált és erre a kanál „a természet feletti erők“ közbelépésével megfordult a pohárban. Ezt a „csodát“ Fáni úgy magyarázta, hogy a házastársak között egy gonosz indulatu szellem okozza az egyenetlenséget. Mindez azonban csak bevezetés volt. Mert Fáni a pohárból egy darab vasat is kiugratott a térdeplő Sáfrányné és leánya nagy rémületére. Ezt „a csodás jelenséget“ viszont úgy magyarázta Kolompár Fáni, hogy a boldogság minden bizonnyal visszatér a családba.

Sáfrányné erre rögtön felszaladt a padlásra, ahonnan kolbászt, sonkát hurkát hozott a jó Fáninak. Az adományt Fáni kérésére még kilenc tojással toldotta meg, mert a cigányasszony állitása szerint kilencen vannak a megyében „garabanciásak“. Később 5 ünnepre való szoknya, piros ternó kendő és más ruhanemü követte az adományok sorát. Kolompár Fáni később azzal állt elő, hogy a varázslat sikere érdekében 500 ezer koronára is szükség van, ezt az összeget azonban Sáfránynénak mástól kell kérni. Az asszony kért is kölcsön pénzt, de később már jó volt a „házi“ pénz is, amelyből 47 pengőt kapott Fáni. A következő napokban azzal búcsúzott el Fáni, hogy kilenc nap mulva viszszajön és akkor egy nagy cipóval várják. A cipóba ugyanis lyukakat fog fúrni és azokból garmadával fognak húllani a pengők.

Sáfrányné meg is sütötte a cipót, de Fáni elfelejtett vissza jönni pengőket fakasztani és a családi békességet helyreállitani. Ilyen előzmények után került Fáni, csalásért a pécsi törvényszék elé. A ma délelőtt tartott tárgyaláson Fáni erősen védte magát a „binesség“ vádjával szemben, — de mint hajtogatta — másként sohsem volt Sáfránynénál csak egy kecseg tejért. De a kihallgatott tanuk teljesen igazolták a vádat. Igy Vass biró bünösnek mondta ki Kolompár Fánit csalás büntettében és ezért másfél évi börtönre és 80 pengő pénzbüntetésre itélte. Fáni fájó szivvel vette tudomásul, hogy a biróság ilyen szigoruan jutalmazta ügyességét, de azért hajlandó volt leülni a „bertent“ és igy az itélet jogerőre emelkedett.

Hirek néhány sorban

Walkó külügyminiszter Baján résztvett a Balku főispánt ünneplő megyei közgyülésen. — **Ma avatták** ünnepélyes keretek között tihanyi apáttá Mázy Engelbertet. — **Az irodalmi Nobel dijat** Grazia Deledda olasz irónő nyerte el. A fizikai Nobel dijat Compton csikágói és Rees Wilson cambridgei egyetemi tanárok nyerték. — **Hubay** Andor festőmüvész Hubay Jenő fia nagy sikert aratott képkiállitásával. — **Elhunyt:** Kallós Samu dr. ügyvéd Bpesten, Berkó D. Géza az Amerikai Magyar Népszava szerkesztője Newyorkban, Szabó Bertalan ny. kántortanitó Dunaalmáson, Lobstein Leó dr. sebészfőorvos Bpesten, Hegedüs István a munkásbiztositó ny. számtanácsosa Bpesten, özv. Könyig Károlyné Sturm Anna Bpesten, özv. Hallósy Jenőné Wanke Vilma Bpesten. — **Az elitélt kommunisták** ellen lázitás cimén ujabbi eljárás indul, mert az itélet kihirdetésekor a kommunizmust éltették. — **Szökőár** pusztitott a Rivierán. — **Összeégette** a lábát az olvasztott vas Szolnoki István budapesti gyárimunkásnak. — **Egyházzenei kongresszus** lesz három napig Budapesten. — **Husmérgezésben** súlyosan megbetegedett György Oszkár budapesti joghallgató. — **Hivatalvesztésre** itélték Gyula polgármesteréért Csete József dr.-t. — **Megmérgezte** magát Bpesten Tompa Béla 18 éves tanuló. — **Lugkőoldatot** ivott tej helyett Weber Erzsébet 16 éves bpesti tanulóleány. — **Agyonsújtotta** a villamosáram Gábor János 19 éves bpesti munkást. — **Időjóslás:** Változékony, hüvős idő várható, sok helyütt csapadékkal, esetleg megélénkülő szelekkel.

HARRY LIEDTKE ÉS LILA DAMITA LEGSZEBB FILMJE
UTOLSÓ ÉJSZAKA
BUDAPESTTEL EGYIDŐBEN AZ APOLLOBAN.

LIII. évfolyam. 11—12. (2881—82.) szám. Budapest, 1932. február 11.

VÁLLALKOZÓK LAPJA

Becsey Antal javaslata az épitkezések és a tatarozási munkák előmozditása érdekében

— Az előterjesztés, amelyet most tanulmányoz át a polgármester, városházi körök véleménye szerint a gyakorlatban is gyorsan megvalósitható —

Becsey Antal, aki a magyar vállalkozó karnak egyik harcos szavu, kimagasló egyénisége, érdekes és nagyfontosságu javaslatot terjesztett a főváros tanácsa, illetve Budapest székesfőváros polgármestere elé. A javaslat a vállalkozóiparosság legfontosabb és legaktuálisabb kérdésével:

az épitkezési és a tatarozási munkák megindításának kérdésével

foglalkozik. Nem teoretikus javaslat ez, nem az elérhetetlenség régióiban mozgó elméleti problémákat vet fel, hanem *inkább gyakorlati és praktikus utmutatásokat jelöl meg, olyan lehetőségeket, amelyek valóban lendületet adhatnak a munkátlanság minden nyomasztó terhét érző vállalkozói karnak.*

Az érdekes előterjesztés *a bürokratikus akadályok elháritása mellett a főváros, illetve az államkincstár különösebb megterhelése nélkül* keresi azokat az utakat, amelyek alkalmasak az épitőipar és általában a termelő munka megteremtésére.

Becsey Antal javaslata elsősorban *az adminisztráció* kérdésével foglalkozik. A javaslat szerint

gondoskodni kell sürgősen arról, hogy az épitések engedélyezési eljárása során követett hosszadalmas és költséges formákat leegyszerüsitsék

és ha azok ugyanazon épületre vonatkoznak, de több ügyosztály, illetve üzem kompetenciájába tartoznak, ügyosztályközi eljárások segélyével, egységesen és gyorsan legyenek elintézhetők.

Gondoskodni kell arról is, hogy az *épitkezéseket megelőző kitüzéseket, épitési, lakhatási stb. engedélyeket a lehető leggyorsabban, a bürokratikus formák mellőzésével intézzék el.* Ezeket az eljárásokat és a velük járó költségeket haladéktalanul revizió alá kell venni.

A javaslat felkéri a polgármestert: keressen megoldást arra, hogy

a fellebbezési hatóságokhoz felterjesztendő épitési ügyekben is gyorsitott eljárást vezessenek be,

amely az épitések engedélyezési eljárását megröviditi és lehetőleg záros határidőre korlátozza.

A tatarozási munkák előmozditása érdekében a következőket látja szükségesnek *Becsey* Antal:

a) Intézkedjék a Polgármester ur aziránt, hogy a kerületi előljáróságok a jelenlegi szellemi szükségmunkák keretében

tartsanak vizsgálatokat az épitésügyi szabályzat 534.—537. a) §-aiban kifejezett jókarbantartási munkák szempontjából

és szerezzen érvényt az e paragrafusokban biztositott hatósági jogoknak.

b) Intézzen sürgős felterjesztést a pénzügyminisztériumhoz

a rendkivüli ideiglenes házadómentességről szóló 1929. évi XXIX. tc. egyes rendelkezéseinek liberálisabb módositása érdekében;

enyhitendő lenne főleg a *rendelethez tartozó utasitás 2. szakaszában megállapitott (a kedvezmény alapjául szolgáló) jogalap 30%-ról 15 %-ra.* Keresse meg továbbá a pénzügyminisztériumot aziránt, hogy az 1927. évi 200/P. M. sz. rendeletben *toldalék-épitkezésekre és emeletes ráépitésekre megállapitott adókedvezmények a tatarozási rendelet lejártáig (1933. december végéig) végrehajtott épitkezésekre ujból kiterjesztessenek.*

Kerestessék meg végül a pénzügyminisztérium, hogy

az ily adókedvezmények kieszközlésére szükséges eljárások leegyszerüsittessenek

és az épiteni óhajtók mindennemü zaklatástól, felesleges időpazarlástól megkiméltessenek; az illetékes adóhivatali szakközegek pedig *utasittassanak arra, hogy az épitkezési adókedvezményekkel kapcsolatos ügyeket a lehető legnagyobb előzékenységgel és gyorsasággal intézzék el.*

A javaslat harmadik része azokat az utakat jelöli meg, amelyek

az épület-átalakitásokra és tatarozásokra szükséges kölcsönök ötéves keretben történő biztositása

érdekében szükségesek és megvalósithatók. Ezeket az intézkedéseket három pontban sorolja fel *Becsey* Antal javaslata.

a) Intézzen a Polgármester ur sürgős felterjesztést a kormányhoz aziránt, hogy

az OTI és MABI öregségi és rokkantsági dijtartalékának törvényesen engedélyezett 30 százaléka az ily épitő munkálatok céljaira haladéktalanul engedélyeztessék;

c) Intézzen felterjesztést a kormányhoz, amelyben

a LÁB épitőkölcsöneinek abbamaradt folyósitását szorgalmazza az épitőipar foglalkoztatása érdekében.

Becsey Antal javaslata, amelyet most tanulmányoz át a polgármester, városházai körökben nagy feltünést keltett és *bizonyosra veszik, hogy a javaslatnak nem egy pontja a közeljövőben meg is fog valósulni.* A főváros mértékadó körei, akik tisztában vannak az előterjesztés nagy horderejével, hangoztatják, hogy *Becsey* Antal javaslata *nemcsak megvalósitható a gyakorlatban, hanem azt a legsürgősebben meg is kell valósitani a főváros egzisztenciális bajokkal küzdő iparossága — a legstabilabb és legmegbizhatóbb adózó réteg — érdekében.* A magyar vállalkozó-iparosság érthető várakozással tekint annak a javaslatnak sorsa elé, amellyel nem egy teoretikus, hanem a gyakorlati élet sulyos szavu egyénisége próbál segiteni a mindent elemésztő és mindent megdermesztő épitőipari válságon.

KORÁNYI és FRÖHLICH

vasszerkezet, fémportál, napellenző és redőnygyár

TELEFON: 32—3—76. **BUDAPEST, VIII., KISFALUDY-UCCA 5.** TELEFON: 45—9—86.

GYÁRTMÁNYAINK:

SZABADALMAZOTT RÁCSOSREDŐNYÖK
ACÉLREDŐNYÖK
FAREDŐNYÖK
VÁSZONREDŐNYÖK
NAPELLENZŐK
SÖTÉTITŐ FÜGGÖNYÖK
BOSTVIGH-RÁCSOK
FÉMPORTÁLOK
STB.

AUSZTRIÁBAN
BULGÁRIÁBAN
JUGOSZLÁVIÁBAN
CSEHSZLOVÁKIÁBAN
OLASZORSZÁGBAN
ROMÁNIÁBAN
TÖRÖKORSZÁGBAN
ÉS EGYPTOMBAN

közismert a **KORÁNYI-REDŐNY,**
mely **árban és minőségben**
UTOLÉRHETETLEN!

Időszerü problémák a Mérnök- és Épitész-Egylet szakosztályi ülésén

— Árkay Aladár elparentálása — Az Eskü-tér rendezése — A Pasaréti mintatelep kritikája —

Százszámra jöttek el épitészeink. Érdeklődnek müvészeti közügyek iránt mint hogyha egyébként teljesen meg volna az egyensuly. Mintha nem is volna igaz, hogy a század közül csak egynek-kettőnek van ideig-óráig tartó elfoglaltsága és keresete. Dicsérni kell ezt a lelkességet és buzditanunk kell arra, hogy csak tartsanak ki épitészeink az imponderábiliák, a lelki és művészi értékek magasra tartásában.

Napirenden az Eskü-tér rendezésének tervbemutatása volt. *Reischl* Gusztáv készitett egy nagyszabásunak gondolt tervet, a belvárosi templomnak és környékének művészi elhelyezéséről. Az előadást megelőzőleg *Orbán* Ferenc elnök, kegyelettel emlékezett meg a napokban elhunyt kiváló épitőművészről, *Árkay* Aladárról, aki különösen *a templomépitészet* terén remekelt és aki éppen pályája végén, érett korában csodálatos lendületet tanusitott egyéni modern művészetében.

Az állva hallgatott kegyeletes szavak után dr. *Bierbauer* István emlékedett szólásra, megemlitve, hogy a Városmajorba kerülő templom összes terveivel készen volt elhunyt művészünk, akit a halál ugyszólván munkálkodás közben ért. Inditványozza, tegye meg az Egylet az összes lépéseket, amelyek az Árkay-féle tervhagyaték mielőbbi megvalósitását célozzák. Az inditványt egyhangulag fogadták el.

Reischl Gusztáv kivételes szorgalommal áldozott időt és munkát *az Eskü-tér elrendezésének* megtervezésére. A templom egyik tornya felé, illetve oldala felé az Eskü-téri hid járópályáját kiegésziteni kivánja, a másik oldalon pedig a toronyhoz szépen elgondolt árkádok csatlakoznak, amelyek L alakban fordulnak ugy, hogy az Eskü-téri hidpillérnek ellensulyozására ilyen árkád-torony kerül a Dunáról nézett baloldalra. Igy a Duna felől nyilt sétahely keletkezik, nagy átiveléssel a Piarista-épület alulhajtó ivének megfelelően. Az árkádok maguk fedett sétahelyet jelentenek és a szerző szerint elfödik azt a jelenleg igen kellemetlen sziluettet, amelyet a tér mögötti házak különböző, ugrásszerü magasságai adnak. A vetitett képekben bemutatott tervet tetszéssel fogadták a jelenvoltak.

Dr. *Hültl* Dezső müegyetemi rektor szólott e tárgyhoz, megállapitva, hogy elhatározott megoldás utólagos változtatgatásából sohasem kerülhet ki érett és megtámadhatatlan eredmény. Annak idején kimondották a belvárosi templom lebontását. Mindent e határozat értelmében intéztek el körülötte és most fenn akarják mégis tartani. Ebből már nem lehet jó terv. Még legjobb volna, ha eltolnák, ennek csak az lehetne az akadálya, hogy az épület szerkezetileg nem kifogástalan; egyes pillérei repedéseket mutatnak. Egyébként Reischl Gusztáv elgondolása szép is, jó is. Helyes az árkádos gondolat, amely szabályos teret eredményez, csak kár, hogy egyszersmind el is aprózódik a tér. Ami a nyugtalan sziluett kiegyenlitését illeti, ezt nem lehet az árkádok utján elérni, mert hiszen az árkádok fölött változatlanul tovább nyugtalankodnak ezek a körvonalak, amelyeket különösen a Pucher-féle ház 30.00 méteres magassága tesz el nem viselhetőkké.

Az Erzsébet-emléket ne állitsák a Duna partjára. Nem lehet ugyanis háttal a Dunának helyezni és a város felé való hátulnézet még elviselhetetlenebb. Hültl Dezső igen érdekesnek mondja Reischl Gusztáv gondolatát, amelyet azonban, nagy költségeinek dacára, nem tart célhoz vezetőnek.

Jablonszky Ferenc megerősiti Hültl Dezső megállapitását: annak idején sokat foglalkozott Steindl Imre vezetése mellett a belvárosi templom épitőmunkálataival és láthatta ő is, hogy a boltozatokon óriási repedések voltak. A templom hátsó, gótikus részét tartja csak müemléknek. Ezt a müemlékszerü részt pontosan fel kellene venni, minden egyes kőnek méreteit feljegyezve és azután alkalmasabb helyen az egész ujból felépithető. A Reischl-féle tervet egyébként érdekesnek mondja a felszólaló is. A templomot mai helyén nem igen lehet meghagyni, de az eltolásról mégis le kell mondani. Az Erzsébet-emlék ugy helyeztessék el, hogy később a templomnak felmérés és ujraépités utján való áthelyezésének ne álljon utjában. *Hültl* Dezső reflektálva Jablonszky szavaira, hangsulyozza, hogy nemcsak a hátsó része, hanem a templom egésze müemlék. A barokk rész ép oly szép és jellemző, mint a szentély egész architekturája. Különösen szép a belső ivek és boltozatok játéka. Az egyik toronyban román rész mutat a templom régiségére. Nem annyira a müértéke, mint inkább az a körülmény teszi számunkra becsessé, hogy Pestnek ez a templom ugyszólván egyetlen sok évszázados épitészeti emlékműve.

A vendégek, köztük nagy számmal hölgyek, tovább is megmaradtak az ülésteremben, mert az uj téma, a *pasaréti villatelep* vitája mindnyájukat érdekelte.

Az egyetlen „vitázó" *Sándy* Gyula müegyetemi professzor volt. Előadásának megállapitásai fölött persze tovább lehetne vitatkozni. Azon kezdi, hogy ő maga teljes elfogulatlansággal szólhat a tárgyhoz, mert közel negyven éves működése egész idejében sohasem mutatkozott a kimondottan történelmi stilusok barátjának.

Mint elfogulatlan biráló elsősorban meglepődött azon, hogy az egyes tervezők a munkáik bizonyos részleteire mentséget véltek találni abban, hogy az épittetővel nem lehetett birni. Már pedig egy müvelt emberről fel lehet tételezni, hogy valahogyan mégis csak hozzászólhat a számára épülő ház dolgaihoz. Esetleg kivánhat olyan konyhát, amelyben nem kell épen maroknyi területen automata mozgásokat végeznie a háziasszonynak, vagy szakácsnénak, hanem talán jólesik egy pár lépésnyi teret is meghagyni. Lehet ez egészségügyi séta is és nem kell okvetlen mindössze három négyzetméterre szoritkozni. Azok a régi butorok sem okvetlenül szolgálnak rá a kidobatásra és lehet elképzelni olyan épittetőt, aki nem kivánja feltétlenül a csőbutorokat. Az ablakelrendezések modern sablonja sem lehet dogma. A korlátozások vizszintes rudazása sem. Ez utóbbi annál kevésbé, mert valóságos létrát alkot, amelyen gyermekek fölmászhatnak és szerencsétlenül járhatnak. Felszólaló elképzeli azt, hogy még hatósági tilalom is érheti ezt a létraszerü korlátrendszert valahogyan ugy, mint ahogy a lépcsők kézfogólécére gombokat kiván az előirás a lecsuszkálás kivédésére.

Idáig szólott az *épittető* szempontjáról. Másik hivatása a tervezőnek az, hogy *épületét a környezetbe* illessze be. Minden helyre más-más épület illik. A hegytetőn talán helyesebb a tetős megoldás, mig Hollandia tengerparti épületeit ign jól el tudja képzelni vizszintes tetőkkel. Az ikerházak tervezői bocsánatot kértek, mert alkalmazkodniok kellett a szomszédjukhoz, pedig ez az alkalmazkodás inkább erény. Nem kell okvetlenül nagyot ütni a szomszéd tervezőn. *A pasaréti telep sokszinüsége és a klinkertéglának zavaró alkalmazása bánt és zavaros képet ad.* De miért is kellett az ikerházakat két különböző tervezővel koncipiáltatni. Budapest klimája nem igen alkalmas a homlokzatok szines megoldására.

Harmadik hivatása a tervezőnek ambicionálni azt, hogy *oly épületet épitsen, amely évek sora után is friss marad, monumentális, emlékszerü.* Még a kislakásos ház is épithető szolidan és ugy kell épiteni, hogy száz év mulva is elismerjék a mütörténészek a munkánk értékét. Bármennyire ócsárolták elődeinket az „utánzásaik" miatt, ma is rá tud mutatni azokra az épületekre, amelyeket Petschauer vagy Hauszmann, vagy Schmal, vagy Lang nevü „utánzó" épitész tervezett. Ezek bizony valamennyien egyéni, értékes munkák. A mi mai legmodernebb épületeink azonban annyira egyformák, hogy 25 év mulva már egyik tervező nevére sem lehet ráismerni. Amellett az időjárás is megcibálja ezeket az épitményeket, amelyeken nagy vakolt felületek vannak, minden hézagosztás nélkül. Már pedig, ha nem nemes anyagból készül a felület, igen hamar mutatkoznak az időjárás rombolásai. A vakolt felületen meglátszik feltétlenül, hogy nem egyszerre készült. A kőporos vakolatokat rövidesen rovarok, pókok foltozzák be. A lapos tetők állitólag növelik a kert-területet, de a telep házainak plateauira bizony nem lehetett felmenni, hacsak tüzoltólétrával nem. Tehát nem nyerjük vissza a területet. Az épület párkányt kiván akkor, hogyha a lapos felület a párkány felé eséssel készül. Esőcsatorna is, eresz is szükséges akkor. A sarokablak különösen kedvenc motivuma a modernségnek. Állitólag teljesen szabad kilátást nyujt; de ez tévedés arra az időre, amig az ablak be van zárva. Ugyanis az évnek legnagyobb részében zártak az ablakok és akkor a sarkon mégis csak kilátást elfogó ablak-keretrészek vannak. Ezért helyesebb volna letompitott sarokablakokat, vagy körives alaprajzuakat ugy készitení, hogy átlós irányban üvegezett felületet kapjon a szem. Helyteleniti a felszólaló konyhával közös légterületet alkotó mosókonyha elrendezését is, amelynek nem nagy jövőt jósol. Az a régi légfütéshez való visszatérés nagyon meggondolandó, mert azok a légcsatornák megtelnek porral, korommal és igen nehezen tisztogathatók, ugyhogy rövidesen a szoba levegője fog megtelni pörkölt porral.

A jövő ülésre *Orbán* Ferenc jelzi a modern épitkezésre vonatkozó reflekszióit, de már most hangsulyozza, hogy ezek a modern architekturák ép ugy tükröztetik a megalkotóik karakterét, ha ugyan van karakterük. Az igaz művész minden téren érezteti az egyéniségét és a modern architektura máris ott tart, hogy a nemzeti jelleg is megérződik rajta. A francia épitészek munkáit helyesen itélő szem azonnal megkülönbözteti például a németekétől. *E.*

Építőmesteri és kőmüvesmesteri vizsgára előkészitenek nagy gyakorlatu épitőmesterek. VII., Szent Domonkos u. 19 I. 9. Jelentkezés: d. u, 3-tól 7-ig.

Tüzelésre alkalmas
kátránypapir 2 vagonnal olcsón eladó.
VII., Egressy-ut 34. 3942

Közönséges tömör falitéglákat árusító részvénytársaság
Budapest, VI., kerület, Andrássy-ut 27. szám. — Telefon: Aut. 276—53, 276—54.

FŐVÁROS

Mi ujság a városházán?

Meddig várjunk még?

Lapunk legutóbbi számában megirtuk, hogy a budapesti kereskedelmi és iparkamara az épitőipari tevékenység fokozása érdekében érdekképviseletközi értekezletet tartott, amelyen az összes épitőiparok megbizottjai és kiküldöttjei jelen voltak. Számtalan reális és a mai pénzügyi adottságok figyelembevételével megvalósitható javaslattal szolgáltak, felhivták az illetékes hatóságok, sőt a főváros polgármesterének figyelmét erre az értekezletre, hogy különösen a házak tatarozásával kapcsolatban és a magánépitkezések megindításának alapfeltételeként jelentkező engedélyezések tekintetében milyen reformokra van szükség. Ugyancsak szóba hozták az épitésügyi szabályzatnak a mai modern épitkezési követelményeknek megfelelő revizióját is, és jólehet, már mintegy két hete annak, hogy ez a nagyjelentőségü értekezlet lefolyt, semmi komolyabb hirt nem hallottunk arról, hogy ezekben az elengedhetetlenül fontos és sürgős kérdésekben valamelyes komoly lépés történt volna.

Természetesen tudatában vagyunk annak, hogy az ilyen nagyfontosságu kérdések elintézése nem nyer órák alatt elintézést. De mivel a legutóbbi idők példát mutattak arra, hogy kormányzatunk és közigazgatásunk sokszor bámulatosan gyorsasággal tud rendeleteket kibocsátani és a pénzügyek terén szinte naprólnapra ujabb és ujabb adóemeléseket produkálni, ugy hisszük, hogy a mai válságos munkapiaci helyzet mellett nem vagyunk tulkövetelők, ha az illetékesektől ebben a kérdésben ugyanazt a gyorsaságot várjuk és kérjük.

A városháza összes ügyosztályaiban, amelyeknek hatáskörébe az épitkezési munkák megindítása tartozik, siri csend honol és még szó sincs arról, hogy azoknak legalább versenytárgyalások utján való meghirdetését tervbe vették volna. Már pedig fölösleges arról külön beszélnünk, hogy a legfőbb ideje lenne ezeket meghirdetni, mert amig a munkálatok kivitelre kerülnek, már a tavasz közepébe érkezünk. Fölösleges számitgatnunk, hogy a versenytárgyalások meghirdetésétől azok odaitéléséig kb. 2 hónap kell és nyugodt lelkiismerettel jelenthetjük ki azt, hogy nincs időnk a további halogatásra, mert április közepénél előbb a most meghirdetett munkálatokat ugysem tudnák megkezdeni. És ha a termelő munka szempontjából egyelőre nem is jelentene nagyobb változást a beruházó programban felvett tavaszi munkálatok meghirdetése, mindenesetre lélektani szempontból rendkivül nagy jelentősége volna, mert a kétségbeesés határán álló épitőiparosságnak valamelyes lelki megnyugvást nyujtana. Már pedig a bizalom ébrentartása és a munkába vetett remény hangoztatása pozitiv események — a jelen pillanatban munkaalkalmak — nélkül: elképzelhetetlen. Ugy véljük, hogy a főváros polgármesterének elsősorban kötelessége, hogy e termelő ágnak bizalmát és munkakedvét épségben megtartsa, mert hiszen ez lehet csak egyedüli alapja annak az adó- és költségelőirányzatnak, amelyre a főváros egész büdzséjét ebben az esztendőben felépitette. (h)

Gallina Frigyes lett a főváros racionalizálási biztosa

A főváros adminisztrációs ügyeinek teljes reorganizációja szükségessé tette racionalizálási biztos kinevezését. A napokban jelent meg a polgármester kinevezése, amellyel Gallina Frigyes tanácsnokot bizta meg ezen ügykörrel. A tanácsnok február 15-vel kezdi meg működését. Reméljük, hogy Gallina tanácsnok ebben a felelősségteljes pozíciójában ugyanavval a készséggel és munkakedvvel fog működni, mint az elnöki ügyosztály élén. Hisszük, hogy különösen azokat a fölösleges bürokratikus és adminisztrációs eljárásokat fogja a tanácsnok első sorban és a legrövidebb idő alatt revizió alá venni, amelyek a produktiv termelést a multban és a jelenben is megakadályozták.

Tiltakozik az épitőiparosság a MABI és az OTI dijtartalékainak a törvénytől eltérő felhasználása ellen

Lapunk legutóbbi számában már megirtuk, hogy a MÁV beruházása részére 12 éven át 10 milliót, összesen 120 milliót kér az OTI és MABI dijtartalékaiból, amelyet a beruházási program keresztülvitelére akar igénybe venni. Arról is beszámoltunk már, hogy az épitőipari érdekképviseletek egyhangu határozattal tiltakoztak az ellen, hogy ezeket a dijtartalékokat a törvénytől eltérő célokra használják fel. Bár minden vitán felül áll, hogy a MÁV beruházás rendkivül fontos közgazdasági probléma, amelyet épen a válságos pénzpiaci helyzet miatt nem volt képes keresztülvinni, ami viszont a magyar gépgyárak foglalkoztatásánál jelentkezik mint legsulyosabb munkahiány, mégis kénytelenek vagyunk megállapitani azt, hogy amikor az ipar ezeket az ujabb és magas szociális terheket vállalta, a törvény kodifikációjánál leszögezte kivánságát, amelyet a kormány is magáévá tett. Mert a törvénybe is bevették azt a kitételt, hogy az öregségi és rokkantsági dijtartalékok 30%-a épikezésekre forditható. Ugy véljük, felesleges ez alkalommal hangsulyozni azt, hogy az épitőiparnak talpraállitása, illetve munkával való ellátása közgazdasági vonatkozásban is milyen nagyjelentőségü és éppen ezért tiltakoznunk kell még a gondolata ellen is annak, hogy a törvényes rendelkezések ellenére elüssék őt jogaitól és munkaalkalmaitól.

Vajna Ede távozik a közélelmezési ügyosztály éléről?

Városházi körökben napok óta makacsul tartja magát az a hir, hogy Vajna Ede tanácsnok távozik a VIII. ügyosztály éléről és Csupor József tanácsnoknak egykori ügykörét veszi át. Az ügyosztály vezetését, hir szerint, Muzsikó István tanácsnokra, a IX. kerület elöljárójára bizzák, aki főjegyző korában már hosszu éveken keresztül tevékenykedett a közélelmezési ügyosztályban. A tanácsnokváltozással egyszersmind az ügyosztály átszervezése is aktuálissá válik. **Különösen fontos lenne az épitkezések ügykörét a szakkörökben is már rég óhajtott centralizáció utján megoldani,** mert az ügyosztálynak ezen decentralizált munkaköre adott okot arra a sok panaszra, amelyekről lapunk hasábjain is már annyiszor megemlékeztünk. Reméljük, hogy az uj tanácsnok különösen sulyt fog helyezni a felügyelete alá tartozó üzemek közszállitási munkálatainál a Közszállitási Szabályrendelet szigoru betartására. Vajna Ede tanácsnok azonban, az információ szerint, nem távozna a főváros kötelékéből, noha erre a szolgálati idejéből itélve, szakkörökben már számitottak is, hanem helyettes alpolgármesteri hatáskörrel a kisebb fizetésü alkalmazottak személyi ügyeinek intézésével bizzák majd meg. Teljesen értheteten ez az elgondolás, annál is inkább, mert a főváros fokozott takarékossága mellett, semmi szükség sincs arra, hogy az uj fővárosi törvény ellenére, ujabb állásokat kreáljanak, amikor a másik oldalon viszont racionalizálási biztost nevezzenek ki az ügyvitel egyszerüsitése érdekében. Erre az állásra semmi szükség nincs és ugy véljük, hogy meg kell szüntetni azt a gyakorlatot, hogy minden nyugdijra megérett tanácsnoknak erőnek-erejével egy ujabb, igen jól dotált állást akarnak szervezni.

Megszüntetik a házimühelyeket

A legutóbbi napokban tartotta ülését az üzemellenőrző bizottság Eber Antal elnöklete alatt. Ezen az értekezleten tárgyalták a 113 házimühely ügyét. Az értekezlet foglalkozott az időközben elkészült üzemi alosztály jelentésével, amely részletesen feltüntette ugy a mühelyek természetét és munkakörét, mint a foglalkoztatott munkások számát is. Nem könnyü feladata van a bizottságnak, mert két rendkivül fontos érdeket kell összeegyeztetnie: egyrészt figyelemmel kell lennie a főváros anyagi érdekeire és a mühelyekben alkalmazott munkások szociális helyzetére, másrészt számba kell vennie a főváros ipa közel egy évtized óta tartó sulyos panaszait, melyeket a házimühelyek illegitim versenye váltott ki a kisiparosságból. Reméljük azonban, hogy Eber Antal, aki egyébként a budapesti Kereskedelmi és Iparkamara elnöke is és különösen a közüzemek ellen évek óta szivós és eredményesnek látszó munkásságot fejt ki, ebben a nehéz kérdésben is meg fogja találni a módot, amellyel e sulyos kérdés közmegelégedésre megoldható.

HIREK

Az OTI és a főváros azonnal hozzáláthat az épitkezések megindításához

Szalay Mihály dr. volt biz. tag beadványt intézett a polgármesterhez és ebben megmutatja azt a lehetőséget, amelynek alapján épiteni lehet. Az OTI az öregségi biztositási alapból a legujabb terv szerint nem házakat fog vásárolni, hanem telkeket szerez és ezen kiskásos, egy-két szobás házakat fog épiteni. Szalay szerint a fővárosnak van elég telke, amely beépitésre megérett, tehát az OTI vegyen át 20—30 millió pengő értékben fővárosi telkeket és azonnal fogjon hozzá az épitkezéshez. A főváros a kapott pénzből ugyancsak bérházakat, esetleg más hasznos középületeket emelhet. Ezzel az egyszerü megoldással el lehet érni azt, hogy ugy a főváros, mint az OTI rögtön hozzálássanak az épitkezéshez. A kivitel módját is megmutatja a beadvány. A két testületnek együttes ülést kellene tartani, ide teljhatalommal felruházott megbizottakat küldenének ki. Az együttes ülés után három hónappal már ki lehetne irni az épitési nyilvános, általános és minden korlátozástól mentes pályázatokat és még a tavasz beköszöntése előtt megindulhat a munka. A főváros most akarja leépiteni a bürokratizmust, az OTI nem akar hosszasan tárgyalni, tehát megvan a lehetőség a gyors intézkedésekre.

Balesetbiztositási munkabérbevallások. A balesetbiztositási járulék kivetésének alapját az év folyamán kifizetett munkabér képezi. Ezért az Országos Társadalombiztositó Pénztár igazgatósága a munkaadókhoz munkabér bevallási lapokat küldött szét azzal, hogy azokat február hó 15-ig kitöltsék és visszaküldjék. Ezen lapok kitöltése, illetve a kifizetett munkabér összeállitásánál nagy gondossággal kell eljárni, mert a helytelen adatszolgáltatásból kifolyólag a munkaadók saját hibájukból sulyos járulékkal lesznek megterhelve.

Az uj vidéki házak harmincéves adómentességéért országos mozgalomi indul, amelynek élén több vidéki kereskedelmi és iparkamara, ipartestület, valamint épitőipari érdekképviselet áll.

A debreceni uj lövölde épitésének folytatására a debreceni kereskedelmi és iparkamara uj akciót inditott. A polgármester, akihez felirattal fordultak, most visszairt a kamarának, hogy járjon közbe a hatáskörébe tartozó pénzintézeteknél és birja rá azokat, hogy a szükséges 150.000 pengőt folyósitsák a városnak, mert ebben az esetben azonnal megindulhat a lövölde épitése.

A debreceni postapalota felvételi helyiségének vakolati munkálatait csak tavasszal lehet elvégezni. A késedelem az abnormális időjárási viszonyoknak tudható be.

Február havi adóvallomáshoz mérleget kell mellékelni és ebből a célból a könyveket rendbe kell hozni. „Adózás és Könyvelés" c. rovatunk vezetője: Barcza Béla, Budapest, VI., Podmaniczky u. 51. Telefon: A. 137—84, könyvek rendbehozását, mérleg revizióját vagy elkészitését előfizetőinknek méltányos honoráriumért vállalja.

A kormány megszüntette a vasuti és hajózási felügyelőséget és a szegedi államépitészeti hivatalt

A kormány tagjai kedden minisztertanácsra gyültek egybe, amelyen elhatározták a *m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség megszüntetését* és a kiadandó kormányrendeletnek a kereskedelemügyi miniszter által előterjesztett tervezetét. — Felmerült a minisztertanács előtt az az elgondolás is, hogy *a folyammérnöki és kulturmérnöki hivatalok egymással egyesittessenek.* Most ugyanis kilenc folyammérnöki és nyolc kulturmérnöki hivatal működik és takarékossági szempontból egységesitésük előnyösnek látszik. Ez a kérdés a legközelebbi időben kerül döntés alá. — Egyidejüleg *elhatározta a minisztertanács,* hogy *május elsejével megszünteti a szegedi államépitészeti hivatalt, ügykörét pedig a Szentesen eddig kirendeltségként működő és az elhatározott intézkedés folytán államépitészeti hivatallá fejlesztendő hivatalra ruházza át.*

Épitészeti tanácsadóval egybekötött épitészeti kiállitás. A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet mü- és középitési szakosztályai az épitőmunka föllendítésére széleskörü épitési propaganda-mozgalom megindítását határozta el. A mozgalom keretében egy ingyenes épitészeti tanácsadóval egybekapcsolt épitészeti kiállitás is létesül a Technológiai és Anyagvizsgáló Intézet József-körüti termeiben. A kiállitás rendező bizottsága felkéri mindazon épitőipari cégeket, amelyek a kiállitáson részt óhajtanak venni, hogy e szándékukat legkésőbb február hó 18-ig a Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet (IV., Reáltanoda u. 13/15.) Épitési Propaganda Bizottságának helyiségében (fdsz. 1.) bejelenteni sziveskedjenek. Hivatalos órák hétköznaponkint d. u. 2—5-ig.

A szombathelyi Operni-uccai vashid helyett vasbetonhidat akar épittetni a város. A már elkészült tervek szerint a vasbetonhid elkészitése mintegy 47.000 pengőbe kerül.

A Nemzeti Bank debreceni fiókjainak uj palotáját rövidesen felépitteti. A Nemzeti Bank most arra kérte a várost, hogy május elsejére mondjon fel a régi házakban lakóknak, hogy a város által adományozott telek az épitkezés céljaira rendelkezésre álljon.

A szegedi épitkezések elmult évi statisztikája meglehetősen szomoru képet mutat. Szeged területén 1931-ben mindössze 356 lakóház épült, amelyből a város belterületére csak 90 esik. A helyzet az, hogy Szegeden igen sok az épitkezési kérvény, viszont a tervekből alig valósul meg valami.

A Kecskemét—Lajosmizse közötti motorvonat megindítására komoly tárgyalások indultak meg. A kecskeméti motorjárat megindításának legfőbb akadálya, hogy az állomáson nincs megfelelő motorszin.

(—) **Az izr. hitközség most felépült Hősök templomának és kulturházának** mükő-, szobrász- és belső kiképzési munkáit Vágó László és Faragó Ferenc müépitészek tervei és rajzai alapján Rákos Manó szobrász végezte, a tervező épitészek és épittető teljes megelégedésére.

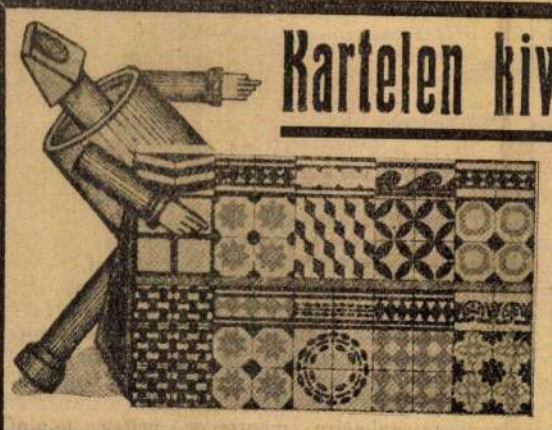

Kartelen kivüli cementárugyár!

Cement- és mozaiklapokat

bármilyen mennyiségben és teljesen száraz állapotban, hófehér kivitelben is legolcsóbban szállit

ADLER ÉS GLATZ

PESTERZSEBET. Telefon: J. 43-8-94,

CÉGVÁLTOZÁS.

Fried és Benedek cég felszámolás alatt lévén, ugy a parkettagyártást, mint a padlózási vállalatot

BENEDEK SÁNDOR

parkettagyáros, a Fried és Benedek cég volt társtulajdonosa

KARTELLEN KIVÜL

saját törvényszékileg bejegyzett cége alatt változatlan terjedelemben folytatja tovább.

A kézmüvesipar kivánságai a közszállitásokkal kapcsolatban

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara legutóbbi teljes ülésében foglalkozott a kézmüvesipar sulyos helyzetével. Az előterjesztett határozati javaslatokhoz *Lajtha* Rezső lev. tag, az O. K. T. társelnöke felszólalván a következő pontokban foglalta össze a kézmüvesipar legfontosabb kivánságait a közszállitásokkal kapcsolatban: *Kereseti alkalmakat* kell biztositani a kézmüvesiparosság részére. Orvosolni kell *a közszállitás terén állandóan tapasztalt sérelmeket. — A közszállitási szabályzatot meg kell reformálni* olyan formában, hogy az intézkedő tisztviselők az átvevő közegek mulasztásaiért felelőssé tétessenek. — A közszállitásnál az iparosok megkaphassák a többlet költségeket és a kamatveszteségüket akkor, amidőn elkészitett munkák átvétele a hatóságok miatt hónapokig késik. — A *közszállitások elosztásánál a kisipar részére nagyobb százalékos kvótát biztositassék,* és a jelenleg uralkodó sajnálatos mellőzéseknek véget kell vetni. — Az *iparfejlesztési törvény* sürgős életbeléptetése.

A Sopron-lövői késgyárat kibővitik és modernizálják. Uj gyártelep is készül, amelynek munkáit már a tavasszal megkezdik.

ÉRDEKELTSÉGEK— EGYESÜLETEK

A Mérnöki Kamara felterjesztése a kormányhoz. A Mérnöki Kamara választmánya utolsó ülésén elhatározta, megismétli azt a kormány hivatalbalépése alkalmával már kifejezésre juttatott kérelmét, hogy közvetve, vagy közvetlenül jövedelmet hajtó beruházásokat inditsanak és ezek költségeinek fedezetéül az állam által hozzáférhető minden olyan jövedelemforrást igénybe vegyen, amelyek felhasználása más exisztenciális érdekeket nem érint.

Az Épitőmesterek Ipartestületének előterjesztése az épitkezések megkönnyitése érdekében. Az Épitőmesterek Ipartestülete legutóbbi elöljárósági ülésén tárgyalta Sógor József három javaslatát, amelyeknek taggyülésre kitüzését kérte. A javaslatok a következők: a) Rendelet adassék ki arra nézve, hogy az épitési engedélyeket kiadó hivatalok előzően birálják el, milyen minimális képesitéssel biró kivitelező szakértő végezze az épitkezést; b) Házilagos épitkezéseknél, melyeket alkalmazottakkal végeztet az épitkező, az adóhatóság a megtakaritott vállalkozói hasznot erősen adóztassa meg; c) Az épitő anyagok forgalmiadója töröltessék el. Az elöljáróság Sógor József javaslatát kari érdeknek találta, ezért elhatározta, hogy az elnökség a szükséges javaslatokat a saját hatáskörében megteszi és az előterjesztéseket az illetékes hatóságokhoz juttatja el.

TERVPÁLYÁZAT

Kápolna tervpályázata

A pécsi r. kath. egyházközségek Pécsett a központi temetőben létesitendő róm. kath. kápolna megtervezésére pályázatot hirdet. A benyujtási határidő március 12-én (szombaton) déli 12 óra. Részletes épitési programot, pályázati hirdetményt és 1:500 méretü helyszinrajzot Pécs város mérnöki hivatala ditalánul adja ki a pécsi pályázóknak, mig vidékre postaköltség előzetes beküldése ellenében küldi meg.

Külkereskedelem

A **Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarához** (V., Alkotmány u. 8.) a legutóbbi napokban külföldről az alábbi üzleti érdeklődések érkeztek.

Árukeresiet: Montreal, P. Q.: fürdőszoba keramik.

Árukinálat: Barcelona: textilfesték. — Chicago: mahagoni, spanyol cédrus és egyéb tropikus keményfa, fürészelt és rönkfa.

Képviselőt keres: Tilburg, Hollandia: analinfesték.

A VI KER. SZIV-UCCÁBAN

ipari és üzleti célokra alkalmas

földszintes házak

eladók esetleg kiadók.

A TELKEK BÉRHÁZAK ÉPITÉSÉRE IS MEGFELELŐK.

Cim: **a kiadóhivatalban,** avagy telefon: 31-3-13. 3945

Árkay Aladár

A-29-65

Ugy a sikbeli, valamint térbeli ornamentikája értékes motivumokban bővelkedik ugyan, de az összbenyomás nem kelti fel bennünk a harmonia megnyugtató és kielégitő érzetét.

Az épület tagozása tulságosan nehézkes, nélkülözzük a „villa“ jellegzetes könnyedségét, ennek pedig egyik oka abban is rejlik, hogy a földszinti elfogadó helyiségek belső térarányai tulságosan nyomottak és ez természetszerüleg kifejezésre jut a homlokzaton is.

A szin alkalmazása az architekturában, különösen ilyen rendeltetésü épületnél, kivánatos dolog és gyönyörködtet, — de csakis, ha diszkrét.

Igaz ugyan, hogy minden uj épületet két évig — a mig megkapja az időtől a maga patináját — elfüggönyözve kellene tartani, hogy a szinek a maguk nyerseségében letompuljanak és való igaz, hogy Árkay műve is egy-két esztendő zománcza után fog csak veszteni érdességéből és nyerni szinhatásában, azonban mégis tulzottnak tartjuk, — noha igaz matériából való -- a sik felületek szinezését. Pedig az architektura alapigazságai közé tartozik, hogy a sik felületeknek nyugodt hatásuaknak kell lenniök.

A mi eddigi „magyar stilusunk“ ornamentikájával leginkább csak a sikban mozgott. Árkay bátran nekivág a térnek is és igen érdekes pillon megoldást mutat be a főhomlokzaton, melynek tagadhatatlanul van magyaros ize.

Kevésbbé sikerültek indoasszir utánérzésü földszinti erkélyoszlopai.

Ott, a hol a műipar terrénumába csap át művészete, egynéhány fényes apróságot produkál, igy a kovácsolt vas dolgok, a Hall famunkája, a sarok szalon köralaku stucko mennyezete, a kandallószerü fütőtesttartó : mindmegannyi kedves bijou, mindmegannyi eredeti ötlet.

Kár, hogy az eredetiség keresése nagyon is szembeötlő és ennélfogva a lakás összbenyomása vibráló érzést vált ki a szemlélőből.

Különösen megkap ez az érzés a földszinti erkélyes szobában, a hol a mennyezet egy igen nyugtalan rajzu és arany szinü mintával van boritva.

Mindent összevéve, Árkay művei a „magyar stilus“ számára, érdekes kisérletezéseiért, már határozott nyereséget jelentenek.

Bobula János.

UJ HÁZAK.

E lapok objektiv kritika keretében fogják az egyes ujabb épitészeti müveket ösmertetni.

Örömmel jegyezzük fel itt mindazt, a mi szép és dicséretes, de nem hunyunk szemet a kifogásolni valók felett sem.

A sorozatot Árkay Aladárnak az Andrássy- és Aréna-út sarkán épült két villájával kezdjük.

Mindkettő hypernmodern mü és nekünk főleg azért érdekes, mert czéltudatosan törtet az eljövendő, ma még homályos régióju magyar stilus felé.

Szerzőnk a két villa közül az Andrássy-útit szereti jobban. Azt beczézi.

Nékünk kedvesebb a másik a maga rendkivül sikerült szinharmóniájával, mely a piros és zöld szinek összhatásából áll elő.

Ennek az épületnek meg van a maga korrekt szerkezeti strukturája, meg van a maga helyesen konstruált izom és csont vázának erős felépitménye és épen ezért rakódik le reá organikusan és kellő mérséklettel mindaz, a mi burkoló disz, mindaz a mi a szemnek, léleknek tetszetős ékitmény.

Igen sikerült a sarok erkély, valamint az Aréna-útra néző zárt erkély konfigurácziója.

De legsikerültebb a rózsamotivum diskrét szinezésü vonal vezetése. A specziális, már létező ősi magyar ornamentikának egyik karakteristikonja a rithmusos összefutás majd meg ismét szétválás. Ezt Árkay vonalvezetésében szerencsés kézzel és izlésesen alkalmazza.

Az egész épületen elömlik az egységesség nyugodt harmóniája, a mit az eddig felépült magyar stilusu épületek közül alig egyre-kettőre lehet csak elmondanunk.

Ez az épület egészen helyesen „belülről kifelé" épült és épen ebben rejlik organikus összhangjának titka.

Már az Andrássy-úti villáról nem mondhatjuk ezt el. A művész az ő sok mondanivalóját mind, egyszerre, egy lélekzetre mondja el nékünk és ez szertelenségekbe ragadja.

Az az érzésünk, mintha a becses és gondolatbő ornamentika kedvéért épült volna az épület. Mintha felületeket keresett volna, hogy fantáziája összes virágait azokon elhintse.

Modern Művészet
A-29-65 1905. I 1 sz.

Árkay Aladár

A-29-66

Az új ref. templom a Városligeti fasorban. Jeltelen cikk. Építő Ipar, júl. 6

1913

Kiadások öfrege

Bevételek öfrege

Többlet Kiadás mint Köv

azt sivval: nyolvarcy,

Budapest 1948 január

Árkay Aladár

A-29-67

Mohács városa fogadalmi templomot, városházat és nagy iskolát épít. Mindhármat *Árkay* Aladár tervezi.

Építő Ipar—
Építő Művészet
1926. 19. o.

TÖRV.TĚDVE
TÖRV.TĚDVE

Árkay Aladár

A-29-68

1913

A fasori református templom. Jeltelen cikk. Magyar Építőművészet, XI. 6.

C

BUDAPEST
24 13
62
Bb
Bb

A szülői ház és a gyülekezet

Csodálatosan Isten két intézményt létesített: a családot és az anyaszentegyházat.

Mert amikor a szülői házról beszélünk, az alatt az otthont, a családot értjük. Gyülekezet alatt pedig az anyaszentegyházat.

A mi Szentíráson alapuló hitünk szerint egyiket sem emberek találták ki, hanem a családot is és az egyházat is Isten rendelte és alkotta bölcs céljai szerint.

Az is nagyon csodálatos, hogy míg a családnak legfőbb isteni rendeltetése az emberi testi élet továbbvitele a földön, addig az egyház elsődleges feladata az ember lelki életének munkálása. Mert míg a családnak Isten azt a parancsot adta: Szaporodjatok, sokasodjatok és töltsétek be a földet, — az egyháznak így szólott: Hirdessétek az evangéliumot és tegyetek tanítványokká minden népeket.

De az is igaz, hogy a családnak is van lelkigondozói, gyülekezeti feladata és a gyülekezetnek is van családfenntartó, testi feladata is.

Meg van írva, hogy az első keresztyének éppen úgy összegyültek házanként is, mint a templomban. A lelki felébredt állapotnak egyik örvendetes jele az, amikor egy gyülekezetben már nemcsak a templomba jönnek össze, hanem házanként is. Pál is köszöntötte az egy-egy keresztyén „házában lévő gyülekezetet" is. De jelentette ez sokszor egyetlen családnak tagjait is. Az első három században, az üldözések idején nem is volt sokszor más mód, ahogy a gyülekezet élhette életét, mint csak csendben, elrejtve az egyes családokban. Így volt ez kétháromszáz évvel ezelőtt az üldözések idejében a magyar református nép életében is évtizedeken át sok helyen, amikor őseinktől elvették még a templomot is és börtönbe, gályákra hurcolták lelkipásztoraikat. De mégis élt Krisztus magyar református egyháza: a családokban.

Az apa volt a család papja Isten rendelése szerint. Hangzott naponta a kis házi gyülekezetben az Isten Igéje a drága kincsként őrzött és rejtegetett Bibliából és nem szünt meg az imádság. Nevelték gyermekeiket Isten félelmében és a Megváltó Úr Jézus Krisztus ismeretében a családi gyülekezetek. A hívő szülők tudták, hogy nemcsak nékik szól Isten kegyelmi ígérete, hanem Isten ígéri és adni kívánja gyermekeiknek is. (Csel. 16: 31.) És ők teljesítették hűséggel az Úrnak tett fogadást. Sokszor hosszú évtizedeken át tűrtek, szenvedtek, imádkoztak és vártak, mikor ismét összejöhetnek templomaikban a nagy gyülekezetben.

Mert Isten rendelte a családi körön túlnyúló, a maga nagyobb közösségében sok család hívő tagját egyesítő gyülekezetet, ahova Ő rendelt „evangélistákat, pásztorokat, tanítókat, diakónusokat", ahol közös hitben és szeretetben egyesülnek s Krisztus Fősége alatt s szeretettel egymásnak szolgálnak a tagok. A tanítók tanítják az evangélium „egészséges tudományát", a „váltság titkát", a pásztorok terelgetik, intik, vezetik, védik a nyáj kicsinyeit és nagyjait, a diakónusok felkarolják s testileg is táplálják a hívek adományából az éhezőket, elesetteket, betegeket. Egymásért élnek szeretetben a tagok. Mint egy nagy családban.

Ez volt, ez ma és a világ végéig a Krisztus gyülekezeteinek a feladata. Így is él az egyház, a gyülekezet ott, ahol „élő hitű" tagjai vannak. Akik újjászülettek, akikben Krisztus Lelke lakozik. Ahol nemcsak beszédben áll az Isten országa.

Az egyházat, a gyülekezetet rendelte az Úr arra, hogy ott az Ige, a Krisztusról szóló beszéd által újjászülessenek a lelkek. Ezek a megéledt lelkek, mint saját családjuk tagjai bizonyságtételükkel, krisztusi életükkel legyenek a családok élő hitre, krisztusi életre vezérlői.

Máshol viszont ott, ahol lelkileg halott a gyülekezet és csak egy-két családban világít még a „régi kegyesség", Isten felhasználja ezeket a családokat arra, hogy megéleszlői legyenek az egész alvó gyülekezet lelki életének.

A családot és gyülekezetet tehát egymás számára rendelte az Úr, hogy e kettő által óvja, növelje, éltesse, földi és örökéletre vezérelje mind testi, mind lelki életünket. *D. K.*

REFORMÁTUS HIRADÓ
Megjelenik minden hónap elején
Felelős szerkesztő és kiadó:
Deme László ref. lelkipásztor, Pécel
Csekkszámla: Ref. Híradó, Kisoroszi, 33.648.
Sylvester Rt., Budapest, XIV., Hermina-út 51.
F. v.: Schlitt Henrik

A te reformációd

TALÁN sok reformációi ünnepet megültél már. Hallottad, s talán büszke is vagy rá, hogy a te egyházad reformált, megújított egyház; tanításában, istentiszteletében, szervezetében megtisztítva emberi találmányoktól, visszaalakítva a bibliai mintára. De jutott-e valaha eszedbe, hogy mindez neked csak annyit használ, mint egy halálos betegnek az, ha kitatarozzák a házat, amelyben fekszik? A megújított házban éppen olyan szépen meghalhat, mint a roskadozóban, ha orvosára, gyógyulásra nem talál! És az sem segít rajtad, hogy nemcsak négyszázegynéhány évvel ezelőtt volt reformáció, hanem ma is ébredésnek, éledésnek, megújulásnak jelei vannak magyar református egyházunkban, ha mindez csak körülötted van, de benned nem. Veled kell valaminek történni, neked kell reformáción keresztülmenned, — a te élet-halál kérdésedet csakis ez oldja meg.

A te reformációd... Hogy mi legyen, milyen legyen az, meg van írva a Bibliában. Halld csak a Római levél 12. részének két első versét, de a többes számot egyesre változtatva, mert az Ige most személy szerint neked szól: „Kérlek azért téged, atyámfia, az Istennek irgalmasságára, hogy szánd oda a te testedet élő, szent és Istennek kedves áldozatul, mint a te okos tiszteletedet. És ne szabd magadat e világhoz, hanem változzál el a te elméd megújulása által, hogy megvizsgáld, mi az Istennek jó, kedves és tökéletes akarata."

SZÁND ODA MAGADAT ISTENNEK, ÉLŐ ÁLDOZATUL. Nézd, Ő odaszánta magát teérted halálos áldozatul a Golgotán és joggal kívánhatja tőled, hogy te viszonzásul mindenestül add oda magadat neki; hogy életed ne legyen többé a magadé, hanem csak Ő rendelkezzék vele. Az Úr ezt az istentiszteletet várja tőled s ha ezt meg nem teszed, akkor mindaz, amit te istentiszteletnek gondolsz a magad életében, csak üres külsőség, sőt útálatosság az Úr szeme előtt.

VÁLTOZZÁL MEG A TE ELMÉD MEGÚJULÁSA ÁLTAL. Ha odaszántad magadat az Úrnak, akkor egy nagy változás megy végbe rajtad. Ez a változás nem kívül kezdődve fog befelé haladni, hanem éppen megfordítva. Nem bizonyos szabályokhoz való alkalmazkodás, rossz szokások elhagyása, szent szokások felvétele által megy végbe az a megváltozás, hanem úgy, hogy az Istennek való odaszánásban megújult elme, megtért szív teszi egészen mássá az eddig a világhoz szabott életedet. Egy új, rendes, tiszta lakóval hogy megváltozik egy addig rendetlen háztáj! Így változik meg az újjászületett ember élete.

TUDAKOZD AZ ÚR AKARATÁT! Még megtért szívedre se hagyhatod rá magadat teljes biztonsággal, mert a Sátán még a hitrejutottakat is könnyen félrevezeti, hanem szüntelenül kell vizsgálnod, tudakoznod az Úr akaratát, rendszeres, alázatos, imádságos bibliatanulmányozással, a magad világossága mellett a testvéri közösségnek, gyülekezetnek adott világosság megbecsülésével és felhasználásával, az Úr által adott jeleknek megértésével.

MEGTÖRTÉNT a te reformációd? Vagy legalább komolyan elkezdődött? Ha igen, akkor tudod csak igazán megérteni és megbecsülni azt a reformációt, amelyet az Úr négyszáz esztendeje Luther, Kálvin és többi alázatos eszköze által végbevitt. Akarsz-e reformált egyháznak reformált tagja lenni? Isten akarja, hogy az légy!
VARGHA TAMÁS.

A fasori templom

A 20-ik században az első budapesti református templom a fasori lett, melyet aztán még kilenc követett 25 év alatt. Az utcát ma már Vilma királynő-útnak hívják, de még akkor Városligeti fasor volt a neve s az egyházon is rajta maradt a régi név: Fasor.

Az 1890-ik esztendőtől fogva indult meg itt a munka: a skót misszió az Erzsébet-körút 7. szám alatt fenntartott imatermét istentisztelet tartására alkalmilag átengedte. Az egyháztanács rövid idő mulva a Rózsa-utca 20. számú házban bérelt alkalmas helyiséget az istentisztelet megtartására, 1891-ben pedig a teendők ellátására Kovács Emil vallástanárt küldte ki. Az imaterem szomszédságában megnyílt a lelkészi hivatal: a VI—VII. kerületi hívek az egyházi szolgálatokat helyben vehették igénybe.

Az állandó helyi bizottság az 1903. évben kibocsátotta a templom és paplak építése érdekében a gyüjtőíveket. A visszaérkezett 801 darab gyüjtőíven beérkezett 24.581 korona az 1906. január hó 10-ig 52,156 kor. 45 fillérre emelkedett.

Időközben megindult a telek megszerzése érdekében is a munka; amely sikerre is vezetett.

Ezen előzmények után olyan esemény adta elő magát, mely a VI—VII. kerületi református templom ügyét **egy csapással elintézte.** A református egyháznak egyik híve a zsebébe nyult, s miután az ügy különben is elő volt készítve. 300.000 koronás adománnyal a megvalósítás felé vitte azt. Az adományozás körülményeiről hadd álljon itt az a néhány sor, amelyben erről az egyház főgondnoka, Kovácsy Sándor („Emlékbeszéd Laky Adolf felett 1912. jún. 15.) beszámol. „1908. április hó 23-án névjegyet kaptam. Ez Laky Adolf névjegye volt, amely Laky Adolf szép írásával azt tartalmazta, hogy én őt április hó 25-én déli 12 órakor látogassam meg, mert fontos dolgot óhajt velem megbeszélni. Mikor április 25-én a déli 12 órát a toronyóra ütötte, én is csengettem és a lakásba beléptem. Az ő szeretetreméltó neje fogadott akivel néhány percig elbeszélgettünk, mikor Laky Adolf megjelent a szalon ajtajában, ahonnan üdvözölt és intett, hogy kövessem őt. Egyelőre nem tudtam, mire vélni az intést, — még kedves neje figyelmeztetett, hogy kövessem a férjét. Felálltam. Pár szobán keresztül menve Laky Adolf irószobájában találtam magamat. Kevés vártatva megjelenik Laky Adolf, három csomag ezer koronás bankjegyet tesz az asztalra azzal, hogy én számláljam meg és amikor én olyan mozdulatot tettem, hogy az felesleges, akkor ő ismételve hangsúlyozta, hogy csak számláljam meg és ugyanakkor egy lapon az ő sajátkezű feljegyzését tette az asztalra.

— Én számláltam addig, míg 300 drb. ezerkoronás bankjegyet megolvastam és a kis lapot elolvastam, mely a következőleg hangzott:

Egy úr, ki nevét nem akarja megmondani, felkért engem, hogy a mellékelt 300.000 koronát kézbesítsem a pesti református egyház gondnokságának azon határozott kikötéssel, hogy ezen összeg csatoltassék a Pesten a VI. és VII. kerületben építendő református templom alapjához, de más célra semmi szín alatt sem szabad felhasználni ezen összeget. És ha az ajándék nyilvánosságra nem hozatik, számíthat az egyház, hogy hasonló célra jövőben még jelentékeny pénzösszeg fog adatni.

Huszonkét esztendőbe került, míg az Erzsébet-körúti kis mustármagból a fasori terebély lett, amelynek határai 1913-ban 17 ezer lelket foglaltak magukba.

1920-ban az budapesti egyház presbitériuma három új missziói egyházat szervezett. E szervezésnél a fasori egyház VI. kerületének egy részét, a nyugati pályaudvaron túl eső részt elvágta és az új missziói egyházhoz, a Külső-Lipót-Terézvároshoz csatolta.

1922. évén meghal a templomépítő lelkész, Kovács Emil. Előbb meghal a par. gondnok, Lánczy Leó. Az egyház a lelkész- és gondnokválasztás nagy kérdése előtt áll. Lelkészéül egyhangú meghívással meghívja Szabó Imre tisztviselőtelepi missziói lelkészt és a Lorántffy Zsuzsánna Egyesület lelkészét.

1938-ban az időközben esperessé választott lelkész segítőtársat kért maga mellé s a gyülekezet meghívta lelkészének Dobos Károly ifjúsági lelkészt, aki nagy missziói lendületet adott a gyülekezeti életnek.

A fasori egyház azt a történelmi szolgálatot tette, hogy maga felosztásával a budapesti ref. egyház jövendő fejlődésének útját egyengette.

1932-ben az egyházmegye újabb határrendezés alá vette s belőle nagy részeket leválasztva alkotta meg a Barosstéri fiókegyházat s egy részt a Kálvintéri egyházhoz csatolt, ugyanekkor alkotta meg a Belsőlipótvárosi anyaegyházat is. Bár 10.000 lélek más egyházhoz csatoltatott, sem a templomi gyülekezet számán, sem anyagiakban nem érezte meg az egyház, hogy 10.000 lélekkel kevesebb lett.

A fasori egyház rendkívüli meggazdagodására szolgált a Juliánna református iskolának ideplántálása 1926-ban. Egy gyülekezet történetében a legnagyobb esemény mindig a Lélek munkája. Mikor a Lélek itt jár, akkor nagy események vannak, ha nincs itt, kárbavész minden fáradság.

Sz.

A két protestáns egyház

A világ keresztyén egyházairól szóló ismertetésünk során ezúttal a két protestáns egyházról, úgymint az evangélikus, vagy külföldön használt nevén lutheránus és a református, vagy másik nevén presbiteriánus egyházról kell megemlékeznünk.

Mindkét egyháztípus a 16. század elején végbement reformáció szülötte. Az evangélikus egyház szülőföldje és évszázadokon át klasszikus hazája Németország volt és Luther Márton reformátori munkája következtében állott elő. A református egyház bölcsője a svájci Genfben ringott és kialakulására döntő hatással Kálvin János munkája volt, bár kétségtelen, hogy a református keresztyénségre Kálvin mellett egy Bézának, Bullingernek, vagy Skóciában Knox Jánosnak is komoly hatása volt.

A lutheri reformáció megindulását 1517 október 31-ével szokták számítani, amikor is Luther a wittenbergi vártemplom kapujára 95 tételt szegezett ki, felhíva az ellenkező véleményen levőket nyilvános vitára. Mind e tételeknek, mind általában a lutheri reformációnak és az evangélikus egyházak tanításának középpontjában a megigazulásról szóló tan áll. Luther nagy felfedezése a Római levél alapján az volt, hogy az ember nem cselekedetek alapján üdvözül, mert erre képtelen, hanem hit által, kegyelemből. Ez a felismerés természetesen további következményeket von maga után. Így szakított jelentett a római egyház bűnbocsánat-tanával, de egyúttal elvetette a misének áldozat jellegét, megszüntette evvel az áldozópapságot s helyébe tette az egyetemes papság bibliai tanát s ugyancsak lehetetlenné tette a külön papi és világi kegyesség továbbfenntartását is. Tanításában a Szentírást veszi alapul.

Németországból a lutheri reformáció hazánkon kívül főként az északi országok felé tedjedt. Dánia, Norvégia, Svédország és Finnország egész lakossága a reformációnak ehhez az ágához csatlakozott s maig a lakosság több, mint 90 százalékát teszik ki itt a lutheránusok. Rajtuk kívül még különösen az Egyesült Államokban él nagy lutheránus tömb, mely főként az előbb említett országok bevándoroltjaiból tevődött össze. Ma a világon mintegy 90 000 000 lutheránus él (hazánkban kb. 450,000), kik a század eleje óta Lutheránus Világszövetségbe tömörültek. E Világszövetség különösen a második világháború óta rendkívül aktívvá vált s különösen a háborúban kárt szenvedett egyházak megsegítése terén tiszteletreméltó munkát végez. A világ lutheránusságának irányításában az utóbbi évtizedekben Németország helyére egyre inkább az Északeurópai államok és az Egyesült Államok egyházai kerülnek.

A református keresztyénség kialakulásának kezdetéül 1536-ot lehetne venni, amikor Kálvin alapvető reformátori műve, az Institutio Bázelben megjelent. Kálvin és nyomában a református keresztyénség még inkább a Szentírás egyedüli tekintély voltát hangsúlyozza. A Lutheri keresztyénségtől eltérőleg a református keresztyénség nagyobb súlyt helyez Isten eleve elvégezésének, a predesztinációnak kiemelésére, továbbá az egyedül hit által való megigazulás mellett ennek kegyelemből történtére s az ezért való hálaadásra, az úgynevezett Soli Deo Gloria elvre. Úrvacsoratanában is eltér a Lutherétől s Krisztus testének valóságos élvezete helyett a Krisztussal való lelki táplálkozásra, leki közösségre kerül a hangsúly. Az egyetemes papság elve viszont még inkább érvényre jut, mint Luthernél. Ez egyház hitvallásának klasszikus összefoglalása a Heidelbergi Káté és a II. Helvét Hitvallás.

A református keresztyénség Svájcból kiindulva hazánkon kívül hamar eljutott Franciaországba, Hollandiába, Skóciába, de Németországba is, különösen Pfalzba. Később átkerült a tengerentúlra is és ma tekintélyes református egyházak vannak Kanadában, az Egyesült Államokban, Ausztráliában. Új-Zélandon, Dél-Afrikában, sőt Indiában és Indonéziában is. A világ összes reformátusainak száma 60,000,000-t meghaladhatja, de pontosan meg nem állapítható, mert legtöbb egyház csak az úrvacsorával élő egyháztagokat számolja. A világ református egyházai 1875 óta Világszövetségben tömörültek, melynek egyházunk is tagja. E Presbiteri Világszövetség legutóbbi közgyűlését tavaly augusztusban tartotta Genfben. A református teológia vezéralakjai ma is Svájcból kerülnek ki (Barth Károly, Brunner Emil), de az amerikai Niebuhr, Van Dusen, Mackay, vagy a holland Kraemer, Visser't Hooft nevei is jólismertek.

Pap László.

Egyházmegyei közgyűlését

a budapesti egyházmegye ez évben a tisztviselőtelepi templomban tartotta, amelyen nagyszámban jelentek meg az egyházközségek képviselői a nagy tárgysorozat letárgyalására. A közgyűlést Szabó Imre esperes buzgó imádsága kérte: „hadd vegyük fel keresztünket Éretted, Úr Jézus, mint hogy Te felvetted keresztedet miérettünk. Taníts meg elveszíteni életünket, hogy megtaláljuk azt."

Benkó Ferenc egyházmegyei gondnok biblikus mélységű megnyitóval nyitotta meg a gyűlést s nagy bölcseséggel vezette azt mindvégig. Az esperesi jelentés minden egyes gyülekezetnek a jelentésekből és az esperesi látogatásokból szerzett tapasztalatok alapján találó képét rajzolta meg. Búcsút vett két nyugalomba vonuló lelkésztől: *Szabó* Károlytól és *Koszorus* Istvántól, akik több, mint 40 éves vallásoktató lelkészi szolgálatukat töltötték be: *„Egy életen keresztül ifjú szemek ezrei néztek reájuk s ifjú szívek voltak a szántóföldjük. Tegyenek róluk majd bizonyságot ama napon.* Kegyelettel emlékezett meg *Gergely* István tanácsbíróról a szolgálatban legidősebb budapesti presbiterről, akinek egész életében egyháza szolgálata volt az első és a legnagyobb öröme. Jelentését ezekkel a szavakkal fejezte be: „Nem akarunk úgy élni az egyházban sem, hogy értetlenül álljunk szemben azzal, ami a világban körös-körül végbemegy. Amit pedig Istennek keze cselekszik: ítéletünkre lesz, ha megkeményedünk, de üdvösségünkre, ha megalázzuk magunkat."

A szavazatbontó bizottság jelenti, hogy *Keserü* Lajos, *Lisznyói Barabás* Jenő és *Szikszai* Béni presbiterek egyházmegyei tanácsbírákká választattak. Az egyházmegye új zene- és énekügyi bizottságot szervezett, amelybe meghívta egyházunk legkiválóbb zene- és énekszakértőit is. *Szőke* Imre missziói előadó a gyülekezetek missziói tevékenységét mutatta begondosan összefoglalt jelentésében. Takács Károly vallásoktatási igazgató pedig az iskolai vallásoktatásnak jelenlegi helyzetéről adott pontos és hű helyzetjelentést. Dr. Kondói Kiss József a kollégium fiú- és leánytagozatának indulásáról számolt be. A közgyűlés Csomasz Tóth Kálmán csurgói lelkipásztort, az új énekeskönyv szerkesztőjét egy esztendőre a budapesti egyházmegyében is foglalkoztatni óhajtja az új énekeskönyvnek a gyülekezetekben és a vallásoktatáson való bevezetésére. A közgyűlés több irányú felvilágosítások után jóváhagyta az egyházmegye 1950. évi költségvetési előirányzatát, amely 1,150.000 Ft-t tesz ki s amelynek személyi kiadásaiban 70 vallásoktató lelkész, 10 missziói lelkész és 10 egyházmegyei alkalmazott fizetése foglaltatik benne a dologi kiadásokon kívül. Jóváhagyta az egyházmegyei közgyűlés a kelenföldi egyházközség presbitériumának azt a határozatát, hogy 1950. évtől kezdődően a külső Kelenföldön új missziói egyházközséget szervez. Jóváhagyta a Lorántffy Zsuzsánna diakonissza alapítvány költségvetését és néhány egyházközségi kölcsönügyet. A tisztviselőtelepi egyházközség a közgyűlést uzsonnára látta vendégül.

Debreceni és budapesti presbiterek találkozója

Az ebben az esztendőben megalakult debreceni városi egyházmegye 10 lelkipásztora és 40 presbitere október 31-én és november 1-én kétnapos testvéri találkozóra és a budapesti gyülekezeti élet tanulmányozására látogatást tesznek Budapesten. A debreceni testvérek a budapesti egyházmegye vendégei lesznek. Kilenc gyülekezetben október 31-én délelőtt a debreceni lelkipásztorok hirdetik az Igét, utána a presbitériummal megbeszélést fognak tartani. OKTÓBER 31-ÉN d. u. 4-kor az összes budapesti presbiterekkel Presbiteri Konferenciát tartunk, amelyen BERECZKY ALBERT püspök tart előadást a „KESKENY ÚT" címen és Dr. Kádár László egyházmegyei gondnok, valamint dr. Szentpályi Gavallér Lajos Csapó-utcai presbiter tart előadást: „Hogyan készülnek a debreceni presbiterek tisztük betöltésére és hogyan végzik azt." SZENES LÁSZLÓ nagytemplomi lelkipásztor záróáhítatot tart. Egy debreceni és egy budapesi presbiter pedig bizonyságot tesz.

November 1-én délelőtt 9 órakor a budapesti lelkésztársaság tart összejövetelt, amelyen DR. FARKAS PÁL debreceni esperes ismerteti a debreceni egyházmegye megalakulásának körülményeit. BERÉNYI JÓZSEF pedig a debreceni evangélizációról számol be. Dr. Patay Pál pedig a budapesti református egyház 150 éves történetét ismerteti, utána kérdések és feleletek lesznek. A budapesti presbitereket ezúton kérjük, hogy október 31-én délután 4 órakor jelenjenek meg a presbiteri konferencián a Lónyay-utcai gimnáziumban.

Budapesti gyülekezetek hirei

KÁLVIN-TÉRI EGYHÁZ.

A heti bibliaköri összejövetelekre hívjuk a gyülekezet tagjait. Női bibliaköri helyiségben (Lónyai-utca 7. szám, I. emelet 19.) minden **kedden** délután 5 órakor **asszonyok** bibliaórája a Jelenések könyvével foglalkozik. Ugyanitt minden **hétfőn leányok** bibliaóráján a Filippi levelet tanulmányozzák. Minden **csütörtökön** 6 órakor, minden **vasárnap** fél 5-kor **Bethlen Kata** leánykörünk bibliaórája. A **férfikör** bibliaórái a Kálvin-teremben minden kedden fél 7-kor, vezeti Dr. Ravasz László, tárgy: Jelenések könyve. **Az ifjúsági helyiségben** (Kálvin-tér 8. I. udvar, II. emelet 11. szám) minden szerdán este 7 órakor fiúk bibliaórája, minden pénteken 7 órakor fiúk és leányok számára evangélizáció. Ugyanitt leányoknak is van bibliaóra minden kedden este 7 órakor.

Konfirmációi tanítás megkezdődött gyülekezetünkben, a fiúk számára minden hétfőn délután 4—fél 6-ig, leányok számára minden szerdán délután 4—fél 6-ig a templom mögötti kisteremben. A konfirmandusokat hívjuk, jöjjenek. A szülőket kérjük, küldjék gyermekeiket. **Akik nem konfirmáltak gyermekkorukban, azokat vasárnaponként** d. u. 4 órára hívjuk a felnőttek konfirmációi óráira a lelkészi hivatalba.

A balatonszemesi missziói-otthon imaházzá lett. Téli hónapokban is rendszeres istentiszteleteket szervezett a Kálvin-téri és a balatonőszödi gyülekezet közösen.

November 13-án a Kálvin-téri gyülekezet **leányai** közösen rendeznek szeretetvendégséget a Kálvin-teremben este 6 órakor.

A Kálvin-téri vasárnapi iskolás gyermekek szüleit szeretettel kérjük, hogy közös megbeszélésre november 20-án este 6 órakor a Kálvin-terembe eljönni szíveskedjenek.

Theologus-napot tart a gyülekezet október 30-án, amikor a Budapesti Theologiai Akadémia fenntartására adakozik. Az istentiszteleten Dr. Pap László theol. igazgató prédikál.

Ifjúsági csendesnapot tartunk október 31-én a Kálvin-téri templomban. Az ifjúsági evangélizáció tart fél 12-től fél 1-ig, délután fél 4-től fél 6-ig. Diákokat, diákleányokat szeretettel várunk.

SZABADSÁG-TÉRI EGYHÁZ.

Orgonahangversenyt tartunk templomunkban minden második vasárnap este 7 órai kezdettel. A legközelebbi november 6-án lesz. Belépődíj nincs.

Konfirmációi előkészítő oktatásunkat október hó végén megkezdjük. 14 éves ifjaink és leányaink sürgősen jelentkezzenek lelkészi hivatalunkban.

Külmissziói est lesz templomunkban november 6-án délután 5 órakor az esti istentisztelet keretében. Szolgálnak: Parragh Lajos lelkész és Dr. Major László, a Külmissziói Szövetség titkára.

Serdülő fiúk és leányok számára evangélizáció lesz november 5-én délután 5 órakor. Hívogatjuk a 12—16 éves fiúkat és leányokat.

Asszonykörünk november 12-én délután 6 órakor műsoros estet rendez alagsori gyülekezeti termünkben, szegénygondozásunk javára.

Presbiterek és férfiak számára november 13-án 9 órától délután 6 óráig csendesnapot tartunk. Szeretettel várjuk férfi testvéreink jelentkezését, amikor pontos tudnivalókkal is szolgálunk a csendesnappal kapcsolatban.

ZUGLÓI EGYHÁZ.

Egyházközségünk rendezésében áldott konferenciai találkozás színhelye volt egyházi tanácstermünk a Frangepán-utcai egyházközség presbitereivel; dr. Benkó Ferenc egyházmegyei gondnok előadása után: Mit vár az egyház presbitereitől? bizonyságtételek és hozzászólások kapcsán a két egyházközség közös ügyeit beszéltük meg.

A templomunkat megtöltő lelkes gyülekezet hallgatta meg a „Zsoltáros hét"-et megnyitó műsoros templomi ünnepélyünkön Ozsváth Viktor esperesi segédlelkésznek az új énekeket ismertető előadását.

November havának vasárnapjain rendezzük templomi vallásos ünnepélyünket, amelyen Csia Lajos lelkész hirdeti Isten üzenetét, majd az egymásután következő vasárnapokon ifjúsági konferencia, szülői értekezlet áldott alkalmai várják a gyülekezet tagjait. A részletes tudnivalókat a vasárnapi istentisztelet alkalmain hirdetjük, amelyre egy családtag mindig jöjjön el hírvivőnek.

A hideg idő beálltával úgy a templomunkat, mint a Nagy Lajos király-úti imaházunkat fűteni fogjuk.

A Külső Egressy-úti iskola környékén keresünk alkalmas helyiséget istentiszteletek tartására.

Az új énekeskönyv énekeit a vasárnapi istentiszteletek ideje előtt fél 10-től 10-ig orgonakísérettel tanulja a gyülekezet.

TISZTVISELŐTELEPI EGYHÁZ

Presbiteri-körzeti szeretetvendégség a Tisztviselőtelepen. November 13-án, vasárnap délután 5 órakor az Ernő-utcai presbiteri körzetben lakó református testvéreink számára rendezünk szeretetvendégséget. Belépődíj nincs. Mindenki maga hozza magával saját részére az ennivalót és cukrot. Teával a körzet asszonybizottsága szolgál. Gazdag, változatos műsor. Ezen a szeretetvendégségen vesznek részt együttesen a konfirmáló fiúk és leányok is szüleikkel.

Az Ernő-utcai körzetbe a következő utcákban lakó testvérek tartoznak: Ernő-utca, Mihálkovics-utca, Haller-utca 54. házszámtól, Vágóhíd-utca 23—37. hsz., Üllői-út 113—121. hsz. és a Telepy-utca páratlan oldala.

POZSONYI-ÚTI EGYHÁZ

Minden gyermek megkeresztelésekor emléklapot adunk a keresztelésről, mely tartalmazza a születési és keresztelési adatokat, valamint a keresztelési fogadalmat. — A házasságkötés alkalmával ugyancsak emléklapot adunk a fiatal párnak, az adatokkal és az eskü szövegével. **Kérjük, hogy a keresztelést a szülők előre jelentsék be** a lelkészi hivatalban, mert nem minden vasárnap van keresztelés. Presbitériumunk határozata szerint minden hónap első vasárnapján keresztelünk a délelőtti istentiszteleten, egyébként csak a délutáni gyülekezeti összejövetelen. A szülők jelenléte a keresztelésnél elengedhetetlen. Csak református keresztszülőt fogadunk el.

Új felnőtt konfirmációi tanfolyamot indítottunk. Akik bármi okból még nem konfirmáltak, sürgősen jelentkezzenek a tanfolyamon szombat délután 5 órakor.

Ifjú konfirmálóink tanfolyamát is megkezdtük. Már most szeretnénk őket Bibliával megajándékozni. Kérünk erre adományokat.

A tornyot a begyűlt adományokból romtalanítottuk 1,500 Ft értékben. Rövidesen a harangunk is újból megszólalhat. A templom javítását tovább kell folytatnunk, minden vasárnap az úrasztalán gyűjtjük erre az adományokat. Jöjj el te is és járulj hozzá az újjáépítéshez.

Csoportos gyermekistentiszteletet tartunk minden vasárnap reggel háromnegyed 9-kor az alagsori teremben. Ált. iskolás gyermekeinket várjuk. Vasárnap délután (havonta kétszer) fél 4-kor gyermekösszejövetel, ahol képekben mutatjuk be a bibliai történeteket. Szülőikkel együtt várjuk a gyermekeket.

Bibliai tanfolyamunk újból megindult. Minden csütörtök este fél 7-kor tartjuk az összejövetelt. Mindenkit várunk.

Akik egyháztagsági nyilatkozatot nem tettek, kérjük, hogy jelentkezzenek a nyilatkozat aláírására.

Zsidómissziói bibliaórát indítottunk minden kedden este fél 7-kor. Kádár Imre presbiterünk vezeti.

Vasárnaponként délután 6-kor gyülekezeti összejövetelt rendezünk. Gyakorlati szempontból megbeszéljük itt a délelőtti igét, sokat énekelünk, rövid előadást tartunk a külmissziói stb. munkákról. Családokat gyermekekkel együtt hívunk erre a családi összejövetelre.

Házi bibliaórákat tartunk azoknál a családoknál, ahova meghívnak. Milyen jó lenne, ha egyszer nálad is tarthatnánk. Hívj meg, szívesen megyünk.

A

Baross-téri evangélizáció

közbejött okok miatt egy héttel későbbre tolódott.

NOVEMBER 13—20-IG (vasárnaptól szombatig) tartjuk minden este 6 órakor a templomban, XIV., DÓZSA GYÖRGY-ÚT 3/C alatt.

Evangélizál:

SZIKSZAY BÉNI,

a BETHÁNIA főtitkára.

HIVJUK ISMERŐSEINKET IS!

Kőbányai evangélizáció.

November 6-13-ig, vasárnaptól vasárnapig minden este 6-kor

ORGOVÁNY GYÖRGY

egyetemi lelkész evangélizál a kőbányai templomban.

November 7—12-ig (hétfőtől szombatig) minden este 5-kor

serdülő evangélizációt

tart **HATOLKAY ÁRPÁD** gyermekmissziói lelkész a nagyteremben.

JÓZSEFVÁROSI EGYHÁZ.

A konfirmációi oktatást megkezdtük, s a rendelkezésünkre álló címek szerint már értesítettük is a szülőket, hogy 14 éves, vagy azon felüli fiú- és leánygyermekeiket minden hétfőn este 6 órára küldjék a Salétrom-utca 5. szám alatti gyülekezeti terembe. A tavalyról elmaradtak is kaptak értesítést. Ez úton is kérjük a szülőket, hogy konfirmálandó gyermekeiket a fenti időben, a fenti helyre küldjék el.

Heti összejöveteleink folynak. Hétfő délután 6 órakor konfirmáció. — Kedden 6-kor női bibliaóra. — Szerdán 6-kor istentisztelet a templomban.— Csütörtökön 6-kor női bibliaóra. — Pénteken 6-kor férfia bibliaóra. — Pénteken 6-kor ifjúsági bibliaóra. (Fiúk leányok).

Rákóczi-út 63. I. em. alatti istentiszteleti alkalmakra ezúton is felhívjuk a testvérek figyelmét. Minden vasárnap fél 9-kor vasárnapi iskola, 10-kor gyülekezeti istentisztelet. A Köztársaságtér környékén lakó testvérek és gyermekeik figyelmébe szeretettel ajánljuk ezeket a lehetőségeket.

Október 16-án, vasárnap a délelőtti istentisztelet után a Gergely István halálával megüresedett főgondnoki tisztségre Dr. Kelemen Kornélt választotta meg főgondnokává a Józsefvárosi Egyházközség.

SZILÁGYI DEZSŐ-TÉRI

Szülők evangélizációja lesz a Szilágyi Dezső-téri templomban november 3-tól 5-ig, csütörtöktől—szombatig minden este fél 7 órakor. Szolgálnak: Dr. Ecsedy Aladár, a pesti egyházmegye esperese, november 3-án „Az Úr hívja a gyermeket" címmel, november 5-én „Ilyeneké a mennyeknek országa" címmel, dr. Gyökössy Endre, a gyermekmissziói munkaközösség vezetője november 4-én „Én és az én házam népe" címmel. Az evangélizáció befejezéseként Haypál Béla lelkész november 6-án, vasárnap délelőtt 10 órakor „A szövetség Ura és népe" címmel prédikál.

Szeretetvendégséget rendezett a Budai Református Egyház október 13-án gyülekezeti termében. Haypál Béla lelkész megnyitó beszéde után Borsovai Lengyel László költeményeket adott elő. Buza Kiss Lajos hegedűn játszott, özv. Czeglédy Sándorné „Uram: látni akarjuk a Jézust" címmel előadást tartott, végül dr. Nagy Miklós gyülekezeti gondnok, a Tudományos Akadémia tagja zárószavakat mondott.

A konfirmációi előkészítés a budai gyülekezetben szeptember 27-én megkezdődött. Az előkészítő órák egyelőre minden kedden délután 4-től 5-ig vannak a Szilágyi Dezső-tér 3. szám alatti tanácsteremben.

Gyermekmisszió van minden vasárnap délelőtt 9 órakor a Szilágyi Dezső-tér 3. szám alatti tanácsteremben, a Marcibányi-tér 1. szám alatti iskolában 10 órakor és a Mártírok-útja 19. szám alatti iskolában fél 9-kor. Az elmult évben több iskolában tartott gyermekmisszióhoz szükséges teremhasználati engedélyeket még nem kapta meg az Egyházközség az illetékes hatóságoktól és így egyelőre csak az említett helyeken van gyermekmisszió. Ifjúsági istentiszteletet minden vasárnap 9 órakor tartanak a Szilágyi Dezső-téri templomban.

A Szilágyi Dezső-téri templom súlyosan megrongált tornyának helyreállítási munkái e héten megkezdődnek s a lehetőség határain belül elvégezzük már most ősszel a halaszthatatlan helyreállítási munkát.

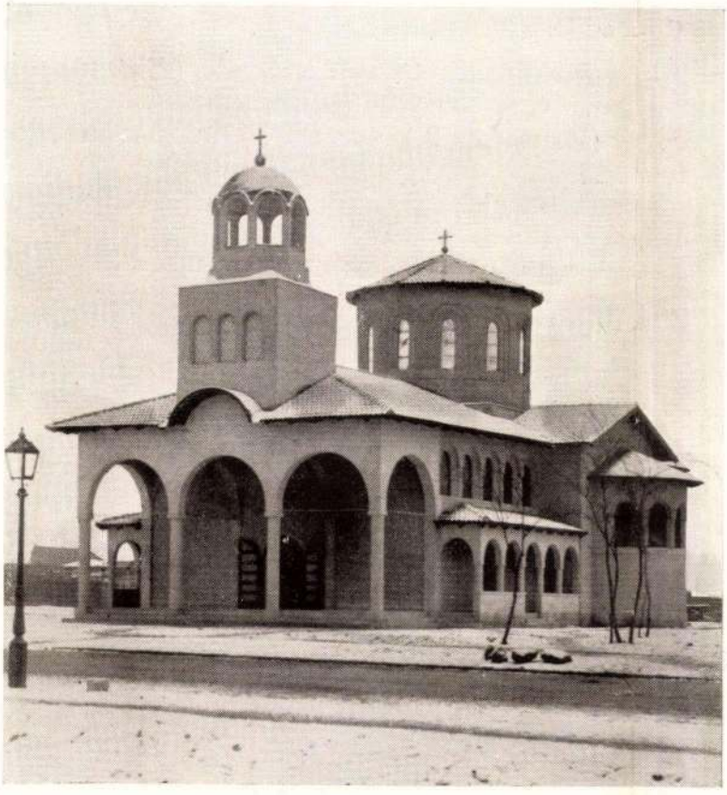

ÁRKAY ALADÁR:
A HALLERTÉRI BOLGÁR TEMPLOM

AZ EGÉSZ TEMPLOM
»TARI« KÖVEKBŐL ÉPÜLT

Magyar Építőművészet
1931. 7–9. sz.

A REZSŐTÉRI FOGADALMI TEMPLOM ÉPÍTKEZÉSÉNÉL :

Pucher István építőmesteri irodája, cégtulajdonos Ossvaldik Gyula (Piarista-utca 2—4., telefon 886—45) végezte a föld-, kőműves-, elhelyező- és vasbetonmunkát.

Dénes és Erős mérnök és építőmester (Harris-köz 2.) végezték Pucher István megbízásából az építkezési összes vasbetonmunkáit.

Bründl János egészségügyi és fűtőberendezési gyára (Péterfy Sándor-utca 34., telefon 315—19) a központi fűtést, vízvezetéket és bádogosmunkát.

Jungfer Gyula cég, udvari műlakatosárú-gyára (Berzsenyi-utca 6., telefon 321—61) a díszmű- és épületlakatosmunkát.

Paulay László elektrotechnikai és műszaki vállalat (Koszorú-utca 14., telefon 401—76) a villanyberendezést.

A KŐBÁNYAI EVANGÉLIKUS TEMPLOMNÁL :

Grátz Dániel építőmester és fia (X., Kőbányai-út 19., telefon K. 75—02) végezték a föld-, kőműves-, elhelyező- és vasbetonmunkát.

Klimay Pál épületbádogos, légszesz- és vízvezetékberendező (X., Hölgy-utca 6., telefon K. 76—04) a bádogosmunkát.

Özv. Klekner Lászlóné asztalosárúgyára és lakatosipari vállalata (X., Bánya-utca 6., telefon K. 74—50) az épületasztalosmunkát és a belső berendezéseket.

Skorka Lajos lakatosárú- és mérleggyára, ezüstkoszorús mester (Martinovics-tér 4/b., telefon K. 74—23) készítette az épület- és díszlakatosmunkát. A cég 1910-ben alakult és a mérleggyártás terén mint elsőrangú cég, jelenleg mint *Skorka és Öz* lakatosárú- és mérleggyár működik.

Fischer és Hartmann régi békebeli szobafestő- és mázolómester cég (Képíró-utca 3., telefon 847—73) végezte a templom összes mázolómunkáit.

Kovács A. Ödön gépészmérnök, központi fűtés, vízvezeték, csatornázási vállalata (Bezerédy-utca 8., telefon 382—93) a központi fűtésberendezést és a vízvezetéki felszerelést.

Bozsolyák Sándor műkőgyára (X., Százados-út 49.) készítette a műkőmunkát és az összes márványmunkákat.

Eternit művek aszbeszt-, cement-, palagyára (Andrássy-út 33., telefon 212—92) a valódi Eternit palafedést.

Parafakőgyár r.-t. (Főherceg Sándor-tér 4., telefon 301—14) a hőszigetelést.

A NAGYTARCSAI EVANGÉLIKUS Ttemplomnál :

Kollár Mihály építőmester és fia Cinkota, végezték a föld-, kőműves-, elhelyező-, vasbeton-, burkoló-, ács- és tetőfedőmunkát.

Bozsolyák Sándor műkőgyára (X., Százados-út 49.) készítette az oltárt és a külső műkőmunkákat.

Parafakőgyár r.-t. (Főherceg Sándor-tér 4., telefon 301—14) a hőszigetelést.

Astra csillárgyár (VI., Lehel-utca 14., telefon 907—98) a nagy csillárt és falikarokat.

Szlezák László harang-, ércöntőde és vasállványgyár (Frangepán-utca 77., telefon 913—53) készítették és szerelték fel a harangokat.

TERLANDAI ÉS TÁRSA ASZTALOSÁRÚ-GYÁRA
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET KIRÁLYNÉ-ÚT 125/b. Telefon: Zugló 64—63

Márkus Emilián kivül másik illusztris vendéget, *Rákosi Szidit* is hozta, külön eseményként hatott. A szombati bemutató iránt természetesen szokatlanul nagy az érdeklödés.

* **(A Három a kislány)** az egész jövö héten is folytatja nagyszerü pályafutását a Vigszinházban. Ma is *B. Kosáry Emma, Környey Béla, Csortos Gyula, Vendrey Ferenc* és *Haraszthy Hermin* adják a föszerepeket.

* **(A bájos ismeretlen.)** A Csodacsók, a Csak utána, a cigánybandák is még egyre nyuzzák a Bátor katona finaléját és a *Budai Szinkörben* a Legénybucsut követte pénteken este *A bájos ismeretlen: Strauss Oszkár* muzsikája mindenütt. Pedig a Varázskeringö még csak kevéssé biztatott azzal, hogy a szerzöje valamikor ennyire képviselöje lesz a termö erönek. A jobbparti közönség nem igen sokalja meg a jót és szivesen elgyönyörködött a széles, meleg dallamokban, amelyeknek kivált *Pataky Vilma* érzéki szépségü hangja volt nagyon stilszerü tolmácsolója. A minden tekintetben derék elöadásnak *Rátkai Márton* vendégfellépte adott különös érdekességet, de meg jókedvü frisseséget is. Most is ujjongó lelkesedéssel ünnepelték. Tetszett *Lakatos Ilonka* temperamentumos eráris kisasszonya, *Bordás Rózsin* helyesen feszült az ulánka, *Galetta Ferenc* finoman játszott és énekelt, mint mindig, hangos derültség kisérte *Herczeg Vilmos, Ujj Kálmán* és *Tihanyi Vilmos* mókáit, a zenekart könnyedén és aprólékos gondossággal irányitotta a *Simándi József* vezénylése. Szép ház volt és még szebb siker.

* **(A Csodacsók julius hónapban.)** *Straus Oskar* gyönyörü zenéjü operettje, a *Csodacsók*, amelynek a Király-szinházban olyan rendkivüli sikere van, amilyen csak a föévadban a legszenzációsabb darabnak szokott lenni, eddig 15-ször került szinre és a szinházat teljesen megtöltö közönség olyan jól mulat minden este, hogy a nagy kacagások néha megszakitják az elöadás menetét. Ebben föérdeme *Ferenczinek* és *Gyárfásnak* van, akik pazar ötletességgel járulnak hozzá e nagy sikerhez, ugyszintén nagy sikere van *Della-Donna Eugéniának, Tisza Carolának, Herendy Margitnak* és *Raskónak* is. — A szinház e nagy sikerre való tekintettel az évadot meghosszabbitotta és julius hónapban is tart elöadásokat, ami a szinház fennállása óta még nem fordult elö.

* **(Schönherr uj drámája.)** A Nösténygördög szerzöjének legujab szinmüve, a Volk in Not cimü hazafias dráma, melynek szinpadra jutását már eddig is több helyen megakadályozta a cenzura, most mégis elöadásra kerül: vasárnap, julius hó 2-ikán bemutatja azt a bécsi Volkstheater. A közönség olyan élénk érdeklödéssel viseltetik a darab iránt, hogy a bemutatásról szóló elsö hiradásra már valamennyi jegy elkelt, minélfogva az érdekes ujdonságot julius hó 10-ikéig naponta megismétlik.

* **(Beszélgetés.)** Két operaházi tag találkozik. „Most olvasom az Erzsébet szobor-pályázatról szóló jelentésben, hogy: *gróf Bánffy Miklós épitész!* Hát hol szerezte az intendáns ur ezt az épitész-qualifikációját?" „Hát az operánál, a zenével foglalkozásban Hiszen az *épitészet tudvalevöleg csak kövé fagyott zene!*" — „Hát persze, ha az intendáns ur voltaképen épitész, akkor már értem, hogy miért helyezkedik mindég — tul *a költségvetésen*. És hogy most, mikor uj kiállitás készül a Hunyadihoz, miért helyez sulyt a várlak és bástya korhü falazatára." „Nem is Hunyadi lesz ez már, hanem valóságos *Bánffy-Hunyadi*."

* **(A Bájos ismeretlen)** tegnapi bemutatóját a *Budai Szinkörben* teljes siker fogadta. A pompás zenéjü operettet szombaton és vasárnap este megismétlik. Vasárnap délután Jókai-Strauss örökbecsü operettje, a *Cigánybáró*, kerül szinre. Hétfön a *Cornevillei harangok* klaszszikus operett kerül elöadásra, amelynek föszerepeit *Pataki Vilma, Kovács Margit, Pajor Ödön, Kertész, Róna Dezsö* és *Tihanyi Vilmos* játeszák.

* **(Magyar darab Prágában.)** *Földes Artur* 3 felvonásos komédiája, a *Gräfin Lóri*, a prágai Neues Deutsches Theater-ben bemutatóra került és pedig, mint lapunknak táviratozzák, hangos, nagy sikerrel.

* **(A Berlini kert)** juliusi, szenzációsnak igérkezö uj müsorának szombati bemutatója iránt máris igen nagy érdeklödés mutatkozik. Visszatért a kabaret szinpadára néhány hónapos pihenöjéböl *Somogyi Nusi*, a kiváló táncos soubrette, aki a közönség dédelgetett kedvencével, *Rátkay Mártonnal* egy táncos párjelenetben lép a lámpák elé. A fényesnek igérkezö müsor egyik kiemelkedö része *Elga van Lier* vendégjátéka, aki egy, a tizenhetedik században játszó történelmi hátterü pantomimeban csillogtatja müvészetét. *Szalontai Ferike* ismert nézötéri mókáival ismét helyet foglal a müsorban, ugyszintén *Kovács Lilly, Concha Rózsi, Irma Silvany, Ujváry Károly* és *Békeffy László* is. A kabaret este fél kilenckor kezdödik, ugy hogy már kilenc órakor a legválogatottabb számokban szórakozhatik a közönség. A közlekedés a *Berlini kertbe* és onnét vissza, a direkció buzgó gondoskodása folytán sima és zavartalan.

* **(Amerika leánya felujitása.)** Az annak idején oly hatalmas sikert aratott filmkolosszust, amely egy dollárkirálynö csodálatos kalandjainak bámulatosan érdekfeszitö sorozata: *hétfön* felujitja a nagymezö-utcai *Tivoli*. Az „Amerika leánya" julius 3-tól 13-ig *folytatásokban* kerül bemutatásra a kedvelt fövárosi filmszinházban.

* **(Forti Helén)**, a nálunk is jól ismert drezdai kamaraénekesnö férjhez megy; férje Iltz Walter, a drezdai udv. operaház jeles magánénekese lesz, kivel leendö neje eddig olyan ellenséges viszonyban élt, hogy egyazon elöadásban nem is akart eddig vele fellépni. Most a gyülölködö ellenségekböl szerelmes jegyesek lettek.

* **(A bécsi józsefvárosi szinház)**, melynek igazgtója, Jarno József, tudvalevöleg budapesti származásu magyar ember, ösz elején Budapesten fog vendégszerepelni, az igazgató és neje, Niese Hansi közreműködésével.

* **(A nyiregyházi szinház bérlete.)** A nyiregyházi városi szinházban már második éve dr *Patek Béla* györi szinigazgató társulata játszik. Az igazgató a legutóbb azzal a kéréssel fordult Nyiregyháza város képviselötestületéhez, hogy a szinházat 1920 öszéig pályázat mellözésével neki adja. A képviselötestület legutóbb tartott közgyülésén határozatilag kimondotta, hogy a szinházat 1920 öszéig neki engedi át.

Képzömüvészet.

Az Erzsébet-szobor pályázat.

II.

Az a rengeteg gipsztömeg, mely a városligeti iparcsarnokot megtölti, beszédes példája müvészeink alkotó vágyának, de egyuttal annak is: milyen nagy ambicióval iparkodnak a pályázók az Erzsébet-szoboremlék millióit kötömegekbe fektetni. Mintha a milliók kedveért okvetlenül szükséges volna a budai városlat vagy a városligeti körönd élöfáit kipusztitani, hogy köbe faragott pálmákkal (a görög korinthoszi oszlopokkal) pótolják.

E nagy köpazarlás az egyiptomi Faraók siremlék-kultuszát idézi fel, pedig erre igazán nincs szükségünk, amikor a második magyar szent Erzsébetnek akarunk emléket állitani. Mégis érdekes tünet, hogy pl. *Margó Ede* már csak hatalmas arányu egyiptomi oszlopcsarnokot tart méltó keretnek a királynénk emlékszobrához.

De e tulklasszikus környezetnél még sokkal bántóbb az a törekvés, mely most kapott lábra: Erzsébet királyné *barokk*, söt *ultramodern kiadásban*. Amig régebbi pályázatainkon magyaros styl-törekvések is voltak, ezeket a világháboru jóformán elsöpörte s oda jutottunk, hogy nagy királynénkat már a nyolcas-stylus formátlan formáiban akarják beadni az utókornak. Érdemes lesz ezért utódainknak egy világháborut tuléini?

S még egy uj tünet.

Müvészeink erkölcsi szempontból kifogásolják az u. n. *éceszgéberek* (tanácsadók) szerepeltetését. Ezek a se szobrász, se épitész szereplök, szerintük olyanok, mint a vendég-ló a kátyuba akadt szekérnél. Ha a müvészek pályaszekere elakadt a megbizatás nehéz utján, ezek a vendéglovak kötelesek, a maguk izomtekintélyével a szekeret a kátyuból kirántani. De hát okvetlenül szükséges két jó müvészhez egy-egy harmadik, hogy rántson rajtuk?

*

Harminckilenc számot látunk a kiállitott pályamüveken.

E sorszámok közül azonban egyesek mit sem jelentenek. Szerepel köztük két elhunyt szobrászunk, *Szamovolszky* és *Verö László*, királyné-vázlata, látunk fantasztikus rajzokat, épitészeti és kertészeti megoldásokat, — holott emlékszoborról van szó. A dilettantizmus is megint szót kér, ugy hogy nehány pályamü az elsö tekintetre kiesik a komoly mérlegelésböl.

A fölállitás sorrendje szerint mégis sorba vesszük az értékesebb müveket.

Az elsö két szám *Pásztor János* szobrász és *Rerrich Béla* épitész két pályamüve. Pásztorra hátrányos épitészeti részének tulságos igénytelensége. A királynéról mintázott ülöszobrának nagy finomságai azonban igazolják Pásztor értékes müvészi egyéniségét. Alakjának elökelöségét fokozza a ruházat szépen leomló drapériája.

A 3-ik szám *Kolozsvári Szeszák Ferenc* hatalmas oszloptömege, melyet a városligeti köröndbe tervezett. A királynö vázlatos alakja a középtér félkörös épitményében áll, melynek legszebb része a hódoló magyar nép kétoldali csoportja.

Radnay Béla szobrász és *Vágó László* épitész közös müve a 4-ik számu pályaterv. Itt Vágó akár öt emlékmüre való keretet állitott fel, melyben szinte elvész Radnay szépséges, finom királynéja.

Az 5-ik szám *Margó Ede* szobrász és *Novák András* épitész pályaterve. Kolosszális hatást igérö egyiptomi oszlopcsarnok (a vároldalra tervezve), benne királynénk álló szobra, magyarországi Szt. Erzsébet pózával, a jóság és szelidség bájával.

Telcs Ede szobrász, *Györgyi Géza* épitész és gróf *Bánffy Miklós* neve a 6-ik és 7-ik számu pályamüvön szerepel. Az elsö münél, görög oszlopsorral közre vett templomfülkében (melynek boltive a livornói kupolára emlékeztet), áll királynénk finom szépségü, diszmagyarruhás alakja rózsafüzéres amorettek között; — ez a szerényebb terv. A másik, a legjobbnak tartott: vizmedencékkel körülvett korinthoszi oszlopcsarnok (a városligeti köröndre tervezve) s ennek közepén ül Erzsébet, mint görög istennö, lábán sarukkal, görög karszékben, görög ruházatban, melynek a draperiáját birálni is szabad. E terv kétségkivül nagyszabásu, bár a görögségében csöppet sem magyar szivhez szóló.

Strobl Alajos szobrász és *Gerster Kálmán* épitész a vár oldalába, román kupola alá helyezi a királyné diszmagyaros ülö alakját; — *Lányi Dezsö* szobrász (és *Kaszab Miklós* épitész) közös tervén a királyné légies alakja márvány padon ül, mely boltives, dombormives falazatban van elhelyezve. — *Szamosi Soós Vilmos* (10-ik számu) terve szertelen arányu dór és jóni-oszlopcsarnok, konstrukcióját megbillentö kariatidekkel s külsö falazatán népies magyar dombormüvekkel. A királyné ülö alakja is diszmagyar. — *Damkó József* (Papp Gyula és Szabolcs Bálint) közös müvén az architektura elaprózott, a királyné virágcsokros alakja azonban szimpatikus. — *Pick Lajos* pályamüvén feltünö a barokkos felfogás.

Kimagaslik e csoportból a 16-ik számu terv, egy fiatal müvész: *Greff Lajos* alkotása, monumentális architekturájával. Hatás dolgában talán a legegységesebb ez a mü és pompásan lehetne fölhasználni a várbástya további kiképzésénél (akár valamelyik lovasszobrunk keretéül is.) Greff román-stilü udvarba helyezi el királynénkat, amint a csipkés bástyafokokon ösmagyar lovasok örzik emlékét. A királynét is stilszerüen ábrázolja s ezért idegenszerüvé is teszi.

Szentgyörgyi István szobrász és *Hickisch Rezsö* épitész 18. számu pályamüvén nemcsak a finoman átérzett korinthoszi oszlopcsarnok, de a királyné ülö alakjának figurális szépsége is szembeszökö. — Ugyancsak Hickisch tervezte (sok hasonlósággal) *Zala György* pályamüvének épitészeti részét. Zala is ülö királynét tervezett, melynek bája, közvetlen póza és sok lágysággal megmintázott draperiája méltó a mester mintázó-fájához.

Kallós Ede szobrász és *Arkay Aladár* épitész 20-ik számu pályamüve roppant tágas, vizmedencével élénkitett, oszlopcsarnok, közepén márvány falazat elött, görög karszékben a királyné alakja, melynek legkifogásolhatóbb pontja: a portrait-hüség.

Gárdos szobrász és *Málnai* épitész terve uj nyomokat keres. Különféle stilusokból modernizált klasszicizmus s épen ezért vegyes hatásu, melybe aligha illik Gárdor diszmagyaros királynéja. — *Vass Viktor* szobrász és *Wachtel Elemér* épitész hatalmas gipsztömegében a szinte tulnehéz román architektura viszi a vezérszólamot s elvész benne a királyné finom ülö alakja.

Róna József 25. számu pályamüve harmonikus hatásában a pályázat legelsörangu müvei közül való. Söt talán a legtisztábban leszürödött. A müvész a körönd közepére, vizmedencék közé, tervezte korinthoszi oszlopcsarnokát, melynek felsövilágitásos kupolája alatt áll a királyné egyszerü, nemes alakja, polgári ruhában, kezében elmaradhatatlan legyezöjével. A talapzatot bájos hódoló csoport veszi körül s az emlékmü tágas keretét jelképes csoportok élénkitik. Sok szeretet és sok átérzés kiváló szülöttje ez a pályamü.

Tóth István szobrász és *Foerk Ernö* épitész két pályamüve közül a 27-ik számu lovasszobor, amely a királynét lóháton ábrázolja, tulajdonképen a multkori pályázaton szerepelt mü továbbfejlesztése. Pózában sok az elökelöség és

szépség. Ujabb tervükön az architektura gyöngesége árt a szobrász ülő alakjának is.

A 29-ik számu pályaterv *Rubleczky Géza* és *Horváth Béla* szobrászok és *Thomas Antal* épitész közös müve, mely finoman tagozott köröndbe helyezi a királyné ülő alakját. Ez a figura, ha képmásban kevésbbé hü is, megrajzolásban a legerösebbek egyike.

Pongrácz Szigfrid és *Györgyi Dénes* 30. számu pályamüve a legmonumentálisabb várhegyoldali kiképzések közül való. Alulról hatalmas görög templom, de fönn klasszikusan szép udvar, melyben finoman hat a királyné ülö alakja.

Gémes Gindert Péter pályamüvén a királyné karcsu alakja a legsikerültebb. — *Menyhért Miklós* és *Moiret Ödön* hatalmas arányu pantheont tervez, háromszoros oszlopcsarnokkal, mely egész elrendezésében remekül diszitené kerepesi temetönket, — Erzsébet-emléknek azonban tulkomor keret, melyet a királyné ülö alakja sem tud felviditani.

Lajta Béla épitész és *Beck Ö. Fülöp* szobrász 34. számu tervén legértékesebb az elökelö architektura, bár az akanthus-levelek óriási méretü alkalmazása kissé bizarrnak látszik. Mesterien finom kupolacsarnok alatt áll a királyné alakja, de Beck mintázásában, amihez még Lajta épitészete sem eléggé modern.

Füredi Richard szobrász és dr *Lechner Jenő* közös müvén szépen fölépitett, tágas oszlopos udvarban ül a királyné alakja,— *Körmendi Frim Jenő* és *Kapitány József* közös müvén viszont massziv román kupola tömörségében áll a királyné virágcsokros, karcsu alakja.

Maróti Géza két tervezetében kevés az eltérés. Egyik tervén dór-oszlopokra, a másikon korinthoszi oszlopzatra helyezi nemesen fölépitett kupolás csarnokát, — ennél áttört kupolával, az elöbbinél diszes, angyalos üvegfestéssel fokozva a csarnok hatását. Királynéját poétikus szabadsággal ugy mintázta meg, mintha a felhökböl szállna le közénk.

Ha legalább leszállna!

... És véget vetne a világháborunak.

És véget vetne az Erzsébet-emlékszoborpályázatnak.

(k. k. l.)

Belpolitikai hirek.

A két kormány gazdasági tárgyalásai. Bécsböl táviratozzák: A két kormány a Budapesten a minap félbeszakitott gazdasági tárgyalásokat pénteken Bécsben folytatta. E tanácskozáson magyar részröl gróf *Tisza István* miniszterelnök, *Teleszky János* pénzügyminiszter, báró *Harkányi János* kereskedelemügyi miniszter és báró *Ghillány Imre* földmivelésügyi miniszter vettek részt, akik mellett ott voltak a miniszteriumok államtitkárai és szakelöadói is. A tárgyalásokat alkalmasint szombaton is folytatják.

Tanügyi rovat.

A bécsi egyetem uj rektora. A bécsi tudományegyetem rektorává a jövö tanévre dr Reisch Emilt választották meg. Az uj rektor a régészetnek a tanára és elnöke az archeologiai intézetnek.

Tanitók küldöttsége. A Magyarországi tanitóegyesületek országos szövetsége küldöttségileg kereste fel az országos képviselök vezetö embereit, hogy támogatást kérjen a mult alkalommal a drágasági segélyezésböl kihagyott nem államsegélyes iskolák tanitói részére. Igazságtalannak tartják, hogy a dusgazdag uradalmak és társulatok, nemkülönben az állami segélyben nem részesülö iskolák tanitói semmi támogatásban sem részesülnek. Sem az államtó' nem kapnak drágasági segélyt, sem nem intézkedik a kormány, hogy az iskolafentartók részesitsék tanitóikat megfelelö segélyben. A drágasági segély felemelése ügyében a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézett kérelmük támogatására is kérik a képviselöket.

Katonai rovat.

Pötisztek kitüntetése. A király — mint egy bécsi katonai közlöny jelenti — a másodosztályu vaskoronarendet adományozta a hadiékitménynyel bacsányi Csicserics Miksa altábornagynak egy gyalogsági hadosztálynak az ellenség elött való sikeres vezetés elismeréséül, a Lipót-rend lovagkeresztjét a hadiékitménynyel Konschegg János szivszélhüdésben meghalt 58. gyalogezredbeli számfeletti ezredesnek, egy gyalogsági dandár parancsnokának az ellenség elött való kiváló szolgálata elismeréséül, a Ferenc József-rend tiszikeresztjét a katonai érdemkereszt szalagjával dr Taussig Emil fertözö betegségben meghalt elsöosztályu tartalékos fötörzsorvosnak, egy hadtápfőállomás főorvosának az ellenség elött való kiváló és önfeláldozó szolgálattétele elismeréséül.

Egyletek és intézetek.

A tüdöbetegekért. A Modern Kör a József főherceg szanatórium-egyesület javára sikerült müvészdélutánt rendezett, amelyen nagy sikerrel szerepeltek: Gárdonyi Lajos, Rónai Mancika, Goldstein Kristóf, Klein Henrik, Sándor Sándor, Eisenbach Rózsika, Lovas István, Turai Margit és Pártos. A kiváló és izléses rendezés ifj. Faludi Miklós hozzáértését dicséri.

Esti levél.

— A jótékonyság adminisztrálása. —

Ahhoz a kellemetlen pörhöz, melyet a Vöröskereszt inditott az Emke budapesti fiókjának vezetöi ellen, nem szólok, nem vindikálom magamnak a királyi tábla jogát. De e pör kapcsán fölmerült sok közérdekü kérdés, amit szigoru tárgyilagossággal meg lehet vitatni. A hosszadalmas pör alatt ugyanis egyre-másra jöttek levelek, melyekben a közönség azt irta: „Szüntessenek be minden jótékony gyüjtést!" „Szüntessék be a Vöröskereszt Péter Pál-napi gyüjtését is!" Mások pedig már a kulturegyletek létjogosultságát is kétségbe vonták. E tulzások ellenében állapitsuk meg, hogy jótékony gyüjtésekre ép oly szükség van, mint magyar közmüvelödési egyletekre. Csak az adminisztrációjukba hozzunk be oly rendszert, mely eredményessé teszi a kezelést s egyszersmind visszaállitja a közönség bizalmát.

A *vad* gyüjtések s az áljótékonyság visszaélései ellen most hoztak hivatalos rendelkezést. Arra pedig, hogy mindenféle jótékony és közmüvelödési egylet pénzkezelése iránt föltétlen bizalma legyen a publikumnak, bátor vagyok azt a nagyon egyszerü módot ajánlani, amit 25 évvel ezelött a Dunántuli közmüvelödési egyletnél kipróbáltunk. Mielött még az egylet végleg megalakult volna s az első tagdij vagy adakozás beérkezhetett volna, megkértem Széll Kálmánt, intézkedjék, hogy a Leszámitoló és pénzváltóbank fogadja el folyószámlára az egylet pénzét s rögtön irtam a föposta igazgatóságának, hogy az egylet cimére érkezö összes pénzesleveleket, utalványokat s bárminö befizetéseket egyenesen a banknak kell átadni és nem szabad azokat se pénztárnoknak, se ellenörnek, se titkárnak, söt még az elnöknek sem kézbesiteni. Ez a Kolumbus-tojása az egyesületek pénzkezelésének: magánember ne kezeljen pénzt. Ugyanez a mintarendszer van például a Magyarországi hirlapirók nyugdijintézeténél, mely az egész közvélemény osztatlan bizalmát és szeretetét élvezi. Kövesse ezt a jó példát a többi jótékony egylet is.

Csak a filléres gyüjtésekkel van baj a bankkezelésben. Pincér-számoló cédulák, utcai urnázások, perselyezések és báli virágárulgatások filléreivel nehéz az elszámolás. Ezt bank nem vállalja. Nekem az ilyen garasos gyüjtés soha sem tetszett, elöször mert nem lehet tökéletesen ellenörizni, itt a gyanusitás könnyü s a bizonyitás nehéz; másodszor mert a pontos kezelés költsége néha nincs arányban a befolyt összeggel, harmadszor pedig mert ez tulajdonképen a szegény embereknek megadóztatása. Pedig az az igazi jótékonyság, mely nem az utcán gyalog járó koldusokat állitgatja meg perselyekkel, hanem az, mely a kocsin járó publikumot tudja megtalálni. A filléres gyüjtés bármely formája oly nagyszámu ideiglenes alkalmazottat kiván, hogy bajos azok mindegyikéért a felelösséget elvállalni. S ha kivételesen egy-egy népszerü célra, például a Gyermekvédö ligának vagy a mentöknek használják ezt az eszközt, az helyes; de mindenféle jótékony gyüjtést az utcára vinni s filléres adagokra aprózni nem lehet.

Másik tárgyilagos vita-kérdés az, hogy az egyletek adminisztrációjának költsége arányban legyen a tulajdonképeni egyéni célra forditott összegekkel. Ez tulajdonképen nem is vitatható igazság. Csak abba a tulzásba nem szabad esni, hogy sajnáljuk a becsületes munkás kulturtitkároktól a kenyeret s *ingyen munkával* akarjuk a jótékony és kulturegyleteket adminisztrálni. Bocsánat, hogy saját tapasztalatommal argumentálok, de tán illetékes vagyok az információra. Nevezetesen én is évekig nyargaltam az ingyen munka vesszöparipáján s tizenkét évig minden tiszteletdij nélkül voltam titkára a DKE-nek és soha egyetlen fillér készkiadást se számoltam fel, ugy hogy az egylet összes személyi kiadása havi 30 frt volt, amit egy dunántuli joghallgató kapott az összes irodai munkákért. Széll Kálmán sok közgyülésen büszkélkedett is a DKE ingyen adminisztrációjával. De most utólag hibáztatom önmagamat, hogy miért nem proponáltam magam helyett egy jól fizetett iroda-személyzet tartását, mely csak az egyletnek élt volna s rendszeres üzletszerü munkával talán sokkal több alaptökét gyüjthetett volna össze. Szolid adminisztrálás mellett ugyanis csak annyi kisdedóvót szabad szervezni egy kulturegyletnek, amennyinek évi fentartására a külön alaptöke mint egy ércfedezet bankba van téve, hogy az óvónö és dajka fizetésében zavar ne álljon be. Tehát óriási munka elöbb összehozni az ovoda telkére és épületére a különböző „hozzájárulásokat" pénzben vagy természetben; aztán készpénzben annyi alapot összegyüjteni, hogy annak kamata az évi kiadást *örök időre* fedezze. A DKE-nek minden intézete igy van biztositva, — de mily keveset tudtunk csinálni?! S mindig fölmerül a kérdés, hogy *igazán megfelelö*, képzett, megbizható és lelkes fizetett tisztviselökkel nem lehetne-e a jótékony- és kulturegyleteknek több eredményt produkálni? Az ingyen munka nagyon szép, ideális dolog. De nagy adminisztrációt nem lehet erre alapitani.

Még egyet. Minden egyesület igyekezzék a maga adminisztrációját abszolut korrektté tenni a maga hatáskörében, hogy ne legyen szükség és titulus olyan egyleti törvény alkotására, mely az ellenörzés cime alatt a reakció nemzeti elnyomása alá helyezhetné az összes magyar szellemü egyleteket . . .

Zsolt.

Napi hirek.

A mozgóposta titka.

— Puskás István ujabb vallomása. —

A százhatvanezer koronás postaláda eltünése dolgában a rendörség nyomozása ma sem tud még eredményt fölmutatni. A vizsgálat Puskás István postaszolga és megvádolt társa, Bara Sámuel körül forog, de ma még az a helyzet, hogy Bara Sámuel bünösségét semmi sem bizonyitja, csak Puskás kijelentései, amelyek szintén ingadozóak. Pénteken délelött Puskás hirtelen *visszavonta* azt a vallomását, amelylyel Barát vádolta. Kijelentette, hogy a gödöllöi postaszolga csakugyan nem büntársa. Fél óra multán megint megmásitotta vallomását, megint vádolta Bara Sámuelt, azt mondta, hallotta, hogy barátja folytonosan sir, kétségbeesésében tördeli a kezeit, szánalomból meg akarta tehát menteni. A gödöllöi postaszolga állhatatosan tagadja a vádat, a rendörség pedig a folytonosan változó kijelentésekkel szemben teljesen tehetetlen. Bara a Gödöllön folytatott vizsgálat alkalmával igazolni tudta alibijét, pontosan meg tudta mondani, hol volt, mit csinált. Felesége segitségével vette át a csomagokat Puskástól. Két kézicsomagot vett át, s több postacsomagot. Mikor a postacsomagokat átvette, figyelmeztette öt Puskás, hogy a „kézire" ügyeljen. Bara aztán kocsira rakta a csomagokat, felültetett a kocsijára egy Furulyás nevü gödöllöi lakost, s elöbb a postára hajtatott, ahol a csomagokat lerakta, onnan Furulyást a lakásáig vitte, majd ö is hazament a kocsiján. Hogy a kocsin rajtamaradt-e a kérdéses csomag vagy nem, az ujabb nyomozás erre a körülményre terjeszkedik ki most. Egyébként vizsgálatot folytat a postaigazgatóság is, amelynek határozottan az a véleménye, hogy *a postaláda minden valószinüség szerint még a keleti pályaudvaron tünhetett el, valószinütlen*, hogy Gödöllön dobta ki a vaggonból Puskás. A postának ez a meggyözödése szintén Bara Sámuelt menti.

—

Pénteken délután a fökapitányságon ismét kihallgatták Puskás Istvánt, aki teljesen részletes vallomást tett. A következöket vallotta:

— Nyolc éve vagyok szolgálatban. 1915

A-29-72

H az indóházba

2082. Árkay Aladár.

Sz. ~~Temesvárott 1860~~ 1868 február 1-jén

A nyugati pályaudvar.

A Ferdinand-hidról felvett budapesti pályudvar~~on~~ középső sinén, ~~egy~~ füstölgő gép közeledik, melytől jobbra ~~egy~~ vonat fut ~~sefelé~~, mig balról a háttérben egy ~~mázik~~ mozdonynak ~~két~~ két lámpája fenylik. Oldalt a környékbeli épületeket látjuk és leghátul az uj parlamenti épület kupolája bontakozik ki.

Lemezpapir, méretei 56 : 78 cm.

Vétetett az 1901: XII. 23-iki 92258 sz. leirattal 300 Kán. (682/901.)

Elszámoltatott 1902: IV. 14-én. (338/902.)

Az elszámolást elfogadta az 1902: VII. 26-iki 27258 sz. leirat. (592/902.)

904: IV. 30.

92258-901

A-29-73

Árkay Aladár, építész és festő; szül. 1868 febr. 1-én Temesvárott. Középiskoláit 1886-ban végezte, s miután úgy a festészet, mint az építészet iránt hajlamot érzett, a budapesti József-műegyetemre, s 1887-ben az orsz. mintarajziskola és rajztanárképzőbe is beiratkozott. Az utóbbi helyen Székely Bertalan és Lotz Károly voltak mesterei. 1888-ban elhagyván a mintarajziskolát Karlovszky Bertalan tanítványa lett. Első külföldi tanulmányútját 1886-ban Párisba tette, s a francia fővárost tanulmányozás céljából később ismételten felkereste (1892 és 1900). Bejárta ezenkívül Olasz- (1895) és Németországot (1897). A 90-es évek elején teljes kiképzése végett gyakorlaton volt Bécsben Fellner és Hellmer építészeknél és Budapesten Hauszmann Alajos tanár mellett a budai királyi várpalota építkezésénél.

Mint építőművész első pályadíját 1889-ben a budapesti városi szökőkút pályázaton nyerte, mikor is pályatervét az első díjjal tüntették ki. Kallina Mór (l. o.) építészszel készített közös terve 1896-ban a budai vigadóra kiírt pályázaton nyert első díjat. Budapest székesfőváros az első díjjal kitüntetett terv kivitelével a tervező építészeket bízta meg, akik a vigadót 1897—8-ban fel is építették. A. ezenkívül még a következő pályadíjakat nyerte: 1899. Szépművészeti Múzeum pályázatán III. díj; 1900. a budapesti szent Gellért emléklépcső pályázatán I. díj; 1907. zombori városi vigadó pályázatán I. díj. Mint iparművészeti tervező szintén jelenté-

T és iparművészi
F szegh. 1932. febr. 2.
b Budapesten
1 interiőrben

Q épületei tanulmányút a
Académie des Beaux
Arts-on
T, 1900. a világkiáll.
megbízásából
T 1890. Zürichben
volt,

s mint művészi pályázatok, vezette a salzburgi színház, majd a budapesti Somossy-orfeum épületét. Harasztivel együtt

1894. társult apósával Kallina Mór építészszel s részt vett konvészalmi és a konvéd főparancsnokság városi palotáinak tervezésében és kivitelezésében. 1895 apósával közösen Ezredek terével indult a budai vigadó tervpályázatán, s mint az I. díj nyertese 1897-98. kivitelezte az épületet. Első jelentősebb sikerét 1899-ben aratta, mikor a

1926. MÁRCIUS

II. ÉVF. 3. SZÁM

KŐ ÉS MŰKŐ

ARCHITECTURA

TEMETŐMŰVÉSZETI · SZOBRÁSZATI ÉS ÉPÍTÉSZETI HAVI SZEMLE

ÉPÍTŐFORMÁK A VILÁGHÁBORÚ UTÁN

Írta: ÁRKAY ALADÁR

AZ IDŐK KÉNYSZERE

A stílusok genezisének és filozófiájának tanulmányozásakor arra az eredményre jutunk, hogy az egész stílus-evolució a világegyetemnek két alapvető törvényével érthető és magyarázható meg. Az egyik tulajdonság a világegyetem minden parányának örökös változása, mely természetesen kiterjed földünkre és az azon élő minden teremtményre, így az emberre is. Mialatt itt ülünk, minden pillanatban megváltozunk: és így nincs két egyenlő másodperc senkire és semmire nézve. Csak természetes, hogy az embernek ilynemű biológiai és fiziológiai alkatánál fogva, annak testi és szellemi tevékenységében is ugyanez a törvényszerűség nyilatkozik meg. Minden tette, alkotása, tehát művészete is, folytonosan változó. A másik tulajdonsága a világegyetemnek az a csodálatos összefüggés és egymásra gyakorolt kölcsönhatás, mely minden parány között fennáll. Ugyanez az összefüggés állapítható meg az emberi szervezetben, az élet különböző megnyilvánulásaiban és a művészetben is.

Már Hippolyte Taine kísérletet tett Philosophie de l'artjában arra, hogy a stílust a miliő sokszoros befolyásainak eredője gyanánt magyarázza. Az újabb, átfogóbb elmélet szerint, a stílus kifejezője azoknak az adottságoknak és megmásíthatatlan feltételeknek, melyek korról-korra változnak, kifejezője egy kialakult világnézetnek, egy körülírt korhangulatnak és ebből eredő művészetfelfogásnak. A művészet fejlődése kényszerű kísérője az emberi szellem fejlődésének. A *művész az idők kényszere alatt áll, az idők kényszere pedig mindannyiunk felett.* Az örökös változás természeti törvénye tehát, az a motorikus erő, mely a megszokott irányt rövidesen megunttá téve, mindig előre hajszolja az embert az új, a még ismeretlen felé: az összefüggés törvénye azután a keletkező stílust a kor életjelenségei alapján kialakítja. E teoriából szükségképpen következik tehát, hogy egy stílus sohasem lehet egy vagy több ember kitalálása, hanem az mindig az életből szervesen és kényszerű szükségességgel alakul ki. És benne a korképet megértő, az irányokat előre megsejtő, magasabb művészi intelligenciával bíró művészek fejezik ki magukat. Ez a magyarázata annak, hogy az embereknek az új irányokkal szemben való minden ellenállása, becsmérlése és üldözése sem tudta és nem fogja tudni soha a művészetet fejlődése útjáról letéríteni. Ez az összefüggés magyarázza meg, hogy önálló nemzeti stílusról beszélni nem lehet. Nincs „a" német, vagy „a" francia stílus, hanem csakis a művelt nemzetek mindenkori korstílusának nemzeti variációjáról lehet szó.

A HÁBORÚ UTÁNI ESZMEÁRAMLATOK

Fenséges élvezettel lehet a művészettörténeten végigmenve a korok és stílusok összefüggését, a legapróbb részletekre nézve is kimutatni. És ugyanígy lehet a világháború korszakának tudományos, technikai, szociális és szellemi átalakulásának és a modern művészetnek egymásra gyakorolt kölcsönhatását is pontosan megállapítani. Francia, belga és német szobrászok már a háború előtt csodálatosan elnyúlt, sovány aktokat kezdtek mintázni, melyeknél a fősúly a kontúrvonal expresszivitásán, kifejező voltán nyugodott. Most, azt vesszük észre, hogy ami a művészetben kifejező forma volt, azt maga az élet is kezdi utánozni s abból hovatovább új női szépségforma alakul ki. Ennek persze mélyreható okai vannak, amelyek a nő új társadalmi helyzetével s a nemek viszonyával függnek össze. De itt van egy másik, a háború után felvetődött korhangulat. A Keletnek megéreztetése a mai gondolatvilágban és művészetben. Buddha tanai s a valódi és álfakírok divatosak lettek. A mozgóképszínházak keleti filmekkel érik el a legnagyobb kasszasikerüket. És mivel az oroszok alkotják a hidat Kelet és Nyugat között, ezért Európa ruszszifikálása is e talaj előkészítője.

AZ ÉPÜLET KIFEJEZŐNYELVE

Láttuk a kort megtermékenyítő és a társadalomnak lelkéből kisugárzó, meglehetősen egységes hangulatokat. Próbáljuk most összefoglalni mindezeknek gyakorlati eredményeit magukon az épületeken, helyesebben az utolsó évtized építőművészeti megnyilvánulásain. Nagy általánosságban ezeket az irányelveket két főcsoportban foglalhatjuk össze.

Haditermény-irodaház *Reiss Zoltán* *Bürohaus*

Egyik: az új formaképző törekvés. Adódik a mi időnknek ama gyakorlati szelleméből, mely a célnak megfelelő legtökéletesebb formát (Zweckform) a struktiv vázig való leegyszerüsítésben, annak zárt kialakításában igyekszik létrehozni. Fősúlyt a tömeghatásra vet az építész. A háború előtti német áruházakon (Salvisberg-Zimmerreiner) már észrevehető ez, de még túlontúl díszes fronthatásokkal van megterhelve. Ámde már ezeken is észrevehető egy bizonyos határozott tendencia a *vízszintes vonalvezetés* irányában, mely a háború utáni építkezésekben diadalmas erővel kap lábra. A tagozatok, ha vannak, mindenütt a horizontális tendenciát követik. A gömbölyű, íves, lágy vonalak helyett a kemények, hegyesek, csíkosak alkalmaztatnak. Nagy szerepet játszik a cikkcakkos, villám- vagy fűrészfogú vonalképzés. S e határozottság a színekben is megnyilvánul. Nem az előző idők színtelensége, vagy édeskés pasztellszínei viszik a szót. Belső architektúrában mindenütt a keleties, buja, töretlen színek uralkodnak. Érdekes, hogy minde törekvésekben a háború előtt még annyira konzervatív hollandiak vezetnek építészeti radikalizmusukkal. Alig van építőalkalom, melyben megváltozott esztétikai elvük érvényre ne jutna. Irodaház és árumintavásár (Utrechben), községi kislakások, kertes telepek (Rotterdam és Hága környékén) kifejezői annak, ahogyan építészeik: De Klerk, Jan Wills, J. P. Oud stb. az új formákról gondolkoznak. De Belgiumban is erőteljes visszhangra talált ez a törekvés. Jellemző errenézve, hogy Brüsszelben egy egész ucca áll szolgálatában: a Rue du Cubisme.

Minde formaelvek nem érvényesülhettek volna, hogyha Amerika nem hat ránk az ő felhőkarcolóival, üzlet- és irodaházaival, melyek ma már fokozottabb esztétikai követelmények alapján készülnek (Chicago Tribune óriási eredményű tervpályázata ujságháza számára) s amelyek a szerkezeti elveknek gyökeres megváltoztatását készítették elő az európai építészetben is. És itt kell rátérnünk eme törekvések második csoportjára, melyek a háború utáni Európa építészete számára adódtak, a szerkezeti elv változásaira. Ennek elsősorban a kalkuláció, a gazdaságos elv érvényesülése, a takarékosság volt a motiválója. A szerkezetet láttatni, vagy legalább megéreztetni igyekszik az építész, de a tetőt viszont elbujtatja, hacsak egészen el nem hagyja. Mi értelme is volna a nagy fedélszékekhez való ragaszkodásnak? Évezredek óta dívó anyagpazarlás ez, melyből még évente százak meg százak tűzhalála is következik s ennek következtében még súlyos milliárdok a tűzoltói intézmények fentartására. Tizedrészébe kerülne mindez, ha a világ általánossá tenné a lapos tetőzetet. Természetes, hogy a laposságnak, elnyúlásnak e tendenciája a sokféle új szerkezeti elvvel egyetemben ma

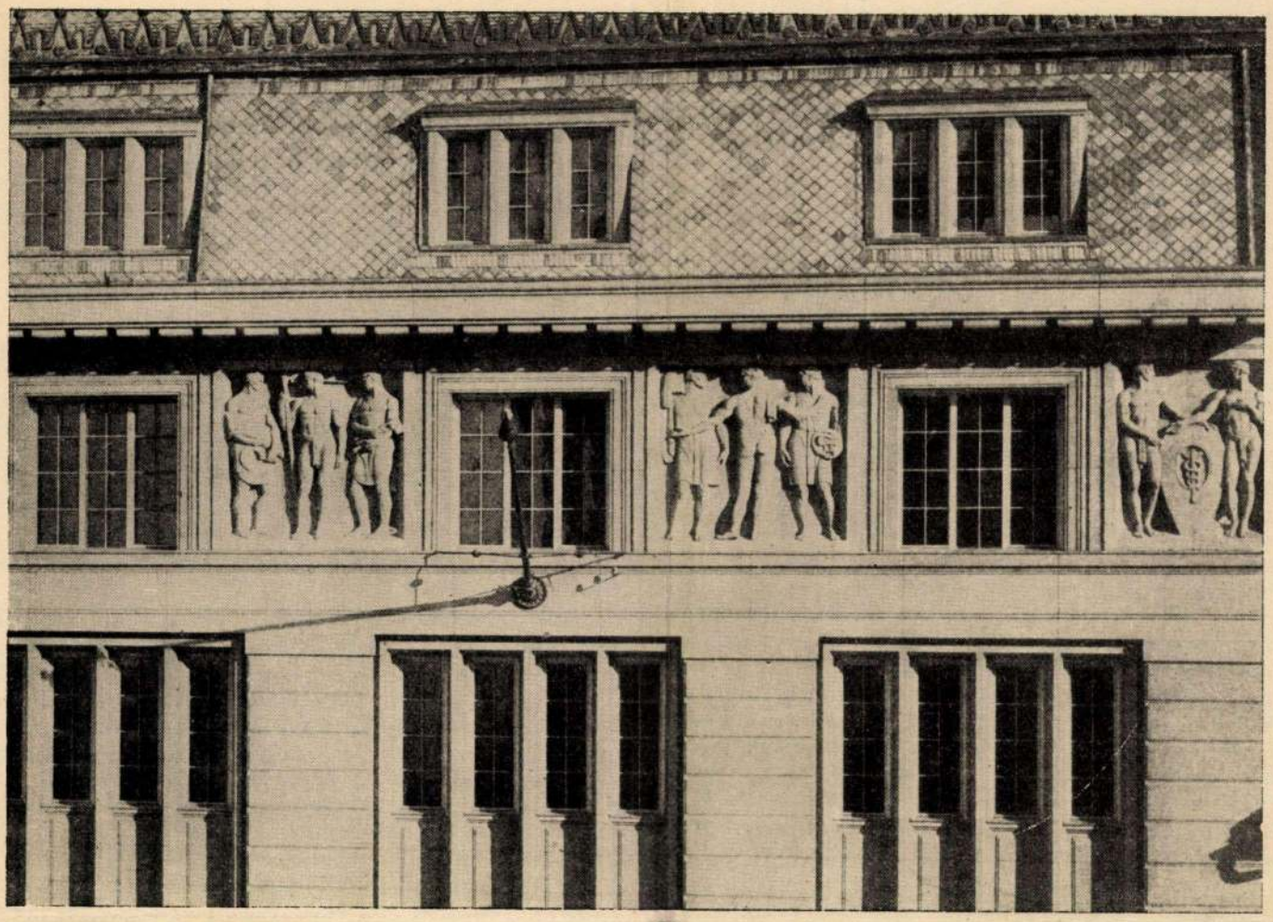

Homlokfalrészlet a Hangyaházról — *Györgyi Dénes* — *Frontteilansicht eines Bürohauses*

már a franciáknál is utat tör magának. Ott is elsősorban áruházak törték meg az utat az új építészet szellemének érvényesülésére. Egy ismert francia építő — Sauvage Henri azután kislakásos bérházaira kezdte ezeket érvényesíteni, melyeket kerületi közfürdővel kapcsolatban épített. Ezeken a vasbeton-oszlopokat ferdén képezte ki és a szobákban két-két válaszfallal burkolta el. A Perret-testvérek pedig igazi könnyed „vasbeton-gotikával", zseniális egyszerűséggel megcsinálták a Le raincy-i templomot, ezt a karcsú és modern kis templomot, csaknem teljes áttörtségű falakkal, rendkívül exakt osztóbordákkal és a beléjük ágyazott üvegek nagy színpompájával.

A most lezajlott párizsi iparművészeti kiállítás a modern stílus végleges diadalát pecsételte meg. Már maga az a tény, hogy a régi stílusú alkotásokat a kiállítás anyagából eleve kizárták, arra vall, hogy az új építő- és iparművészeti törekvést eredményesnek, alkotásra késznek ismerték el. E bizalom a világ legkonzervatívabb ízlésű fővárosában bizonyára mindenütt megérteti, hogy a háború után megváltozott emberiség új esztétikai akaratát házaira is rá tudja írni.

Sajátságos hangulatváltozás az, amelynek tanui vagyunk. Maguk a franciák s kivált fiataljaik felismerik a szerkezeti elv parancsait és immár egy tiszta célszerűségi s teljesen dísztelen épületképzésnek hódolnak. Az efajta törekvések leghangosabb tolmácsa náluk Le Corbusier, akinek munkái és heves vitairatai szenvedélyes hitet tesznek az új törekvések mellett. Ő és társai már egy új nagyvárosról álmodoznak, amelyben hatalmas tömbök gyanánt emelkednek a sokemeletes, szélesen elnyúló üzlet- és irodaházak s köztük mint óriási felkiáltójelek egy-egy középkori vártorony módjára óriási étkező-, szálló- és mulatóházak emelkednek az ég felé. Az egész arányos, tömegelosztásában oly hatásos városkép persze még inkább a jövő zenéje, de valamit már a párizsi kiállítás bejárati kapui is elárultak ebből a koncepcióból. E kiállítás építészeti részében egyébként is a franciák bátorsága volt a legfeltűnőbb.

Velük bizonyos fokig szemben állnak ma már a németek. Ott a legújabb építő törekvések, mintha már kissé megsokallták volna e szerkezeti elv tiszta mérnöki szépségeit. Egy klasszicizáló nyugalom egyszerű arányszépségeit, ritmizáló ajtó- és ablaknyilásait, formai elemek érvényesülését kívánják. E tekintetben az északi és skandináv népek (svédek, dánok) az ő tanítómestereik. Főleg a lakóház-, templom- s középület-architektúrában látjuk náluk a hajlandóságot bizonyos zárt és ünnepélyes masszák kialakítására, ami természetesen egyáltalában nem a multbeli stílusok visszaidézését jelenti. Párhuzamos jelenség ez azzal, amit a festészetben látunk, ahol az Ingres-féle klasszikus vonal az örökké nyugtalan Picassot is megfogja. S ez is mind korhangulat. Annyi forradalmi és izgató életjelenség után a világ — s benne az építészet — benső nyugalomra vágyódik!

AZ IRODAHÁZRÓL

Írta: GERŐ ÖDÖN

Az építészet kötöttebb művészet, mint a képzőművészet minden egyéb ága. Több a függése az olyan tényezőktől, amelyek a művészen kívül vannak, mint minden egyéb művészeté. És több is az összefüggése a realitásokkal. Az életnek nem is a meglátásával, megállapításával vagy megtagadásával áll szemben, mint a produkáló és reprodukáló képzelet kegyelmén élő többi művészet, hanem a követelményeivel. Az építészet inkább szociális funkció, mint a festészet vagy szobrászat, amelyek pedig a kor etikai és logikai összetevőjét szolgálják. Formálásában az anyagi elemeknek döntő súlyuk van, alkotó képzeletét materialisztikus tényezők irányítva befolyásolják. A célszerűség és a szépség, az elképzelés és a szükségesség, a gondolat és a lehetőség a többi művészetben csak alig jut viszonylatba egymással, míg az építészet éppen ezeknek a viszonylatoknak a művészete. Ezeknek az összetevőknek egyensúlya szabja meg a különféle építészeti irányokat. Aszerint, amint ennek az egyensúlynak mások a lehetőségei és a követelményei, az építésnek más iránya, más stílusa alakult ki. Az építészet mindig ilyen egyensúlyproblémák körül kereskedett: megoldásaik hagyományokká váltak, a hagyományok ostromlói pedig új megoldásokat kerestek. A célszerűség és a szépség, a fantázia és a szükségesség, az idea és a lehetőség egymással vagy egymás ellen érvényesülésének föltételei közé tartozik az anyag, a szerkezet és az — építtető is: az, hogy amazok mit engednek meg az építésznek s hogy ez mit követel tőle.

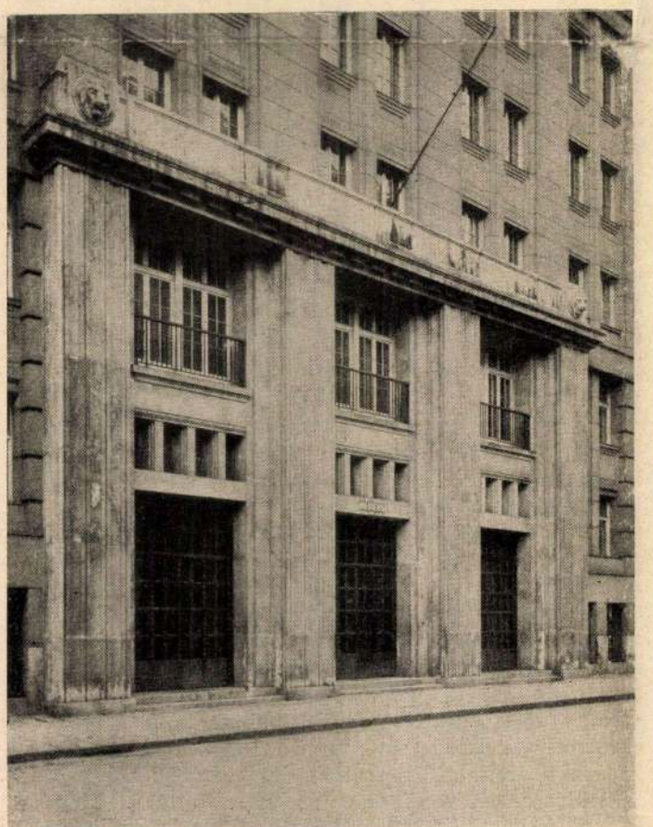

Haditermény főbejárata — *Haupteingang eines Bürohauses*
Reiss Zoltán

Solness mester ezután már nem templomot, hanem az emberek számára hajlékot akar építeni. Ez a kettő volt az építészet célszerűség-, szükségesség- és szépségszolgálatának kifejezője. De Solness mester nem emlékezik meg a gyárról, az áruházról és az irodaházról, amelyek a templom és a hajlék közé ékelődtek és az előbb említettem egyensúlyproblémák új megoldását követelik. A megoldások a racionalizmus útján járnak. Oud, a híres rotterdami építész, a maga ellentétek közt kígyózó művészeti elméletében megemlékezvén az építészeti racionalizmusról, elvitázhatatlannak mondja, hogy „új építőművészet csakis racionális elvek talajából nőhet ki, de a racionalizmus a művészetnek ellentéte". Mégis megtervezte a rotterdami „Tusschendyken" háztömböket, az építészeti racionalizmusnak ezt a diadalát. Pedig ezekben a háztömbökben csakis hajlékok vannak. Bensőséges megoldásokra alkalmas, hangulatosságot provokáló építészeti föladatot oldott meg velük.

Csak valamelyest változtatni kell a művészetről való fölfogáson és beilleszthetjük a racionalizmust a művészeti föltételek közé. Oud meg is próbálkozik vele, hogy a művészeti követelményeket ilyen módon módosítsa. Azt mondja, hogy az új építészet nem ismeri el azt a feszültséget, kötöttséget, amely a nagy ritmusban esztétikailag érvényesül. Az egymásra vonatkozó, az egymást befolyásoló épületrészek olyan viszonylatban vannak egymással, hogy az egyik a másikat esztétikailag támogatja, még pedig úgy, hogy a legcsekélyebb változásuk is megzavarja ezt a nagy esztétikai egyensúlyt. Sok évvel ezelőtt az építészeti látásról írt tanulmányomban az új szerkezeti és anyaglehetőségekre és az új parancsoló szükségességekre való tekintettel síkra szálltam ennek az esztétikai egyensúlynak zsarnoksága ellen. Uj egyensúlyérzést, új ritmust, ösztönt követeltem, hogy az új szerkezeti és ballisztikai lehetőségek érvényesülhessenek. Azt, hogy az új konstrukció nyomán új szépségtudat, új szépségelképzelés támadjon. Ma az új hollandi építészet ezt úgy fejezi ki, hogy „az új építőművészetnek a maga szerkezeti funkcióiban már eleve is a szépséget kell átélnie". Az új szerkezeti lehetőségek új szépséglehetőségekkel szolgálnak, csak nem szabad őket a megrögzött szépségkövetelményekkel megbénítani.

Az az építészeti látás, amelynek jogait akkor hangoztattam, szépségre fogja az épület homlokzatát is, de érvényre akar juttatni benne az új szerkezetek, új anyagok és az anyag új ismerete révén az új tömegelosztásokat, amivel új formák járnak. Nem tartom igaznak azt, hogy „az ornamentum az építőművészeti tehetetlenség univerzális gyógyszere", de igaz az, hogy az ornamentum nélkül való homlokzaton a tömegelosztás és felületbeosztás a maga szabad, kötetlen ritmusával és racionális egyensúlyérvényesítésével művészeti szépséget adhat. A díszítés nélkül való építésben az épület gondolatának kell hatnia. A legracionálisabb építészetben az ideának kell mindenekfölött kifejezésre jutnia. A kifejezés világossága, az építészeti gondolat kézzelfoghatósága, a szükségességgel való beérés s az egyszerűség új pátoszt, új monumentalitást, új festőiséget, új bensőséget érlel. Még új hangulatosságot is. A hamburgi híres Chile-ház, a hamburgi Messehaus pályatervei, a hollandiai irodaházak, az amerikai üzlet- és

A-29-47

A-29-75
Árkay Aladár

ÖTVENEDIK ÉVFOLYAM 7—8. SZÁM. 1926 FEBRUÁR 15.

ÉPITŐ IPAR
ÉPITŐ MŰVÉSZET

A budapesti épitőipari szakmák ipartestületei, a Hadviselt Mérnökök, Építészek és Műszaki Tisztek Nemzeti Szövetsége, Budapesti Ácsmesterek Ipartestülete, az Építőmesteri Képezttség megvizsgálására szervezett bizottságának hivatalos lapja.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre 12 pengő=150000 K, félévre 6 pengő=75000 K. Egyes szám ára 10000 K
Postacsekkszám: 49197.
Hirdetési dij: milliméterenkint 2000 K

FELELŐS SZERKESZTŐ:
DR. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, I., Ménesi-ut 7/c
TELEFON: JÓZSEF 132—95.

A modern stilus kialakulása.

(*Árkay Aladár* előadása a M. M. és Ép. Egylet mű és középitési szakosztályainak együttes ülésén f. évi február hó 1.-én.)

Vannak emberek, akiket bármelyik művészeti ágra predesztináljon is sorsuk, mindig az uj utakat keresik, az uj szineket kutatják és az uj formákat látják meg. Ezek a művészeti fejlődés előőrsei. Az előharcosok ők, akik az uttörő munkát végzik. Nekik köszönheti az utánuk jövő nemzedék, hogy gondtalanul (már amennyire itt arról szó lehet) alkothat, az előkészitett talajon a művészet szent berkeiben. Épitészeink közül ezek sorába tartozik Árkay. Eszembe jut a zord Ibsen. „Az az ember a legerősebb, aki egyedül áll". Árkay is igy jutott előre. Uttalan utakon egyedül töri a rögöt és készíti elő a talajt az ifju magyar épitészgenerációnak. Reméljük, lesznek követői.

A rendes előadások sorozatából magasan kiemelkedő és műélveztet nyujtó estében volt részük azoknak, akik Őt végighallgatták. Az előadás első részét egy művészet, filozófiai elmélet, nagy tantétel felállitása képezte, amely szerint a stilusok kialakulását, valamint azok fejlődését és ebben a fejlődésben az örökös ujszerüségre való törekvést, amely maga a haladás, két, a világegyetemben állandóan ható erőnek tulajdonit. Az egyik a világegyetem minden parányának örökös változása. Nincs a világegyetemnek egyetlen pillanata sem, amely teljesen egybevágó vagy egyforma lenne. A másik erő a kölcsönös egymásrahatás, amely az örökös változás közben végbemegy. Az állandó örökös változás közepette sem szakad meg az összefüggés, amely az egymásrahatás képében jelentkezik. Csak természetes — mondja tehát végkövetkeztetésként —, hogy az embernek ilynemű biológiai és fiziológiai alkatánál fogva, annak testi és szellemi tevékenységében is ugyanez a törvényszerüség nyilatkozik meg.

Szinte megvesztegető a világos és kristálytiszta okfejtés és fölépitése a gondolatnak, annyira, hogy első pillanatra talán mindannyian magunkévá is tettük azt. De később átgondolva, bizonyára tulságos materialisztikus jelleget kell tulajdonitani ez elméletnek. A stilusok

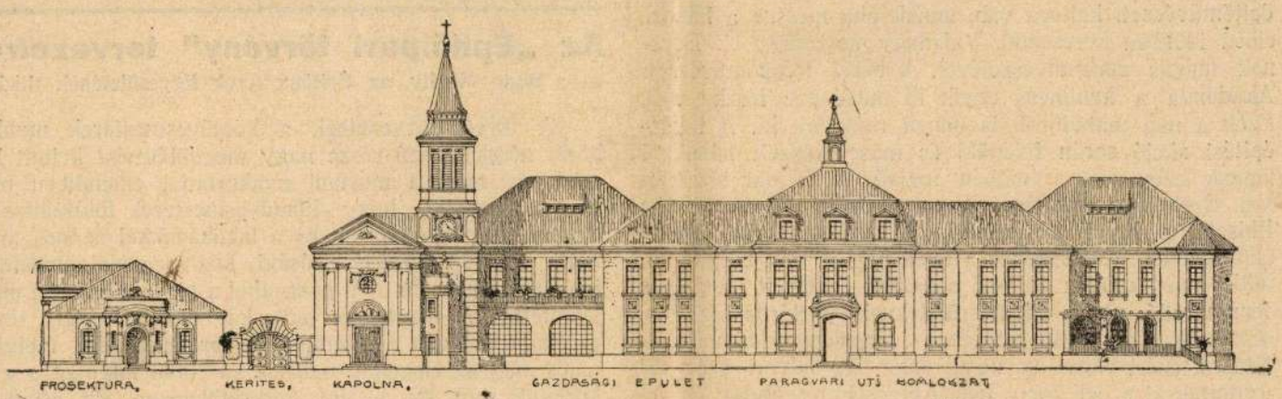

Vas vármegye és Szombathely közkórháza. Jakabffy Zoltán I. dijat nyert pályaműve.

fejlődése az emberi művelődés történelmének legnagyobb fejezete. Kőbe vésett történelem. A korok szellemi kivirágzásai, amelyek azután maradandó formába, anyagba öntettek. Ez a szellemi fejlődés nem lehet csupán és kizárólag anyagi változásoknak a következménye. A lélek fejlődési folyamatával állunk szemben, ahol tehát szükségképpen lelki tényezőknek kell közreműködniök.

Visszatérve már most az előadásra, Árkay az uj stilus kialakulásának döntő fontosságu tényezőjét a háboru utáni szükös anyagi viszonyokban látja. Bár már a háboru előtti időkben is találkoztunk ujszerü formákkal, ezek azonban csak keresgélések, tapogatódzások voltak, igaz, hogy a helyes nyomon járva, francia, belga és német szobrászok voltak az uttörők, csodálatosan elnyult sovány aktjaikkal, ahol is a fősuly a konturvonal kifejező voltán nyugodott. A gunyolódó és ezen botránkozó emberek nem is sejtették, hogy alig 1—2 évtized mulva feleségeik és leányaik hasonló exteriurt fognak ölteni. A nők elférfiasodásán kivül a legérdekesebb jelenség keletnek befolyása a mai életre és művészetre. Utal a mozgóképszinházak keleti filmsikereikre. Az exotukimok iránt nagy az érdeklődés. Jazz-band, négerek tánca, művészete. A technikai tudományok haladása a gépet állitotta előtérbe, ezzel együtt a kollektivitás szelleme van kifejlődőben. A fölsorolt jelenségek azok, amelyek alapján az uj célszerüség elvén alapuló szépség-ideál van kialakulóban. Az irány elveit következőkben foglalja össze: 1. A szerkezetre vonatkozólag: a kalkuláción alakuló ökonomia, az anyagoknak a legnagyobb takarékossággal való felhasználása, a szerkezet láttatása vagy megéreztetése. A tetők elbujtatása vagy teljes elhagyása. 2. A formakiképzést illetően: a célnak megfelelő legtökéletesebb forma (Zweckform) a, szintézis, a struktiv vázra való leegyszerüsités, zárt kialakitásban. A fősuly a tömeghatáson van. Szép körvonalak és kifejező vonalvezetés. Mindennemü diszités mellőzése. Ha tagozatok vannak, azok vizszintesek. A gömbölyü, ives, lágy vonalak és ornták helyett, a kemények, hegyesek és csikosak alkalmaztatnak. Nagy szerepet játszik a cikk-cakkos, villám vagy fürészfogu vonalképzés. 3. Az édeskés pastell és gobellinszinek helyett mindenütt a keleties, buja töretlen szinek dominálnak.

Érdekes azon megállapitása, amely szerint önálló nemzeti stilus tulajdonképpen nincs is, hanem csakis a müvelt nemzetek mindenkori korstilusának nemzeti változatairól lehet szó. Klasszikus példák erre a különböző középkori vagy renesszánsz-stilusok.

Előadása második részében szemeink előtt sorakoztatta föl Árkay a legujabbkori művészeti fejlődés nyomán feltünt alkotásokat. Legrészletesebben foglalkozott a bécsi hatalmas lakásépitő-akció folyamán életre kelt háztömbökkel, amely alkalommal valóságos dicshimnuszt zeng a bécsi épitőművészekről. Hogy Bécsben fejlett épitőművészeti kultura van, annak oka messze a háboru előtti időkben keresendő. Valahogy összefügg ez Bécsnek magas zeneművészetével. A bécsi Képzőművészeti Akadémia a kontinens egyik fő művészeti fészke volt. Ezek a mai matadorok is onnan rajzottak ki. A lakásépitési akció során fölépülő és más elkészült házakkal lapunk ezévi első számában foglalkoztunk már részletesen. Ezek kiegészitésére álljanak még itt a következők: Először a beépitésre vonatkozó egységes irányelveket állitották föl. Mig békében a telek 85%-ig volt beépithető, addig most csupán 50%-os beépitést engedtek meg és a fennmaradó nagy udvarterületeknek parkirozását rendelték el. Nagy sulyt helyeztek a napsugarakkal való ellátásra, ezért vagy az utcai vagy az udvari szárnyat nyitották ki a déli irány felé. Aufgeschlitzt, ahogy ők nevezik. Szük telek esetén pedig a dél felőli traktust csupán alacsonyan épitették be, hogy a napsugarak fölötte elhaladva az udvart és az északi épületeket is érhessék. Főelvül szolgált, hogy világitóudvarok és aknák minden körülmények között szigoruan kiküszöbölendők. (Nálunk ezzel szemben bizonyos részről a pincelakások visszaállitása mellett foglaltak állást.) A lakások 75%-a egyszobából, a fennmaradó 25% kétszobából és mellékhelyiségeiből áll. Csupán egyetlen Mittelstand-Wohnhaus létesült eddig, az is szerény 2—3 szobás lakásokkal. A szobák átlagos mérete 5.5 m. A lakások fölszerelése egyenlő és elsőrendü.

A kivitelezés a következőképp történt. 1922—23. években a tervezést a mérnöki hivatal épitészei végezték. Bár kielégitően, de a magánépitészek, a sajtó és a látogató külföldiek kifogásolták a művészi szempontból való elmaradottságot. A város erre kimondotta, hogy ezentul csak magánépitészekkel terveztet. Névaláirásos pályázatokat irtak ki, melyen az épületnek modellben való betartását irták elő. De mindinkább közvetlen megbizatással adták ki a munkákat és pedig először a kiváló épitészeknek, mint ők mondják a Matadoroknak, hogy ezek munkáikkal utmutatóul szolgáljanak. A magánépitészek bekapcsolódása óta jött bele az épitési akcióba a nagyvonaluság, az az uj szellem, amelyet méltán megcsudálnak rajta. A tervezők honorálása nem az épitési költségek után számitandó százalék alapján történik, mert azt igazságtalannak tartják, hanem ehelyett lakásonként 2 millióban megállapitott honoráriumot fizetnek, mely azonban egy komplikált számitási mód szerint redukálódik, aszerint, hogy egy vagy több lakástipus van a tömbben és 1—1 tipus, háromszor ismétlődik. Még igy is tekintélyes, sok százmilliós honoráriumokat fizetnek. Meg kell gondolni, hogy ezért a művész csupán a terveket és részletrajzokat készíti és utmutatást ad a művészi kiképzést illetőleg, mert a költségvetést, vállalatbaadást, müvezetést és leszámolást a mérnöki hivatal végzi. Ez ideális módszer, mely teljes mértékben bevált. Egy beépitett m² ára cca 500—520.000 koronába került. Figyelembe kell vennünk, hogy csupa apró helyiségről van szó és hogy a sok kis lakásba, mennyi villany, gáz, vizvezeték, klozett és gáztüzhely kell, minden elsőrendü anyagból készült és a homlokzatok nemes vakolatból vannak. A bemutatott épületeken mindenütt lapos tetőzeteket, vizszintes tagozást és disznélküli sima falakat láttunk. Kivánatosnak tartja előadó a bécsiek követését és azzal fejezi be előadását, hogy: „Sohase nézz hátra, mindig előre!" s igy a modern nyugati kulturában nemzeti vonásaink érvényesitése mellett megillető helyünket elfoglalhatjuk.

Az előadás végén elhangzott hosszas taps volt az élénk elismerése a magas nivóju előadásnak, amelyet a hálás hallgatóság mindvégig figyelemmel kisért. *Cs.*

Az „Épitőipari törvény" tervezetről

Irta: **Mann Mihály**, az Épitőmesterek Egyesületének titkára.

A törvénytervezetnek a kömüvesmesterek munkakörét meghatározó része nagy megdöbbenést keltett köreinkben, mert a mostani gyakorlattal ellentétben meg akarja engedni, hogy kőmüvesmesterek földszintes és egyemeletes lakóházakat és a lakóházakkal azonos megitélés alá eső iskolai, birósági, közigazgatási épületeket is épithessenek. Ez az a pont, ahol a törvényjavaslat nincs tekintettel a megfelelő technikai tudásra, mert olyan munkakört kiván a kömüvesmestereknek adni, melyhez nincs meg az elegendő tudásuk és ebből folyólag a gyakorlatuk sem. Ez, ha igy keresztülmenne, azt jelentené,

A MŰCSARNOK ŐSZI TÁRLATA

II.

ÁRKAY ALADÁR EMLÉKKIÁLLÍTÁSA

A kiállítás harmincegy darabja meglehetősen tökéletes arcát mutatja meg a napjainkban elhunyt építőművésznek. A ma építészeinek óriási hadából messze kiemelkedő, nagy mesternek arcát mutatja. Mögötte sorra elmaradnak a mesteremberek, mert minden megrendelését a valódi művészi ihlet és képzelet gyúrja egybe a mester egyéniségével, hogy ezzel megtegye a modern magyar építőművészet egyik jelentős lépését a kibontakozás irányában. Ilyenformán mindenekelőtt művész és becsületes művész, aki ismeri az épület anyagát, számol az anyagszerüséggel, találkozunk, — amit például az Erzsébet sugárút terve is oly hiven foglal egybe — anélkül természetesen, hogy a modernséget, az ujságot l'art pour l'art keresné. Így művészetében sok a hamarosan klasszikussá váló jellemvonás, mint a vonalak nyugodt, világos kinyujtása, az alaprajznak az összetettségében is könnyű áttekinthetősége, a szerkesztésnek tiszteletreméltó szabatossága, a szinek enyhe alkalmazása, a homokfal egységének érdekes megtörése, a világítás problémájának újszerű megoldása s mindez az egyenes vonalak jegyében történik.

FEHER LOLLY: APÁM (Aquarell)

A Műcsarnok Őszi Tárlatáról

különbséget tud tenni vonal és test között, tisztában van a dimenziók külön életével és minden munka előtt behatóan környezettanulmányt végez, mert nem akarja arra erőszakolni az esetleg oda nem illő, egyéni művészi gondolatait.

Magyar ember és magyar művész és a Vilmakirálynő-úti református templom mutatja, mennyire a Lechner Ödön szinte fanatikus nemzeti hagyománytisztelete él lelkében, mekkora rajongással keresi és alkalmazza az ősi magyar vonalakat, a magyar történelmi építés ritmusát. Jól érzi magát a letünt magyar századok levegőjében és ezt az érzékét minden modorosság és mesterkéltség nélkül oly csodálatos alkotásokban állítja elénk, mint a mohácsi városháza díszterme stb.

Lélek szerint modern művész, de észszerüen az. Tervrajzaiban a modern építés majd minden problémájával Árkay Aladár művészete szinte a maga egészében benne van utolsó nagy alkotásában, a győri templomban. Ez a templom tárja fel igazán a becsületes, a magyar és a modern művész arcát, amelyhez még csak azt kell hozzátennünk, hogy ő valóban lélek szerint való művésze volt az egyházi építésnek. *Dénes Tibor.*

A MAGYAR ARCKÉPFESTŐK TÁRSASÁGA

A Magyar Arcképfestők Társasága a második teremben helyezkedik el. Nem túlzás annak a megállapítása, hogy a sokféle, sokirányu művészcsoportosulás között ez talán az egyetlen, amely a haladó, vagy konzervativ problémát kizáróan és megfelebbezhetetlenül a közízlésre bizza. Nem állít tárlatvezető agitátorokat valamely érthetetlennek látszó művészi elgondolás bekonferálására s ugyan-

Árkay Aladár
A-29-76
Képzőművészet
1932. 55 sz.

akkor szópörölyök suhogtatására, amely az akademikusság élniakarását törekszik elnémitani, de nem állít szakállas védőket sem arra, hogy a vádakat erőtlenítse, egyben a haladást ostorozza.

Negyvenkét arcmást állított *Balló* Ede mester, mondhatnám tetszőleges sorrendben egymás mellé, s merőben véletlen, hogy *Karlovszky* Bertalan nem került érintőleges szomszédságba *Frank* Frigyessel. *Karlovszky* és *Frank* ebben a teremben a két szélsőség. Az első a formatökély, az észlelhető és a tudott naturalisztikus részletek analitikus teljességü ábrázolásával. A másik az észleletek impresszionista szinben is csak jelzett felfogásával.

Ez a beszámoló nem alkalmas arra, hogy az esztétikai elmélet akár egyik, akár a másik felfogásról elmondja véleményét, mert ez a kiállítás a közönségnek szól, s külön riportanyag volna arról írni, hogy hányan állnak meg az egyik, vagy a másik kép előtt, de ez a művészi folyóirat rendeltetésénél fogva tárlatvezető tisztét is kell, hogy betöltse, s így nem mehetünk el szónélkül egyik alkotás mellett sem.

A már jelzett két szélső felfogásu arckép között helyezkedik el a magyar arcképfestő művészet s itt ez a sorozat szinte maradék nélkül képviseli a festői műfajnak magyar ágát. Maradjunk meg kiindulási pontunknál.

Karlovszky analitikus pikturája a technika zenithje. Nála a drapéria alatt élő testvalóság van, az ő alkotásainál az ember az aktot, a meztelen testet érzi, s ha túlzásnak is látszik az a milliónyi részlet, amely a miniaturák szorgalmát és lelkiismeretes részlet számbavevését jelenti, lenyügözően hat a nézőre. Ezt az irányt csak az a müvész követheti, akinek a kézvirtuozitásaival a tárgyszeretet őszintesége egyesül. Kétségtelen, hogy ez a munkásság erős kötöttsége egy szabadabb, lendületesebb pikturának, amely az eredetinek ikermását egyéni szemmel látva, szinben, formaoldásban, a részleteknek egyetlen összefogó vonásával akarja karakterteljesen visszaadni. És e terem negyvenkét képe közül negyven keresi ezt az egyéni zamatu előadást, amely az emberi arcot mint portrét fogja meg, s az előadásban az emberi test materalistikus ábrázolását tartja megdönthetetlen céljának. Úgy, ahogyan kezdtük, az abszolut kötöttséggel szemben, a teljes tárgyilagos természethűség mellett, a karakternek a művész szemében jelentkező megnyilvánulását *Moldován* Béla és *Kemény* Nándor portréjában látjuk. Itt már szélesebb felületek jelzik a részletek összefogását s a térbenállás tökéletessége semmi hiányt sem mutat, noha Moldován és Kemény a kontúrmentes látással lágyítja meg a testnek a levegőtől elváló élességét. *Glatz* Oszkárnál a festés érdessége, *Herman* Lipótnál a tónusok hangulatjelzője, *Wellmann* Róbertnél viszont a kontúr kihangsulyozása, *Burghardtnál* a beállítás karaktertmutató jelensége, *Sárkány* Gyulánál a színek vérbősége, *Kunvald* Caesárnál a szinek hatásvilágitásu alkalmazása, *Áldor János* Lászlónál az ünnepélyes megjelenés ténye adja az alkotó egyéni felfogását, a kötöttségtől való eltérés utján remélt festői értéket. Nagyobb lépéstávolságban áll az elindulásunk elméletétől *Márk* Lajos, amely a mozgás okozta parányi rezgések összefogó látását fejezi ki a végtelen sokaságu kontúrmegszakitással. Nála egyetlen részlet sem holt nyugalmu, mint ahogyan a tudomány szerint abszolut mozgásmentes-

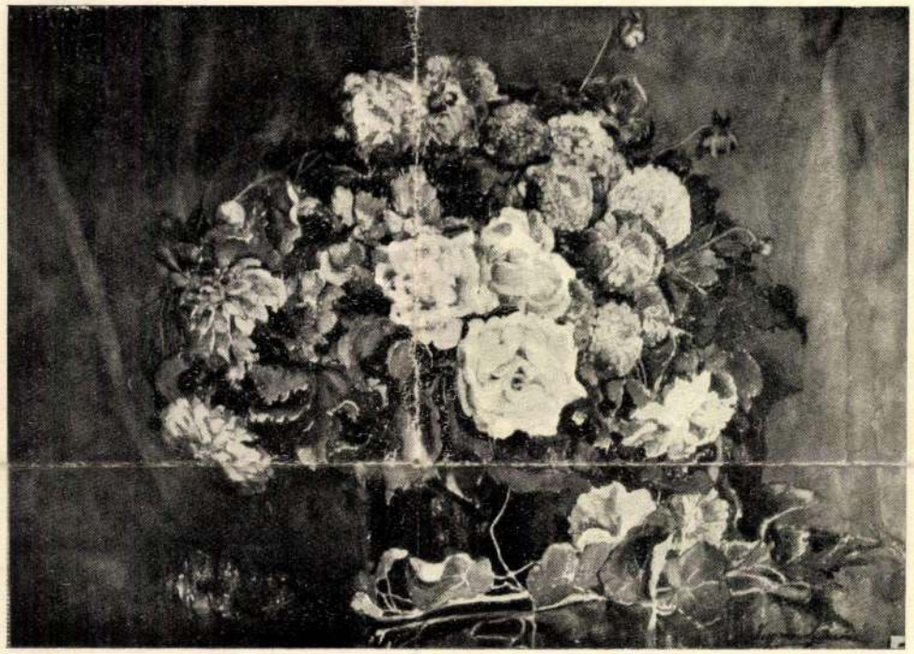

ZSIGMONDYNÉ JÁRMAI EDITH: SZEPTEMBER

A Műcsarnok Őszi Tárlatáról

magyar

Árkay Aladár

A-29-77

† **Árkay Aladár.** A magyar építőművészet nagy veszteség érte egyik kiváló művelőjének, Árkay Aladárnak elhunytával. A nemzeti szellemű építészet ihletett alkotóművésze volt, aki mint lelkes Lechner-követő a magyar- és különösen székely-motívumú építészeti alkotások egész sorát teremtette meg. Így a Vilma királyné-úti református templomot, a Városmajor-utcai és Keleti Károly-utcai kis katholikus templomokat. A modern formakeresés őt is magához vonzotta, tisztult, nemes ízlése azonban ilyirányú munkáiban is mindig meg tudta találni azt a helyes irányt, amely a hagyományokkal nem szakítva a kiforrott régit öltöztette modern formákba.

Technika

1932. ajd. (4 sz.)

trouvons un grand exemple de courage. Si certains ont disparu, ont dû s'incliner devant l'oppression, c'est qu'ils n'avaient pas assez de force morale pour continuer la lutte qui conduit à l'indépendance. Ceux-là seuls vivent qui le veulent: on ne reçoit pas la liberté, on la conquiert. C'est au cours du combat pour cette grande cause que se forme un lien moral, la nation, qui n'existe que par la volonté de ceux qui la composent, unis par un sentiment commun. En défendant un même idéal de justice et de liberté, les hommes oublient tout ce qui les sépare pour ne penser qu'à ce qui les unit: alors ils veulent rester groupés, ils souffrent d'être séparés, sont prêts à tous les sacrifices pour éviter un partage qui est une mutilation.

Il en est ainsi pour la France: elle lutte avec acharnement contre l'Angleterre, pendant de longues années, — n'a-t-on pas appelé ce conflit la guerre de Cent Ans? — Pourtant depuis la conquête de l'Angleterre par le duc Guillaume de Normandie, la civilisation, la langue, les coutumes sont les mêmes des deux côtés de la Manche. Tout aurait dû rapprocher les deux Etats. Mais dans notre pays qui, malgré les affirmations orgueilleuses des anciens géographes, n'est pas fermé par des frontières naturelles, — croire aux frontières naturelles, c'est croire aux causes finales en histoire — où se mêlent plusieurs races,

A-29-78

Árkay Aladár meghalt

A magyar építőművészetet nagy veszteség érte. Kedden reggel 63 éves korában váratlanul meghalt *Árkay* Aladár. Tüdőgyulladás okozta halálát az életerős embernek. Annak idején ~~kitűnő~~ történelmi stílusoknak volt a követője és ebben az időben építette *Kallina* Mórral együtt a Budai Vigadó épületét. *Lechner* Ödön működése azonban az ő talentumára is döntő hatással volt. Egyik harcos hangoztatója lett a modern magyar stílustörekvéseknek. Nem utánozta azonban Lechner Ödön modorát, hanem egyénien kereste a nemzeti jelleg kifejezését az építészetben. Ebben az időben építi az Andrássy-út és az Aréna-út sarkán a Babocsay-villát, melyet a háború után azonban teljesen átépítettek. Kétségtelenül igen eredeti alkotás volt, de nem jelenthetett Árkay művészetének fejlődésében döntő állomást. Árkay festői is volt és ennek a villának nyugtalan, dekoratív festőiségében az érdekesség keresése elnyomta az architektonikus érzés komolyságát. Tipikus bizonyítéka volt az úgynevezett szecessziós idők magyaros stílusának.

Később Árkay figyelmes lett az erdélyi népies stílusformákra és ezeknek zamatos eredetisége fokozatosan kiirtotta művészetében a szecesszió nyugtalanságát. Első ilyen maradandó alkotása a Vilma királyné-úton levő református templom és paplak. A portálénak mázas cserepei népies díszeikkel ugyan itt is a festőiség, az iparművészet dekoratív nyelvén beszélnek, de az épület főformáinak, különösen a robusztus toronynak a részleteken uralkodó hangsúlyozása már az architektonikus gondolkodás győzelmét jelzi. Ezzel az eredeti alkotással Árkay Aladár egyszerre a magyar templomépítés mesterei közé emelkedett.

A világháború alatt tervezi hasonló stílusban, de még zamatosabb formákban a budai Városmajor katolikus kápolnáját. Ez a kis templom a modern magyar építészet legművészibb eredményei közé tartozik. A székely népballadák jutnak eszünkbe, ha az ámbitusos, cseréptetős kápolna elé toppanunk, vagy meghűlt belsejének küszöbét átlépjük. A budai Rákóczianum kápolnájának belsejében Árkay viszont pazar szín- és formahatásra törekedett.

Az utolsó állomást Árkay Aladár stílusának fejlődésében a Győr-gyárvárosi katolikus templom jelöli meg. Ebben már számolt a külföldi építészet legújabb eredményeivel is, anélkül azonban, hogy stílusának magyar gyökerét kitépte volna. Az egyetlen magyar templom, amelyben a modern egyházművészet vágtás nélkül ezzel jut és amelyet az újabban épült, megkapó szépségű külföldi templomok mellé lehet állítani. Ebben a templomban minden részlet ihletett, egységes művészi harmóniába olvad össze. Tőle származnak még ~~a kőbányai, a lonyay és görög kápolnák~~, valamint a mohácsi városház és fogadalmi templom terve. Nagy sikerrel vett részt városrendezési problémák, így a tervezett Erzsébet-sugárút és a budai fürdőváros-építkezések megoldásában, szívügye volt pedig a magyar iparművészet jövője.

Árkay Aladár kivételes tehetségét azzal hálálhatják meg legjobban az utódok, ha a székesfőváros az ő rajzai szerint építi fel a városmajori kápolna mellé az oda tervezett templomot. Árkay művészetét a Magyar Tudományos Akadémia 1930-ban a Greguss-díjjal tüntette ki. A győri templomra hagyta a jutalmat.

Temetése csütörtökön délután fél 4 órakor lesz a farkasréti temető halottasházából.

Y. E.

BERLIN, febr. 3.

Hitler Adolfról kiderült, hogy már másfél éve német állampolgár. A *thüringiai* tartományi kormány a Hitler állampolgárságáról szóló okiratokat elküldte *Brüning* kancellárnak és *Gröner* dr. belügyminiszternek. Egyúttal közli egy thüringiai miniszteri tanácsos és egy kormányfőtanácsos vallomását Hitler Adolf német állampolgárságáról. A két vallomás szerint *Frick* dr., volt thüringiai nemzeti szocialista államminiszter 1930. júliusában *kinevezési okmányt állított ki*, amelyben a *hildburghauseni csendőrörs parancsnokává nevezte ki Hitler Adolfot.* A kinevezés Hitlernek a világháborúban szerzett frontharcosi érdemeit is megemlíti.

Hitler Adolf nem foglalta el ténylegesen ezt az állást és fizetést sem vett föl, a kinevezés megtörténtével azonban *automatikusan német állampolgár lett.* A két említett thüringiai főtisztviselőnek annakidején *külön esküt kellett tenniök Frick előtt,* hogy fölhatalmazása nélkül senkivel sem közlik Hitler német állampolgárságának tényét.

Most, hogy az elnökválasztás ideje elérkezett, Frick feloldotta esküjük alól a két főtisztviselőt, akik jelentést tettek a tartományi kormánynak. *Brüning* kancellár és *Gröner* belügyminiszter most meg fogják vizsgálni a mellékelt okmányokat s amennyiben az okmányok hitelesek, *Hitler Adolf német állampolgárságához nem fér többé kétség. Hitler ebben az esetben akadály nélkül vállalhatja az elnökjelöltséget.*

Alkotmányosan járt-e el Frick miniszter?

Hitler állampolgársági jogának kérdésével kapcsolatban beavatott helyen utalnak arra, hogy a thüringiai okiratok ezidő szerint a birodalmi belügyminiszter előtt fekszenek és ezek átvizsgálását meg kell várni. Abból a körülményből, hogy a thüringiai kormány az ügyet fölterjesztette a birodalmi kormányhoz, politikai körökben arra következtetnek, hogy *a thüringiai kormány is kétségben van Frick akkori miniszter eljárásának alkotmányszerűsége tekintetében.* A döntés most a birodalmi belügyminisztertől függ, *aki alkotmányjogi kérdésekben illetékes.*

Hogy történt Hitler kinevezése

Kaestner thüringiai miniszter, miután értesült a Hitler állampolgárságáról szóló ujságközleményről, elrendelte, hogy A. miniszteri tanácsos és B. kormányfőtanácsos, akik bejelentették, hogy a dologról tudomásuk van, szolgálati úton tegyenek jelentést az esetről. Mindketten hivatkoztak arra, hogy Frick miniszter nyomatékosan *hivatali titoktartásra kötelezte őket.* Kaestner miniszter azonban kijelentette, hogy a tudomásukra jutott hivatali eseményekről feltétlenül kötelesek nyilatkozni, még ha elődje titoktartásra is kötelezte őket.

B. kormányfőtanácsos erre elmondotta, hogy 1930 júliusában Frick miniszter magához hívatta s arra kérte, hogy alkalmaztatási nyomtatványokat is hozzon magával. A miniszter ezután szöveget diktált neki, amelyben arról volt szó, hogy Hitlert *hildburghauseni* csendőrbiztossá nevezik ki, azonban Hitler lemond fizetési és tényleges alkalmaztatási jogairól. Amikor a kormányfőtanácsos arra figyelmeztette a minisztert, hogy a kinevezést *a thüringiai pénzügyminisztériumnak* is alá kell írnia, a miniszter azt válaszolta, hogy *ő képviseli a szabadságon levő pénzügyminisztert is és aque-*

Csak az életrajz gépelve

Árkay Aladár, építész, iparművész és festő; szül.1868 febr.1. Temesvárt, megh.1932 febr.2.Budapeste A budapesti V.ker.áll.főreáliskolában Balló Ede ismerte fel tehetségét s a természet után való rajzolásra buzdi totta.Már középiskolai tanuló korában /1884-85/vendéglátogatója volt a mintarajziskolának, hol Székely Bertalan, Lotz Károly és Greguss János voltak tanárai. 188 érettségizett s miután ugy a festészet, mint az építész iránt nagy hajlamot érzett, a József-műegyetemre és a

1887. a mintarajziskolába is beiratkozott. 1888. elhagyva a mintarajziskolát Karlovszky Bertalan tanitványa lett. Első külföldi tanulmányutját 1886. Párizsba tette s a francia fővárost ismereteinek bővitése céljából később ismételten felkereste/1892. épitészeti tanulmányok az Academie des Beaux-Artson, 1900. a világkiállitás megtekintése/ 1890. Zürichben volt, bejárta ezenkivül Olasz- /1895/ és Németországot /1897/. 1891.teljes kikópése végett gyakorlaton volt Bécsben. Fellner és Hellmer épitészek irodájában, a mint művezetőjük, vezette to a salsburgi szinház, majd a budapesti Sonossy-orfeum épitését. Hazatérve másfél évig Hausmann Alajos tanár mellett a budai királyi várpalota épitkezésénél dolgozott. Mint épitész első pályadiját 1889. a budapesti városi szökőkut-pályázaton nyerte, amikor pályatervét első dijjal tüntették ki. Pályájának elején tervezőként működött Árkay Sándor műlakatos irodájában. 1894. társult későbbi apósával, Kallina Mór /1844-1913/ épitészszel s 1895-96. részt vett a honvéd főparancsnokság várbeli palotájának tervezésében és kivitelezésében. 1896. társával közösen készitett tervvel indult a budai Vigadó tervpályázatán, a mint az I. dij nyertesei 1897-98. kivitelezték az épületet. Első jelentékenyebb sikerét 1899. aratta, mikor az O.M. Szépművészeti Museum palotájának tervpályázatán Pecz Samu és Schickedanz Albert mellett a III.dijat sikerült megnyernie. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa 1900.pályázatot hirdetett a budai ssent Gellért-szobor elhelyezésének és környezetének épitészei

ti megoldására. Az I. díjat Á. és Kallina nyerték, a terv azonban kivitelre nem került. 1904. leplezték le a csíktornyai Zrínyi-szobrot, melynek talapzata Á.terve szerint készült. 1909. tervezte a kispesti munkás lakótelep házainak egy részét, 1910 körül pedig több városi bérházat épített. Mindenen munkái műegyetemi tanulmányai s az azóta folytatott gyakorlati tevékenységének eredményeként eklektikus stílusban készültek. A történeti stílusok szakadatlan ismétlése azonban nem elégítette ki, s az építészeti formák kifejezésére uj utakat kerestett. Rokonszenvezett Lechner Ödön törekvésével, aki a magyarság szellemében akarta megvalósítani az uj építő stílust. Lechnerben azonban csak az eszmei tartalom érdekelte, formait nem utánozta. Lechnernek ily értelmü követőjeként tervezte az akkori Andrássy-uti villanegyed végén épült, a szecessióval vegyített keleti formákban bővelkedő, tul diszes és zsúfolt Babochay-villát, a Baróthy-palotát, a birák és ügyészek kissváhegyi kertvárosának több villáját s ugyanott az intermátus épületét is. Mikor a Lechner-követők hosszu sorának végén az a stílus elveszitette varázsát, első áldozatai közé tartozott az érdekes stíluskisérletként fenntartásra érdemes Babochay-villa, mely két évtizeddel utóbb Kozma Lajostól kapta mai alakját. Á.Lechner-korszaka mindössze néhány évre terjedt, s bár a magyar és székely népies zamatu formakeresés mindvégig jellemzeto épitőművészi működését, ellentétben Lechner hiveivel, a szerkezeti fő építészetben a legmodernebb irányelveknek hódolt

. Figyel

me a nyugateurópai korszerü épitészi törekvések felé fordult, a bécsi Olbrich és Otto Wagner, valamint a müncheni Muthesius revelációkként hatott reá, s az ezek müveiből leszürt eredményeket igyekezett a hazai népi s eleinte a rokon finn nép müvészetéből meritett tanulságokkal egyesiteni. Ennek a szándéknak megvalósulása a budapesti fasori ref.templom, paplak és tanoncotthon, melyet 1911. tervezett, s mely 1913. készült el. A templom centrális elrendezésü, föváza, kupolája és boltozata vasbeton, az országban első e nemben. Ez a nagyvonalu, merész szerkezetü alkotás nemcsak magyar, amit a kapunyilás kiugrásának Zsolnay-csempéi, a templom belsejének ornamentális festése és egész berendezése hangsulyoz, hanem európai értelemben korszerü is, s ennek köszönhette hazai és külföldi nagy sikerét. A fasori templommal egyidejüleg tervezte és épitette /1911-13/ a Birák és Ügyészek Egyesületének kissvábhegyi lakótelepét. Harminchét, tulnyomó részben emeletes családi ház, 15 lakásból és 3 bolthelyiségből álló egyesületi bérház s végül a vidéki birák és ügyészek Budapesten tanuló 80 fia részére mintaszerüen felszerelt internátus épült itt. Az épületek stilusa a sablonos tipusrendszertől eltérően annyira változatos, hogy két egyforma nem akad köztük, külsejük pedig különféle vakolat technikával szines kivitellel, sgraffittóval, majolikával és egyéb müvészi elemekkel, sőt itt-ott freskóval is diszes. Az egész telep épitése közel két millió aranykoronába ke-

rült. A lellei rk.plébániatemplom terve /1912/, ár.korszerü templomépitészetének legegyszerübb alakját mutatja. 1913. résztvett a budapesti Nemzeti Szinház tervpályázatán, de dijat nem nyert. A budapesti Kálvin-téri városi és ref.egyházi telektömb beépitésének 1913. évi tervpályázatán müvét megvételre érdemesitették. A Ferenc József rezsőtéri jubileumi templom pályázatán/1914/ eklektikus tervére dicséretet kapott. 1916. a Budapesten épitendő krematorium tervpályázatán az összes résztvevők, köztük Á. pályatervét is megvette a főváros. A Mücsarnok 1921.tavaszi kiállitásán szerepelt magyar falusi templom tervére a Képzőművészeti Társulat kitüntető elismerését kapta. A magyar népies törekvések legtisztábban A. városmajori kistemplomán érvényesülnek. 1921. tervente, 1922-24. pótanyagokból épült, ideiglenes használatra szánták. Mióta a városmajori nagytemplom felépült, az egyházközség kulturháza. A mohácsi fogadalmi templom pályázatán 1925. nyerte meg az I. dijat. Az alapozási munkálatokat anyagi okokból csak 1926. kezdhették meg, de kellő fedezet hiányában még abban az évben abbahagyták. Utóbb Á.fia épitette fel a templomot. 1924-25.ban épült Á.tervei szerint II. Rákóczi Ferenc emléktemploma/eredetileg a Rákóczianum fiunevelőintézet kápolnája/ a Keleti Károly utcában Budán. Közvetlen megbizás utján tervezte és épitette a mohácsi postapalotát, 1926-27. és az ottani városházát 1927-28. A mohácsi városháza a régi magyar várkastélyokra jellemző négy saroktoronnyal épült. A budapesti Ferenc József emléktemp-

1924. épülete Kőbánya a budapesti lengyelek rk. templomát egy toronnyal, modern magyar stilusban.

A templom érdekessége, hogy két oldalhajójában emporium készült a diákság részére.

lom tervpályázatán 1927. pályatervét megvették. (~~épitette a lengyelek Budapest-kőbányai templomát~~). ~~1928.~~ 1927 pályázat mellőzésével bizták meg a győr-gyárvárosi rk. plébániatemplom tervezésével és épitésével. Kivitelre került templomainak tervezésében Á. a formalizmust lassanként teljesen kiküszöbölve, egyéni stilust alakitott ki, mely templomain folyton fejlődve, a győriben érte el csucspontját. Ez az első, minden izében modern egyháza az országnak. Három hajós csarnoktemplom, vasbeton szerkezettel, részben vörösberényi vöröses homokkőből. Egyszerü, nagyvonalu templomtest, monumentális toronynyal. Befogadó képessége ezernégyszáz személy. Belső elrendezése az ókeresztény megoldást követi. A főhajó padlója a szentély felé gyengén lejt, a gőoltár másfél méter magasban emelkedik a szentély nivója fölé. A szószék a szentély evangeliumi oldalának sarkától nyulik a hajóba. Az orgona a föoltártól jobbra és balra, az orgona játszó asztala és az énekkar az oltár mögött helyezkedik el. A lapos famennyezet magyaros motivumokkal diszitett. Festett üvegablakok, a templom stilusához simuló használati tárgyak egészitik ki a templombelsőt. A berendezést ~~(A. Bertalan)~~ az üvegfestményeket Árkayné Sztehlo Lili tervezte. E templom tervezéséért 1930. Á. megkapta a Kisfaludy-Társaság Greguss-diját azzal az indokolással, hogy a győri templom az 1924-29-es évkör modern irányu hazai épitőmüvészetének a leghivlóbb alkotása. /A templom 1944. Győr bombázása alkalmával su-

Ugyanakkor érdekes nep tervet készit megbizásból r.k. a Zalaegerszegi templomra, magyaros román stilusban kupolával. A terv nem került kivitelre.

a legépróbb részig sajátkezüleg tervezte stilusosan, amely külön disze és érdekessége a templomnak, az üvegfestményeket....

lyosan megsérült, üvegfestményei elpusztultak./ 1928-29. tervezte és kivitelezte a rákosszentmihályi ref. kulturházat, 1929. megvették a győri városi szinház és a budapesti maglódiuti Szeretetotthon és kápolna tervpályázatára küldött terveit. 1930. a Fővárosi Közmunkák Tanácsa az Erzsébet-sugárut torkolatának épitészi kiképzésére hirdetett pályázatot. Á. művészi törekvéseinek egyik legnagyobb elismerését aratta ezen a pályázaton, melyen nagyvonalu elgondolásáért az I.dijat egyhangulag itélte neki a biráló bizottság, a terv azonban nem került kivitelre. A Gellért-rakpart és Rudas-fürdő környékének rendezésére 1931. kiirt pályázaton a II.dij nyertese volt, de e pályázat sikere alapján kapott megbizást a fővárostól a nagyszabásu városmajori templom tervezésére. Ugyancsak 1931. az Orczy-ház tervpályázatán megnyerte az egyik első dijat s tervezte és épitette a budapesti bolgárok Haller-téri görögkeleti kupolás vasbeton templomát bizantikus stilusban. A Magyar Épitőművészek Szövetsége e művét 1933. - halála után - mesterdijával jutalmazta. Életének utolsó h napjait az uj városmajori templom tervezése foglalta le, ennek végs formába alakitása és belső kiképzése azonban fiára maradt. 1932. elején a tüdőgyulladás váratlanul döntötte sirba. - Iparművészeti tervezéssel pályájának kezdetétől fogva állandóan foglalkozott. Mintalapokat rajzolt iparosok részére és több iparművészeti pályázaton nyert dijat.

A szinház tervezésére megbizást kap és el is készíti az ujszinház részletes tervezet teljesen modern monumentális világvárosi stilusban. A terv piarkiány miatt nem került még kivitelre.

1900 körül butortervei nemcsak itthon, de külföldön is kedveltek voltak. A Babochay-villa reprezentatív helyiségeinek butorait is ő tervezte a kor szecessziós stilusában, de szélsőségei nélkül. Számos temploma minden berendezési tárgyának is ő volt a tervezője, e tekin etben csak a legutóbbi években voltak segitségére fia és menye. Mint festő, nem tartozott a jelentékenyebb mesterek közé. Főleg magyarfalvi tájképeket festett natura lista szellemben. A tervezés fáradalmait a pikturában pihente ki. A Nyugati pályaudvar Ferdinánd-hidról c. képe a Szépmüvészeti Muzeum, a Nagykovácsi erdő c. festménye a Hontmegyei Muzeumban van. Épitészeti terveiből s nehány festményéből a Képzőmüvészeti Társulat 1932. emlékkiállitást rendezett. Müvei kiállitásokon: O.M. Képzőmüvészeti Társulat. 1894. téli kiáll. Férfi arcképtanulmány, of. - 1895. téli kiáll.: Parisienne, pasztell. - 1896. ezredéves orsz. kiáll.: Nyaraló, vizf. - 1901-2. téli kiáll.: Nyugati pályaudvar a Ferdinánd hidról borus este, Menekülés Egyptomba, A Toldy Ferenc utca /nyári korai reggel/, olajfestmények, Önarckép, pasztell, Családi ház, vizf., A gyujtogató, of. - 1902-3.téli kiáll.: Holdas éj a Balatonon, of.- 1904-5, téli kiáll.: Budai részlet őszi esőben, of. - 1913.tav. kiáll.:Az Orsz. Birói és Ügyészi Egyesület internátusának főbejárata, Családi ház a Birói és Ügyészi Egyesület telepén, vizf., Családi ház u.o. I-II., fényképek, Fasori ref. templom, Mozgófényképszinház belseje, Kossuth Lajos-utcai áruház, Az uj Nemzeti Szinház pálya-

terve., stb. stb.

Árkay Aladár

A-29-79

Árkay Bertalantól
javított példány
1950. június

A fertőtlenitő-telepen

Ki tudja, mi mindenről értesülnék még brüsszeli diplomáciánk kuliszszatitkai köréből, ha nem rontana be hirtelen kalauzom s rohamléptekben, hogy az ominózus kérdezősködésekre mentől kevesebb idő jusson, végig nem hurcolna még a rendkivül modern *fertőtlenitő és egészségügyi* telepen, — ahol óriási kazánokban sistereg a *formalinos gőz*, amivel minden csomagot külön dezinficiálnak mialatt tulajdonosa 2—3 órát tölt el a betonfülkék forró vizében, a tusok alatt és borbélymühelyekben s himlőoltással együtt, a legsokoldalubb orvosi vizsgálaton is átesik.

— *Nemcsak a legegészségesebb, de egyuttal a legtisztább emberanyagunk is a magyar s ezért az ő kezelésük az oláh, lengyel és orosz csoportok öt napjával szemben csak 2—3 napot igényel* — mondja bucsuzóul a főorvos... aztán gyorsan még egy vizit *Leys* urnál az *Avenue de France*-on, egy impozáns palotában, amelynek kapuját egy ijesztő zord Madame csak fél centiméternyire volt hajlandó kinyitni, különösen, mikor meghallotta, hogy konzulátusi ügyben alkalmatlankodom. Egyébként a szokott refrén: *Monsieur le Consul* nincs itthon . . . de talán a titkárnője . . .

Odabent, a szalonszerüen elegáns hivatalos helyiségben a nagy magyar cimer s a kormányzó arcképe . . . de evvel aztán ki is vannak meritve az összes hazai vonatkozások, mert a kisasszony — egy budapesti urileány — ugy néz rám, mikor a konzulátusnak a magyar kivándorlásprobléma körül kifejtett munkaprogramjáról és eredményeiről kérdezősködöm, hogy nincs szivem még jobban zavarba hozni és látható megkönnyebbülésére, sietve elbucsuzom, hogy odalent, az örök esőben didergő utcán nekiálljak elmélkedni: *kinek fáj hát tulajdonképpen a magyar kivándorlósors Antwerpenben?*

Monsieur *Leys*-nek-e, akinek dusgazdag bankember létére, ugy van szüksége a hangzatos konzuli cimre, mint szalonjának a bronzos és porcelán exotikus diszül, kirakott magyar cimerdekorációra, a brüsszeli követnek-e, akinek nevét a *Kiss Jánosok* és *Kaszap Mátyások* ki se tudják ejteni, a konzulátusnak-e, akinek hatásköréből nagyrészt kivonták ezt a resszortot, Braun urnak-e, akinek minden elkönyvelt és kiszállitott fejszám percentet és proviziót jelent, mint a marhavásáron, a megszállt területi cseh utlevélhivatalnak-e, aki egy felsőbbrendü kisebbségi politika parancsára, egyszerüen kivándoroltatja az őslakosságot, a magyar kormánynak-e, akinek sok szanálni valója közt ezt az egyet sohase jut eszébe szanálni s aki a beutazási engedélyek kikövetelésén kivül (amit a szállitási vállalatok tömegesen és korlátlanul megkapnak Kanadától) ugy érzi, hogy több védelemmel már nem tartozik a polgárainak, avagy talán éppen a belga hatóságoknak, amelyek közül az egyik minisztérium egy nagyfejüje ugy nyilatkozott minap a magyar kivándorlás- és munkáselhelyezés feladatához támogatását kérő egyik brüsszeli magyarnak: hogy az üggyel nem óhajt foglalkozni, mert azt nem találja *érdekesnek*.

Megyery Ella

Külföldi és saját kreációjú
cipő-
különlegességek
legnagyobb választékban
szebbnél-szebb kivitelben, tartós minőségben
Brokát-, lakk- és antilopcipők
390.000 K-tól
Schön és Lustig
Budapest, Deák Ferenc ucca 8. sz.
Postai megrendelés gyors és pontos utánvéttel

Két tőzsdeügynök hadjárata egy részletüzlet békebeli követeléseivel

— *A Magyarság tudósitójától* —

A tőzsdei konjunktura megszünése, a deviza- és valutaüzletek likvidálása után az élelmes emberek uj kereseti lehetőségek után néztek. Olyan lehetőségek után, amelyek továbbra is munka és komoly tevékenység nélkül biztositják azelőtt megszokott nagy hasznukat, és ezek a lehetőségek természetesen most is csak *az üzleti ügyekben tájékozatlan, könnyen megtéveszthető középosztály* kárára kinálkoznak. Egyesek felvirágoztatták a részletüzletet, mások a zálogházakat, most pedig egy élelmes, sőt tulságosan élelmes érdektársaság egészen uj ötlettel próbálkozik, ujból az annyira megsarcolt nagy tömegek rovására.

Az uj ötlet megértéséhez tudni kell, hogy a háboru előtt több nagy részletüzlet müködött Budapesten. Árultak ezek az üzletek szinte minden közszükségleti cikket, elsősorban persze ruházati anyagokat, kisebb-nagyobb havi és heti részletfizetésekre. A legtöbben nagyszerü üzleteket csináltak, mig azután jött a háboru és a moratórium, sokezernyi kis adósuktól nem tudták behajtani az esetleges részleteket, mire pedig a moratórium megszünt, ezek a követelések a korona elértéktelenedése folytán valósággal megsemmisültek, a legtöbb helyen le is irták ezeket a régi követeléseket és mint veszteséget elszámolták. Ezt a helyzetet próbálja most kihasználni két tőzsdeügynök: *Hegyi* Zoltán és *Hegyi* Géza, akik arra az ötletre jutottak, hogy hozzáfognak az ilyen háboruelőtti kisközvetelések behajtásához. Mavásárolták az egyik legnagyobb régi részletüzletesnek, *Grossmann* Mór VI., Király-utca 28. szám alatti üzletének követeléseit és most nagy energiával kezdik behajtani a régi, ugynevezett aranykorona-követeléseket.

Az „engedményezett aranykorona-követelés"

A Grossmann-cégnek körülbelül 30—40.000 vásárlója volt a háboru előtti időben, a két vállalkozó tőzsdeügynök most valamennyit felkutatja. Budapestet valósággal elárasztják tehát az ügynökök körlevelei, amelyekben a következőket közlik a cimzettekkel:

Tisztelt cim!

Van szerencsénk értesiteni, hogy Grossmann Mór cég, Budapest, VI., Király-utca 28., Önnel szemben fennálló, békebeli vásárlásból eredt aranykorona-követelését reánk engedményezte, ugy hogy annak kiegyenlitését csak pénztárunknál eszközölheti.

Ennek alapján tisztelettel felhivjuk, hogy tartozásának kiegyenlitése végett irodánkba (VI., Eskü-tér 8., II. 1.) felfáradni sziveskedjék, amit, ha öt napon belül nem tenne meg, kénytelenek lennénk annak behajtásával ügyvédünket megbizni. Ez esetben önmagának olyan fölösleges költségeket okozna, melyekkel már tartozása is rendezhető lenne.

Hajlandóknak mutatkozunk ugyanis békés és méltányos megegyezéssel ügyét elintézni és reméljük, hogy saját jól felfogott érdekében is elkerüli felesleges perköltségek okozását és ugy a mi, valamint saját ügyvédje költségének fizetését.

Várjuk a hivatalos órák alatt d. e. 9—1 óráig, vagy délután ½5—½7-ig b. látogatását és vagyunk

teljes tisztelettel:

Hegyi Zoltán és Hegyi Géza.

Huszonöt tisztviselő

A körlevél tehát elég habozó és mentegetőző hangot üt meg, mindazonáltal elég fenyegető is ahhoz, hogy a tájékozatlanabb és félénkebb embereket megijessze. Igen sokan keresik fel tehát a Hegyi-irodát, sokan meg is egyeznek velük és fizetnek kisebb-nagyobb összegeket.

Hegyi Zoltán és Hegyi Géza banküzlete az Eskü-tér 8. számu ház második emeletén van, abban a lakásban, amelyben ezelőtt Berend Miklós dr. gyermekgyógyász, egyetemi magántanár, a Lenin-fiuk szomoru emlékü áldozata lakott. Az előszoba ajtaján még mindig kinn van a mártirhalált halt professzor táblája: Dr. Berend M. egyetemi m. tanár. Fogad: délután ¼4—½5-ig. Most az egész lakást Hegyiék tartják megszállva. A szép lakásban Berend professzor butorai állnak; a tágas előszobában két gyönyörü antik szekrény, egy szép kis asztal, a falon néhány müvészi értékü, finom reprodukció, a Milói Vénusz, a Monna Liza, a Laokon-csoport miniatür másolata. A müértő izlésére valló, artisztikus környezetben elég furcsán hatnak Hegyiék kopott amerikai iróasztalai és irógépasztalai, amelyek nagy üzleti könyvekkel vannak telirakva s amelyek körül fiatalemberek ülnek, a fülük mögé dugott tollszárral. A belső szobákból is iroda lett, Berend tanár szép, faragott karosszékeiben prokuristák és irodafőnökök üldögélnek és fogadják a riadt képpel eléjük járuló feleket. Naphosszat jönnek-mennek a felek az irodában, asszonyok, férfiak, a kezükben Hegyiék körleveleit hozzák, *a legtöbben erősen állitják, hogy semmivel sem tartoznak Groszmannéknak, már mindent régen kifizettek.*

Husz-huszonöt ember dolgozik az irodában a követelések behajtásán. Minden adósboz kiküldenek előbb információt szereznek [illegible], akinél reménytelennek látják a helyzetet, azt nem is zaklatják, csak azt szólitják fel fizetésre, akinél remélik, hogy behajthatnak valamit. A jelentkezőkkel azután szivesen kiegyeznek; a 14.500 szorzószám alapján számitják ki a tartozásokat, a 100—200 koronás háboru előtti tartozásokból igy azután 2—3 millió lesz és amikor a becsült szegény ember megijed a hatalmas összegtől, engednek neki valamit, kiegyeznek 80, 60, esetleg 50 százalékban, azt is elfogadják részletekben.

A biróság nem itéli meg az ilyen követeléseket

Ez az engedékenység Hegyiék részéről nagyon könnyen érthető. Ők ugyanis természetesen tisztában vannak azzal, hogy *akitől nem tudnak ilyen módon pénzt kapni, azon a körlevélben emlegetett ügyvédi eljárással sem vehetnek meg egy fillért sem. Ez az üzlet tisztán csak a tapasztalatlan emberek megfélemlitésével boldogulhat*, jogi alapja nagyon kevés. Ezeknek az ügyeknek legnagyobb része a Központi Járásbiróság elé tartozik s a Központi Járásbiróságnál az ilyen ügyekben már véglegesnek tekinthető joggyakorlat alakult ki. *A járásbiróság az ilyen részletüzletekből eredő tartozások valorizálására irányuló kéréseket eddig szinte kivétel nélkül elutasitotta.* Hegyiék üzletének jogi megitélése végett felvilágositást kértünk tehát egy igen tekintélyes jogi szakértőtől, aki a *Magyarság* munkatársának a következőket mondta:

— A háboru előtt keletkezett tartozásoknál mindenekelőtt figyelembe kell venni azt, hogy ha a hitelező követelését a háboru kitörése és a moratóriumrendeletek folytán nem is hajthatta be, *legkésőbb már 1919 október havában feltétlenül érvényesithette volna igényét*, és ha ezt nem tette meg, sőt követelésének fennállásáról adósát nem is értesitette, *követelésének fennállása is nagyon kérdéses most már.* Feltéve azonban, hogy a követelés mégis fennáll, *valorizálásnak, különösen aranyértékben való valorizálásnak ilyen esetben helye nem igen lehet.* A jogszabály az ugyan, hogy a hitelező azt az értéket követelheti, amelyet szolgáltatott, mégis *kötelessége a hitelezőnek igényét akkor és olyan módon érvényesiteni, amikor adósát a nagyobb károsodástól megóvhatja.* Már most egy 1910-ben, vagy 1912-ben keletkezett pár koronás követelést, 12—13 év mulva ugy feltámasztani, hogy a világháboru, a forradalmak és a gyilkos béke okozta minden koronaromlás az adósra háruljon és a hitelező a tőkeerős, boldog, Nagymagyarország aranyértékében kapja meg követelését, *a legnagyobb igazságtalanság lenne és ezt a biróság nem honorálhatja.* Hasonló természetü ügyekben a biróságok többizben kimondották, hogy az a hitelező, aki szinte átaludta az 1914—1923. évek nagy gazdasági leromlását, igényét a békeidők aranykoronájában nem kivánhatja adósától. *Ha mégis ilyen igényt támaszt, igénylése erkölcstelen és jogvédelemben nem részesithető.* Még azok a birák is, akik hajlandók a követelések valorizálására, a háboru előtt keletkezett, különösen részletüzletekből származó apróbb követeléseknél nyomatékos erélyyel mutatnak reá a *hitelező késedelmére* és arra a *rosszhiszemü tendenciára, hogy az ilyen meglepetésszerüleg 10—12 év mulva előbukkant igény nem érdemli meg azt a kedvezményt, amelyet a valorizáció a hitelezői érdekek védelmére statuált.* Ma, amikor a hadikölcsönkötvények, ezek a nagy hazafias áldozatot jelentő és tanusitó állampapirok sincsenek még valorizálva, *a biróságok semmiesetre sem fogják valorizáltatni Hegyi Zoltánnak és Hegyi Gézának Groszmann Mórtól potom pénzen megvásárolt követeléseit, szegény, küzködő adósok ezreinek rovására.*

Hegyiék üzlete tehát csak addig állhat fenn, amig a közönség nem látja tisztán a helyzetet. Mindenki, aki ilyen fenyegető és csalogató körlevelet kap, tisztában lehet azzal, hogy *a vele szemben támasztott követelésnek törvényes jogalapja nincs*, azt érvényesiteni nem lehet, karosodás tehát csak akkor érheti, ha a fenyegetésektől megijedve és a rábeszéléseknek engedve, önként jelentkezik és önként fizeti meg a százezreket vagy milliókat, amelyeket az élelmes Hegyiék követelnek tőle.

— *Súgd meg, mit reggeliztél?*
— Talán kávét, csokoládét?
— *Dehogy. Anyukám minden reggel egy csésze teiet ad és 2 kávéskanál OVOMALTINE-t tölt bele.*
— **Ettől van oly szép piros-pozsgás, kerek arcom, ettől növök, fejlődöm és erősödöm.**

Az OVOMALTINE azokat a legfontosabb tápanyagokat foglalja magában, amelyekre a szervezetnek a szövetek felépitésére, energiakifejtésre, hőtermelésre van szüksége és ezenkivül nagy mennyiségben tartalmazza az élet fentartásához nélkülözhetetlen **vitaminokat.**

OVOMALTINE
Táplálerősit-hizlal.

Az OVOMALTINE a fejlődésben levő gyermekek növekedését, gyarapodását segiti elő, a felnőttnek erejét, egészségét, munkabirását, életkedvét fokozza, az öregek számára kiapadhatatlan erőforrás.

Egy doboz ára 37.400 K és 64.600 K forgalmi adóval együtt. Kapható gyógyszertárakban, drogériákban, füszer- és csemegekereskedésekben. Magyarországon gyártja, mintát és ismertetést ingyen küld a

Dr. Wander
gyógyszer- és tápszergyár rt.
Budapest, 100. postahivatal

Egy kiváncsi angol meg akart ismerkedni a bukaresti rendőrséggel

Bukarest, október hó
(A Magyarság tudósitójától)

Koránkelő emberek tegnap reggel egy hatalmas szál, ötven év körüli herkulesi termetü idegenben gyönyörködhettek, aki az utcai szájtátókra nem ügyelve, óriási turista botjával nyugodtan ballagott az északi pályaudvarról az angol követségre. Ugy látszik, a járdában nem bizott, mert az utca közepén sétált. Nem kérdezett meg senkit, de azért mégis odatalált a követségre, ahol bejelentette, hogy *Giurginba* utazik egy barátjának a látogatására és meglehetős Küösszegü angol bankjegy van nála. Különben *Henry Walsh Biggam* a neve és városi tisztviselő Londonban. Ahogy a határon átlépett, valami rablóbanda ült be a kocsijába, ugy hogy *Temesvártól Bukarestig folytonosan készenlétben kellett lennie, hogy rá ne ugorjanak a banditák.* Késő este érkezvén meg, ezek miatt a rablók miatt nem mert az állomásról kijönni, hanem ott töltötte az éjszakát a váróteremben egy padon, őrizvén zsebét, illetőleg a benne lévő font sterlingeket. Most mindössze az a kivánsága, hogy *az angol követség vegye védelmébe és adjon mellé kisérőt,* hogy Giurginba elutazhassék barátjához, mert tart tőle, hogy az a rablóbanda, tovább üldözi és utközben a vicinálison meggyilkolja, vagy legalább is kirabolja.

A követségi titkár megmagyarázta az óvatos angolnak, hogy nekik nincsen karhatalmuk, hanem forduljon a rendőrséghez, annak a kötelessége idegent és belföldit egyaránt megvédelmezni a rablóktól. Az angol sajnálattal vette tudomásul a választ s csak annyit jegyzett meg, hogy ő olvasott már egyet-mást a romániai rendőrségről, tehát nincs tulságosan megnyugtatva.

Azzal sarkonfordult és nagy botjával végigdörömbölve a lépcsökön, eltávozott. Hogy ettől kezdve éjfél után egy óráig mit csinált, azt nem sikerült kideriteni. Az emlitett időben azonban egyszerre csak feltünt a legforgalmasabb helyen, a *Bulvard Academiein,* a népes *Mircea*-bodega [illegible]. Mircea Ignác bodegás tudvalevőleg egyuttal politikus is, kormánypárti szenátor, aki megvásárolta a nemzetipárti jelölttel szemben Erdélyben a nagysinki kerületet, szóval a szászok képét viseli.

Mint kormánypárti államférfiu, természetesen gondoskodott róla, hogy nodegáját, melynek különböző étvágygerjesztő borok a specialitásai, állandóan megbizható kormánypárti politikusok is látogassák, valamint, hogy a rendőrség is különös tekintettel legyen rá. Ebből magyarázható, hogy egy óra után éjjel is tele volt hazafiakkal az üzlet, akik a Bukarestben szokásos élénkséggel tárgyalták a világ folyását. Képzelhető, milyen ijedtséget keltett ebben a politikus társaságban, amikor egyszerre csak irtózatos csörömpöléssel bezuhant egyik kirakat félhüvelyknyi vastag óriási üvegablaka.

Az egész pincérhad kirohant, az utcán a rendőrök is futólépésben közeledtek és lefogták Biggam urat, az öles angolt, aki turista botjával bezuzta a kirakatot. Megbilincselték és diadalmasan kisérték át a *Calea Victorieire,* ahol a 12. számu rendőrszobára állitották elő egy átjáró-udvarban. Az angol semmi ellenállást nem fejtett ki, s nem is szólt egy szót sem. Az őrszobán mondott csak annyit angolul, hogy ő angol, mire nagyhezen tolmácsot keritettek.

— *Miért törte Ön be az ablakot?* — érdeklődött a tolmács.

— *Alkalmat kerestem az Önök rendőrségével való megismerkedésre* — felelte a legnagyobb lelkinyugalommal Henry Walsch Biggam ur, s aztán nem is szólt többet egy szót sem. A rendőrbiró 10.000 lei birságra itélte a kiváncsi angolt, aki szó nélkül lefizette a büntetést, s midőn szabadlábra helyezték, köszönés nélkül távozott az őrszobából. Csak a kapuban mondott annyit, hogy

— *Kissé drágák ebben a Romániában az ablakok.*

Nem tudta szegény, hogy véletlenül egy kormánypárti szenátor kocsmaablakát vágta be a rendőrséggel való ismerkedés előkészitésére. Ha közönséges halandó kirakatán kisérletezik, 500 leiel is beérték volna. Igaz, hogy akkor nem lett volna alkalma megismerkedni a bukaresti rendőrséggel. Egyébként azt hiszi szegény az előzmények után, hogy a bukaresti rendőrség tényleg rögtön ott terem, ha baj van és igy megnyugodva utazott el Giurginba.

A mohácsi fogadalmi templom

Mohács, október hó
(A Magyarság tudósitójától)

Mint a fővárosi lapokban olvassuk, hosszu vajudás után végre megindul a munka, hogy a mohácsi vész 400 éves jubileuma méltó keretekben legyen megünnepelhető.

Ugy látszik, ez lesz az első eset, amikor a nemzet egyeteme összegyül Mohács vértől áztatott mezején, hogy az ott pihenő huszezer magyar vértanu emlékének áldozzon. Eddig ugyanis egy századforduló sem volt alkalmas arra, hogy a magyarság megemlékezzen azokról, akik Mohács síkján fiatal élctükkel igyekeztek gátat vetni a töröknek. 1626-ban még a félhold ragyog Buda tornyán, 1726-ban még alig heverte ki a törökdulás sebeit. Az utolsó századfordulón már élénken él a nemzet öntudatában Mohács jelentősége, ebben az időben irja Kisfaludy Károly hatalmas ódáját, de különböző körülmények folytán országos ünneppé mégsem magasztosul a szomoru évforduló.

A sorsnak különös végzete, hogy ezen az évfordulón is csak egy csonkaország áldozhat majd emléküknek. Egy csonkaország, mely ugyanolyan végzetszerü katasztrófának következménye, mint volt a mohácsi vész. És helyzete se sokkal vigasztalóbb . . .

Annál inkább kell arra törekednie a nemzetnek, hogy ez az évforduló minél impozánsabb legyen és arányban álljon a megünnepelendő esemény nagy horderejével. De hogyan?

Ortvay Tivadar, aki ujabbkori történészeink között a legtöbbet foglalkozott a XVI. század eseményeivel s a mohácsi csata történetét a legujabbkoru kutatások alapján megirta, már 1910-ben felhivta a nemzet közvéleményének figyelmét a mohácsi sikra, amelyre még ma is ráillik Pecsovi Ibrahim efendi történetiró felkiáltása, hogy »a jelenleg az olyan nagyon hires tér, egyéb közönséges rétektől semmiben se különböző.« A magyar nemzetnek szent kötelessége, hogy ezt a nagy csatasikot nemzeti zarándokhellyé tegye s erre legalkalmasabb a jelenlegi évforduló.

Négyszáz év mulott el, de ma még azt sem tudjuk egész bizonyossággal, hogy merre álltak a török és magyar hadak és hogy hol nyugszanak a nagy és véres csata áldozatai. Hová temették őket a törökök és hova Perényiné Kanizsai Dorottya . . .

Huszezer magyar pihen a mohácsi mezőn, de akármerre tekintünk, sehol egy emlékoszlop vagy egyéb emlékmü nem jelöli a véres tragédia szinhelyét. Hacsak annak nem tekintjük az ugynevezett »Csatakápolnát«, ahogy a katolikus temető kicsiny templomát elnevezték és a II. Lajos királyunk emlékezetére emelt szerény emlékoszlopot. Ezek egyikét se emelte azonban a nemzet egyeteme.

A II. Lajos emlékoszlop

ott áll a Csele partján, ahol a hagyományok szerint II. Lajos királyunk holttestét szeptember közepe táján 1526-ban Perényiné megtalálta. 1864-ben állittatta egy 48-as huszártiszt, Turchanyi Soma, a saját költségén. 1886-ban ezt az emlékmüvet azután Mohács emlékbizottsága átjavittatta és egy reliefet helyezett el oldalán. Maga az emlékmü teljesen müvészietlen és igazán méltatlan ahhoz, amit megörökiteni kiván.

A csatakápolna

a Kálvária dombon, Mohács legmagasabb pontján fekszik. Az eredeti épületet Király József pécsi püspök építtette 181?-ben, hogy benne a csata évfordulóján minden évben az elesett hősökért szent misét mondjanak. Girk püspök ennek a kápolnának feldiszitésére két nagy csataképet hagyományozott és II. Lajos arcképét. Mivel pedig a két kép a kicsiny kápolnában nem fért el, a város megnagyobbittatta. Ez a két csatakép ad jelentőséget a kis temetőkápolnának. Félő azonban, hogy ha sokáig ott maradnak, a hires festmények rövidesen teljesen tönkremennek, a falak ugyanis igen nedvesek.

Mindkét emlékmünek eredendő hibája az, hogy egyik se szimbolizálja méltóképpen az itt lezajlott eseményeket. [illegible]ért már 1860 körül alakult Mohácson egy

emlékmü bizottság

amely országos mozgalmat inditott a mohácsi csata szinhelyének jelentőségéhez mért megörökitésére. Tizezer gyüjtő[illegible]vet bocsátottak ki, s mintegy negyven[illegible]zer korona gyült össze, mely a város [illegible]venkénti 1000—1000 korona hozzájárulá[illegible]ával, kamatokkal együtt 96.000 koro[illegible]ára emelkedett. A terv az volt, hogy az összegyült pénzen a II. Lajos emlékoszlop helyére megfelelő emlékmüvet helyeznek el, amelyet 1926-ban lepleznek le. Mivel azonban az egész összeget hadikölcsönben helyezték el, ma olyan csekély az értéke, hogy mit se lehet vele kezdeni. Igy jelenleg nincs más ut hátra, mint az, hogy a nemzet vagy törvényhozási uton, vagy más egyéb módon gondoskodik arról, hogy a mohácsi sikra megfelelő emlékmü kerüljön.

Mi legyen ez az emlékmü?

Hogy mi legyen ez az emlékmü, az már nagy vitákra adott okot. Legyen templom, szobor, vagy más épitészeti, illetve müvészeti alkotás, még a mai napig sincs eldöntve.

Az kétségtelen, hogy egyetlen emlékkövel, vagy szoborral a nemzet kegyelet adóját leróni nem tudjuk. A Csele partján okvetlen állani kell egy emlékmünek, amely szerencsétlenvégü királyunk halála helyét jelzi. A többi hősök sirját azonban nem jelölhetjük különkülön emlékoszloppal. Ezért legcélszerübb volna a jövő évi ásatások alkalmával fellelendő hamvakat összegyüjtve egy helyre, egyetlen sirba elhelyezni és föléje megfelelő épitészeti alkotást emelni. Erre pedig a legalkalmasabb volna egy nagyarányu templom, amely méltó nyughelye is lenne a mohácsi véres küzdelem áldozatainak.

Ez az elgondolás szülte az eszmét, hogy a mohácsi csata emlékének méltó megörökitésére *fogadalmi templomot* kellene Mohács főterén emelni. Maga az eszme annakidején (1923-ban) nagy lelkesedést keltett, országos visszhangja is támadt, ugy hogy mikor *Frey* János dr. apátplébános kiirta a pályázatot, Magyarország legnevesebb épitészei küldték be szebbnél-szebb terveket. A pályázat eredményét annakidején a *Magyarság* is közölte. A birálóbizottság Árkay Aladár terveit fogadta el kivitelre. A terv tehát megvolna. A város telket ajánlott fel. A kivitel azonban egyelőre megakadt, mert a felépitéshez szükséges 7 milliárd korona hiányzik. Ennek a pénzösszegnek előteremtéséhez Mohács anyagilag igen gyenge. [illegible] azonban nem is lehet [illegible] Mohácsnak, hogy felépitse ezt a templomot.

Legyen ez a fogadalmi templom a nemzet fogadalmi temploma,

örök emlékeztető arra, hogy egy nemzetet csak az egyetértés, az összetartás, a fajszeretet és az önfeláldozás tud megmenteni olyan ujabb és nagy katasztrófáktól, mint amilyen Mohániccsal reánk köszöntött. De legyen örök szimboluma annak is, hogy a magyar nemzetet még olyan nagy katasztrófák sem dönthetik sirba, mint amilyen a mohácsi csata volt.

Ezért a fogadalmi templomot a nemzet egyeteme épitse fel. Igaz, hogy most csonkaország vagyunk. Szegények és kifosztottak, de annyi talán még lesz tarsolyunkban, hogy felépithetjük ezt az emléket.

Hogy honnan legyen a pénz? Akár közadakozásból, akár törvényhozási uton, de elő kell teremteni. Ajánlják fel a vármegyék, a városok, a legutolsó falu is hozza el ajándokát a nemzeti kegyelet oltárára. 12 ezerről 4 ezerre apadt le a csonkaország helységeinek száma. Ha ők épitik fel, ugy a templom örök szimboluma lehet annak is, hogy csonkán és bénán is tud ez a nemzet nagyot és hatalmasat alkotni.

Horváth Kázmér dr.

Szőrmebunda
minőségben, árban legelőnyösebben
Bodnár József
szücsmesternél, V., Nádor ucca 15. Telefón: 12—79.
Rövid bunda .... 1,600.000 K-tól
Hosszú bunda .... 3,000.000 K-tól

A-29-80

LIII. évfolyam. 9—10. (2879—81.) szám. Budapest, 1932. február 4.

VÁLLALKOZÓK LAPJA

A Magyar Racionalizálási Bizottság felállitásáról

Irta: **Kelemen Móric**

A *Vállalkozók Lapja* folyó évi január 21-i számában a felállitandó *Magyar Racionalizálási Bizottság* tárgyában tesz fel néhány kérdést. Legyen szabad erre, mint a *Nemzetközi Racionalizálási Bizottság* magyarországi képviselőjének és mint olyannak, aki a kérdést külföldi tapasztalatai alapján is jól ismeri: néhány sorban válaszolnom.

A gazdasági életnek mindig meg kell találnia azokat az eszközöket, amelyek fejlődésének biztositására szükségesek.

Ez a tétel áll ugy egyetlen vállalatra, mint magára az egész gazdasági életre és ennek az elvnek a helyesen vezetett üzem és a helyes irányban haladó gazdasági élet mindenkor eleget is tesz, vagy legalább is igyekszik ennek a követelménynek megfelelni.

Láttuk azt, hogy Magyarországon az utolsó évtized során megalakult a *Magyar Munkaadók Központja*, a *Magyar Vámpolitikai Központ*, a *Magyar Ipari Jelzáloghitelintézet*, a *Magyar Külkereskedelmi Intézet*, a *Magyar Gazdaságkutató Intézet*, legutóbb pedig a *Magyar Szavatossági Bank*. E szervek egy része teljesen állami támogatással, egy része kizárólag az ipar áldozatkészségéből, egy része pedig az ugynevezett vegyes rendszerrel alakult, azzal, hogy a felmerülő költségek egy részét az érdekelt gazdasági élet, más részét pedig a kormány vagy annak egyes szervei viselik.

A magyar gazdasági életben azonban még mindig hiányzik a magyar racionalizálás szerve,

pedig külföldön a gazdasági élet és az államhatalom együttes elhatározásából az utolsó évtizedben mindenütt, még a nálunk iparilag jelentéktelenebb államokban is megalakultak a racionalizálási szervek, hivják azokat akár bizottságnak, akár intézetnek, akár valami másnak. *Nem lehet feltételeznünk, hogy ezek luxusból vagy a gazdasági erők feleslegének játékából állottak volna elő. Nem ezeket mindenütt a gazdasági élet fejlődésének kényszerüsége hozta létre* és olyan uj munkakört töltenek be, amelynek ellátására addig más szerv nem volt. *Ezek a bizottságok jól működnek, tekintélyük és befolyásuk napról-napra bővül, eredményeik pedig mind szélesebb rétegekre terjednek ki.*

Célkitüzés tekintetében egyébként ugy látszik, nincs is ellenvetés. A *Vállalkozók Lapja* azt a kérdést veti fel, hogy „uniformizálva, rideg következetességgel és dogmatikusan nem szabad Magyarországon a racionalizálás gondolatát érvényesiteni." De ki gondolt erre?

A racionalizálás során mindenütt érvényre kell juttatni a nemzeti sajátosságokat, egy-egy állam speciális gazdasági életének követelményeit.

Sehol a világon nem utánozták szolgailag a racionalizálás terén azt, amit másutt végeztek és ott, ahol hibásan, bizonyos mértékü utánzás mégis történt, mint például a német automobilipar tulságos mechanizálásánál, ott ez a hiba sulyosan megbosszulta magát.

Ez a kérdés különben szorosan összefügg azzal a kérdéssel, hogy a *magyar vállalkozásnak jutna-e irányitó szerep a racionalizálási bizottság működésének irányitásában?* Erre az a válasz, hogy 1928-ban az akkori kereskedelmi miniszternek a racionalizálási tanács felállitására vonatkozó gondolatát a magyar ipar azért nem fogadta rokonszenvesen, mert ez teljesen állami vezetés alatt levő, talán bizonyos mértékig *bürokratikus* szerv lett volna. A mai elgondolás szerint ennek *a bizottságnak egyesületi formában kell működnie, oly formában, amint külföldön is e szervezetek működnek* és

az egyesületnek igazgatásában az irányitást a gyáripar és általában az ipar képviselőinek kell kézben tartaniok,

az állam legfeljebb vétójoggal élhet és természetesen a legfőbb vezetésbe szólhat bele.

Igy működik a *Reichskuratorium für Wirtschaftlichkeit*, az a szervezet, amely *Urwicknak* a genfi Nemzetközi Racionalizálási Intézet igazgatójának megállapitása szerint a legtökéletesebb és amelynek példáulvételét Magyarország számára is ajánlotta.

Ezt ismertette november végén ennek ügyvezető alelnöke: *Schäfer* Ottó, akit éppen azért hivtunk meg, hogy a magyar közvéleményt erről tájékoztassa.

A másik fontos kérdés: *a bizottság költségeinek előteremtése.* Amint fentebb rámutattam, Magyarországon a gazdasági élet különböző szervei különböző felfogás alapján jöttek létre, ugyanez áll külföldön a racionalizálási szervekre vonatkozólag: mégis megállapithatjuk azt, hogy

a mai irányzat általában véve az, hogy ily szervezetek költségének tulnyomó részét az állam bocsátja rendelkezésre, a másik részét azonban az ipar fedezi.

Az állam ezt a közadókból fizeti s igy tulajdonképen azt az egész gazdasági élet viseli; ezt a terhet pedig a termelő az eladási árban a rendelőre háritja. Nálunk ezidő szerint nincs mód arra, hogy az állam ily uton járuljon a költségekhez, ezért látszott helyes s talán egyetlen célravezető módnak az, hogy

a közszállitási szabályzatban megállapitott s eredetileg pusztán szociális célra szolgáló illeték felemeltessék egy ezrelékre, (tehát 1000 P után 1 P-re) s ez szolgáljon a szabványositás és a racionalizálás számára.

Tudvalevő az, hogy az uj iparfejlesztési törvény oly rendelkezést tartalmaz, hogy a kormány a racionalizálási mozgalmat támogathatja. Szolgáljon megnyugtatással az, hogy a tervezett bizottság azonban olyan kicsinyre méreteztetnék, hogy annak számbajövő, a magyar gazdasági életet megterhelő jelentősége egyáltalában nincs. Az 1‰ pedig, különösen azzal a korlátozással, hogy

csak 25—30 ezer pengőnél nagyobb rendelés esetén vonassék le,

aránylag oly csekély — például 50 ezer pengős rendelésnél 50 pengő — hogy az számba nem jöhet. Ez igazságos és helyes elosztási rendszer, mert ennél a költség viselésében valóban az a vállalat vesz részt, amely a köz számára szállit vagy épit. *Ha valamely más kulcs alapján történnék ennek az ipar részére való viselése, például munkáslétszám, beruházott tőke, a forgalom nagysága, stb., akkor e módozatoknál bizonyos igazságtalanság lépne fel, mert például a külföldi vagy a nem állami szállitás is ide soroztatnék.*

Alapos meggondolás után *a közszállitás után levonandó illeték rendszere* látszott annak, amely könnyen nyilvántartható és ellenőrizhető.

Ami pedig a bizottságnak munkakörét illeti, azt még korai volna ismertetni, de talán nem is lehetne a rendelkezésre álló térnek csekély volta következtében. Elég, ha csak rámutatok arra, hogy

a szomszédos Ausztriában működő racionalizálási bizottság utolsó, 1931-re vonatkozó jelentése szerint az épitőipar terén minő kérdésekkel foglalkozott.

Az *Österreichisches Kuratorium für Wirtschaftlichkeit* erre a célra két bizottságot alakitott, egyik az *Arbeitsausschuss für Bauökonomie und Wohnungswesen*, ennek az elnöke Dr. Ing. *Goldemund*, Bécs városa középitési igazgatója (Stadtbaudirektor), a másik pedig az *Aktionskomitee für Bauwesen*, a bécsi müegyetem neves épitésztanárának: Dr. Ing. *Theiss*nek vezetése alatt. E két bizottság mindenekelőtt megállapitotta a lakásokban fellépő tényleges szükségletet a népesedési mozgalom szempontjából, tekintetbe véve ennél a mindinkább növekvő lakáskulturára vonatkozó igényt és az elhasználódás következtében fellépő pótlási szükségletet. Azután tanulmányozta azt, hogy az osztrák népnek *mily épitési módok felelnek meg leginkább*, vizsgálta az osztrák épitési árindexet, összehasonlitotta az épitési költségeket más államok épitési költségeivel, megállapitotta a mutatkozó eltérés okát, részletesen foglalkozott azokkal a kérdésekkel, hogy minő eszközökkel lehetne a lakásépités költségét csökkenteni. Számos vitaestélyen Dr. Ing. *Heidinger* müegyetemi tanár vezetése alatt tárgyalták azt, hogy miért oly drága az osztrák épitkezés és részletesen megállapitották a különböző költségtényezőknek a szerepét.

Vajjon Magyarországon már ezeket a kérdéseket elintéztük?

Van Magyarországon valamely olyan szervezetünk, amely ezekkel rendszeresen foglalkozik?

Hiszen jól tudjuk, hogy a Magyar Mérnök- és Épitészegylet épitési szakosztálya, amely az egyletnek határozottan legtevékenyebb osztálya, hasonló kérdéseket gyakran napirendre tüz, de ezeknek a tárgyalása végeredményben nélkülözi azt a rendszerességet és folyamatosságot, amelyet kizárólag csak egy ily kuratoriumszerü szervezet nyujthat.

A racionalizálásnak egyik működési tere egyébként a szabványositás is.

Magyarországon ez is teljesen megakadt, miután a *Magyar Ipari Szabványositó Bizottság* pénzügyi okok következtében mult év őszén működését végleg beszüntette és felszámolását folyamatba tette.

Vajjon Magyarország az épitőipari szabványositás terén elért-e már oly eredményt, hogy ezen a téren semmi további lépésre nem volna szükség?

Ellenkezőleg!

A világ összes szakemberei megállapitják azt, hogy a racionalizálás terén igen sok a tennivaló és annál több, minél kétségbeejtőbb gazdasági viszonyok között élünk, minél nagyobb a tőkeszegénység, minél kisebb a vállalkozói kedv és minél kisebb az iparnak foglalkoztatása.

Ezért kell örömmel üdvözölnünk a kereskedelmi miniszternek azt a szándékát, hogy végre a racionalizálási szervezet felépitésére az első komoly kezdeményező lépést megteszi.

Az épitkezések megindítása érdekében nagyfontosságu tanácskozást tartottak az épitőipari érdekeltségek a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarában

Az épitőipari tevékenység előmozditására alkalmas teendők és javaslatok megvitatása érdekében érdekképviseleti értekezletet tartottak a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarában a főváros épitőipari érdekképviseletei. Az értekezleten, amelyen *Éber* Antal elnökölt, jelen voltak *Székács* Antal és *Nagy* Antal alelnökök is.

Éber Antal bevezetőjében röviden összefoglalta azokat az okokat, amelyek a kamarát e nagyjelentőségü és fontos értekezlet megtartására inditották. *A mai gazdasági helyzet és nagy munkanélküliség indokolják szükségességét és adják magyarázatát annak, hogy az épitőipari tevékenység megindítása érdekében tényleg sürgős feladatok várnak reánk.*

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara kötelességének tartja, hogy elsőként siessen annak az épitőiparnak a segitségére, amelyhez további 37 iparág kapcsolódik.

Felkéri az értekezleten megjelenteket, hogy javaslataikat adják elő.

A kérdéshez elsőnek *Győrbiró* István, a Kőművesmesterek Ipartestületének főjegyzője szólt hozzá. Bevezetőjében rámutatott arra, hogy *a mai viszonyok mellett csak olyan propozicióval akar szolgálni, amelyek a pénzügyi adottságok mellett keresztül is vihetők.*

Elsősorban arról kell gondoskodnunk, hogy a szándékolt épitkezésekhez megfelelő pénzforrásokról gondoskodjunk,

amelyek — noha a pénzpiac igen nehéz helyzetben van — mégis előteremthetők.

Igy elsősorban

a LÁB-kölcsönről

kell beszélnünk, amelynél mintegy 12 millió pengő az az összeg, amely még rendelkezésre áll. A második hitelforrásunk az épitkezések megindítására

az OTI és MABI öregségi és rokkantsági dijtartaléka,

amelyből 30 százalék a törvény rendelkezése értelmében ugyancsak az épitőtevékenységre vehető igénybe.

Ezeket a tőkéket elsősorban családiház épitkezésére kellene igénybe venni,

mert a mai időkben rendkivül erős a vágyódás a családiház-épitkezések iránt. Biztos értesülése van arról, hogy *egyes érdekeltségek különböző propozicióikkal fordultak a MABI-hoz és OTI-hoz a tartaléktőkék másirányu felhasználása iránt, de ez ellen tiltakoznia kell az épitőiparosságnak.*

Fontosnak tartja, hogy például az olyan épittetőknek, mint *a zuglói kertváros épitőszövetkezet*, ahol több száz olyan épittető van, akiknek az épitkezéshez szükséges telken kivül az épitési költségnek mintegy 60—70 százaléka is rendelkezésre áll, megfelelő épitési kölcsönt folyósitsanak. Megtehető ez annál is inkább, mert *az épittetők mind olyan jól dotált köztisztviselők, akiknek megfelelő lakbér-ellátásuk is van, ugyhogy az igénybeveendő tőkék amortizációja 100 százalékig biztositva van.*

Egyebekben megemliti, hogy a pénzügyminiszter a *LÁB-kölcsönökkel kapcsolatban állást foglalt.* E szerint a kölcsönakciókat tovább folytatják, azonban ezt a Nemzeti Bank főtanácsának állásfoglalásától teszi függővé. A főtanács fogja azt az időpontot meghatározni, amikor belső kötvénykölcsönök kibocsátására a pénzpiacot megfelelőnek fogja tartani. Ezt az akciót a kőművesmesterek ipartestülete inditotta meg.

Dr. *Nyulászi* János rövid felszólalásában

ismerteti a TÉBE propozicióját, amelyet az OTI-hoz és MABI-hoz beadtak.

Felemliti, hogy a folyósitási és adminisztrációs költségekert összesen *csak 0.24 százalékot akartak felszámitani, de ismeretlen okokból*

az előterjesztésre válasz még nem érkezett,

noha oly jelentéktelen kis összegről van szó, amelyért ezt a munkát senki nem képes elvégezni.

Pintér Oszkár előadásában első legfontosabb kérdésnek a házbérrendelettel kapcsolatban

a szabad rendelkezési jog épségben tartását kéri.

Utal a Boráros-téri hid épitkezésével kapcsolatban betterment utján beszedett tőkékre, amelyeket csakis a törvényben biztositott célokra lehet felhasználni.

A házak modernizálásával kapcsolatban elengedhetetlen feltétel az adókedvezmények alapját képező 30 százalékos beépitési költségek feltétlen redukálása,

mert általánosságban ezt a 30 százalékot az ilyen munkálatoknál a költségek soha el nem érik, ugyhogy a rendelet ilyen körülmények között ezeknél a munkálatoknál illuzórius. Felhivja a Kamara figyelmét a *szövetkezeti házak épitéseinél fennálló nehézségekre, amely kérdéseknél sürgős reparációt kér.*

Dános László felszólalásában arra hivja fel a figyelmet, hogy a mai viszonyok mellett *milyen sok akadálya van annak, hogy racionális és olcsó épitkezést lehessen folytatni.* Felemliti ennek iskolapéldájaként az általa végzett parcellázásokat és épitkezéseket, ahol a különböző szabályrendeletekben foglalt illetékek és járulékok le-

KORÁNYI és FRÖHLICH

vasszerkezet, fémportál, napellenző es redőnygyár

TELEFON: 32—3—76. BUDAPEST, VIII., KISFALUDY-UCCA 5. TELEFON: 45—9—86.

GYÁRTMÁNYAINK:

SZABADALMAZOTT RÁCSOSREDŐNYÖK
ACÉLREDŐNYÖK
FAREDŐNYÖK
VÁSZONREDŐNYÖK
NAPELLENZŐK
SÖTÉTITŐ FÜGGÖNYÖK
BOSTVIGH-RÁCSOK
FÉMPORTÁLOK
STB.

AUSZTRIÁBAN
BULGÁRIÁBAN
JUGOSZLÁVIÁBAN
CSEHSZLOVÁKIÁBAN
OLASZORSZÁGBAN
ROMÁNIÁBAN
TÖRÖKORSZÁGBAN
ÉS EGYPTOMBAN

közismert a KORÁNYI-REDŐNY, mely árban és minőségben UTOLÉRHETETLEN!

Pénzes társat keresek

12 éve fennálló szobor mű és fémöntödémhez Belgrádban létesitendő szobor müöntödéhez, a letelepedési engedélyt rövidesen megkapom.

Jugoszláviában a fenti ipar még nincs bevezetve az ott eddig is felállitott szobor müvek külföldön készülnek.

Rendkivüli nagy kereseti lehetőség.

„Belgrád" jeligére értesitést a kiadóba kérek.

Közönséges tömör falitéglákat árusító részvénytársaság
Budapest, VI., kerület, Andrássy-ut 27. szám. — Telefon: Aut. 276—53, 276—54.

fizetése után a 35 pengős telek négyszögöle az épitkezések befejezése után 85 pengőre emelkedett. Szóváteszi azokat a

bürokratikus és adminisztrációs nehézségeket, amelyek az építési engedélyek elnyerése, majd az építkezések folyamata alatt felmerülnek,

amelyek ugyancsak feltétlen leegyszerüsitendők.

Tarthatatlan az az állapot, hogy az ilyen építési aktusnál 20—30-féle illetéket kelljen fizetni

és ugyanennyi helyen kelljen a jóváhagyást kikérni. *Az dtirási illetékeknek leszállitását kéri továbbiakban, mert ez a 8—12 százalékos illeték is erősen nyomja az építési vállalkozók építőtevékenységét.*

Münnich Aladár, a Mérnök- és Epitészegylet megbizásából

fővárosi és vármegyei építésügyi szabályrendeletek sürgős revizióját

kéri. Elkerülhetetlen a mai modern épitőtevékenység mellett, hogy *még mindig olyan szabályrendeletekkel kelljen számolni, amelyek az egész világon már idejüket multák.* Példákkal illusztrálja azt a visszás helyzetet, amely a fővárosnál ebben a kérdésben uralkodik, mert minden alkalommal a Közmunkák Tanácsához kell a tervező épitésznek fordulnia, hogy az általa bemutatott terveket jóváhagyják.

Kovacsek Ferenc, kamarai tag, a kőmüvesmesterek panaszait ismerteti. Előadásában *rámutat a LÁB-kölcsönökkel kapcsolatos anomáliákra, erősen óstorozza a FAKSz építési akcióit,* amelyek semmiféle tekintetben nem jelentettek munkaalkalmat az épitőiparosságnak, hanem csak fokozták a kontárkodás lehetőségét. Ugyancsak

szóváteszi az építési engedélyek indokolatlan és drága illeték-kiszabásait

és mindezekre sürgős reparációt kér. Felhivja a figyelmet az egyes közüzemek épitőtevékenységére és

tiltakozik az ellen a mód ellen, amellyel ezek az üzemek saját rezsiben végeztetik építőmunkálataikat.

Papp József, az IPOSz elnöke, az építési anyagárak árainak felülvizsgálatát kéri, de felszólitja a kamarát, hogy a társkamarákkal együtt

a vidéki épitőiparosság fokozottabb foglalkoztatása érdekében

ugyancsak hasonló akciót inditson.

Hegedüs Márton felszólalásában a tatarozási munkálatok fokozottabb keresztülvitelét kivánta.

A tatarozási, modernizálási munkálatokban látja a mai pénzügyi adottságok mellett az épitőiparosság egyedüli komoly és reális munkaalkalmait.

Ezeknél a munkálatoknál ugyancsak *igénybevehetőnek véli az OTI és MABI öregségi és rokkantsági dijtartalékait,* mert ez az egyetlen rendelkezésre álló olcsó hitelforrás, amellyel a mai viszonyok mellett a háztulajdonosok épitkezni tudnak. Fontosnak tartja továbbiakban, hogy ennél a kérdésnél *az épitésügyi szabályrendelet rendelkezéseit ugy a főváros, mint az egyes kerületi elöljáróságok mérnöki hivatalai szigoruan betartsák* és az egyes háztulajdonosokat e szabályrendeletben is lefektetett munkálatok elvégzésére szigoruan utasitsák.

Felhivja az illetékesek figyelmét arra, hogy a hatósági közmunkák sikeres lefolytatása érdekében

a Közszállitási Szabályzat korszerü reformja most már elodázhatatlan,

mert ennek hiányában a közmunkáknál állandóan és folytonosan csak sérelmek érik az épitőiparosságot. Szóváteszi egyes hatóságok, a MABI és OTI egyéni akcióit, rámutatva arra a furcsa állapotra, hogy minden különösebb indok nélkül

több milliós épitőmunkálatot akarnak elvonni a nyilvános versenytárgyalások elől

és azokat olyan szükebbkörü versenytárgyalás utján akarják vállalatba adni, ahol 30—40 iparost is felszólitanak ajánlattételre.

Mann Mihály szóváteszi azt a sérelmet, amely legutóbb a MABI elnöksége és igazgatósága által a kereskedelemügyi miniszterhez történt előterjesztésével érte a főváros épitőiparosságát. Biztos információ szerint a MABI azzal a kéréssel fordult a kereskedelemügyi miniszterhez, hogy miután a lakásépitő tevékenység épen a több ezer üresen álló lakás miatt fölöslegessé vált, adja meg a hozzájárulását ahoz, hogy

a MABI az öregségi és rokkantsági dijalapból rendelkezésre álló 18 millió pengőből 5 millió pengőért házakat vásárolhasson.

Ez ellen a próbálkozás ellen a legélesebb tiltakozást kell bejelenteni,

mert türhetetlen lenne, hogy ezeket a rendkivül jelentős tőkéket ilyen pénzügyi tranzakciókkal elvonják a termelő ipartól.

Farkas Elek felszólalásában ismerteti az OTI-hoz érkezett Máv ajánlatot, amely évi 10 millió pengőt 12 éven keresztül, összesen

120 miliót akar az OTI öregségi és rokkantsági dijtartalékaiból Máv beruházásaira forditani,

amelyekre a Máv a visszafizetést csak 12 esztendő mulva kezdené meg. *Nem látja gazdaságilag olyan biztosnak a Máv helyzetét, hogy a visszafizetést az ajánlatban lefektetett feltételek mellett eszközölni tudná.* Tekintettel arra, hogy eddig az OTI autonomiájában minden egyes kérdésnél a munkaadók és munkavállalók érdekképviselete egyhangu állásfoglalást tudtak biztositani, most

reméli, hogy ennél a kérdésnél sem lesz közöttük véleményeltérés és ezt a minden tekintetben irreális javaslatot az OTI elnöksége és igazgatósága ugyancsak egyhangulag vissza fogja utasitani.

Éber Antal, a kamara elnöke, foglalta össze a felszólalásokat. Erősen kihangsulyozta azt a tényt, *hogy a felszólalások rendkivül sok értékes propoziciót adtak a kamarának,* amelyeket a kamara elnöksége *előterjesztésben illetékes helyre fog eljuttatni.* Ugy véli, hogy

a mai gazdasági viszonyok mellett, elsőrendü kötelessége minden közgazdasági tényezőnek az épitő tevékenység munkaalkalmait a tavasz beállta előtt minden körülmények között biztositani,

mert ha ennek a hatalmas termelő ágnak foglalkoztatásáról nem gondoskodunk, igen komoly következményekkel járhat az ugy az állam, mint a főváros pénzügyi gazdálkodására. Egyebkben igéretet tesz arra nézve, hogy ebben a kérdésben a felszólalások szellemében a Házban ugyancsak interpellálni fog. Minden reménye meg van arra, hogy illetékes helyen e javaslatoknak meg is lesz a kellő eredménye.

H. M.

Betonbontást, szádfalverést vállal
LISKA JENŐ okl. gépészmérnök
Budapest, VIII., Orczy-ut 22. Telefon: J. 335—42.

HIREK

Árkay Aladár Az egész magyar épitőművészi és vállalkozói kar megdöbbenéssel vette a hirt, hogy Árkay Aladár, a kitünő magyar épitőművész, kedden reggel 65 éves korában hirtelen meghalt. Árkay Aladár azok közé a magyar épitészek közé tartozott, akik munkájukkal nemcsak itthon, Magyarországon, hanem külföldön is elismerést és dicsőséget szereztek a magyarság alkotó tehetségének. Az elhunyt épitész 1867-ben született és már egészen fiatalon feltünt, amikor is a Szépművészeti Muzeum épitésére kiirt pályázat harmadik dijat nyerte el. Árkay Aladár rövidesen ismertté tette nevét ugy a fővárosban, mint a vidék nagyobb városaiban és községeiben; számos templomépitkezést végzett és rövidesen egyike lett a legkiválóbb magyar templomépitő művészeknek. Azonkivül köz- és magánépületek egész sorát tervezte meg ugy Budapesten, mint a vidéken. Terveivel többek között első dijat nyert a mohácsi templom, a győri szinház és az Erzsébet sugárut tervpályázatán, két évvel ezelőtt pedig a nemzetközi épitészkongresszus tervkiállitásán keltettek nagy feltünést és elismerést tervei. A győri gyárvárosi templom tervei alapján, amelyek eredeti elgondolásuknál fogva szakkörökben nagy elismerést vivtak ki, neki itélték oda a Greguss-dijat is. Legutolsó munkája a városmajori uj templom épitkezése, amelynek elkészültét már nem érhette meg Árkay Aladár, a nagy épitőművész: ez a munka volt az ő hattyudala. — Árkay Aladár nemcsak nagy épitész, hanem kitünő kartárs is volt, aki az épitészeti kar megmozdulásaiban és akcióiban mindenkor tevékeny részt vett és mindenki szerette, becsülte benne nemcsak a kitünő szakembert, hanem a megértő jó kartársat is. Halála az egész magyar épitésztársadalomban őszinte és mély részvétet keltett.

A közszállitási cikkek mintáinak megtekintése. A vidéki iparosság részéről számos panasz hangzott el amiatt, hogy a legtöbb közszállitás tárgyát képező cikk mintadarabjait csak Budapesten tekinthették meg, ami tetemes idő- és pénzveszteséget jelentett a vidéki kisiparosság számára. Az egyik vidéki kereskedelmi és iparkamara felterjesztésére most a kereskedelemügyi miniszter átirattal fordult a társminisztériumokhoz, amelyben kéri, hogy a jövőben a kisiparosokat érdeklő beszerzések esetén — hacsak az leküzdhetetlen nehézségekbe nem ütközik — a szállitandó cikkek mintái valamennyi vidéki kerületi kereskedelmi és iparkamaránál is megtekinthetők legyenek.

A pesterzsébeti járásbirósági épület átalakitására az igazságügyminiszter által megküldött tervek kétféle megoldást ajánlanak. Az egyik ráépitéssel — még egy emelet, — a másik uj telek szerzésével kapcsolatban hozzáépitéssel oldaná meg az épitkezést. A munka bármelyike 100.000 pengőt igényelne, de hozzáépités esetén a telek árát külön kellene megfizetni. A polgármester az 1931 február 19-iki közgyülés által kiküldött albizottságot a közeli napokra összehivja.

Szakmai fizetésképtelenségek. Kényszeregyességek: Sebestyén Gyula bpesti (Erzsébet királyné ut 125c) épitőanyagkereskedő ellen megind. Vagyonf. dr. Faludi Jenő (Lipót körut 33). Köv. bej. febr. 8. — **Csőd:** Reisz Miksa butorgyár rt., Békéscsaba ellen jan. 18. megind. Tömgg. dr. Molnár György. Köv. bej. márc. 21. Felsz. tárgy. ápr. 19. — **Létrejött egyességek:** Blaskovits Károly és Blaskovits Kálmán szentesi villanyszerelők 60%, 50% 8, 10 további 4 havi részl. — Baron Vilmos kőfaragó, Baja. A. 32.155. P 50.573. Q 50%, 30. n. 8. r. — **Jóváhagyott egyesség:** Palóczy Miklós hajdunánási épitőmester egyessége jan. 13. jóváhagyva, 50%, 8 havi részl. — **Vagyont. eskütt tett:** Erdős Ernő, műszaki kereskedő, Szvetenai u. 38, Üllői ut 107.

Az épitőipari munkások munkanélkülisége. A Szakszervezeti Értesitő közlése szerint az épitőipar hanyatlása 1931-ben zuhanásszerüvé vált, ugyhogy 1931 nyarán, tehát az épitkezési főszezón hónapjaiban 75—80 százalékos volt az épitőmunkások munkanélkülisége. A munkabérek tekintetében is hanyatlás állott be az 1931. esztendőben. Helyenként felére szállott alá a munkabér, de átlagban is 30—40 százalékos a csökkenés. Akadnak vidékek, ahol 20 filléres az órabér.

Matrac közszállitásoknál szigoruan körülirják a jövőben a müszaki feltételeket. A Kárpitos- és Paszománymesterek Országos Szövetsége azzal a kérelemmel fordult a kereskedelemügyi miniszterhez, hogy a jövőben a legszigorubb müszaki feltételek körülirásával irjanak csak ki matracszállitásra nyilvános árlejtést, mert máskülönben nem akadályozható meg, hogy egyes vállalkozók ugy az árlejtésen, mint esetleg a szállitásnál ne éljenek vissza a többi ajánlattevő jóhiszeműségével, illetőleg ne kárositsák meg a kiiró hatóságokat. A feliratra érkezett válaszában most a kereskedelemügyi miniszter elrendelte, hogy a jövőben matracszállitásra árlejtést csak a legkörültekintőbb müszaki leirással lehet közzétenni. A kereskedelemügyi miniszter e rendeletet megküldte az összes társminisztériumoknak és az összes kiiró hatóságoknak.

Fizetésképtelen a bécsi Ast Ede és Társa cég. Amint arról egyes napilapok is megemlékeztek, a bécsi Ast Ede és Társa cég fizetésképtelen lett és 35%-os kvótát ajánl fel hitelezőinek. Illetékes helyről szerzett információ alapján megállapitják, hogy ez a fizetésképtelenség a *budapesti Ast Ede és Társa céget* semmiféle formában nem érinti, mert a jóhirü *budapesti cég* a bécsi Ast Ede és Társa céggel már évek óta nem áll összeköttetésben.

KORASIT NEMESVAKOLAT
LEGSZEBB KOCH és SZILÁGYI ÉPITŐIPARI VÁLLALAT. LEGJOBB
BUDAPEST, VI., BAJZA-U. 30. T. A. 29-0-78, 296-51

Mi ujság a városházán?

— Aki szelet vet — vihart arat —

Lapunk mult számában megirtuk már, hogy milyen nagy elégedetlenséget keltett a 120 acélvázas szükséglakás épitési munkálatainak szabadkézből való kiadása. Azóta a kérdés körül mind nagyobb és nagyobb hullámok keletkeznek, egyre nagyobb és nagyobb lesz a vihar, amely addig nem is fog elülni, amig a főváros épitőiparossága erre a sulyos sérelemre elégtételt nem kap. Evek óta egyebet sem tesszünk, mint minden esetben és alkalommal rávilágitunk arra a tarthatatlan állapotra, hogy a Közszállitási Szabályrendelet irott rendelkezései ellenére mindig ujabb és ujabb egyéni aktussal vonják el az amugyis gyér munkalehetőségeket az arra illetékes nyilvánosság elől. Ha végignézzük a főváros épitkezéseinél az egyes etappokat, minden évre jut néhány olyan, amely a főváros épitőiparosságának és a törvényes rendelkezéseknek egyenes arculcsapásával kerül vállalatba. Az épitőiparosság minden alkalommal erőteljes akciót indit az önkényeskedések ellen, de sérelmeire eddig még soha orvoslást nem kapott. Minden alkalommal arra hivatkoznak, hogy felsőbb utasitásra kellett igy határozni, speciális kivánalmaknak kellett eleget tenni, különös technikai és berendezési felkészültséget kellett követelni attól, aki ezekre a munkákra pályázott, stb. stb., egyszóval minden nagyajtónál megtalálták azt a kisajtót, amelyen keresztül simán távozhattak a felelősségrevonás elől. De jelen esetben a főváros épitőiparossága nem hajlandó tovább türni, hogy ez a felelőtlen módszer gyakorlattá váljék és teljes erejéből „megállj-t kiált. Ebben az ügyben nem fogja olyan könnyen és olyan hamar megadni a feloldást és minden erejével tiltakozik ez ellen a sulyos sérelem ellen. Fölösleges arról beszélnünk, hogy 1932-t irunk, amikor az épitőiparosság 90%-a minden munka nélkül áll, felesleges itt külön kiemelni, hogy a csődök és fizetésképtelenségek lavinája a főváros iparosságának már mintegy felét elnyelte, nem akarjuk külön hangsulyozni azt, hogy a munkanélküli munkásság tizezrei a legkétségbeejtőbb és legkilátástalanabb helyzetben vannak, ugyhogy a főváros illetékeseinek erkölcsi kötelessége lett volna ezt az egyetlen jelentősebb munkaalkalmat a legnagyobb nyilvánosság bevonásával, nyilvános versenytárgyalás utján kiadni. Elég volt már a protekcionizmus rendszeréből, megelégelte a főváros épitőiparossága az állandó és örökös bujócskázást és nem fogja tovább türni, hogy minden igyekezetét és próbálkozását semmibe vegyék. Meg fogja találni azokat a törvényes módokat és eszközöket a főváros közgyülésén keresztül, hogy jogos sérelmeire kielégitő reparációt kapjon. Mert ha azok, akiknek elsősorban kötelessége és érdeke, hogy a dolgozók szászezreinek megélhetését — már önös érdekből is — előmozditsák — azt minden alkalommal és módon érthetetlenül elgáncsolják, akkor ezek a dolgozók akaratuk ellenére is érvényesiteni és biztositani fogják az élethez való jogaikat. Ha ebben a kérdésben el is ismerjük azt, hogy speciális munkáról volt szó és igy arra külön felkészültséggel kellett az egyik munkanem szempontjából rendelkezni, mégis meg kell jegyeznünk azt, hogy több egyéb munkanemről is szó van itt, amelyeknek kiadására ez a módszer nem alkalmas, hanem a legnagyobb mértékben sérelmes. A kőmüvesmunka, amelyet Vihart Ferencnek adtak ki, avagy a belső berendezés elkészitése, nem kiván különösebb és speciális felkészültséget, mint ahogy a többi ezer és ezer munka nem kivánt, ugy hogy ha már az egyik részében elkövették ezt az, enyhén szólva, könnyed cselekedetet, az összmunkálatoknál nem lett volna szabad ugyanigy eljárni.

Ezek a sérelmek már pártpolitikai körökben is megbeszélés tárgyát képezték. Igy legutóbb az egységes községi polgári párt törvényhatósági tagjai Becsey Antal elnökletével pártértekezletet tartottak, amelyen az árlejtés nélküli munkakiadás ellen élesen kikeltek. A párt meg is bizta Martin János bizottsági tagot, hogy ezt illetékes helyen tegye szóvá. Itt kell megjegyeznünk még azt is, hogy Martin János idevonatkozó inditványát, amely a nyilvános versenytárgyalások mellett tör lándzsát, a főváros törvényhatóságának közgyülése már régebben el is fogadta. Ragaszkodunk ahhoz, a főváros épitőiparossága nevében, hogy e sulyos sérelem ügyében a legteljesebb elégtételt kapja. Mert a példa ragadós és nem tudjuk, hogy a főváros tanult-e a MABItól, avagy a MABI tanult a fővárostól, de azt már látjuk, hogy teljesen meghonosodott ez a forma, amelynek lavináját először a belügyi épitkezések inditották meg, folytatja azt a főváros VIII. ügyosztálya, amely, akármilyen nagy munkáról is van szó, legfeljebb a föld-, kőmüves- és elhelyezőmunkákra ir ki nyilvános versenytárgyalást, mig az iparosmunkákra következetesen csak szükebbkörü versenytárgyalás utján kér be ajánlatokat. Most azután már a XIII. ügyosztály sem nagyon törődik a törvényes rendelkezésekkel, hanem ugyanerre az utra tér. Mert ebből a rendszerből csak egyesekre, a protekciósokra származik előny — a nagy többség, az össziparosság rovására.

Egynek sok, — soknak semmi! — ezt az utat nem járhatják tovább azok, akiktől a főváros vállalkozó-iparosságának sorsa és exisztenciája függ. Aki szelet vet, — vihart arat?!

(h)

Ajtóvédő, ajtókilincs
fürdőszobabutor és klozetülés **celluloidból**
REDŐ I. Budapest, VIII. Sárkány-u. 5. Telefon: J. 34-4-90

IFJ. WEISS GYULA
TÜKÖR- ÉS TÁBLAÜVEG-NAGYKERESKEDŐ
Budapest, V., Vadász-ucca 29. szám.
Telefon: A. 101—12. és A. 101—13.

Árkay Aladár

A-29-82

és díszítőelemek, mind elenyésznek: a protestáns lélek mély és komoly áhitatot kíván kápráztatos hangulatok helyett. De éppen csak a megkötöttségek azok, amelyek természetszerűleg lelkesítették az építészt. A formák hálás játéka helyett logikus és nagyméretű architekturát kellett nyujtania, síkokkal és vonalakkal operálni és külső csillogás helyett elmélyíteni az anyagok nemes hatását. Ebben a márvány, a fa, a bronz és az üveg voltak segítségére s az anyagok e változatán nemes és szép harmoniát tud kifejteni Árkay. Az alapgondolat a főfalon nyugszik, a belépővel szemközt levő síkon, amelyet szinte dominálo biztossággal emel ki az orgona. Az alatta levő Úrasztallal és szószékkel — elhelyezésük és formájuk megannyi forradalmi újítás a protestáns templomok sablonjában — ez az orgona adja meg az egésznek a nagyszabású és ünnepi jellegét. Ahogy Árkay itt a sípoknyujtotta pompás ritmust és az ezüstös színnek a márványsötét masszájával való összeolvadását kiaknázta, ez megkapó hangulatot kelt a nézőben. A gyülekezet fia érzi az Úr házában létét, minden felfelé szárnyal, egyszerűen, inkább a megfontoltság, semmint a könnyedtség tempójával. Azt lehetne mondani, hogy a Károli Gáspár nyelvének építészetre fordítása ez, súlyos veretű, kemény magyarság. A padok elrendezése, s az egész tér kihasználása és nem a keresztény építészeti stílus hosszanti hajóin alapul, hanem azon a fordulaton, hogy voltaképpen imatermet kellett konstruálni, amelyben a gyülekezet minden tagja a prédikáló közelségébe jusson. Talán legsikerültebb rajzban is, anyagszerűségben is a bejárat és az ablakok építészeti hangsúlyozása, szűkszavú, de nagyon stílusos festett ablakaival, amelyekből Roth Miksa munkájának szolidsága és a tervezőépítész erősen magyaros készsége szól. Előkelő és súlyos a lámpák eleven kompozíciója is, hangsúlyozása a bronz által nyujtott előnyöknek, amiknek kiaknázásában kitünő segítőtársa volt az építésznek Miákits Károly cizellőr. A tisztán dekoratív célokat szolgáló tényezők, mint a falfestés és a fajánszok néhol túltömötten és kissé ködös magyarsággal szólnak s egy későbbi kor észre fogja venni rajtuk az igyekezetet, hogy magyarságunk mai ornamentikáját olykor túlzott buzgalommal vezetjük bizonytalan ázsiai forrásokhoz. A későbbi korszak azonban ezen kedves naivitás mellett egész sereg lendületet, akaraterőt, szuggesztív gondolatot kell majd tudomásul vennie Árkay és az ő nemzedéke munkáiból, amelytől egyet semmi esetre sem lehet elvitatni: azt a vágyat, hogy maradandó monumentális bizonyságait hagyja itt alkotókedvének.

okoltnak, hogy a Szent-György-céh külön kiállítást rendezett számára, monográfiát adott ki róla, szóval magyarországi vendégszereplését olyan külsőségek között folyatta le, amely a közönség félrevezetésére a legnagyobb mértékben alkalmas. A budapesti közönségnek a művészetről amúgy sincsenek tiszta fogalmai, s nagyon hajlamos arra, hogy a Bayros-féle sikkes rajzolást nagy művészet gyanánt fogja fel, mennyire meg fog erősödni ebben a balvéleményben, mikor azt a Szent-György-céh, tehát egy olyan művészeti egyesület hirdeti, amely lényegénél fogva csakis az abszolut művészi értéket kellene, hogy elismerje és propagálja. A céh vállalkozásának még az a sajnos eredménye, is van, hogy jelentős összeget, úgyszólván a magyar művészek zsebéből vitt el érdemek nélkül a külföldi vendég. Ilyen módon nem igen várható a magyar művészeti kultúra fellendülése s erről némi rezignációval veszünk tudomást.

JAPÁN CIKK A MAGYAR MŰIPARRÓL. Mint érdekes apróságot említjük fel, hogy a Bijutsu Shinpo (Művészeti Értesítő) című japán művészeti folyóiratban nemrég egy cikk jelent meg a magyarokról és különösen népies műiparukról, még pedig japán író tollából. Kanno Makato japán művészeti író írta, aki a két év előtt az Iparművészeti Múzeumban lezajlott japán kiállítás alkalmából Budapesten járt s most itt szerzett tapasztalataival számol be honfitársainak. A cikk kissé naivul, néha nem egészen biztos értesülések alapján, de rendkívül sok jóakarattal van megírva és mindenesetre alkalmas arra, hogy felébressze az iránt unk való érdeklődést és szimpátiát. A cikk végén Kanno Makato köszönetet mond özv. dr. Kurtz Gusztávné Zelles Etelka budapesti áll. felsőbbleányiskolai tanárnőnek, aki nemrég egy 1300 darabból álló magyar népművészeti és képgyüjteményt küldött ajándékba a tokiói művészeti iskolának.

A FASORI ÚJ TEMPLOM. A magyaros architektura lassan-lassan nemcsak a profán építkezés területét hódítja meg, hanem az egyházit is. Ennek a hódítóhadjáratnak azonban sok nehéz akadályt kell legyőznie s e sok akadály során talán a legnehezebb a történeti tradiciók nagy hiányossága. Ha az Árkay Aladár fasori ev. ref. temploma mégis már messziről elárulja magyaros jellegét, akkor ez amellett szól, hogy ő e hagyományok szűkszavú formanyelvét ékesszólóan tudja elmondani. A feladat, éppen protestáns templomról lévén szó, annál nehezebb, mert itt az egész ritus szinte aszkétikus komolyságra utalja a tervezőt. A többi templomok által nyujtott dekoratív lehetőségek itt elesnek, a templom belsejét előnyösen tagoló fülkék, mellékoltárok, gyóntatószékek, a színek

Magyar Iparművészet
1913.

Árkay Aladár

A-29-83

N.930.IX.6.

ÉLET 1930 szeptember 6, szombat

MŰVÉSZET

Nemzetközi építészeti tervkiállítás a Mücsarnokban

A nemzetközi építészeti kongresszussal kapcsolatban megszervezett nemzetközi kiállítás ujdonság az internacionális kongresszusok történetében. Alig áttekinthető, roppant nagy kép az, amely a Mücsarnokban szemünk elé tárul. S aki tudja, hogy a legutóbbi esztendők alatt — az utolsó tiz év ugyanis a kiállitás tárgya — milyen változások, milyen uj törekvések területe éppen a modern építészet, annak ezt alig kell magyarázni.

Az első teremben a *magyar* építészet története tárul képekben a szemlélő elé. Régi váraink, a román, a gót, a felsőmagyarországi reneszánsz, a barokk, különösen ahogy Nagyszombat, Pozsony és Eger városában kiképződött s a rokokó magyar alkotásai. A második terem a pénteken már ismertetett *német* építészeté. *Olaszország* négy csoportban mutatja be modern építészetét, ugymint a modern progressziv, a milánói, a történeti iskola és a lakóházak csoportját.

Különös érdekessége a kiállitásnak, hogy ez alkalommal szerepel először mint kiállitó a *Citta del Vaticano*, a vatikáni állam. Hosszabb méltatást igényelne a *svéd* és *finn* építészet. Igy csak *Tengbom* büróépületeit, *Östberg* pompás, reneszánsz stilusban épitett stockholmi városházát és *Sirén* ujklasszikus helsinki finn parlamentjét emeljük ki. Az *Amerikai Egyesült Államok* építészetét az abszolut nagy méretek mellett az abszolut kényelem jellemzi. *Ausztria* modern építészete a progresszivek és konzervativek csoportjára bomlik; az előbbiek között *Loos* Adolf ellenszenves modern iskolája, az utóbbiak között pedig *Perthen* betonanyaggal historizáló épületei emelkednek ki. *Argentina* termében *Kálnay* András magyar ember nevével találkozunk. A *lengyel* csoportban *Noakowski* népmotivumoktól ihletett fantáziai tervezései megkapók.

A modern törekvésü magyar épitészek közül kimagaslik *Árkay* Bertalan székesfehérvári Prohászka-emléktemplom konstrukciója; nagy figyelmet érdemelnek *Hajós* Alfréd margitszigeti fedett uszodacsarnoka és testnevelési pavillonterve s különösen *Lajtha* Béla tervezései. A történelmi stilusokat követő ektikus magyar építészek között *Wälder* Gyula pompás barokk épületei vezetnek; különösen szép egy elmélyedő mügonddal készült rajza a nagyszombati egyetemi templom főoltáráról. *Lux* Kálmán budai várrekonstrukciójának modelje megkapó. A *francia* csoport kiállitási objektumait még csak most kezdik elhelyezni.

A magyaros építészeti törekvések kiállitása a Nemzeti Szalonban

A nemzetközi építészeti kiállitás idegen levegője után a sajátos, csodálatos népmüvészetünktől ihletett *magyaros építőstilus-törekvések kiállitása* termébe lépve, minden eddiginél mélyebb, lélekbemarkolóbb élményben van részünk. Az első terem itt egészen *Fessl, Lechner* és *Lajta* uttörő zsenijének van szentelve. Alkotásaik: Fessl budapesti Vigadója, Lechner Iparmüvészeti Muzeuma s Lajtha bérház- és siremléktervei ma is élők. Amikor ők, a magyar épitőmüvészet nagy alakjai indultak, a müvészeti historicizmus nagy akadálya volt az önálló nemzeti épitőstilus kifejlődésének. Lechner zsenije azonban már tudatosan fölismerte, amit Fessl intuitive érzett, hogy *a magyar épitésznek a magyar népi stilust meg kell tanulni, mint valamely nyelvet, ki kell találni szabályait, bele kell mélyedni sajátos szemléletébe, hogy e formák szellemét belevihesse a mai kor fejlettebb, sőt monumentális feladatába.*

Lechner megérezte, hogy a magyar népmüvészet keleti elemekből áll, s Iparmüvészeti Muzeumánál keleti diszitő formákhoz nyult. Az ő sajátos görbe vonalait találjuk meg a második teremben követőinek épületein. A harmadik terem a historiai formákat csipkézetes applikációval magyarra tenni akaró épitészeink munkáit mutatja be. Érdekesek itt *Lechner* Jenő tervmodellje: a magyar történelem tornya, valamint *Medgyaszay* István épületei, *Pogány* Móric turini kiállitási pavillonja.

A világégést s a nagy társadalmi felfordulást követő modern irányzatok csak az uj anyagok rideg strukturáját hangsulyozták. Milyen más világ az, amelybe a negyedik és ötödik terem vezet! Eredeti székely parasztházak felvételei adják meg ennek a müvészetnek bevezetőjét és mutatják meg a külföldi számára ihlető eredetét is. Az istenáldotta nagy magyar müvész, *Kós* Károly állatkerti épületei, villái, egyebek között *sztánai* családi háza, a *Varjuvár* is ezeken inspirálódott. Ez a lélek szól *Zrumetzky* Dezső, a zseniális *Thoroczkay, Wigand* Ede *Jánszky* Béla állatkerti, wekerletelepi é egyéb épületeiből is. Megkapó *Árkay* Aladá uj városmajori római katolikus templomtervezete, bár szépségében alig mulhatja fölül az épségében megőrzendő eddigi kis templomot. Fasori református temploma, győri s budai Rákóczi-temploma is nagy müvésznek alkotásai. Nagyszabásu *Györgyi* Dénes és *Menyhért* Miklós barcelónai kiállitási pavillonja és teljes szépségében áll előttünk *Kós* Károly és *Györgyi* Dénes városmajori elemi iskolája is.

A lélektelen, sivár, bolsevizáló épületformák mellett, amelyekre egy eljövendő kor embere ugyanazzal a borzadállyal fog nézni, mint amilyen fájdalommal tapad a mai utas szeme a velencei kazamaták szörnyü falaira, *egy más világot revellálnak ezek a termek. Egy más világot, amely éppen, mert az igazi, törzsökös, gyökeres, népmüvészetből sarjad, mélyebb lelkibb, emberibb és magyarabb minden egyébnél.*

Katona Jenő

Árkay Aladár

A-29-84

Építő-Ipar-Építő

Művészet 1926. 43. l.

A városmajori templom tervezőjének ünneplése. Bensőséges háziünnepség keretében rótta le szeretetét a városmajori egyházközség Árkay Aladár müépitész iránt, aki a szép városmajori plébánia-templomot tervezte. Vasárnap délben a hitközség vezetősége szép plakettel és aranyórával lepte meg a kiváló épitészt s Hohenburger Antal altábornagy, egyházközségi elnök hosszabb beszédben ismertette a templom épitésének történetét s leszögezte, hogy a megvalósulás tulajdonképpen két embernek az érdeme. Árkay müépitész vetette fel az ideát s a hitközség lelkes plébánosa, Kriegsau Emil karolta fel és a hitközség vezetőségével a legnehezebb időben keresztül is vitte.

Magyar Hírlap
1995. OKTÓBER 27., PÉNTEK

Felújították a városmajori nagytemplomot

MH-információ

Hamarosan megújult belsővel várja látogatóit a néhány éve még életveszélyes városmajori Jézus Szíve-nagytemplom. A felújítás után hétköznap is nyitva áll majd a római katolikus plébánia.

Hat évtizeddel ezelőtt Árkay Aladár – majd halálát követően fia, Árkay Bertalan – tervei nyomán épült föl a római iskolát követő, ám szerkezetileg modern templom. A városmajori műemlék értékét nagyban emelik a legjobb, korabeli művészek alkotásai. A mennyezeten Aba-Novák Vilmosnak a teremtés hét napját ábrázoló freskósorozata látható, míg a dísztelen templombelső hangulatát Sztehlo Lili színes üvegablakai és Pátzay Pál szobrai határoznák meg, ha helyreállításukra futná a plébánia által létrehozott Árkay Aladár Alapítvány kasszájából.

Sajnos szegény az eklézsia, mondja Lambert Zoltán plébános, aki szerint a templom fővárosunk egyik építészeti remeke, ugyanakkor méltatlanul elhanyagolt állapotban van. Már évekkel ezelőtt kiderült, hogy a torony életveszélyes, és a tető beázik. Az 5 millió forintos rendbehozatalt az akkori képviselő-testület 2 millióval támogatta, a mostani munkákra tavaly 1, idén pedig 5 milliót adott az önkormányzat. A tetőfelújításban osztrák, a belső restaurációban német segélyszervezet segédkezett, és az Országos Műemlékvédelmi Hivatal is hozzájárult az életveszély elhárításához. A felújítás folytatásához szükséges pénzeket a kerületi vállalkozók, intézmények és a polgárok adományaiból szeretné összegyűjteni a Csaba utcai plébánia. Jelenleg a templombelsőt állványerdő borítja, amelyet remények szerint november elsejére lebontanak. Az átadásig a szomszédos kistemplomban rendezik a hétköznapi miséket, míg a nagyttemplom – az eddigiekhez hasonlóan – vasárnap fogadja a hívőket.

• S. Z. S.

Bombariadó volt a városházán

MH-információ

Bombariadó volt tegnap a főpolgármesteri hivatal Városház utcai főépületében, miközben a fővárosi közgyűlés egy másik helyszínen, az új városházán ülésezett. Információink szerint a rendőrök és a tűzszerészek nem találtak semmit.

Az ismeretlen telefonáló híreink szerint a közműdíjemelések miatt fenyegetőzött robbantással. Azt azonban nem tudta, hogy a kérdést eldöntő képviselők egy másik épületben üléseztek.

A városházán a riadó ellenére sem állt meg az élet, mert [illegible] egy ilyen esetekre kidolgozott intézkedési terv. A hivatal dolgozói a helyükön maradtak, csak az ügyfélszolgálatokat ürítették ki. Információnk szerint az épületet átvizsgáló rendőrök és tűzszerészek nem találtak robbanóanyagot.

Az elmúlt öt évben négy riadó volt a városházán, idén ez már a második. Legutóbb június elsején fenyegetőzött egy azóta is ismeretlen telefonáló. Akkor az egész épületet kiürítették, de bombát nem találtak. Az idei két esetben közös, hogy mindkétszer reggel csöngött a telefon és az ismeretlen délutánra ígérte a robbanást.

• A. G.

Magyar módra

Sztrájkra készülnek a nagyipari vállalatok, demonstrációra a közszolgálati szakszervezetek. Kitört a költségvetési vita, magyar módra. Ausztriában a büdzséügyi nézeteltérések szétrobbantották a kormánykoalíciót; nyugatabbra Felipe González tizenhárom éves kormányfői széke remeg; még nyugatabbra a republikánusok törnek borsot Clinton orra, s vele az egészségügyi százmilliárdok alá.

Nálunk sztrájkfenyegetés van ilyenkor. Ebben a franciákra ütünk. Miért e specialitás? Miért nem tudunk megállapodni, dűlőre jutni?

Az egyik ok: régóta tart a recesszió, amiből mindenkinek elege van, és jóformán senki nem hiszi, hogy – mint nemrég az ipari miniszter megmondta volt – kijutottunk a gödörből. Ezt erősíti a másik ok: hogy a körülmények folyvást változnak, mégpedig váratlanul. Februárban, amikor a kormány rendeletileg 16 százalékban korlátozta az állami vállalatok béremelését, 20 százalékot alig meghaladó inflációról volt szó. Ám jött a pénzügyminiszterváltás, a leértékelés, s most a drágulás mértéke alulról súrolja a 30 százalékot. A kormány és a független gazdaságkutató cégek állítják: jövő évben még 4 százalék reálbércsökkenésre van szükség, hogy tényleg kisebb legyen a drágulás (s vele a költségvetés kamatterhe). Csakhogy a jövő bizonytalan; ha hinnénk benne, talán biztosabb lenne, de kevesen hajlandók hinni.

S itt a harmadik ok: a kormány nem tud kivel megállapodni. Egy hónapja mintha lett volna esély az ár- és béregyezségre, de azóta radikalizálja az MSZOSZ-t a belső versengés az elnöki székért és a szolidaritás azokkal a szakszervezetekkel, amelyek végképp elégedetlenek a tervezett büdzsével. A nagy infrastrukturális cégek helyi szakszervezetei pedig most a bérköveteléseik mögé rejthetik privatizációval szembeni berzenkedésüket. Szakszervezeteik az állami szektorhoz kötődnek. Így a költségvetési vitában annál nagyobb a szavuk.

EÖRSI JÁNOS

Sárga lap Szlovákiának

Az Európai Unió szigorú hangú jegyzékben figyelmeztette Vladimír Meciar kormányfőt, hogy ha folytatja kampányát Michal Kovác államfő eltávolítására, és egyáltalán: ha nem hagy fel azzal a politikai stílussal, amely Európában nem szokásos, azzal Szlovákia EU-felvételét teszi kockára. Egy nappal korábban az Egyesült Államok pozsonyi nagykövete is hasonló figyelmeztetést tolmácsolt Bill Clinton elnöktől. Ugyanilyen diplomáciai dorgálásban részesítette Pozsonyt az unió tavaly a november 4-ei hosszú kések éjszakájáért, amelyen Meciar a választási győzelme után gyakorlatilag egypártrendszert vezetett be.

Egyre nyilvánvalóbb, hogy a Nyugatnak nem tetszik Meciar. Kovác államfőt sorra fogadják a vezető hatalmak, amiről Meciar csak álmodhat. Nyugati diplomaták hónapok óta rendszeresen „kifeleitik"

Nyilatkozathábo
Szocialista Pártb
a kormánykoalíci
ton belüli koalíci
latkozom, tehát
dennapos buzgal
esztétikus látván
vésbé, hogy mir
zető szigorúan
mondjon, mint a
úttal egységre s
denki mást. Ebb
len kavargásbar
szilárd pontok,
állást foglal a
és a Bokros-pro
közvélemény m
zavarként érzék
formáltabb átla
csak legfeljebb
hogy ki mit evet
Hajóson. Pedig
semmi különös
csak az MSZP
megszervezni ma
josan és ügyetlen
a közelgő kongre
ra a párton belüli

Az MSZP bels
dése jóval később
mint kellett volna
mint reálisan várh
1989-ben platform
ként jött ugyan lé
karakterisztikus
fokozatosan elha
végül eltűntek a
gány" időszakában
zópártként való sz
megkövetelte voln
séget és a problén
helyett azok meg
pártot annyira a
kormányzás terhe
tott kedve és ideje
kérdésekre és a ta
lásra. Egy éven át
jórészt csak a sa
voltak irányzatai é
sai, maga a párt s
konkrét ügyek al
sebb tengely men
Márpedig nincs r
latlan és végiggo
ségnél, a csupán
ciókra, ízlésvilág

Árkay Aladár
A-29-86

Konrádyné, dr. Galos Magda
A Városmajor utca

Budapest 1978/2
37.o.

A Városmajor utca 54. sz. ház
Árkay Aladárné volt

a Budai Vigadó, a Szent Gellért emlékmű, a városmajori kis templom és számos emlékművünk építőjéé. Itt lakott haláláig, és itt lakott sokáig fia, *Árkay Bertalan* építész is, aki a városmajori nagy templomot alkotta. Felesége, *Sztehlo Lili* üvegablaktervező remekei az ablakok. Az Árkay lakóház két igen különböző épületrészből áll, amelyet olyanforma árkád köt össze, mint ami a templomtól a harangtoronyhoz vezet. A ház érdekessége még, hogy gipsz díszei Vilt Tibor első szobrászmunkái voltak. Igen szép a kovácsoltvas kertkapu.

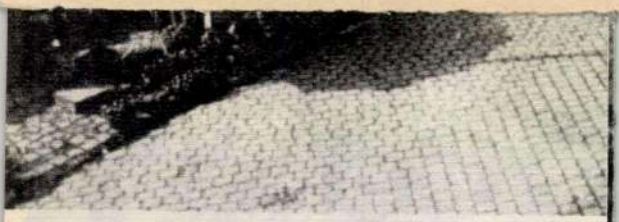

en szerelmes lettem

Thallóczy Lajos

ú városbeli élénkségével hat . . .''

1944. TK. 14. TV. 14.50 Gné/20/.
Uj epitészet Magyarországon.
A-29-87
1021

Árkai Aladár épitész

- A szecesszió kiemelkedő alkotója Árkai Aladár által 192o-ban tervezett Városmajori kis templom és a mellette álló ujabb különbözőségén mérhetjük le azt a változást, amely a közben eltelt másfél évtized alatt az épitészetben végbement. Ezt az uj vasbéton templomot Árkai már fiával, Bertalannal együtt tervezi. Az uj formálás módban a francia vasbeton épitészet hatása is érvényesül.

- A Városmajori templom épitése idején a 3o-as évek elején a fiatal generáció egész csoportja jelentkezik, hogy később a felszabadulás után uj magyar épitészetünk kimagasló alakjaivá fejlődjenek. Lauber László, Nyiri István, Rimanóczi Gyula Janáki István és Dávid Károly ennek a generációnak a legjelentősebb képviselői. Tevékenységük jórészt egyidőben bontakozik ki és igy egymásra is hatnak.

Árkay Aladár
A-29-88
„Városmajori templom"

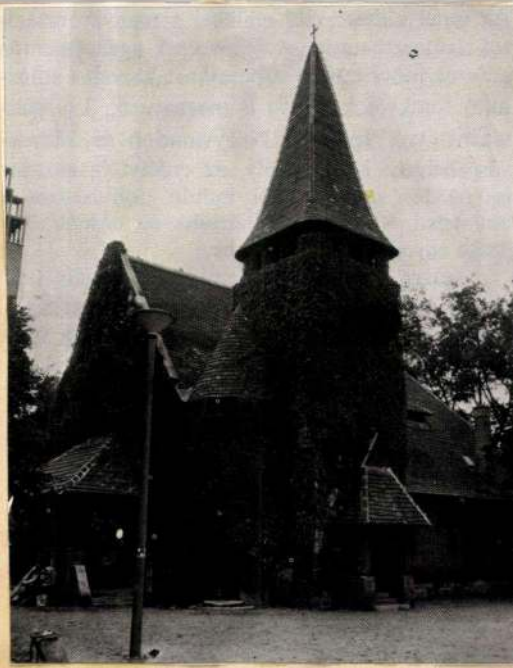

R. Gellér Katalin: Néhány szó...
Művészet, 1975. december - 18 old ae

Árkay Aladár építőművész

Árkay tevékenységéről cikk jelent meg a cikk (Medgyaszay István építőművész cimszó alatt találhato) Emlitve: Gellért szobor építészeti konstrukciója, Ráth György utcai lakótelep, Református templom a Gorkij-fasorban a Varos major-parki kisebbik templom és a Keleti Károly-utcai kápolna

„Die volkstümliche Orientierung" Ágostházi László

Budapester Rundschau

1978. X. 23

A-29-89

1021

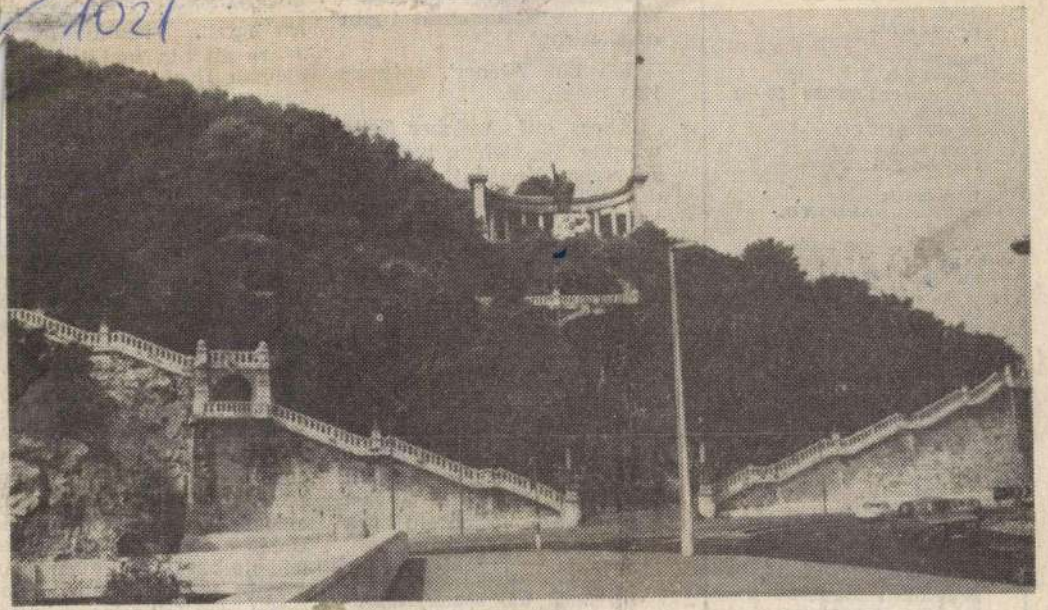

In dieser Nummer setzen wir unsere Serie über die ungarische Architektur der Jahrhundertwende fort. Siehe unseren Beitrag auf Seite 9 sowie Abbildungen typischer Bauten auf den Seiten 2, 4 und 6. Bild oben: Architektonische Lösungen von Aladár Árkay um das Standbild des Heiligen Gellért (Budapest, Gellértberg)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 34-736
Ahizay Alaolair
épitőmüvész
BUDAPESTER RUNDSCHAU
A-29-89
1978 OKT 2 3

A-1200 Wien
MORAWA UND CO
Wollzeile 11
A-1011 Wien

Schweiz:
AZED AG
Dornacher Straße 50—62
CH-4000 Basel
PINKUS ET CO.
Froschaugasse 7.
CH-8001 Zürich 1

Dänemark
MUNKSGAARD LTD.
Norregade 6
DK-1165 Kopenhagen K.

Finnland
RAUTATIEKIRJAKAUPA OY
Kolvuvaarankuja 2
SF-02670 Hämevaara

Schweden
ALMQUIST ET WIKSEL
Subscription Agency
26. Gamla Brogatan
S-101 20 Stockholm 1
WENNERGREN-WILLIAMS AB
Nordenflychtsvägen 70
S-104 25 Stockholm 20
Bulgarien, Deutsche Demokratische Republik, Polen, Rumänien und Tschechoslowakei: Bestellungsannahme bei allen Postämtern

Deutschen
Tschechen
reichische Nationalit
es ja nicht.'

'Ich bin Wiener', antwortete Berchtold.

'Aber auf welcher Seite würden Sie stehen, wenn es zu einem Konflikt zwischen den Völkern der Monarchie käme?'

'Auf der Seite des Kaisers', lautete die Antwort.

'Und nehmen wir an, das Kaiserreich hörte auf zu existieren?' — wollte Tardieu wissen.

'Auch dann bliebe ich, was ich bin: Ein Aristokrat. Ce n'est pas beaucoup, mais c'est toujours quelque chose' ". (Das ist zwar nicht viel, aber immerhin etwas) — erwiderte Berchtold mit

---

***Berchtold war später Außenminister der Doppelmonarchie, mit seinem Namen ist das verhängninsvolle Ultimatum verknüpft, welches im Sommer 1914 an Serbien gerichtet wurde und zum Weltkrieg führte.**

jetzt, d
ich bereits neunundsiebzi
in einer
kleinen Dorf en de
Bergen der mediterrane
Alpen lebe und außer mei
nem treueste Gefährte
nurmehr sehr wenig
Freunde habe — die mi
aber umso lieber sind —
bin ich bereit, der noc
größeren und ewigen Ein
samkeit ins Auge zu blik
ken, von der es keine Rück
kehr gibt. Ich wäre nich
aufrichtig, sagte ich, daß ic
ohne Bedauern fortgehe.'
Die letzte Zeile gibt der
Ort und das Datum an
„Vence, September 1954"
Ein knappes Jahr später be
endete er sein Leben und
seine zweite Emigration in
einem kleinen französischen
Dorf — ein großer Ungar
leidenschaftlich auch in
seinem Rationalismus, der
selbst zur Zeit seiner schwer
sten Schicksalsprüfungen
sich selbst und seiner Über
zeugung treu bleiben konn
te.

MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-743, 340-726

Árkay Aladár
építőművész

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1978 OKT 23
A-29-89

1021

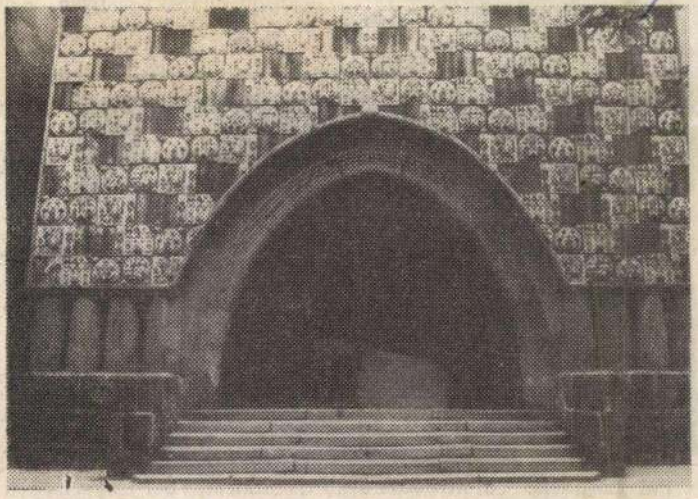

Aladár Árkay: Portal der reformierten Kirche in Budapest, VII., Gorkij fasor 7

Ungarische Architektur um die Jahrhundertwende

dern den Möglich
entsprechend sowie im
des gegenseitigen Vo
zusammenzuarbeiten.

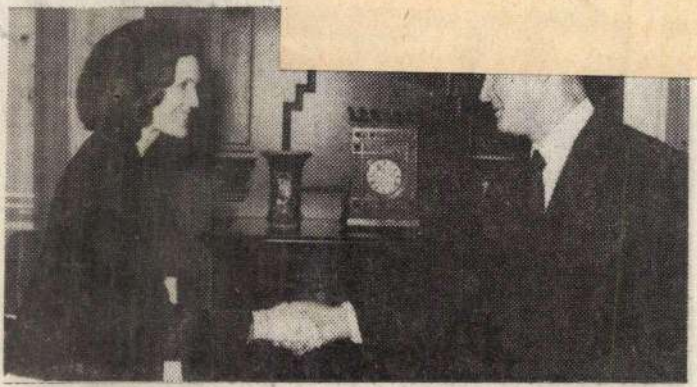

Pál Losonczi, Vorsitzender des Präsidialrates der Ungarischen Volksrepublik, empfing Kanadas neuernannten Außerordentlichen und Bevollmächtigten Botschafter Frau Dorothy Jane Armstrong, die ihr Beglaubigungsschreiben überreichte

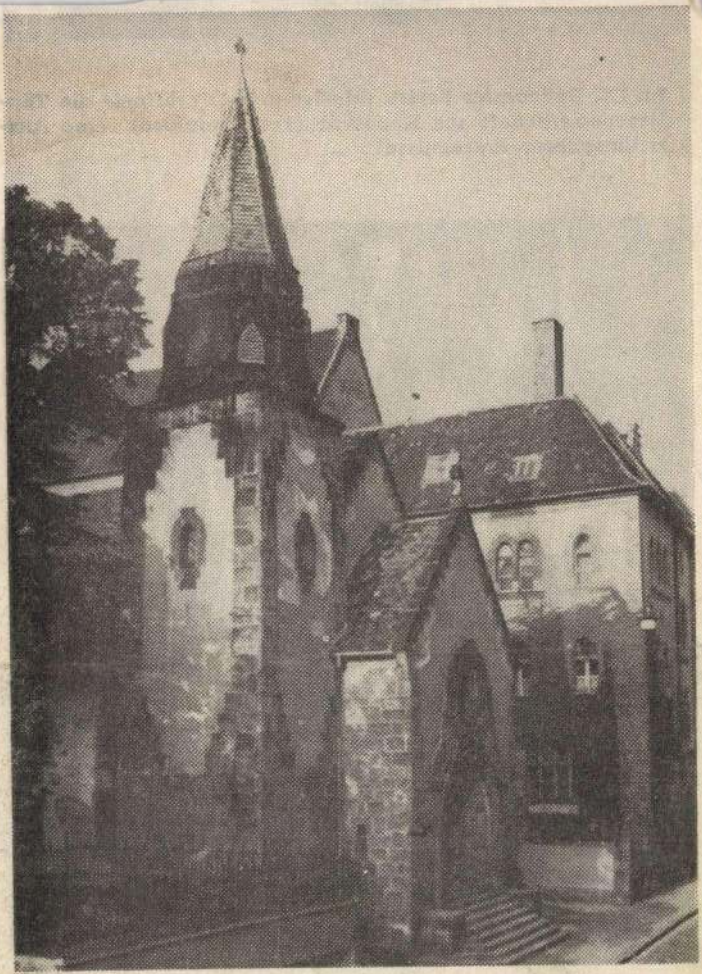

Aladár Árkay: Kirchentor, Budapest, II., Keleti Károly utca

Ungarische Architektur um die Jahrhundertwende

Im IX. Budapester Bezirk (Mester [illegible] fergenossenschaft aus Kaposvár (Tra[illegible] stellung ihrer Erzeugnisse

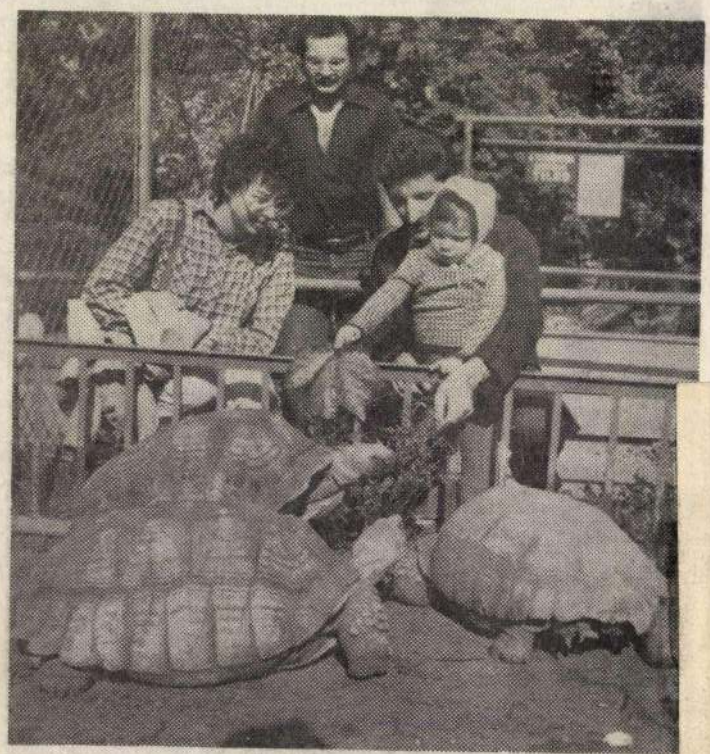

Nach mehrjähriger Pause wurde im Budapester Zoo d[illegible] Terrarium wieder eröffnet. Unser Bild: eine afrikanisch[illegible] Riesenschildkröte

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telef. [illegible]-748, 249-726
1978 ÓKT 23
Arkay Aladár
[illegible]
BUDAPESTER RUNDSCHAU
A-29-89

ÁRKAY ALADÁR és BERTALAN
A-29-90

Ars Hungarica 1977/1

P. Szűcs Julianna

A VÁROSMAJORI TEMPLOM ÉPÍTÉSTÖRTÉNETE ÉS KORA

A városmajori templom "diszitését a legjobb fiatal müvésznemzedék, a római Magyar Akadémia volt ösztöndijasai végezték, akik ilymódon megtették az első elhatározó lépést arra, hogy a modern magyar müvészet különnemüségében fáklyát gyujtsanak az egységes müvészi akarás, az egyetemes érvényü uj magyar müvészi stilus megteremtésében." (1) Nagy Zoltán, a római iskola egykori elméleti irója tulajdonképpen mindezt joggal irhatta a városmajori egyházközség harmadik templomáról, (2) amely a klebelsbergi éra alatt keletkezett, de valójában a hómani kulturpolitikának vált reprezentáns müvévé. Joggal irhatott arról is, hogy ez az összmüvészeti teljesitmény "elhatározó lépés" volt, mert határkövet jelentett a magyar szakrális épitészetben, határt jelentett a magyar alkalmazott müvészetekben, de határt jelentett a hivatalos, kurzusmüvészet történetében is. A közvélemény ekkor találkozott először olyan hangsulyozottan modern formanyelvvel, amelynek ihletője immár nem a politikai reprezentációból kiszoruló polgári izlés, (3) hanem magának a politikai reprezentációnak a megváltozott izlése. Éppen ez a tény hivja fel a figyelmet a városmajori templom különös szerepére. Látszólagos ellentmondás feszül ugyanis a mü kivételes kvalitása, müvészettörténeti jelentősége és a müvet létrehozó áramlat retrográd ideológiai töltete között. A Tér és Formától a Magyar Épitőmüvészetig, a Magyar Müvészettől a Magyar Szemléig (4) nincs a korban egyetlen olyan szinvonalas esztétikai problémával foglalkozó fórum, amelyik negativan értékelte volna Árkay Aladár és Árkay Bertalan közös müvét. A konzervativ, szélsőségesen reakciós orgánumok többsége viszont azonnal és hevesen birálta a "Gottfabrik" nak, istengarázsnak csufolt szakrális épületet. Nemcsak sajtótörténeti érdekesség az a tény, hogy a városmajori templomot éppen a kereskedők és vállalkozók lapja, a Pesti Napló üdvözölte és a Szent István Társulat folyóirata, a Katholikus Szemle támadta. (5) A városmajori templom különös utótörténetéhez tartozik pedig, hogy az Eucharisztikus Kongresszus légkörétől felfütött irredenta-soviniszta-klerikális Magyarországon éppugy értékelték erényeit, mint napjaink marxista müvészettörténetirásában, noha természetesen a novecento stiluseszményeit és a római iskola tevékenységét másképp itélik meg. (6) Tanulmányom a pozitiv elismerés kontinuitására keres magyarázatot, azaz kisérletet tesz a müvet létrehozó, esztétikai és kulturpolitikai összetevők arányának pontosabb feltárására, hogy ezzel uj világitásba helyezhesse ezt a rendhagyó és kvalitásos összmüvészeti teljesitményt.

Ahhoz, hogy érzékeltetni tudjuk a városmajori templom igazi jelentőségét, néhány szóval vázolnunk kell a huszas-harmincas évtizedforduló jellegzetes egyházmüvészeti arculatát. "Azok számára, akik napjaink magyar épitészetét figye-

lik, ez a téma a legszomorubbak egyike" (7) irta Bierbauer Virgil és állásfoglalása a kor templomi müvészetével kapcsolatban nem is tartozott a legszélsőségesebbek közé. Nem kellett különösebben baloldalinak lenni, sőt nem kellett a funkcionális architektura pártján állni ahhoz, hogy feltünjék "az országos templomépitő mozgalom" esztétikai csődje. Abban a korszakban, amelyben csak Budapesten 45%-kal növelték a szakrális rendeltetésü épületek számát (8) egyetlen olyan szinvonalas templomot sem emeltek, amelyről – leszámitva a Magyar Iparmüvészet cimü folyóirat néhány cikkét – elismeréssel szólhattak volna a kortársmüvészettel foglalkozó publicisták. A huszas évek végén a nyilvánvaló kudarc okát természetesen másképpen látták, mint ma. "A racionális épitést templomnál csak bizonyos belemagyarázással lehet konzekvensen végrehajtani," (9) – irja például Komor János a templomépitészetről, tisztán formai oldalról közelitve a nyilvánvaló szinvonaltalanság okához. "Pszichológiailag akkor lesz előkészitve a talaj a templomok modernizálása felé, amikor a lakás modernizálása végre lesz hajtva." (10) Ám arról, hogy ez a folyamat akkor éppen csak elkezdődött, arról Orbán Ferenc külön kötetté bővülő értekezése ad tájékoztatást. (11) A történelmi stilusokhoz való ragaszkodás, a dagályos reprezentáció igénye az évtizedfordulón még olyan erősen él az épittetők tudatában, hogy az ornamentika elhagyására tett félénk kisérletek már önmagukban botránynak, a proletárforradalmakkal szimpatizáló gesztusoknak számitottak. Ezért már a magánerőből folytatott polgári épitkezéseknél is akadályokba ütközött az uj épitészet térhóditása, és ez még inkább igy volt az egyházi megrendeléseknél. A huszas évek végén Magyarországon a kérus ultrakonzervativ ága szerezte meg az ideológiai és politikai vezetést. (12) Csernoch János hercegprimás óvatos legitimizmusának az osztrákositott neobarokk felelt meg leginkább, és igy az egyházmüvészet még a klebelsbergi restauráción belül is kirivóan negativ szerepet töltött be. Merész Gyula egyházi képeit, és Walder Gyula templomait pedig igazán nem lehetett az egyházmüvészeti avantgard tapasztalatait felhasználó, kisérletező formavilággal vádolni: azt nyujtották, amit a "neobarokk társadalom" ideológiai irányitói elképzeltek a "bünös bolsevizmusban eltévelyedett" ország rekrisztianizálási, sőt rekatolizálási kampánya számára.

Ebben a légkörben követendő példának számitott a kópia – például Fábián Gáspár vagy Möller István tervei – mert a klebelsbergi kulturfölény-elmélet mesterséges utóéletre kényszeritette az ezeréves ország ezeréves stilusainak reprezentativ igényü bemutatását. (13) A reakciósan konzervativ kulturpolitika és az ultrakonzenvativ egyházpolitika került egymással interferenciába a huszas évek szakrális beruházásainál. Abban az időben, amikor már Auguste Perret, Clement Holzmeister és Otto Bartning (14) sorra épitették az uj architektura szellemében fogant templomokat, nálunk vagy pontos archeológiai rekonstrukciókat készitenek, vagy a szecesszió utóhajtásait használják fel a fiktiv magyaros stilus jegyében.

Ahhoz tehát, hogy a városmajori templom létrejöhessen, először módositani kellett a "világi" kulturpolitikát, és az uj helyzetet az egyházi vezetésnek is el kellett fogadnia. A konszolidáció időleges, részleges és viszonylagos jellegére az évtizedfordulón seregnyi gazdasági és politikai esemény figyelmeztetett. A változó konstellációhoz a magyar egyházpolitika is lakalmazkodik, mint ahogy a katolikus világegyház is nyomon követi a fasizálódó Európa ideológiai átalakulásait. A "szélsőséges és vulgáris szintre szállitott irracionalizmus, ideológiai-politikai szempontból a marxista szocializmus.... elleni támadó harc" (15) jellemzik az uj mozgalmakat és a katolikus egyháznak – ha nem akar lemondani tömegbázisáról – ki kell lendülnie a passzivitásából: korszerüsitenie kell politikai-szellemi liturgikus nyelvezetét. Az egyházmüvészet megujitásáért

folytatott harc ezért az évtizedfordulón már nemcsak müvészek, müértő plébánosok és müvészeti irók magánügye, hanem olyan eszköz – immár Magyarországon is – amely kifejezheti a katolicizmus megváltozott irányvonalát. Voltaképpen ezért kapott hivatalos támogatást és alakulhatott meg az Országos Egyházmüvészet Tanács és a Központi Egyházmüvészeti Hivatal, (16) és ezért irányitották az éppen megindulo római ösztöndijrendszer résztvevőit is az egyházmüvészet területére. Csernoch halála és Serédy hivatalba lépése, (17) Klebelsberg vonalvezetésének csődje és az uj utak keresése Hóman Bálint hivatalba lépése előtt, (18) sorozatos pápai állásfoglalások a modern egyházmüvészet védelmében, (19) az egyházat is érintő kedvezőtlen gazdasági helyzet, mindez együtt olyan légkört teremtett, mely egyenesen megkövetelte a fővárosban is egy "forradalmian uj" egyházmüvészeti alkotás létesitését. Az események különös fintora, hogy erre a feltünően modern templomra az adott történelmi pillanatban nagyobb szüksége volt a katolikus egyház támogatását élvező hivatalos kulturpolitikának, mint a hivatalos kulturpolitika előnyeiből részesülő magyar katolicizmusnak. A klebelsbergi történeti stilusok látványos szinvonaltalansága, a baloldali tartalmu és az avantgarde elemekből is táplálkozó "nem hivatalos müvészet" vitathatatlan szinvonala hovatovább már szakadással fenyegette a képzőmüvészeti élet egészét. A hivatalos müvészet tekintélyét csak olyan müvel lehetett helyreállitani, amely eszmei tartalmában szavatoltan a kurzus irányvonalát követi (hiszen templomról van szó), de formai kvalitásait a baloldal által is elismert képzőmüvészek tehetsége szavatolta.

Az uj városmajori templom első terveiből azonban még aligha sejthető ez az egyházmüvészeti korszakváltás. Maga Árkay Aladár, aki a tervezésre megbizást kapott, nem is rendelkezett még olyan épitészeti-müvészeti koncepcióval, amely alkalmassá tette volna gyökeresen ujtipusu templomépület létrehozására. (20) Ám a szélsőségesen retrográd és szinvonaltalan huszas évek magyar egyházmüvészetében még mindig Árkay Aladár müvei jelentették az egyetlen továbbfejleszthető utat. Ha nem is valósitotta meg a diszitésről végkép lemondó architekturát, amelyet többek között éppen ő népszerüsitett a párizsi iparmüvészeti kiállitásról szóló beszámolójában, (21) ha nem is tudta következetesen megvalósitani az uj anyagok funkciót kifejező alkalmazását, mégis minden uj épületével egyre közelebb jutott a modern épitészet lényegének megértéséhez. A Lechner-i szecessziót követő Babocsay villától, a Lajta Béla irányát folytató birák és ügyészek telepén át (22) az "art déco" szellemében fogant kis városmajori kápolnáig logikusan haladt előre a leegyszerüsitett és monumentális architektura irányába. Akik a huszas években az egyházmüvészet szinvonal emelkedését és megujulását kivánták, azok egyedül Árkay munkásságában bizhattak. Az 1926-ban felszentelt kistemplom jóformán csak az erdélyi épitészetből kölcsönvett magas tornysisakkal és tornác-megoldásával utal a történeti formákra. A hasábig egyszerüsitett harangtorony test, a fejezetek nélküli oszlopok, a félhengerre redukált lépcsőház viszont már a funkcionalista épitészet óvatos alkalmazásáról árulkodnak. Talán az anyagi eszközök hiánya is a "modernség" felé kényszeritette ezt az intim, falusias hatásra törekvő kis épitményt. A terven pl. még a terméskőnek – Árkay kedvelt burkolóanyagának – gazdag alkalmazása szerepel, ebből azonban nem sok valósult meg. A beton monokrómiája ezuttal még nem vállalt program, hanem kényszerüség, amelyet csak a falakra futtatott borostyánlevelek enyhitenek valamelyest. Tulajdonképpen ez a népszerü, (23) arányaiban és kivitelezésében szerencsésen megoldott kápolna késztette a megbizót – a városmajori egyházkerületet – arra, hogy a hamarosan kicsinek bizonyuló templom helyett a

nagyobbszabásu uj templomot is Árkay Aladárral terveztesse. Érdemes itt megemliteni, hogy az Árkayval foglalkozó szakirodalomban az uj templom tervezését az 1929-ben felszentelt győrgyárvárosi templom után szokták emliteni, (24) hiszen az előbbinek a tervei csak 1930-ban kerültek nyilvánosság elé először, Katona Jenő beszámolója szerint nem nagy sikerrel. "Megkapó – irja – Árkay Aladár uj városmajori római katolikus templomtervezete, bár szépségében alig mulhatja fölül az épségben megőrzendő eddigi kis templomot." (25) A hüvösebb fogadtatásnak nyilván más oka is volt. 1930-ban kapott Greguss dijat Árkay Aladár késői legérettebb, legtöbbet méltatott müve, a győri templom, és a hozzáértők szemében ez a terv visszalépésnek, korábbi fázisnak tetszett. A sorrend azonban forditott volt. Előbb készültek el az uj városmajori templom rajzai és az azokból leszürt tapasztalatok eredményeképpen egy évvel később, az 1928 október 28-i megbizás nyomán kezdett csak a győri templom munkáihoz Árkay. A győri templom "modernsége" azonban nem egyedül a tervezőépitész érdeme. "Mivel a telekadományozó (Lauer Richárd ágyugyári vezérigazgató P.Sz.J.) kikötötte, hogy a templom stilusa alkalmazkodjék a környezet modern adottságaihoz, a müépitőnek a modern stilust kellett választania. Árkay tervei szerint épitette meg tehát Schiell Vince győri épitész Magyarország első, müvészeti szempontból is jelentős modern templomát Győr-gyárvárosban." (26)

Az egy évvel korábbi városmajori terv lényegét azonban nem befolyásolta semmiféle stilusmegkötés, hacsak nem jelent már önmagában is kötöttséget az elkészült kistemplom harmónikus, de korábbi fázist képviselő tömegelrendezése. Hamarosan kiderült azonban, hogy az 500 ember befogadására alkalmas kápolna intimitását, tartózkodóan romantikus vidékiességét nehéz átmeneti egy 1800 férőhelyes templomba. Az 1927-ben készitett első alaprajz, és homlokzat lényegesen több konzervativ vonást tartalmaz, mint Árkay ebben a korban épitett egyéb müvei (27) általában, és főképpen konzervativabb, mint a stiluslépteket meghatározó szomszédos kistemplom. Ami a korábbi müben még csak hagyománytiszteletnek tünt, az az uj homlokzatrajzon már hivalkodó, feudalizmus izü erődtemplommá hangosodott. Nyoma sincs a korábbi müben fellelhető Lajta-hatásnak. Az uj elképzelés csak annyiban tért el Fábián Gáspár szélsőségesen archaizáló épületeitől, hogy nem egy konkrét középkori templomot próbált rekonstruálni, hanem több épület jellemzőit gyüjtötte össze egyetlen tervbe. Igy a magas kupoladobos, szimmetrikusan saroktornyokkal diszitett, lándzsaablakos terv Árkay Aladár leginkább klebelsbergi hangulatu müve lett. Talán azért, mert ebben az időben okozott mély alkotói váltságot nála a funkcionális épitészet és a kurzusépitészet lehetőségei között feszülő feloldhatatlan ellentét. Ám még ebben a sikerületlen első tervben is volt néhány "árkayas" ötletet, előremutató formai megoldás. Ezek a részletek azonban éles kritikát váltottak ki, éppen ugy, mint a liturgiailag átgondolatlannak mondott alaprajz. Még 1931-ben, akkor, amikor már sürgetővé vált az uj épület alapjainak lerakása, a sikere teljében levő Árkay kidolgozott és kiállitott tervével kapcsolatban is felmerültek kifogások. Nem érdektelen bepillantani ezekbe az ügyiratokba, mert egyaránt tükrözik egy válságba jutott esztétikai követelményrendszer belső bizonytalanságát, és az ujitásokkal szemben az idegenkedést. Szőnyi Ottó, a Központi Egyházmüvészeti Hivatal igazgatója (28) például alapvetően elhibázottnak érzi a vaskos pillérekkel bonyolult térszerkezetet alkotó görögkereszt alaprajzot. "A hajó lecsapott sarkait tág csucsives nyilásu folyósó kiséri, mely a jobb- és baloldali keresztszárak két rövidebb oldalán is végigvonul. Ezt az elrendezést – bármennyire eszétikus is az – a plébániatemplom jó felfogott lényege alapján kifogásolnom kell. A plébániatemplom

hajójának egységes, áttekinthető nagy befogadóképességü helyiségnek kell lennie." (29) De különös módon ellenszerként burkoltan a barokkos alaprajz modernizálását javasolja, hiszen "A tridenti zsinat utáni időkben az ujabb szükségletek figyelembevételével épitett templomok mind egységes, tágas hajóval birnak." (30) A vasbeton alkalmazását csak a középkor stilusimitációinál tartja erőltetettnek és nyugodtan meri ajánlani mai épületideálnak a müncheni Szent Mihály templomot, mert 20 m széles hajójának minden portjáról egyaránt lehet látni a főoltárt és a szószéket. A leghevesebb ellenérzést viszont a tervnek az a részlete váltotta ki, amely minden kritikai vihar ellenére szinte változatlan elemként került át a városmajori templom végleges megoldásába. Az apszis teljes falát áttörő üvegablak, pontosabban üvegkompozició-rendszer ellen első izben Szőnyi Ottó Serédy Jusztiniánhoz 1931-ben irt levele tiltakozik, ezuttal is liturgikus kifogások köntösébe burkolva a tényleges eszététikai kifogásokat. A huszas évek végén megtorpant Árkay Aladár legmeghökkentőbb, legmodernebb elgondolása ugyanis éppen az apszis megoldása volt. Szőnyi Árkay elgondolását nemcsak szerencsétlen megoldással, nemcsak a párizsi Saint Chapelle szerkezetének erőltetett ujraidézésével vádolja, hanem önállótlan munkának is tartja hiszen 1931-ben (a levél irásának idején) már három éve áll Ottó Bartning a kölni Werkbund kiállitására tervezett hasonló megoldásu acéltemploma. Szőnyi ezuttal sem vette figyelemben, hogy Árkay terve jó egy évvel korábbi a sokat emlegetett, nagy visszhangot kiváltott templomnál, igy ha egyáltalán lehet itt előképről beszélni, legfeljebb csak Bartning 1922-ben megépitett Sternkirche-je jöhet számitásba. Ez az expresszionizmusban fogant, az anyagszerüség racionalitása és a fénykultusz misztikuma között egyensulyozó konstrukció azonban összhatásában minőségileg különbözik Árkay tervétől, és legfeljebb csak a falakat áttörő üveg eredeztethető ettől a korábbi modern templomtól. Szőnyi éles kritikájának nyilván más oka is volt. Az egyházmüvészet megujitásáért szót emelő publicisták éppen a levélben idézett templomokra hivatkozva emelik ki a magyar szakrális épitészet tarthatatlanul konzervativ szemléletét. Somogyi Antal A modern katolikus müvészet cimü könyvében például – miután vonzó magyar müvekre nem támaszkodhat, egyik követendő münek a bázeli Szent Antal templomot tartja, Bierbauer Virgil pedig a konzervativ épitészettel szemben következetes harcot folytató Tér és Forma egyik korai számában (31) önálló tanulmányt is közöl a fentebb emlitett hires kölni templomról. Szőnyi sokkal inkább a Somogyitól Bierbauerig terjedő szemlélettel vitatkozik – Árkay terve inkább csak ürügy – amikor a gótikus épitészet és a funkcionális épitészet közötti lehetséges kontinuitást tagadja. Bierbauer ugyanis veszélyesen szellemes családfájával azok számára is vonzóvá teszi a modern épitészetet, akik eddig főként azért utasitották el, mert gyökértelennek és hagyománytalannak érezték. "Az acéltemplomban korunk épitészete eljutott azon ponthoz" – irja – "ahová a gótikus mesterek a párizsi Saint Chapelle végső klimaxain törekedtek: minél kevesebb tömör anyag, de minél több áttetsző, fényáteresztő és a fényt átszellemesitő, átlelkesitő szines üveg." Szőnyi számára különösen fontos, hogy az "avantgarde" tábor gondolatmenete ne válhasson valóságos épületté, hiszen az gyökeres szakitást jelentene azzal a templomépitési gyakorlattal, amelyet – fenntartásokkal ugyan – az ő általa vezetett hivatal támogatott. Éppen Árkay terve adja az apropót, hogy a felsőbb egyházi vezetést meggyőzze e szerkezeti megoldás hazai alkalmazhatatlanságáról. "Azt nem lehet védelmül felhozni, hogy a gót templomok pl. a párizsi Sainte Chapelle falai is át vannak ütve, és pedig azért nem mert ott az ablak a templom padlójától jó magasan kezdődik."

Tanulságos azonban, hogy az 1931-es zártkörü birálatok közül éppen azokat a tanácsokat fogadja el Árkay, amelyek nem modernizmusát akarják megnyirbálni, hanem – ellenkezőleg – következetesebb modernizmusra buzditják. Somogyi Antal Kriegsau Emilhez és Árkay Aladárhoz intézett levelében (32) például nem az alaprajz és a hosszmeteszett szokatlan funkcionalizmusát, liturgiai ujitásait teszi szóvá, hanem a külső tömegelrendezés multhoz tapadó konvencióit. "Az eddigi kis kápolna tornyocskája a kuptetővel nagyon bájos. Ebből azonban nem következik, hogy ha az uj templomon még további öt ilyen tető lesz – egy középen és négy a sarkokon – az szintén jó lesz. Ellenkezőleg, a kis kápolna tornya, mint valami lemaradt szegénység fog szégyenkezni." (33) A baráti és hozzáértő kritika eredményének tünik az a homlokzatot ábrázoló szénrajz, amely csakis 1931 második felében keletkezhetett, azaz az 1931 juliusi birálatok és az 1932 januári, Árkay Bertalannak átadott utolsó tervek között. A Somogyi birálat hatására és talán a felépült győri templom tanulságait figyelembe véve erről a közbülső tervről már hiányoznak a saroktornyok, a kupolák és a háromnyilásos archaizáló kapumegoldás helyett feltünik az Árkaynál gyakori (34) egynyilásos, bélletes félkörives nyilás. Az ablakfelület nagyságát csökkentő sürün elhelyezett betonpillérek helyett pedig megjelennek a tetőszerkezettől a padlózatig nyuló magas ablakok – éppen a megbirált apszisablak rendszerének következetes végiggondolásának eredményeképpen. Ez a terv tehát nem sokban különbözött a végleges megoldástól. Ám a különbség nagyonis jellemző bizonyiték a két nemzedék, a két különféle iskolázottságu és különféle szemléletmódot képviselő épitész között. Az Árkay Aladár féle szénrajzon ugyanis a templomtesttől még nem válik el az óriásira méretezett, a tizes évek amerikai felhőkarcolóinak mintájára lépcsőzetesen karcsusodó harangtorony, az ablakok pedig sokkal hangsulyosabb szerepet kapnak, mint a későbbi terveken. A csökevényes két homlokzati pilon között éppen ugy, mint az oldalhajóknál az üvegezés felső része negyedhengeres formával izesül a hosszház kubusához, igy az épület külső megjelenése is mintegy hangsulyozni képes a fénynek szánt különleges szerepet. A tömegelrendezés összhatása Árkay Aladár fejlődésének azt a pillanatát mutatja, amikor a legközelebb került az általa sokszor megcsodált és méltatott funkcionalista épitészethez (35) mégpedig annak legkövetkezetesebb, a német Bauhausban képviselt ágához. Ha ez a terv valósult volna meg, minden bizonnyal még nagyobb ellenállásba ütközött volna, mint a későbbi mü, mert itt a vasbeton ujszerü anyagi lehetőségei nemcsak az ornamentikátlanságban tükröződnek, hanem beton és üveg, teherhordó részletek és nyilászáró szerkezetek szinte provokativen ujszerü kapcsolatában.

Nyilvánvalóan Árkay Aladár betegsége, csökkent munkatempója is hozzájárult ahhoz, hogy az 1932 januári keltezésü terv már sok ponton eltért ettől a korább és ujszerü megoldástól. A tervezés nagyrészét ezuttal Árkay Aladár fia, Árkay Bertalan végezte, aki már nem először segédkezett apja rajzasztalánál. Az egykoru irodalom a győrgyárvárosi templom munkálatainál is emliti nevét. Ám Árkay Bertalan munkásságát 1928-ban még egészen más hatások érték, mint 1931-ben. A fiatal épitész ugyanis 1926–27-ben Peter Behrens épitészeti mesteriskoláját látogatta (36) és igy könnyedén elsajátitotta azokat a funkcionalizmus felé mutató elveket, amelyek harmonikusan illeszkedtek apja kissé konzervativ, de állandóan fejlődni képes stilusához. A győri templom tervein még aligha lehet különválasztani a két épitész kezemunkáját. Árkay Bertalan azonban 1929-től a római Magyar Akadémia ösztöndijasaként két évet töltött Itáliában, és ez az időszak – későbbi müveit figyelve – kitörölhetetlen nyomot hagyott

művésszé érésében. Ahhoz az első évfolyamhoz tartozott, amelyik viszonylag a legszinvonalasabb előképzettség birtokában és a legtöbb illuzióval fogadta el a magyar állam megtisztelő támogatását. Számukra Itália a hagyományos művészképzés szintere volt és inkább csak az iskolaszervező számára volt fontos a befogadó ország politikai karaktere. Ám hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy már az első ösztöndijasok – ki akarva, ki akaratlanul – sem tudták kivonni magukat az uralkodó fasiszta ideológia hatása alól, és még kevésbé ennek a légkörnek vizuálisan is befogadható része alól. Nem kivétel Árkay Bertalan sem. Már 1929-ben, a Tér és Formában publikált cikkéből is kitünik, nemcsak abban bizik, hogy "A modern müvészetek, melyekkel eddig oly mostohán bántak végre itt szabad fejlődési lehetőséghez jutottak", hanem abban is, hogy Gerevich Tibor "müvészlelkének ideája volt az, hogy itt Rómában egy olyan életerős művészgárdát telepitsen, mely tehetségével és munkásságával a magyar képzőművészetnek egy uj egységes irányt szabjon." (37) Árkay Bertalan hamarosan és joggal olyan vezetőszerephez jutott a római ösztöndijas épitészek között, mint Aba-Novák a festők között, mindössze azzal a különbséggel, hogy kisebb és kevésbé jelentékeny gárdának vált vezető egyéniségévé. Gaul Géza, Bardon Alfréd vagy Krompacher György nem volt igazi versenytársa a tehetséges és már nem is kezdő Árkaynak. Az iskolaszervező Gerevich is viszonozta ösztöndijas épitészének lojalitását és már 1932-ben, – jóval a hirnevet biztositó városmajori templom felszentelése előtt – kijelenti: "Az épitészetben Árkay Bertalan fejezi ki legjobban a római iskola törekvéseit. Rómában készült templom interieur-tervén félreérthetetlen uj tendencia mellett az antik müvészet hatása is érvényesül." (38) Ez az uj tendencia nem volt ismeretlen azok a megbizók és müvészeti irók előtt, akik figyelemmel kisérték az egyházmüvészet alakulását. Bierbauer Virgil már 1930-ban felhivja az illetékesek figyelmét arra az ujtipusu templomépületre, amelyet Rimanóczy Gyula mellett Árkay Bertalan dolgozott ki, gazdagitva igy a kinálatot az egyházi épittetők számára. (39) Publikált kistemplom terve és a templom alaprajza jól mutatja a funkcionalizmust lehalkitó enyhe klasszicizáló szándékot a tömegalakitás klasszikus harmoniarend szerinti elvét, amely virtuózan kijátssza a vasbeton lehetőségeit, anélkül, hogy a vasbeton elemeit szokatlan formarendbe kényszeritené. A kistemplom terv harangtornya, – amely első megfogalmazása a később felépitett városmajori harangtoronynak – például csak anyagában és részletkiképzésében tér el az archaizáló megoldásoktól, lényegében hiven követi az itáliai előképeket.

1932 januárjában Árkay Bertalan átveszi apja halálos ágyán a terveket, (40) amely már a homlokzat kubusos összképe helyett a kétpilonos elrendezés közé szoritott üvegablak változatot tükrözi, tehát jóval hagyományosabb megoldásunak látszik, mint az 1931-i terv. Ezen a lapon a templomhomlokzatot még jellegzetes, csakis Árkay Aladárra jellemző ornamentika disziti, a bélletet csakugy, mint a homlokzati diadaliv felső peremét. Az 1932 április 30-i terv, – amely egyedül Árkay Bertalan müve (41) – már hiányzik a későszecessziós diszités. Ez az a rajz, amelyet néhány hónappal később feltünő gyorsasággal kiviteleznek, éppen abban a rövid átmeneti időszakban, amelyet Karafiáth Jenő neve fémjelzett a magyar kulturpolitikában, azaz Klebelsberg Kunó és Hóman Bálint közötti "interregnum" ideje alatt.

Az "interregnumot" azért kell ebben az esetben külön is hangsulyozni, mert éppen 1932–33-ban válik lehetővé, hogy nyiltan is birálják Klebelsberg képzőművészeti koncepciójának konzervativizmusát (42) és a multat idéző neo-stilusokat. Ebben az időszakban a legerősebb a "modernség" igénylése, és ebben az

időszakban a legharcosabban "modern" a római iskola programja is. Uj vagy legalábbis ujnak tetsző hang jellemzi a magyar müvészeti közéletet egészen addig, mig Hóman Bálint koncepciója (43) világossá nem teszi, hogy legitimizmusán legfeljebb az erők óvatos átstrukturálásával alakithat: minőségi változásról pedig szó sem lehet. (44) A városmajori templom épületén, belső berendezésén és főképpen a dekorációján azonban visszavonhatatlanul jelentkezett az uj stilus, a római iskola szervezőinek és elméleti iróinak szándékán is tulmutató uj hang. Feleslegesnek látszik ezért a városmajori templom stilusát összevetni a kortárs magyar egyházi épitészet egyéb müveivel, mert legfeljebb csak azokat a kontrasztokat lehetne kiemelni, amelyeket kortársként Genthon István is megemlit a templomról szóló két tanulmányában.(45) Egy évtizeddel később pedig Csaba Rezső is észleli, mikor az uj magyar épitészeti szemléletről szóló összefoglalását irja: "A városmajori vasbeton templom már felépült, amikor a Lehel téren épülő román templomban vasbeton sikfödémre felfüggesztett rabitz-boltozatok készültek." (46)

1933-ban a városmajori templom még feltünő példa a modern egyházmüvészeti törekvések között. Tanu erre a Központi Egyházmüvészeti Hivatal, amelynek ügyiratai közül egyetlen egy sem foglalkozik ebben az időszakban hasonlóan merész, korszerü, szakrális épülettel. (47) Ám a városmajori templom sok lényeges vonásban különbözik a római iskola többi összmüvészeti teljesitményétől, (48) sőt még azoktól is, amelyeket 1933 körül szenteltek fel. Kotsis Iván balatonboglári és Rimanóczy Gyula pasaréti templomai ugyanis lényegesen több jellegzetesen novecentós részletet hordoznak, mint az a mü, amelynek – Genthon István megfogalmazásában – "legközelebbi rokonai a fasisztaOlaszországban találhatók." (49) Rimanóczy és Kotsis a szó legszorosabb értelmében "elvették a modernség élét" azzal, hogy nyilászáró szerkezeteiknél többnyire a félkörivet alkalmazták, a ridegnek tünő hasábokat pedig gyakran hengerrel helyettesitették. A városmajori templomot – sikfödémes lezárásával óriási négyzetes ablakaival, pilonjaival formailag legfeljebb ahhoz az olasz épitészeti irányhoz lehetett kapcsolni, amelyik a legkevesebb engedményt tette a hivatalos reprezentáció klasszicizáló igényeinek és amelyik a legtöbbet okult a funkcionalizmus nemzetközi eredményeiből. (50) Hangsulyos olaszosságról már csak azért sem lehet beszélni Városmajorral kapcsolatban, mert az épitészeti alapötlet olyan architektonikus előképekre utal, amely idegen az itáliai hagyományoktól. A falakat helyettesitő üvegablakkompozició a francia és német modern templomépitésben gyakori. Ha Árkay Bertalan meg akarta őrizni apja koncepcióját, semmiképpen sem hangsulyozhatta átdolgozott tervében a mediterrán karaktert. A függőleges irány kiemelése a könnyed – egyes birálók szerint tul könnyed – pillérekkel, a kor technikai szinvonalát remekül tükröző tárgyilagos, mégis dekorativ világitótestekkel, északias, józan összbenyomást teremt. Alig módosit ezen a képen a csökevényesitett kápolnasor latinos kiképzése, azaz a templombelsőbe emelt támiv – támpillér rendszer átalakitása dongaszerü árkádsorrá, mert az apszis felől és az oldalfalakon át beömlő fény jelentéktelenné teszi ezeket a részletmegoldásokat. A belső kiképzés funkcionális, az egyházi rendeltetést és csakis azt hangsulyozza. Igy értékelte ezt a városmajori templomról szóló első elemző tanulmány irója, Rimanóczy Gyula is. (51) "A keresztut megoldása, a keresztelőkut helye, az áldoztató korlát elrendezése mind arra következtetnek, hogy alkotójuk tökéletesen tisztában van a templomban lebonyolódó "üzem"-mel és a liturgiai szabályokkal." Árkay Bertalan tehát csak apja utolsó terveihez képest "olaszositotta" el az alapkoncepciót, és a nyiltabban klasszicizáló kor-

társakhoz, vagy saját későbbi stilusához képest is még más nyugat-európai modern építési elvekhez igazodott. Az épület 1933-ban, felszentelésének idején (junius 4. Pünkösd vasárnapja) "csak modernnek" és nem "novecentosnak" tünhetett, mert hiányzott még a templomtesttől elkülönülő kampanile a két tömeget összekötő ives árkádsor, és főképpen hiányzott a homlokzati diadaliven elhelyezett plasztika. Az un. "Baumeister" építészethez szokott közönség szemében ez a mü voltaképpen nem is az uj architektura régi felett aratott győzelmét jelképezte, hanem a mérnöki építészet győzelmét az "építőművészet" fölött. A városmajori templom ugyanis az első olyan magyar épület, amelynek ismertetéseinél, kritikáinál, elemzéseinél már nemcsak megemlitik, hanem egyenrangu társalkotóként kezelik a vasbeton konstruktőrt, Folly Róbertet. (52)

Az épület belső karakterét azonban nemcsak a szigoruan vett architektonikus elemek határozták meg. A kortársak számára legalább olyan ujszerünek tüntek az üvegablakok, a freskók a plasztikák, mint a könnyed pillérek és a homlokzati kubusok. Ez a minden részletre kiterjedő ujszerüség kelthette az összhang látszatát. Genthon István fogalmazásában: "belső berendezése az utolsó szögig harmóniában van az épülettel." (53) Valójában inkább arról volt szó, hogy értékelői szemet hunytak a számukra nem meggyőző formarészletek felett, és a dominánsnak tartott berendezési részlet stilusát kiterjesztették a mü egészére. Az apostolszobrok és a harangtorony például valóban indokolja Gerevich Tibornak azt a megállapitását, hogy a városmajori templom "Árpád-kori építészetünknek lombard ihletésü szellemét sugározza" (54) de semmiképpen sem illik a quattrocenteszk szárnyasoltárra, vagy arra az óriási üvegablakkompozicióra, amely Jajczay János szerint ezt a minden izében modern és tárgyilagos alkotást "Buda Saint Chapelle"-jévé avatja. (55)

A városmajori templom részletmegoldásai között létrejött bizonyosfajta egység, csak éppen ezt az egységet nehezen lehet egyetlen stiluskategóriával, még kevésbé egyetlen konkrétan archaizáló stilussal azonositani. Épület, üvegablak, festmény és plasztika között csupán a szemléletmód teremt valamiféle hidat. Mindegyik mü "mérsékelten modern" (56) eszközökkel akarja kifejezni "eszményi lelkesedését, misztikus ihletettségét, elragadtatását," (57) tehát azt a szándékot, amely a forradalmi töltetü avantgarde formaerényeket a konvenciókhoz igazitott spirituális tartalommal próbálja egyesiteni. Ennek a "spirituális tartalomnak" csak annyiban van köze a klasszikus Novecentóhoz, hogy a magyar egyházmüvészet megujitásában résztvevő római ösztöndijasok a "mérsékelt modernség"-et és miszticizmus iránti vágyat a legvonzóbban és legelfogadhatóbban az olasz példaképeknél figyelhették meg. Ám ahhoz, hogy mindez hangsulyosan "magyar és katolikus" müvészetté váljék, tágabban kellett értelmezni a külföldről kapott impulzusokat.

Ez a jelenség figyelhető meg a városmajori templom legfőbb diszében, Sztehló Lili óriási üvegablakaiban. Árkay Aladár első városmajori templomtervével kapcsolatban emlitettük Ottó Bartning kölni acéltemplomát, mint rokonjelenséget. Ha az építészeti konstrukció mutat is bizonyos rokonvonásokat a két mü között, a két üvegfestmény már alapjaiban tér el egymástól. Elisabeth Coester kompoziciójának lényege ugyanis a horizontális és vertikális határok közé nem szoritható szabad áramlás, a falfelületet helyettesitő üvegfelület maximális igénybevétele és kihasználása. Sztehló Lili müve azonban éppugy nem vállalta, nem is vállalhatta ezt a funkcionalizmus és expresszionizmus ötvözetéből született elvet, mint ahogy a városmajori templom végleges megoldása sem vállalta az anyagból fakadó valamennyi lehetőséget. Az apszissal összefüggő oldalfalak Kölnben

egységes kompoziciót tettek lehetővé. A városmajori templom apszisa és az oldalfalak között azonban olyan hosszu és homogén felület huzódik, amely csak szakaszos témaelrendezést táblakép kompoziciójú müveket bir el. Az apszis előképe kétségtelenül a rosenheimi Christus-Königskirche elgondolásaihoz vezethető vissza. (58) Ám Sztehló az épitészeti koncepcióval összhangban nem elégedett meg a függönyfalszerüen huzódó, csak a szentélyre korlátozódó kompozicióval, mert "A szines ablakok ebben a templomban nemcsak járulékos diszt jelentenek, hanem lényeges tényezői a belső térhatásnak," (59) azaz a sötét és tömör részeket hivatottak ellensulyozni, viszonylag szük térhatást kitágitani, éppenugy, mint az északi gótikában. Tehát ha kompozició szerint nem is, de müvének összhatását figyelve, mégiscsak a kölni előképekre kellett Sztehlónak támaszkodnia. Annál is inkább, mert követhető hazai előképek nem álltak rendelkezésére. Sztehló Lili ablakai előtt ugyanis mindössze két szinvonalas és nagyhatásu szakrális üvegablakkompozició készült, Körösfői Kriesch Aladáré a budapesti papneveldében és Nagy Sándoré a lipótmezei kápolnában. E müvek azonban, mind technikájukban, mind méretükben, mind felfogásukban másféle épitészeti és izlésköveteImenyt elégitettek ki. Funkciójuk elsősorban a diszités volt, jelentéstartalmuk csak annyira volt hangsulyos, amennyire a későszecessziós templombelsők többi figurális ornamentikát hordozó részletéé. Sztehló városmajori üvegablakainak ujdonsága nem a szokatlanul élénk szinskálában, az ólomfoglalat rajzolatot alakitó szerepében, de mégcsak nem is az ábrázolás stilizálásában rejlett. A közönség és a kritika ilyen tipusu müvekkel találkozhatott már a győrgyárvárosi templom oldalhajóiban, hasonló erényekről tudósithattak azok a müvek is, amelyekkel Sztehló a monzai iparmüvészeti kiállitáson Grand prix-t a padovai egyházmüvészeti kiállitáson pedig jelentős elismerést szerzett. Ám a városmajori templom üvegablakai nemcsak azért jellemzőek a harmincas évek magyar szakrális müvészetére – és egyben a római iskola korai fázisára – mert "a középkor nemes szellemét a modern müvészeti követelmények teljes épségben tartásával a legjobban megközelitik," (60) hanem mert a pápai enciklikák hatására átértelmezett uj liturgia és a modern architektonikus keret együttesen főszerephez, a szakrális lényeg legfontosabb kifejezéséhez juttatta a müvét. Az ujra menzaként felfogott főoltár számüzi a templomból az oltárképet, mint a lényeges szimbólumról elterelő részletet. A hangsulyozott Krisztocentrikus ábrázolás pedig olyan helyet kivánt, amely ugy segiti elő a kontemplációt és a spirituális elmélyülést, hogy közben szabadon hagyja a vallásgyakorlás közösségi aktusainak kiemelt helyeit, tehát a szószéket és az oltárasztalt. A harmincas évek elején még nem terveztek a városmajori templomba freskókat, – a mellékkápolnák táblaképeit kivéve – valamennyi sikábrázolatnak üvegablaknak kellett volna lennie. A felszentelés idejére azonban csak az apszisablakok és a Evangéliumi oldal Szent Erzsébet legendája készült el. Az Országos Müemléki Felügyelőségen őrzött ablakkartonok dátumainak tanusága szerint (62) a többi mü, a Leckeoldalra tervezett Magyar szentek sorozata, az Evangéliumi oldal középső ablakának szánt Madonna a gyermekkel, Pietá és Mennybevitel, valamint a Leckeoldal középső ablakának szánt Krisztus a Kereszten, Sirbatétel, Feltámadás csak 1934-ben és 1935-ben készült el. Igen sok vázlat készült a Kálváriához. Ezen a kompozición mérhető leginkább Sztehló alkotómódszere, ahogy először a szélsőségesen stilizált, a véglegesnél sokkal expresszivebb rajzolatot alakitja ki, majd a pasztellvázlatot, amely stilusában sokkal inkább emlékeztet egy "nabis" festő látomására, semmint egy hivatalos egyházmüvész tervére, majd a sávonként, azaz részletekben megoldott pontos rajz és kompozició után nyeri el azt a mértékkel archaizáló

"középkorias" jelleget, amelyet a kortársak – a vásárlói közé tartozó Dollfuss kancellártól Mussoliniig, a méltatói közé tartozó Somogyi Antaltól Nagy Zoltánig (63) – annyira értékeltek.

Az üvegablakok elhuzódó tervezése módot nyujt arra is, hogy összehasonlitsuk a korábbi és a későbbi müveket. Az 1932-es tervek stilárisan a győr-gyárvárosi ablakok rokonai, tehát azokat a formajegyeket viselik, amelyeket Sztehló Lili még római ösztöndijas évei alatt alakitott ki. Különös módon ezek a korábbi kompoziciók – akárcsak a városmajori épülettervek – kevésbé klasszicizálnak, mint az Itáliát járt müvészek átlagos alkotásai. A Jézus Szentséges Szive és a Szent Erzsébet kompoziciók tiszta szinskálájában, szegletes formáiban nem nehéz felfedezni az archaizálás mögül minduntalan előbukkanó kubisztikus-konstruktivista látásmódot. Nyilvánvalóan a római ösztöndij sem tudta elnyomni a korábbi, de ugy látszik nagyobb hatásu párizsi tanulmányutat. A korai tervekből tehát az is kitünik, hogy ennek a francia tanulmányutnak nemcsak a chartresi és amiensi ablakok élményét köszönhette Sztehló Lili. A legkésőbb keletkezett Szent Cecilia vázlatokon azonban már más hatások érződnek. Ezen a figurán már nyoma sincs a groteszk, a józanságot és látomásossággal összeegyeztető stilusnak, annál könnyebben fedezhető fel viszont a római iskola manirja a quattrocentós formaképzés, Coester, Chartres és a kubizmus helyett Filippo Lippi és Molnár C. Pál üvegablakon különösen torznak tünő hatása.

Az 1933-ban felszentelt templom másik fő disze és másik sokkolóan szokatlan müve a diadaliven Pátzay Pál tizenkét apostol szobra volt. Összehasonlitva a harmincas évek derekán készült szobraival, sőt összehasonlitva a huszas évek fordulóján készült, már a római ösztöndij hatását mutató müvekkel (64) ezek az apostolok visszaidézik Pátzay korai avantgarde periódusát. Ha ezuttal alakjai nem váltak is "ösztövérekké", mint korai korszakában, ha nem idézik is Lehmbruck átszellemült stilusát, idézik viszont azt a románkort, amelyből sokkal inkább táplálkozott az "elfajzottnak" bélyegzett expresszionista plasztika, semmint a novecentón iskolázott magyar ujklasszicizmus. Kortárs elemzői – dicsérői is – nem győzik eléggé mentegetni ezt a váratlan stilusvonzalmat. "A teljesen modern, szögletes téregységekből és tömegekből álló épület számára mintázta őket, testüket is hozzá kellett stilizálni az uralkodó tektonikus formákhoz"(65) – irja például Ybl Ervin, mert még 1942-ben is igazoló magyarázatot igényel a szorosan falhoz simuló, szimmetrikus, stilizált és szinezett figuracsoport. Bajó Gyula pedig, miközben a városmajori Pátzay-plasztikát ugy jelöli meg, mint amelyik a "középkori monumentális szobrászat emlékét idézi" sietve hozzáteszi az alkotóról: "Benyomásai iránt fogékony lelke átmenetileg a nagy müvészi korszakok bámulatába feledkezik, ami azonban müvein csak alig észrevehető reflexként dereng." (66) Valójában a "nagy müvészi korszak bámulata" nemcsak derengő reflex a tizenkét apostolszobron. A földtől ellebegni látszó, attributumaikat maguk elé tartó, szinte azok mögé rejtező de rusztikusan egyénitett figurák: romanizálnak. Ám archaizmusuk nem könnyen emészthető, nem tetszetős, nem is az éppen akkor legdivatosabb. Egyszerüségük, a diadaliven párosával elhelyezett merész kompoziciójuk mégis olyan kihivónak tünhetett, hogy nincs vitacikk a városmajori templommal kapcsolatban, amelyik ne emlitené ezeket a "botrányosan" modern müveket. Hiába simulnak a falhoz és alkalmazkodnak az épület jellegéhez, mégis ezek a müvek hivják ki a kritikát és nem például Gádor István szintén archaizáló Szüz Mária oltára. Pátzay diszitőszobrászként is átmentette az autonóm képzőművészeti alkotásra jellemző közlőszándé-

kot, azt a többletet, amit Gádor István az önálló relief müfajában is puszta ornamentikává, a közizlést nem borzoló diszitménnyé fokozott le.

Az 1933-as városmajori templomban még nem volt csupa remekmü. Nyilvánvalóan nem lehetett például Molnár C. Pál egyik legkevésbé sikerült müvét, a Szent Imre oltárt és Sztehló Lili revelációként ható üvegablakait egy szinten emliteni. A városmajori templom karakterváltását sem az határozta meg, hogy a kezdeti időszakban kvalitásos, később pedig gyengébb müveket állitottak fel. A templomról szóló legrészletesebb tanulmány irója, Somogyi Antal már 1934-ben is világosan látja, hogy Molnár C. Pál Gádor István, Pekáry István (a szövegben elirás Perény István) "archaizáló, illetőleg népieskedő müveikben – szerintünk – a kitünő izléssel kezelt formák nincsenek telitve azzal a lelkiséggel, amit várnánk." (67) Tehát a korszakos jelentőségünek tartott összmüvészeti teljesitmény már az első időszakban is egyenetlen. Alapvetően nem segit ezen az az egyébként helyes gyakorlat, sem hogy "a városmajori templom – meg óhajtván őrizni a stilusegységet a diszitésekben is, a veszedelmet ugy kerülte el, hogy hasonló kegyszoborra gyüjtést rendez, de a beszerzés jogát magának tartja fel." (68) Az e korszakban épitett többi szakrális müvet ugyanis nem a kevésbé kvalitásosan megoldott müvektől kellett megóvni, hanem a hivek áldozatkészségéből és hozzánemértéséből fakadó giccsektől. Ettől valóban megmenekült a városmajori templom. A harmincas évek második felében Buda Saint Chapellejének mégis át kellett alakulnia – a köztudatban és a valóságban is – a modern magyar épitészet merész kisérletéből a római iskolások házitemplomává. (69) Oka ennek a változásnak részben az 1935-ben elkészült harangtorony, amelyről még a tárgyilagos Elek Artur sem felejti el megjegyezni az "olasz románkor szellemét" átmentő szándékot, főképpen pedig azt, ami ebből következik "hogy a városmajori torony azokat is ki fogja békiteni, akik a templomra idegenkedve néznek." (70) Oka ennek a változásnak az 1938-ban elkészült Ohman Béla féle Szent László oltár is, majd az azt követő kettős angyal-kompozició, amely az eredetileg disztelennek szánt főhomlokzat diadalkapujára került, végül pedig oka a változásnak az a mü, amely sulyánál és rendeltetésénél fogva az egész eredeti épitészeti alapkoncepciót kérdőjelezi meg: Aba Novák Vilmos hires Teremtés ciklusáé, és a szentélyben elhelyezett Szent István kompozicióké. (71) Ezek a müvek az előirt feladatot magas szinten oldják meg. A torony vasbetonszerkezete példaszerü a magyar épités történetében. "Olyan mint valami egy darabban kiöntött vasrud. Vagyis rugalmas épitmény, amelynek tömegén nyomban eloszlik a szélnyomás ereje, ugy hogy a szél minden támadásának egész tömegével szegül ellene." (72) A történelem azt is bebizonyitotta, hogy nemcsak a szélnek tud ellenállni, hanem a bombabecsapódás nyomán keletkezett légnyomásnak is. (73) Ohman Béla oltára is megállja a helyét a modern magyar egyházmüvészet legreprezentativabb albumában, Jajczay János könyvének illusztrációs anyagában. Aba Novák müve pedig szinvonalban, müvészi mondanivalóban messze kimagaslik a templomba helyezett valamennyi képzőmüvészeti alkotás közül. Az aluminiumlemezre temperával festett mü a Párizsi Világkiállitás pannóihoz és a székesfehérvári kompozíciókhoz hasonlóan plakátszerü, fanyar-frivol, mégis agitativ felfogásban készült, anélkül, hogy a karakterisztikum tulzott hangsulyozásával feltünően világias hangulatot keltene. A kazettás mennyezetbe tervezett képekkel pedig nem kevesebbre vállalkozott, mint a Sixtus Kápolna ikonográfiájához hasonló modern kozmogónia akotására pusztán olyan beszédes szimbólumok segitségével, amelyek megőrzik a többi müvében kikisérletezett expresszivitást, a groteszk és naturalista részletek halmozása nélkül. Ezek az

uj müvek vizuálisan is érzékeltették az épület karakterének folyamatos módosulását, a botrányt kavaró egyházi létesitmény átalakulását kulturpolitika és a közizlés kivánalmainak megfelelő templommá. Ez a kompromisszum – a kortársak tanusága szerint, annyira sikerült, hogy Aba Novákot a mellőzött és birált egyházmüvészt, egycsapásra sikeres egyházmüvésszé avatta. Az indokkal sem maradnak adósak: "Itt már képzeletének bőséges áradását gátak közé tudta szoritani és rendkivül kifejező erővel megtöltött alakjait klasszikus plasztikával látta el." (74) A megállapitás jogos. Ezeken a kazettákon ugyanis bizonyosfoku visszakanyarodás, saját korábbi és meghaladott esztétikai elveinek visszatérése figyelhető meg. Mintha Aba Novák Vilmos – főként a kazettákon – felidézné azokat a neoklasszicista elveket, amelyek a huszas években alkalmassá tették az induló római iskola müvészi reprezentálására, de amelyeket a harmincas években a jászszentandrási freskókkal és népéletképekkel már bizonyos fokig módositott, sőt némelyek szerint fel is adott. A magas müvészi szinvonalon megoldott uj müvek, az épitészeti, plasztikai, festészeti részletek tehát az ortodox olaszos neoklasszicizmus irányába tolták a városmajori templom müvészi összképét. (75) A különálló, árkáddal összekötött kampanile feloldotta a beton kubusok feszültségét. A románkori diszitőplasztika dekorativitását felhasználó oltár letompitotta a románkor expresszivitásán nevelt apostolszobrok sokkoló hatását. A mennyezetfestés enyhitett az üveg-beton koncepció szigoru következetességén. Ám a városmajori templom igazi történetét nem a tervekről, kartonokról, a hajók belsejében elhelyezett mütárgyakról lehet leolvasni, hanem azokból a vitázó tanulmányokból és cikkekből, amelyek egyrészt a templom felszentelése után, másrészt a bombatámadás után láttak napvilágot, tehát az 1934, majd az 1942 körüli időszakban.

A tanulmány elején emlitettük: az uj törekvéseket pártoló különféle fórumok és csoportosulások a felszentelés idején elismeréssel fogadták Árkay Aladár és Árkay Bertalan közös müvét. Nemcsak a napilapok és folyóirat cikkek bizonyitják ezt a rokonszenvet, hanem Lechner Ödön épitészeti Társaság dija is, amelyet 1933-ban adományoztak a főváros első modern katolikus templomának. Olyan jelentős müvek után szerezték meg Árkayék a Lechner Ödön emlékérmet, mint a Szegedi Dómtér vagy a Dohány utcai Hősök emléktemploma. (76)

Ám azok a fórumok, amelyek az egyház hivatalos álláspontját képviselték, tehát a Központi Egyházmüvészeti Hivatal a Katholikus Szemle és a Magyar Kultura folyóiratok enyhén szólva megkérdőjelezték a szokatlan épület esztétikai értékeit. Tették pedig ezt abban az időben, amikor a modern egyházmüvészet ténye ellen a konzervativ közvélemény amugyis támadást inditott. Példa erre az a fővárosi bizottsági ülés, ahol az egyik felszólaló a pasaréti római katolikus templom terveit "szovjetstilusunak" itélte, a bizottság másik tagja pedig javasolta, hogy a templomok később csak tradicionális stilusban épülhessenek. (77) Elképzelhető ezek után, ha a jóval kevésbé modern pasaréti templom ilyenféle visszhangot váltott ki, akkor a konzervativ körök hogyan fogadták az épitészetileg sokkal merészebb városmajorit. 1933 második felében a Magyar Kultura helyt adott Jajczay János feltételek nélkül dicsérő cikkének, azzal a szerkesztői megjegyzéssel, hogy "A fenti cikk elvi megállapitásait természetesen magáévá teheti az is, aki a helyes elvek ilyen vagy olyan alkalmazását nem tekinti olyan teljes sikerünek, mint a cikkiró." (78) Ezt követte Somogyi mérsékeltebb hangu elemző tanulmánya, majd Merész Gyula, konzervativ, neobarokk irányt követő festő vitairata. Az utóbbi cikk éles megjegyzéseit talán a Szent István Társulat tekintélyes folyóiratában, a Katholikus Szemlében megjelent beszámoló

alaphangja tette lehetővé. Mátrai Vilmos a rovat vezetője és rendszeres kritikairója ugyanis a tradició bástyái mögül inditotta el sulyos támadását, maga mögött tudva nemcsak a hagyományokhoz hü közönséget, hanem az egyház szellemi irányvonalát is. Birálata igy nemcsak a konkrét münek, hanem az egész irányzatnak szólt. "Ez az épitészeti elgondolás – irja pejorativ összefüggésben – amely "Neue Sachlichkeit Bauhausstil" néven Németországból kiindulva, mintegy feltartóztathatatlannak látszó áramlat vonul végig a világon." (79) A stilust természetesen ő is – mint ami a korban általános gyakorlat – a forradalmak káros-kóros utóéletének, politikai eltévelyedésnek tartotta. Anélkül, hogy felmentette volna a templom alkotóit a baloldali mozgalmaktól terhes weimari Németország iránt érzett rokonszenv vádja alól, egy ügyes fordulattal – éppen a Bauhaus-elveket szegezte szembe és éppen ezeknek az elveknek a nevében marasztalta el végképp a "legujabb és a legdivatosabb, a legmodernebb épitészeti formák megtestesülését." (80) Mátrai archaizáló pilonokról, faszerkezetet imitáló gerendázatról, indokolatlanul nagyméretü üvegablakokról irt, főképpen pedig a szegényességet eredményező olcsóságról, a beton meztelen látványáról, amely a hiveket szükségszerüen visszariasztja. A "zászlóbontó" irás után Merész Gyulának a Magyar Kulturában jóformán nem kellett mást tennie, mint gondolatról gondolatra követnie a Katholikus Szemlét, hogy a közvéleményt a Jajczay-Somogyi vonal ellen hangolja, és még inkább azért, hogy saját veszélyben látott egyházmüvészeti pozicióit megerősitse. A városmajori templom legsebezhetőbb pontja az akkori közvélemény szemében a "magyarosság" hiánya volt. A templom lelkes plébánosának Kriegsau Emilnek nem véletlenül kellett ilyen szavakkal a közönség jóindulatába ajánlania Arkayék müvét: "Modern templom a városmajori, de nem utánzata a külföldi modern épületeknek, hanem vonalvezetésében, egész belső hangulatában és diszitő pompájában érvényesül a magyaros lélek." (81) Merész azonban nem fogadta, nem is fogadhatta el – a templom 1933-as állaga alapján – a mentegető gondolatmenetét, támadását is erre a felismerésre alapozta, megtoldva azt még az idegengyülölet a harmincas években különösen hálás frázisaival: "Talán ez hát a forradalmi benne, hogy a magyar katolikus templom stilusaként adoptáltuk a keleti, velünk nem rokon népek épitőkulturáját." (82) A kérdésre megnyugtató választ a megtámadott Somogyi Antal sem tudott adni, legalábbis nem adott olyan választ, amely eloszlatta a templom körüli vihart. Sem a kulturpolitikai vonalvezetést, sem az uralkodó egyházmüvészeti koncepciót nem elégithette ki a templom dekorálásában résztvevő müvészek kvalitásának bizonygatása, akkor, ha a magyarság igényével szemben csak a katolikumot, a naturalizmus igényével szemben csak az őskeresztény szimbólumrendszert állitotta. Végeredményben a szerkesztőségi zárszó is elitélte a városmajori templom tulkapásait és ezért kompromisszumot javasolt: "mindinkább olyan egyházmüvészeti irány alakuljon ki, amely mindkét oldal tulzásaiból mentesen szolgálja a szent és müvészeti célt." (83) Ugy látszik a városmajori templomot létrehozó müvészek, azok is akik már 1934 előtt részt vettek a munkában, azok is, akik csak később kapcsolódtak a dekorációs feladatok megoldásába – megfogadták a Magyar Kultura tanácsát, és egyre kevésbé alkottak izléstborzoló müvet, egyre inkább feltöltötték az elhelyezésre váró diszitményeiket a sokat hiányolt nemzeti karakterrel. Az olaszosság vádját pedig könnyüszerrel kivédhette a kor müvészettörténetirása az ezeréves itáliai-magyar kulturális kölcsönhatás hangsulyozásával, annál is inkább, mert a római iskola szervezője, szellemi vezetője és a magyar-olasz müvészettörténeti kapcsolatok kutatója Gerevich Tibor személyében egy és ugyanaz volt.

Szomoru alkalom kinálkozott a városmajori templom ujraértékelésére 1942 szeptember 4-e után, amikor egy bombatámadás jelentős sérülést hagyott az épületen. (84) Szomoru ez a tény már csak azért is, mert a korabeli sajtó tanusága szerint szovjetellenes hisztériakeltésére adhatott alkalmat a sebesült "istenháza", amelyen "az istentelenek pusztitása ellenére is diadalmasan áll a kereszt a toronytetőn". (85) A sérülés azonban ujra felszinre hozta a már eltemetett vitát, ujra szóvá lehetett tenni Pátzay apostolszobrainak merészségét, és Sztehló Krisztusának "briganti-arcát". Aki viszont mindezt szóvá teszi már nem a hazai képzőművészeti élet vagy az egyházmüvészeti irányvonal nevében emel szót. A támadó, a müvészetekben járatlan laikus, Kemenes István a volt New York-i és philadelphiai plébános. (86) Müveletlen és sértő hangu irása azonban nagyszerü alkalmat ad arra, hogy kolumnás cikkben válaszoljon rá a Magyar Nemzetben Oltványi Imre. A vallásos áhitat hiányával vádolt müveket, a torzitásokat, a vasbeton konstrukció szükségességét természetesen és könnyedén védi ki a modern magyar piktura lelkes támogatója, a publicistának is kiváló müvészeti iró. Ám ugy tünik, hogy a védelemmel nem elégszik meg, és el tudja mondani azt is, ahogyan a "római iskolától" balra, Gresham és Szentendre vidékén vélekedtek a városmajori templom "forradalmi modernségéről" "Mi sem értünk mindenben egyet a városmajori templom müvészeinek alkotásaival. De a plébános urral szöges ellentétben épp azt kifogásoljuk, hogy a művészek meglehetős engedményt tettek az idézett tizezrek megyökeresedett izlésének." (87)

Az ujra problémává kerekedő városmajori templomról azonban már egészen más hangon irnak, mint a harmincas évek elején. Egyetlen városatya, egyetlen cikkiró sem emlit "szovjetstilust", már nem kell olyanféle "védekező" cikkeket közölni, amilyet Valér Erik ir Templomépités és Szovjetstilus cimen, már közhelyekké válnak azok a tételek, amelyek korábban merészeknek tüntek. A negyvenes években már nincs szükség annak bizonygatására, hogy "nem tudunk a magunk módján áhitatosnak lenni olyan templomban megy álbarokkos lendülettel, álközépkorias aszkézis-maskarával csalja szemünket." (88) A neobarokk végérvényesen letünt, de letünőfélben van az a stiluseszmény is, amely a városmajori templomot létrehozta. Mire a római iskolás egyházmüvészek megszerezték a legjelentősebb egyházi támogatásokat, mire elfogadták a neoklasszicizmus néhány modernnek tünő elvét, addigra a római iskola célkitüzései, iránya annyira átalakult, hogy a városmajori templomból már félmult lett azok számára is, akik létrehozták. Árkay Bertalan ebben az időben már a magyar népi épitészet alapvető szerkezeti felépitését tanulmányozza, Sztehló Lili festéssel és mozaikkal próbálkozik. Közös főmüvük saját meghaladott stilusukat jelenti. Számukra inkább utólagos elégtétel a vasbetonkonstrukció hibátlansága, amelyről Árkay Bertalan irt szakszerü tanulmányt a Magyar Épitészetbe (89) vagy az elpusztult templomablakok müvészettörténeti jelentőségének hangsulyozása. Ám a tanulmányirók, Molnár Ernő (90) és Markovics Sándor (91) már nem azokat az erényeket méltatják, amelyek valóban elsődleges értékei a münek. (Nem véletlenül használja egyikük a "modern egyházmüvészeti törekvések muzeuma" kifejezést, másikuk pedig Aba Novák freskóival kapcsolatban a kifejező szimbólumrendszer helyett az "egyszerü népiséget.") Az épület erényei közül nem az ujszerü architektonikus konstrukció a legfontosabb számukra, hanem az "ókeresztény bazilikális elgondolás" átmentése. Pátzayban nem az erőteljes stilizálásról, hanem a "szépen érvényesülő nemes formaérzékről beszélnek", tehát azokról a tulajdonságokról, amelyek sokkal inkább a később

elhelyezett Szent József oltár és Pietà sajátja. Végül pedig Ohman Béla, Boldogfay Farkas Sándor, Molnár C. Pál Pekáry István müveinek feltétlen dicséretével eltünik a negyvenes évekre az a lényeges kvalitásbeli különbségtétel, amelyet annak idején érzékeltetett Somogyi Antal, és amelyet az uj tanulmányiróknak feltétlenül meg kellett volna tenniük a történelmi távlat birtokában. Ám az 1941-ben lezajlott nagy egyházmüvészeti kiállitás tanusága szerint igazi támogatásra ebben az időszakban csak azok a müvek számithattak, amelyek nem áttételesen, az olaszosság fátylán keresztül közöltek szakrális tartalmat, hanem nemzeti vagy nemzetinek vélt karakterüket hangsulyozták. Ilyen megközelitésben nyilvánvaló anakronizmusnak tünt az épület eredeti koncepciója, mint ahogy anakronizmusként hatott Vilt Tibor 1943-ból származó angyalt ábrázoló reliefterve is, légies formájával, pressziőz figurafelfogásával. A városmajori templom születése idején izlést formáló jelentős mü volt. A harmincas években a progressziv irányok és a neoklasszicizmust képviselő müvek befogadásával a kor hivatalos egyházmüvészetének hüséges lenyomata lett. Ám a negyvenes évekre szünőfélben volt a magyar szakrális épitő- és képzőmüvészet stiluspluralizmusa. A novecento, a funkcionalizmus és a konzervativizmus között feszülő trilemmát uj lehetőségek és uj stilusok váltották fel. Az 1942-es bomba már nem egy elevenen ható összmüvészeti teljesitményt, hanem egy olyan müemléket rongált meg, amely éppen időszerütlenné vált a hivatalos müvészetre váró uj feladatok megoldása közben.

JEGYZETEK

(1) NAGY Z.: A magyar egyházmüvészet uj arca. Vigilia, 1935. Karácsony 135–141.

(2) A harmadik városmajori templom alapitó okiratának tanusága szerint: "Első templomunk az 1918 őszén a kisegitő kápolna Egyesület által Csaba utca 7 c. ház alagsorában berendezett őskeresztények katakombájára emlékeztető kápolna volt. Itt voltunk négy éven át. 1922-ben kezdtük meg jelenlegi kis templomunk épitését a hivek páratlan áldozatkészségéből... 1923 Karácsonyán a kisegitő kápolnából ide jöttünk át. ...1932 Husvétján megkezdhettük uj templomunk épitését." Részletek a Kiscelli Muzeumban őrzött 67.38.21. 1–8 ügyiratból. A második templomot 1923 december 23-án Mészáros János érseki helytartó áldotta meg és 1925 szeptember 8-án szentelte fel Kohl püspök segitségével Csernoch János hercegprimás.

(3) Az uj városmajori templom felszentelése idején kulminál a CIRPAC botrány a rendőrökkel betiltott kiállitás, amely, ha negativ értelemben is, felhivta a figyelmet a modern épitészetre. A nagyközönség számára azonban éppen ez az esemény "tudatositotta", hogy a Bauhaus elvek képviselői egyuttal "kommunista gyanusak". Ebben az időszakban – 1932–1933-ban — épülnek az első modern lakó- és villaépületek, Molnár Farkasé a Lejtő utcában és a Mese utcában, Preisich Gábor és Vadász Mihályé a Bartók Béla uton. A Tér és Forma pedig rendszeresen közli azoknak a már megépült vagy csak tervezett modern épületeknek dokumentációit, amelyek a polgári igényt elégitik ki.

(4) Napkelet, 1933. 845–846. (GENTHON I.: Két templom) Tér és Forma, 1933. ápr.-máj. 103–10 (RIMANÓCZY GY.: Az uj városmajori róm. kath. templomról) Magyar Müvészet, 1934. 9. 257–271. (DÉCSEI G.: Modern magyar egyházmüvészeti törekvések) Pester Lloyd 1933 márc. 31. (Ein Neues Bauwerk) Magyar Szemle, 1933. 357–363. (GENTHON I.: Háboru utáni középitészetünk stilusa) Magyar Szemle, 1935. 132–140. (GENTHON I.: Uj magyar templomok) Magyar Épitőmüvészet, 1941. 12. 375–379. (GEREVICH T.: Uj magyar templomépitészet)

Korunk Szava, 1933. nov. 1. 357. (SZEMERJAY KOVÁCS D.-né: A városmajori uj templomról)
Uj Kor 1936, 15–16. sz. 258. (A városmajori templom körül)
Szépmüvészet, 1941. 3. sz. 54–57. (SOMOGYI A.: Modern magyar egyházi épitészet)
A városmajori templomnak a korban jelentős külföldi sajtója volt.
Kentiku Sekai 1936 sz.
Buildings News 1936 jul.
The Nippon Architect 1936 sz.

(5) Pesti Napló, 1933, jun. 4. (Az uj városmajori templom) Katholikus Szemle 1933. II. 450–456. (MÁTRAI V.: Kézőmüvészeti Szemle.)

(6) Pozitivan értékeli többek között:
GYÖRGYI D. –HÜLTL D. –KOZMA L.: Uj magyar épitészet Bp. 1935.
RADOS J.: Magyar épitészettörténet Bp. 1975.
MERÉNYI F.: A magyar épitészet 1867–1967 Bp.
DERCSÉNYI B.: Árkay Aladár Bp. 1967.

(7) BIERBAUER V.: Templomépités Magyarországon. Tér és Forma, 1930. 216–219

(8) 1920 és 1930 között 29-ről 52-re nőtt Budapesten a templomépületek száma.

(9) KOMOR J.: Templomépitészet Tér és Forma, 1928. 5–18.

(10) Uo.

(11) ORBÁN F.: Családi ház tervezése Az épitészetről a közönséghez. Bp. 1931.

(12) Találóan jellemzi a Neobarokknak az ellenforradalmi korszakban betöltött szerepkörét HORVÁTH M.: A történeti templomépitészet Magyarországon Bp. 1946 c. munkája.
"Neobarokk" a Trianoni béke után már nem csupán müvészeti tájékozódást, stiláris kisérletezést, ujraélést jelentett, hanem egy uj, gyökeréig romlott, hamis társadalmi rétegződést, gondolkodásmódot, s annak külsőséges alakzatait. E külsőséges ékitmények a Trianon utáni társadalom homlokzatán nemcsak a disz kedvéért hemzsegtek, hanem — neobarokkról lévén szó – önálló életet éltek, az alakzatból tartalommá léptek elő, éppen a tartalomnélküliség szégyenlős és tudatalatti vagy tudatos elleplezésére."
Ilyen beobarokk stilusban épült többek között a ciszterciták Szent Imre hercegről nevezett plébánia temploma (Walder Gyula) (Felszentelve 1924. jun. 29.) A "nádorkorszak empire"-jében pedig: Tisztviselőtelepi Magyarok Nagyasszonyáról nevezett Ferenc József emléktemplom (Lechner Jenő) (Felszentelve: 1931 okt. 4.)

(13) A "neobarokk társadalom" és a neobarokk stilus felvirágzása mellett elevenen éltek más neostilusok is, elsősorban a neoromán. Ilyen stilusban épült többek között:
Kotsis Iván tervei szerint a Magyarok Nagyasszonyáról nevezett plébániatemplom (Felszentelve 1931 jun. 14.)
Fábián Gáspár tervei szerint a Külsőferencvárosi Szent Keresztről nevezett plébániatemplom (1929–1930)
Möller István tervei szerint az Árpádházi Szent Margitról nevezett szentistvánváros-lőportárdülői plébániatemplom (1931–1933)

(14) Clemens Holzmeister templomai közül a legjelentősebb a
Szent Márton plébániatemplom Nürnberg 1927
Plébániatemplom Gloggnitz (Alsó-Ausztria) 1928

Ottó Bartning művei közül:
Sternkirche 1921
Dänische Kirche, Berlin 1923
Gustav Adolf Kirche. 1930. Darmstadt
Auguste Perret: Notre Dame de Raincy 1924

(15) LACKÓ M.: A fasizmus Kelet-Közép-Európában. Válságok – választások Bp. 1975. 298–317.

(16) P. SZÜCS J.: A Központi Egyházművészeti Hivatal szerepe a kor magyar egyházművészetében 1930–1940 Ars Hungarica, 1974/1. 159–190.

(17) Csernoch János 1927 július 25-én halt meg 1928 január 26-án tette le hivatali esküjét Serédi Jusztinián.

(18) 1932. okt. 22. Horthy leiratot küld Hómannak, erre válasz és egyben első vázlatos programadó nyilatkozat a Nagy célokért című beszéd. Elhangzott 1932 november 7-én.

(19) 1924. szept. 1. XI. Pius körlevele Gasparri bíboros utján, amely az un. 34. 215 sz. pápai körirat néven került be az egyháztörténelembe.
1927. Quadragesimo Anno pápai enciklika egyházművészeti vonatkozásai 1932 okt. 27. XI. Pius beszéde az uj Vatikáni Képtár felavatásakor (Megjelent: Osservatore Romano jun 9. Dalla Torre összefoglalásában)

(20) Jól megvilágitja Árkay Aladár esztétikai világképét az alábbi cikkrészlet:
"A művészet és tudomány különálló, egymással ellentétben lévő, egymást kizáró dolog, mert előbbi az érzés-érzelem, utóbbi az értelemből fakad. Tudományt nem lehet aprómunkával csinálni. Egy épitészeti alkotás megteremtéséhez tudományos jellegü ismeretek szükségesek, de ez nem tudomány." Épitőmunka, 1933. 8–9.

(21) ÁRKAY A.: Épitőformák a világháboru után. Kő és mükő 1926 3. 1–3

(22) Ismertető cikkek: Kerekréti Babochay Hermann ur Andrássy uti családi háza. Magyar Pályázatok, 1906. 4. sz. ÁRKAY A.: Birák és ügyészek telepe. Magyar Épitőművészet, 1913. 3.

(23) A mi templomunk. A Városmajori Egyházközség Kiadványa, 1925. Árkay Aladár kistemplomát (Városmajori Jézus Szent Szivéről nevezett plébániatemplom) az ujitó formák ellenére az irodalom még a történeti templomépitészet egyik utolsó fázisának tartja. LA ROSÉE E.: vezetőjében "német stilusu" "kisebb erdei kápolna" meghatározás szerepel. Budapest katolikus templomai. Bp. 1938. 44 1. HORVÁTH M. "népies elemekkel vegyült romantikus jellegü" épületnek jelöli. I. m. 35. A templom belső dekorációjára természetesen nem vonatkozik még az óvatos előrelépés szándéka sem. A kor gyakorlatával összhangban eklektikus és későszecessziós, harmadrangu müvek kerültek az oltárokra. Pl. Zala György: Jézus Szive mükő szobra, Csulyok Margit Lisieux-i Szent Teréz kerámia szobra, Krivácsy-Szüts György Szüz Mária képe.

(24) DERCSÉNYI B. i. m. MERÉNYI F. i. m.
Az uj magyar egyházmüvészetről szóló összefoglaló tanulmányok sztereotip módon Árkay Aladár győrgyárvárosi templomával kezdik a felsorolást. A fejlődés későbbi fázisaként jelölik meg a városmajori uj templomot. Legrészletesebben kifejtve: SOMOGYI A.: Modern egyházmüvészet Magyarországon Katolikus irók uj magyar kalauza Bp. 1940. 348–376

(25) KATONA J.: Nemzetközi épitészeti tervkiállitás a Mücsarnokban. Uj Magyarország, 1930. szept. 6.

(26) BEDY V.: Győr katolikus vallásos életének multja. Győr, 1939. 79.

(27) Pl. Kőbányán a lengyelek emléktemploma Mohácson a Városháza

(28) A Központi Egyházművészeti Hivatal igazgatója az intézmény megalakulásától 1937-ig, bekövetkezett haláláig. A történeti stílusu egyházművészet iránti vonzalmát indokolják a középkorral foglalkozó művészettörténeti tanulmányai.

(29) Idézett Kiscelli akták 67. 38. 21. 1-8

(30) Uo.

(31) BIERBAUER V.: Otto Bartning kölni acéltemploma. Tér és Forma, 1929. 103-106.

(32) 67. 38. 21. 1-8

(33) Uo.

(34) Pl. Gorkij fasori ref. templom, Keleti Károly utcai róm. kat. templom, a győr-gyárvárosi róm. kat. templom kapuzatának felső része.

(35) ÁRKAY A.: A modern stílus kialakulása Előadás a M. M. és Ép. Egyletben.
Közölve: Építőipar és építő művészet, 1926. febr. 15.
ÁRKAY A.: Építőformák a világháboru után. Kő és Mükő, 1926. márc. 1-3. ÁRKAY A.: Művészvallomások. Építőmunka, 1933. 8-9. 148-149.

(36) Pontos adatokat közöl Árkay Bertalan ösztöndíjas éveivel kapcsolatban. Árkayné Sztehló Lili életrajza.
Művészettörténeti Kutató Csoport
Magyar Művészek Lexkona valamint
PUSZTAI L.: Árkay Bertalan (1901-1971) Magyar Építőművészet, 1972. Árkay Bertalan korai, "tul modernnek" ítélt egyházművészeti stílusát jól példázza a Prohászka Ottokár emléktemplomra benyujtott terve, amelyet természetesen mellőztek Fábián Gáspár konzervativ tervének kedvéért. 5. 60-61.

(37) ÁRKAY B.: A Római Magyar Akadémia. Tér és Forma, 1929. 323.

(38) GEREVICH T.: Korunk Művészete. Szabadegyetemi előadás. 1932. Kézirat a Művészettörténeti Kutató Csoport Magyar Művészek Lexikonában.

(39) BIERBAUER V.: Templomépités Magyarországon. Tér és Forma, 1930. 216-219.

(40) Erre vonatkozó pontos adat az Uj városmajori templom alapitó okiratában: "Halálos ágyán utolsó kivánsága volt, hogy amit ő befejezni nem tudott, fia Árkay Bertalan épitőművész végezze el az édesatya intencióihoz hüen." Idézett Kiscelli akták 67. 38. 21. 1-8

(41) Árkay Aladár meghalt 1932 február 2-án, tehát feltehetően az áprilisi homlokzat-terv az első olyan munka, amely már egyedül Árkay Bertalan munkája.

(42) A baloldal nevében FARKAS Z. ir jelentős cikket az emlékkiállitásról: Gróf Klebelsberg Kunó képzőművészeti politikája. Nyugat, 1933. márc. 1. 5. 321-324. A római iskola hevesen birálja a fele-

más intézkedéseket: GENTHON I. : A Gróf Kelebelsberg Kunó emlékkiállitás - Kelet Népe, 1933, 196-198. A konzervativ oldal támadása: MÁTRAI V. : A Gróf Klebelsberg Kunó-emlékkiállitás. Katholikus Szemle, 1933. 291-295.

(43) Hóman Bálint kulturális programját részletesen kifejtette 1933 máj. 31-én tartott országgyülési beszédében, melynek tárgya a "Kulturális Szervezetünk átépitése".
HÓMAN B. : Müvelődéspolitika. Bp. 1938. 124-143.

(44) Ezt a legitimizmus hiven tükrözi a Gróf Klebelsberg Kunó emlékkiállitás is, amely reprezentativ jellegével az abszolut eredményességet és az abszolut helyes irányvonalat hivatott kifejezni.

(45) GENTHON I. : Két templom. Napkelet, 1933. 845-846.
A tanulmány Möller István Lehel téri templomát hasonlitja össze a városmajori templommal. Az összevetésre kitünő alkalmat ad, hogy felszentelésük között rövid idő telt el, tehát kiélezetten mutatta az egyházmüvészet két szélsőséges irányát, amely választásra késztette a közönséget és kritikusokat egyaránt.

(46) CSABA R. : Uj magyar épitőmüvészeti szemlélet felé. é.n. (valószinüleg 1942-ből) különlenyomat

(47) 1931 és 1933 között a Központi Egyházmüvészeti Hivatal a városmajori tervekre vonatkozó szükszavu engedély kivételével kizárólag negativ birálatot adott modern templomok ügyében. Például: Rimanóczy és Kotsis terveiről. MDK C I 19/9 1-10. Az akták között később említik a városmajori templom tornyát, erre vonatkozó engedély Szőnyi Ottó jelentése az 1934-1935 év munkájáról MDK C I 19/11 3-13

(48) A római iskolások közremüködésével létrehozott szakrális összmüvészeti teljesitmények közül a legfontosabbak, a legreprezentativabbak és a legtöbbet emlitettek a következők:
Árkay Aladár: Győr-gyárvárosi templom
Rimanóczy Gyula: Pasaréti templom
Weichinger Károly: Pécsi pálos templom
Körmendy Nándor: Komáromi plébániatemplom
Körmendy Nándor: Csornai plébániatemplom
Körmendy Nándor: Győr-nádorvárosi plébániatemplom
Kotsis Iván: Balatonboglári kápolna
Árkay Bertalan: Mohácsi fogadalmi templom.

(49) GENTHON: i. m.

(50) A templom "sachlich", funkciónak megfelelő és a hangsulyos archaizálás szándékát kerülő karakterét jól mutatja belső elrendezése, amely hiven követi a külső kiképzést. Árkay Aladár az eredeti tervből még átmentette a sarkokra helyezett sekrestyét, plébániahivatalt, keresztelőkápolnát és a hősök kápolnáját, valamint a szentély szintjének megemelését a szentélyablak alsó vonaláig. Ezek a szerencsés épitészeti részletek különösen jól érvényesülnek a hosszhajós, csarnoktemplom elrendezésben. "A pillérek által három részre tagolt csarnok mellé kétoldalt sorakozik az árkádos keresztut, továbbá hatalmas szines ablakokkal váltakozó mellékoltár és gyóntatófülkék. RIMANÓCZY GY. i. m.
A templom eredeti puritán összhatására jellemző volt a pirossal és aranysárgával festett vasbetonbordás mennyezet, amely később természetesen egységes szinezést kapott Aba Novák freskói miatt.

(51) RIMANÓCZY GY. : Az un. városmajori templomról. Tér és Forma, 1933. ápr.-máj. 103-107.

(52) A Folly Róberttel kapcsolatos támadások 1934 során többek között éppen a városmajori templom eredménye. Mezei Ottó utal az eseményekre Gropius 1934-es budapesti látogatása és levelezése Molnár Farkassal cimü forrásbevezetőjében. Ars Hungarica, 1975/1 :141

(53) GENTHON: i. m.

(54) GEREVICH T.: Uj magyar templomépitészet. Magyar Épitőművészet, 1941. 12. 375–379.

(55) JAJCZAY J.: Egy modern templom előtt. Magyar Kultura, IL 41. 375–379.

(56) A városmajori templom körül. Uj Kor, 1936. 15–16. sz. 258.

(57) JAJCZAY J.: Mai magyar egyházművészet Bp. é. n. 22.

(58) FIALA F.: A katolikus templomépitészet örök irányai. Erre a hasonlóságra már az elismeréssel iró kortársak közül is utaltak pl.: Vigilia, 1935. Husvét. 137–146.

(59) SOMOGYI A.: Modern egyházművészet Magyarországon Bp. 1940. 355.

(60) CSERNYÁNSZKY M.: Árkayné Sztehló Lili festett üvegablakai. Szépművészet, 1942. 4. 81–82.

(61) Ezt a megujult liturgiát tudatositja a korban SZŐNYI O. tanulmánya: A templomépités és a liturgia cimmel. A Magyar Mérnök és Épitész egylet Közlönye, 1934. 133–139. valamint sokkal modernebb szellemben SOMOGYI A.: Róma és az uj egyházművészeti törekvések. Uj Kor, 1935. S. 19–20.

(62) A megőrzött kartonok a következő években készültek:

1933: Apszisablak végleges rajz kartonja
Félszinvázlat a Mandorlás Krisztusról
19 db rajzvázlat az apszishoz
Apszis félszinvázlata
Aki énbennem hiszen nem szomjuhozik — részlet szinvázlata
Apszis fákat ábrázoló részletéhez rajzvázlat
Vázlat és félszinvázlat az apszishoz
A Szent Sziv részletének szinvázlata
Krisztus lábának szinvázlata
Az ablak sávonkénti szinvázlata (4 db)

1934: Magyar Szentek. Felső rész szinvázlata

1935: Szent Erzsébet ablak (4 db szinvázlat)
Rajzvázlatok a Szent Erzsébethez (18 db)
Mária ablak végleges rajz vázlat
Első változata a Mária ablaknak
Vázlat a Mária ablak Madonnájához
Vázlat a Mária ablak Pietà-jához
Vázlat a Mária ablak könyörgő angyalaihoz (2 db)
Vázlat a Mária ablak felső részéhez (2 db)
Szinvázlat a Mária ablak felső részéhez (3 db)
Szinvázlat a Mária ablak Pietà-jához (3 db)
Pasztellvázlat a Kálvária ablakhoz
Félszinvázlat a Kálvária ablakhoz
Szinvázlat a Kálvária ablak felső részéhez
Szinvázlat a Kálvária ablak Levétel a keresztről részletéhez
Szinvázlat a Kálvária ablak Keresztrefeszitéséhez
Szinvázlat a Kálvária ablak felső részének centrumáról
Hősök Kápolnája előtti szőnyeg terve (6 db)
Szent Antal márvány oltárterve (2 db)

1936: Szent Cecilia ablak vázlatai (12 db)
Szent Jobb ablak szinvázlata
1940: Keresztelő kápolna mozaik-terve

(63) Sztehló Lili müveiről lásd:
NAGY Z.: Árkayné Sztehló Lili üvegablakai. Magyar Iparmüvészet, 104–105.
M. Ö. K.: Az egyetlen magyar üvegablaktervező nő. Nemzeti Ujság, 1937. márc. 21.
JAJCZAY J.: Árkayné Sztehló Lili üvegfestményei Magyar Iparmüvészet, 1938, 13–14.
AMBRÓZY MIGAZZI N.: Asszonyok a képzőmüvészetben. Nemzeti Ujság, 1942. márc. 15.
Az 1934-es Római egyházmüvészeti kiállításon Mussolini megvásárolta Littoria város számára az Angyali Üdvözletet és Dollfuss kancellár egy Szent Erzsébet üvegkompoziciót.
CSERNYÁNSZKY M.: Árkayné Sztehló Lili festett üvegablakai. Szépmüvészet, 1942. 4. 81–82.
R. SZÖRÉDI I.: Templomépités. Uj Magyarság, 1942. okt. 14.
r. d. (RADOCSAY D.) Látogatás a modern festett üvegablakok mühelyében. Nemzeti Ujság, 1943. jan. 8.
BALÁZS-PIRY I.: Az üvegfestés problémáiról nyilatkozik Sztehló Lili, Az Ország, 1943. szept. 25.
SOMOGYI A.: Árkayné Sztehló Lili müvészete. Vigilia, 1960. 5. 274–279

(64) A legjelentősebb római iskolás stilust előkészitő és jelző Pátzay – müvek: Terhes nő, 1929. Támaszkodó női akt, 1930. Fiuakt, 1931. Szomoruság, 1932.

(65) YBL E.: Pátzay Pál müvészete. Szépmüvészet, 1942. 7. 164–174.

(66) BAJÓ GY.: Budapest ujabbkori épületszobrászata. Bp. 1942.

(67) SOMOGYI A.: A városmajori uj templom 1934 (Különlenyomat a Magyar Kulturából)

(68) GENTHON I.: Uj magyar templomok Magyar Szemle, 1935. 132–140.

(69) 1941-től az uj egyházmüvészet kinevezett ünnepén, Gyümölcsoltó Boldogasszony Napján festők, szobrászok, iparmüvészek itt gyülnek össze közös szentmisére.

(70) ELEK A.: Harangláb a Városmajorban. A Pesti Városmajorban. A Pesti Városháza, 1933. 16. 7–8.

(71) Ekkor vonják be a meztelen beton külsőt elegánsabb, de erőtlenebb hatásu travertin lapokkal. Végülis a Katholikus Szemlében leirt konzervativ javaslat győzött. Az uj épitészetre jellemző burkolatlan beton pedig a római iskola számára abban a pillanatban kellemetlenné vált, amikor közel került a hivatalos müvészet pozicióinak megszerzéséhez.

(72) I. m.

(73) A városmajori harangtorony csodája, Pest, 1942, december 29. Az épen maradt toronyról megjegyzi a cikk, hogy "Folly Róbert statikai bravurja mentette meg az épitményt, tehát az a konstrukció, amely lehetővé tette, hogy a földalatti alapzat háromszor olyan sulyu, mint maga az egész torony."

(74) CSABAI I.: Uj magyar falképfestészetünk. Pásztortüz, 1940. 122–127.

(75) A városmajori templom jelentősebb mütárgyainak listája:
Sztehló Lili: Jézus Szent Szive, Kálvária, Mária, Magyar Szentek, Szent Erzsébet, Szent Cecilia. (Valamennyi elpusztult, jelenleg rekonstruálva a Jézus Szent Szive és a Kálvária)
Pátzay Pál: Apostolok, Pieta a Hősök kápolnájában

Molnár C. Pál: Angyali üdvözlet a sekrestyében (elpusztult) Szent Imre oltár képe
Boldogfai Farkas Sándor: Kis Szent Teráz
Ohmann Béla: Szent László oltár a Hősök kápolnájában, Szent Antal, Angyalreliefek a homlokzaton
Pekáry István: Sekrestyeajtó diszitménye
Gádor István: Szüz Mária oltár (elpusztult, jelenleg: Feszty Masa oltárképe)
Kovács Margit: Kerámialapok a Hősök kápolnájában. Keresztelőmedence
Aba Novák Vilmos: Teremtés – mennyezetfreskó. Szent István kompoziciók a szentély falán
Bocz Lajos: Kórus-mozaik
Meg nem valósult tervek:
Deéd-Dex Ferenc: Terv a kórus mozaikjához
Vilt Tibor: Terv a kápolnaelválasztó falfelületek reliefdiszitményeihez.

(76) 1928 Jánszky – Szivessy: Pesterzsébeti Leánygimnázium
1929 Komor Marcell – Jakab Dezső – Soós Aladár – Komor János: OTI székház
1930: Rerrich Béla: Szegedi dómtér
1931: Faragó Ferenc – Vágó László: Hősök Emléktemploma (Dohány utcai zsinagóga melléképülete)
1932: Györgyi Dénes – Román Ernő: Markó utcai elektromos müvek és Münnich Ferenc: Nagyvásárcsarnok
1933: Városmajori templom

(77) Fővárosi Közlöny, 1933. 41. sz.

(78) Magyar Kultura 1933, II. 41. 71–72. Jajczay J. cikke elé irt bevezető

(79) MÁTRAI V.: Képzőművészeti Szemle. Katholikus Szemle, 1933. II. 450–456.

(80) Uo.

(81) KRIEGSAU E.: A városmajori uj templom. Tér és Forma, 1933. 4–5. 101–103. Voltaképpen csak Pekáry sekrestyeajtaját lehetett egyértelmüen "magyaros"-nak találni ebben az időben.

(82) MERÉSZ GY.: A városmajori templom s az ujabb egyházmüvészeti irány. Magyar Kultura, II. 368–392. 1934.

(83) Magyar Kultura, 1934. Szerkesztőségi zárszó 474–476.

(84) Megsérültek Aba Novák falképei, Percz Jenő restaurálta a müveket. Sztehló valamennyi üvegablaka bezuzódott.
Összetört az eredeti menza és a kórus
Lehullott az épület később kapott burkolóanyaga
A sekrestye beomlott

(85) Szemtől szembe a szovjetbarbarizmussal. Magyarság, 1942. szept. 6.

(86) KEMENES I.: Nyilvános templom, vagy a modern művészetnek kiállitása? Magyar Nemzet, 1942. okt. 2.

(87) OLTVÁNYI I.: Még egy bomba a Városmajorra. Magyar Nemzet, 1942. okt. 8.

(88) VALÉR E.: Templomépités és szovjetstilus. Ifju évek, 1934. 5. 123–124.

(89) ÁRKAY B. : A városmajori szovjetbomba tanulságai. Magyar Építőművészet, 1942. 12. 303–304.

(90) MOLNÁR E. : Vita a városmajori templom körül. Szépmüvészet 1942. 11. 252–255

(91) MARKOVICS S. : A városmajori templom ügye. Magyar Kultura, 1942. dec. 166–167.

Riassunto

LA STORIA DELLA CONSTRUZIONE E L'EPOCA DELLA CHIESA DI VÁROSMAJOR

Il 4 giugno 1933 venne consacrata a Budapest la prima chiesa cattolica costruita in stile moderno. La progettazione e la decorazione sono state realizzate in maggior parte da giovani artisti, titolari di borse di studio, offerte dallo stato Ungherese per alcuni anni per andare a Roma allo scopo di impadronirsi in Italia dell'arte classica, in primo luogo dello stile che aveva la qualità per diventare adatto alla rappresentazione secularizzata e sacrale a rispecchiare i nuovi ideali della chiesa e del nuovo stato fascista.

La nuova chiesa di Városmajor però – contro la volontà degli organizzatori e dei critici – non è diventata l'incarnazione nazionale dello stile Novecento. Per questo in parte è responsabile il fatto che nel 1932–33 in Ungheria nè la posizione di potere dello stato nè quella della Chiesa non hanno reso necessario un seguimento reale dell'esempio italiano, per il resto, la cosidetta Scuola Romana Ungherese all'inizio degli anni trenta – ancora esclusa dalla sfera dell'arte ufficiale – adoperava tali svolte di stile universali e moderne, da rendere soddisfatti tutti quelli che rifiutarono il neobarocco di Trianon e gli altri indirizzi "neo".

Non si può parlare di un allineamento uniformamente italianizzante dell'edificio, tanto meno che i primi progetti, i primi concetti importanti della chiesa di Városmajor sono quelli Aladár Árkay, che partendo dall'arte floreale all' ungherese arrivò alla pratica del funzionalismo tedesco. La pubblicazione dei progetti originali custoditi nel Museo di Kiscell ci dà la possibilità di ricostruire la formazione concettuale dell'edificio da 1927, dal primo progetto della facciata del gennaio 1932, su quale Bertalan Árkay non ha più cambiato che particolari. Neanche il sistema delle vetrate – che più tardi divenne distrutto – la decorazione più valorosa dell'edificio, opera di Lili Sztehló, moglie di Bertalan Árkay non segue nettamente lo stile del Novecento. Nelle composizioni di Lili Sztehló si emergono il maggior numero di influssi: Lei conbina degli elementi che possono essere derivati tanto dalle tardi ramificazioni dell'avanguardia francese, dall'Art Déco, quanto dal neoclassicismo italiano. Si può osservare questo allineamento di stile poco ortodosso anche alle altre opere iniziali di qualità, in primo luogo alle figure di apostoli di Paolo Pátzay.

Ma la storia della chiesa di Városmajor non termina con 1933. La Scuola Romana vuole impressarsi delle posizioni dell'arte sacrale con un profilo sempre più pronunciato e si affetta di rinunciare pure alle apparenze delle formalità davanguardia. Perciò nella chiesa che loro consideravano un capolavoro nazionale, capitano sempre più spesso opere, che soddisfano la concezione ufficile dell'arte sacra e la sua pretese. Nel senso di questo descernimento sono state realizzate le finestre più tarde, più italianizzanti di Sztehló, la composizione della Sta. Cecilia – secondo la testimonianza dei cartoni cu-

stoditi alla Sovrintendenza dei Monumenti, il campanile di cimento armato, rispecchiante l'influsso lombardo, costruito nel 1936, nella Cappella degli Eroi, l'altare San Ladislao di Béla Ohmann romanizzante all'ungherese, e sopra di tutto le composizioni di Guglielmo Aba-Novák sul soffito e nel santuario, che malgtado la loro qualità, turbano il visuale originale e puritano dell'interno, costruito sull'insieme del cemento e delle vetrate.

Le reazioni polemiche dei giornali e delle riviste hanne lealmente segnato e per di più accelerato la formazione di stile della chiesa e la direzione di questo mutamento. Verso gli anni 1933–34, tuttti gli organi progressivi hanno preso posizione presso i valori della chiesa di Városmajor. Nel 1942, quando i danni provenienti da un bombardamento, hanno di nuovo portato alla luce la questione di stile della chiesa, anche l'arte sacra ufficiale ha riconosciuto i suoi pregi, mentre gli organi considerati appartenenti alla sinistra tacevano, avevano delle riserve nella loro valutazione del rendimento artistico, cambiato nel suo carattere durante gli anni.

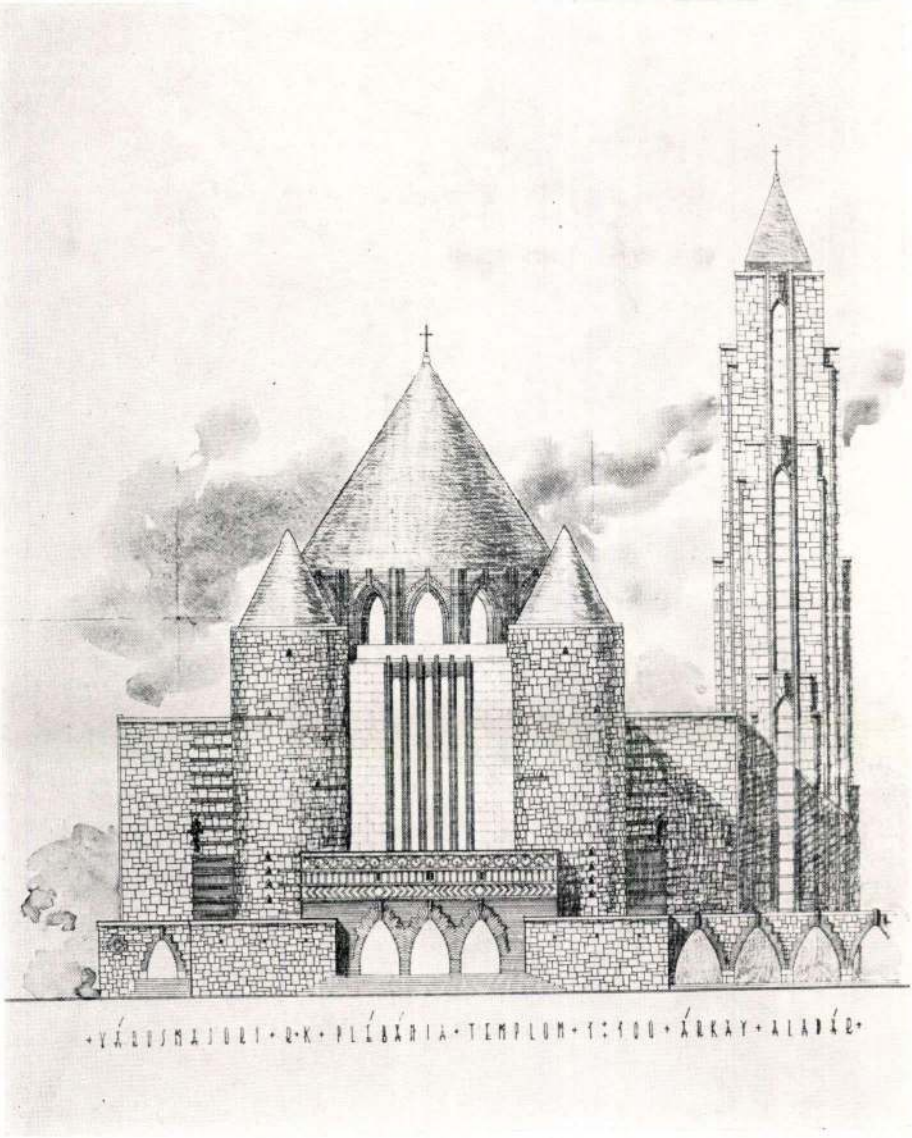

22. Árkay Aladár: Új városmajori templom. Homlokzatterv, 1927. BTM Kiscelli Múzeuma. (Foto Kovács Ferenc)

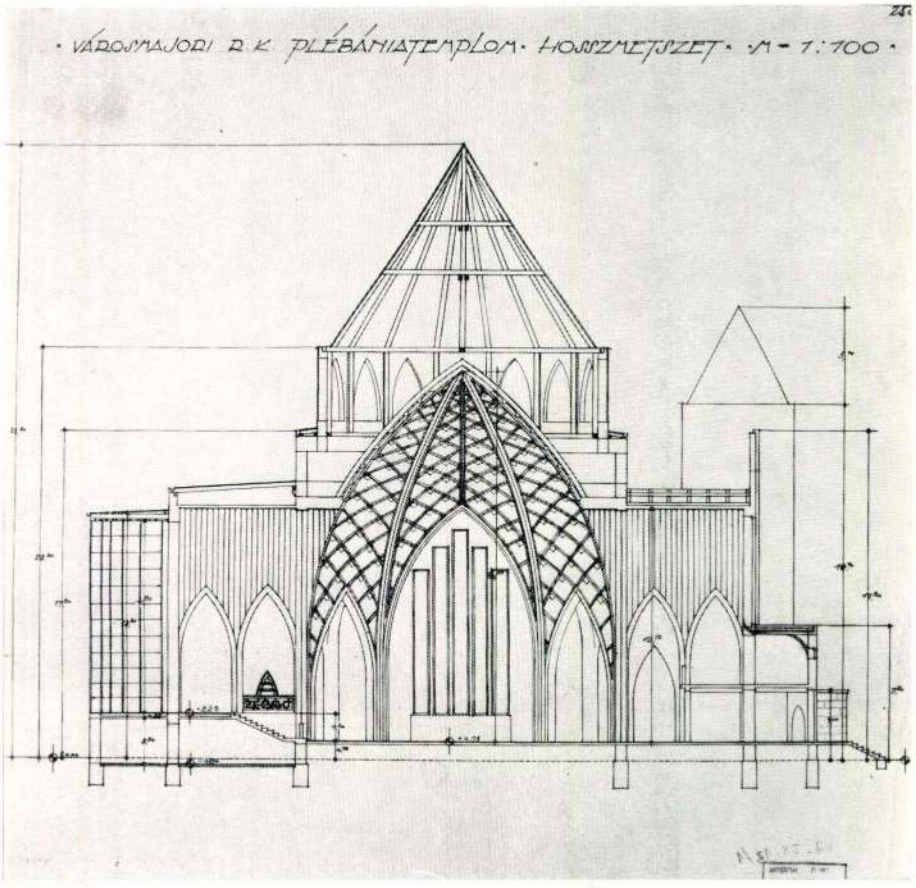

23. Árkay Aladár: Új városmajori templom. Hosszmetszet, 1927. BTM Kiscelli Múzeuma. (Fotó Kovács Ferenc)

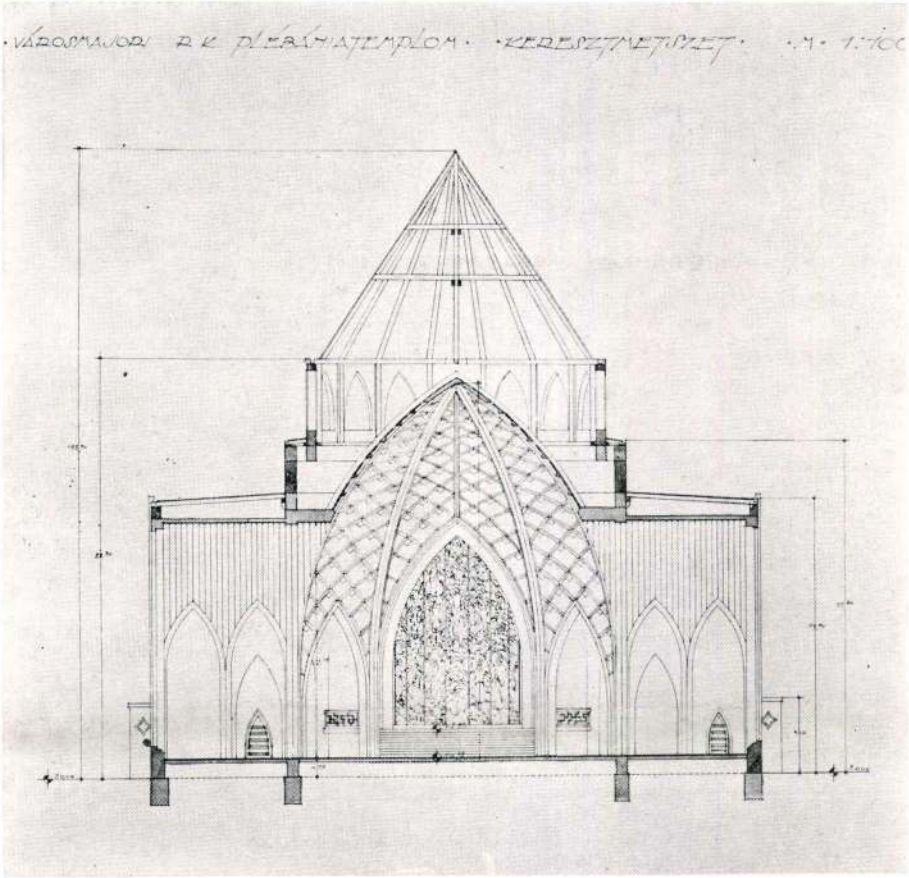

24. Árkay Aladár: Új városmajori templom. Keresztmetszet, 1927. BTM Kiscelli Múzeuma. (Fotó Kovács Ferenc)

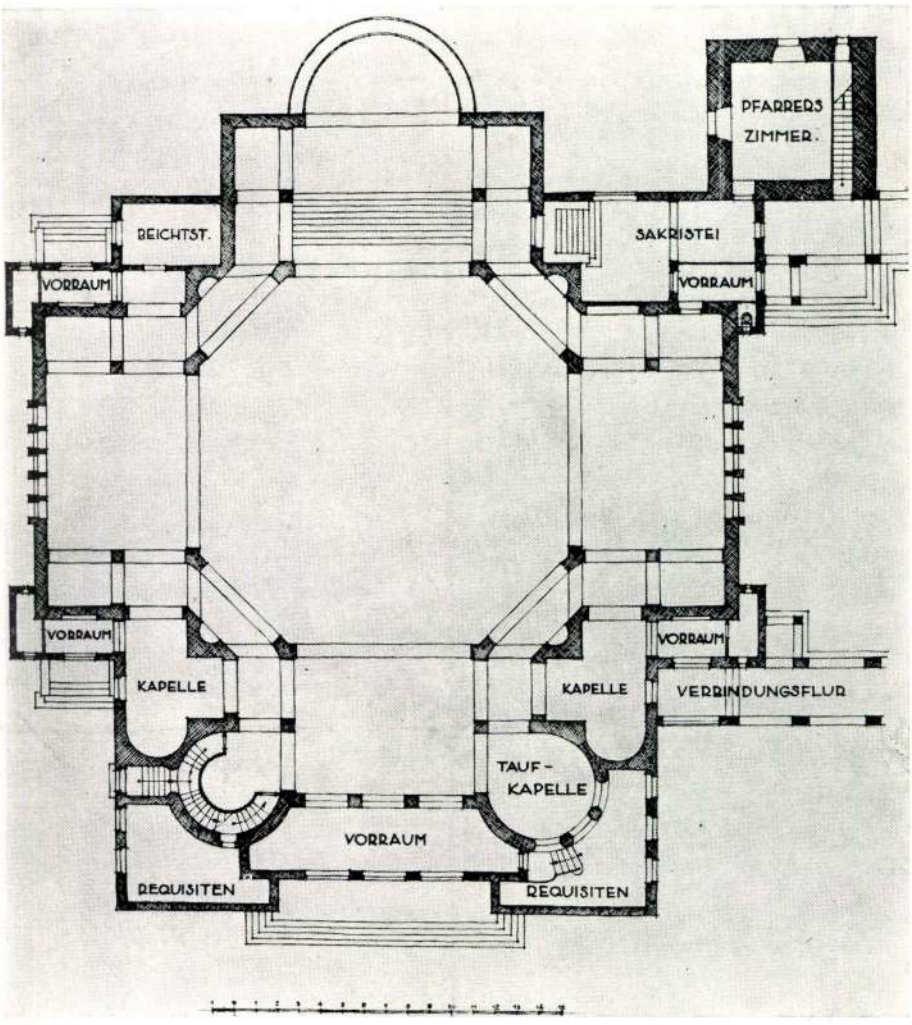

25. Árkay Aladár: Új városmajori templom. Alaprajz, 1927. BTM Kiscelli Múzeuma. (Fotó Kovács Ferenc)

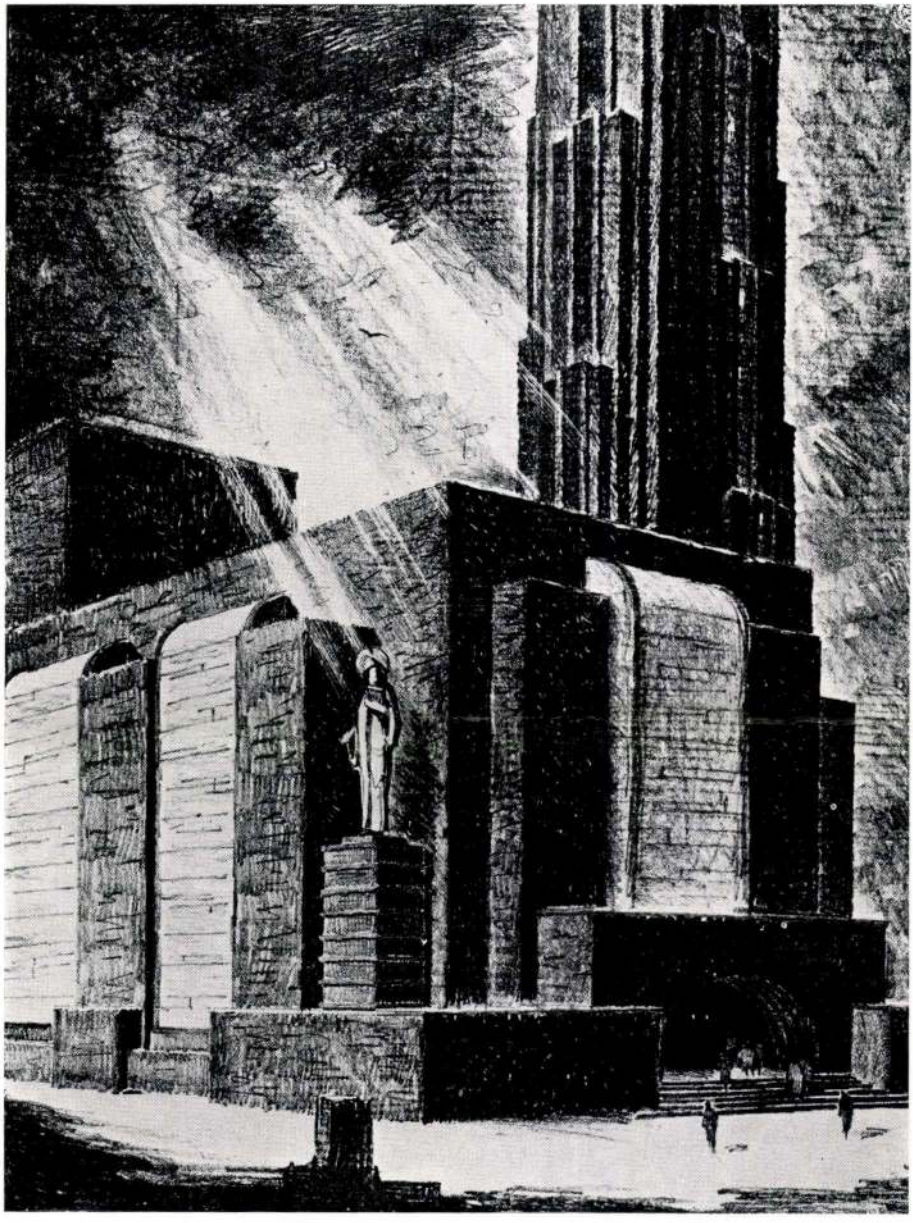

26. Árkay Aladár (Árkay Bertalan közreműködésével): Új városmajori templom. Homlokzatterv grafikája, 1931. BTM Kiscelli Múzeuma. (Fotó Kovács Ferenc)

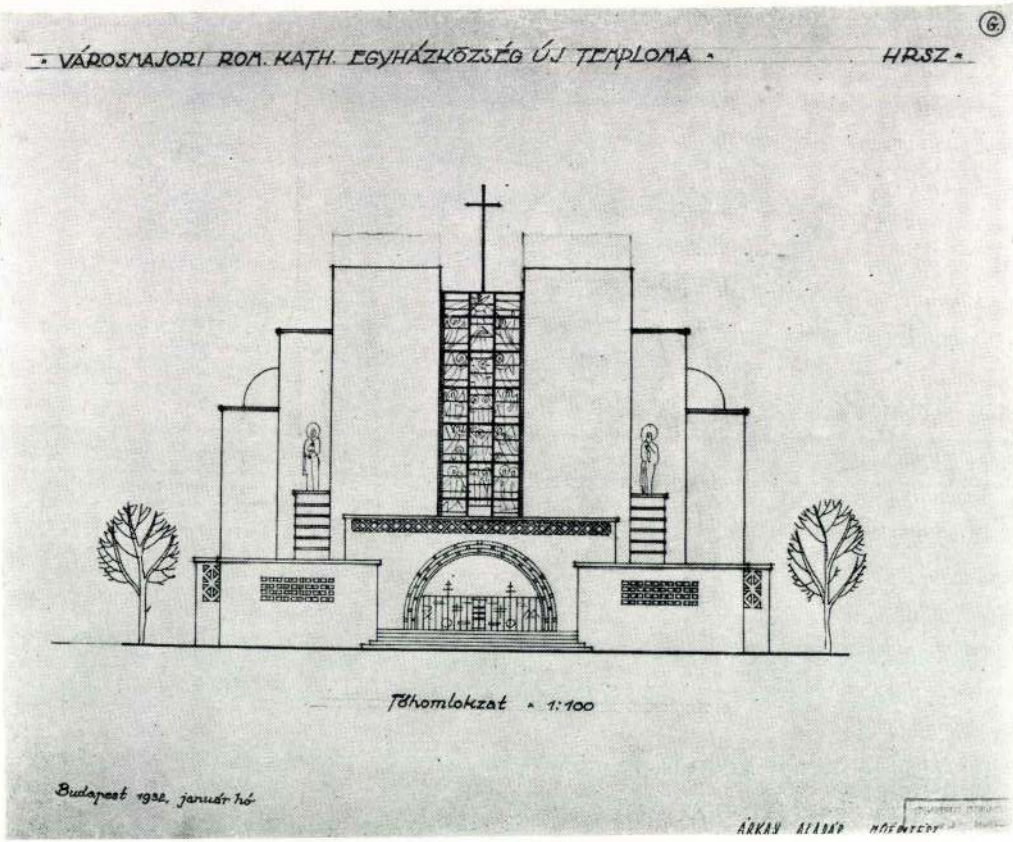

27. Árkay Aladár (Árkay Bertalan közreműködésével): Új városmajori templom. Homlokzatterv, 1932. január. BTM Kiscelli Múzeuma. (Fotó Kovács Ferenc)

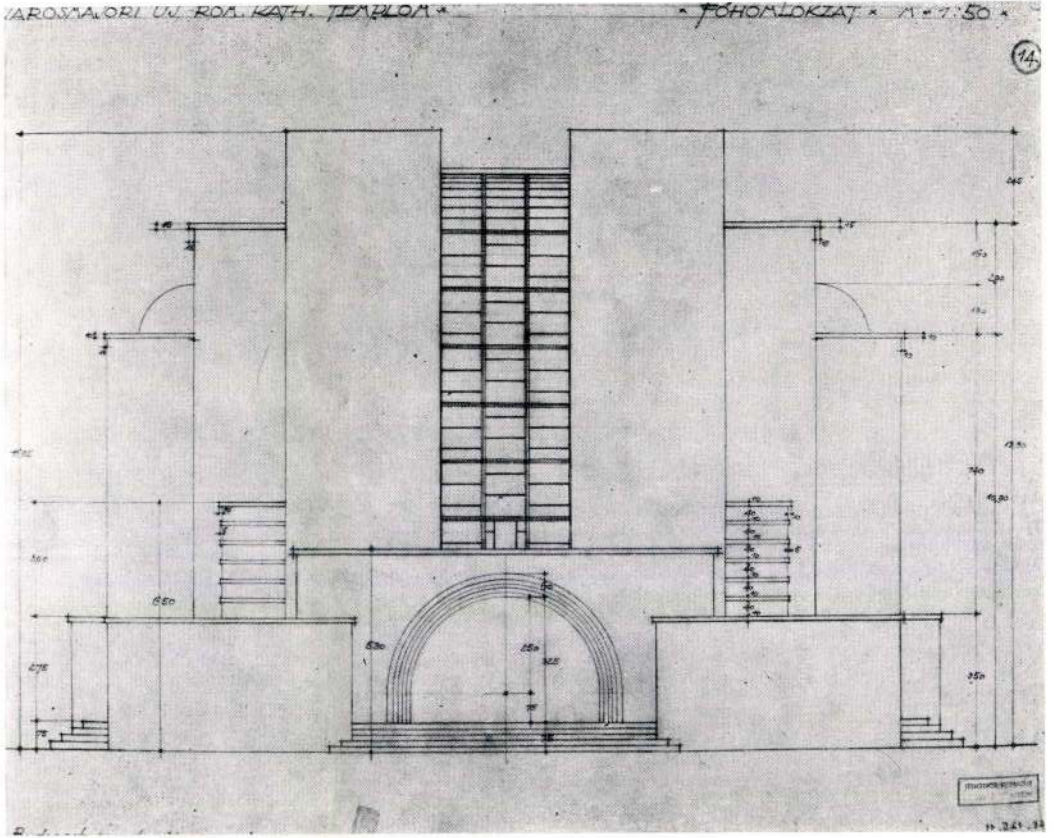

28. Árkay Bertalan (Árkay Aladár rajza után): Új városmajori templom. Homlokzatterv, 1932 április. BTM Kiscelli Múzeuma. (Fotó Kovács Ferenc)

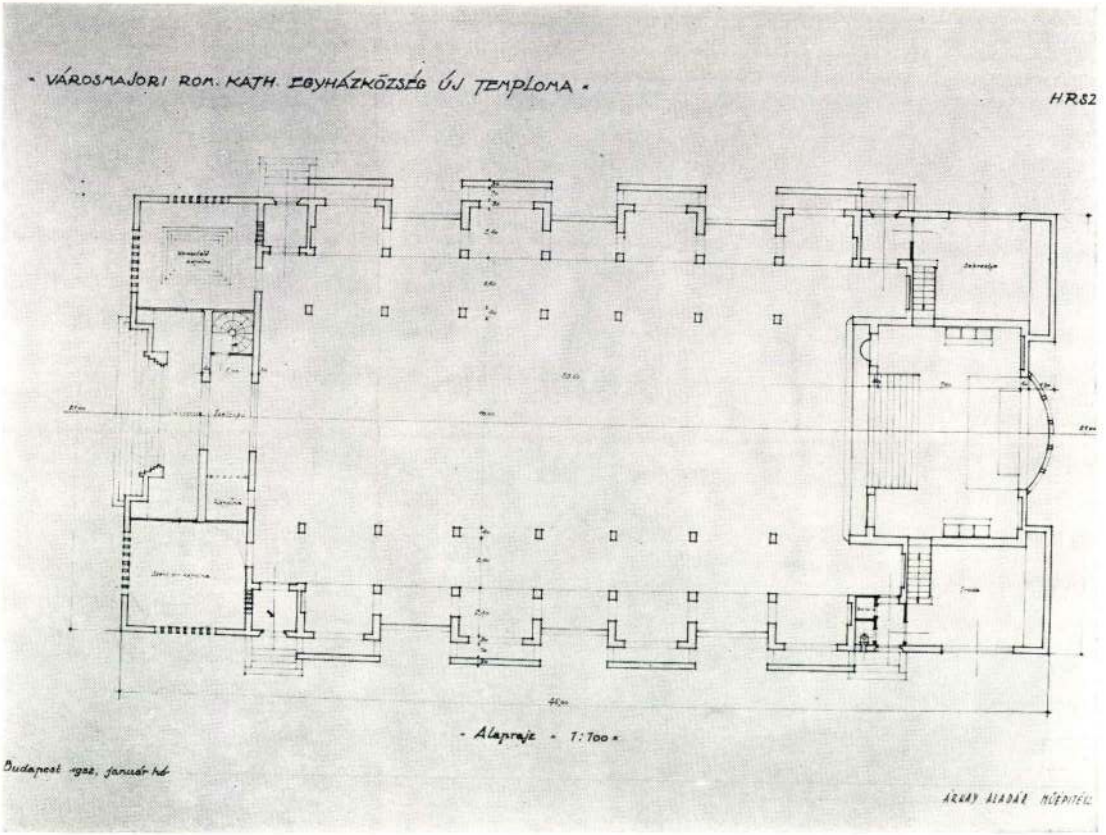

29. Árkay Bertalan és Árkay Aladár: Új városmajori templom. Alaprajz, 1932. BTM Kiscelli Múzeuma. (Fotó Kovács Ferenc)

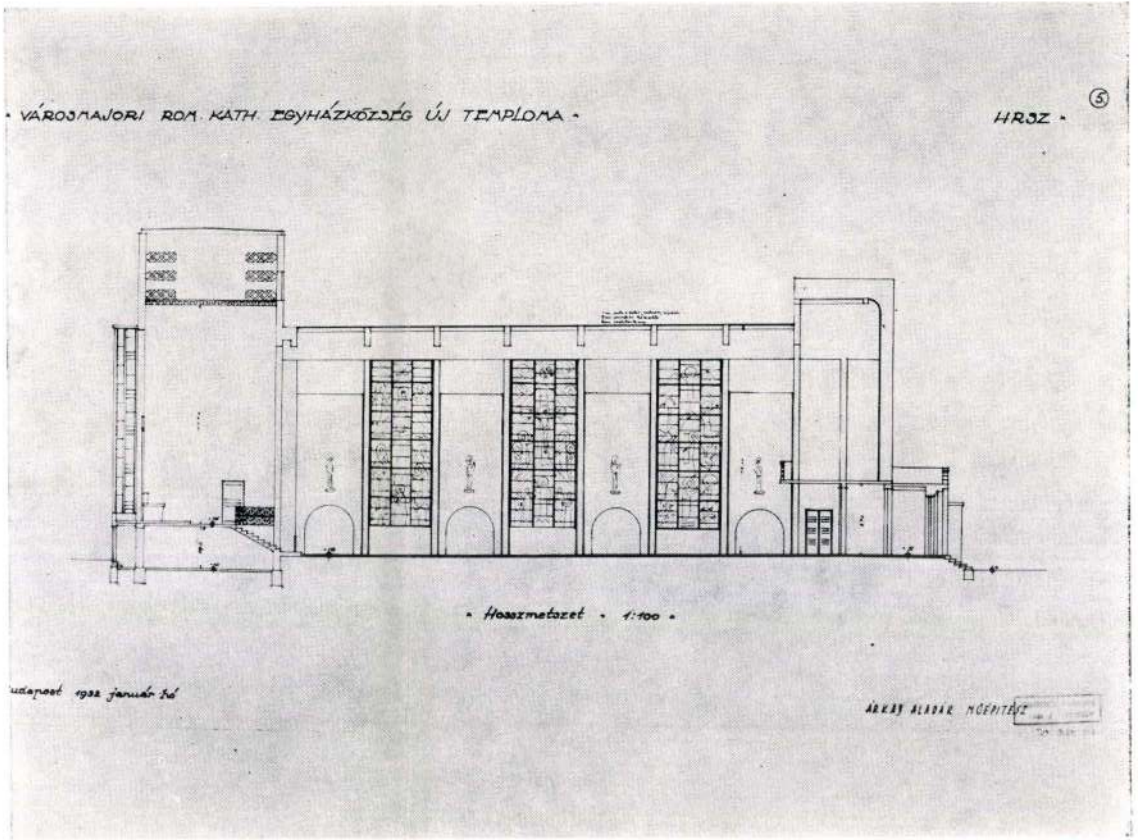

30. Árkay Bertalan és Árkay Aladár: Új városmajori templom. Hosszmetszet, 1932. BTM Kiscelli Múzeuma. (Fotó Kovács Ferenc)

31. Sztehló Lili: Új városmajori templom apszisablakának egyik részlete: „Én vagyok az élet kenyere", 1933. OMF (Fotó Mihalik Tamás)

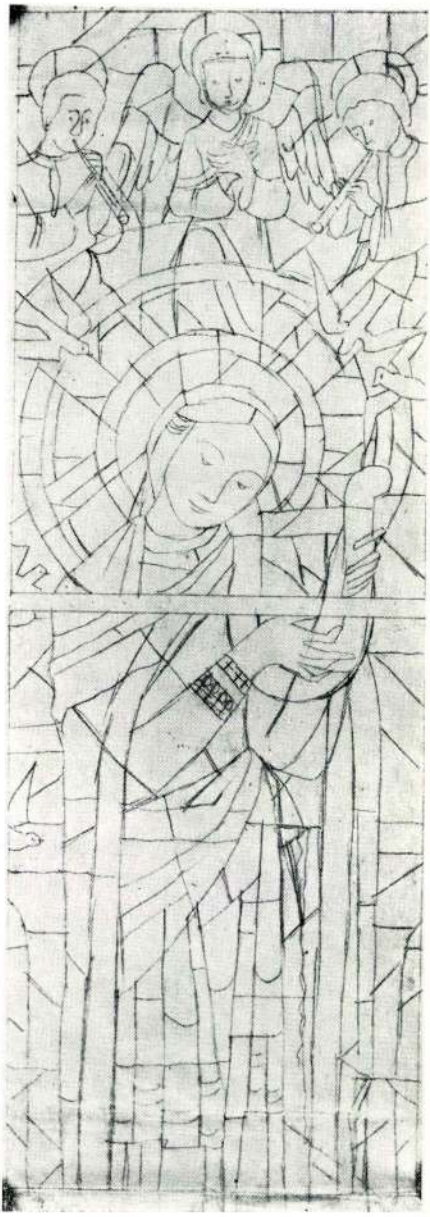

32. Szent Cecilia ablak. Karton-vázlat, 1936. OMF (Fotó Mihalik Tamás)

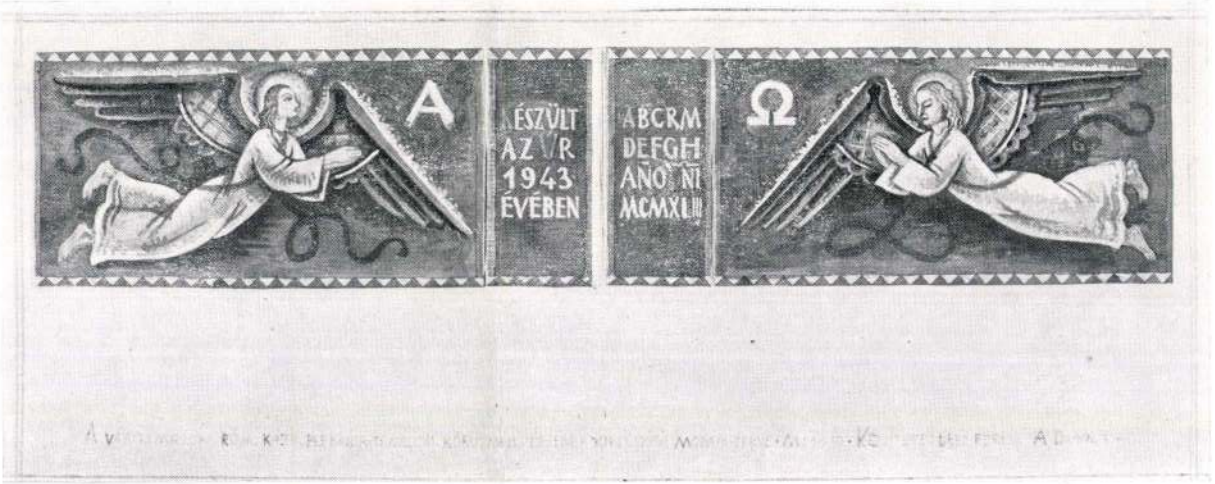

33. Deéd-Dex Ferenc: Kórus mellvéd. Mozaik-terv, 1943. BTM Kiscelli Múzeuma. (Fotó Kovács Ferenc)

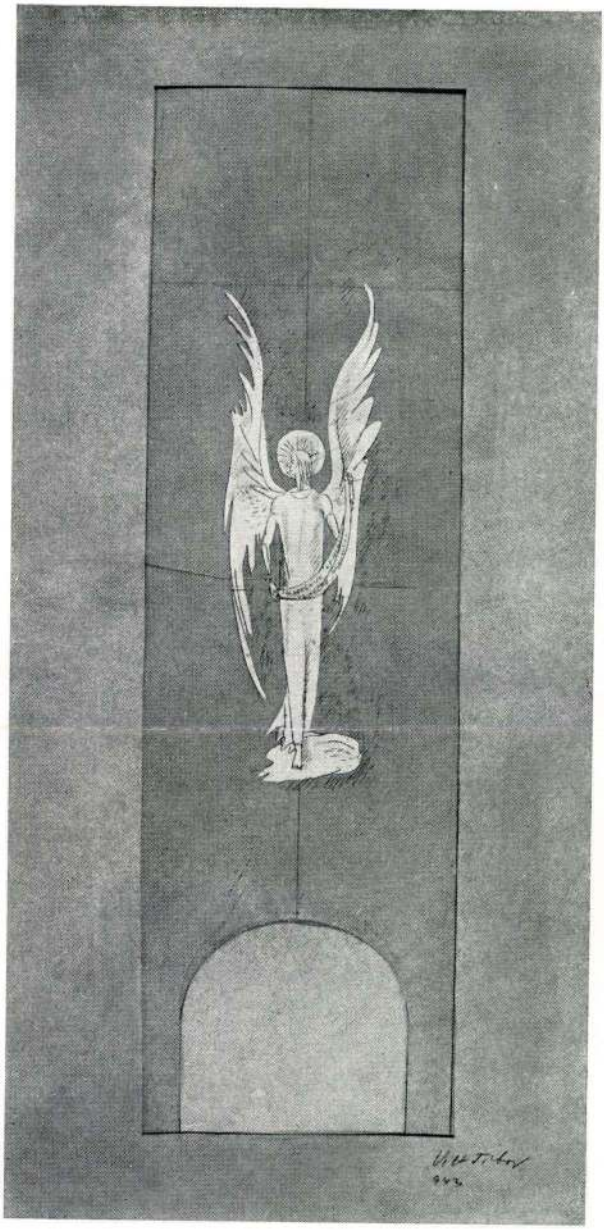

34. Vilt Tibor: Reliefterv az Új városmajori templomhoz, 1943. BTM Kiscelli Múzeuma. (Fotó Kovács Ferenc)

A Város- és Faluvédők Szövetsége (Hungaria Nostra) közgyűlése

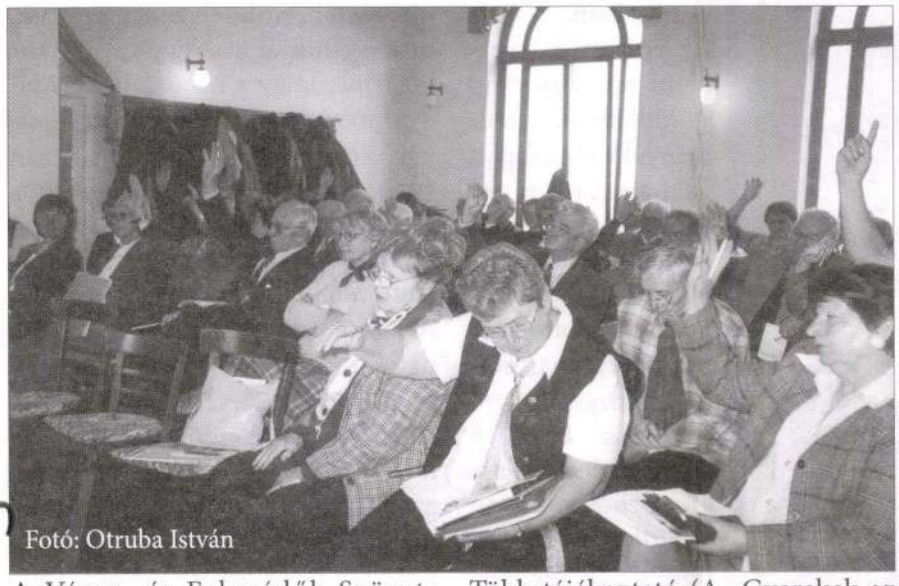
Fotó: Otruba István

A Város- és Faluvédők Szövetsége (Hungaria Nostra) 2007. március 31-én Budapesten, a Budahegyvidéki Református Egyházközség gyülekezeti termében tartotta éves, rendes közgyűlését. Ráday Mihály elnök köszöntőjét követően a közgyűlés napirendjén az éves beszámoló előterjesztése és elfogadása, az Ellenőrző Bizottság jelentése, a közhasznúsági jelentés elfogadása, a 2007. évi munkaprogram és költségvetés elfogadása szerepelt a fő napirendek sorában. (Az elfogadott dokumentumokat e számunkban közöljük.)

Több tájékoztató (A „Gyerekek az épített és természeti környezet védelméért" pályázatról, az országos, ifjúsági örökségvédő tábor tervéről és az augusztusban sorra kerülő tatai országos találkozóról) is elhangzott.

A beszámolóból kiderült, hogy a Szövetség 2006-ban szakmailag eredményes évet zárt, bár pénzügyi nehézségekkel küzdött. Néhány tagegyesülete ugyan inaktívvá vált, de több új egyesület csatlakozott a Szövetséghez.

A 2007. évi tervek a gazdasági nehézségek megszüntetése mellett az eddigi tevékenység folytatása, a kapcsolatrendszer továbbépítése, az érdekérvényesítő feladatkör erősítése jegyében fogalmazódtak meg. Döntés született az éves tagdíjakról: ennek értelmében a tagdíjak minimum összege nem változik, de a túlfizetést támogatásként fogadja a szervezet.

Fotó: Otruba István

Fotó: Otruba István

Új titkár választására is sor került: Millisits Máté egyéb elfoglaltságára tekintettel nem vállalta tovább a választott titkári teendők ellátását, bár a Választmány tagjaként a jövőben is segíti a Szövetség munkáját. A közgyűlés titkárrá a Választmány tagját, Pinczésné Kiss Klárát választotta.

A közgyűlés után az egyesületek küldöttei a Farkasréti temetőben megkoszorúzták a 75 éve elhunyt építész, Árkay Aladár síremlékét.

(S.L.)

Tisztelgés Árkay Aladár építész sírjánál

Fotó: Millisits Máté

A Város- és Faluvédők Szövetségé idei első közgyűlését követően felkerestük és megkoszorúztuk Árkay Aladár (1868–1932) sírját a Farkasréti temetőben. Árkay Aladár életművének kiemelkedő alkotásai – ahogy arról Millisits Máté az Értékmentő 2007. évi első számában (5. o.) megemlékezett – Budapesten emelkednek. Az építész azonban vidéken is alkotott. Győr-Gyárváros főterén, a szecessziós stílusú munkásváros központjában 1928-ban tervei szerint építették fel a telep római katolikus templomát.

„Ebben a városnegyedben, ahol eddig csak gyárkémények emelkedtek az ég felé, elhelyezték az első kőtemplom alapkövét. Az első kőtemplom tornya szimbólum lesz a füstölgő gyárkémények között ..." számolt be olvasóinak a Győri Hírlap az 1928. október 28-i alapkőletételi ünnepségről, amelyen a meghívott egyházi és városi előkelőségek és Győr - Gyárváros lakóinak jelenlétében emlékiratot helyeztek el az épülő római katolikus plébánia és Jézus Szentséges Szívének temploma alapzatában.

Az építész közvetlenül németországi és hollandiai tanulmányútja után fogott neki a templom tervezésének. Stílusának alakulására nagy hatást gyakoroltak a szárnyait bontogató nyugat-európai modern mozgalom első alkotásai Újszerű szemléletét erősítette a Győrben működő Somogyi Antal kanonok, aki ugyancsak szorgalmazta a katolikus templomok korszerű építészetét. De a telket adományozó Ipartelepek RT. vezérigazgatója, Lauer Richárd, is kikötötte, hogy „az újonnan építendő templom stílusa alkalmazkodjék a környezet modern adottságaihoz, a műépítőnek a modern építő stílust kellett választania". A Győr-gyárvárosi templom erőteljes megjelenésű, balatoni vörös kővel burkolt tömegével, dísz nélküli megjelenésével, monumentális belső terének visszafogott eleganciájával mindenben eleget tett a modernség igényének. Az építés szakmai sikerét 1930-ban a Kisfaludy Társaság Greguss-díjjal ismerte el.

A Győr - gyárvárosi templom a magyar építészettörténet szempontjából kiemelkedő jelentőségű: „Erről a templomról nagy szeretettel kell megemlékeznünk ...s azt hisszük, nem vetjük el a sulykot, amikor azt írjuk, hogy a háború utáni Magyarország egyetlen korszerű épülete." írta a kortárs Genthon István 1930-ban, világosan meghatározva a Győr-gyárvárosi templom helyét és fontosságát századunk új magyar építészetében.

Árkay Aladár később már építész fiával, Bertalannal együtt építette fel Mohács korszerű, vasbeton kupolával lefedett, héjszerkezetű emléktemplomát (1922–1942). Kevesen tudják azonban, hogy Árkay Aladár monumentális modern színházépületet is tervezett Győr város számára. Igaz, hogy 1929-ben csupán megvételben részesítették pályaművét, végül a győri születésű, Berlinben működő, fiatal építésszel, Stolzer Jenővel együtt mégis őt bízták meg a győri színház engedélyezési terveinek elkészítésével. A tervet pénzügyi okokból nem valósították meg. Ha megépült volna, a korai magyar építészet úttörő alkotása lehetett volna.

Fotó: Millisits Máté

2007. március 31-én, napfényes, szép tavaszi napon tisztelettel hajtottunk fejet a Farkasréti temetőben Árkay Aladár sírjánál, aki a modern építészet. bátor úttörője volt – nem csak a fővárosban, hanem vidéken is.

Dr. Winkler Gábor

Tisztelgés Árkay Aladár építész sírjánál

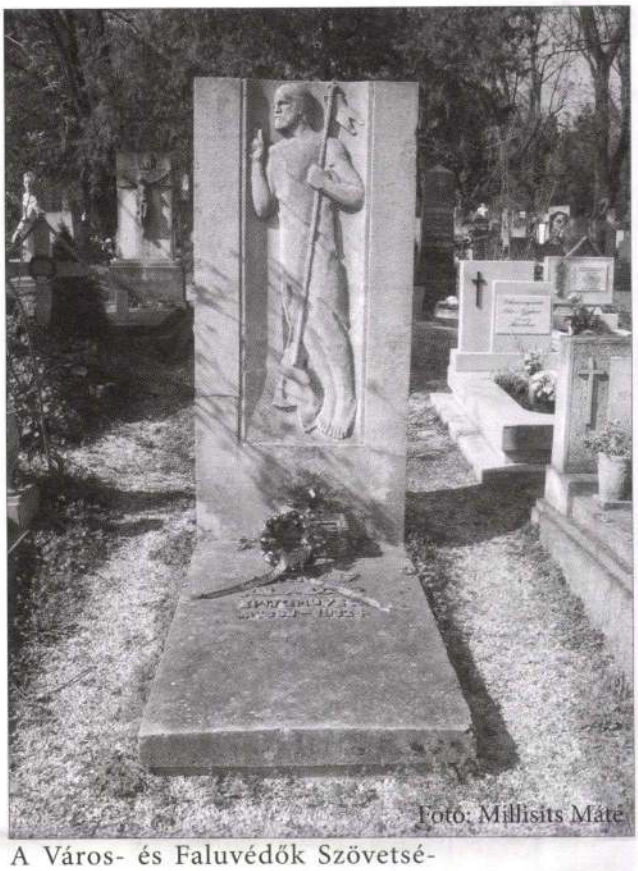
Fotó: Millisits Máté

A Város- és Faluvédők Szövetségé idei első közgyűlését követően felkerestük és megkoszorúztuk Árkay Aladár (1868–1932) sírját a Farkasréti temetőben. Árkay Aladár életművének kiemelkedő alkotásai – ahogy arról Millisits Máté az Értékmentő 2007. évi első számában (5. o.) megemlékezett – Budapesten emelkednek. Az építész azonban vidéken is alkotott. Győr-Gyárváros főterén, a szecessziós stílusú munkásváros központjában 1928-ban tervei szerint építették fel a telep római katolikus templomát.

„Ebben a városnegyedben, ahol eddig csak gyárkémények emelkedtek az ég felé, elhelyezték az első kőtemplom alapkövét. Az első kőtemplom tornya szimbólum lesz a füstölgő gyárkémények között ..." számolt be olvasóinak a Győri Hírlap az 1928. október 28-i alapkőletételi ünnepségről, amelyen a meghívott egyházi és városi előkelőségek és Győr - Gyárváros lakóinak jelenlétében emlékiratot helyeztek el az épülő római katolikus plébánia és Jézus Szentséges Szívének temploma alapzatában.

Az építész közvetlenül németországi és hollandiai tanulmányútja után fogott neki a templom tervezésének. Stílusának alakulására nagy hatást gyakoroltak a szárnyait bontogató nyugat-európai modern mozgalom első alkotásai Újszerű szemléletét erősítette a Győrben működő Somogyi Antal kanonok, aki ugyancsak szorgalmazta a katolikus templomok korszerű építészetét. De a telket adományozó Ipartelepek RT. vezérigazgatója, Lauer Richárd, is kikötötte, hogy „az újonnan építendő templom stílusa alkalmazkodjék a környezet modern adottságaihoz, a műépítőnek a modern építő stílust kellett választania". A Győr-gyárvárosi templom erőteljes megjelenésű, balatoni vörös kővel burkolt tömegével, dísz nélküli megjelenésével, monumentális belső terének visszafogott eleganciájával mindenben eleget tett a modernség igényének. Az építés szakmai sikerét 1930-ban a Kisfaludy Társaság Greguss-díjjal ismerte el.

A Győr - gyárvárosi templom a magyar építészettörténet szempontjából kiemelkedő jelentőségű: „Erről a templomról nagy szeretettel kell megemlékeznünk ...s azt hisszük, nem vetjük el a sulykot, amikor azt írjuk, hogy a háború utáni Magyarország egyetlen korszerű épülete." írta a kortárs Genthon István 1930-ban, világosan meghatározva a Győr-gyárvárosi templom helyét és fontosságát századunk új magyar építészetében.

Árkay Aladár később már építész fiával, Bertalannal együtt építette fel Mohács korszerű, vasbeton kupolával lefedett, héjszerkezetű emléktemplomát (1922–1942). Kevesen tudják azonban, hogy Árkay Aladár monumentális modern színházépületet is tervezett Győr város számára. Igaz, hogy 1929-ben csupán megvételben részesítették pályaművét, végül a győri születésű, Berlinben működő, fiatal építésszel, Stolzer Jenővel együtt mégis őt bízták meg a győri színház engedélyezési terveinek elkészítésével. A tervet pénzügyi okokból nem valósították meg. Ha megépült volna, a korai magyar építészet úttörő alkotása lehetett volna.

Fotó: Millisits Máté

2007. március 31-én, napfényes, szép tavaszi napon tisztelettel hajtottunk fejet a Farkasréti temetőben Árkay Aladár sírjánál, aki a modern építészet. bátor úttörője volt – nem csak a fővárosban, hanem vidéken is.

Dr. Winkler Gábor

A Város- és Faluvédők Szövetsége (Hungaria Nostra) közgyűlése

Fotó: Otruba István

A Város- és Faluvédők Szövetsége (Hungaria Nostra) 2007. március 31-én Budapesten, a Budahegyvidéki Református Egyházközség gyülekezeti termében tartotta éves, rendes közgyűlését. Ráday Mihály elnök köszöntőjét követően a közgyűlés napirendjén az éves beszámoló előterjesztése és elfogadása, az Ellenőrző Bizottság jelentése, a közhasznúsági jelentés elfogadása, a 2007. évi munkaprogram és költségvetés elfogadása szerepelt a fő napirendek sorában. (Az elfogadott dokumentumokat e számunkban közöljük.)

Több tájékoztató (A „Gyerekek az épített és természeti környezet védelméért" pályázatról, az országos, ifjúsági örökségvédő tábor tervéről és az augusztusban sorra kerülő tatai országos találkozóról) is elhangzott.

A beszámolóból kiderült, hogy a Szövetség 2006-ban szakmailag eredményes évet zárt, bár pénzügyi nehézségekkel küzdött. Néhány tagegyesülete ugyan inaktívvá vált, de több új egyesület csatlakozott a Szövetséghez.

A 2007. évi tervek a gazdasági nehézségek megszüntetése mellett az eddigi tevékenység folytatása, a kapcsolatrendszer továbbépítése, az érdekérvényesítő feladatkör erősítése jegyében fogalmazódtak meg. Döntés született az éves tagdíjakról: ennek értelmében a tagdíjak minimum összege nem változik, de a túlfizetést támogatásként fogadja a szervezet.

Fotó: Otruba István

Fotó: Otruba István

Új titkár választására is sor került: Millisits Máté egyéb elfoglaltságára tekintettel nem vállalta tovább a választott titkári teendők ellátását, bár a Választmány tagjaként a jövőben is segíti a Szövetség munkáját. A közgyűlés titkárrá a Választmány tagját, Pinczésné Kiss Klárát választotta.

A közgyűlés után az egyesületek küldöttei a Farkasréti temetőben megkoszorúzták a 75 éve elhunyt építész, Árkay Aladár síremlékét.

(S.L.)